„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata

XXIX. évf. 1. szám

2018. február

300,– Ft

A vallás és a béke

Keskeny és hosszú út a béke felé

Egyház és vallás

A szíriai helyzet elemzése

Interjú Rafik Schami szír-német íróval

Moha-mese

Jézus alakja mélylélektani szempontból

Keresztútjárás

Vasárnapi szentírási elmélkedések

Környezetvédelem

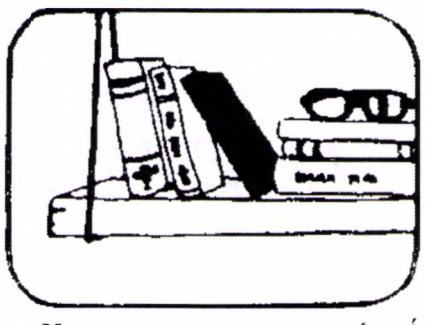

Az ismeretlen férfi a kereszten

Az egyház az emberi vallásosság ügyvédje

NEM, A TEHENEK NEM LILÁK. Állítólag ez a szóbeszéd járta a német diákok körében. Vagy ez csak tréfa azzal kapcsolatban, hogy az emberek már csak a reklámokból ismerik a teheneket, a természetből nem? Mindenesetre jól kigondolt tréfa, ha az. De sajnos nem tréfa az a tapasztalat, amelyre hitoktatók tesznek szert, amikor diákjaikkal meglátogatnak egy templomot. Ilyenkor csodálkozást kifejező felkiáltások hangzanak el: „De hát ki függ azon a gerendán?” Ez naponta megtörténik. A különbség: A tehenek számára közömbös lehet, az egyház számára nem.

A lila színű tehén és az ismeretlen férfi a kereszten ezidáig példátlan mértékű kulturális törést mutat be. Ha egy előadásomon, amelyet több mint száz hallgató látogat, megkérdezem, ki olvasott valaha is egyetlen klaszszikus szöveget, akár Thomas Manntól, Dosztojevszkijtől, Camus-től, Hölderlintől vagy bárki mástól, rendszerint senki nem jelentkezik, vagy csak egyetlen valaki. Ha Platón, Luther, Mórus Tamás, Shakespeare, Hegel vagy Schiller nevét említem, gyakorlatilag nincsen semmilyen asszociációjuk. Elképesztően sok olyan diák hagyja el az iskolát jeles érettségivel, aki már nem képes követni és kritikusan megítélni egy szöveg érvelését. A mai egyetemisták jó harmada nem képes nyelvtanilag helyesen és logikailag követhető mondatokkal megírni egy dolgozatot. A tendencia erősen nő.

Az internet, az SMS-ek és TV előtti szórakozás egyre inkább fölöslegessé teszi az olvasást, a megértést és a gondolkodást. Mindezt mások intézik el számunkra: a Google, a piac, a különféle adminisztrációk. Ez kényelmes, és megkímél az önálló gondolkodás fáradságától. Miután a gépek messzemenően fölöslegessé tették a testi munkát, jelenleg a számítógép és az internet helyettesíti a gondolkodást. Csak az a fontos, hogy tudjuk, hogyan kell használni a keresőprogramot. A globalizált világ csak előrefelé tekint, alapvető ismertetőjegyei a „projekt”, a „vízió”, a „célorientáltság” és a „hatékonyság”. Ehhez korlátlan szabadságokra van szükség, pénzre és információkra, nem pedig hagyományos tapasztalatokra, illetve rugalmasságra és alkalmazkodóképességre, nem pedig a hagyományokhoz való ragaszkodásra. Ez utóbbiak a nemzeti gyásznapok, a lövészegyletek és az ún. népzene zugaiban maradnak fönn valahogy.

Ez a „hagyományvesztés” hatalmas erővel érinti az egyházat. Az üdvösség régi intézményét, amely Isten szeretetének üzenetét hirdeti, oly módon veszik kutyába, hogy az már több mint kínos. Legalábbis azok számára, akik még kötődnek az egyházhoz. Az egyház már régóta nem indít kritikára vagy polémiára, sokak számára egyszerűen közömbös. A kereszténység úgy hat, mint egy öreg nagynéni, aki időnkint még meghív egy teára, de az ember örül, ha mielőbb megszabadul tőle. Az a magától értetődőség, amellyel az ember valaha keresztény volt, rég a múlté. Időközben nemcsak a kereszténység iránti érdeklődés ment veszendőbe, hanem gyakran már az alapvető ismeretek is hiányoznak a tekintetben, hogy létezik az egyház, hogy mit akar és tulajdonképpen mire jó. Ma lehetséges vallás nélkül élni. Sőt nyilvánvalóan jobban élni, mert akkor eltűnnek bizonyos kellemetlen kérdések, az egyházi adó, a vasárnapi kötelezettség és a kínos beszélgetések. A célszerűen megszervezett társadalom számára inkább zavaró tényező a vallás. Ideje és szabad ideje úgysincs már senkinek. Miért bocsátkozna még bele az ember olyan komplikált dolgokba, mint a vallás?

Az egyházak nemigen reagálnak erre a példátlan vallásvesztésre. „Strukturális reformokat” hajtanak végre, vagyis egyházközségeket és egyházkormányzati egységeket vonnak össze. Különben „a megszokott üzletmenet” zajlik, ahogyan Helmuth Schmidt ny. kancellár mondta egyszer az egyházakra vonatkozóan. Ilyen helyzetben bármely konszernben megkongatnák a vészharangot. Azonnal költséges intézkedéseket vezetnének be: bekapcsolnák a vállalkozói tanácsot, felülvizsgálnák a termékpalettát, meginterjúvolnák az ügyfeleket, kicserélnék a menedzsmentet. Az egyházakban azonban egyenesen meghökkentő nyugalom uralkodik, a felső vezetés ténylegesen nem is észleli a gyors jelentőségvesztést. Hiszen az egyházközségekben, gyülekezetekben minden olyan kedvesen zajlik. És persze nyilvánvalóan hiányzik bárminemű innovációs nyomás. Mert ugye mindaz, ami fontos, mindig is adva volt és van a Bibliában és a Hitvallásban. Mit kellene itt megváltoztatni?

LEGYEN VILÁGOS: Az egyház már nem teljesíti kulturális feladatát. A kereszténység az élet semmilyen területén sem hagy felismerhető nyomokat. Az istentiszteletek éppúgy kiürülnek, mint a papi szemináriumok és a teológiai fakultások. A gyülekezetekben szinte csak öreg emberek vannak. A katolikus gyónás néhány évtized alatt csaknem megszűnt, az egyházi esketések száma egy nemzedék alatt megfeleződött. Hollandiában az összes templomok több mint 60%-át eladták, az esseni érsekségben mindössze tíz éven belül csak kb. száz templom marad meg a háromszázból. Tapasztalati vizsgálatok bizonyítják, hogy Németországban a legtöbb diák gyengeségként értékeli a hitet, a kereszténységet pedig elavult babonának tartja. Nyilvánvaló, hogy a kereszténység már nem ér el az emberek szívéhez.

De hát nem a szeretet keresztény eszméje a legnagyobb, a legmeggyőzőbb és legfontosabb eszme-e, amely valaha ebbe a világba érkezett? Isten jóságának és a megszabadult életnek a gondolatát nem akarjuk már hallhatóan és mindenki számára érthetően továbbadni? Tulajdonképpen mi történik akkor, ha már nem adjuk tovább hagyományos formákban, szimbolikusan a megváltást, az üdvösséget, az élet értelmét? Nos, nyilván nem történik katasztrófa, ezt a vesztséget gyakran nem is lehet közvetlenül érzékelni. De az élet szegényebbé, örömtelenebbé, a szó szoros értelmében nyomasztóbbá válik, ha már nem léteznek megfelelő helyek és megfelelő nyelvi eszközök a nagy tapasztalatok és a nagy kérdések kifejezésére. Mert hiszen azok a nagy kérdé-

sek, amelyeket a vallás őriz, nem tűnnek el! Csak elfojtjuk őket, és nem gyakoroljuk, hogyan kell bánni velük. Ezért ma már sokan nem tudják, hogyan kezelhetnék az élet értelmetlenségének tapasztalatát, a szeretet iránti vágyakozást, a betegség és a halál problémáját.

Továbbá az embereket egyre inkább belehajszolják abba, hogy csupán gazdasági szereplők legyenek, alternatívák nélkül. Így aztán a teljesítmény, a siker és a tekintély dönt egy-egy életről, amelyet már semmilyen alapvető méltóság nem illet meg. A sikertelenségekkel vagy egyenesen a zátonyra futással már nem számolnak, az egyén tökéletesen egyedül marad ezekkel. Egyébként: egy működési szempontból sikeres élet még lehet teljesen értelmetlen. Az embereknek nagyon sürgősen szükségük lenne valamilyen ellensúlyra a növekvő elszigeteltséggel, a külső nyomással, a belső ürességgel, a kimerültséggel, a kiégéssel és a depresszióval szemben.

VALLÁSRÓL VAN ITT SZÓ – nem bibliai vagy hitvallási tételekbe vetett hitről. „Hát ezt el kell hinni!”, ez az útbaigazítás a legtöbb ember számára már fogadható el. Mit segít a hit kiégés esetén? És egyáltalán, hogyan működik a hit? A keresztény vallásgyakorlat hitközpontúsága gyakran eléggé ósdinak hat. Az emberek ma tudni akarják – és ezt nagyon is meg lehet érteni –, mit jelent a megváltás, hogyan találja meg az ember a szeretetet, és hogyan telik meg az élet értelemmel. Az üzenetek kevéssé segítenek, a prédikációk még kevésbé, amikor konkrét lelki szenvedésen megy át valaki. Nagy éhség van az élet értelmezésére, és ezt az éhséget már nem lehet hittételekkel csillapítani. A kereszténység nem olyan „hit”, amelyet helyes tételekbe lehetne foglalni, hanem vallás. Ihlető ereje a fontos, sokkal kevésbé a dogmatikája. A „religio” („vallás”) *személyes kapcsolatot*, összeköttetést jelent, és ezt nem hinni, hanem mindenekelőtt *megtapasztalni* kell. Ezt lehet leolvasni a Názáreti Jézusról is, aki példabeszédeket talált ki, és nem hagyott hátra dogmákat, sem tantételeket. Számára Isten mindenben érezhető volt, ezért még csak jámbor gyakorlatokra sem volt szüksége – sem megtisztulási szertartásokra, sem zarándoklatokra, sem hosszú imádságokra.

TEHÁT MIT ADHATNAK TOVÁBB AZ EGYHÁZAK? Ha értelmes választ akarunk adni erre a kérdésre, akkor eleve világosnak kell lennie: már nem mindent. Értelmes kritikát kell gyakorolni a keresztény hagyomány azon tartalmain, amelyek már nem meggyőzőek, még akkor is, ha sok vallásos ember nem kész erre a kritikára. A másik dolog: A kereszténység az isteni szeretet megtapasztalása általi ihletettség. Az ihletettség és a tapasztalat azonban személyes valóság, ezért a kereszténységhez mint ihlető forráshoz való hozzáférésnek is egyénibbnek kell lennie. A személyes spiritualitás fontosabb, mint a hitvallásos hit. Az embereknek szabad, és kell is a maguk sajátos módján kereszténynek lenniük, akkor is, és éppen akkor, ha elhatárolják magukat az egyházias hittől. Csak így jöhet létre ismét nyitott vallási kommunikáció, és az ismét inspiráló lesz.

A kereszténység legnagyobb eszméjének inkább éber észlelésre és személyes elsajátításra van szüksége, mint egységes tanításra és egyházi odatartozásra. Ahogyan Martin Buber mondta: „Az ember a Te által válik Énné.” A „Te” lehet Isten, de a természet, a művészet, a filozófia is, egyszerűbben: a körülöttünk lévő világ. Ezt nem lehet „elhinni”, inkább tudni kell *látni*. Mindenesetre ezzel a beállítottsággal jóval inkább lehet megélni az életet, mint gazdasági diktátumok által.

Az egyház számára ez azt jelenti: meg kell nyitni a ma élő emberek számára a Bibliát, az egyházi tereket, a kolostorokat, az egyházi zenét és azokat a képeket, amelyek szimbolikusan jelenlévővé teszik Isten közelségnek megtapasztalását. Az egyháznak ezért határozott érdeklődést kell tanúsítania az emberek élettapasztalatai és egzisztenciális kérdései iránt, és ezeket teljes figyelmével kell megajándékoznia. Az embereknek nem valamilyen előregyártott hitbe és prédikációs üzenetekbe kell beilleszkedniük, hanem fordítva: a konkrét életnek kell vallási értelmezést adni. A keresztények ne majmoljanak valamilyen hitet, hanem vegyenek részt a dolgokban, és jelentkezzenek szóra! Az egyház az emberi vallásosság ügyvédje: ébren kell tartania a vallási kérdéseket és a létezés csodája iránti érzéket – és ezt nyíltan kell közölnie az emberekkel. Ahol szakrális keretben valóban témává teszik majd a nagy emberi kérdéseket, ott az emberek ismét elmennek majd a templomba. Egészen biztosan.

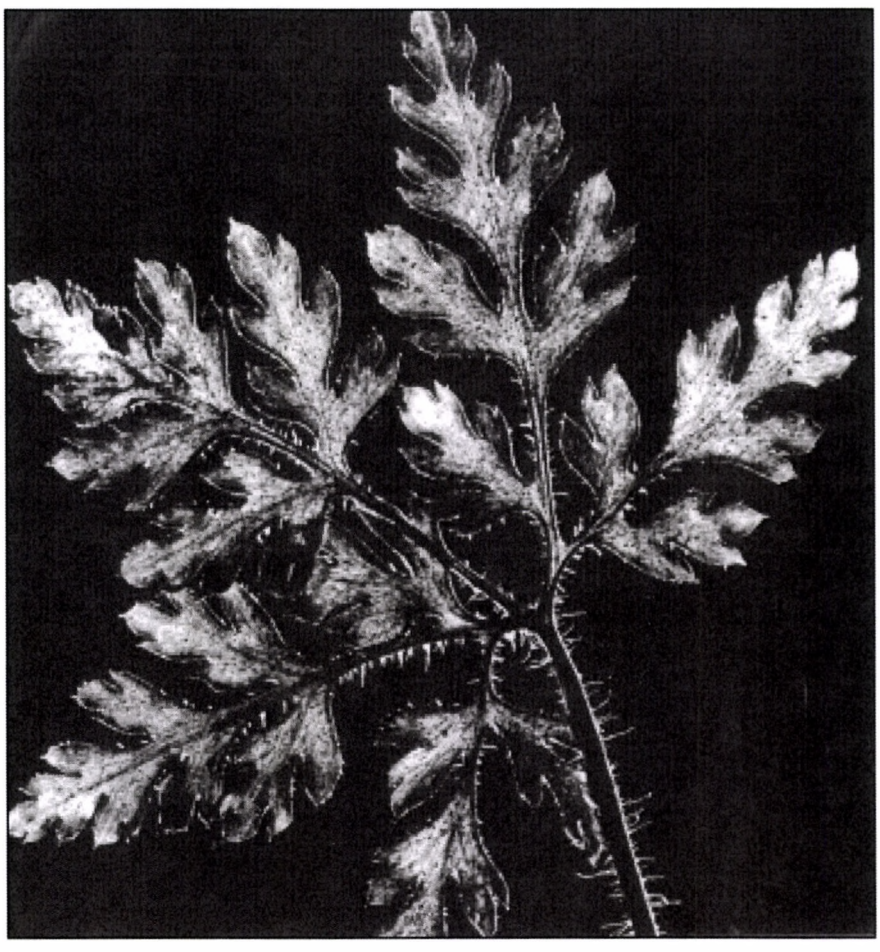

Joachim Kunstmann

Forrás: Publik-Forum Extra, 2015. november

A szerző a valláspedagógia professzora a weingarteni Pedagógiai Főiskolán.

Szeretet Szíriában

Tanuljunk *Jacques Mouradtól*

Jakab atya

Ugyanazon a napon, amikor értesültem róla, hogy elnyertem a Német Könyvkereskedők Békedíját, Szíriában elrabolták Jacques Mouradot. Két fegyveres férfi kért bebocsátást a *Mar Elian* kolostorba *Karjatain* kisváros külső részén, és Jakab atyát kereste. Valószínűleg kopár kis irodájában találtak rá, amely lakóhelyéül is szolgált, és elvitték. 2015. május 21-én Jacques Mouradot az ún. Iszlám Állam (ISIS) túszul ejtette.

Először 2012 őszén találkoztam Jakab atyával, amikor újságíróként a háború sújtotta Szíriában jártam. *Karjatain* katolikus plébániáján szolgált, egyben a *Mar Musza* szerzetesrendjéhez is tartozott, amelyet a 80-as évek elején egy korai keresztény rend által elhagyott kolostorban alapítottak.

Ez egy különös és egyedülálló keresztény közösség, amelynek az a célja, hogy találkozzék az iszlámmal, és szeresse a muszlimokat. A rend szerzetesei és szerzetesnői lelkiismeretesen megtartják a katolikus egyház előírásait és liturgiáját, ám ugyanolyan elkötelezettek az iszlám mellett, és részt vesznek a muszlim hagyományban, beleértve a Ramadant is. Ez őrültségnek tűnik, talán még nevetségesnek is: keresztények, akik – saját szavaikkal élve – beleszerettek az iszlámba. És mégis, ez a keresztény-muszlim szeretet Szíriában valóság volt egészen a közelmúltig, és sok szíriai szívében az is maradt. *Mar Musza* szerzetesei és szerzetesnői kezük munkájával, szívük jóságával és lélekből fakadó imádságaikkal olyan helyet teremtettek, amely számomra utópiának tűnt; olyan helyet, ahol a végidők mindent mindennel megbékítő szemlélete talán még nem teljesedett be, de már érzékelhetően jelen volt, mint az eljövendő megbékélés ígérete.

Ilyen volt *Mar Musza*, ahogy megismertem: egy hetedik századi kőkolostor a szíriai sivatag hegyeinek nyomasztó magányában; egy hely, amelyet nemcsak a világ minden részéről jövő keresztények látogattak, hanem egyre növekvő számban muszlimok is, akik bekopogtattak a kapun, hogy találkozzanak keresztény testvéreikkel és nővéreikkel, hogy beszélgessenek, énekeljenek és együtt legyenek csendben; és a templom egy elkülönített sarkában, ahol nem voltak képek, iszlám szokásuk szerint imádkozzanak.

Amikor 2012-ben meglátogattam Jakab atyát, akkor barátját, *Paolo Dall'Oglió*t, az olasz jezsuitát, aki a *Mar Musza* közösséget alapította, nemrég utasították ki az országból. Paolo atya túlságosan őszinte volt az Aszad-kormány kritikájában, amely a szíriai nép szabadságra és demokráciára törekvő mozgalmát – amely kilenc hónapon át békés maradt – letartóztatásokkal és kínzásokkal, gumibotokkal és rohamfegyverekkel, végül szörnyű mészárlásokkal és mérgesgázzal törte le, mígnem az ország polgárháborúba süllyedt. Paolo atya még a hivatalos szíriai egyházakkal is szembekerült, mert azok hallgattak a kormány erőszakos tetteiről. Hiába próbálta meggyőzni Európát, hogy támogassa a szíriai demokratikus mozgalmat, és hiába szólította fel az Egyesült Nemzeteket, hogy hozzanak létre repülésmentes zónát, vagy legalább küldjenek megfigyelőket. Hiába figyelmeztetett, hogy ha a világi és mérsékelt csoportokat cserben hagyják, és a külföldi segélyek csak a dzsihádista (https://hu.wikipdia.org/wiki/Dzsih%C3%A1d) csoportokhoz jutnak el, vallásháború fenyeget. Hiába próbálta közömbösségünk falát áttörni. 2013 nyarán a *Mar Musza* közösség alapítója titokban visszatért Szíriába, hogy segítsen kiszabadítani muszlim barátait az ISIS fogságából, és végül őt is elhurcolták. 2013. július 28-án nyoma veszett Paolo Dall'Oglio atyának.

Jakab atya, aki Dall'Oglio távollétében most a *Mar Elian* kolostor vezetője, egészen más személyiség: nem tehetséges szónok, nem karizmatikus személy, nem szenvedélyes olasz, hanem sok szíriaihoz hasonlóan, akikkel találkoztam, büszke, átgondolt és rendkívül udvarias ember, meglehetősen magas, széles arca és rövid fekete haja van.

Őt persze nem ismerem jól, bár részt vettem a miséjén, amelyet – ahogy minden keleti templomban – varázslatosan szép éneklés díszített, és az ezt követő ebéden megfigyelhettem, mennyire melegen beszélgetett a hívekkel és a helyi méltóságokkal. A vendégek távozása után picike szobájába vezetett, és egy székre ültetett a keskeny ággyal szemben, amelyen ő ült a fél órás interjú alatt.

Nemcsak azzal lepett meg, hogy bátran kritizálta a kormányt, és nyíltan beszélt a saját keresztény közösségén belüli kedvezőtlen változásokról, hanem viselkedésével is mély benyomást tett rám: nyugodt, nagyon lelkiismeretes, belső tartással rendelkező, aszketikus szolgája Istennek, aki most, hogy *Karjatain* ostromlott keresztényeinek gondozását és a kolostori közösség vezetését kapta feladatként Istentől, minden erejével ezt a közszolgálatot teljesíti. Nyugodtan és olyan lassan beszélt – gyakran csukott szemmel –, mintha tudatosan lelassította volna a szívverését, és az interjú idejét arra használta volna, hogy pihenjen más, megerőltetőbb kötelezettségei közt. Még a szavait is nagy gonddal válogatta meg, és gondolatait nyomdakész mondatok formájában fejezte ki. Amit mondott, annyira tiszta és politikailag annyira találó volt, hogy újra és újra azt kérdezgettem, nem lesz-e túl veszélyes szó szerint idéznem. Akkor kinyitotta meleg, sötét szemeit, és fáradtan bólintott – igen, mondta, mindent leírhat, különben nem mondtam volna. A világnak tanulnia kell abból, ami Szíriában történt.

Ez a fáradtság tette rám a legnagyobb benyomást; olyasvalaki kimerültsége volt ez, aki nemcsak felfogta, hanem valóban el is fogad-

ta, hogy ebben az életben már nem pihenhet meg. Az orvos vagy a tűzoltó kimerültsége volt ez, aki akkorra tartalékolja energiáit, amikor a veszély mindent elsöprővé válik. És Jakab atya a háború közepette valóban orvos és tűzoltó volt, nemcsak a félelemben élő lelkeké, hanem a szűkölködő testeké is, akiknek vallásuktól függetlenül élelmet, védelmet, ruházatot, szállást és mindenekelőtt részvétet nyújtott a templomában. Menekültek százainak, ha nem ezreinek, nagy többségükben muszlimoknak adott szállást a kolostor és a *Mar Musza* közösség. És nemcsak ezt: Jakab atya gondoskodott a béke, többek közt a vallások közti béke fenntartásáról is, legalább *Karjatainban*. Elsősorban neki – a nyugodt, komoly Jakab atyának – köszönhető, hogy a különböző civil és katonai csoportok, a kormány és az ellenzék szövetségesei megegyeztek abban, hogy kitiltják a városból a nehézfegyvereket. Neki, aki a hivatalos szír egyházat bírálta, sikerült meggyőznie a plébánia csaknem minden keresztényét, hogy helyben maradjon. „Mi, keresztények ennek az országnak a tagjai vagyunk, még akkor is, ha az itteni és európai fundamentalisták nem szeretik ezt hallani” – mondta nekem Jakab atya. „Az arab kultúra a mi kultúránk!”

Keserűséggel reagált bizonyos nyugati politikusok felhívására, hogy csak a keresztény arabokat fogadják be. Ugyanaz a Nyugat, amely ujját sem mozdította a sokféle vallású szíriaiak millióiért, akik békéért, demokráciáért és emberi jogokért tüntettek, ugyanaz a Nyugat, amely elpusztította Irakot és mérges gázzal látta el Aszadot, ugyanaz a Nyugat, amely változatlanul szövetségese Szaúd-Arábiának, a dzsihádisták fő támogatójának – ugyanaz a Nyugat most aggódik az arab keresztényekért? Már a puszta gondolata is nevetésre késztet – mondta Jakab atya a legkisebb mosoly nélkül. Majd csukott szemmel folytatta: „Ezek a politikusok az ilyen felelőtlen kijelentéseikkel olajat öntenek a vallási gyűlölködés tüzére, amely minket, kereszténye-ket fenyeget.”

Jakab atya felelőssége folyamatosan növekszik, és ő zokszó nélkül viseli. A kolostori közösség külföldi tagjainak el kellett hagyniuk Szíriát, ők Észak-Irakban kerestek menedéket. A megmaradt hét szír szerzetes és nővér megosztva szolgál a *Mar Musza* és a *Mar Elian* kolostorban. Mivel a háborús frontvonal folyamatosan változik, *Karjataint* hol a szír kormány, hol az ellenkező oldal katonái uralják. A szerzeteseknek és nővéreknek mindkét oldallal meg kellett egyezniük, és polgártársaikhoz hasonlóan viselniük kellett a kormányoldal bombatámadásait, amikor a város az ellenzék kezén volt. A dolgok azonban megváltoztak, ahogy az ISIS egyre mélyebben hatolt be Szíria hátországába. „Az iszlám hátborzongató képét mutató terrorista kultusz, az ISIS fenyegetése elérte a mi környékünket is” – írta Jakab atya egy francia barátjának, pár nappal elrablása előtt. „Nehéz eldöntenünk, hogy mit tegyünk. Elhagyjuk az otthonunkat? Számunkra ez nagyon nehéz. Rettenetes szembenéznünk azzal, hogy cserben hagytak minket – elsősorban a keresztény világ, amely elhatározta, hogy távolságot tart, hogy távol tartsa magától a veszélyt. Semmit sem jelentünk nekik.”

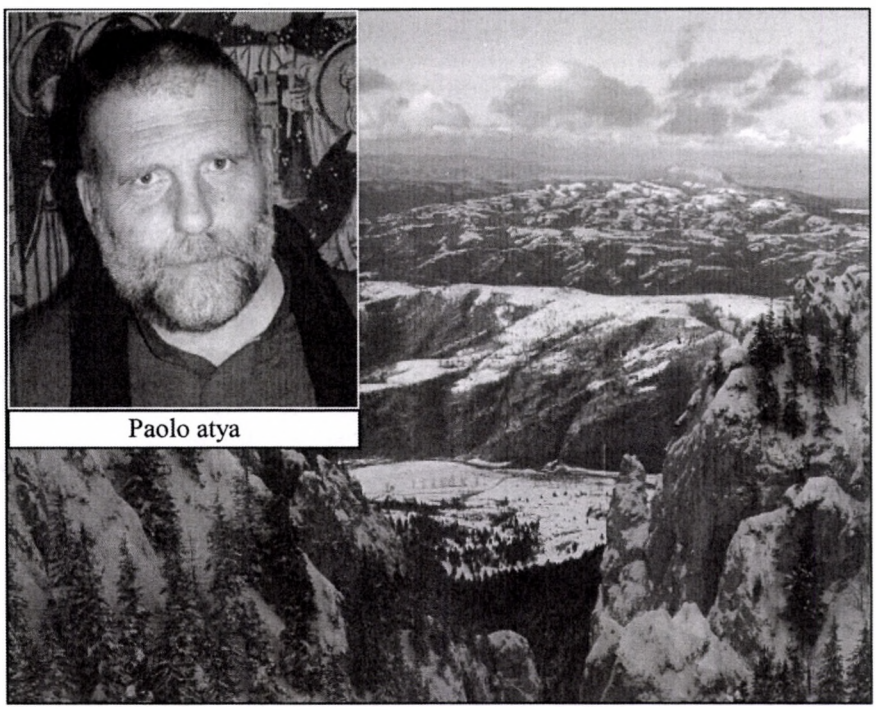

Paolo atya

Ebben a néhány sorban, amelyet kapkodva vetett oda, két gondolat jellemzi Jakab atyát. Az első így kezdődik: „Az iszlám hátborzongató képét mutató terrorista kultusz, az ISIS fenyegetése...”. A második a keresztény világért aggódik: „Semmit sem jelentünk nekik.” Védelmezi a másik hitközösséget, miközben kritizálja a sajátját. Éppen akkor, amikor egy csoport az iszlám képviseletének igényével lépett föl, és a Korán követelményeinek alkalmazása közvetlen fizikai fenyegetést jelentett számára és közössége számára, elrablása előtt néhány nappal Jakab atya változatlanul kitartott amellett, hogy ezek a terroristák eltorzítják az iszlám igazi arcát.

Nem értek egyet azokkal a muszlimokkal, akik az Iszlám Államra csak azzal az elkoptatott tiltakozással válaszolnak, hogy az erőszaknak semmi köze az iszlámhoz. Itt azonban volt egy keresztény – ráadásul egy pap –, aki szembesülve azzal, hogy egy másik vallás követői kiutasíthatják, megalázhatják, elrabolhatják vagy megölhetik, mégis ragaszkodott ahhoz, hogy felmentse ezt a hitet. Istennek egy ilyen szolgája azt a belső nagyságot mutatja meg, amellyel csak a szentek életében lehet találkozni.

Én magam azok közé tartozom, akik nem tudják védeni, és nem is szabad, hogy ilyen módon védjék az iszlámot. A mieink, a saját kultúránk, a saját országunk és saját magunk szeretete – önkritikával igazolja magát. A másik szeretete – a másik személyé, másik kultúráé és még inkább a másik vallásé – sokkal túláradóbb és nyíltabb. Igaz, hogy a másik szeretetének előfeltétele önmagunk szeretete. Az ember azonban csak akkor szerethet bele valamibe, ahogy Paolo és Jakab atya az iszlámba, ha az a valami más, mint ő. Másrészt az önszeretet, ha el akarja kerülni, hogy az önimádat, az öndicséret vagy önteltség áldozatául essék, küzdelmes, kételkedő és örökké kutató szeretet kell, hogy legyen. Mennyire igaz ma ez az iszlámra! Az a muszlim, aki nem küzd vele, nem kételkedik benne, és nem kérdez rá kritikusan, nem szereti az iszlámot.

Nemcsak a Szíriából és Irakból érkező borzalmas hírek és még

szörnyűbb képek szólnak arról, hogy a rémtettek elkövetésekor a Koránt emelik a magasba, és „Allah akbar”-t kiáltanak minden lefejezéskor. A muszlim világ sok más országában is az iszlámra hivatkoznak az állami hatóságok, a kormányzati jellegű intézmények, a teológiai iskolák és a lázadó csoportok egyaránt, amikor elnyomják saját embereiket, hátrányos helyzetbe szorítják a nőket, üldözik, előzik vagy lemészárolják azokat, akik másképp gondolkoznak, hisznek vagy élnek. Az iszlámra hivatkoznak, amikor asszonyokat köveznek meg Afganisztánban, amikor egész iskolai osztályokat mészárolnak le Pakisztánban, amikor lányok százait hajtják rabszolgasorba Nigériában, amikor kereszténveket fejeznek le Líbiában, amikor világhálós naplóírókat lőnek agyon Bangladesben, amikor piacokat bombáznak Szomáliában, amikor szúfikat (https://hu.wikipedia.org/wiki/Sz%C3%BAfizmus) és zenészeket gyilkolnak Maliban, amikor a rendszer kritikusait keresztre feszítik Szaúd-Arábiában, amikor a legjobb kortárs irodalmat betiltják Iránban, amikor a síitákat elnyomják Bahreinben, és akkor is, amikor síiták és szunniták egymást gyilkolják Jemenben.

Meg kell hagyni, hogy a legtöbb muszlim elutasítja a terrort, az erőszakot és az elnyomást. Ez nem üres kifejezés, hanem valóság, amelyet utazásaim során közvetlenül megtapasztaltam. A szabadságot azok értékelik a legtöbbre, akik nem születnek bele. Az utóbbi évek tömegfelkeléseinek zöme a demokráciáért és az emberi jogokért történt az iszlám világban. Ez nemcsak az elkezdett (és többnyire megbukott) forradalmakat jelenti majdnem minden arab országban, hanem a tiltakozó mozgalmakat is Törökországban, Iránban és Pakisztánban csakúgy, mint a választási urnák körüli zendüléseket a legutóbbi indonéz elnökválasztás során. Hasonlóan tanulságos az is, hogy hová irányul a jobb élet reményében megindult muszlim menekültáradat: a legkevésbé sem a vallási diktatúrák felé. Eközben a Moszulból és Rakkából jövő tudósítások aligha az ISIS-megszállók iránti lelkesedésről szólnak, sokkal inkább pánikról és kétségbeesésről. Az iszlám világ minden jelentős teológiai tekintélye visszautasította az ISIS azon igényét, hogy az iszlám nevében beszéljen, részletesen dokumentálták gyakorlatának és ideológiájának Korán-ellenességét, és szembenállását az iszlám teológia alapelveivel. Ne feledkezzünk meg az Iszlám Állam ellen küzdők soraiban azokról a frontharcosokról sem, akik maguk is muszlimok – kurdok, síiták, szunnita törzsek és az iraki hadsereg katonái.

Mindezt el kell mondanunk, hogy leleplezzük azt a koholmányt, amelyet az iszlám hívei és kritikusai egyazon megfogalmazással egyformán terjesztenek: az iszlám háborút folytat a Nyugat ellen. Sokkal inkább: az iszlám háborút folytat önmaga ellen. Vagyis az iszlám világot olyan belső összeütközések rázzák meg, amelyeknek a politikai és néprajzi térképekre gyakorolt hatása felér az I. világháború felfordulásával. A többnépességű, többvallású és többkultúrájú Kelet, amelynek nagyszerű középkori irodalmi remekeiről tanultam; az a Kelet, amelyet hosszú kairói és bejrúti tartózkodásaim, gyermekkorom iszfaháni nyaralásai és a *Mar Musza* kolostorban tett látogatásaim során megszerettem; az a Kelet, amely – bár mindig veszélyben állt, és soha sem volt bajmentes – mégis élő valóság maradt: ez a Kelet megszűnik létezni éppúgy, ahogy az első világháború előtti Európa, amelyre a német író, Stefan Zweig 1920-ban nosztalgiával és fájdalommal tekintett vissza.

Mi történt? Az ISIS nem tegnap született, nem is a polgárháborús Irakban és Szíriában kezdődött. Bármennyire helytelenítik is a módszereit, ideológiája a *vahhábizmus* (https://hu.wikipedia.org/wiki/Vahh%C3%A1bizmus), olyan mozgalom, amelynek hatása túllép az iszlám világ mai határain, és a *szalafizmus* (https://hu.wikipedia.org/wiki/Szerkeszt%C5 %91:Neo/Szalafi_mozgalom) formájában különösen vonzóvá vált a fiatal európaiak körében. Az a tény, hogy az ISIS által használt iskolai tankönyvek és tananyagok 95 százalékban egyeznek a Szaúd-Arábiában használtakkal, azt jelzi, hogy nemcsak Irakban és Szíriában osztják fel a világot mereven „tiltott”-ra és „megengedett”-re, nemcsak ott osztják ketté az emberiséget hívőkre és hitetlenekre. Az olajipar dollármilliárdos támogatásának köszönhetően a mecsetek, a könyvek és a televízió évtizedek óta pártolja azt a világnézetet, amely minden másban hívőt eretnekké nyilvánít – gyalázza, rettegésben tartja, rágalmazza és sértegeti őket. Amint szokássá válik mások módszeres, naponkénti rágalmazása, már csak következmény, hogy eljussunk a végkövetkeztetésig: életük mit sem ér. Milyen jól ismerjük ezt a német történelemből! Hosszú romlásnak, különösen a vallási képzelőerő elkorcsosulásának jelenlegi végpontját, nem pedig a kezdetét mutatja, hogy ez a vallási fasizmus egyáltalán elgondolhatóvá vált, hogy az ISIS oly sok harcosra és még több szimpatizánsra lel, hogy szinte ellenállás nélkül képes lerohanni teljes országokat és milliós városokat.

Közel-keleti tanulmányaimat 1988-ban kezdtem; a Korán és a költészet voltak a témáim. Akik ezeket a tárgyakat klasszikus formájukban tanulmányozzák, gyorsan elérnek ahhoz a ponthoz, ahol már nem képesek tovább összebékíteni a múltat és jelent, és reménytelenül érzelgőssé válnak. Természetesen a múlt nemcsak békés és tarkabarka szivárvány volt. Filológusként mégis a misztikusok, filozófusok, szónokok és teológusok írásaira összpontosítottam. Az iszlám irodalom más tanulóihoz hasonlóan csak csodálni tudtam eredetiségét, szellemi látókörét, esztétikai erejét és tiszta emberségét Ibn Arabi spiritualitásában, Rumi költészetében, Ibn Khaldún történetírásában, Abd al-Qahir al-Jurjani költői teológiájában, Averroës filozófiájában, Ibn Battúta úti beszámolóiban és az Ezeregyéjszaka evilági meséiben – igen, evilágiak és erotikusak, és egyben feministák is –, miközben át- meg átjárja őket a Korán lelke és nyelve. Kétségtelen, hogy ezek a nagy irodalmi művek nem újságírói riportok, és kétségtelen, hogy ennek a fejlett civilizációnak a társadalmi valósága sokkal sötétebb és erőszakosabb volt, ahogyan bármely más kor valósága is. Mégis, ezek az irodalmi tanúk elmondták nekem, hogy mi az, ami egykor elképzelhető, sőt magától értetődő volt az iszlámon belül. Mindebből semmi, egyáltalán semmi nem található a modern iszlám vallási kultúrájában – semmi, ami legalább távolról hasonlítana mélységében vagy vonzerejében azon írásokhoz, amelyekhez tanulmányaim során eljutottam. És akkor még semmit sem mondtunk az iszlám építészetről, művészetről, zenei kultúráról, amelyek ma már szintén nem léteznek.

Saját területemhez, a szépirodalomhoz fordulok, hogy szemléltessem a kreativitás és szabadság eme hiányát. Volt olyan idő, amikor elképzelhető, sőt magától értetődő volt, hogy a Koránt mint költői szöveget kell megközelíteni, ame-

lyet az irodalomtudomány módszereivel és eszközeivel kell megérteni, mint egy verset. Elképzelhető, sőt magától értetődő volt, hogy egy muszlim teológus egyúttal irodalomtudós és műértő, sőt maga is költő legyen. Ezzel szemben napjainkban saját tanáromat, Nasr Hamid Abu Zaidot Kairóban eretnekséggel vádolták, egyetemi állásából kidobták, és még arra is rákényszerítették, hogy elváljon a feleségétől, mert a Korán-tudományt az irodalomtudomány részeként értelmezte. Így a Koránnak az a megközelítése, amely hosszú időn át magától értetődő volt, és amelyet – ahogy Nasr Abu Zaid kifejtette – a klasszikus iszlám teológia legjelentősebb tudósai használtak, ma elképzelhetetlen. Azt, aki ma a Koránt ezen a kétségtelenül hagyományos módon közelíti meg, üldözik, büntetik és eretnekké nyilvánítják.

Valójában a Korán nemcsak azért költemény, mert sorai rímelnek, hanem mert felkavaró, titokzatos és többjelentésű képekben beszél; nem könyv, inkább szavalat; egy ének kottája, amely ritmusával, hangutánzásával és dallamaival indítja meg arab hallgatóit. Az iszlám teológia nemcsak felismerte a Korán esztétikai minőségét, hanem tovább is ment, irodalmi szépségét az iszlám hitelesítő csodájának tekintette. Ezzel ellentétben ma az egész iszlám világban azt láthatjuk, hogy mi történik, ha figyelmen kívül hagyjuk vagy nem értjük meg egy szöveg nyelvi szerkezetét. A Korán használati útmutatóvá süllyedt, amelyből kikereshetjük ezt vagy azt a figyelemfelkeltő szólamot, így irodalmi ereje politikai dinamittá vált.

Gyakran állítják, hogy az iszlámnak át kell mennie a felvilágosodás tüzén, vagy azt, hogy a modernitásnak győzedelmeskednie kell a hagyományon. Ez azonban túlságos leegyszerűsítésnek tűnik, tekintettel arra, hogy az iszlám múltja sokkal felvilágosultabb, mint a jelene, és hagyományos írásai gyakran sokkal modernebbek, mint jelenlegi teológiai eszmecseréi. Mindenesetre az, hogy az iszlám kultúra elbűvölte Goethét, Proustot, Lessinget és Joyce-t, aligha a felvilágosultság hiányának a jele. Ezek az írók az iszlám könyveiben és műemlékeiben olyasmit láttak, amit mi, akik gyakran és könyörtelenül szembesülünk az iszlám jelen állapotával, már nehezen veszünk észre. Az iszlám problémája nem a hagyomány, hanem a *teljes szakítás* a hagyománnyal – az iszlám kulturális emlékeinek elvesztése, civilizációs emlékezetkiesése.

A modernizációt a Kelet minden népe a gyarmatosítás és a világi diktatúrák könyörtelen kényszereként ismerte meg. Például az iráni nőknek nem engedték meg, hogy fokozatosan elhagyhassák a fejkendőt, ehelyett 1936-ban a sah kiküldte katonáit az utcákra, hogy erőszakkal tépjék le a fejükről. Ellentétben Európával, ahol az emberek a modernitást (különféle kudarcok és bűncselekmények ellenére) olyan felszabadulási folyamatként élték meg, amely évtizedeken, sőt évszázadokon ívelt át, a Közel-Kelet modernizációja jórészt erőszakra épült. Így a modernitás nem szabadságot, hanem kizsákmányolást és önkényuralmat jelentett.

Képzeljük el az olasz elnököt, amint autójával behajt a Szent Péter Bazilikába, koszos bakancsában odacsámpázik az oltárhoz, és ostorral arcon vágja a pápát – nagyjából ezt jelenti az, ami 1928-ban történt, amikor lovaglócsizmájában Reza sah átmasírozott az iráni Qom szentélyén, és az imám felszólítására, hogy vegye le a csizmáját, mint minden más hívő, ostorral az arcába csapott. A Közel-Kelet más országaiban is hasonló eseményeket és kulcsfontosságú pillanatokat találnánk, olyan országokban, amelyek nem lassanként távolodtak el múltjuktól, hanem megpróbálták eltörölni és elfelejteni.

Joggal gondolhatnánk, hogy a vallásos fundamentalisták, akik a nacionalizmus kudarca után befolyást szereztek az iszlám világban, értékelni fogják a saját kultúrájukat. Éppen az ellenkezője igaz: azon igyekezetükben, hogy az eredeti tisztaság mesebeli állapotához térjenek vissza, nemcsak mellőzték az iszlám hagyományt, hanem buzgón küzdöttek is ellene. Az ISIS képromboló tevékenysége csak azok számára meglepő, akik nem tudják, hogy Szaúd-Arábiában jóformán nem maradtak ősi ereklyék. Mekkában a vahhabiták lerombolták a Próféta legközelebbi rokonainak sírjait és mecseteit, de még a próféta szülőházát is. Medinában a Próféta történelmi mecsetjét gigantikus új építményre cserélték, és ott, ahol pár éve még Mohamed és felesége, Khadija háza állt, most nyilvános illemhely üzemel.

Tanulmányaim a Korán mellett az iszlám miszticizmusra, vagyis a szúfizmusra irányultak. A miszticizmus csekély jelentőségűnek és ezoterikusnak tűnik, egyfajta földalatti kultúrának. Az iszlám szövegkörnyezetében semmi sem állhat ennél messzebb a valóságtól. Egészen a huszadik század közepéig a szúfizmus volt a népi vallásosság alapja, csaknem az egész iszlám világban, az ázsiai iszlámban még mindig az. Ugyanakkor a miszticizmus lelke áthatotta az iszlám magaskultúrát, különösen a költészetet, a képzőművészetet és az építészetet. A vallásgyakorlás legáltalánosabb formájaként a szúfizmus a jogtudósok ortodoxiájának etikai és esztétikai ellensúlya volt. Isten

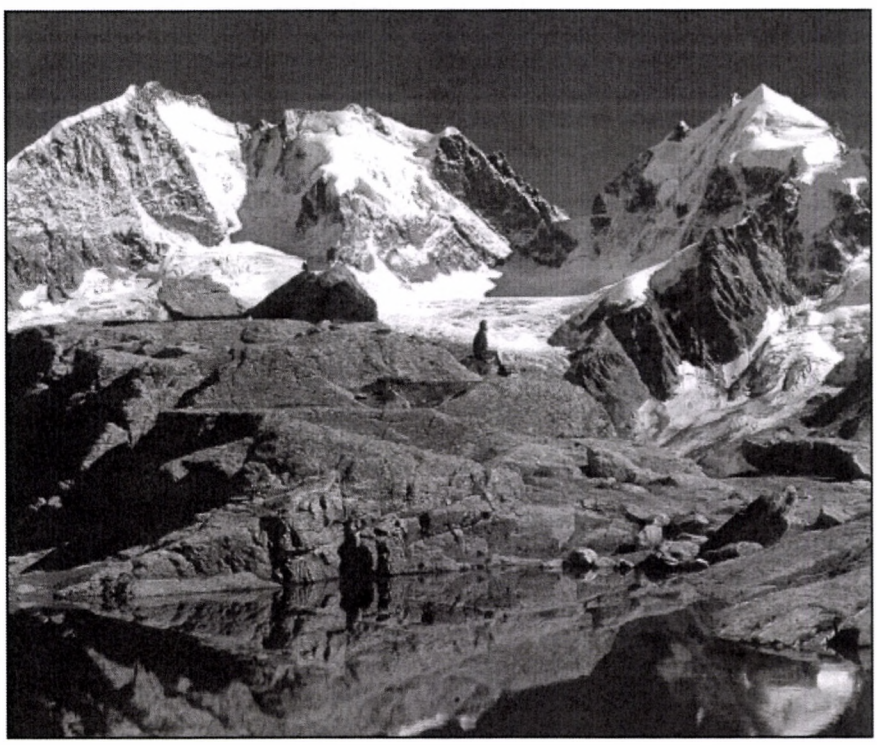

mindenek feletti könyörületességét a Korán minden betűje mögött megtalálta, a vallásban mindig a szépségre törekedett, és elismerte más hitekben az igazságot, kifejezetten átvette az ellenségszeretet parancsát a kereszténységből. Ily módon a szúfizmus az iszlám társadalmakat olyan értékekkel, történetekkel és hangokkal töltötte fel, amelyeket a hitbuzgalom szó szerinti formái soha nem nyújthattak volna. Megélt iszlámként a szúfizmus sohasem tagadta a törvényes iszlámot, inkább tágította, mindennapi formáját szelídebbé, befogadóbbá, türelmesebbé, és – a zenén, a táncon és a költészeten keresztül – az érzéki tapasztalatokra nyitottabbá tette.

Ebből vajmi kevés maradt. Ahol az iszlám fundamentalisták megvetették a lábukat, kezdve a tizenkilencedik századi Arábiával, folytatva minapi hatalomátvételükig Maliban, azzal kezdték, hogy betiltották a szúfi ünnepeket és a misztikus írásokat, lerombolták a szentek sírjait, levágták a szúfi vezetők hosszú haját (vagy egyszerűen legyilkolták őket). És nemcsak az iszlám fundamentalisták. A tizenkilencedik és a korai huszadik század újítói és valláskorszerűsítői a népi iszlám hagyományait és szokásait elmaradottnak és ósdinak nyilvánították. Tekintettel arra, hogy az újítók nem értékelik a szúfi irodalmat, olyan nyugati tudósokra hárul a feladat, mint az 1995-ös békedíjas orientalista Annemarie Schimmel, hogy a szúfi kéziratokat gondozzák és megvédjék a pusztulástól. Még ma is csak maroknyi muszlim értelmiségi áll szóba saját hagyománya gazdagságával. Az iszlám világ történelmi városközpontjai tele vannak romos műemlékekkel, megrongálták, elhanyagolták és szeméttel borították őket, így szemléletesen képviselik az iszlám szellem hanyatlását.

Így van ez a világ legnagyobb bevásárlóközpontjával Mekkában, nem messze a Kábától. A fényképeknek hinnünk kell: a Kábát, az iszlám legszentebb helyét, ezt az egyszerű, mégis csodálatos építményt szó szerint beárnyékolja a Gucci és az Apple. Talán kevesebb figyelmet kellene szentelnünk nagy teoretikusaink iszlámjának, és többet nagyanyáink iszlámjának.

Kétségtelen, hogy néhány ország történelmi épületeit és mecseteit helyreállították, de ez csak azután történt, hogy nyugati történészek és hozzám hasonló nyugatos muszlimok felismerték a hagyomány értékét. Sajnos száz év késéssel érkeztünk a helyszínre, amikor az épületek már összeomlottak, az építészeti technikák feledésbe merültek, és a könyvekre már senki nem emlékezett. Mégis hittünk abban, hogy legalább a megmaradt dolgok alapos tanulmányozására lehet időnk. Tényleg úgy érzem magam, mint egy régész a háborús övezetben, gyorsan és rendszerezés nélkül össze kell szedni az ereklyéket, hogy a későbbi generációk legalább a múzeumokban megnézhessék őket. Bizonyos muszlim országokban még készülnek kiemelkedő művészi alkotások, ez nyilvánvaló a biennálékon, a filmfesztiválokon és a Frankfurti Könyvvásáron. De ennek a kultúrának édeskevés köze van az iszlámhoz. Nincs már iszlám kultúra, ha van is, nem minőségi. Egy hatalmas szellemi összeroppanás törmeléke kering körülöttünk, és hullik a fejünkre.

Van még egyáltalán remény? Az utolsó leheletig van remény – ezt tanítja nekünk Paolo Dall'Oglio, *Mar Musza* alapítója. Írásainak központi gondolata a remény. Dall'Oglio tanítványa és helyettese, azaz Jakab atya elrablásának másnapján *Karjatain* muszlimjai önként jöttek a templomba, hogy imádkozzanak érte. Mindenképpen reményt ad, hogy a szeretet átlépi a vallások, népcsoportok és kultúrák határait. Az ISIS hírei és képei hatalmas megdöbbenést okoznak, és ellentétes erőket támasztanak. Végre valahára az iszlám ortodoxián belül is nő az ellenállás a vallás nevében elkövetett erőszakkal szemben. Ráadásul az utóbbi pár év során tanúi lehettünk egy új vallásos gondolkodásmód kialakulásának, talán kevésbé az iszlám szívében, Arábiában, inkább a perifériáján: Ázsiában, Dél-Afrikában, Iránban, Törökországban és (nem utolsó sorban) a nyugati muszlimok közt. A folyamat hasonló Európa második világháború utáni ön-újjáépítési folyamatához.

Mindez visszavisz Jakab atya második, számomra emlékezetes állításához, nevezetesen ahhoz a megjegyzéséhez, amellyel a keresztény világ állásfoglalását jellemezte vele és szír környezetével kapcsolatban: „Semmit sem jelentünk nekik." Muszlimként nem az én tisztem, hogy a világ kereszténye inek szemrehányást tegyek közömbösségük miatt, akár a szír és iraki emberek iránt általában, akár ott élő hittestvéreik iránt. Mégis nehéz visszafojtani ezt a szemrehányást, amikor látom országunkban az általános közömbösséget a Közel-Keleten lejátszódó, tényleg a végidőket idéző csapással szemben, amelyet szögesdrótkerítésekkel, hadihajókkal, mumusokkal és mentális szemellenzőkkel próbálunk sakkban tartani. Mindössze három órányi repülőútra Frankfurttól teljes népcsoportokat irtanak ki vagy űznek el, lányokat vetnek rabszolgaságba, az emberiség legfontosabb kulturális emlékeit robbantják fel barbárok, kultúrák tűnnek el, és velük együtt ősi néprajzi, vallási és nyelvi sokszínűségük, amely Európától eltérően a huszonegyedik századig részben megmaradt. Mégsem kapaszkodunk össze és nem állunk a lábunkra, amíg a háború itt helyben le nem sújt ránk, ahogyan Párizsban tette, vagy amíg az előle menekülő emberek be nem zörgetnek a kapunkon.

Jó dolog, hogy – ellentétben a 2001. szeptember 11-e után történtekkel – társadalmaink a szabadságot állítják szembe a terrorral. Felüdítő látni, hogy Európában, és különösen Németországban milyen sokan támogatják a menekülteket. Ám ez a tiltakozás és szolidaritás túl gyakran közömbös marad politikailag. Társadalmunk nem vitatja meg széles körben a terror és a menekültáradat okait, ahogyan azt sem, hogy talán a saját politikánk súlyosbítja a határainktól nem messze zajló katasztrófát. Nem kérdezzük meg, hogy az összes többi ország közül miért éppen Szaúd-Arábia a legfőbb szövetségesünk a Közel-Keleten. Nem tanulunk a hibáinkból, amikor vörös szőnyeggel fogadunk egy olyan diktátort, mint el-Sisi tábornok. Vagy rossz tanulságokat vonunk le, mint amikor az Irakban és Szíriában folyó végzetes háborúkból arra következtetünk, hogy legjobb, ha kívülállók maradunk, még akkor is, ha népirtás folyik. Ötletünk sincs, hogyan lehetne megakadályozni a szíriai kormány által az utóbbi négy évben saját népe ellen elkövetett gyilkosságokat. Hasonlóképpen, láthatóan kiegyeztünk egy új vallási fasizmus létezésével, amely nagyjából akkora területet ellenőriz az iráni határtól a Földközi-tengerig, mint Nagy-Britannia.

Nyilván nincs egyszerű válasz arra a kérdésre, hogy miként szabadítsunk fel egy olyan milliós várost, mint Moszul – bár a kérdést komolyan még fel sem tettük. A nemzetek közössége számára azonban egy olyan szervezet, mint az ISIS, a maga becsült harmincezer harcosával nem legyőzhetetlen – nem en-

gedhetjük meg a létezését. „Ma itt vannak nálunk,” mondta Moszul katolikus püspöke, Yohanna Petros Muoche, amikor segítségért könyörgött a Nyugatnak és más világhatalmaknak, hogy űzzék ki Irakból az ISIS-t. „Ma itt vannak nálunk, holnap ott lesznek nálatok.”

Nem szeretnék belegondolni, hogy minek kell még történnie, mire figyelembe vesszük Moszul püspökének figyelmeztetését. Mindenesetre, az ISIS propaganda-logikájának része az egyre magasabb szintű rémületkeltés, hogy biztosan eljusson a tudatunkig. Amikor már nem háborított föl minket a lefejezése előtt rózsafüzért imádkozó keresztény túsz látványa, az ISIS egész keresztény csoportokat kezdett lefejezni. Amikor a lefejezéseket kitiltottuk a képernyőnkről, az ISIS felégette Moszul Nemzeti Múzeumának műremekeit. Miután megszoktuk az összetört szobrok látványát, az ISIS olyan ősi romvárosokat tett a földdel egyenlővé, mint Kalhu és Ninive. Amikor a jeziditák (iraki kurdok) kitelepítése már nem érdekelt minket, átmenetileg a tömeges megerőszakolások híre riasztott fel szendergésünkből. Amikor azt hittük, hogy a terror Irakra és Szíriára korlátozódik, gyilkos videókat kaptunk Líbiából és Egyiptomból. Miután hozzászoktunk, hogy naponta fejeznek le valakiket, másokat meg keresztre feszítenek, továbbléptek: az áldozatot először lefejezték, azután keresztre feszítették, ahogy ez Líbiában gyakori. Palmirát nem egyszerre robbantották fel, hanem épületről épületre, többhetes időközökben, hogy minden esemény új hír legyen.

Ennek nem lesz vége. Az ISIS mindaddig fokozza a rémületkeltést, amíg mindennapi európai életünkben meg nem látjuk, meg nem halljuk, át nem érezzük, hogy ez a borzalom nem ér véget magától. Párizs csak a kezdet volt, és a lyoni lefejezés nem az utolsó. Minél tovább várunk, annál kevesebb lehetőségünk marad. Más szavakkal, már most is túl késő van.

Hirdethet-e háborút egy békedíjas? Nem hadba hívok, csak rámutatok, hogy háború van – és nekünk, közeli szomszédoknak is válaszolnunk kell erre; lehet, hogy katonai eszközökkel, de mindenekelőtt sokkal nagyobb elszántsággal, mint amilyet eddig a diplomatáink vagy a polgári társadalom mutatott. Mert ezt a háborút nem lehet már csak Szíriában és Irakban befejezni. Ezt a háborút csak a hadban álló hadseregek és fegyveresek mögött álló hatalmak fejezhetik be; Irán, Törökország, a Perzsa-öböl menti országok, Oroszország és (nem utolsó sorban) a Nyugat. Kormányaink csak akkor fognak megmozdulni, ha társadalmaink nem fogadják el többé az őrületet. Bármit teszünk is ezen a ponton, valószínűleg hibázni fogunk. Ám a legnagyobb hibát akkor követjük el, ha semmit nem teszünk vagy túl keveset teszünk az ISIS és az Aszad-rendszer tömeggyilkosságai ellen Európa küszöbén.

„Épp most tértem haza Aleppóból” – folytatta május 21-én, pár nappal elrablása előtt írt levelét Jakab atya –, „ebből a városból, amely a büszkeség folyójának partján, a Kelet központjában fekszik. Most egy lesoványodott rákos aszszonyhoz hasonlít. Mindenki menekül Aleppóból, különösen a szegény keresztények. A tömegmészárlások nemcsak a kereszténeket emésztik, hanem a teljes szír népességet. Nehéz a hivatásunkat megélni, különösen azután, hogy nyoma veszett Paolo atyának, a huszonegyedik század kimagasló tanítójának és a párbeszéd kezdeményezőjének. Most éppen a közösségben megosztott szenvedést tapasztaljuk meg párbeszédként. Szomorkodunk ebben az igazságtalan világban, amely osztozik a háború áldozataiért viselt felelősségben, a dollár és az euró világában, amely csak a saját polgáraival törődik, csak a saját gazdagságáról és biztonságáról gondoskodik, miközben a világ többi része éhségtől, betegségtől és háborútól haldoklik. Úgy tűnik, mintha egyetlen célja az lenne, hogy olyan területeket találjon, ahol háborúkat indíthat, és tovább növelheti a fegyverek és repülőgépek eladását. Hogyan mentik fel önmagukat ezek a kormányok, amikor véget vethetnének a vérfürdőnek, ám semmit, de semmit nem tesznek? Nem a hitemet féltem, hanem a világot. Azt kérdezzük magunktól: Jogunk van élni, vagy sem? A válasz már adott, mert ez a háború világos válasz, világos, mint a nap. Így az igazi párbeszéd, amelyet ma élünk, a környörület párbeszéde. Bátorság, kedveseim, veletek vagyok és ölellek benneteket, Jakab.”

Aleppó

2015. július 28-án, két hónappal Jakab atya elrablása után, az ISIS elfoglalta *Karjatain* kis városát. A lakosok nagy része az utolsó pillanatban elmenekült, de kétszáz keresztényt elraboltak. Egy hónappal később, augusztus 21-én buldózerek rombolták le a *Mar Elian* kolostort. Az ISIS által közzétett fényképeken látható, hogy egyetlen kő sem maradt az 1700 éves alapokból. Két héttel később, szeptember 3-án egy az ISIS-hez tartozó világhálós oldal fényképeket tett közzé, amelyeken *Karjatain* keresztényeinek egy része látható egy iskolai vagy rendezvényterem első soraiban. Borotvált fejük, csont és bőr testük, üres tekintetük mutatja a fogság jegyeit. Jakab atya is azonosítható a képeken, egyszerű ruhában, szintén soványan és borotvált fejjel, szemében az aggodalom jól látható jeleivel. Száját eltakarja a kezével, mintha nem akarná elhinni azt, amit lát. A csarnok emelvényén egy széles vállú, hosszú szakállú ember látható harci felszerelésben, amint egy szerződést ír alá. Ez a dzimma (https://hu.wikipedia.org/wiki/Dzimma) néven ismert szerződés, amely a kereszténységet a muszlim törvényekre kötelezi. Kereszténységnek tilos templomokat és kolostorokat építeni, és nem hordhatnak magukkal keresztet vagy Bibliát. Papjaik nem viselhetik egyházi ruházatukat. Muszlimok nem hallhatják a kereszténység imádságait, nem olvashatják írásaikat, és nem léphetnek be templomaikba. A keresztények nem viselhetnek fegyvert, és feltétel nélkül engedelmeskedniük kell az iszlám állam előírásainak. Fejüket lehajtva, panasz nélkül kell viselniük minden igazságtalanságot, és ha életben akarnak maradni, különleges fejadót kell fizetniük, a dzsizját (http://www.e-nyelv.hu/2016-09-22/dzsizja/). Gyomorforgató olvasmány ez a szerződés: égbekiáltó módon első- és másodosztályú emberekre osztja Isten teremtményeit, és nem hagy kétséget afelől, hogy az emberi lényeknek van még egy harmadik osztálya is, akiknek az élete még kevesebbet ér.

Jakab atya arcán nyugodt, de teljesen lehangolt és elhagyatott tekintet ül, ahogy száját eltakarja a kezével. Számolt saját vértanúságával. De túszul esett plébániájának látványa – a gyerekeké, akiket megkeresztelt, a szerelmes pároké, akiket összeadott, az időseké, akiknek föladta a betegek kenetét – elég ahhoz, hogy eszét veszítse még egy olyan komoly, belsőleg oly erős és Isten-szerető férfi is, mint Jakab atya. Végül is túsztársai miatta maradtak *Karjatainban*, ahelyett, hogy sok más kereszténységhez hasonlóan elmenekültek volna. Jakab atya kétségtelenül bűnösnek hiszi magát, de én biztos vagyok abban, hogy Isten másképp ítéli meg.

Van remény? Igen, van remény. Mindig van remény. Már megírtam ezt a beszédet, amikor hírt kaptam Jacques Mourad szabadulásáról. *Karjatain* lakói kiszabadították a börtönből, majd a beduinok segítségével álruhában kihozták az ISIS területéről. Most tért vissza testvéreihez és nővéreihez a *Mar Musza* közösségbe. Nyilván sok ember vett részt a mentésében, mindannyian muszlimok; mindannyian az életüket kockáztatták egy keresztény papért. A szeretet ismét erősebbnek bizonyult a vallási, etnikai és kulturális határoknál.

És mégis, bármilyen nagyszerű is ez a hír – tényleg csodálatos a szó valódi értelmében –, aggódásunk mégis meghaladja örömünket, elsősorban Jakab atyáért. *Karjatain* további kétszáz keresztényének élete most még nagyobb veszélyben van, mint szabadulása előtt. És még mindig nincs nyoma Jakab atya tanítójának, Paolo atyának, az iszlámot szerető keresztény közösség alapítójának. Mégis, az utolsó leheletünkig van remény.

Egy békedíj elnyerője nem buzdíthat háborúra. De imára szólíthat. Hölgyeim és uraim, szokatlan kéréssel szeretnék előállni – bár egy templomban ez nem szokatlan. Szeretném, ha beszédem végén tartózkodnának a tapstól. Helyette imádkozzanak Paolo atyáért és *Karjatain* kétszáz elrabolt keresztényéért, a gyerekekért, akiket Jakab atya keresztelt, a szerelmesekért, akiket összeadott, és az öregekért, akiknek föladta a betegek kenetét. És ha nem vallásosak, kívánjanak jót azoknak, akiket elraboltak, és Jakab atyának, akinek most meg kell küzdenie azzal, hogy csak őt szabadították ki. Mert mi más az imádság, mint jókívánság Istennek címezve? Hiszek a jókívánságokban, és hiszem, hogy Istennel vagy Isten nélkül, de hatásuk van világunkban. Jókívánságok nélkül az emberiség sohasem építette volna egymásra azokat a köveket, amelyeket olyan felelőtlenül rombol le a háborúkban.

Így aztán, tisztelt hölgyeim és uraim, azt kérem önöktől, hogy imádkozzanak Jacques Mouradért, imádkozzanak Paolo Dall'Oglióért, imádkozzanak *Karjatain* elrabolt keresztényeiért, imádkozzanak a túszok szabadulásáért, Szíria és Irak szabadságáért. Örülnék, ha felállnának, és így a testvériség képének bemutatásával ellensúlyozni tudnánk a terroristák gyilkos videóit.

Navid Kermani

Navid Kermani iráni származású német író és újságíró, Kölnben él. 2015-ben neki ítélték oda a Német Könyvkereskedők Békedíját; a fentiekben a díjátadás alkalmából, 2015. október 18-án a frankfurti Pauluskirchében elmondott beszédét közöltük.

Ford. Farkas István

Forrás:
http://www.plough.com/en/topics/justice/politics/religious-liberty/love-in-syria

ELŐFIZETÉS – a befizetés módja megváltozik!

Tisztelettel kérjük Olvasóinkat, hogy legkésőbb ***2018. január 31-ig*** újítsák meg előfizetésüket. A lap ára a nyomdaköltség emelkedése miatt 300,- Ft, az éves előfizetés ***1800,- Ft*** lesz, illetve annak, aki postán kéri, *a postaköltséggel együtt* ***3000,- Ft***.

A befizetés lehetőleg ***banki átutalással*** a lapot terjesztő KISZE Bt. számlájára (10918001-00000057-09540006), vagy az Unicredit Bank bármely fiókjában a fenti számlára történő ***pénztári befizetéssel*** történjék. Rózsaszín ***belföldi postautalvánnyal*** is lehet, ekkor a KISZE Bt. *és* a bankszámlaszám kerüljön a címzett helyére. – A „Közlemény” rovatnak ***mindhárom esetben tartalmaznia kell*** az előfizető nevét és címét, valamint az „ÉV”-jelzést és a példányszámot. – A terjesztéssel kapcsolatos bármilyen ügyben Gromon András főszerkesztőtől lehet tájékoztatást kérni.

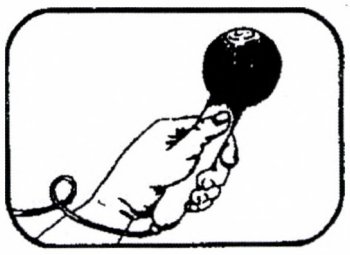

A szeretet ára

Interjú *Rafik Schami* szír-német íróval

Szofia, avagy minden történet kezdete című új regényében annak a szír Szalmannak a történetét meséli el, aki pontosan úgy, mint Ön, Heidelbergbe menekült 1971-ben. Véletlen ez a párhuzam?

Biztosan nem véletlen. De évtizedek óta azt tapasztalom, hogy a szerző puzzle-képpé változik. Mihelyt írni kezd, képe a levegőbe emelkedik, és ezernyi kis részre esik szét, és végül lepereg, bele a figurái lelkébe. Az egyik szereplő csak tíz darabot kap, a másik talán kétszázat. Így aztán igen szoros összefüggésben állok Szalman nevű főszereplőmmel, de nem vagyok azonos vele. Szalman nagynénje, Amalia is kapott belőlem részeket, mindenekelőtt a nagycsaláddal szembeni kérlelhetetlen magatartást. Szalman számára viszont közömbös a nagycsalád.

Milyen párhuzamok vannak még?

Szalman kémiát, fizikát és etnológiát tanult, írni-olvasni tanít analfabétákat, és harmadikvilág-boltot nyit Heidelbergben. Ezek mind olyan dolgok, amelyeken én is átmentem. És ahogyan Szalmannak, nekem is csalódásokat kellett zsebre vágnom, amikor kiadói lektorságra pályáztam. De tőle eltérően nincsenek párkapcsolati problémáim. Jóllehet Szalman szilárd kapcsolatban él az okos római nővel, Stellával, és közös fiúgyermekük van, megcsalja őt. E tekintetben engem más fából faragtak.

Miért vonult illegalitásba Szíriában?

Ezt a regényben is körülírtam: Szalman Szíriában egy partiról megy haza, s az úton észreveszi, amint valaki a hulladékgyűjtő szemetében turkál. Ez sokkolja. Szíriában három-négy milliárdos birtokol szinte mindent. A másik oldalon akkora nyomor uralkodik, hogy az ember nem tehet mást, vagy megbolondul, vagy szocialista lesz. Én az arám-keresztény hagyományból jövök, amely mindig is úgy látta, hogy Jézus a szegények és a gyengék mellett lépett föl. Ez igen gyorsan az illegalitásba és a szír rezsim elleni harcba vezetett engem.

Jézus azonban az erőszakmentes harcnak kötelezte el magát...

Természetesen, és én sem akartam fegyvert viselni és katonai szolgálatot teljesíteni. Nálunk, Szíriában a katonai szolgálat háborút jelent. Háborút Izrael ellen, háborút a szomszédos országok ellen és háborút a saját népünk ellen, nap mint nap, ahogyan ezt mostanság tapasztaljuk. Ez volt az egyik oka annak, hogy elhagytam Szíriát.

Ön Damaszkuszban a jezsuiták iskolájába járt. Mit jelent az Ön számára a keresztény jellegzetesség?

Mindmáig arra sarkall, hogy védelmezzem a kisebbségeket. Én magam két kisebbségben nőttem föl: arámiként az arabok között, és keresztényként a muszlimok között. Ezt a tapasztalat érzékennyé tett a fenyegetett kisebbségek helyzete iránt, és ez vörös fonálként húzódik végig az életemen.

Az Ön számára mi Jézus legfontosabb üzenete?

A „Szeressétek ellenségeiteket!” mondatot senki sem mondta el Jézus előtt vagy után. Ez a határokat szétrobbantó mondat kísér állandóan.

Ön gyakorló keresztény?

Nincsenek problémáim a hittel. De az egyházakkal igenis. Sokkal többet nem szeretnék mondani erről. Talán csak egyetlen mondatot: Az egyházak meghosszabbítják az Istenhez vezető utat, ahelyett hogy megrövidítenék.

Regényében az emberhez méltatlan besúgórendszerrel a szeretet világát állítja szembe. Főalakjai hozzásegítik Szalmant a menekküléshez. Ha elkapnák őket, ez ott helyben a halált jelentené számukra...

...ez sajnos nem fikció, hanem a valóság Szíriában. A diktatúra megöli a szolidaritást, ahogyan minden szolidaritás az életet kockáztatja, mert gyanút kelt, gyűlöletet kelt. De a történelem minden diktatúrát megbüntet. Lehet, hogy Hitlernek vagy Sztálinnak egy szempillantás tartamáig voltak idióta csodálóik, de nyomorúságosan megbuktak egész életművükkel együtt. A mai diktátoroknak sem lesz más sorsuk.

Hogyan lehet legyőzni a diktatúrákat?

Azzal szemben, hogy a diktatórikus rendszerek lerombolják az emberi kapcsolatokat, csak egyetlen eszköz hatásos: a szeretet és a megbocsátás bátorsága. Nem a filozófia, nem az intellektualitás. Akkor legalábbis nem, ha ezek megmaradnak akadémikus nyelvi akrobatikának.

Miért nem?

Mert az intellektualitásból és a racionalitásból mindig hiányzik az odaadás magaslata, és nincsenek meg bennük azok a veszélyek, amelyek ebből vagy abból a magatartásból fakadnak. Az értelem aggodalmaskodóvá tesz minket, mérlegel, az előnyöket és hátrányokat vizsgálja. A szeretet nem kérdez, hanem ostromol! Regényemben Karint az a késői szerencse éri, hogy megtalálja a szerelmét. Ez az szerelem megadja neki a bátorságot ahhoz, hogy mindent kockára tegyen egy ember megmentése érdekében. Pontosan ez a kritikám számos német értelmiségivel szemben, akik teoretikusan, hidegen érvelnek. Egész tudásuk sem számít semmit, mert nem tudnak szeretni.

Önnek van tudomása ilyen feltétlen szeretetről?

A környezetemben tapasztaltam, hogy néhány család üldözötteket rejtegetett. Tudták, hogy balul üthet ki a dolog. Ezek olyan történetek, amelyek ténylegesen megtörténtek, s amelyeket az életből vettem regényem számára.

Az Ön emberek iránti szeretete a kereszténységben gyökerezik?

Nem. Azt hiszem, ennek a magnak, ennek a magatartásnak a legbensőnkben kell meglennie. Ezt a szeretetet talán anyámtól örököltem, aki példaképe volt a szolidaritásnak és a jóindulatnak. Ahol nincs termékeny föld, ott semmi nem terem meg. Vannak olyan teológusok, akik háromszor jobban ismerik Jézust, mint az anyám, ennek ellenére hidegek maradnak.

Mégis kereszténynek nevezné magát?

Igen, kétségtelenül. A hitem megerősíti az emberek iránti jóindulatomat. De a katolikus egyházra mint intézményre nincs szükségem, és mint közvetítőre sem, hogy eljussak a Teremtőhöz. Megvan az Istenhez vezető utam, és ez inkább a tudományon vezet keresztül.

Milyen ez az út?

A kémia és a fizikai területén dolgozó kutatóként az 1970-es és 1980-as években felismertem: léteznie kell egy hihetetlen nagy erőnek, amely megbirkózik mindazzal, ami a világegyetemet alkotja. Nevezzük ezt az erőt Istennek – anélkül, hogy beleesnénk a körszakállas öregúrról alkotott giccses elképzelésbe. Ki tudja – Isten talán nő...

Mely ponton jutott Ön arra az elképzelésre, hogy valami többnek kell léteznie a mérhető anyagnál?

Az atom felépítésének jobb megértése érdekében folytatott tanulmányaim vezettek ide. Élénken foglalkoztam Albert Einsteinnel és Max Planckkal. Minél jobban megismertem az anyag struktúráit és tervezetét, annál inkább be kellett vallanom, hogy ez a tervezet nem jöhetett létre önmagától, valamilyen rendező elv nélkül. Egyetlen másodperc elegendő lett volna ahhoz, hogy az elektronok belehulljanak az atommagba – és minden tönkrement volna. Kérdezem: Ki tartja össze mindezt? Hogyan és miért működik az élet? A biológia válaszai önmagukban túl gyengék számomra.

Az Ön irodalmi szövegeiben is lecsapódtak ezek a felismerések?

Akkoriban írtam egy kis filozófiai könyvet, ezzel a címmel: Milyen vagyok én? – kérdezte Isten. Teremtményei válaszolnak: egy madár, egy pillangó, egy felhő, egy kisgyerek. Mindegyik a maga szemszögéből írja le, miért hisz Istenben, és milyennek látja őt.

Új regényében az egyik fejezet címe: A szeretet ára. Mi a szeretet ára?

A szabad társadalmakban, például Európában a szeretet nem kerül sokba. Mindenki csinálhatja vagy nem csinálhatja azt, amit akar. Az arab országokban az ember életébe kerülhet a szeretet, ha átlép a vörös vonalon, ha áthágja a nagycsalád, a sária vagy a becsület törvényét. Ezt a vörös vonalat azért húzták meg, hogy fennmaradjon az uralom: mindenki megmarad a maga nagycsaládjában, a maga határai között, ahogyan a juhok a kerítés mögött. Ezeknek a határoknak az a rendeltetésük, hogy megakadályozzák olyan szolidaritás kialakulását, amely megingatja a diktatúrát. Ez a szeretet egyik ára.

És mi a másik?

A szeretet megköveteli a megbocsátás képességét, és azt, hogy behunyjuk az egyik szemünket. A szeretet türelmet kíván – türelem nélül nem szeretet, hanem hangulat. A szeretet megkívánja, hogy önmagunkból adjunk valamit, anélkül hogy elvárnánk érte valamit. Később majd megjutalmaz minket, de nem szabad megkérdeznünk, mit kapunk ellenszolgáltatásként. A szeretet nem számító. Ezek a képességek nem születnek velünk, hanem meg kell tanulnunk őket: azt, hogy cél nélkül és odaadással szeressünk.

Miért olyan nehéz békét teremteni Szíriában?

Ha a Nyugat akarná, 24 órán belül meg tudná akadályozni, hogy az Iszlám Állam dzsihadista bűnözői bármiféle segítséget kapjanak. Szaud-Arábia és a sejkségek egyetlen hétig sem tudnak működni a Nyugat nélkül. De a nyugati országok eddig nem törődtek ezzel, mivel állítólag félnek az olajembargótól. De ez ízléstelen vicc! Mit kezdjenek az olajsejkek a kőolajjal? Igyák meg? Nem. Közösen kell megmentenünk a szír népet, és közösen kell gondoskodnunk arról, hogy elhallgassanak a fegyverek. Akkor a szír menekültek 80%-a hazatérne, mivel a negyven év fölöttieknek kicsi esélyük van Európában arra, hogy munkát találjanak.

Íróként Ön saját maga is tehet valamit az országáért?

Minden háború igazi vesztesei a gyerekek és a fiatalok. Ezért alapítottam meg barátaimmal egy olyan egyesületet, amely azon fáradozik, hogy támogassa a menekülttáborokban élő gyerekeket és fiatalokat Törökországban, Jordániában és Libanonban. Ezekben 1400 gyereknek viseljük gondját. Ez csepp a tengerben. De végső soron az óceán is sok vízcseppből áll.

Wolf Südbeck-Baur

Rafik Schami 1946-ban, Szuheil Fadel néven született Damaszkuszban, s a jelen legsikeresebb német nyelvű írói közé tartozik. A „Rafik Schami” álnév azt jelenti: „A damaszkuszi barát”. 1971-ben legálisan vándorolt ki Németországba, hogy elkerülje a katonai szolgálatot és a cenzúrát. Kémiából doktorált Heidelbergben. Eleinte arabul írt, 1978 óta németül. Root Leeb grafikus a felesége, egy fiúk van.

Forrás: Publik-Forum, 2016/23

A békítő

Haroutune Szelimjan kitüntetése

Békeima zajlik a lipcsei Nikolaikirchében, és ő úgy áll ott, mint szikla a hullámverésben. Jó 1500 ember jött el, a templom hajója és a karzat is sűrűn megtelt. Elöl, az oltártérben áll *Haroutune Szelimjan*, aleppói evangélikus lelkész. 2017. október 9-én szólal fel, különleges évfordulón, mert 1989. október 9-én 70 000 tüntető erőszakmentessége elérte, hogy egyetlen lövés sem dördült el. A döntés napja volt ez.

De *Haroutune Szelimjan*, az erőszakmentesség apostola hamarosan visszatér oda, ahol minden más uralkodik, csak béke nem – Szíriába. Számára nem jön szóba a menekülés: „Szíriában mindenkire szükség van, éppen most”, mondja.

Erő árad ki a fekete göndör hajú férfiből, aki otthon, Aleppóban az örmény-evangélikus gyülekezet lelkésze. „Az utóbbi években gyakran nem volt vizünk, áramunk, és alig volt mit ennünk”, mondja. Gyülekezete most megnyitotta templomát az ország menekültjei előtt, hogy biztonságot nyújtson nekik: muszlimok, ortodoxok és protestáns keresztények számára egyaránt nyitva áll. „Az ember ember”, mondja *Szelimjan*.

A most 54 éves lelkész Aleppóban született és nőtt föl: „Ez a város mindig is az otthonom volt.” Aleppó sokfelekezetű város. A különböző egyházak képviselői a harcok idején rendszeresen összegyűltek imádkozni. „Éppen Aleppóban létezik a szolidaritás köteléke szunniták és keresztények között”, mondja *Szelimjan*, aki a szíriai örmény-protestáns közösség elnöke is.

Szelimjan működési helyének, a Béthel-templomnak a tetejét rakétatalálatok érték: ez azt mutatja, milyen sebezhető a lelkész maga is. Ő azonban, aki itt él családjával, és itt is marad, nem zavartatja magát: „A kardokat ekevasakká alakítani azt jelenti, lépésről lépésre művelni a békét. A békét elő kell készíteni az emberek fejében és szívében”, magyarázza. És mégis: „Amikor rakéták hullottak ránk, amikor mindenütt vér és pusztulás volt, sokszor kiáltottam így: Istenem, miért hagytál el minket?” Ezt vallotta meg a szászországi *Der Sonntag* c. lap által közölt beszélgetésben.

Drezdában most a *Kardokat ekevasakká!* békeplakettet nyújtotta át neki az *Initiativgruppe 8. Oktober*. „Ő különböző világok vándora, amelyeket ismételten összeköt”, mondja *Harald Bretschneider*, korábbi országos ifjúsági lelkész, a *Kardokat ekevasakká!* kitűző ötletgazdája, a plakett mostani átadója.

Szelimjan időközben ismét elindult az életveszélyes útra Szíriába. Bejrútból tíz órán át utazik taxival a mesterlövészekkel szegélyezett úton, vissza szülővárosába, Aleppóba.

Bettina Röder

Forrás: Publik-Forum, 2017/20

Keskeny, meredek és hosszú...

A békéhez vezető út keskeny, meredek és hosszú. Könnyebben, veszélytelenebbül és gyorsabban nem lehet elérni a békét. Fáradságba, bátorságba és kitartásba kerül. Olyan cél, amelyet könnyen szem elől tévesztünk. Intelligenciára, fantáziára és totális erőbevetésre van szükség, ha az ember a béke útját járja. Szeretni kell a békét, s ahogyan a szeretet, a béke is állandó veszélynek van kitéve. Nem csupán tőled és tőlem, tőlünk függ. Világunkban, amely a globalizáció révén egyetlen faluvá vált, ahol mindenki mindenkinek szomszédja lett, a béke az emberiség dolgává lett. Ha bennem nincs béke, körülöttem sem lesz. A békét sok ellenség veszi körül. Ha nincs mindenki meggyőződve arról, hogy a békét csak békés eszközökkel lehet elérni, akkor igen hamar alakulnak ki kicsi, rejtett, tartós, nagy vagy éppen évezredes háborúk. Ferenc pápa szomorúan állapította meg: „A harmadik világháborúban élünk.” És ismételten megnevezi a béke nagy ellenségeit: igazságtalan gazdasági rendszerek, könyörtelenség, az ember termelőeszközzé alacsonyítása, a tőke bálványozása, a vallással való visszaélés a másként hívők elnyomása és megsemmisítése érdekében.

A béke attól függ, milyennek látjuk az embert, milyen istenképünk van, hogyan képzeljük el az emberek együttélését, valamint Isten és az ember egységét. Világos, hogy ezzel kapcsolatban végtelenül sok párbeszédet lehet folytatni, számtalan szemináriumot és konferenciát lehet tartani, könyveket lehet írni róla, politikai struktúrákat lehet felépíteni érdekében. Minden fáradozás ellenére megmarad annak lehetősége, hogy a béke mint valami csillogó szappanbuborék száll a levegőben, és már az első porszembe ütközve kipukkad. Tehát újból elölről kell kezdeni. A békét. A béke kezdeményezését. Például a háború közepette a békéért kell imádkozni. Lehetőség szerint a vitatkozó felekkel közösen. Újból és újból meg kell kísérelni a békéről folytatott párbeszédet. Nem szabad véget vetni a békekonferenciáknak. Mert a béke mindig kezdet. A békéhez vezető út kezdete.

A békekutatás fontos része lett a tudományok világának. Bevonják a filozófiát, a pszichológiát, a vallástudományokat stb., hogy megnyissák a béke feltételeinek, lehetőségeinek útját. Léteznek kicsi és nagy egyesületek, amelyeknek célja a béketeremtés. Jézus a maga korában mindenkinek odakiáltotta – és kiáltása mindmáig érvényben van –: „Boldogok a békességteremtők, mert Isten a fiainak [és lányainak] fogja hívni őket” (Mt 5,9). És ezzel a béke olyan intenzíven kapcsolódik Istenhez, ahogy a természetes életben a szülők és a gyermekek között. Nincs béke Isten nélkül. Akik a béke útját járják, valamennyien Isten gyermekei. Aki Isten gyermeke akar lenni, annak teljes személyiségével kell akarnia a békét, mindenestül a békére kell törekednie, a békéért kell élnie. Ahogyan a mi urunk és testvérünk, Jézus tette, és igazságtalan elítélést, rettenetes kereszthalált vett magára, hogy megmaradjon a békében; nem engedte, hogy királlyá tegyék, Isten és a Mammon alternatíváját hirdette; ismételten a megvetettekkel szövetkezett, a hatalmasokra pedig azt a kötelességet rótta, hogy ne uralkodók, hanem szolgák legyenek. A békének ára van. A Nobel-békedíj mindenkit megillet, aki kicsiben, bárhol a világon a békéért él.

Az utóbbi időben egyre világosabbá vált számomra, hogy minden monopólium, amit valaki létrehoz, igen hamar a béke ellenségévé válhat. Ez az élet minden területére érvényes, minden emberre vonatkozik, minden politikai rendszerre, de ugyanígy minden vallásra és világnézetre is. Mert minden monopólium, bárhol hirdetik is meg vagy törekszenek rá, mindent le fog gyűrni, mindent meg fog hódítani, és egyeduralkodóvá lesz. Ez így van már akkor is, ha hosszú tapasztalattal, nagy szorgalommal dolgozom a kertemben, létrehozom a „kertbirodalmamat”, és senkit nem engedek beleszólni. Pláne akkor, ha valaki meg akar változtatni valamit a „birodalmamban”. Ilyenkor igen hamar bekövetkezik, hogy a betolakodónak megtiltom a belépést, nem hallgatom meg, nem veszem komolyan, küzdök ellene, ellenségnek nyilvánítom, gonosznak állítom be. Nem így van? No, talán nem járok el ilyen durván, de valahogy hasonlóan. Ez nem jelenti azt, hogy nem lehetnek feszültségek, nem lehetnek viták. De nem fajulhat odáig a dolog, hogy a magam felfogását nyilvánítom az egyetlen lehetségesnek, „az egyetlen, tökéletes igazságnak”, vagyis monopóliumnak, és kizárok minden más lehetőséget, nézetet, „igazságot”, ezek képviselőit kirekesztem, üldözöm, bezárom, megalázom, megkínzom, míg át nem állnak az én oldalamra, vagy rögtön eltávolítom, megölöm, kioltom, megsemmisítem őket, hogy a magam ügyét győzelemre vigyem.

Egy pillantás a világba: a napi hírek szünet nélkül arról beszélnek, hogy az „az igazság monopóliumainak” megteremtése világszerte bajba, nyomorba taszít embereket, menekülésre kényszeríti őket, testi-lelki sérülést okoz nekik, vagy egyenesen a halált hozza számukra. Ezért hiszem, hogy le kell mondanunk a monopóliumokról, minden diktatórikus formát és rendszert le kell bontani, párbeszédet kell folytatnunk egymással, meg kell bocsátanunk, osztoznunk, szolgálnunk és gyógyítanunk kell, a gyengék oldalára kell állnunk. Ahogyan Jézus tette. Ahogyan nagyon sokan tették egykor, és teszik ma is. A békéhez vezető út keskeny, meredek és hosszú. De lehet járni rajta. Emberi erővel, Isten erejével. Ha ember, sőt keresztény akarok lenni.

Fritz Giglinger

Forrás: Francesco, 2015. tavasz

Tíz lépés a béke felé

Ezek a hétköznapi lépések talán nem olyan nagyok és bátrak, nem olyan derekasak, és nem kísérik őket olyan nagy kétségek, mint a béke elkötelezettjeiét az egykori vagy mai háborús és válságterületeken; nem olyan lényegbevágóak és látványosak, mint a nagypolitika mozzanatai. De léteznek. Ahogyan – gyakran sajnos sokkal láthatóbb módon – az ellentéteik is léteznek, a békétlenséghez vezető lépések.

Mahatma Gandhi öt csodálatos – és nehéz – elhatározást fogalmazott meg magának a mindennapokra vonatkozóan:

Meg akarok maradni az igazság mellett.
Nem akarok meghajolni
semmilyen igazságtalanság előtt.
Szabad akarok lenni a félelemtől.
Nem akarok erőszakot alkalmazni.
Mindenkiben először a jót akarom meglátni.

Ezek mintájára szeretnék felsorolni a békéhez vezető tíz kis lépést, amelyeket megpróbálok naponta megtenni (hol több, hol kevesebb sikerrel), és bizonyára sokan mások is próbálkoznak ezzel. Az effajta lépések megváltoztathatnák a Föld arcát, ha egyre többen és többen lennénk, akik erre törekszenek.

1. Az erőforrások kímélésére irányuló életstílusért akarok fáradozni. – A legtöbb jövőbeli háborút a Föld egyre szűkösebbé váló erőforrásaiért fogják vívni. És a jelen sok erőszakos összeütközése is az életesélyek, a talaj, a víz és az ásványi kincsek körüli konfliktus, gyakran akkor is, ha vallási vagy faji konfliktusba öltöztetve jelennek meg. E konfliktusok megakadályozása érdekében nincs fontosabb teendő, mint kímélni az éghajlatot és a környezetünket – most azonnal! A fogyasztásomra, a közlekedésemre, az energia-felhasználásomra stb. vonatkozó döntéseimmel naponta lépéseket teszek a béke felé – vagy éppenséggel nem.

2. Nem akarom hagyni, hogy manipuláljanak! – „Minden háború első áldozata az igazság.” Sajnos nem tudom, ki fogalmazta meg ezt a mondatot, de igazságát a múlt és a jelen egyaránt tanúsítja, és a nagy háborúkra éppúgy érvényes, mint hétköznapi kicsinyes civódásainkra, a nagy, rosszindulatú politikai manipulációkra éppen úgy, mint a hétköznapok ostoba kis pletykálkodásaira – mindkettő az illetők saját álláspontjának megerősítését szolgálja, és biztosan nem a békét. Ha nem hiszek el mindent, amit megtudok – azonnal és felülvizsgálat nélkül –, hanem nyugodtan mérlegre teszem a tényeket, akkor a békéhez vezető lépéseket teszek.

3. Ha van rá lehetőségem és erőm, kétoldalúan és alaposan akarok tájékozódni. – Vitás ügyekben (vagy a világ nagy témáiban is) ez talán azt jelenti, hogy mindkét oldalról manipulálnak, és a végén fikarcnyival sem lehetek okosabb. Talán azt is jelenti, hogy be kell látnom: az adott konfliktust nem tudom helyesen megítélni, mivel sokkal bonyolultabb, mint első pillanatban tűnt. Megvilágosító erejű és igen bénító is lehet, hogy a tájékozódás érdekében folytatott fáradozásom után több új kérdés áll előttem, mint amennyi válasz. A leegyszerűsítések azonban nem vezetnek a béke felé. Tovább akarok kérdezni.

4. Kerülni akarom az általánosításokat és a címszavakat, és ha van bátorságom, másoktól sem akarom szó nélkül eltűrni őket. – Nem léteznek: *az* osztrákok, *a* németek, *az* amerikaiak, *a* külföldiek. Nem léteznek *az* afrikaiak, *a* kínaiak, *az* oroszok sem. Természetesen nem léteznek *a* zsidók, *a* keresztények, *a* muszlimok stb. sem. Nem mintha nem tudnánk ezt, hiszen „nem is úgy értjük”, amikor éppen ismét egy kalap alá veszünk néhány millió embert. De fájdalmasan tudatában vagyok annak, hogy amit beszélek, az milyen nagy mértékben befolyásolja a gondolataimat, érzelmeimet, ítéleteimet – és beszélgetőtársaimét is. – Ami a címszavakat illeti, fölállítottam magamnak egy szabályt, amelyet sajnos túlságosan ritkán alkalmazok: mindarra, ami állítólag „magától értetődik”, rá akarok kérdezni, magamnál és másoknál is.

5. Semmilyen ideológiának nem akarok felülni. – Ki akarna felülni? És ez mégis egyszerűbbnek hangzik, mint amilyen. Az ideológiák legegyszerűsítenek bonyolult tényállásokat, hogy azok „passzoljanak”: az ember csak így foglalhat állást mellettük vagy ellenük anélkül, hogy különösebben sokat kellene neki magának gondolkodnia. A pontos megkülönböztetések nem kívánatosak. Zavarják a „mi-érzést”, valamint a szép és megnyugtató egyértelműséget, amelynek révén úgy véljük, igazunk van. Ezzel szemben éppen a részletekre, az árnyalatokra akarok ügyelni, nem akarok mindent fehérben vagy

feketében látni; az embert akarom a középpontba állítani, mégpedig azt az embet, aki éppen előttem áll, akinek neve van, és nem egyszerűen része valamilyen tömegnek, amelyet ideologikusan meg lehetne ragadni.

6. Nem akarok csak úgy ellenni a felebarátom mellett. – Tudni akarom, hogy megy a sora, ismerni akarom gondjait, örömet, félelmeit. És ha a felebarátomnak véletlenül más bőrszíne, más vallása, komikus öltözete van, vagy furcsa szokásai vannak, akkor annál fontosabb, hogy rámosolyogjak, hogy ne érezze magát olyan idegennek ebben az országban. Annál fontosabb, hogy nyitott legyek, talán meghallgassam vagy kérdést tegyek föl neki – hiszen nem kell rögtön vitáznom vele, csak azt akarom jelezni neki, hogy jó vagyok hozzá.

7. Egyre jobban meg akarok tanulni megbocsátani, és adott esetben hagyni, hogy segítsenek nekem ebben. – Régi sérelmek még nemzedékekkel később is háborúhoz vezethetnek, nagyban (országok és népcsoportok között) és kicsiben (a családban és a szomszédok között) egyaránt. Tudom, hogy sérelmeimet, dühömet, bosszúszomjamat kiviszem az emberek közé, ha nem tudok megbocsátani. És hogy ezzel először a saját életemet mérgezem meg, azután a szeretteimét, még jóval azelőtt, hogy „elégtételt” kapnék, ha ez egyáltalán valaha is lehetséges. Ha nem tudok megbocsátani, az olyan, mint egy előttem álló fal, amely eltakarja a kilátást. Hogyan akarok lépéseket tenni a béke felé, ha önmagamban még elgondolni vagy érezni sem tudom a békét?

8. Ismerni akarom saját agresszivitásomat, saját lehetséges erőszakosságomat. – Tudom, hogy bennünk, emberekben ott lakik az erőszak veszélyes lehetősége – bennem is! Át akarom érezni, miféle agressziók rejlenek bennem, és nem akarom azokat sem magam, sem mások ellen irányítani. – Az agresszió önmagában véve fontos, mert megmutatja nekem: Itt valami nem stimmel! A végére kell járnom. Akkor leszek képes konstruktív módon, sőt „béketeremtően” fölhasználni.

9. Cselekedni akarok! – Jobb, ha olvasói levelet írok, mint ha csupán bosszankodom egy kellően alá nem támasztott újságcikk miatt. Jobb egy menekültnek támogatást felkínálni vagy egy családot befogadni, mint ezt csupán a kormánytól megkívánni. Jobb olyan embereket vagy szervezeteket megerősíteni, akik bevetik magukat a békéért, mint a világ állapotán keseregni. Ez a megerősítés történhet pénzzel, munkával, akciókban való részvétellel vagy egyszerűen bátorításunk kifejezésével, és persze imádsággal is.

10. Szeretni akarom az életet! – Minden probléma ellenére, minden elbizonytalanodás ellenére, a mindenütt felbukkanó sok hamis fejlemény ellenére, a kis veszekedések és a nagy háborúk ellenére – szeretni akarom az életet! Ezért aztán tisztelni és védelmezni is akarom. Fel akarok bátorodni mindazon, ami szép, ami jó, és örülni akarok minden kicsiségnek. Csak ekkor érezhetem meg magamban, oszthatom meg másokkal és növelhetem a bennem és a világban lévő háborús uszítással szembeni erőt, és a béke felé tett lépésekhez szükséges erőt.

Ursula Siegmund

Forrás: Francesco, Advent 2014

A vallás béketeremtő erő?

Sokág, túlságosan sokáig egyszerűen magától értetődőnek tűnt: a vallások a béke hősei. Megegyezési készség és szelídség jellemzi őket, belőlük sosem indul ki agresszió. Sok vallásos ember mindmáig kedveli ezt a maga vallásáról alkotott képet.

De a vallást nagyon is gyakran arra használják, hogy valamilyen érdekkonfliktust értékkonfliktussá alakítsanak át. Emberek – valószínűleg félrevezetve és ügyesen feltüzelve – a hitükkel mennek a barikádokra. Gyűlölködnek és gyilkolnak, megvetnek és kirekesztenek másokat. Egy szent könyvvel a csomagunkban, úgy tűnik, minden szörnyűséget meg lehet indokolni. „Isten akarja!” Ezzel a kiáltással háborúztak évszázadokon át. És az Istennel való visszaélés a 21. században sem szűnik meg.

Mégis: a vallások lehetnek a béke hősei is. Mindenesetre ehhez nemcsak a gyűlöletet kell levetniük a vallásos embereknek, hanem a tudatlanságot és a közömbösséget is. Az emberiesség ott kezdődik, ahol saját vallási önazonosságunk nem függ attól, hogy másokét megvetjük vagy – ami még rosszabb – szétzúzzuk. A béke ott kezdődhet, ahol megszűnik a jobb/rosszabb-gondolkodásmód. Párbeszéd akkor alakulhat ki, amikor az én Istenemnek nem kell erősebbnek és igazabbnak lennie a tiednél – korábban nem.

Óriási feladat áll még a világ teológusai előtt, akiknek végre *közösen* újból meg kell határozniuk a vallások áldatlan igazság-fogalmát. Az évszázadok során mindenekelőtt a férfiak foglalkoztak túlságosan sokáig azzal, hogy valakiket kizáró eljárások során fogalmaztak meg hitvallásokat, és elítéljék az eretnekeket. Elhatárolódás, kirekesztés, félelemkeltés – több mint kár, hogy hosszú időkön át éppen a teológusok uralták tökéletesen e hármas csillagzatot.

Aki ma a vallásra építő szereplőként béketeremtő szeretne lenni, annak nem szabad az „igazról” és a „hamisról” döntő bíró szerepében tetszelegnie. Az erkölcsi értékítéleteket nyugodtan megtarthatja magának. A béketeremtőknek ehelyett mindenekelőtt egy dolgot kell tenniük: bizalmat kell támasztaniuk. Mert akit a partnere nem fogad el – akár jó, akár kevésbé jó okból –, az nem lehet közvetítő sem.

A vallási szereplők csak akkor kezdhetik meg békemunkájukat, ha megvan a bizalom. Ebben az esetben akár egyének, akár intézmények vagy különböző kezdeményezések képesek lehetnek konfliktusok konstruktív feldolgozására. Csak egyet nem szabad tenniük: túl szorosan kapcsolódniuk valamilyen világi hatalomhoz. Különben az a veszély fenyeget, hogy olyan szekér elé fogják be őket, amelyet talán egyáltalán nem akartak húzni. Megmaradni önmaguknak, és síkraszállni a gyengékért: a vallási szereplők ezt tehetik – és ezt kell tenniük. És aztán még kritikusaknak is kell maradniuk, mindenekelőtt önmagukkal szemben: Aki azt hiszi, hogy ő birtokolja az egyedül igaz és erős Istent, az kudarcot fog valami békeküldetésében.

Ha azonban minden feltétel adott, akkor a vallási békemunkának minden lehetősége megvan: a konfliktus jellegétől függően egészen eltérő módszerekre építhet. Ezek közé számítanak az erőszakmentes

akciók, a békemenetek, a béketréningek és a párbeszéd éppúgy, mint a közvetítői munka és a konkrét mediáció, vagy az elméleti és gyakorlati kiállás az emberi jogokért.

A vallási szereplők a konfliktus minden szakaszában képesek lehetnek békét teremteni. Kitarthatnak és remélhetnek akkor is, amikor mások már távoznak, és elveszítik bátorságukat. Küzdhetnek és hihetnek a jóban, amikor mások megadják magukat a bajnak, és belsőleg megmerevednek. Nem csupán a közvetlen erőszakalkalmazás – sértegetés, verés, fegyveres összetűzés – befejezését segíthetik elő, hanem már jóval korábban megakadályozhatják valamely konfliktus kiéleződését. Igazságosabbá tehetnek bizonyos szabályokat, törvényeket és struktúrákat. Vita tárgyává tehetnek értékeket, tabukat és félelmeket – és ezzel gondoskodhatnak arról, hogy eleve ne hatalmasodjon el az erőszak.

Aztán mindaz, amit a vallási szereplők tesznek, olykor – de egyáltalán nem ritkán – sok éven át tartó kiengesztelődési munkába torkollik. Ez pedig pénzt, helyi jelenlétet és elkötelezettséget igényel. *Kofi Annan*, az ENSZ egykori főtitkára egyszer nagyon világosan megfogalmazta, mit jelent a béke: „Sokkal többet jelent, mint a háború távollétét. Az emberi biztonságot a jövőben nem szabad pusztán katonailag fölfogni. Fel kell ölelnie a gazdasági fejlődést, a társadalmi igazságosságot, a környezetvédelmet, a demokratizálódást, a leszerelést, az emberi jogok elismerését is.”

Ha azt akarjuk, hogy ezt az átfogó értelemben vett békét a vallások is támogassák – sőt legelőször is létrehozzák –, akkor a vallásoknak tanulniuk kell a békét: a mélységes békét, amelyet külső befolyások nem képesek egykönnyen megrendíteni. Lehetséges-e ez egy olyan Istennel, aki buzogányt lenget, és haragjának villámait küldi az égből? Aki az egyik néphez odafordul, a másikhoz nem? Akinek vannak kedvencei, és vannak bűnbakjai?

Modern, felvilágosult emberek számára magától értetődőek a válaszok az iménti kérdésekre. A vallás által támogatott békemunka számára az egész világon hasznos lenne, ha az Istenről szóló tanítás egyúttal „átfogóan” az emberi méltóságról szóló, sokszínű tanítás lenne. Hogyan is mondja a teológus Klaus von Stosch? „Ha a vallások jövőbeni elitjei meghatározó tapasztalatokra tehetnek szert az egyetemeken, akkor képesek lesznek hitelesen és tartósan síkraszállni egymásért a maguk vallási közösségében. Egyúttal hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a vallások többé ne a társadalmi problémák részét alkossák, hanem azok megoldására adott kínálatként lehessen érzékelni őket.”

Britta Baas

Forrás: Publik-Forum 2015/5, Dossier

Az élet lényege a békesség, nem a harc

Nyári táboraink esti tábortüzeinél beszélgetünk, történeteket olvasunk, imádkozunk. Az egyik felolvasott történet címe ez volt: „Addig oltsd a tüzet, míg nem késő” (Lev Tolsztoj: Járjatok világosságban, 179. old).

A szomszédok összevesznek egy semmiségen, és megindul az ádáz harc egymás ellen. Pereskednek, gyűlölködnek, verekednek. Az engesztelhetetlenségig meggyűlölik egymást.

A beteg nagyapó csillapítja őket: „Ne hagyjátok elmérgesedni a dolgot… A makacsságnak ti isszátok meg a levét…Édes fiam, megvakított a harag… Ha csak ő lenne a rossz, te meg a jó, nem volna köztetek semmi baj… Magad vagy rossz, innen a baj… Hát szabad egy rossz szóra kettővel felelnünk, egy pofonra kettővel visszavágni? Mindezek oka a fene nagy büszkeséged!”

Aki a másikkal harcol, azért teszi, mert fölébe akar kerekedni.

– Nekem van igazam!

– Nem tűröm az igazságtalanságot!

– Az én akaratom érvényesül, ha törik, ha szakad!

– Nem hagyom, hogy egy senkiházi legyőzzön!

Ezen harcok folyamán nem a békesség születik meg a lelkünkben, hanem az ellenállás, az elhatárolódás, a szembenállás, a legyőzni és megsemmisíteni akarás. Háború ez kicsiben, minden negatívumával együtt.

Alapja a büszkeség, a rátartiság, a kivagyiság. Aki azt hiszi, hogy nála van az igazság, a tudás kulcsa, feljebbvalónak hiszi-tudja magát mindenkinél. Ez pedig teret nyit a gőgnek, a nagyképűségnek, a kiválasztottságtudatnak, megadja az alaphangot ahhoz, hogy másokat az én igazságom alattvalóivá tegyek. De ezzel nem a békességet szolgálom, hanem a gyűlöletet, a megvetést, a szembenállást. Ebből nem lesz barátság, meggyőzés, közösség.

Ha az igazság nagy bajnokaként végiggázolok másokon, megalázom, porrá zúzom önbecsülésüket, akár a legszentebb tanítást hangsúlyozva is, mások lelkébe beletaposó diktátor leszek, nem tanúságtevő.

A másokat meggyőző érvek soha nemcsak a ráció, az ész szülöttei, hanem a szív gyümölcsei is. Az igazi meggyőzés barátságot, közösséget eredményez. Erre pedig csak a szeretet képes.

Visszapergetve életem eseményeit, azt látom, hogy sokszor harcoltam fölöslegesen, értelmetlenül, rossz módszerekkel, amikor a szívembe-lelkembe beköltözött az előítélet, a szelídséget hangoztatva a harciasság, a szeretetet hangsúlyozva a megvetés, az igazságot tanítva a felsőbbrendűségi érzés.

Az állandó harc lehet narkotikum, életforma, életcél. Aki így él, tönkremegy, meggyűlölik, elveszti életcélját és életkedvét.

Ha nem harcolunk, mi lesz akkor az igazsággal?

„Az igazságnak két nagy védelmezője van minden zsarnokság ellen: a vértanúság és Isten” (Chesterton).

„A szelídek mindig a rövidebbet húzzák, mert nem törekszenek az első vonalba, nem gázolnak bele a másikba, sok dologról lemaradnak. A békés szeretet folyton ragyogó győzelmeket arat. A jóságos szavú édesapa, a gyöngéd édesanya, a türelmes tanító, a barátságos szomszéd, az engedékeny barát, az engesztelhető ellenfél – mind bizonyságai annak, hogy ők már meghódították a világot. Mennyire tudunk szeretni egy szerény embert, aki nem ismeri a hivalkodást, nem érvényesíti tűzön-vízen keresztül a maga érdekeit és igazát! Aki mindenhol békét szerez, ahol jár, Isten legméltóbb követe” (Perlaky Lajos: Az életöröm filozófiája).

Életünk célja nem a folyamatos harc, hanem a folyamatos békesség. A békesség a legnagyobb tanító erő.

Vincze József

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Maskara

Amint tudjátok, én a Börzsönyhegységben lakom, Törpeházán. Törpeháza nemcsak arról nevezetes, hogy csupa törpe él kicsiny házaiban, hanem arról is, hogy nagyon finom csipkebogyó terem a környéken. A csipkebogyó a vadrózsa termése, s pompás lekvárt főznek belőle a háziasszonyok.

Történt egyszer, jó néhány esztendővel ezelőtt, hogy csipkebogyót vittem le ismerős családoknak a völgybeli falucskába. El szoktam beszélgetni olyankor a gyermekekkel is, megkérdeztem hát az egyik házban, hogy merre van az ő Imréjük, régi pajtikám. Édesanyja büszkén mondotta: „A kertben tanul... Nagyon szorgalmas!” Kiáltani akart neki, de nem engedtem. Magam mentem hátra a kertbe, leültem Imre mellé a padra, jobban mondva felültem, mert hiszen kicsiny vagyok, s így szóltam hozzá: „Messze még a farsang, kedves Imrém, most még ne viselj maskarát.” Elvörösödött: „Miféle maskaráról tetszik beszélni? Nem viselek én még semmiféle maskarát.” „De bizony azt viselsz. Olyan fiúnak tetteted magad, aki szorgalmasan tanul. A valóságban azonban csigát faragsz. Jó ám az én szemem, láttam, hogy zsebre dugtad, amikor meghallottad a kertajtó csikordulását!”

Néhány nap múlva, régi szokásom szerint, belátogattam a falubeli iskolába, s a tanító bácsi engedelmével beültem az utolsó padba. Hallgattam én is a tanítást. Eljövet Imre mellém szegődött, s egy kis hetykeséggel mondotta: „Ma, remélem, elégedett velem, Moha bácsi. Mindent én mondtam meg, amit nem tudtak a felelők.” Rátekintettem: „Úgy történt, igaz. De fel tudnád-e most mondani nekem egyhuzamban is a leckét?” Imre megint elvörösödött, én meg folytattam: „Láttam ám, hogy mindent a könyvből néztél ki, s csak azután jelentkeztél. Azért jelentkeztél folytonosan, hogy azt higgye a tanító bácsi, jól tudod a leckét, s ne hívjon ki felelni. Vagyis megint alakoskodtál, maskarát viseltél. Olyan fiúnak tüntetted fel magad, aki tudja a leckét.”

Eljött a tél, leesett a hó, s nekem megint valami dolgom akadt a faluban. Havas időben igen könnyen jutok le. Felülök a szánkómra, s egy vízmosás árkában

három perc alatt lesiklom. Hazafelé menet észrevettem, hogy Imre meg az öcsikéje a hegyoldal aljában szánkázgat. Szánkójuk azonban csak egyszemélyes volt, s ezért hol Imre, hol az öcsikéje csúszott le vele. Imrének, amint láttam, nagyon nem tetszett, hogy csak minden második lecsúszás az övé. Egyszerre csak felborult az öcskössel a szán, s Imre akkor diadalmasan kiáltotta: „Nem szánkázhatsz többet! Nem engedhetem, hogy kitörd a nyakad! Én vagyok az idősebb, vigyáznom kell rád!” Odamentem, s a magam szánkóján jól megszánkáztattam az öcsköst. Kétszer is belefordultunk a hóba, de nem történt, s nem is történhetett semmi bajunk, hiszen mély és puha volt a hó, s tudta ezt jól Imre is. Mondtam is neki, amikor hazafelé indultam: „No, Imrém, most meg 'a gondos, óvatos bátyuska' maskaráját öltötted magadra, hogy egyedül szánkózhass.” Imre zavartan dünnyögte: „Dehogyis öltöttem... Nem is értem, hogyan gondolja Moha bácsi ezt a maskara dolgot...”

A farsang idején beállított a házikómba Imre, elmondotta, hogy jelmezbált rendeznek az iskolában, s arra kért, kölcsönözzek neki egyet s mást a ruhaneműimből. Ő ugyanis nagyszakállú, öreg törpének szeretne öltözni. Összeszedtünk tehát mindent, ami kellett, s még a szakállt is elkészítettük kócból. A jelmezbálról persze magam sem maradhattam el, s valamivel besötétedés előtt leszánkáztam a faluba. Az utcában itt is, ott is megállítottak egy-két szóra, s mire az iskolához értem, már egészen sötét volt. Amikor éppen be akartam nyitni a kerítés kapuján, kisurrant a házból két jelmezes gyerek: egy törpe meg egy kéményseprő. Imre ezt mondotta: „Erre gyere! Jó, hogy az ablakuk is hátul van.” S nem jöttek ki az utcára, hanem hátul kimásztak a kerítésen, s a kertek alján lopakodtak. Könnyű volt kitalálnom, hogy meg akarnak ijeszteni valakit, s a hátul lévő ablakról azt is tudhattam, hogy kit. Az első osztályos Klárikát. Fájt a torka Klárikának, nem mehetett el a jelmezbálba; őhozzá akartak torzképet vágva bekopogtatni az ablakon. Futni kezdtem hát az utcán, bementem Klárikáék udvarába, és elbújtam annak a hátsó ablak közelében. A két kópé nemsokára be is mászott a kerítésen. Ekkor azonban éppen kilépett az istállóból Klárika édesapja, nyakon csípte őket, és már emelte is a tenyerét: „Ijesztgetni jöttök? No, megálljatok!” A két gyerek meg se tudott mukkanni ijedtében. Rémülten várták a pofonokat. De én előléptem a búvóhelyemről, és

így szóltam: „Ne bántsa őket, Mihály gazda. Bizonyára azért jöttek, hogy megmutassák a jelmezüket Klárikának. Hogy egy kis örömet szerezzenek a betegnek.”

Már tereltem is őket befelé a házba, és kiáltottam a kislánynak: „Ha Klárika nem jön a bálba, a bál jön el Klárikához!” Klárika persze nagyon örült, hogy meglátogattuk s eljátszottunk vele, de még jobban örült a két kópé, hogy megmenekült a pofonoktól. Amikor aztán ismét az iskola felé lépegettem velük, így szóltam Imréhez: „Azt mondottad a múltkor, nem érted, hogyan gondolom azt a 'maskara dolgot'. Tekints most magadra, és megérted! Jóságos öreg törpének látszol, de ez csak maskara egy haszontalan, ijesztgető kölykön. A múltkor gondos, óvatos bátyuskának mutattad magad, de az ugyanígy csak maskara volt egy önző kisfiún. Így gondolom ezt a 'maskara dolgot', kedves Imre barátom.”

Reméltem, hogy most már igazán abbahagyja Imre a képmutatóskodást. De hiába reméltem. Néhány nap múlva szárított hársfavirágot vittem az édesanyjának, s örömmel láttam, hogy Imre buzgón törölgeti a tányérokat. Meg is dicsértem, amiért könnyíteni igyekszik édesanyja munkáján. Imre azonban nem nézett a szemembe, és gyanúsan elvörösödött. Később pedig félrehívta édesanyját, és súgott neki valamit. Kérte, hogy engedje el aznap is a moziba. Ekkor megértettem, hogy nem az édesanyja kedvéért törölgetett, csak megjátszotta a „segítő gyermeket”, ismét maskarát viselt. Most már nem szóltam neki, de törtem erősen a fejemet, hogy miként utáltathatom meg vele az álarcoskodást.

Nemsokára – még havas téliidőben – Imre édesanyja megbetegedett. Még nem lehetett tudni, hogy tulajdonképpen mi baja, időnként hirtelen rosszul lett, s olyankor minél előbb fájdalomcsillapító injekciót kellett adni neki. Ugyanabban az időben valami csúzféle kezdte sanyargatni a térdemet. A falubeli orvos akkoriban mindennap feljött Törpeházára, odaültem hát egy délután a házikóm ablakához, hogy ha meglátom, behívhassam. Nézegettem messzelátómmal az ösvényt is, jön-e már. Meg is láttam az orvost – már közel volt Törpeházához –, de ugyanakkor azt is észrevettem, hogy az ösvény alján Imre lohol fölfelé. Látható volt rettentő rohanásán, hogy az orvos után igyekszik, bizonyára ismét rosszul lett

az édesanyja. Kiszaladtam az orvos elé, már amennyire a csúzos térdem engedte, megmondtam neki, hogy úgy látom, sürgősen szükség van rá, s ráültettem a szánkómra. Hallott a csúzomról, és erősködött, hogy ő bizony megnézi előbb a térdemet, de nem engedtem. Beletaszítottam a szánkót a vízmosás árkába, s három perc múlva lent volt a segítség Imre édesanyjánál. Azt még utánakiabáltam, hogy lengesse meg a kalapját, ha nincs már veszedelemben a beteg, messzelátón fogom figyelni. Imrét persze nem tudtam értesíteni, hogy ne jöjjön fel, megy már az orvos. De nem is bántam, hogy feljön. Kölcsönkértem a szomszédom szánkóját, és vártam. Negyedóra múlva kijött az orvos Imrééktől, és meglengette a kalapját. Egy másik negyedóra múlva pedig lihegve berontott hozzám Imre: „Volt itt a doktor bácsi? Hova ment innen? Melyik házba? Átment egy másik faluba? Hova? Jaj, tessék már megmondani!” No, nehéz volt megcselekednem, amit akkor cselekedtem. Én ugyanis olyan... nemtörődöm arcot vágtam, s ezt mondottam nagy fölényesen: „Tudom, hogy hova ment, de... jobb, ha nem zaklatod. Van neki elég dolga nélküled is.” Imre nem hitt a fülének. Megdöbbenve bámult rám, aztán ezt kiáltotta: „De Moha bácsi! Rosszul van az édesanyám!” Unatkozó arccal feleltem: „Majd jobban lesz... Nem mondom meg, hogy hova ment a doktor.” Imre akkor lehajolt hozzám, és hangjában szinte magán kívüli harag szikrázott: „Úgy?! És Moha bácsi merészelt nekem maskaráról prédikálni? Hiszen Moha bácsi is maskarát viselt! Jóságosnak, segítőnek tette magát, de most megismertem az igazi ábrázatát! Szégyellje magát!” Vállat vontam: „És te? Te talán ne szégyelld magad?” Imre most már üvöltötte: „De én is! Csakhogy én eddig nem tudtam, hogy a maskarát viselő ember ilyen utálatos!” Azzal megfordult, és rohanni akart tovább, keresni az orvost. Azonban megfogtam a karját, és csendesen mondottam: „Ne aggódjál édesanyád miatt! Még fel sem értél hozzám, s már volt nála a doktor bácsi. Nincs már semmi baj. S hogy minél hamarább édesanyádnál lehess, itt ez a szánkó. De kérlek valamire. Ha odalent minden rendben van, és úgy érzed, hogy most már minden rendben is lesz, add tudtomra. A kalaplengetést már nem látom, sötétedik. Gyújts hát meg egy szál gyertyát, s azzal integess.”

Tíz perc múlva fellobbant odalenn a fény. De nem gyertyaszál kicsiny lángjával üzent Imre, hanem kihozott az istállóból egy nyaláb szalmát, s fáklyát csavart belőle. Megértettem a boldogan lengetett láng szavát: soha többé nem képmutatóskodik. De magam sem maradtam adósa örömtüzének. Akkoriban még nem volt villany Törpeházán, petróleummal világítottunk. Lyukat kapartam a hóba, beleöntöttem vagy öt litert, s rádobtam egy szál égő gyufát. Össze is szidott másnap a lenti bakter, azt hitte tűz van Törpeházán, s már félre akarta verni a harangot. Magyaráztam neki, hogy örömtűz volt, de erre azt mondta, hogy jó, jó, de azt előre be kellett volna jelentenem neki. „Jó, jó”, mondottam, „de hát éppen az a nagyszerű az örömben, hogy nem tudunk róla előre, s egyszer csak fellobog.”

Hanna Wolff

Jézus, a férfi

Jézus alakja mélypszichológiai szempontból

I. rész

Hanna Wolff (1910-2001) állam- és jogtudományból, teológiából és mélypszichológiából szerzett diplomát; Németországon kívül Indiában (20 évet) és Bolíviában is dolgozott különböző munkakörökben; 1969-től pszichoterapeutaként működött.

Az első három század kereszténysége minden igyekezetével azon volt, hogy Jézus isteni mivoltát hangsúlyozza; ez oda vezetett, hogy szem elől tévesztette Jézust, az embert; olyannyira, hogy az ember Jézus kínossá vált számunkra. E számunktól kezdődően hat részben ismertetendő művében (RADIUS-Verlag, 1988) Hanna Wolff ismét emberközelivé teszi számunkra Jézus alakját, egyúttal olyanként ábrázolja, aki megmutatja nekünk, hogyan válhatunk valóban emberré.

E sorozatunkat már közöltük 25 évvel ezelőtt (1993-1994), de azóta sok olyan olvasónk van, aki akkoriban még nem ismerte lapunkat, vagy kisgyerek lévén nem olvasta, és régi olvasóink között is bizonyára sokan vannak olyanok, akik nem emlékeznek pontosan e hosszú tanulmány minden részletére...☺ (Ennek az első résznek az első három alpontja meglehetősen elvont tudományos fejtegetés, de nélkülözhetetlen a későbbiek helyes megértéséhez.)

Jézus, az ember – ma

Mélypszichológiai iskolázottságú tekintettel olvasva az Újszövetség lényegesen más, ha nem is egészen más nyelven szólal meg.

A mélypszichológiai vizsgálat módszertani szempontból csak „Jézusra, az emberre” vonatkozik, tehát például „Krisztusra”, „Isten Fiára” vagy más ilyen fogalmakra nem. Ez módszertani határátlépést és a síkok összekeverését jelentené. Itt tehát nem nyújtunk semmiféle krisztológiát vagy dogmatikát; amivel egyáltalán nem akarjuk pszichológián túli vagy transzcendens vonások meglétét tagadni. Ez a vizsgálat csupán modern hozzájárulás akar lenni a Jn 14,5 régi Ecce homo!-jához.

„Jézus, az ember” – van-e ennek ***„életbe ágyazottsága” a jelenben***? Nos, igen. Ez a három szó „eleven szimbólummá” lett a jelenben. Hol lehet föllelni konkrétan ennek az eleven szimbólumnak a hatékony dinamikáját? Négy területet jelölhetünk meg.

a) *A fiatalabb generációban.* – Jézusnak Isten Fiaként, engesztelő áldozatként és megváltóként történő egyházi értelmezése érvénytelen a fiatalok számára; minden érdeklődésük Jézusra, az emberre irányul. Ebben az összefüggésben nem hagyható figyelmen kívül a Jézus népe-mozgalom, amelyben a kritikus mozzanatok ellenére tagadhatatlan az alapállás komolysága, a frissesség és elevenség, a nyitottság és odaadás, a szeretet és a lelkesedés.

b) *A marxizmus uralmi területén.* – Paradox módon. A tudatosan ateista és marxista *Vitězslav Gardavský* szerint Jézus „az emberi élet egyik modellje”, és hozzánk intézett „emberiességi felhívás”. *Milan Macho vec* ezt írja: „Nem az a kérdés, hogy valaki hitvallást tesz-e Jézus mellett, vagy sem, hanem az, hogy teljesíti-e az irgalmas szamaritánus vezérelvét.” Utalni kell itt *Roger Garaudy*-ra is.

c) *A teológiában.* – Főként a sokat vitatott és sokszor félreértett „Isten halála” (utáni) teológiára utalunk. E teológusok agnoszticizmusa tudatos korlátozódás a lényegesre, ez a lényeges pedig Jézus. *J. J. Altizer:* „A teológus első kötelessége a Krisztus iránti lojalitás.” *H. Cox:* „Jézus a világ reménye.” *W. Hamilton:* „Isten halálának ideje egyúttal a Jézus iránti engedelmesség ideje.”

d) *Az újszövetségi kutatásban.* – E területen példátlan a Jézus-szimbólum aktualitása. *H. Zahrnt:* „Eltekintve a természettudományoktól, az I. világháború óta egyetlen más tudományos diszciplínában nem ment végbe annyi új fejlődés, sőt hirtelen fordulat, mint a teológiában.” Mindezen változásoknak és felfedezéseknek a mozgató központja viszont az újszövetségi munka, pontosabban a Jézus-kutatás. Ennek következménye az, hogy egy olyan konkrétságú és jelenvalóságú Jézus válik láthatóvá, amilyet az elmúlt két évezred nem volt képes meglátni. E tekintetben széles körű konszenzus áll fenn.

A rokon tudományágak keveset tudnak erről, a nyilvánosság pedig gyakorlatilag semmit. Így aztán az egyházi hit (a gyülekezeti népi hit) és a kutatás között csaknem tökéletes a tudathasadás... (az előbbi részben tudatosan elzárkózik, és nem akarja, hogy „zavarják”). A helyzet általános megváltozása *K. Niederwimmer* mondatával jellemezhető: „A közismert Jézus nem a történeti Jézus; a történeti Jézus idegen...” Az általánosan feltételezett Jézusnak szinte semmi köze a forrásokhoz, a valóságos vagy történeti Jézus valójában messzemenően ismeretlen. – Az alábbi vizsgálódások számot akarnak vetni a modern Jézus-kutatással, bár történetesen a mélypszichológiai mozzanatok állnak majd az előtérben: Vajon mélypszichológiai szemszögből nem egy új Jézus válik-e láthatóvá?

Amikor a *Jézus, az ember*-„szimbólumról” beszélünk, ezzel

világossá akarjuk tenni, hogy sokkal többről van szó, mint egy gondolatról, címszóról, ideiglenes kutatási programról, világnézeti tendenciáról vagy jelszóról, sőt többről, mint egy jelről. Mert a jel mindig valamilyen ismert dolog rövidített kifejezése (lángok – tűz; kokárda – szervezet). A szimbólum titokzatosan az ismeretlenre utal, persze sosem az abszolút ismeretlenre, amennyiben mindenkiben megpendít „egy rokon húrt”, valamit, amit lelke mélyén sejt, aminek lennie kellene, amit megkívánnak tőle, és amit tulajdonképpen egészen sajátosan akar is. A ***szimbólum*** mindennek a „legszerencsésebb”, „lehetséges végső” kifejezése. Ennyiben nem sejtett felszabadító alkotói erővel és „életet szülő és nevelő hatással” rendelkezik. Minél mélyebb és egyetemesebb vonatkozású, és minél egyszerűbb és érthetőbb a kifejezés, annál hatalmasabban hat a szimbólum.

Milyen hát az az emberség, amelyre a „Jézus, az ember”-szimbólum a mai tapasztalat számára is oly hatalmasan utal?

Jézus, az ismeretlen férfi

Miután szó volt Jézus ember voltáról, az elemző szemléletnek meg kell állapítania: ***ez az ember férfi volt.*** Módszertani szempontból ez az alapvető és szükséges megállapítás, amely persze még ma is elidegenítően és kínosan hat, mert olyan nézőpont ez, amelyet minden kor dogmatikája szent hallgatással figyelmen kívül hagy; dogmatikailag mindig is illőbb volt Jézusban *nem nélküli* lényt látni.

Ez nyilvánvalóan a természetes dolgok ősrégi megvetésével függ össze, a szellem és test, értelem és anyag, eszme és látszat stb. túlságosan sokáig divatos dualizmusával. Ez a *létbeli kettősség* azonban egyúttal mindig *értékbeli kettősség* is. A természetes, a test, az anyag, a nemiség mindig a homályos és zavaros oldalt jelenti, mindezek a bukás és a bűn eszközei, egyszerűen ezek azok, amik megváltásra szorulnak. Ezt az „istentávoli” szférát távol kellett tartani Jézustól... A két világháború óta azonban az emberiség teljesen elfordult attól, hogy sátániként, gonoszként vagy szükséges rosszként, iszonyodva megvesse mindazt, ami természetes.

Ami az antropológiát illeti, különösen *F. J. J. Buytendijk* mutatott rá arra, hogy önmagában vett emberlét nem létezik. *Az emberlétnek csak két lehetősége van:* vagy a „férfiség módozatában” , vagy a „nőiség módozatában.” Mindkettő sajátos alapmagatartásokat jelent. Buytendijk szerint az egzisztenciamegvalósítás ***férfi módozata*** olyan „önmagához térés”, amely kilép önmagából önmagán túlra, amennyiben ténylegesen felelősséget vállal; a ***női egzisztencia-módozat*** ezzel szemben jelenlét magában a létben, a „mi”-ben, az együttlétben, a kölcsönös adásban és kapásban.

De ki kell emelni, hogy a férfi és a női önmegvalósítás nem választható szét, és *nem osztható szét egyszerűen a nemekre.* Ellenkezőleg, ahogyan minden egyedben férfi és női gének vannak, úgy a személyiség teljes kifejlesztéséhez hozzátartozik, hogy a markánsan felismerhető és jellegzetes ***alapmódozat*** mellett viszonylagos módon az ***ellentétes módozatot*** is megvalósítsa.

Ezt az átfogó szemléletet a legszélesebb értelemben vett ökumené is megköveteli. Kelet nem tud mit kezdeni a Nyugat egyoldalúan férfias Jézusával, „muszkuláris keresztténységével”. *P. C. Mozoomdar* írja (1940): „Ahol Krisztust csak a férfias tökéletességekkel azonosítják, ott a vallás éles, elvont és harcias jelleget ölt.” Ebben az esetben keresztténység és militarizmus szoros összefüggése magától értetődő vagy legalábbis problémamentes.

Megjegyezzük még, hogy Jézus férfiségének problematikája rögtön *zsákutcába fut,* mihelyt Jézus szexualitásának kérdésével azonosítják! Az egyik szélsőség konvencionális házasembert csinál belőle, a másik a szexualitás megvetőjét és aszkétát lát benne.

Az utóbbiak Mt 19,11-12-re hivatkoznak („...vannak olyan eunuchok, akik így születtek, vannak olyan eunuchok, akiket az emberek tettek azzá, és vannak olyan eunuchok, akik a Mennyek országáért önmagukat tették eunuchhá”), csakhogy minden aszketizmusnak e sarkalatos hivatkozási helye nem hiteles: ha valamiről biztos, hogy Jézus *nem* mondta, akkor ez az. Ugyanis: 1) Ez az ige teljesen elszigetelten, szinoptikus párhuzamok nélkül áll. 2) Egy ilyen ajánlás, amelyet egyébként pontosan olvasva maga a szöveg sem mond ki, Jézus izraelita környezetében és így a tanítványokban is csak fejrázásra talált volna, mert a herélt az 5Móz 23,2 szerint nem tartozik Izrael gyülekezetéhez. (Az élet- és természetközeli Izrael nem hódolt ilyen steril jámborsági ideáloknak.) 3) A kérdéses mondat abszolút egybenem-esést mutat Jézus alapnézeteivel, amelyek éppen nem szószólói az aszketizmusnak és a vele mindig kikerülhetetlenül összekapcsolódó legalizmusnak. – Későbbi betoldással van tehát dolgunk, amely számot

akart vetni a keleti környezet szinkretista tendenciáival.

A mélypszichológiai nézőpont

Jézus ember volta módszertani szükségszerűséggel vezet *férfi* voltának kérdéséhez, ez pedig tovább ***integrált férfi*** voltának kérdéséhez. – Ez a kérdésfelvetés nem erőltetett, hiszen az egyházi tanítás mindig is „valóságos” és „tökéletes” embernek hirdette Jézust, a „megújított és megváltott emberiség” prototípusának. Ezek a kijelentések és várakozások azonban üresek és semmisek, ha nem mutatható meg, hogy ez az oly egyedülállóan hangsúlyozott ember integrált férfi volt.

Ez azonban a forrásokból igazolható, és igazolni is fogjuk. Hogyan? Úgy, hogy felvetjük Jézus animájának kérdését. Olyan férfi volt-e Jézus, aki ***integrálta az animáját***? – Ez a mélypszichológiai kérdésfelvetés; és ez az a módszertani alapkérdés, amely vizsgálódásunkban vezet minket.

A férfi esetében az ***anima***, a nő esetében az ***animusz*** – *C. G. Jung* szerint olyan szakkifejezések vagy szimbolikus figurák, amelyek a mindenkori *ellenkező nemű – tudattalan – lélekrészt* képviselik. Ahhoz, hogy teljes személyiséggé váljék, a férfinak az animáját, a nőnek az animuszát kell realizálnia és egzisztenciálisan integrálnia. A tapasztalatok szerint a férfi animája az álmok szimbolikus női figuráiban szólal meg, a nő animusza pedig a szimbolikus férfi figurákban. ***Integrálásuk*** azt jelenti, hogy ***eszmei tartalmukat beépítjük a tudatunkba***, s így tudatunk lehetőség szerint tágabbá, és a célszerű, megfelelő viselkedésre illetékesebbé, alkalmasabbá válik. Fejlődő integrációs folyamat esetén a szimbolizálások egyre inkább háttérbe húzódnak, az anima és az animusz egyre inkább tényleges pszichikai funkcióvá válik.

(*C. G. Jung* animusz-anima koncepcióját – a tudattalan felfedezése mellett – az újkor legzseniálisabb belátásának tartom, ami az ember mivoltának lényegét illeti.)

Amikor ezt a kérdésfelvetést alkalmazzuk Jézusra, akkor nem pszichologizálunk, hanem épp fordítva: *pszichologiátlanítunk* (mégpedig módszertanilag igen szigorúan). Ugyanis: évszázadokon keresztül éppen a pszichológiai gondolkodás hiánya pszichologizálta a megismerést, azaz megtöltötte kivetítő pszichológiával, tehát azzal a gondolkodásmóddal, amely naivan és tudattalanul saját szubjektív jellemzőit viszi bele a dolgokba. Ebben az értelemben kell a történelmi Jézusképet pszichologiátlanítani, vagyis a századokon át rárakódott *rossz pszichológiától megtisztítani*. (Párhuzamosan az újabb kori tudománytörténettel, ez az „előfeltevésmentesség” problematikája. Nos, a követelmény nem az előfeltevésmentesség, hanem a helyes előfeltevések megtalálása!) – A helyes pszichológia pedig az, amelyik integrált megértést tesz lehetővé. Integrált gondolkodásra viszont *csak úgy* kerülhet sor, ha a gondolkodó egzisztenciálisan integrálta, azaz szervesen beépítette ellenkező nemű lélekrészét. (Mindebből az is következik, hogy csak a világos személyes tudat teszi lehetővé világos Jézus-kép megalkotását! A megfogalmazott Jézus-kép mindig árulkodó – nevezetesen szerzőjét illetően!) A jövőben tehát csak két (pozitív vagy negatív) megértési lehetőség lesz: integrált vagy nem-integrált (és az ezeknek megfelelő gondolkodásmód).

Szemléltetésül említsünk néhány példát a történelmi Jézusmegértésből. A „másik arc odatartásának” jézusi követelményét a Nyugat mindig kényelmetlennek és megvalósíthatatlannak tartotta, a Kelet viszont gyakran hangsúlyozta. De megfordítva: Jézusnak a farizeusokra és írástudókra mondott jajszavait Kelet kétségbe vonta (nem is szólva a templom megtisztításáról), a Nyugat ellenben kiemelte. Mindezek az értelmezések integrálatlan gondolkodásmódról árulkodnak.

Mielőtt felvetnénk a mélypszichológiai nézőpontnak megfelelő kérdést Jézus animáját, és ezzel az integrált Jézus-képet illetően, nézzük meg előbb kritikusan Jézusnak azt a két, történelmileg leghatékonyabb félreértését, amely különleges módon bizonyul kivetített szubjektivista képnek.

Jézus patriarchális félreértése

Jézus patriarchális félreértése a keresztény hagyományban a legkézzelfoghatóbban az első keresztény századok ama gondolkodóinál található meg, akik az „egyházatyák korát” alkotják (persze a nyomok már az Újszövetségbe visszavezetnek).

Az egyházatyák *gondolkodása* minden egzisztenciális élet- vagy alapkérdésben *abszolút kivetítéssel történő gondolkodás*. Önmaguk foglyaiként eme fogoly voltukat kivetítik a problémákba, és ezt gondolkodásnak nevezik. (És ez a kivetítés kifejezetten negatív.) *Erich Neumann* szerint ***„tudati patriarchátusban” éltek***; ez azonban nem az integrált tudat foka, hanem legfeljebb átmeneti fokozat a kezdőfok értelmében.

Mi rejlik pszichológiailag ezen a fokon? *A férfiság érvényre akar jutni.* S ezt mindenekelőtt drámaian naiv módon teszi, *a nőiséggel „szemben”* hangsúlyozva önmagát; a kínterhes „csak-férfi” szerep áldozatául esik. A távolságtartás a nőiséggel szemben közvetlen harcállássá válik a nőiség „ellenében”. Ezzel az önmagát elszigetelő szembenállással a férfiség a saját önállóságát akarja megszilárdítani, valójában azonban a legrosszabb szolgálatot teszi önmagának, mert miközben eltávolítja és elszigeteli magát a nőiségtől, a saját tudattalanjától távolítja és szigeteli el magát, amely – amint főként Jung mutatta ki – a férfi esetében lényegileg női jellegű. És itt kezdődik aztán ***a nőiség nagy átértékelése negatívvá***, ami aztán a nyugati vallások patriarchátusában szélsőségessé vált. – Az egyházatyák korának fejei természetesen a legkevésbé sem sejtik, mit művelnek, és mit ártanak önmaguknak. Nem sejtik, hogy önmaguk ellen harcolnak, amikor a nő ellen harcolnak, hogy az, amit „kívül” gyaláznak és lefokoznak, az „belül” van, saját magukban. Nem fogják fel, hogy a nőnek szentelt bűnkatalógusok semmi mások, mint önvallomások...

A nőiség megvetése természetesen általános jelenség, és nem keresztény sajátosság. A végzetes csak az, hogy messzemenően érzelmileg töltött, kivetítésből fakadó ítéleteket emelnek *dogmákká*, s ezek a kora keresztény „tanok” aztán (a nőről, a házasságról, a szexualitásról) évszázadok szomorú örökségévé válnak.

A nőiséget hármas megvetés érte:

Vallási megvetés. – Hiszen egy asszony, mindenki ősanyja, Éva a „hibás” (vétkes) a bűnbeesésért. *Tertullianusz* szerint a kígyó jól tudta, kihez kell fordulnia, hogy gonosz célját elérje. S ettől kell most mindenkinek szenvednie. A férfi ebben az ábrázolásban a behálózott, a félrevezetett, az együttérzésre érdemes, tehát valójában tökéletesen férfiatlan, fejletlen, infantilis. (Így már itt világossá válik, hogy a férfinak a nő ellen irányuló minden csapása önmagára mért csapás!) *Jeromos* és *Aranyszájú*

János szerint is a nő az „ördög kapuja”, nemcsak „veszélyes”, hanem egyszerűen „átok” a férfi számára. – Persze ma is ilyen férfiak százezrei szaladgálnak köztünk; ez az általános emberi primitivitás a legfrappánsabb, legmodernebb, legfelvilágosultabb vagy legművészibb öltözetekben üti fel a fejét (ld. Kazantzakisz: Krisztus utolsó megkísértése).

Általános emberi megvetés. – *Alexandriai Kelemen* megállapítja, hogy a férfiak jobb emberek és mindenben tehetségesebbek; osztja *Arisztotelész* dogmáját, miszerint a nő „tökéletlen ember”. Hiába, az antikok begyökerezett férfiközpontúsága túlságosan terhes örökség ahhoz, hogy könnyű lenne szabadulni tőle. Még *Kant* is úgy beszél a nőkről, mint az antifeminizmus ordenáré propagandistái, és a nőt „alacsonyabbrendűnek” találja. *Schopenhauer* neurotikus ítélkezéseiről jobb nem szólni. A nők emberi megvetésének vonala a legmodernebb korig folytatódik.

Szexuális megvetés. – A kereszténységben ebből a szempontból *Ágoston* a vezéregyéniség. Megtérése – bármi volt egyébként – határozottan a házasság, a szexus meg az újból és újból „állatinak” és „Isten mélyebb akarata ellen valónak” becsmérelt közösülés ellen irányuló döntés volt. Amikor hálát ad Istennek megmentéséért, akkor ez döntően mindig hála azért, hogy megszabadult az asszony utáni vágytól. Tekintettel az Újszövetségre, nem kárhoztathatja egyszerűen a házasságot, hát „elfogadhatóvá” vagy „bocsánatos bűnné” teszi, amennyiben a közösülés csak „kötelességként” és kizárólag a „szaporodás” kedvéért gyakorolható. Ágoston ezzel számtalan eljövendő keresztény generációban ültette el a tipikusan „rossz keresztény lelkiismeretet” mindennel szemben, ami természetes, sajátosan a szexualitással és a „gyönyörrel” szemben. Így aztán a nő lényegéből fakadóan ennek a gonosz gyönyörnek a forrása lesz, és állandó aktív kísértés rá. Ágoston oly közvetlenül és személyesen oka a mérhetetlen mennyiségű kényszerneurózis kollektív tragédiájának, mint senki más (vö. Humanae vitae 5.: „minden házassági aktusnak nyitva kell állnia az élet továbbadására”). Persze másfelől még egy *S. Freud* is csak „hiánylénynek” látja a nőt (vö. péniszirigység; biztató jel, hogy a freudi iskola később megfogalmazza „vaginairigység” tételét).

Honnan veszik az egyházatyák *a nőkről alakított ítéleteiket?* Pszichológiailag rendkívül tanulságos, hogy Jézus igehirdetéséből semmi esetre sem. Annak alapján tiltakozniuk kellett volna környezetük felfogása ellen, ők viszont még felül is múlják azt. Tajtékzó és nőellenes érzületük elárulja őket: mély tudatlanságukat, szélsőséges mértékű, sértett „animozitásukat” (animozitás = elfogultságból fakadó, indulatos ellenségesség) a nőiséggel szemben, és ezáltal azt a tényt, hogy említésre méltó animafejlődésről esetükben aligha lehet szó. *Aranyszájú János* úgy véli, egyetlen állat sem „olyan vad”, mint az asszony, s nem volt tudatában, hogy ez a vadállat, amelyik ellen kívül harcol, *őbenne magában* tombol. Mert ma úgy tudjuk, hogy *mindazt, ami tudattalan marad, tehát amit nem tagozunk bele kritikus tudatossággal a vezérlő tudatba, azt kivetítésekben éljük meg.*

Valóban semmi sem tud „olyan vaddá”, a valóságot meghamisítóvá és önmagával szemben rombolóvá válni, mint a férfi leterített és egyre akutabb leválásba kergetett animája. A leterített anima ugyanis eltorzul, és nemcsak minden lehetséges ún. árnyékszerűvel fertőződik, hanem egyszerűen a metafizikailag gonoszszal is. Ennek tünete a felhevült és tajtékzó beszéd, és a tárgyilagosság teljes hiánya; a legszélsőségesebb aszketizmus nyer teret, vezekelnek, és vezeklésre kényszerítenek, tagadás, fegyelmezés és kárhoztatás következik, végül hivatalosan és szó szerint a megátkozás. A természet, amellyel ily módon elbántak, démonizálódik.

Ennek a szubjektivizáló tendenciának megfelelően fejlesztik ki az egyházatyák ***mesterkélt bibliamagyarázatukat***, amely lehetővé teszi számukra, hogy pontosan azt találják meg a Bibliában, amit akarnak. Háttérbe szorítják a jézusi igéket, és *ószövetségi helyeket* részesítenek határozottan előnyben, amelyek sokkal jobban beillenek elképzeléseikbe; eközben a bűnbeesés története – benne az asszony megátkozásával! – mindenkor az élen áll. Mindent előszednek, ami a *patriarchátust* támogatja, és mindent elfojtanak, ami a nő dicsőségére szolgálhatna.

Ez a hasadásos komplexus aztán – a Nyugat „manicheus dualizmusán” keresztül – *a démoni destrukció őrületéhez vezet*, amelynek legszélsőségesebb kicsúcsosodása a sátánizmus és annak hosszú története. A démoni következmények nem hagyják érintetlenül Jézus-képet sem. Eszerint Jézus eltaszította a nőiséget, a Sátán viszont elfogadta; ezért a Sátánt dicsőítik, Jézust viszont elátkozzák, mint minden ter-

mészetes jelenség ősárulóját. Ez a végeredménye az egyházatyák kivetítő gondolkodásának, amelyben az „El a nőitől!” és „El a tudattalantól!” jelszó uralkodott.

És egyébként ***milyennek minősül a Jézus-kép***? Milyen kiemelkedő vonásokkal rendelkezik ***a tudati patriarchátusban?*** Két mozzanatot emelünk ki.

Csak férfiasnak *megrajzolt, és ennyiben elszegényített Jézus-kép.* – Jézusnál a kettes szám jelentős szerepet játszik („az Atya és én”, két testvér, a farizeus és a vámos, két fillér...); a kettő azonban női szimbólum. Ehelyett igen hamar kialakul a Trinitás, a Szentháromság dogmája, tehát a hármas, a tipikusan férfias szám lép a kettes helyébe. Aki felfogta ennek a döntésnek a pszichológiai feltételhez kötöttségét, az megrendül abban a magától értetődő feltételezésben, hogy az evangéliumban foglalt lényegi igazságot feltétlenül és kizárólagosan trinitárius formában kellene megvallani. *A trinitárius gondolkodás tehát nem azonosítandó a kinyilatkoztatás igazságával;* mert a valóságban nemcsak korhoz kötött, hanem (egy bizonyos) tudathoz kötött is, az emberi tudat fejlődéstörténetében egy bizonyos foknak felel meg. Nem véletlen, hogy ma mindenütt, ahol a „Jézus, az ember”-szimbólum súlyt nyer, a „három” visszaszorul, és a „kettő” lép előtérbe.

Jézus lényegileg ***csak bíró,*** *és ennyiben teljesen evangéliumtalanul elszegényített a Jézus-kép.* – Ez a töményen férfias szimbólum jellemzi persze az istenképet is; a kettő dominánsan átjárja egymást. Jézus tulajdonképpen csak a szenvedő végrehajtó, ami viszont megvalósul, az az ún. objektív vagy bírósági megigazulás vagy kiengesztelődés. Ez *a tudati patriarchátusra jellemző megigazulás-elmélet.* Benne a kiengesztelődés maga is jogi aktussá válik. Az emberi oldalon felhalmozódott adósságmennyiségeket kiegyenlíti Krisztus oldaláról az „elégtétel”, vagy direkt módon a „megfizetés”. Természetesen ezen elmélet szerint is Isten végtelen jóságáról és szeretetéről van szó, csak mindezek a pozitív fogalmak immár elveszítették tulajdonképpeni érvényességüket. Hiszen a sokat magasztalt *kegyelem* semmi mást nem tehet, mint hogy a jogrend útján jár, és teljesíti annak szilárd kívánalmait. Tehát a jogrend diadalmaskodik, és ural mindent. Mindenesetre Isten az, akinek áldozatot mutatnak be, hogy ismét szabadon érvényesíthesse szeretetét.

Nem veszik észre, hogy ily módon nem sok maradt Jézus Krisztus Atyjából. Minden érzelmi- és értékfunkció megsértésével Istenből elviselhetetlen patriarchális szörny lett, akinek saját fia vérét kell feláldoznia, azaz önmagát kell feláldoznia, hogy ismét érvényesíthesse a „kegyelmet”. Ez a tekintélyi és büntetői gondolkodás a transzcendensbe vetíti ki a legnyersebb „férfiasságot”. Ez az elmélet *alulmúlja* mindazokat az etikai követelményeket, amelyeket egy földi apával szemben állítunk.

További tipikus vonása ennek az elméletnek, hogy *„kizárólagos”:* A szóban forgó kiengesztelődés alapjában véve csak Isten és Krisztus között zajlik le. *Az ember nem felelős résztvevő* ebben a nagy, az égboltra kivetített jogi drámában, egyszerűen csak döntenek róla. Az egyén kiskorú marad, a nagy Patriarcha dönt róla jóban-rosszban. Isten, Krisztus, az Egyház – itt csak a jogrend funkcionáriusai.

Ez az elmélet olyan értékeket utasít el, mint Isten feltétlen ajándékozása, teremtői volta, vagy a hitbéli befogadás – azaz döntően női értékeket. Tehát a patriarchális gondolkodás indulatos ellenségességgel ezeket veti el magától, és ezért ez kivetítő gondolkodás, amely a saját megoldatlan belső problémáit a mennyei végtelenbe rekeszti ki.

A patriarchátus elleni harc egyik modern variánsa a *feminizmus* világméretű mozgalma, amely megteremtette a „feminista teológiát” is. De ennek is vannak egyoldalúságai és kisiklásai. Csak a két jellemző típust említjük: az egyik mindent félretol, ami Jézusban markánsan férfias, a másikban pedig a férfiakkal szembeni közvetlen ellenségesség jut érvényre. Mélypszichológiailag nézve mindkettő a női identitás mélyen gyökerező hiányosságának kompenzációja; a hiány feldolgozása helyett pszichikai visszaesésre kerül sor.

Mindazonáltal a feminizmusnak van jogos magva. *Luise Rinser* kendőzés nélkül mondja a következőket:

„Azt szokták mondani, a kereszténység felértékelte a nőt, és Mária személyében fölmagasztalta. Jó okkal állíthatjuk az ellenkezőjét: Mária szinte-istenítése tette csak igazán Évává, az ideál ellenfigurájává a reális nőt.”

„A nőtlenek által vezetett férfiegyház sem tud meglenni a nőiséghez és a nőhöz fűződő kapcsolat nélkül. De mivel elkerüli mind saját animáját, mind a reális nőt, azaz meg akar szabadulni a saját nemiségének és az idegen nemiségnek a veszélyes problematikájától, létre kell hoznia egy olyan figurát, amelynek a nőiessége veszélytelen: a Madonnát, aki akkor is nő és szűz marad, ha anyává lett.”

„Amíg az egyház meg nem tér, amíg határozottan, félelem és fenntartás nélkül fel nem lép minden ember minden tekintetben való egyenjogúsága érdekében, addig kereszténytelen, és Jézus tanításával ellentétesen, azaz eretnek módon él.”

„Ha az egyház eljátssza esélyét, ha megtagadja a nőtől a valódi együttmunkálkodást, akkor számolnia kell a 19. század egyik jelenségének megismétlődésével, ezúttal nem az egyház által cserben hagyott munkások, hanem a nők fognak csendben távozni” (L. Rinser: Unterentwickeltes Land Frau).

ELŐFIZETÉS – a befizetés módja megváltozik!

Tisztelettel kérjük Olvasóinkat, hogy legkésőbb ***2018. január 31-ig*** újítsák meg előfizetésüket. A lap ára a nyomdaköltség emelkedése miatt 300,- Ft, az éves előfizetés ***1800,- Ft*** lesz, illetve annak, aki postán kéri, *a postaköltséggel együtt* ***3000,- Ft.***

A befizetés lehetőleg ***banki átutalással*** a lapot terjesztő KISZE Bt. számlájára (10918001-00000057-09540006), vagy az Unicredit Bank bármely fiókjában a fenti számlára történő ***pénztári befizetéssel*** történjék. Rózsaszín ***belföldi postautalvánnyal*** is lehet, ekkor a KISZE Bt. *és* a bankszámlaszám kerüljön a címzett helyére. – A „Közlemény” rovatnak ***mindhárom esetben tartalmaznia kell*** az előfizető nevét és címét, valamint az „ÉV”-jelzést és a példányszámot. – A terjesztéssel kapcsolatos bármilyen ügyben Gromon András főszerkesztőtől lehet tájékoztatást kérni.

Jézus Betániában

Keresztútjárás Jn 11,1-44 alapján

1. állomás: Jézust halálra ítélik

Amikor Lázár sírja felől kérdezősködve könnyekre fakadsz, Uram, az egyik bámészkodó így morfondál: „Neked, aki a vakon szülöttet is meg tudtad gyógyítani, nem lett volna-e hatalmad hozzá, hogy megakadályozd barátod halálát?”

Pilátus kérdése hasonlóképpen hangzik kihallgatásod során: „Nem tudod-e, hogy hatalma van téged halálra adni, vagy megakadályozni a halálodat?” Te azonban rávilágítasz a gőgös római előtt arra a tényre, hogy semmi hatalma nem volna, ha felülről nem kapná! – és amint kiderül, azon félelmén, hogy feljelentik, valóban semmi hatalma sincs! Hatalmával tehát teljes mértékben visszaélve, ezért ad hóhérkézre. De te a hatalmadat arra használod, hogy *életet adj* Lázárnak, a naimi ifjúnak, Jairus leányának és nekünk is, bűnösöknek.

Vajon mi birtokba vettük-e már annyira önmagunkat, hogy senkinek a fenyegetésére nem vagyunk hajlandók másokat bajba keverni, és akár a legnagyobb szenvedések árán is készek vagyunk megakadályozni, hogy embertársunk kárvallott legyen miattunk? Vajon van-e olyan fontos számunkra a *mások élete*, mint a magunké?

2. állomás: Jézus vállára veszi a keresztet

Amikor az üzenet elhangzott, *nem siettél* Betániába, barátod betegágyához, megvártad, míg meghal, hogy feltámaszthasd – és így dicsőítsd meg Atyádat, és szerezz nagyszámú tömegnek hitet. – Most azonban az ítélet elhangzása után, ha nem akarnád is, *siettetnek*, hogy válladra vedd a keresztet, és kicipeld a Golgotára! Te nem szabódsz: mert ezzel is Atyádat dicsőíted, és a mi nyomodban járásunknak hitbeli alapjait rakod le.

Aki tanítványod akar lenni, fel kell, hogy vegye keresztjét naponta, és így kell követnie. Jaj, de üresen csengenének ajkadon a szavak enélkül a megdöbbentő második stáció nélkül! De így valóban nehéz szabadkoznunk.

3. állomás: Jézus először esik el a kereszttel

Két napig maradtál helyben azután, hogy a nővérek megüzenték: „Lázár, akit szeretsz, beteg!” S csak azután indultál feltámasztani. A kereszt súlya alatt görnyedve azonnal indulsz, de pár lépés után helyben maradsz – nem bírsz tovább menni. Rád zuhant a 80 kilós gerenda! Mi lesz? Tovább!

Nem gyengéd baráti kérés ösztökél, hanem ütleg és nógatás! Lázár egészsége ráért neked, megért négy szomorú napot a nővéreknek is, hogy feltámadott testvérük legyen. A te kivégzésed azonban sürgős, Uram! A jóság mérlegelhet, ne várjon-e, hogy többet adhasson! A gonoszság azonban, ahogy itt vesztedre tör, már nem csaphat magasabbra. Ne nyújtogasd hát az időt bukdácsolással! Fel a vesztőhelyre! Sürgős! Holnap ünnep lesz, Uram. Addigra Neked is pihenő készül, no persze a sírban!

Pír égeti arcunkat, Uram! Vajon mi nem ilyen szívtelenül hajszoljuk-e egymást a sír felé önző elképzeléseink könyörtelen bevasalásával? De vajon sietünk-e ennyire, ha fel kellene segíteni valakit, akire rázuhant a kereszt? Vagy rángatni kezdjük, még ha ott vagyunk is mellette, mert nem érünk rá tovább foglalkozni vele? Te ráértél, Urunk, nem siettél Betániába, de csak azért, hogy még többet tehess ott, mintha előbb érkeztél volna!

Te siettél, Urunk, fel a Golgotára, mert nagyobb dologgal nem mutathattad szeretetedet, mint hogy életedet adtad barátaidért.

4. állomás: Jézus édesanyjával találkozik

Siralmas látvány vagy, Uram. A főpap szolgájának pofonja csak az első volt, utána jött a tiszteletreméltó Nagytanács tagjainak öklözése, a prokurátor katonáinak királyosdija a töviskorona és a bambusz-„jogar” nyomaival a fejeden. Micsoda viszontlátás! Micsoda látvány egy Anyának – egy olyan anyának, amilyen ő, és akinek ilyen Fia volt! Ha Te megrendültél, látva Lázár nővéreinek kisírt szemét, mit érezhetett anyád, amikor megpillantotta összevert arcodat?!

Iszonyatos ez a pillanat, Uram! Neked sem mindegy, hiszen ismered őt, aki még a lakodalom vigalmának alábbhagyása miatt is nyugtalanságot érez! Tudhatod, mit kell most érzékeny lelkének kiállnia! Tőr az, ami átjárja szívét, mintha éles pengét forgatnának benne! … Nem szólsz Hozzá! Ne is beszélj, Uram! Minden szavad csak mélyítené sebét! Így talán hamarabb tompul a tőr döfte seb fájdalma.

Vajon mi mikor értjük meg, hogy a fájdalmakat nem lehet kibeszélni másokból, sokszor az egyetlen, amit tehetünk, ha enyhíteni akarunk rajtuk, hogy némán veszünk részt bennük.

5. állomás: Cirenei Simon segíti vinni a keresztet

Vártál, Uram! De azután felkerekedtél! „Menjünk Júdeába! – Megyek, hogy felkeltsem Lázárt!” Hiába érvelnek az apostolok, és lám, nem alaptalanul. Hiába minden lebeszélés, vállalkozó kedved nem hagy alább!

Bezzeg Simoné! Benne nyoma sincs a vállalkozó kedvnek! De ne ítéljünk elhamarkodottan! Melyikünk vállalkozna rá szívesen, hogy cipelje más helyett a bitót? Pedig ha sejtené, hogy kiért cipeli! Mert hát Simon nem sejthette, de nekünk tudnunk kell. Világosan megmondtad: bármit teszünk bárkiért, aki rászorul, érted tesszük!

Hol hát a vállalkozó kedv!? Menni és segíteni, és fölkelteni másokat, mégha kövezés vár is ránk érte, mégha akasztófát kell is cipelnünk közben.

6. állomás: Veronika kendőt nyújt Jézusnak

Lázár nővére illatos olajjal kente meg lábadat! Temetésedre tette, azt mondtad. Ott is volt a temetéseden! Ő értesült először talpra állásodról is! Te nem voltál ott fivére, Lázár temetésén, de feltámasztottad őt!

Veronika itt van a menetben, amely ma estére temetéseddel végződik. Ő sem marad rest, kendőjével enyhíteni verejtéked tajtékát. Máriának azt ígérted, tettének emléke megmarad, bármerre hirdetik majd az Evangéliumot! Veronikának nem az Evangélium állított emléket, de vonásaid kitörölhetetlenül belevésődtek: ha nem a kendőjébe, lelkébe minden bizonnyal.

A miénkben is csak átmenetileg ragyoghat fel a képed, ha időben belé nem vessük azt meg-megújuló segítéseinkkel, amelyeket egymásnak nyújtunk.

7. állomás: Jézus másodszor esik el a kereszttel

Aki éjszaka jár, megbotlik, mert nincs világossága! Aki nappal jár, nem botlik meg, mert a világosságban jól lát. Így biztattad a Lázárt kelteni félő apostolokat. De, Uram, te most a sötétségben jársz? Reggel 9 óra van. Hol van az a világosság, amely a világ számára te magad vagy? Megbotlottál! Elestél! Nem is először! – Igen, ezek a sötétség hatalmának órái! Magad mondtad a majorban, fent az Olajfák hegyén. A kígyó ma belemar a sarkadba. Mérge halálos! Déltől sötét lesz!

Csodálkozhatunk-e ezután, ha a mi életünk nem úszik fényárban? Hányszor fújtunk mi magunk is egy követ a sötétség hatalmával! Hányszor vetünk gáncsot saját kezűleg annak, aki tisztán és világosan akar látni! Egyszer a szavainkkal, máskor pusztán a rossz példánkkal.

8. állomás: Jézus korholja a síró asszonyokat

Lázár halála, a gyászolók sírása téged is könnyekre fakaszt, Uram! „Nézzétek, mennyire szerette őt”, morogtak körülötted a zsidók.

Nem csoda, ha összevert, megkorbácsolt, töviskoronás alakod látványa könnyeket csal ki Júdea leányainak szeméből. De te ahelyett, hogy elismernéd, mennyire szeretnek, megdorgálod őket. Részvétüket nem tartod jogosultnak, és arra hívod fel a figyelmüket, hogy inkább önmaguk iránt érezzenek részvétet, meg gyermekeik iránt, akik száraz ágként hullanak le majd Izrael fájáról, míg te zöld ágként sarjadsz újra a harmadik napon. Kemények a szavaid, hogy is tudsz ilyen kemény lenni?

Sem Anyád, sem Veronika nem kapott visszautasítást, szigorú főbekólintást, csak az, akinek szüksége van rá! Csak az, akit fel akarsz rázni, akit még most is, még ilyen sírást keltő állapotodban is nálad sírást keltőbbnek találsz, és teszed vele, amire szüksége van! Micsoda erő, Uram! Micsoda hősiesség! Micsoda szív!

Bezzeg, ha bennünket ér baj, nem ismerünk fontosabb feladatot, mint hogy másokból részvétet csikarjunk ki! Nem kicsi a lemaradásunk Tőled, Uram.

9. állomás: Jézus harmadszor esik el a kereszttel

Betánia nem volt messze Jeruzsálemtől, alig három kilométerre, sok ember jött ki a nővérekhez, hogy vigasztalják őket gyászukban.

A Golgota sincs messze a városfalaktól, sok ember kísért el a vesztőhelyre, ha nem is éppen vigasztalni akarnak mind, mint az asszonyok. A hegy maga sem túl magas, nincs messze már a tető, de harmadszor is elesel, Uram. És hányan vigasztalnak ezért?

Nem tehetik – mert ki vagy te? Nem tisztes gyászoló polgár vagy, hanem a vesztőhelyhez vonszolt elítélt! Botlott volna csak el a százados, majd tüsténkedtek volna körüle fürtökben. Így csak a köteled végét fogó katona ránt rajtad hivatalból, mert fel kell érnie veled a tetőre!

Vajon mi az embert segítjük a másikban, a te képmásodat? Vagy jól szituált felettesünket, azt, akitől várunk valamit, legjobb esetben is: akinek elismerő vagy köszönő szavaira számítunk?

És mit számít egy halálraítélt köszönete? Hogy egy pohár vízért is tőled reméljünk jutalmat? Hogy embert lássunk mindenkiben? Annál mi sokkal „gyakorlatibb” emberek vagyunk!

10. állomás: Jézust megfosztják ruháitól

A közfelfogás szerint az embernek joga van hozzá, hogy legyen mivel befödnie a testét… Ha meghal, még a hulláját sem hagyják csupaszon! Lázárt is leplekbe csavarták az akkori szokás szerint. József és Nikodémus rólad is így gondoskodik majd, de csak miután elkérték holttestedet Pilátustól, az ítélet kimondójától, annak végrehajtása után. Egyelőre azonban eleven elítélt vagy – senki sem kérhet ki, a nép haragjától maga Pilátus sem tudott megmenteni.

Egy eleven halálraítéltnek pedig, úgy látszik, semmiféle jogai nincsenek, jobban mondva, vele szemben az emberek semmiféle gátlást nem éreznek: bőven kitölthető rajta az ösztönök bármiféle fajtája, és feldagadt arcod azt mutatja, ezt az alkalmat nem is mulasztották el, akiknek keze ügyébe kerültél. A hóhéroknak viszont van joguk, hogy utolsó személyi tulajdonától, ruhájától is megfosszák az elítéltet. Így üresítetted ki magad értünk.

Így csúfolunk meg percről-percre azóta is, saját jogainkra hivatkozva! És nem is lesz változás e téren soha, míg rá nem jövünk végre, hogy szabadságunknak határa van ott, ahol a másoké kezdődik.

11. állomás: Jézust keresztre szegezik

Mennyire más világ a Tied és a mienk! „Oldjátok fel, hogy járni tudjon” – szólsz a körülállókhoz, amikor Lázár kijött a sírból. „Szegezzétek oda, hogy moccanni se tudjon!” – ezek vagyunk mi! Te azért jöttél, hogy felszabadíts, mi azon mesterkedünk, hogy gúzsba kössük, akit csak lehet. Te a parancsaidat sem vasalod be rajtunk – mi a jó tanácsaink meg nem fogadásáért is keményen megsértődünk! Messze vagyunk mi, Uram, a te eleganciádtól.

Bizony nem tetszik, ha másoktól ugyanazt a kicsinyes bezsugorítást tapasztaljuk, amivel mi szoktuk léptennyomon rájuk lőcsölni saját elgondolásainkat.

12. állomás: Jézus meghal a kereszten

„Én vagyok a föltámadás és az élet! Aki belém vetett hittel él, nem hal meg örökre. Hiszed ezt?” Így keltegetted a reményt Mártában testvére halálával kapcsolatban, és méltán, hiszen pár perc múlva megállítottad fivére testének oszlását, előhívtad őt elevenen! De most, ebben az iszonyú sötétségben, dögmadarak szárnya s csőrcsattogása közepette nem egykönnyű arra gondolni, hogy az a véresre vert, átszögezett és keresztülszúrt roncs, aki azelőtt még te voltál – maga volna a feltámadás és az élet.

Nehéz ezt elhinni ebben a pillanatban…! De nem lehetetlen: És ha egyszer mi követni kezdünk valóban, keresztre feszülünk valóban – vállaljuk a visszavágást nem ismerő, tökéletesen áldozatos életet –, akkor majd látni fogjuk, hogy a gabonaszem nem hiába hal el a földben, hanem sok termést hoz. Látni fogjuk, hogy érdemes veled maradni, mert valóban ez az élet oldala! De hát ahhoz el kellene már kezdeni!

13. állomás: Jézust leveszik a keresztről

Amikor a betániai Mária közeledbe ért, szerényen bár, de szemrehányást tett neked; mert nem akadályoztad meg testvére halálát. Amikor a názáreti Mária az ölébe vett, nem tett szemrehányást senkinek, hogy nem akadályozta meg Fia halálát. Minek is tett volna, és kinek?

Az Atyának, aki úgy szerette a világot, hogy Egyszülöttjét adta érte? Pilátusnak, aki már eleve kezét mosta minden számonkérés elől? A zsidóknak, akik annyira meg voltak győződve az igazukról, hogy ám véred hulljon fejükre és fiaikéra, mondták, ha ártatlanul öltek volna meg? A főpapoknak, akiket bérencük, Júdás nyomora sem érdekelt? Júdásnak, aki már nem élt? Az apostoloknak, akiket meg sem lehet találni? Jánosnak, akire rábíztad őt? – Nincs kinek szemrehányást tennie!

El kell fogadnia! Élete nagy elfogadás! „Legyen nekem a te Igéd szerint!” Szemrehányásokkal vagdalkozni, ez nem az ő lelkülete, ez sajnos a miénk!

14. állomás: Jézust eltemetik

Temetnek, Uram, mint Lázárt temették! De feltámadsz, Uram, nem úgy, ahogy Lázár támadt fel! Lázár újra meghalt, te Húsvét után nem halsz meg soha többé! A te sírodról nem kell elvenni a követ! A te holttestedre nem kell rákiáltani. Az angyal elhengeríti a követ, és az egész világ látja, hogy csak a lepleket hagyod ott! Te győzöl, Uram! Érdemes követnünk a keresztre és a sírba! Magaddal viszel Atyádhoz; az örök hazába.

Kovács Tádé

BIBLIA

A februári elmélkedéseket Csiky Lajos (Budapest) készítette, a márciusiakat a bányai közösség tagjai írták.

Február 4. – Évközi 5. vasárnap – Mk 1,29-39 – „Elmúlt a láza és szolgált”

Simon anyósa meggyógyításának története tartogat néhány olyan apró részletet, amely alkalmas arra, hogy elindítsa gondolatainkat.

Elsőként az a kérdés merülhet fel, hogy mire is lehet jó egy betegség. Ha betegségről beszélünk, elsőre mindnyájunknak az ötlik az eszébe, hogy az csak rossz lehet, hiszen kellemetlenséggel, fájdalommal jár, erőtlenek leszünk, megérint a halál szele. Ez a történet azonban arra is rávilágít, hogy egy-egy betegség bizony néha alkalom lehet arra, hogy közben Jézussal találkozzunk. Időnként nincs elég időnk Jézusra, keveset figyelünk rá, s talán ajándékul kapjuk a betegség idejét, hogy elmélyüljön vele a kapcsolatunk. Így válhat áldássá a keserűnek, rossznak induló időszak. Ha Simon anyósa nem lesz beteg, talán sohasem találkozik Jézussal.

A következő felismerés az lehet, hogy milyen nagy értéke van annak, ha egy családból valaki már ismeri Jézust, és ha baj van, akkor tud szólni neki, mint Péter tette. Abban a családban ő volt akkor az egyetlen, aki ismerte Jézust, s azonnal szólt neki anyósa érdekében. Nagy lehetőség az, ha tudja valaki, hogy honnan kell segítséget kérni, és azt meg is teszi. Lehet, hogy kisebb vagy nagyobb családomban én vagyok az egyetlen, aki élni tud ezzel a lehetőséggel. Amilyen készséggel ment Jézus Simon hívására annak anyósát meggyógyítani, olyan készséggel jön ma is a mi hívásunkra. Bátran hívhatjuk, ha szeretteink, barátaink között valaki testileg vagy lelkileg beteg. És ha azt tapasztaljuk, hogy az illető nem fogadja el közvetítésünket, ha nem tudunk számára elfogadhatóan beszélni Istenről, akkor egy időre hagyjuk abba ezt, és inkább Istennel beszélgessünk róla. Mint Péter is tette, amikor említette anyósa baját.

A harmadik apró momentum, ami hangsúlyos lehet, hogy Jézus azonnal megy. Az evangéliumi híradásokban gyakran olvashatjuk, hogy azonnal megtesz valamit, nem halogat, nem késlekedik. Ha hívják, azonnal megy. Például akkor, amikor fáradtan megérkezik, és Jairus hívja őt, gyógyítsa meg a leányát. Azonnal elindul. Útközben a vérfolyásos asszony állítja meg, azzal is szóba áll, és végül mindkettőt meggyógyítja. Minderre van ereje és szeretete. Mi is ilyen hozzáállással tegyük azt, amire hív minket, vagy amire a Lélek indít bennünket. A halogatás, a késlekedés a pokol felé vezető út, és bizony sokszor már pótolhatatlan az, amit a maga idejében elmulasztottunk.

Végezetül még egy kérdés, amelyre ma válasz kaphatunk: Mire való a gyógyulás? Arra, hogy akit Jézus meggyógyított, az szolgáljon. Egyszerű, csattanós mondat: „Erre elmúlt a láza, és szolgálni kezdett.” Nem csodálkozott, nem hálálkodott, nem akart visszaélni azzal, hogy ő még gyenge. Aki igazán meggyógyult, azt mindig az jellemzi, hogy elkezd szolgálni. Magamnak is feltehetem a kérdést: Valóban meggyógyultam már? Mert ha igen, ha lelkileg egészséges vagyok, akkor egyértelműen kényszert fogok érezni arra, hogy Jézusnak szolgáljak, embertársaimon keresztül. De jó lenne ilyennek tapasztalni magamat!

Február 11. – Évközi 6. vasárnap – Mk 1,40-45 – „Könyörületre indult…”

A farsangvégi időszak az örömről, a vidámságról szól. Jól illik ide a mai evangéliumi történet, amely rávilágít arra, hogyan mutatta meg Jézus az Atya szeretetét az emberek között. Ennek határtalan mértéke, bensőségessége az, ami bennünket csodálatra késztethet, és utánzására indíthat.

Gondoljunk bele először a leprás helyzetébe. Szörnyű betegség, még ma is, hiszen elevenen lerohad a bőre, húsa, tagjai, és mindez folyamatosan fájdalommal is jár. S főleg akkoriban, többnyire szükséget szenvedve, segítség, ápolás nélkül éltek a leprások, általában szegénységben, nyomorogva. Ennél is nagyobb, lelki fájdalmat jelenthetett az, hogy kirekesztődtek az emberi közösségből, kiközösítették őket a társadalomból, s emellett feleslegesnek is érezhették magukat. S mivel a közvélemény Isten büntetésének tartotta betegségüket, úgy érezhették, hogy Isten is elhagyta, nem szereti őket.

Jézusban egy ilyen ember láttán ébred könyörület. Az eredeti görög szó értelme az, hogy „szívből, lelke mélyéből megszánta”. Többször is előfordul ez a kifejezés az evangéliumokban, jelzi, hogy ilyen odafordulóan szereti Isten az embert, Jézus szavaiban, gesztusaiban ez mutatkozik meg. S ez az együttérzés teljesedik ki abban, amikor Jézus megérinti a leprást, ami tilos, ön- és közveszélyes is volt, és ezzel közösséget vállalt vele.

Ide illik szent Pál jelzője, aki „minden ismeretet felülmúlónak” nevezi Jézus szeretetét. Ez a kifejezés nem csupán azt jelenti, hogy mérhetetlenül nagy, hanem azt is, hogy ha Jézus lakik a szívünkben, akkor a tudást meghaladóan, gyakorlat alapján, a magunk tapasztalata által is ráérezhetünk. Jó lenne, ha nem csupán Isten iránti szeretetből, parancsának engedelmeskedve, karitászfelajánlásunkat teljesítve fordulnánk a rászoruló felé, hanem a megszánás, az együttérzés is megjelenne hozzáállásunkban, akár aggódásunkat fejezzük ki, gyakorlati segítséget nyújtunk vagy lelki támogatást adunk.

Talán semmi sem tudja jobban kifejezni, persze átvitt értelemben, a világ mai állapotát, mint a lepra. Isten nélkül, belül és kívül, helyi és világméretekben sok minden foszlik és bomlik, mégpedig halálosan. Kisebb és nagyobb embercsoportok élnek nyomorúságosan, kirekesztve, lenézetten, kilátástalanul, remény nélkül. Ahogyan az akkori társadalomban, ma is van jogos önvédelem,

elzárkózás, hogy a betegség, a baj ne terjedjen tovább. De az egyes rászoruló ember esetében más a helyzet! Kereszténységünk gyengesége a gyógyító, megtisztító, felemelő jézusi érintés hiánya! Menynyire szükség lenne közösséget vállalni egy-egy hozzánk forduló, vagy általunk észrevett emberrel. Hiszen annyian vannak szerencsétlenek, kitaszítottak, menekültek, a társadalom peremén tengődők, akár a maguk, akár mások, akár a körülmények alakulása miatt. A mai evangéliumban szereplő „leprás” lehetne a bőrszíne miatt lenézett, szükséget szenvedő család, a messzi földről érkező menekült, vagy az aluljáróban éjszakázó hajléktalan. Vagyok olyan bátor és Jézussal olyan erős, hogy merem „megérinteni”, közösséget vállalni vele, áldozatosan segíteni?

Február 18. – Nagyböjt 1. vasárnapja – Mk 1,12-15 – Küzdelem a kísértéssel

Néhány nappal ezelőtt újra megnéztem Madách Imre *Az ember tragédiája* című drámáját. Megdöbbentő, ahogyan a Sátán hatalmát és befolyását ábrázolja: a történelmen végigvonul a kísértés, a rosszra való csábítás, minden szépnek és jónak az elrontása.

Márk evangélista úgy mutatja be Jézust, mint akivel egy új korszak kezdődik. Örömhírt hozott, vele elközelgett az Isten Országa. Egy olyan világ, ahol a Sátán legyőzhető, uralma megtörhető. Jézus ezt tanításával alátámasztotta, példájával és életáldozatával bemutatta. Márk evangéliumának egyik alapmotívuma, hogy Jézus miként harcol a Sátánnal, hogyan űz ki ördögöket. Ennek a küzdelemnek első alkalma a pusztai megkísértés.

A nagyböjt kezdetén talán jó lenne nekünk is szembenézni azzal, hogy a mi életünkben hogyan jelentkezik a Sátán, mit is jelent a kísértés. Mik azok az életünkhöz tartozó tények, tapasztalatok, élmények, amelyek el akarnak téríteni a jézusi útról, rossz irányú vonzást jelentenek számunkra. Amikor azt halljuk: „Térjetek meg!”, azt is jelenti, hogy szembenézek a kísértésekkel, amelyek körülvesznek, megvizsgálom azokat, és felveszem velük a harcot.

A kísértés egyik ismérve, amint Jézussal szemben is az volt, hogy megtévesztő. Úgy tűnik, hogy semmi rossz sincsen benne. Mégis eltéríthet a hivatásomtól, a szeretet útjáról. Akár azzal, hogy nem megfelelő eszközöket használok jónak tudott céljaim eléréséhez, akár azzal, hogy olyan dolgokra fecsérlem időmet, energiámat, amelyek miatt már nem leszek képes a fontosabb és értékesebb feladatok, tevékenységek elvégzésére. Nagy áldás, ha meg tudjuk különböztetni a sürgős, illetve a fontos teendőket!

A Kísértő becsaphat bennünket azzal is, hogy túlzott magabiztosságot ültet belénk: jó úton járunk, messze jobbak vagyunk az átlagnál, jó csapatba tartozunk. Mintha ez hivatkozási alap lehetne Jézus előtt. Ne feledjük: az ördög figyelme a szenteknek van fenntartva!

Az is kísértés lehet, hogy a kisebb hibákat, mulasztásokat nem vesszük komolyan, leértékeljük. pedig a kisebb botlások, mulasztások, ha rendszeresek, ismétlődnek, rossz szokásokká válhatnak.

Érdemes feltennünk magunknak még azt a kérdést is: Én magam nem vagyok-e időnként a Kísértő mások számára? Hiszen amikor mást bűnre csábítok, amikor a helytelenben együttműködök vele, rossz irányba vonzom. Ha más bűne vagy mulasztása láttán hallgatok vagy mentegetem, esetleg bátorítom, az ördög szerepét játszom. S rossz belegondolni abba, hogy életem azon mozzanatai, amelyekre sajnos nem lehetek büszke, rossz példaként vonzók, bátorítók lehetnek családom, közösségi testvéreim, embertársaim számára.

Lezárva a témát: nem Isten kísért bennünket. Szeretetéből kapott szabadságunk velejárója minden próba, amellyel bizonyságot tehetünk hűségünkről. Ahhoz, hogy ezeket kiálljuk, Jézus szava és példája szerint is komoly segítséget jelenthet a böjt és az imádság. Ez nem mentesít a kísértésektől, de lélekben felvértezve, megerősödve vívhatjuk meg mindennapi harcunkat.

Február 25. – Nagyböjt 2. vasárnapja – Mk 9,2-10 – Színeváltozás

Azért került ez a bibliai szakasz a nagyböjt első időszakára, hogy ne egyoldalúan a bűnbánattal, a szenvedéssel, az önsanyargatással foglalkozzunk, hanem emeljük fel tekintetünket, pillantsunk előre, és merítsünk erőt abból a látomásból, mely megsejtet valamit az Isten világából, a Mennyek Országából.

Szeretnénk mindannyian már itt és most, földi életünkben élesebb szemmel észrevenni Isten jelenlétét, szeretnénk látni őt. Ha engedjük, hogy a látomás magával ragadjon, akkor megsejthetjük, hogyan lehetséges ez.

Az apostolokkal együtt a történetben Isten három emberét látjuk: Mózest, Illést és Jézust. Mindannyian látják az isteni fényt, az mégis csak egyikőjük ruhájáról ragyog vissza. Az égi szózat teszi egyértelművé, hogy ki a legfontosabb: Jézusra kell figyelni, mert ő az Atya szeretett Fia! Aki a történet végén már csak egyedül látható. Ő, aki a színeváltozás előtt közvetlenül jövendölte meg szenvedését, halálig menő hűségét, életáldozatát.

A láthatatlan Istent soha nem látta senki, ő minden láthatónál sokkal hatalmasabb. Hiába kérték a választott nép nagyjai: Mózes sem láthatta szemtől szembe, csak hátulról pillanthatott rá, Illést is csak a csendes szellő susogása figyelmeztette, hogy a láthatatlan Isten van előtte.

Ott a hegyen csak az Emberfiát, a názáreti Jézust láthatták az apostolok, de az ő közönséges, szomorú véget ért életében később megláthatták, és mi is megláthatjuk az isteni szeretet titkát: a nekünk a legdrágábbat is odaajándékozó Atyát, a halálig hűséges Fiút, s a szeretet kitartó és fáradhatatlan Szentlelkét. Jézus arcán, lényében, személyiségében ragyog fel Isten, benne láthatjuk meg, hogy ki az Isten, de azt is, hogy a szeretetben kivé lehet az ember!

Meglepő, hogy *Al-Ghazáli*, a középkorban élt nagy muszlim vallástudós idéz egyik írásában egy olyan jézusi tanítást, amelyet máshol nem találunk, de elgondolkodtató: „Attól az órától fogva, hogy fölravatalozzák a halottat, egészen addig, míg le nem teszik a sír szélére, Isten a maga dicsőségében negyven kérdést intéz hozzá. Ezek közül az első így hangzik: Éveket szenteltél annak, hogy lásd a teremtett világot, de nem szántál egy órát sem, hogy megpillants engem!”

Jézus segít nekünk, hogy felismerhessük, és egyre jobban megismerhessük Istent az életünkben. Ha figyelünk az evangéliumokban megőrzött szavaira, ha a csendben megpróbáljuk meghallani, amit szívünk mélyén sugall nekünk, ha

figyelünk arra, amit embertársainkon keresztül üzen nekünk – akkor, ha a szemünkkel nem is, de a szívünkkel megláthatjuk Istent.

Mindannyiunk életében lehet és van is nem egy, hanem sok Táborhegyi jelenet. Amikor egyedül vagy testvéreinkkel kiszakadunk a világ zajából, amikor igazán felfelé, befelé tekintünk, és ezáltal más színben láthatunk mindent, átélhetjük azt az örömet, Isten-közelséget, amit az apostolok annak idején. Ezek az alkalmak olyanok lehetnek életünkben, mint az éjszakai, utcai lámpák ritkás fénye, vagy a híd pillérei. Szürkének tűnő napjainkban tudjunk visszaemlékezni ezekre, és keressük a lehetőségét újabb találkozásoknak!

Március 4. – Nagyböjt 3. vasárnapja – Jn 2,13-25 – Jézus megtisztítja a templomot

Miért kellett Jézusnak ezt tennie? Tudta jól, hogy a valódi Isten háza nem az emberkéz építette templom. Azt is tudta, hogy az árusok, miután megrökönyödve, furcsán néznek rá, egy kézlegyintéssel elintézve ugyanúgy visszaállítják majd asztalaikat, visszahajtják állataikat, és folytatódik a bazár, a kereskedés a templom területén, mintha mi sem történt volna.

Maga indokolja a tettét: „…ne tegyétek Atyám házát vásárcsarnokká!”, majd az író hozzáteszi, hogy a tanítványoknak eszükbe jutott: „A te házadhoz való *féltő szeretet* emészt engem.” Más fordítás szerint: „A házad miatt való *féltékenység* emészt engem” (Zsolt 69:10). A „féltő szeretet” vagy „féltékenység” ismerős érzés bennünk: józan érvelés helyett inkább érzelmi kötődést és ragaszkodást jelent, sőt a szóban benne van valamiféle önzés- vagy irigységszínezet is. Márknál rablók barlangjának nevezi a templomot, és Izajás prófétára hivatkozik: „…az én házam neve imádság háza lesz minden nép számára” (Iz 56,7).

Egy újabb emberi megnyilvánulás? Érzelmei elragadják, és olyat tesz, ami nem „helyes”, nem a tanítása szerinti? Lehetséges, hogy Jézus ellentétbe került önmagával, mert az érzelmei vezették? A dolog akkor kezd megvilágosodni, ha tovább olvassuk: „Rontsátok le a templomot, és három nap alatt felépítem azt.” Már kezd tisztulni a kép, főleg akkor, ha hozzávesszük az Izajás-idézetet: Jézus megint szimbolikusan cselekszik, képekben tanít. Utólag már tudjuk, hogy a három nap a halála és feltámadása közti időt jelenti, így tehát ebben a képben egyenlővé tette magát a templommal. Pontosabban a lerombolt zsidó templom után felépített valódi, örök templommal, amely már nem csak a zsidóké, hanem „minden nép számára” épült. Már nem egy földrajzi helyhez kötött kőépítmény, hanem Jézus örök jelenléte közöttünk, bennünk. Az árusok kiűzése pedig – folytatva ezt a szimbolikát – Jézusnak = a jézusi útnak, tanításnak, a jézusi életnek, vagyis mindannak a megtisztítása, amit Jézus mint új templomot hozott a Földre. Felhív arra, hogy legyen megtisztítva időnként bennünk, közöttünk, és ügyeljünk arra, hogy ne legyen „kalmárkodás”, evilági értékek átjáróháza, helyszíne. Időnként igazodnunk kell az úton, hogy visszatérjünk a helyes irányba, mert mindenféle egyéb erők észrevétlenül, apránként eltérítenek.

A templom megtisztítása Jézusnál végső soron az ember és közösségének, a földi Isten Országának megtisztítását jelenti. Hiszen Jézus mint az örök, minden nép számára újjáépült templom bennünk él, közöttünk él. Az Ő útján járunk, az Ő tanítását hisszük és tesszük. Időnként féltékeny szeretettel, de határozottan ki kell kergetnünk *magunkból* a makacs, vissza-visszatérő, alattomosan belénk férkőző, más felé kacsingató „kalmárokat”. Korrigálnunk kell újra és újra, tudatosítani és tartani az irányt…

Március 11. – Nagyböjt 4. vasárnapja – Jn 3,14-21 – A hit

A történet szerint a nép zúgolódott Isten ellen, ezért az Úr mérgeskígyókat küldött a nép közé, és sokan meghaltak. A nép megbánva hitetlenségét, Mózeshez fordult segítségért, aki imádkozott, és azt a feladatot kapta, hogy emeljen magasba egy rézkígyót, amit mindenki láthat, és aki rátekint, az meggyógyul. (Később Ezékiás király összetörette, mert kezdték bálványként imádni.) A párhuzam Jézussal a hitben nyilvánul meg. A hitetlenségnek nincs gyógymódja, nincs orvossága, csak maga a hit. Aki feltekintett a rézkígyóra, az hitt a gyógyulásban, és meggyógyult. Aki hittel odafordult Jézushoz, szintén meggyógyult. Nincs olyan, hogy „akkor hiszek, ha ez vagy az történik”. A hitem csak rajtam múlik. Jézus már mindenki számára magasra emeltetett, látható, érthető, elmével és szívvel befogadható. Világossága megment, ha hittel rátekintünk.

Ez a gyakorlatban annyit jelent, hogy problémáinkat, életünk nehéz helyzeteit az ő tanításának fényében kell látnunk. Nem merülünk el a nehézségekben, hanem feltekintve, Jézus világosságában másképp látva újraértékeljük a helyzetet. Gondolkodásunkat és értékrendünket felülvizsgáljuk, átalakítjuk, „magasabb” perspektívába helyezzük. Sokszor ez maga a gyógyulás. Hiszen legtöbb problémánk a hitetlenségből, földhöz ragadt, lefelé tekintő szemléletünkből fakad. És emiatt a földön csúszó-mászó mérgező helyzetek, gondolatok betegítenek meg minket. A betegség a tekintet következménye. Ha felfelé tekintünk, akkor meggyógyulunk.

Miért nem szereti a hamis ember a világosságot? Jézus szerint: „nehogy kiderüljenek a tettei”. Más helyen ezt mondja: „Ti vagytok a világ világossága.” A világosság tehát a világba jött Jézus által, és követői által, akik mi vagyunk. Folytatva a gondolatot, általunk válnak láthatóvá a hamis emberek tettei. Emiatt persze nem szeretnek minket, vagy legalábbis kerülnek bennünket. A konfrontáció néha mégis elkerülhetetlen, ekkor válunk igazán üldözöttekké, nem kívánatos elemekké a társadalomban. Azt is tudjuk, hogy e világ fejedelme a Sátán, ami egyben azt is jelenti, hogy alapvetően a sötétség uralkodik a világban. Egyedül a jézusi emberek, vagy tágabb értelemben az igaz, hiteles emberek jelentik a világosságot.

Az előzőkből következik, hogy ebben a világban hatalmi pozíciót betölteni egy jézusi embernek igen kockázatos. Ha ugyanis meg akar maradni tisztaságban a jézusi úton, akkor a hatalom egyéb szereplőinek hamis tettei lelepleződnek az ő világossága által. Emiatt hamar üldözötté válik, és kiesik a hatalomból. Másik lehetőség, hogy a mindennapok küzdelmei, súlya alatt egyre inkább eltávolodik a jézusi világosságtól, és maga is „elhomályosulva” csatlakozik a világi értékrendhez. Egy biztos, a kettő nem fér össze, nem lehet a világosság fiaként a sötétséget szolgálni.

Március 18. – Nagyböjt 5. vasárnapja – Jn 12,20-33 – A lélek elvesztése

„Aki szereti az életét, elveszti; aki pedig gyűlöli az életét e világon, örök életre őrzi meg azt.” – Mindegyik evangéliumban előfordul ez a gondolat (ld. még: Mt 16,25; Mk 8,35; Lk 9,24). A szinoptikusoknál „…aki elveszti az ő életét énéretem…” kifejezés áll, itt Jánosnál: „…gyűlöli az ő életét e világon…”

„Az élet elvesztése” kemény feladat. Gyakorlatilag lehetetlen. Azt jelenti, hogy kiüresítjük magunkat, meghalunk, átéljük a teljes megsemmisülést. Ez annyira nehéz, hogy igazából nem is megy magától. Az élet folyása, a körülmények rásegítenek: a nehézségek, a válsághelyzetek, a mélypontok mind-mind azért vannak, hogy segítsenek ebbe az állapotba kerülni. Adjunk hálát a nehézségekért, és lépjünk ki belőlük úgy, hogy valamit elengedünk, valamitől megszabadulunk, elhagyjuk, és megkönnyebbülve magasabb szellemi szinten folytatjuk utunkat.

Ha belegondolunk, valójában az egész életút erről szól: születéstől a halálig az a feladat, hogy megtanuljunk elveszíteni mindent „e világon”, „énértem”, vagyis Jézusért, a jézusi eszméért, életútért, igazságért. Az anyagi kötődések fokozatos elhagyása a szellemi kötődések kialakítása érdekében. És igen fontos az átéléskor az „énértem” tudatosítása. Mindez azért történik, hogy a jézusi lélek töltsön el minket. A meghalást újjászületés kell, hogy kövesse. Nem kizárt, hogy az életút folyamán többször is át kell élni ezt, és minden alkalommal újabb, magasabb szinten, Istenhez közelebb folytatódik az út.

Más helyeken is szól hasonló módon Jézus, például amikor Nikodémusnak az újjászületésről beszél, vagy amikor a legnagyobb szeretetnek a teljes, életátadó másért élést nevezi (Jn 15,13). De „az én elvesztése” központi gondolat a keleti tanításokban is. Úgy látszik, hogy szerte a világon a szellemi tanításokban általánosan elfogadott, vallott tétel, hogy az embernek meg kell halnia ahhoz, hogy a szellemi fejlődés magasabb fokaira léphessen.

A mi keresztény, pontosabban Jézus tanításain alapuló felfogásunkban ez annyival több, hogy van egy személy, Jézus, aki miatt mindez történik, és ezért nem öncélú, individuális, mint a keleti filozófiákban, hanem a másért élésben teljesedik ki. Azért „veszítem el az életemet”, azért „halok meg”, hogy újjászületve, Istennel, Jézussal teljesebb összhangban szolgáljak másokat. Az „énértem” a jézusi cél megfogalmazását jelenti. Ez nincs meg más tanokban, csak nekünk adatott meg ez a nagy ajándék, hogy Jézus, az ő igazsága, élete, tanítása töltse be kiüresített lelkünket, és adjuk át neki magunkat. Az egész jézusi tanítás az életátadó szeretetről szól, ami nem történhet meg teljes „énelvesztés” nélkül. Nagyon kemény és nehéz út ez, nem véletlenül mondta Jézus, hogy keskeny, és kevesen járnak rajta…

Március 25. – Virágvasárnap – Mk 11,1-10 – A győztes bevonulása

Régi koroktól kezdve a bevonulás egy városba, a győztes hadvezér ünnepelt menete a város behódolását, tisztelgését, a vezérnek kijáró dicsőítést fejezi ki. A nép és a város vezetői egyöntetűen „leteszik” egójukat, hatalmukat a győztes elé, megadva és átadva neki önmagukat és a várost. A bevonulást hatalomátvétel követi, sokszor új törvények, rendelkezések lépnek életbe, egyszóval gyökeresen megváltoznak a dolgok, a város és a nép új rendnek, új életnek hódol be, és adja meg magát.

Jézus bevonulása átveszi ezt a képet. Jeruzsálem a zsidó kultúra és vallás központja, politikai és társadalmi értelemben is főváros. János megemlíti, hogy pálmaágakat terítettek Jézus elé, ami a győzelem, a diadal jelképe volt. Dávid fiának, a király fiának nevezték, más szóval ő a trónörökös, a zsidók új királya. A kép tehát szavakra lefordítva azt jelenti: Jézus, a zsidók új királya győztesként bevonul a zsidó társadalmi és vallási rend központjába, és átveszi a hatalmat.

Elgondolkodtató, hogy miben volt győztes Jézus… Hiszen kivégezték mint istenkáromlót, bűnözőt, lázadót. Társai szétfutottak, eszméit gúny, közöny vagy éppenséggel éles kritika és ellenállás verte szét. Jézus már ekkor is tudta, hogy ez a sors vár rá, mégis fontosnak tartotta, hogy felhasználva az ősi képet, bevonuljon. Ráadásul szamárháton, egyszerűségben és szelídséggel, ami viszont egyáltalán nem hasonlított a világi hatalmasságok és győztesek bevonulásához.

Jézusról tudjuk, hogy szinte minden tette szimbolikus, és képekben értelmezhető, érthető meg igazán. Emiatt örök érvényű, mert ezek a képek a bennünk lévő ősi, mélyen rejtőző képekkel rezonálnak, és a gyökerek szintjén fejtik ki hatásukat. Felszínesen nézve meglehetősen ellentmondásos a helyzet, hiszen látszólag senki sem hódolt be Jézusnak, sőt maga Jézus is jól tudja, hogy ki fogják végezni, és sem világi, sem vallási értelemben nem lesz győztes. Legalábbis az „e világnak” nevezett helyen nem, amit sokszor szembeállít az Isten országával, azzal a hellyel, amelyet számtalan hasonlatában és képében az élet új rendjének, az új Égnek és új Földnek nevez, amely a teremtés kezdete óta el van készítve az ő követőinek – és amely bennünk van, köztünk van, ha szellemi utunkon elérünk oda, ahova Jézus és tanítása vezet.

Ennek a szellemi útnak a születéstől a halálig csak egy célja van: eljutni abba az országba, állapotba, ahol Jézus és az ő igazsága az egyeduralkodó, ahová valójában bevonult, és átvette a hatalmat. Az egész embernek, testnek, léleknek, szellemnek együtt kell eljutnia ebbe az állapotba, országba. A teljes embernek kell meghódolnia Jézus előtt, átadva neki a hatalmat, a szellemi irányítást. Azt is tudjuk, hogy Isten országa nemcsak bennünk, hanem közöttünk is jelen van, ha Jézus nevében vagyunk együtt. Ez a „behódolás” tehát a közösségekre, egyházakra, felekezetekre is igaz kell, hogy legyen. Mindegy, hogy ketten-hárman, vagy akárhány millióan tartoznak Jézushoz.

Azonban még egy fontos dologban más Jézus „bevonulása”. Ő nemcsak átveszi az irányítást, hanem meg is változtatja, újjá is teremti az országát. Megtisztítja, meggyógyítja azokat, akik hozzá tartoznak. Az ő törvényei, rendelkezései nem külső, a legyőzöttekre kényszerített szabályok, hanem belülről átformáló, tisztító, megújító erők. Ezért nem ellenállást vált ki a „behódoltakból”, hanem boldogságot ad, és valódi, emberhez méltó hazatalálást az örök otthonba.

Dőry István

Van egy kérdésem...

Elgondolkoztam egy kérdésen: Van-e ma egyetlen ember is a Földön, aki tudja magáról, hogy fenntartható módon él? Szeretnék vele beszélni. Ha van kedvetek, gondolkodjatok velem ennek az írásnak a menetében. Hátha megtaláljuk őt (őket)!

Nem azt állítom, hogy ma nincs olyan ember, aki fenntarthatóan élne. Ma sok ember él fenntartható életmódot a Földön, különben már nem itt tartanánk, ahol tartunk. A gazdagságra és a nyomorra jellemző a fenntarthatatlanság, a kettő közötti sáv elég széles. Akik azonban fenntartható módon élnek, nincsenek itt, nincsenek elég sokan, nem tudunk velük beszélni nyelvi korlátaink miatt, és főként nem tudunk velük elbeszélgetni a fenntarthatóságról, mivel nem tudják – pont ők nem tudják –, hogy fenntartható, amit csinálnak. Pedig jó lenne ilyenről beszélgetni hiteles, fenntartható életet élő emberekkel, nem csak mindig egymással, akik valamennyien többé-kevésbé fenntarthatatlan életet élünk. Elbeszélgetni velük a fenntarthatóságról, még ha kemény is az, amit mondanak.

A fenntarthatóság ugyanis alapvetően nyugati, értelmiségi fogalom: annak a logikus végigvitele, hogy amit teszünk, olyan legyen, hogy az továbbfolytatható legyen a Földön, ne merítsen ki véges készleteket, ne szennyezzen el véges élettereket, tartsa meg a környezeti és természeti állapotokat, és csak olyan dolgokat vegyen igénybe önmaga fenntartásához, amelyek folyamatosan, biztonságosan megújulnak a Földön. Mindezt azért, hogy amit teszünk, megtehető legyen holnap is, holnapután is, egymilliárd év múlva is, vagy 100, vagy 1000 év múlva is. Mint ahogy az élet volt egymilliárd évvel ezelőtt is, és van ma is, anélkül hogy észlények a fenntarthatóságról agyaltak volna évmilliókon keresztül. Az ökofilozófusok arra szeretnének büszkék lenni, hogy az észlény emberek talán még jobban is megoldják a fenntarthatóságot, mint ahogy az eddig magától is megoldódott, legalábbis nem rontanak rajta.

A fenntarthatósággal való foglalkozás XVII. századi erdőgazdálkodó nagybirtokosoktól származik, akik megintcsak teljesen logikusan azt mondták, hogy annyi erdőt kell ültetni, amennyit egy adott idő alatt kivágunk, hogy az erdősültség állapotát közel állandó szinten tartsuk. Mivel az erdők megújuló képessége évtizedekben, emberöltőkben mérhető, újkori, európai, tudományos gondolkodásra volt szükség ahhoz, hogy ezt az összefüggést valamely erdőgazdálkodók felismerjék, megfogalmazzák. Ettől függetlenül korábban is voltak népek, akik a fenntarthatónál több fát nem vágtak ki, mert nem tudtak, vagy mert bizonyos tabuk tiltották, másutt viszont az utolsó szálig kivágták a fákat (Húsvét-sziget, Földközi-medence, Közép-Anglia), vagy más erőforrásokat aknáztak ki a megújulásnál jobban, miközben az erdőket esetleg a tabu megvédte.

Erdészekre azért van szükség, mert az erdők megújuló képessége több emberöltőre terjed ki, és vagyunk elegen, van elég láncfűrész ahhoz, hogy akár néhány év alatt minden erdőt kivágjunk, felégessünk, ha arról volna szó. Vannak azonban más természeti források is, amelyek megújulása hosszabb idő (víz, levegő, tengerek szervesanyag-tartalma, „ásványkincsek” keletkezési folyamata, talajok nitráttartalma, hulladéklerakók eredeti állapotba való visszagyógyulása stb.), itt tehát vízészekre, levegészekre, „tengerészekre” és „bányászokra” volna szükség, ha felismerjük, hogy az adott természeti kincset képesek vagyunk kimeríteni. A „vízészek” csak annyival lennének rosszabb helyzetben, mint az erdészek, hogy nem tudnak „vizet ültetni”, több csapadékot teremteni, ezért a vízgazdálkodásnak nem az aktív megújításról, hanem a passzív fenntarthatóságról kell szólnia. Az ásványkincsek megújulási folyamata még az erdősüléshez képest is olyan lassú, hogy a „bányászoknak” egyenesen azon kellene őrködniük, hogy az ásvány, érc, szén, olaj 99,999%-a (a megújuló néhány ezer tonna kivételével) a föld alatt maradjon. Ami pedig valóban megújul évről évre: Nap, növényzet, csapadék, levegő – ezt véges mértékben teszi, ezzel kell gazdálkodniuk a Földön a „fenntarthatászoknak”.

Tudjuk, hogy az emberiség csak XX. század végére jutott el a fenntarthatatlanság képességéig. Ma már vagyunk annyian, és akkorák az igényeink, hogy képesek lennénk, illetve szeretnénk többet fogyasztani mindenből, mint amennyi keletkezik. Több vízzel locsolnánk, mint amennyit a kutak adhatnak, több szennyező anyagot bocsátunk ki, mint amennyit a növények megkötnek. A múlt évszázadok alatt megtermelődött és a jövő egész folyamatára fenntartandó ásványkincseket elfogyasztanánk ma és mind. A folyókat, tengereket egyre több nitráttal, szervesanyaggal szennyezzük, a helyreálláshoz évszázadokra lesz szükség azután, hogy beszüntetjük a szennyezést. A nitrogén-oxidok, freonok, széndioxid tartózkodási ideje a légkörben több emberöltő, és már jó ideje szintén nem a lebomlás ütemében termeljük ezeket. A fákat még a jelenleginél nagyobb ütemben is tudnánk kivágni, ha csak a piac szabályzóerejét akarnánk követni. Ma már több hulladéklerakót hozunk létre évről évre, mint amennyi „rekultiválódik” a természet megújulási ütemében. Fajok tűnnek el a Földről az ember hatására, mégpedig nagyobb ütemben, mint ahogy új fajok keletkeznek. Energiatermelésünk és közlekedésünk a fosszilis készletekre alapozódik, és sokszorta nagyobb ütemű, mint a fosszilizálódás sebessége.

Tehát képesek vagyunk nem fenntarthatóan gazdálkodni. Nagy eredmény! Korábban a kisebb népsűrűség és a technikai lehetőségek korlátai miatt az emberiség spontán módon fenntartható életet élt,

csak egyes helyeken volt képes bizonyos erőforrásokat kimeríteni, amiért az adott terület éhínséggel és csapásokkal „megfizetett”, és így okoskodás nélkül is helyreállt az egyensúly. Ma azonban alig van olyan természeti forrás, amit ne lennénk képesek rövid idő alatt, mérnöki alapossággal, teljesen kimeríteni vagy elszennyezni, ha ez lenne a feladatunk. Gondolom, nem ez a feladatunk.

Nem szeretném néhány sorban megváltani a világot. Sokkal kisebb célt tűztem ki magam elé: Szeretnék elbeszélgetni egy emberrel, aki még fenntartható életet él, és ezt tudja is magáról. Adjatok tanácsot, hol keressem!

Talán az indiai tanárnő?

Indiában tipikusan a világátlag alatti, a fenntarthatatlanság előtti életszínvonalon élnek az emberek. Fosszilis energiát alig használnak. Sajnos igaz, hogy India túlnépesedett kontinens, ahol a kevés fogyasztás is túlterhelődést jelent, kivágják az erdőket, mélyül a talajban a vízszint… De talán az az indiai tanárnő, aki csak egy-két gyermeket nevel, néhanapján fával fűt, de napenergiával készíti a szerény, hústalan rizsebédet, ő biztosan nem tehet országa sodródásáról a fenntarthatatlanság felé. Sőt tanárként sokat tehet a fenntarthatóságra való nevelés érdekében. Másfajta nevelésnek nincs is értelme. És miért pont tanár? Tanárként esetleg tudhat arról, hogy mi a fenntarthatóság, tudhatja, hogy szegénységében ő maga fenntartható módon él, és szívesen elbeszélgetne a témáról. Talán meg kellene tanulnom hindiül, vagy Gujarat vagy Kerala állam nyelvén. Az is lehet, hogy valami közösségi e-mail még belefér a fenntarthatóság fogyasztási keretei közé, és angolul, levélben is megkereshetném azt az embert, aki tudja, hogy fenntartható, amit csinál.

Az argentin farmer?

Argentínában az egész ország átlaga is fenntartható. Kb. ugyanannyit fogyasztanak, mint mi, de kevesebbet kell fűteni, és jóval nagyobb az ország egy főre jutó eltartóképessége. Talán spanyolul kellene megtanulnom, hogy elbeszélgessek a tanult argentin gazdálkodóval, hogyan lehetne egy ország fenntarthatóságát az egész világra kiterjeszteni. Igen ám, de Argentína világraszóló hústermelő, fenntartja más gazdagabb országok fenntarthatatlan életmódját. Ha mindenütt argentin népsűrűséggel gazdálkodnának a Földön, akkor fenntartható lenne a világ… de nem 6 milliárd ember számára. Mert másutt már ma is nagy a túlnépesedés. Szívesen elbeszélgetnék arról a kérdésről, hogy mi a megoldandó feladat: Fenntarthatóság mindenütt, vagy fenntarthatóság mindenki számára? Esetleg még arról is, hogy „fenntarthatóság akárhány ember számára”. Valahol kitalálnak egy számot, hogy hat-, nyolc-, vagy harmincmilliárd ember – és gép és autó és mozi és ruha –, és a Természet ennyi főre készítsen hézagmentes költségvetést, úgy, hogy megújulóképessége folyamatosan fennmarad. Nonszensz.

Magyarországon – ki lenne az az ember?

Talán a magyart kellene jobban megtanulnom, hogy szót érthessek azzal a honfitársammal, aki fenntarthatóan él, és tudja is ezt. Magyarország kb. anynyival van túl a fenntarthatóságon, mint a világátlag, vagyis nem sokkal. Persze itt nálunk csak olyan „virtuális” fenntarthatóság képzelhető el, amely elvonatkoztat attól, hogy egész infrastruktúránk fosszilis energiákra épül. Fosszilis energiákból is lehet olyan keveset fogyasztani, hogy ha azt megújulókkal kellene helyettesíteni, akkor az már megoldható problémát jelentene. A világátlag alatt fogyasztó magyar hajléktalanok is csak egy fenntarthatatlan társadalom hulladékain élhetnek meg, filozofálni pedig végképp nem szeretnek. A magyar fenntartható életmódú ember modellje a következő: 80 négyzetméternél kisebb helyen él családjával, és 55 kWh/m^2-nél kisebb mennyiséget fűt el évente fából. Ez az átlag magyar hőszigetelésnél négyszer jobb, és ennyi fa van az erdőgazdaságokban. Természetesen kerékpárral, tömegközlekedéssel vagy gyalog jár, nem a hús és a bőség jellemző magyaros étkezésére, hanem a kenyér és főzelékfélék. Környezetvédelmet tanít, és itthon nyaral. A hulladékokat szétválogatja, feldolgozza, a földgázra nincs rácsatlakozva, de a csatornadíjat kifizeti, jóllehet vizet keveset fogyaszt, és szennyvizet alig termel. Részese valamilyen természetvédő vagy békére nevelő mozgalomnak, két-három gyermeke is hasonló életmódra készül.

Ha valaki magára ismerne ebből a leírásból, kérem, keressen meg (70/579-8219, di@repcenet.hu, 9473 Egyházasfalu, Új u. 18.). Szeretnék beszélgetni egy olyan emberrel, aki tudja magáról, hogy fenntartható életet él.

Ui. Míg ezeket írtam, két gondolat motoszkált bennem, lejegyzem ide, nem vitaanyagként, csak mintegy mottóul. Hátha valakinek sugall valamit:

Az egyik: A fenntarthatósághoz több szegénység, a szegénységhez több szeretet (és „szakismeret”) kell.

A másik: A legtöbb emberről nem mondható el, hogy „tudja, hogy fenntartható módon él” (aki pedig „úgy tudja”, gyakorta téved).

Forrás: Koinónia, 2016/1

TARTALOM

Tanulmány
Joachim Kunstmann: Az ismeretlen férfi a kereszten 2-3
Navid Kermani: Szeretet Szíriában 4-10
Hanna Wolff: Jézus, a férfi (I. rész) 19-23
Interjú
Rafik Schami: A szeretet ára 11-12
Kitüntetés
Haroutune Szelimjan, a békítő 12
Meditáció
Fritz Giglinger: Keskeny, meredek és hosszú 13
Ursula Siegmund: Tíz lépés a béke felé 14-15
Britta Baas: A vallás béketeremtő erő? 15-16
Vincze József: Az élet lényege a békesség 16
Kovács Tádé: Jézus Betániában (Keresztútjárás) 24-25
Mese
Leszkay András: Maskara 17-18
Elmélkedések
Vasárnapi szentírási elmélkedések 26-29
Környezetvédelem
Dőry István: Van egy kérdésem 30-31

ELŐFIZETÉS – a befizetés módja megváltozik!

Tisztelettel kérjük Olvasóinkat, hogy legkésőbb ***2018. január 31-ig*** újítsák meg előfizetésüket. A lap ára a nyomdaköltség emelkedése miatt 300,- Ft, az éves előfizetés ***1800,- Ft*** lesz, illetve annak, aki postán kéri, *a postaköltséggel együtt* ***3000,- Ft.***

A befizetés lehetőleg ***banki átutalással*** a lapot terjesztő KISZE Bt. számlájára (10918001-00000057-09540006), vagy az Unicredit Bank bármely fiókjában a fenti számlára történő ***pénztári befizetéssel*** történjék. Rózsaszín ***belföldi postautalvánnyal*** is lehet, ekkor a KISZE Bt. *és* a bankszámlaszám kerüljön a címzett helyére. – A „Közlemény" rovatnak ***mindhárom esetben tartalmaznia kell*** az előfizető nevét és címét, valamint az „ÉV"-jelzést és a példányszámot. – A terjesztéssel kapcsolatos bármilyen ügyben Gromon András főszerkesztőtől lehet tájékoztatást kérni.

Nagyböjt végidőn

Hamvazószerdára
nagyot zokog az ég.
Homloka borútól
mélyszürke. Könnyével
telve ég és a föld.

Ember sokasága
érzéketlen, száraz;
pusztítja világát.

Csak a szentek sírnak
bús vesztén világnak:
„Ha viruló fával
így tettek, sorsa mi
szúette száraznak?!"

Nádaspéter

„Érted vagyok"

(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata
XXIX/1, (167.) szám
Megjelenik évente hatszor
Alapította: Simonyi Gyula
Szerkesztőbizottság:
Bajnok Dániel
Deliné Szita Annamária
Demeczky Jenő
Garay András
Garay Zsófia
Gromon András főszerkesztő
(Tel.: 06-26/334-155)
Kovács László
Schanda Beáta
A címlap emblémáját Magyar Mihály,
a rovat-emblémákat és a Moha-mesék
illusztrációit
Garay Dóra készítette.
Kiadó: BOKOR
Közösségfejlesztő Kulturális Egyesület
Székhely: 1012 Budapest, Attila út 113.
Felelős kiadó: Véghné Ilkó Györgyi
Szerkesztőség:
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.
Internet: www.ertedvagyok.hu
E-mail: gromonandras@gmail.com
A lap az „Ingyen kaptátok,
ingyen is adjátok" (Mt 10,8) szellemében
szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl.
Minden írásért szerzője felelős, és az nem
feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki.
Az „Érted vagyok"-ban közölt anyagok
(a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás
nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés
esetén tiszteletpéldányt.
Kéziratot nem őrzünk meg,
s nem küldünk vissza.
Készült: FÉBÉ Ev. Szeretetszolgálat, Piliscsaba
Tördelő: Szitár Zsolt
Felelős vezető: Dávid István
ISSN 0865-8021 (Nyomtatott)
HU ISSN 1588-0400 (Online)

Bimonthly newspaper of „BOKOR Közösségfejlesztő Kulturális Egyesület", about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education and radical renewal movement in the Hungarian Catholic Church.

The materials published by „Érted vagyok" can be republished free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentary copies in case of republication.

ELŐFIZETÉS

A befizetés lehetőleg ***banki átutalással*** a lapot terjesztő KISZE Bt. számlájára (10918001-00000057-09540006), vagy az Unicredit Bank bármely fiókjában a fenti számlára történő ***pénztári befizetéssel*** történjék. Rózsaszín ***belföldi postautalvánnyal*** is lehet, ekkor a KISZE Bt. *és* a bankszámlaszám kerüljön a címzett helyére. – A „Közlemény" rovatnak ***mindhárom esetben tartalmaznia kell*** az előfizető nevét és címét, valamint az „ÉV"-jelzést és a példányszámot. – A terjesztéssel kapcsolatos bármilyen ügyben Gromon András főszerkesztőtől lehet tájékoztatást kérni.

Előfizetési díj 2018-ra (postaköltséggel):
Belföldre: 3000,- Ft
Szociális előfizetés:
a szerkesztőséggel történt egyeztetés szerint
Külföldre:
Itthon forintban előfizetve: 5000,- Ft

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat.
Köszönjük az adományokat
és a terjesztők munkáját.
A lap esetleges jövedelmét
a Kiadó szociális célokra fordítja.

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata

XXIX. évf. 2. szám

2018. április

300,– Ft

Szükség van-e még a kereszténységre?

A merev istenképek elvetése

Búcsú az áteredő bűntől

Gondolatok az irgalmasságról

A szabad Jézus

Moha-mese

Endrédy Vendel börtönemlékei

Jézus, a férfi

Vasárnapi szentírási elmélkedések

Környezetvédelem

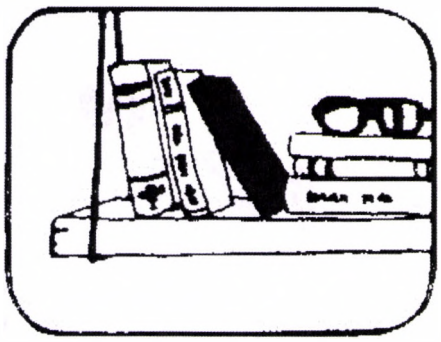

Sulyok Gábor

Ne faragj képet magadnak Istenről!

A mózesi törvények sarkalatos pontjává vált az Istenre vonatkozó mindennemű ábrázolás megtiltása. Ahogy a Kivonulás-könyvében olvassuk: *„Ne készíts magadnak istenszobrot, semmiféle képmását azoknak, amik fenn az égben, lenn a földön, vagy a föld alatt a vízben vannak!”* (2Móz 20,4) Persze felmerül az ősi kétely, hogy mit ér az ember által csak antropomorf módon megkísérelt „istenbizonytalanság” rajzban, festményben vagy akár szoborban való megalkotása, hiszen a legalaposabb és teológiailag legtudományosabban megszerkesztett Isten is mindenkor az ember „gyermeke” marad, vagyis nem tükörképe és nem fényképe a valóságos Istennek. Persze fordítva is feltehetjük a kérdést: Egyedül az ember antropomorf? A Biblia szövegei nyomán éppen az ellenkezőjére juthatunk, hiszen mi történt, amikor az Isten saját képére és hasonlatosságára megteremtette a kozmoszt, de mindenekelőtt az embert?

Kétségtelenül az *Isten maga lett kozmo-morffá, illetve antropo-morffá, hiszen önmagát határozta meg a kozmosz és az ember szerint.* Az isteni önmaga bármi áron való megmutatása, egyben az örök emberi transzcendens irányú kalandja tükröződik ezekben a megfogalmazásokban, amelyek mindenkor magukban hordozzák az antropomorfizmus délibábját. Az ember szüntelenül azon fáradozott, és jobbára azon fáradozik ma is, hogy megkísérelje megpillantani azt, ami a délibábból, az antropomorf ködből elő-előtűnik. A Biblia burkoltan éppen erre utal, és egyben megfogalmazza az alapvető igényt, mely szerint a láthatatlan váljon láthatóvá, a titokzatos és örök kísértést jelentő, de félelmeket gerjesztő és rejtőzködő Isten legyen láthatóvá, nyilatkozzon meg a teremtett világ által. Talán ez a Teremtés könyvének a legfontosabb mondanivalója. Talán Feuerbach fogalmazta meg legtalálóbban a probléma lényegét, amikor azt mondta, hogy Isten megteremtette az embert a saját képére és hasonlatosságára, és az ember nem maradt adósa, mert megteremtette Istent a saját képére és emberi hasonlatosságára.

És ez valóban nem is róható fel ez az embernek, hiszen nem képes kilépni saját világából. Számára a természet lényei *emberi* kérdéseket vetnek fel, azon gondolkozik önkéntelenül, hogy éreznek-e a növények, gondolkoznak-e az állatok, amiből egyenesen következik, hogy nem tud mást feltételezni, mint hogy haragszik-e az Isten, meg tud-e bocsátani, el tud-e utasítani, számítani lehet-e segítségére, meg akar-e menteni, vagy pusztulni enged? Mindezek antropomorf gondolatok és kérdések, amelyekre isteni válaszok nincsenek, így marad az egyszerűbb: Isten is olyan, mint az ember, milyen is lehetne más. Hogy ez az út hová vezet, világosan megmutatják azok a vallási törekvések, amelyek kinézik Isten szájából a falatot, és jobban tudják, mit fog tenni Isten ahelyett, amit magunknak kellene megtennünk.

Az emberben jelen van a transzcendens igény, jóllehet bármilyen hatalmasnak és csodálatosnak tűnik is számára, Isten mindvégig kiszámíthatatlan és félelmetes marad, ahogy a Biblia fogalmaz: Isten nem akarja, hogy az ember megláthassa az arcát: *„Arcomat nem láthatod, mert ember nem láthat engem úgy, hogy életben maradjon”* (2Móz 33,20). *„Ne mondd ki hiába Istenednek, az Úrnak nevét, mert nem hagyja az Úr büntetés nélkül, ha valaki hiába mondja ki a nevét!”* (2Móz 20,7) – Ezekből a mondatokból következhetne, amit végképp nem akarunk, ha nem is Isten büntetéseként, de valóságosan: *Az emberi lét és tudás nem alkalmas arra, hogy Istenről és Isten helyett nyilatkozatokat tegyen!* Mindenesetre annyira természetes elemként épült be életünkbe az iménti tiltó parancs, hogy fel sem merül bennünk az igény, föltenni a „Miért?” kérdést, pedig mindenképpen szükségesnek tűnik megvizsgálni és megérteni a dolgok rejtett üzenetét is.

A korai mitikus gondolkozásmód és világnézet velejárója volt a *kimondhatatlan félelem* az istenektől. Ez a félelem minden bizonnyal összekapcsolódott az emberi lét bizonytalanságával, illetve az embert körülvevő, ismeretlen természet kiismerhetetlenségével, de egyben azzal a tudattal is, hogy a kimondott szó mágikus ereje folytán akár is meg is jelenhet az istenség; viszont feloldhatta a félelmet, hogy a lehívott isten partnerként akár segítség is lehet a bizonytalanságban és a félelmetes, átláthatatlan világban. Fokozottan érvényes mindez arra, amit az ember lerajzol, amit fából, kőből vagy bármiből megformál, vagyis a festményekre, barlangrajzokra, de a bálványoknak nevezett kicsiny istenszobrocskákra is. Már a Jákob-történetben is találkozunk effélékkel, amikor az após, Lábán ilyen szobrocskák ellopását igyekszik Jákobra bizonyítani (1Móz 31,31-32).

Hogy lássuk, *mennyire átfogta az ókori ember életét az a remény*, hogy a rajz, a festmény, a szobor olyan eszköz, amellyel elébe lehet menni az eseményeknek, amelyek által hatalma lesz az elkövetkezők fölött, más összefüggésekben akár az istenek fölött is, gondoljunk csak az altamirai vagy a lascaux-i barlangrajzokra, de bármilyen primitív „képzőművészeti alkotásra”, amelyyel a vadászó ember a vadászat előre történő „lejátszásával” maga felé akarta fordítani a vadászszerencsét.

Ugyanebből a tőből származik a remény, hogy a legkülönfélébb istenszobrocskák, bálványok, amulettek által az istenek és az isteni lehetőségek karnyújtásnyi közelségbe kerülhetnek, és így elérhetővé válhat az élet diadalmas megoldása a születéstől a halálig, a termékenységtől a háborús győzelemig. A képek és szobrok bármilyen jelentéktelennek tűntek méretük szerint, a „pars pro toto” [„az egész helyett

megnevezett rész”] elv mentén az istenek támogatását biztosították „látható”, megjelenítő jellegükkel. Az ember úgy érezte, hogy ezekkel a rituális tárgyakkal és eszközökkel hatalmába kerítheti isteneit, de ellenségeit is, hiszen ezen eszközök által bizonyítottnak vélte, hogy az ő istenei hatalmasabbak, tehetősebbek, az ő ereje és hatalma meghaladja mások hatalmát, erejét, istenét.

A Biblia számos helyén találkozunk azzal a „nagy ötlettel”, amelyet egyértelműen fogalmaz meg a Kivonulás könyve: *„Az Úr fog harcolni értetek, és nektek nem kell tenni semmit”* (2Móz 14,14). Ugyanerre utal a lángoszlop, a füstoszlop, amely kísérője a nép vándorlásának, de hasonlóképpen a frigyláda maga is, hiszen jelenléte azonossá vált az isteni jelenléttel, és így a győzelem bizonyosságává vált.

Az isteni jelenlét sajátos kettősségét mutatja azonban az idegenbe szakadt, ellenség kezére került frigyláda súlyosan ártó, gyilkos hatása: *„Ránehezedett az Úr keze a asdódiakra, pusztította és daganatokkal sújtotta őket, de még a környéken lakókat is”* (1Sám 5,9-6,2), de hasonlóképpen halált hozó ereje volt még akkor is, ha valaki jó szándékkal közeledett, amiről a Krónikák könyvében így olvasunk: *„Amikor Hidon szérűjéhez értek* [a frigyláda szállításával], *Óza kinyújtotta kezét, hogy fenntartsa a ládát, mert a féktelen ökrök megugrottak. Ekkor az Úr megharagudott Ózára, és megverte őt, mert a ládához nyúlt, úgyhogy meghalt ott az Úr előtt”* (1Krón 13,9-10). A történet valós megtörténtétől teljesen független az a tudat, amelyet enyhe humorral így összegezhetünk: „Jó, ha nincs messze tőlünk az Isten, de túl közel azért ne legyen.”

A kép- és szobortilalom másik összetevője minden bizonnyal a *szent eszköz elveszítésétől való félelem*, hiszen az *Istennel való rendelkezésnek* ilyenfajta „módszerét” más is megszerezhette tőlük, és ezzel a különleges „istenlehívás” elveszítette mindenható erejét, sőt eltulajdonítás esetén védelem helyett a pusztulás eszközévé válhatott.

Az írás megjelenésével kiszélesedett az *Istenhez és hatalomhoz jutás* lehetősége, hiszen már csak egy lépés kellett ahhoz, hogy a *szó* mint a mágia legfontosabb eleme az isteni rituálé eszközévé legyen. Úgy gondolom, ez lényeges eleme volt annak, hogy – többek között a héberekénél is – az isten nevének magánhangzóit különös gonddal titkolták, megakadályozva ezzel, hogy bárkinek is sikerüljön a segítségül hívás. Az isten, istenek nevének elárulása a legsúlyosabb bűnök közé tartozott, amire nem volt bocsánat, és az ilyennek meg kellett halnia.

Tulajdonképpen az is elgondolkodtató, hogy maga az írás nem értelmezhető-e úgy, mint egy rajz, vagyis vizuális megjelenítése valamely szónak, gondolatnak, tehát az Istennek? Nem véletlen a kicsit talán tréfásnak tűnő kiszólás: „Vigyázz, mert lerajzollak!” Bármilyen megmosolyogtatónak érezzük is, valójában pontosan arról beszél, hogy a rajz által a rajzolónak hatalma lesz a lerajzolt felett.

Ha figyelembe vesszük az írásbeliség első jegyeit, el kell fogadnunk, hogy szoros kapcsolat van a jelzett dolog és annak írásbeli alakja között. Az írás legelső elemei, jelei minden bizonnyal szoros kapcsolatban voltak azzal a dologgal, amelynek jellemzői felismerhetők a vonatkozó betű, szótag vagy szó írásjellé szerkesztett formájában. Ebben a kezdeti fázisban ezek a jelek közelebb álltak a „képzőművészethez”, mint a betűjelekhez. Elég az írás megjelenésének egyik kikerülhetetlen forrására, az egyiptomi hieroglif írásra gondolnunk.

Nyilvánvalóan nem magyarázható tökéletesen a kapcsolat, de mindenképpen mérlegelendő, hogy ennek függvényében mennyiben tekinthető rajznak, látható megjelenítésnek bármely jelrendszer, írás, és mennyiben tekinthetők képi megfogalmazásnak a különböző kalligrafikus betűrendszerek. A mágikus félelem és a vizualitás összekapcsolódásáról beszél a szépítő óvakodás, az isten nevének „kimondhatatlansága” is, ami magyarázhatja, hogy miért igyekeztek bizonytalanná tenni az Isten: „Jahve” nevére vonatkozó magánhangzójeleket. (Az ószövetségi szövegek olvasásának biztossá és egyértelművé tevése ügyében fáradoztak i. sz. 750-1000 között az ún. maszoréták, akik bibliatudósokként a betűk alá írt jelekkel meghatározták szövegek magánhangzóit.)

Visszazökkenve az eredeti gondolatmenethez, meg kell állapítani, hogy a tapogatózó ember számára örökre megmarad annak kockázata, hogy a *szellem* nem fordul-e a *próbálkozó, a kísérletező* ellen, hiszen az istenek mindenkor megmaradnak félelmetes voltukban és kiismerhetetlenségükben. Ez a kockázat azzal szemben is fennállni látszik, aki sajátjának mondhatja istenét, de még inkább azzal szemben, aki jogtalanul akarja használni azt.

A Biblia nem tud és nem is akar szabadulni a félelemtől; számtalan szöveg utal az „istenfélelemre”, ami alól még Isten megkülönböztetett szolgái, a választottak, próféták és a papok sem kivételek. Jákob történetében olvashatjuk az egyik sajátos közeledést Istenhez:

„Amikor Jákob felébredt álmából ... félelem fogta el, és így szólt: Milyen félelmetes ez a hely! Nem más ez, mint az Isten háza és a menny kapuja” (1Móz 28,16-17). Néhány oldallal később ismét megjelenik a félelem: *„Jákob Penuelnek nevezte azt a helyet, és azt mondta: Bár láttam Istent színről színre, mégis életben maradtam”* (1Móz 32,20). Ugyanezzel találkozunk a mózesi történetben: *„Arcomat nem láthatod, mondta az Úr, mert nem láthat engem ember úgy, hogy életben maradjon”* (2Móz 33,20). Aztán már úgy jelenik meg mint a nép egészére vonatkozó felszólítás: *„Megparancsolta nekünk, hogy ... féljük az Urat, a mi Istenünket, akkor jó dolgunk lesz mindenkor”* (5Móz 6,24).

Ez alól a kettősség alól a kiválasztott emberek, a nép vezetői és prófétái sem voltak kivételek. A Bírák könyvében például az Isten által kiválasztott Gedeon rettegve vette észre, hogy Isten angyala jelent meg előtte: *„Amikor Gedeon látta, hogy az Úr angyala volt az, azt mondta: Jaj, nekem Uram, óh, Uram! Az Úr angyalát láttam színről színre! Az Úr azonban ezt mondta neki: Békesség neked, ne félj, nem halsz meg”* (Bír 6,22-23)!

Az ókori emberek vágyakoztak ugyan az isteni jelenlétre, de egyidejűleg reszketve gondoltak vágyakozásuk megvalósulására. Isten egyszerre lett „numinosus” = titokzatos és „fascinosus” = elbűvölő, illetve „tremendus” = rettenetes, a lidérces borzalom tárgya, ahogy erről részleten beszél könyvében *Mircea Eliade* (A szent és a profán, Budapest, 1987, 5-6. o.). Ennek a kettősségnek az összebékítését is szolgálták azok az istenszobrocskák, amelyeknek a jelenlététől támogatást és megerősítést reméltek, és csekély méretük azt az érzést erősítette tulajdonosaikban, hogy ők azok, akik rendelkeznek az istenek erejével, támogatásával.

A Biblia minden egyes teofánia-megfogalmazása ugyanezt a félelemmel árnyékoltságot mutatja, akár

a Sámuel születését hírül adó történetre gondolunk, akár Izaiás próféta meghívását nézzük. Sajnos az Újszövetségben is teljes teológiai mellszélességben bukkan elő Pálnál ugyanez a félelmes világ- és istenlátás, és az evangéliumokban is könnyű felismerni az isteni jelenlét rettenetét; például a sokat emlegetett és nagyon idillinek megrajzolt angyali üdvözletből ugyanez süt, hiszen nem véletlen a nagyon is ószövetségi szófordulat: *Ne félj, Mária, mert kegyelmet találtál Istennél”* (Lk 1,30)! Félelem és kegyelem egyazon mondaton belül!

Kierkegaardnál olvasható az a meglehetősen visszás mondat, amely szerint maga a hit teszi lehetővé a szorongást (fogalmazhatjuk akár félelemnek is), és ugyanez a hit akadályozza meg a kétségbeesést (S. Kierkegaard: A szorongás fogalma, Győr, 1993, 52. o.). Az igazi kérdés ott rejtőzik, hogy ha félek valamitől, hogyan nyugtathat meg ugyanez a félelem? De hát ez maradjon meg Kierkegaard titka! Ez a mondat nyilvánvalóan csak úgy és csak akkor értelmezhető, ha a félelmet valamiféle ügyes pszichikai, pontosabban vallási trükkel a boldog örök élet megtalálásának definiáljuk. Hiszen amitől félek, az soha nem tud megnyugtatni; a félelem és a szorongás sohasem tudja elvenni egy másik félelem vagy szorongás rettenetét. A negatív erőt csak valami pozitív írhatja felül, vagyis a félelmet csak a bizalom, a feltétel nélküli elfogadás győzheti le.

A vallási tudatban sajnos lényege szerint jelen kell lennie a teremtettség, a végesség és a bűn, a bűnre hajlás átkának, illetve az ezekhez rendelt isteni elégedetlenségnek. A titokzatosan vonzó Istenhez szükségszerűen és kellő tudományossággal – lásd teológia – hozzákapcsolódik a büntetni akarás, az elítélés készsége, amiből teljesen érthetően csak a félelem elmélyülése, rögződése következhet. Ebből az előírt alávetettségből, vagyis az emberi értékek alapvető tagadásából, illetve az isteni hatalomnak való agresszív kiszolgáltatottságból sokak számára valóban a hit, értsd valamilyen hitvallás tézisei, esetleg annak szertartásai mutathatnak kiutat, de kérdés, hogy merre és hová?

A titokzatos, transzcendens miliő utáni vágynak nem természetes és semmiképpen nem szükségszerű hozadéka a rettenet, illetve annak fenntartása csak ideológiai gerjesztéssel magyarázható. Az ismeretlentől való félelem nem azonos a vallásilag tenyésztett, kényszeres megalázódás és elvettetés-tudat rémületével. Az emberi történelem kétségtelenül az ember kiszolgáltatottságáról beszél, de egyidejűleg beszél arról a mindent legyőző bátorságról és értékkészletről is, amely képessé tette az embert arra, hogy vállalja a mindenség kockázatát. Ez félelemre építetten soha sem sikerült volna. A félelem sehová sem vitte volna a felfedezőket, és sohasem juttatta volna előbbre a feltalálókat.

A vallás által gerjesztett „negatív ambivalencia” sajátos jellemzője az ábrahámi, a mózesi vagy az illési történetnek, amelyben a próféta – vegyük most mindegyiket annak – vágyakozik az isteni megbízatásra vagy megerősítésre, a félelem azonban mindvégig kísérője az eseményeknek. A történetekből világosan ráismerhetünk a Biblia által megfogalmazott ősi, emberi, félelemmel terhelt transzcendens vágyra. Illésre vonatkozóan ezt olvassuk: *„Az Úr ezt mondta: Jöjj ki, és állj a hegyre, az Úr színe elé!”* Majd később (a szélvihar és földrengés után tűz támadt): *„A tűz után halk susogás hallatszott. Amikor Illés ezt meghallotta, palástjával eltakarta arcát, kiment, és megállt a barlang bejáratánál”* (1Kir 19,11-13). Kétségtelenül tovább bonyolítja a képet, hogy a héber Bibliában és a vallási tudatban az istenszeretet egyet jelent az istenfélelemmel, és éppen ebből következően nem független az Istennel kapcsolatos ambivalenciától, sőt burkoltan éppen igazolni látszik azt.

Az idézett illési történet a kettősségen túl különleges mondanivalóval is bír. Megfogalmazásában meglepő kapcsolatot árul el azzal a mitikus világnézettel, amely szerint az istenség megjelenése rendkívüli jelenségekkel, akár természeti katasztrófákkal jár együtt. A kép feltűnően emlékeztet a mózesi csipkebokor-jelenetre, ahol ugyanígy a *tűzben, a tűz nyomán* jelent meg Isten. Nagy valószínűséggel valami ősi archetípussal állunk szemben, amelyben az isteni jelenlét a természet féktelen erejével kapcsolódik össze. Ha alaposan megvizsgáljuk a teremtés első leírását, ott is megtaláljuk ugyanezt, hiszen a káosz alapvetően feltételezi a természet erőinek fékevesztettségét, kiismerhetetlenségét, ahogyan olvassuk is: *„A föld kietlen és puszta volt, a mélység fölött sötétség volt, de Isten lelke lebegett a vizek fölött.”* Isten itt is csak a természet félelmetes szétesettsége után jelenik meg, annak megfogalmazásával, hogy az isteni jelenlét a szó rendező, teremtő erejével megvalósítja a rendet, vagyis a kozmoszt: *„Legyen világosság ... legyen boltozat a vizek között ... gyűljenek össze az ég alatt lévő vizek ... növesszen a föld növényeket”* stb. (1Móz 1,1-19).

Más oldalról közelítve azt mondhatjuk: az istenhasonmáskészítés szigorú tiltása beleépült a héber nép vallási tudatába. Ennek megfelelően alig találunk bármiféle díszítést a vallási célú épületekben, zsinagógákban a kezdetektől napjainkig, leszámítva a héber betűk díszes megformálását, illetve bizonyos növényekre utaló díszítést. Ezzel ellentétben a keresztény hagyomány kapva kapott a János-evangélium által teológiailag megfogalmazott összefüggésen: „Az (isteni) Ige testté lett, és mi láttuk az ő dicsőségét, az Atya(isten) egyszülöttjének dicsőségét” (Jn 1,14).

A vallási életnek így szerves részévé vált a testben megjelent Isten ábrázolása, és ezzel megvalósult az ősi vágy, hogy az ember ne csak hallgatójává, hanem szemtől szembeni tanújává is váljon Istennek. Természetesen ez csak a konstantini „türelmi rendeletet” követően (Kr. u. 312), illetve a Teodóziusz császár által államvallássá tett kereszténységben valósulhatott meg (Kr. u. 380), ennek eredményeként pedig az évszázadok alatt elképesztő méretekben vált a kereszténység jellemzőjévé, sajátos módon külön életet élt, és él napjainkban is. A képek és szobrok tiltásának feloldása felszínre hozta a transzcendens jelenléte utáni, évezredek óta elfojtott vágyat, és a képi megjelenítés által berobbant a vallási életbe; vagyis elindult a képek és szobrok alkotása, majd tisztelete, sőt észrevétlenül az imádatuk. Gondoljunk például az ikonok különleges tiszteletére. A képek és szobrok sajátjogúvá válásának látványos példája a Mária-tisztelet eszközrendszere, de valamiképpen ide sorolhatók az ereklyék is, amelyek mellé felsorakozott a Biblia, a Korán és más „szent” könyvek.

Ezek az „eszközök” már csak vélt hatásukban vannak kapcsolatban az eredeti transzcendens kiindulással. Ez az a pont, ahol csak roppant bonyolult fejtegetések őserdejével lehet megmagyarázni, hogy mi a különbség a korábbi *pogány* bálványok és a „szobatiszta” *szent*

eszközök között. Ez az a pont, ahol bármennyire fáj is, őszintén fel kell tenni a kérdést: Ki az, aki tanácsot tud adni Istennek, ki az, aki ki meri jelenteni, hogy gondolatai nem különböznek legalább annyira Isten gondolataitól, mint az ég a földtől! (Jób 38,1-20; Zsolt 103,12) – Ha senki sem képes szabadulni emberi korlátaitól, amikor Isten jelenlétét, körvonalait keresi, ki az, aki örök érvényű teológiát merne alkotni arról az Istenről, aki lényege szerint elérhetetlen fényben és távolságban, de legalább is felfoghatatlanul más létrendben létezik?

Annyit mindenképpen jelent ez, hogy körül-belül annyit tudunk biztosan és *tudományos* megalapozottsággal megállapítani, mint amennyit megbízhatóan mondhatunk az ősember magánéletéről vagy az ún. jézusi kijelentések Jézusra visszavezethetőségéről. Az ember Isten iránti vágyát kielégítendő születtek meg a vallások sokféle kísérletei, hogy elérhetővé tegyék az elérhetetlent, és felfoghatóvá a felfoghatatlant. Bárki csak ennek világos tudatában vállalkozhat arra, hogy – magányosan vagy közösségileg – Istenhez közeledjen.

Szükség van-e még a kereszténységre?

Nem, nincs szükség arra a kereszténységre,

- amely olyan „tendenciózusan patogén szervezetként” mutatkozik meg, amely nemigen járul már hozzá a modern társadalmak szociális integrációjához;
- amely narcisztikusan önmaga körül köröz, és amelynek „főpásztorai” önmaguknak tetszelegnek;
- amely mindenekelőtt saját, önhibájából keletkezett problémáinak megoldásával van elfoglalva, pénzügyi és szexuális visszaélési botrányokkal, kétes személyi kérdésekkel vagy az egyházon belüli kritika elhárításával;
- amely javakat halmoz fel azon a címen, hogy Isten dicsőségét akarja szolgálni;
- amely szép szavakkal rázza le a szegényeket, miközben maga gazdagságot birtokol és halmoz fel;
- amely az egyházi vezetők („főpásztorok”) számára olyan „hivatali tekintélyt” igényel, amely kritikátlan engedelmességet és „készséges alávetést” követel az alárendelt „laikusoktól”;
- amely fennkölt szavakkal magasztalja ugyan a nők méltóságát, de nem adja meg nekik ugyanazon jogokat, mint a férfiaknak;
- amely az erkölcs, különösen a szexuális erkölcs ügynökségének adja ki magát, de ha befolyásról és hatalomról van szó, akkor erkölcstelen, megrögzött hatalmasságokkal paktál;
- amely azt a Jézust prédikálja, aki „Isten Fiaként az Atya jobbján ül”, és ezáltal jelentéktelenné válik a világ számára „itt lent”;
- amely azt a dogmatikusan rögzített és fogalmilag definiált „Istent” prédikálja, aki ahhoz az ókori világképhez tartozik, amelynek semmi köze sincs már a mai világhoz.

Igen, szükség van arra a kereszténységre,

- amely felmutatja, hogy az életnek más dimenziója is van, mint az emberi érzékekkel észlelhető és feltárható;
- amely ismételten előhozza és ébren tartja egy transzcendens, mindent átfogó, hordozó és alakító erő gondolatát;
- gondosan megtartja az emberek emlékezetében ennek a titokzatosan működő hatalomnak a történelmi megjelenési helyeit és megtapasztalási területeit, és ezeket felmutatja a mai világban;
- amely az ószövetségi próféták mintájára félreérthetetlenül és bátran felemeli hangját a jog és az igazságosság, a szabadság és a béke érdekében;
- amely hitelesen tanúskodik a názáreti férfi üzenetéről és működéséről, és ő maga alázatosan és szerényen azon fáradozik, hogy tettekre váltsa az ő példáját;
- amely arra bátorítja az embereket, hogy Jézus példája nyomán mindazokkal szolidárisan éljenek és dolgozzanak, akik a hátrányos helyzetűekért, a kiengesztelődésért és a békért szállnak síkra ebben a nehéz világban;
- amely a feltámadásról szóló üzenetét nem olcsó túlvilági vigasztalásként fogja föl, hanem felhívásként arra, hogy ebben a világban bevessük magunkat az emberhez méltó, megélni érdemes, teljes életért;
- amely nyomatékosan és félreérthetetlenül figyelmeztet az emberi méltóságra, és energikusan megköveteli az emberi jogok tiszteletben tartását;
- amely az emberek összetartásának motorjaként, a szolidáris gondolkodás és cselekvés ihletőjeként működik;
- amely minden embernek segítséget ad a sikeres élethez.

Minél észrevétlenebb, szolgálóbb, világiasabb alakban jelenik meg a kereszténység, annál vonzóbb lesz.

Erwin Seifried

Forrás: Publik-Forum

Van-e Istennek B-terve?

Gondolatok az irgalmasságról

Holger Zaborowski filozófus próbát tesz: „Közületek ki szeretne olyan társadalomban élni, amelyben minden tökéletesen igazságosan zajlik – de amelyben nem létezik irgalmasság?” A vallendari Filozófiai-teológiai Főiskola jelen lévő növendékei, valamennyien „Az irgalmasság cselekedetei” támájú egyházi ötletverseny díjazottjai, nem mozdulnak. Senki sem jelentkezik. *Zaborowski* nem tágít. Mi rossz van abban, ha a törvények tökéletesen igazságosak, és mindenkit szigorúan a szerint ítélnek meg, hogy mit teljesített vagy éppen nem teljesített? Ha nem létezik sem korrupció, sem seftelés, hanem kikezdhetetlen, átlátszó jog érvényesül? „Mit hiányoltok akkor?” Egyszercsak valaki azt mondja, szinte szégyenlősen: „Azt hiszem, az ennek ellenére valamiképpen embertelen lenne.”

Egy jámbor fogalom politikai és kulturális vonatkozásainak feltárása érdekében kifizetődő lehet az ellenkezőjéből kiindulni. Az irgalmasságnak jámborkodó és ósdi csengése lehet. De egy irgalmatlan embert nem szeretnénk partnerünknek. És senki sem akar egy kegyetlen társadalomban élni, még akkor sem, ha mindenki számára jogszerűséget és rendet ígérnének.

Annyi biztos: az irgalmasság nemigen használható politikai fogalomként, és a rosszul értelmezett irgalmasságnak megvan a sötét oldala. Az irgalmasság nem pótolja az igazságosságot – de épp elég gyakran bizonyul ösztönzőnek, gyújtó hatásúnak abból a szempontból, hogy igazságosabbá tehet egy társadalmat: az adósságelengedési kampány, az egyházi menedék, a társadalombiztosítás, az elmulasztott segítségnyújtás mint bűntett vagy a feltétel nélküli alapjövedelem ötlete – mindez az irgalmasság szellemében született meg. „Az irgalmasság a jog félreismert elsősegélynyújtója”, írja *Michael Pawlik*, a büntetőjog és a jogfilozófia professzora Freiburgban. Bizonyos mértékű nagyvonalúság nélkül nem lehet élni, sem egyénileg, nem társadalmilag.

Irgalom – egy bibliai fogalom nyomában c. könyvében *Ina Praetorius* feminista teológusnő leírja, hogy az 1970-es években, 21 éves egyetemistaként először babonaságnak tartotta a vallást, de aztán az irgalmasság lenyűgöző megtapasztalása nyomán értelmi úton eljutott a bibliai istenhithez. „Mióta beléptem az általános iskola első osztályába..., fontos szerepet játszottak életemben a teljesítmények és az értük kapott jutalmak. Rátermettségem bizonyítékát mindenekelőtt a jó osztályzatok jelentették, tizenhárom éven át... Tanulmányaim során a közkedvelt tantervek, a polgári kulturális élet és a protestáns munkaetika 'megvetendő' rendszerként lepleződött le a hosszú elméleti viták során – viszont most kifogástalan baloldalinak illett lenni.” Ebben a helyzetben az egyik barátnője szűkszavúan így szólt hozzá: „Isten szeret minket, mielőtt még teljesítettünk volna valamit.” *Ina Praetorius* azt írja: „Olyan volt ez, mintha minden élethelyzet, amelyben huszonegy évig csak úgy, 'értékelés nélkül' léteztem, hirtelen ebben az 'Isten' szóban futott volna össze. Azt a tapasztalatot, hogy létezik élvezetes élet az igába fogottságot megelőzően is, az 'Isten szeret minket, mielőtt még teljesítettünk volna valamit!' mondat olyan nyelvre fordította le, amelyről azt feltételeztem, hogy idegen tőlem: az Istenről szóló nyelvre.”

Martin Walser író hasonló tapasztalatról számol be. Amint mondja, a legutóbbi időkig múzeumi esetnek, „a törlendő szavak legnemesebbikének” tartotta az irgalmasságot, „a szellemtörténet egyik nagy szavának”, amely sajnos kiselejteződött. „De azután megtapasztaltam, milyen az, amikor én magam részesülök irgalmasságban. Hirtelen úgy tűnt számomra, mintha új légkör venne körül”, írja Túl az irónián. Párbeszédek az irgalmasságról c. könyvében. *Walser* számára az „irgalmasság” „egyirányú utca ugyan, de grandiózus utca. Megajándékoznak téged anélkül, hogy megkérdeznék, megérdemled-e, méltó vagy-e rá”.

Ez a lenyűgöző tapasztalat *Ina Praetorius* számára nem csupán teológiai mozgatórugója annak, hogy kiáll a feltétel nélküli alapjövedelem mellett, hanem ez áll társadalmunkhoz intézett kérdései mögött is: „Hogyan veszem észre, mikor van elég tulajdonom? A társadalomnak milyen tevékenységekre van szüksége? Miért lehet ma fegyvergyártással és tőkespekulációval dúsgazdaggá válni, de olyan tevékenységekkel nem, amelyek nélkül csecsemőként senki sem maradhatna életben? Miért gondolják az emberek, hogy a munkához anyagi ösztönzésre van szükség, miközben napról napra valamennyien azok munkájából élnek, akik effajta ösztönzés nélkül főznek, mosnak, takarítanak, ápolnak..? Egyénileg és társadalmilag hogyan tanulhatjuk meg a hálás lelkületet mint annak kollektív tudatát, hogy senki sem munkával vívja ki maga számára az életét?”

A hála mint az irgalmasság felforgató tapasztalatára adott válasz, az irgalom mint a világ alakításának eszköze – ebben az összefüggésben ez sem ósdinak, sem szenteskedőnek nem hangzik. Ellenkezőleg, egy mélyen elbizonytalanodott, a teljesítményre és a birtoklásra építő társadalomban egyenesen gyógyszernek tűnik az unott irónia, a cinizmus és a nárcizmus ellen, mert ezek gyakran csak a tehetetlen elzárkózást megjelenítő reakciók. A filozófus *Holger Zaborowskinak* meggyőződése: „Ha ismét általánosan feltűnik az igazság és a valódi közelség, az elismerés és a beteljesülés, a komolyság és a remény iránti vágyakozás, akkor ismét egymás felé fordulnak majd azok is, akik a legtávolabb állnak egymástól, észre fogják venni egymást, törődni fognak egymással és gondoskodni fognak egymásról. Akkor egyik arcról a másik után olvad le a mindent elemésztő irónia.”

Az irgalom minden nagy monoteista vallásban Isten alaptulajdonságai közé tartozik. *Mouhanad Khorchide* muszlim reformteológus szerint az irgalmasság egybeesik Isten lényegével: „A Korán nemcsak Isten jellemvonásaként, hanem Isten lényegi tulajdonságaként ábrázolja az irgalmasságot, olyanként, amit nem lehet elválasztani Istentől, sőt azonosítja azt Istennel.” *Khorchide* ezt többek között azzal indokolja, hogy – egy kivételével – minden szúrát az „Isten, a végtelenül irgalmas nevében” formula vezet be. *Khorchide* egyúttal ezt tartja a döntő teológiai érvnek a politikai

iszlám mindazon válfajaival szemben, amelyek erőszakkal akarják létrehozni Isten államát.

A zsidóságban és a kereszténységben egyaránt nagy, állandó szellemi küzdelmet kiváltó téma, hogy miképpen viszonyul Isten igazságossága az irgalmasságához. Az Ujszövetségben Jézus tanítása az irgalmasság irányába tolta el a hangsúlyt – gondoljunk csak a példabeszédeire –, anélkül hogy lemondott volna az igazságosság szempontjáról. A Máté-evangéliumhoz írt kommentárjában klasszikusan fejezi ki ezt a középkor nagy teológusa, *Aquinói Tamás*: „Az igazságosság irgalmasság nélkül kegyetlenség – az irgalmasság igazságosság nélkül a szétesés szülőanyja.” Ezt a gondolatot eleveníti föl például *Walter Kasper* kúriai bíboros, amikor így fogalmaz: „Isten igazságossága az irgalmassága. És Isten irgalmassága az igazságossága.” Ez első hallásra szószaporító fogalomismétlésnek tűnik, de – ha mint egy buddhista koanról, paradox rejtélyről meditálunk róla – talán így lehet feloldani: Istennek van B-terve a világ számára. Ha Isten irgalmasnak mutatkozik, akkor azért teszi ezt, hogy új igazságosság jöhessen létre. Az irgalmasság – így tekintve – Isten által ihletett lehetőség lenne arra, hogy ismét kijussunk egy zsákutcából. Ezt az értelmezést javasolta Vallendarban *Stephan Ackermann* trieri püspök. Persze meg kellene követelni, hogy ezt a felismerést az egyházon belül is alkalmazzák azokra a zsákutcákra, amelyekbe az egyház beletévedt. Az irgalmasságnak az egyházban is az új igazságosság úttörőjévé kell válnia.

Michael Schrom

Forrás: Publik-Forum, 2016/22

Búcsú az áteredő bűntől

XVI. Benedek pápa minden bátorságát összeszedte, amikor 2007. április 20-án eltörölte a „Limbus puerorum” tanát. Ez a tanítás, amelyet a mai keresztények alig ismernek, nem is szólva arról, hogy azonosulni tudnának vele, a kereszténység kezdeteiig nyúlik vissza. Szent Ágoston egyháztanító számára világos volt, hogy a megkereszteletlenül elhunyt gyerekek az „áteredő bűn” miatt a pokolba kerülnek, még akkor is, ha kisbabaként egyáltalán nem volt alkalmuk bűnt elkövetni. E szigor ellenében alakították ki középkori teológusok a „Limbus puerorum” enyhített változatát (latin *limbus* = valaminek a széle, pereme; *puer* = gyermek). Ezen elképzelés szerint a megkereszteletlenül elhunyt gyermekek már nem ugyanabba a pokolba jutnak, mint az örökre elkárhozottak, hanem a pokol „szélére, peremére”, afféle „előcsarnokába” (magyar szóhasználattal „a pokol tornácára”). Noha ez ugyancsak kizárta Isten színelátását, mindazonáltal valamivel kellemesebb helynek számított. A „limbus” tanításának megszüntetésével XVI. Benedek egy kegyetlen Isten képét akarta helyesbíteni. Az volt a szándéka, hogy a hívőket többé ne „a rettegés logikája” határozza meg. De a pápa aztán megijedt saját bátorságától, és a következő nyilatkozatot adatta ki a Nemzetközi Teológiai Bizottsággal: „A limbus elmélete továbbra is lehetséges teológiai vélemény marad.” Tekintettel azonban erre a határozatlanságra, még sürgetőbbé vált az áteredő bűn értelméről vagy értelmetlenségéről folyó vita.

Az áteredő bűn tana Szent Ágoston (354-430) „találmánya” (ahogyan *Wilhelm Geerlings* katolikus teológus mondja). Megöregedett püspökként az észak-afrikai Hippóban elhomályosult az emberről alkotott képe. Mindenütt gonosz, bűnös, eretnek jelenségeket látott. A Paradicsomból történt kiűzetést az emberiség rettenetéként értelmezte. Nem akarta elismerni, hogy „a tudás fájáról” evéssel „az első emberek” egyéni szabadságukat fedezték föl, és Isten kegyelmének ragyogását azáltal akarta megsemmisíteni, hogy azt állította: az emberiség totálisan a bűn rabja lett! Csak ezzel a feltétellel létezhet a gyermekkeresztség kötelessége. Az Egyház csak így alapozhatja meg önmagát a kegyelmek szükséges és egyetlen közvetítőjeként, és szólíthat föl a pogányok egyetemes missziójára. De még az sem lehet biztos abban, hogy megmenekül, aki meg van keresztelve. Az embernek félnie kell ettől a dühös Isten-„Atyától”. De indíthat-e hitre a félelem?

Az értelem érdeklődését Ágoston nem hagyta érvényesülni: jobb tudása ellenére hamisan fordította le a Római levél egyik versét (5,12), és *Hilarius* egyháztanítót követve, a görög szöveg ellenére azt írta: „Benne”, tehát Ádámban [azaz „általa”], „minden ember vétkezett.” A korrekt fordításban erről nincs szó. Pál csak arról beszél, hogy egy ember által jött világba a bűn, és mindenki bűnös. Pál nem azt mondja, hogy Ádámban már formálisan benne van minden ember. De az Ágoston-specialista *Kurt Flasch* filozófus szerint „Ágostonnak azért volt szüksége erre az olvasatra”, hogy a Bibliának megfelelőként állíthassa be az áteredő bűnről szóló tanítását. *Peter Brown* történész ezt így egészíti ki: „Ágoston Istene olyan Isten volt, aki az *egy* ember, Ádám bűnére *kollektív* büntetést szabott ki.”

Az áteredő bűnnek ez a tana kivonja magát az egyéni tapasztalat alól: Egy konkrét személy érzékelheti magát egyedi bűnösként, de nem érezheti és élheti meg magát „áteredő bűnösként”: az áteredő bűn mesterséges konstrukció, puszta elmélet. Ennek ellenére mindmáig minden keresztény egyház tanításának lényegéhez tartozik. De mit nyerünk azzal, ha az áteredő bűn következményeként értelmezzük a szíriai háborút? Vagy az emberiség eredeti bűn általi meghatározottságának példájaként a holokausztot, avagy Sztálin zsarnokságát? Ágoston csak általános jellegű kijelentéseket tud tenni: Szerinte az ember egyáltalán nincs abban a helyzetben, hogy jót tegyen, alapvetően megromlott, és képtelen a világos gondolkodásra. Ennek katasztrofális következményei vannak: Tekintettel totális romlottságukra, az emberek vagy bénának érzik magukat, s nem képesek többé szabadon dönteni és helyesen cselekedni, vagy a munka és a siker iránti mértéktelen lelkesedéssel akarják bizonyítani, hogy Isten „elfogadja őket”. Az áteredő bűn tana összekuszáló meggyőződések szövevényes együttese, amelynek semmi köze sincs Jézus emberbaráti üzenetéhez. Amint ismeretes, Jézus sosem beszélt „áteredő bűnről”.

De hogy teljes legyen a szerencsétlenség, Ágoston kiterjesztette tanítását a szexualitás területére: azt tanítja, hogy az áteredő bűn a nemzés pillanatában száll át egyik emberről a másikra. Ismeretes, hogy Ágoston a szexuálisan meghatározott szerelmet csak a gyermeknemzés „eszközeként” tűrte meg. A „csábító nőről” szóló ideológiának éppúgy itt van az eredete, mint az

Ördögbe vetett hitnek: a kígyót bukott angyalként, azaz ördögként értelmezi.

Korábban a bölcs asszonyok „ördög által megszállottnak” számítottak, boszorkányokként üldözték, és megégették őket. A mai „ördögűzők” még mindig „gyógyítanak” „megszállottakat”. Az áteredő bűnről szóló tanítás tehát afféle zárókő, amellyel a klasszikus dogmatika egész épülete áll vagy bukik. A katolikus egyház hivatalos katekizmusa (Vatikánváros, 1993) egyenesen a „kinyilatkoztatás” minőségét tulajdonítja a bűnbeesés mítoszának: „Aki hozzányúl az áteredő bűnhöz, az megsérti Krisztus misztériumát.” Mert – e tanítás szerint – Jézus azért feszíttette magát keresztre, hogy legyőzze a világ (áteredő) bűnét, a jóságos mennyei Atya pedig elfogadja az ő áldozatát.

Sok teológus véleménye szerint az áteredő bűn tana megrontotta a keresztény hitet; olyan 4. századi, ezoterikus tanítás ez, amelytől a kereszténynek végre meg kell szabadulniuk. Létezik-e kivezető út? Ágoston leghevesebb ellenfele *Julianus*, Eclanum püspöke volt. Szerinte egyetlen ember sem romlott meg annyira, és nem olyan bűnös, hogy ne tehetne jót saját szabad tetteként. Az emberi szexualitás, az élvezet is Isten által akart jó. Ha szabadságában az ember jót tesz, akkor ez az ő jó emberi teljesítménye. Isten támogató segítőként van jelen: arra buzdít, hogy az ember még jobban és átfogóbban tegye a jót.

De Ágoston érvényre juttatta a maga meggyőződését, politikai erőszak segítségét is igénybe véve. Régóta bizonyított dolog: Ama zsinatok résztvevőit, akik akkoriban az áteredő bűn tanának különböző modelljeiről kellett dönteniük, megvesztegetéssel tudta megnyerni: „A győztes párt számított azután az igazhitű pártnak”, mondja az Ágoston-specialista *Kurt Flasch*.

De annak megértéséhez, hogy szabadságukban az emberek miért cselekszenek rosszat, nincs szükség az áteredő bűn tanítására. *Giovanni Franzoni* olasz teológus megadja az irányt: „A világban lévő rossz teljességgel magyarázható a világ és az ember horizontján belül.” Ebben *Immanuel Kant* alapvető felismeréseit követi: Lépésről lépésre korlátozni lehet a rosszat, ha az emberek követik lelkiismeretük szavát. A lelkiismeretben az egyetemes erkölcsi törvény nyilvánul meg, és még a bűnözők sem kapcsolhatják ki teljesen a lelkiismeretüket. A gonosztett helye a szabad döntések örvénylése közepette van. De a szabadság önmagában még nem rossz attól, hogy az emberek rosszat is tehetnek szabad döntéssel. Ez a felismerés elemi jelentőségű, s nem csupán *Kant* számára, aki hangsúlyozta: Ha engedem, hogy önző elvek vezéreljenek, és az egyetemes erkölcsi törvény ellenére cselekszem, akkor rossz keletkezik a világban. Az önző életfelfogás azért rossz, mert sosem válhat mindenki számára érvényes, általános törvénnyé. *Hanna Arendt* filozófus valamiképp szintén Kantot követi: Az rossz, aki nem képes és nem akar saját maga gondolkodni, hanem „csatlósként” megadja magát a tekintélyeknek. Ő is úgy véli: ahhoz, hogy megértsük a világban lévő rosszat, elemző kritikára, értelmes érvekre van szükség, nem pedig az áteredő bűn tanának mítoszokat utánzó állításaira.

A rosszat kritikus neveléssel, oktatással és társadalomkritikával lehet korlátozni. Sosem fogjuk tudni maradéktalanul megmagyarázni, honnan ered az újból és újból átélhető „rosszra való hajlam” (Kant). De Kant lényegi felismerése marad, hogy az ember elsődlegesen jó. S a következő teológiai következtetések sejlenek föl: Búcsút mondva az áteredő bűn tanának, az egyház megszabadul a megterhelő emberképtől, valamint az ördögtől és az egyedül üdvözítő egyház tanától. Jézus ekkor már nem „áldozati bárány”, hanem megváltó mintakép, amely a jóra bátorít. Az áteredő bűn tana nélkül a keresztény hit ismét elemi erejűvé válik – egyszerűvé és értelmessé, s közelít a keresztény humanizmus jó hagyományaihoz, ahhoz, hogy igent mondjon Isten jó teremtésére. Ha már (szinte) eltörtölték „a pokol tornácát”, akkor lehetségessé válik majd az is, hogy megszabaduljunk az áteredő bűn félelmet keltő tanától.

Christian Modehn

Forrás: Publik-Forum, 2017/11

Merza József

Ünnepi ének Húsvétra

Valóban méltó és igazságos,
illő és üdvösségünkre váló,
hogy Téged, Urunk,
mindig dicsőítve magasztaljunk,
de leginkább a mai napon,
amikor húsvéti Bárányunk, Krisztus,
végső diadalt aratott a bűn fölött.
Ő ugyanis akkor, amikor eljött az óra,
nem védte meg földi életét,
hanem vállalta a halált is,
hogy ezzel megpecsételje mindazt,
amit közöttünk élve mondott és tett.
Hogy pedig bizonyságot tegyen
tanításának isteni eredetéről,
dicsőségesen feltámadt,
hogy ezzel még fényesebben megvilágítsa
az Élet kapuját,
és megmutassa a homályban élő világnak
az Atyához vezető utat.
Mostantól kezdve mindazok,
akik ezen az Úton járnak,
birtokolják az Életet,
és a halálnak nincs hatalma rajtuk.
Ezért az angyalokkal és főangyalokkal,
trónállókkal és uralmakkal
és a mennyei seregek egész hadával
a Te dicsőséged himnuszát zengjük,
szüntelenül énekelve:
Szent, szent, szent a seregek Ura, Istene!
Telve ég és föld a Te dicsőségeddel.
Hozsanna a magasságban.
Áldott, aki az Úr nevében jő.
Hozsanna a magasságban!

(1973)

Jézus erőszakmetességéről

A vértanúságból élet fakad. A szenvedés megpillantása átalakít. Egy megkérgesedett szív meglágyításához, egy gondolkodásmód megváltoztatásához olykor a legvégső dologra van szükség: az élet feláldozására, lemondva az erőszakról. „Nem a kard győzi le a világot és a poklot, hanem a kereszt” (L. Ragaz). Ha a megrögzöttekkel a legjobb szavak bevetésével sem lehet boldogulni, akkor az ellenerőszakról való tudatos lemondás közepette vállalt szenvedés válhat szükségessé.

Vagy jobb lett volna, ha Jézus időben letér szenvedésének útjáról? Péter nem először lép föl *advocatus diaboli*ként, látszólag kívánatos ügyvédjeként, amikor Jézus elfogásakor kardot ragad, és ez azzal fenyeget, hogy röviddel a vége előtt ellehetetleníti Jézus útját. Jézus azonban nem kér ebből a „jogos védelemből”. Miután minden más eszköz (példaadás, beszélgetés, oktatás) elégtelennek bizonyult, a végső eszköz, életének föláldozása még hátravan. A halálfélelem minden fokozatán keresztülmenve Jézus a passió mellett dönt, amely életének csúcspontja, és fordulópont közösségének életében: akik az utolsó pillanatban elfordultak tőle, akik megtagadták hozzá fűződő barátságukat, most „rohannak” a sírhoz, az egyik gyorsabban, mint a másik (vö. Jn 20,4). Az emmauszi tanítványok „szeme megnyílt, és felismerték őt”, írja Lukács (Lk 24,31), és még a kivégzést vezető százados is úgy gondolja, hogy „ez valóban egy istenfiú volt” (Mt 27,54).

Az ellenerőszakról való lemondással vállalt szenvedés elősegítheti a megértést. A magnak földbe kell esnie, és el kell halnia, hogy új, sokszoros termés nőhessen ki belőle (Jn 12,24). „Jézus halálának órájában született meg Isten újszövetségi népének erőszakmentes, új társadalma” (R. Pesch).

Jézus a kereszten adja az erőszakról lemondásának legvilágosabb jelét. Ez a szembe nem szegülés módszerének teljes és végérvényes szemléltetése. A kereszthalállal vállalt vértanúság végső következetességgel teljesíti a szolgálat és az ellenségszeretet követelményeit. „Vonalvezetéséhez való hűsége”, vagy ahogyan egy régi himnusz mondja, „engedelmessége” miatt (vö. Fil 2,7) kellett a keresztre jutnia. Mivel abszolút konfliktusba került a vallási-politikai társadalommal, gyilkosság által vesztette életét, és mivel erőszakmentesen fogadta el ezt a gyilkosságot, új élet születhetett belőle: az őskeresztény közösség.

Az, hogy Jézus önkéntes kereszthalálát az emberekkel való erőszakmentes bánásmódjának távlatában kell látni és értelmezni, a következő eseményből látszik: A Jeruzsálembe vezető úton egy szamaritánus falu megtagadta a szállást Jézustól és tanítványaitól. Tanítványai nagyon felháborodnak ezen, és megkérdezik tőle: „Uram, megparancsoljuk-e, hogy tűz hulljon le rájuk az égből, és megsemmisítse őket” (Lk 9,54)? Jézus azonban határozottan elveti ezt: „Akkor megfordult, rendreutasította őket, és azt mondta: Nem tudjátok, miféle szellem beszél belőletek. Az emberfia nem azért jött, hogy embereket pusztítson el, hanem hogy megmentse őket” (Lk 9,55). A szöveg a következő tömör közléssel zárul: „És együtt egy másik faluba mentek” (Lk 9,56).

E szöveg szerint Jézus tudomásul veszi, hogy nem fogadják be. Elhagyja a falut, hogy egy másikban keressenek szállást. Nem akaszkodik rájuk. ***Tiszteletben tartja az ember szabadságát*** – annak árnyoldalával együtt, ez esetben azzal, hogy elutasítják az (ellenségnek számító) idegent, és nemet mondanak az emberiességre. Az ember szabadsága minden másnál értékesebb számára. Kikényszeríteni a szállásadást annyit jelentene, mint „megerőszakolni” e falu lakóit. Az az állapot, amelyben jelenleg (még) vannak, ebben az időpontban még nem teszi lehetővé a vendégbarátságot. Ennek okai vannak, ezeket azonban az idő rövidsége miatt nem lehet „feldolgozni”. Jézus semmit sem hamarkodik el. Nem viszi keresztül az elképzelését ellenfelei akarata ellenére.

Az, hogy Jézus elfogadja a szamaritánusok döntését, és továbbmegy, az első lépés lehet egy mélyen gyökerező konfliktus megoldása felé: reakciójának sajátos módja alkalmas arra, hogy ellenfeleiben az önkritika lépjen az önteltség helyébe. A szálláskérők először problémátlannak tűnő, sőt szinte magától értetődő elzavarása utóbb problémává, az újbóli megfontolás és a megtérés indítékává válhat az elkövetők számára.

Jézus semmit sem kényszerít rá az emberekre. Nem tiltja meg a vámosoknak foglalkozásuk gyakorlását, hanem együtt eszik velük (Mt 9,10-13; Lk 19,1-10). Az utcanőt nem azonosítja a foglalkozásával, hanem engedi, hogy drága olajjal megkenje őt (Lk 7,36-50). A századost sem tiltja el katonai foglalkozásától, hanem megdicséri a hitét (Mt 8,5-13). A vámos Mátét fölveszi tanítványai körébe (Mt 10,3)... „A totális szeretet magatartásából fakadóan Jézus megkezdi a felszabadítás munkáját, azáltal, hogy az egyes emberben váltja ki a forradalmat. Persze a felszabadítás munkáját minden egyes embernek magának kell elvégeznie. A valódi, minden nehézségnek ellenálló megtérést nem lehet kívülről elrendelni, csak a csíráját lehet elültetni, és annak belülről kell növekednie. Jézus felszabadító módszere abban áll, hogy kérdések és képek révén oly módon szembesíti az embereket az igazsággal, hogy azok megérzik az ő megbecsülését és szeretetét, és megnyílnak az igazság és a személyes életük közti ellentmondás felismerésére, és elkezdenek megváltozni. Az isteni szeretet és igazság erejéből fakadóan így indítja el az önfelszabadítás folyamatát” (H. Goss-Mayr).

Jézus senkire sem erőlteti rá magát, nem tolakszik. Ez különösen azáltal válik világossá, hogy példabeszédek elmondásával próbálja megszólítani az embereket, azaz megnyerni őket Isten országának ügye számára. A végérvényes jellegű előadással, a logikus érveléssel, a leíró beszéddel ellentétben a példá-

zatokban szólás önálló értelmezésre szólít fel, tehát megadja annak az együttműködésnek az esélyét, amely saját lábukra állítja a hallgatókat, és így létrejöhet a közösség a közlő és a befogadó között. Jézus számára nyilvánvalóan kedvesebb, hogy az emberek megálljanak (az értelmezésre nyitott példabeszédek által feltett) kérdések előtt, és törjék a fejüket a válaszok megtalálása érdekében, mint hogy rögtön magyarázatokat adjon. Ezzel azt is lehetővé teszi hallgatói számára, hogy bevonják saját tapasztalataikat.

Jézus senkit sem kényszerít „a maga vonalára”. Aki az igehirdető beszéden túlmenően „a mennyből való jeleket” vár el (vö. Mt 16,1), az rossz helyen kopogtat nála. Az a kísértés, hogy látványos csodákkal nyerje meg az embereket, Jézuson nem talál fogást. Aki nem akar, annak nem kell csatlakoznia: Jézus részéről semmilyen manipuláció nem fogja rávenni erre. Akik az ég színe alapján ügyesen meg tudják ugyan jósolni a várható időjárást, de az idők jeleinek értelmezésére nem készek, azokat Jézus nem hengerli le csodajelekkel. Akik nem meggyőződésre jutni, hanem csak elbűvölődni akarnak, azoknak csalódniuk kell Jézusban; őket nem tudja szolgálni – így aztán otthagyja kihívóit, és továbbmegy (vö. Mt 16,3-4). Jézus semmit sem borít rá senkire; Jézus vet, bízva vetésének erejében. A konkolyt, a rosszat nem irtja ki (sőt óvja ennek megtételétől tanítványait: Mt 13,24-30). Nem moralizál úgy, mintha a rossz nem létezne. Felszabadító módszere alapvetően számot vet az emberrel, különösen annak szabadságával. A radikális erőszakmentesség módszere ez.

Jézus nem tér le a maga útjáról, még akkor sem, ha „késlekedni veszélyes”. A frissen tetten ért házasságtörő asszony megkövezésének gonoszságát nem erkölcsi tiltakozással, az emberiesség és a felebaráti szeretet nevében adott tilalommal vagy hasonlóval akadályozza meg, hanem olyan felszólítással, amely a farizeusi bírák rossz lelkiismeretének közepébe talál, és oly mértékben rengeti meg önelégültségük erkölcsi alapját, hogy immár önmaguk miatt nem képesek fönntartani halálos ítéletüket: „Aki közületek bűn nélkül való, az dobja rá az első követ” (Jn 8,7). Erre „egyikük a másik után távozott”, és a büntetés végrehajtása elmaradt (Jn 8,9).

Jézus „fegyvere” a szó. Szavával éri utol a másikat személyiségének központjában. Az a szó, amely az igazságból fakad és mintegy maga az igazság, olyan, „mint a tűz”, „mint a sziklákat szétzúzó kalapács” (Jer 23,29; vö. még Oz 6,5). Minden erőszaknál erősebb az *igaz szó*. Ebben a hitben gyökerezett az a várakozás, hogy az Üdvözítő „szájának botjával veri majd meg az erőszakosakat” (Iz 11,4). Jézus eleget tesz ennek a várakozásnak: az őt megütő poroszlónak nem üt vissza, de nem is fogadja el az ütést minden további nélkül; a szó erejével jut el a verőhöz: „Ha rosszul szóltam, bizonyítsd be a rosszat, de ha jól, miért ütsz engem” (Jn 18,23)? Az erőszak szétválaszt, a szavak összekötnek. A szó hidat épít az egyik ember benseje és a másik ember benseje között; csak ezután lehetséges egymás megközelítése, a találkozás és a közös továbbhaladás. Az erőszak kihívás hídépítésre; Jézus elfogadja ezt a kihívást: szokatlan önvédelmi reakciójával, a másikat megszólító kérdésével megmutatja, hogy még mindig testvérnek tekinti azt, aki megütötte. Harc helyett közeledés, ellencsapás helyett érdeklődés, fölemelt mutatóujj helyett segítségnyújtás a feldolgozáshoz: Kérdésével Jézus arra ösztönzi az őt megütő férfit, hogy tudatosítsa tettét, és megítélje azt; így megteremti az elgondolkodás és a megtérés előfeltételét. Az ő önvédelmének módja felszabadít.

Jézus erőszakmentes bánásmódja még másban is megmutatkozik: nem csábít ígéretes formulákkal az ő útjára; nem csinál reklámot. ***Jézus meghív:*** „Jöjjetek, és lássátok (Jn 1,39)! Jézus nem csodákkal, nem propagandisztikus eseményekkel próbálja meg megnyerni az embereket (vö. Mt 4,5-7), nem is jól elhelyezett beszédekkel és behízelgő fecsegéssel. Jézus inkább azáltal hat, amit tesz: „A tettek, amelyeket Atyám nevében véghezviszek, azok tanúskodnak rólam” (Jn 10,25). Jézus végső következetességgel járja az üdvösség általa felkínált útját, egészen a keresztig. „Jézus az volt, amit tanított, úgyhogy szavainak legjobb kommentárja az élete, ahogyan másfelől szavai magyarázzák a legjobban az életét” (H. C. MacGregor).

Az „Isten szolgájáról” Iz 4,2-ben mondottak Jézusban beteljesedtek: „Nem kiabál és nem lármázik, szavát nem hallani az utcákon.” Jézus igehirdetésének tulajdonképpeni helye a ***kicsi kör***, ahol közvetlenül találkozik ember az emberrel. Az erőszak nélküli igehirdetés feltételezi a kicsi kört. Csak kicsi csoportban lehetséges a kölcsönös megértés: ott van a helye az egymásra figyelésnek, a találkozásnak, a partnerségnek, a barátságnak és a testvériségnek, és – minderre épülően – a közösségnek és a gyülekezetnek. Csak kis körben lehetséges a visszakérdezés és viszontválasz, valamint a közös előrelépés párbeszéd által.

A tömegszónokok szükségképpen letorkolják a hallgatóságot, a tömegek előtt mondott szónoklatok nem teszik lehetővé az egyén számára, hogy visszakérdezzen vagy ellenvetést tegyen. Jézus célja ennek az ellenkezője: ***gondolkodásátalakítási folyamatot akar elindítani*** az egyénben, és ebben kísérője akar lenni. Azt akarja, hogy megértsék, és tudni akarja, hogy megértették-e. Ezért kérdezi meg kifejezetten beszélgetőtársaitól: „Megértettétek mindezt” (Mt 13,51)? Megbizonyosodik barátainak nézeteiről, nehogy elbeszéljen a fülük mellett, és ezzel erőszakot tegyen rajtuk. Jézus azon fáradozik, hogy elkerülje a fellépésével kapcsolatos félreértéseket. Amikor ezek lehetségesek, de úgy tűnik, hogy ő nem ismerte fel őket, megkérdezi barátait: „Kinek tartanak engem az emberek” (Mk 8,27)? Hogy összegyűjthesse a felvetődő kérdéseket, a homályos elképzeléseket és a kételyeket, megkérdezi véleményüket is: „Hát ti, ti kinek tartotok engem” (Mk 8,29)? Bár meg van győződve küldetésének nagyságáról, mégsem hengerel le. Nem erőlteti rá magát másokra, nem beszéli tele a fejüket, nem vezet tévútra. Döntés elé állít, de nem kényszeríti ki a döntést; a szabad és minden tekintetben megfontolt egyetértést keresi; példabeszédei nem a hitet célozzák meg, hanem az önálló ítéletalkotást provokálják (vö. Lk 12,57). Jézus kiteszi magát és üzenetét az emberek szabad reakcióinak.

Egon Spiegel

Forrás: E. S., Gewaltverzicht, Kassel 1987; *kivonatos ismertetés*

A szabad Jézus

Negatív képek/példák – pozitív mondanivaló

Enyhén szólva meghökkentő, hogy pozitív mondanivalóját Jézus viszonylag gyakran szemlélteti negatív, sőt kifejezetten erőszakos képekkel/példákkal. Az alábbiakban ezeket az eseteket vesszük szemügyre („a teljesség igénye nélkül”). Mivel semmilyen logikai összefüggés nincs az egyes esetek között, az egyszerűség kedvéért a finomabb képektől/példáktól haladunk a durvábbak felé.

Egyszer Jézus felszólított valakit, hogy kövesse őt, ám az illető ezt mondta: „Uram, engedd meg, hogy előbb elmenjek, és eltemessem apámat!” Ő azonban azt felelte neki: ***„Hagyd a halottakra, hogy eltemessék halottaikat! Te pedig menj el, és hirdesd mindenütt Isten országát”*** (Lk 9,60)!

Irreális az a szokványos feltételezés, hogy az illető apja holtan feküdt, és Jézus nem engedte meg neki, hogy megvárja a temetést. Sokkal inkább az áll a háttérben, hogy ez a tanítványjelölt meg akarta várni apja – ki tudja, mikor – bekövetkező halálát, hogy ne maradjon majd le az örökségről... Persze Jézus válasza így is igen kemény, de pozitív üzenete világos (talán még akkor is, ha feltételezzük, hogy második mondata nem ekkor hangzott el, hiszen nyilvánvaló, hogy ezzel követését akarja ismételten nyomatékozni): „Csak a *szellemileg halottak* [= a szeretet ügye szempontjából halottak] számára fontos *az örökség*, csak ők *várakoznak* arra, hogy hozzájussanak, ezt hagyd meg nekik! Te ne késlekedj, hanem menj, és hirdesd az [igazi] életet!”

Az értetlenséggel fogadott jézusi mondások között előkelő helyen áll a következő: ***„Ha csapdába ejt a lábad, vágd le! Jobb neked sántítva életben maradni, mint ha mindkét lábad birtokában a holtak gödrébe vetnek”*** (Mk 9,45).

Brutális öncsonkítás! – gondolják sokan, pedig szó sincs róla. A kép tömör és iróniával fűszerezett („mindkét lábad birtokában a holtak gödrébe...”), háttere pedig az, hogy a korabeli felfogás szerint ha a róka csapdába esik, inkább lerágja beszorult mancsát, semmint hogy bevárja a vadászt, és az agyonverje. Azaz egy tagot feláldozni az életért: okossággal párosult élni akarás. A mondanivaló tehát: *Ahogyan* viselkedned kell, ha a lábad csapdába esik, *úgy* viselkedj, ha...!

Ez az általános életbölcsesség persze csak azáltal válik *jézusi* útmutatássá, hogy szerinte Isten országa az a legfőbb jó, aminek a kedvéért az embernek még „a lábát is le kell vágnia”, vagyis *ezért* érdemes, ill. „kell” is minden egyebet föláldoznia (vö. Mt 13,44-46, ill. Mk 8,34).

Jézus útmutatásából azonban az is következik, hogy – képletesen szólva – értelmetlen lenne szükség nélkül levágni a lábunkat az életben maradás érdekében. Magyarán: értelmetlen az élet javait *önmagukban véve* megvetni, vagy *szükség nélkül* lemondani róluk. Vidáman enni-inni, hitelesen jézusi magatartás (vö. pl. Mk 2,19); ha azonban vannak éhezők, *akkor* meg kell osztanunk kenyerünket (vö. Mk 6,36-44; 8,14.16-21). Családban élni természetes és jó; ha azonban a családi kötelékek az Isten országa melletti elkötelezettség akadályaivá válnak, *akkor* el kell szakítanunk őket (vö. Mk 3,31-35).

Ezt a jézusi mondást sajnos már Márk „megszaporította” a kéz levágásának és a szem kivájásának *értelmetlen* és fölösleges példájával (9,43-44.46-48) – s ezzel eleve megakadályozta, hogy helyesen lehessen érteni a láb levágásának képét –, ráadásul úgy, hogy a jézusi mondás értelmének *ellentmondó* saját értelmezését belevitte magába a képbe: az életben maradásból, ill. meghalásból „Isten országába bemenés”, ill. „gehennába kerülés” lett.

Többnyire ***a „hűtlen sáfárról”*** szólót tartják Jézus „legbotrányosabb” példabeszédének, mondván: Hogyan dicsérheti meg az úr azt a gazembert, aki súlyosan megkárosította őt, s aztán ismét kegyetlenül becsapja, hogy mentse a maga bőrét (Lukács 16,1-8)... Kétségtelen, hogy az egyik legnehezebben érthető példabeszédről van szó, de ha helyesen értjük, akkor éppen annak egyik legzseniálisabb példája, hogyan tudott Jézus negatív képekkel pozitív mondanivalót sugallni!

A hűtlen sáfár „első lépésben” valóban megkárosította az urát, hiszen „eltékozolta annak vagyonát”. De amikor száz hordó olaj helyett ötvenet, ill. száz zsák búza helyett nyolcvanat íratott az adósok adóslevelére (és ez az alapja a mondanivalónak!!), akkor már nem okozott újabb kárt a gazdájának! Ugyanis itt arról van szó, hogy a korabeli gyakorlatnak megfelelően a bevádolt intéző *a szerződés megkö-*

tésekor nem 50 hordó olajat, ill. 80 zsák búzát íratott az adóslevelekre, azaz nem annyit, amennyit a földesúr kiszabott, hanem 100 hordó olajat és 100 zsák búzát (hogy a „ráadásból” meggazdagodjon). *Most,* amikor el kell számolnia, és nagy valószínűséggel nélkülözés vár rá, a legokosabbat (és legegyszerűbbet) teszi, amit ebben a helyzetben tehet: elengedi a parasztoknak tartozásuk azon részét, amelyet a szerződéskötéskor ő zsarolt ki tőlük, vagyis a *plusz* 50 hordó olajat, ill. 20 zsák búzát. Azzal, hogy ötvenet és nyolcvanat írnak az új adóslevélre, voltaképpen a földesúrral kötött *eredeti* szerződés jön létre, vagyis az intéző ez esetben nem csapja be az urát, nem sikkaszt annak vagyonából, hanem – a kizsarolt *plusz* olaj- és búzamennyiség elengedésével – *visszaadja a parasztoknak* azt, amit jogtalanul követelt tőlük. (Effajta „állapothelyreállításról” beszél Zakeus is, csak ő még ennél az intézőnél is nagylelkűbb, mert csalásainak négyszeres megtérítését ígéri: Lk 19,8.) Az adósok persze hálásak lesznek, és „befogadják majd házukba”, azaz vállalják megélhetésének – legalábbis átmeneti – biztosítását.

A példabeszéd tényleges mondanivalója tehát *általánosságban*, azaz ha Jézusnak a 16,8a-ban elhangzott kommentárját vesszük figyelembe (*„az úr megdicsérte a hűtlen intézőt, mivel okosan járt el”*): „Ahogyan az intéző egy nehéz helyzetből *okosan* kivágta magát, úgy kell mindenkinek *okosan* viselkednie az egész emberi élet megoldása (ha úgy tetszik, »Isten országa« és/vagy »az örök üdvösség«) szempontjából.” – A példabeszéd így a Mt 7,24-27 // Lk 6,46-49 példázatával és a (későbbi betoldások nélkül felfogott) „tíz szűzről szóló” példabeszéddel (Mt 25,1-4) áll egy sorban, és az okosság *a helyes* – az ember életét a szó teljes értelmében megmentő – *magatartást* jelenti, vagyis azt, hogy valaki nem csupán hallgatja Jézus tanítását, és lelkesedik érte, vagy szóban mond rá igent, hanem *tettekre is váltja*.

Ha pedig Jézusnak a 16,9-ben olvasható kommentárját vesszük tekintetbe (*„Szerezzetek magatoknak barátokat az hamis mammonnal, hogy amikor megszűnik, befogadjanak titeket az örök sátrakba”*), akkor a példabeszéd *konkrét* mondanivalója ez: „Ahogyan az intéző azáltal biztosította befogadását az adósok házába, hogy *anyagilag* segített rajtuk, ti is azzal biztosíthatjátok befogadásotokat az »örök hajlékba«, hogy a »mammonnal«, *a pénzetekkel* segítetek a rászorulókon, s így »barátaitokká« teszitek őket – ők ugyanis tanúskodni fognak mellettetek Istennél, aki azonosul azokkal az éhezőkkel, akiknek enni adtatok…” (vö. Mt 25,35-36!).

– A példabeszéd ekkor ugyanazt fejezi ki, amit Jézus máskor is megfogalmazott: „Adjátok el birtokotokat, s az árát adjátok oda irgalmas adományként a szegényeknek… *[így]* készítsetek magatoknak maradandó kincset Istennél” (Lk 12, 33), és konkrétan alkalmazott is például a gazdag ifjúra: „Add el mindazt, amit birtokolsz, és add a szegényeknek – *így* kincset birtokolsz majd Istennél” (Mk 10,21).

A Golgotára haladva, keresztjét hordozva Jézus ezekkel a szavakkal intette az őt sirató jeruzsálemi asszonyokat (Lk 23,28.31): ***„Jeruzsálem leányai, ne miattam sírjatok! Sírjatok inkább magatok miatt és gyermekeitek miatt! Mert ha már a nedvdús fával ezeket teszik, mi történik majd a szárazzal?”***

Az „ezeket teszik” *közvetlenül* Jézus brutális kivégzésére vonatkozik, *közvetve* pedig az asszonyok és gyerekeik hasonló jövőbeli sorsára utal. A negatív kép, illetve a pozitív mondanivaló (= az óvás) fölfedezéséhez tudatosítanunk kell, hogy ezek nem azok az asszonyok voltak, akik Galileától egészen a keresztig követték őt (Mk 15,40-41), hanem annak a „Jeruzsálemnek a leányai”, amely elvetette őt és békeüzenetét (vö. Lk 19,42), s még inkább, hogy az asszonyok sírása aligha csupán a természetes részvét megnyilvánulása volt, hanem *Róma-ellenes* tüntetés is: a Jézus (vagy inkább a vele kivégzésre vitt zelóták?) iránti részvét mellett ott izzott benne a rómaiakkal szembeni gyűlölet is.

Jézus ezért önmagukra és gyermekeikre irányítja az asszonyok figyelmét: Óvakodjanak maguk is, és óvják gyermekeiket is a fanatikus nacionalizmustól: „Ha a rómaiak (pusztán taktikázásból) már velem is ilyen brutálisan bánnak el, jóllehet én csak »nedvdús fa« vagyok, az állam nem igazi, »eltüzelésre« alkalmatlan, veszélytelen »ellensége«, nem valódi lázadó – mit fognak tenni az eltüzelésre valóban alkalmas »száraz fával«, a valódi lázadókkal, a »szabadságharcosokkal«, ha egyszer kitör a fegyveres konfliktus?” (Ezt természetesen nem konkrét „jövendölésként” kell felfogni, hanem úgy, hogy Jézus rámutatott, hová vezethet a nacionalista és erőszakra is kész gondolkodásmód.)

A Golgotára vezető út már nem volt alkalmas arra, hogy Jézus hosszú prédikációt tartson az isten- és emberellenes zelótizmusról, de a pillanat lehetővé tett számára még egy utolsó figyelmeztetést. S miközben a főpapság a nép vallási megrontójaként elítélte, és politikai lázítóként kiszolgáltatta a rómaiaknak, Jézus – a kivégzésre menet is – népe sorsával törődött (vö. Lk 19,41!)...

Ha a házigazda tudná, melyik órában jön a tolvaj, résen állna, és nem hagyná, hogy betörjön a házába. Ti is legyetek felkészültek...”

(Lk 12,39-40)! – Betörés és a betörés megakadályozása: mindkettő erőszakot feltételez. Hol van itt a pozitív üzenet?

A „nem hagyná, hogy betörjön a házába” az eredeti görög szövegben így hangzik: „…hogy átfúrja a házát”. Az egyszerű emberek háza rendszerint egyetlen helyiségből állt, amelyhez ablaktalan éléskamrát ragasztottak, amelybe csak a ház belsejéből lehetett bejutni. Ravasz tolvajok azonban a ház ajtajának kinyitása nélkül is behatolhattak oda oly módon, hogy kívülről megfúrták a gyenge vályogfalat.

Jézus szellemében értelmezve a képet, *általánosságban* azt mondhatjuk: a megvédendő kincs „Isten országa” (vö. Mt 13,44-46!), illetve az Istenbe vetett bizalom (Mk 1,15; 9,42) és a hozzá való hűség (vö. Mk 14,27).

A *konkrét* figyelmeztetés pedig: Számolnotok kell azzal, hogy nemcsak erőszakosan (brutális üldözéssel) akarják majd elrabolni a kincseteket (vö. Lk 13,31), hanem megpróbálják majd titokban is ellopni, anélkül hogy észrevennétek. Létezik ugyanis a hűtlenség *álcázott* kísértése is, amely megjelenhet például „okos emberi gondolatokként” (Mt 16,22-23), családtagok „jóindulatú aggódásaként” (Mk 3,21) vagy „komoly vallásos emberek” botránkozásaként (Mk 2,16).

Az üldözés alakjában megjelenő *durva* kísértés ajtódöngetéssel tör a házba, és küzdelemre készteti az embert, viszont az Istennel szembeni bizalmatlanság és hűtlenség *finom* kísértése ellen – amely tolvajként, észrevétlenül „fúrja át a ház falát” – csak az állandó belső éberség segít (ld. ezzel kapcsolatban a Tamás-evangélium példabeszédét arról az asszonyról, akinek korsójából kifolyt a lisztje, anélkül hogy észrevette volna: Tam 97)!

Az „istentelen bíróról” szóló példabeszéd (Lukács 18,2-5) főszereplőjének negatív személyisége és viselkedése szembeötlő: „Istent nem félte, emberrel nem törődött”, és csak hosszas huzavona után, félelmében volt hajlandó igazságot szolgáltatni a hozzá járó özvegyasszonynak, attól tartva, hogy állandó jövetelével, zaklatásával az asszony majd teljesen kimeríti őt. Ez a „kimerítés, zaklatás” az eredeti görög szövegben még durvábban hangzik, az ott olvasható ige alapjelentése ugyanis: „a szeme alá üt, ököllel az arcába vág”. Ennek alapján sokan így is fordítják a mondatot: „…nehogy végül nekem jöjjön, és az arcomba vágjon”.

Végül is mellékes, hogy az özvegyasszony részéről idegi vagy esetleges fizikai zaklatásról van-e szó, a negatív képekkel terhes példázat pozitív mondanivalója – „a kisebbről a nagyobbra következtetés” elve alapján – ugyanaz: „Ha már egy ilyen tisztességtelen bíró is végül igazságot szolgáltat a kiszolgáltatott özvegyasszonynak, *mennyivel inkább* megadja Isten az embernek azt, amire szüksége van” (persze *nem* az ember „állhatatos imádkozásának” hatására, ahogyan az evangélista beállítja a dolgot, hanem *„eleve”*, „önmagától”, egyszerűen azért, mert ő *mindenkinek* jó *Atyja* – ahogyan a napfényt és az esőt sem „kitartó imádkozás” hatására adja igazaknak és bűnösöknek egyaránt).

Első hallásra rettenetesnek tűnik Jézusnak az a kijelentése, hogy ***„ha valaki csak egyet is eltántorít Isten útjától ezek közül a kicsik közül, akik bíznak Istenben, jobb lenne neki, ha malomkövet kötnének a nyakába, és a tengerbe vetnék”*** (Mk 9,42), és szokványos értelmezésében, vagyis hogy az ilyen félrevezetőknek „örök kárhozat” a sorsuk, nincs is semmi pozitív.

Természetesen értelmetlen és jézusiatlan is ez a szokványos értelmezés, hiszen az az Isten, akinek Jézus a követségében járt, *mindenkit* meg akar menteni, a végleges megfulladás gondolata viszont kizárja a reménynek még a csíráját is. Jézus *példaadása* egyértelművé teszi a dolgot: Péter egy alkalommal különösen veszélyes „csapda, botránykő”, azaz félrevezető volt számára, de sem a tenger fenekére, sem a pokol mélyére nem küldte őt, hanem oda, ahol a helye volt, vagy legalábbis kellett volna lennie, azaz maga mögé, hogy kövesse példáját (Mk 8,31-33).

A nyakba kötött malomkő képével Jézus valójában azt *szemlélteti* a „bölcsek és okosak” (vö. Mt 11,25!) számára, *mekkora* rosszat követnek el az Istenben bízó „kicsik” ellen azzal, ha Istennel szembeni saját bizalmatlanságukkal amazokat is ráviszik ennek a bizalmatlanságnak a tévútjára.

A ***tízezer talentummal tartozó szolgáról*** szóló példabeszédben (Máté 18,23-33) két súlyosan negatív, sőt erőszakos részlet is van: Az egyik, hogy „mivel nem volt miből megfizetnie tartozását, az úr megparancsolta, hogy adják el őt, feleségét, gyerekeit és mindenét, amije van, és így fizessen”. A másik pedig, hogy miután könyörgésére az úr elengedte egész tartozását, „ő kiment, találkozott egyik szolgatársával, aki csak száz dénárral tartozott neki; megragadta, fojtogatta, és így szólt: Fizesd meg, amivel tartozol!... És börtönbe vettette”.

A példabeszéd eredeti befejezése azonban, vagyis az úr kérdése egyértelműen megfogalmazza a pozitív üzenetet: ***„Nem kellett volna-e neked is megkönyörülnöd szolgatársadon, ahogyan én is megkönyörültem rajtad?”*** Azaz: amilyen határtalanul megbocsátó Isten az emberrel szemben, olyan határtalanul megbocsátónak kell lennie az embernek embertársával szemben (vö. Lk 15,32: „vigadnod és örülnöd kellene...”). Hiszen a példabeszéd voltaképpen csak szemléltetése akart lenni annak a válasznak, amelyet Jézus Péter ama kérdésére adott, hogy hányszor kell megbocsátania: ***„Nem azt mon-***

dom neked, hogy akár hétszer is, hanem azt, hogy akár hetvenszer hétszer is" (Mt 18,21-22).

A Máté által a példabeszédhez kapcsolt 34. vers (*„Ekkor megharagudott rá az ura, és átadta őt a hóhérsegédeknek, amíg meg nem fizeti neki egész tartozását"*) már semmiképp nem tartozhatott bele Jézus eredeti példabeszédébe, mert ellentmondásban van a 27. verssel (***„Az úr szíve megesett ezen a szolgán, elbocsátotta, és adósságát is elengedte"***), mintegy visszavonja annak üzenetét, sőt ellenkezőjére fordítja a királyról/Istenről rajzolt képet: a határtalanul nagylelkű megbocsátás helyébe az igazságos megtorlást állítja. Ezt az érvet megerősíti, hogy Jézus tanításának egyik központi mondanivalója éppen az igazságosság felülmúlása a határtalan és feltétel nélküli szeretet révén (ld. pl. Mt 5,20.45; 20,9..15b; Lk 6,32-36; 15,20.22-24.29-32; 18,14a).

Meggyalázás, ütlegelés, fejbeverés, gyilkosságok – mondhatnánk: vér, vér és vér Jézus egyik legismertebb példabeszédében: ***a gonosz szőlőmunkások*** sorra elbánnak a gazda küldötteivel, akik szeretnék begyűjteni a termésből a gazdának járó részt (Mk 12,1-6). És mégis: ez a példabeszéd egyike annak a négynek, amelyek egészen különleges módon hangsúlyozzák Isten jóságát, irgalmasságát és türelmét (a másik három: az előbb idézett Mt 18,23-33; továbbá Mt 20,1-15 és Lk 15,11-32). Elmondásával Jézus azt akarta elérni, hogy hallgatói megfontolják: Az, hogy Izrael annyiszor elvetette a prófétákat, „nem szegte Isten kedvét", hanem ismételten újabbakat küldött, és most őbenne, az egyszerű galileai vándorprédikátorban az ő „szeretett fiát" küldte el, remélve, hogy fölismerik majd benne „legvégső" esélyüket (vö. Lk 10,23-24), és hallgatnak rá.

Végül egy olyan példabeszéd, amelyben már egyenesen tíz- és húszezres hadseregekről van szó (Lk 14,31-32): ***„Ki az a király, aki hadba vonul egy másik király ellen anélkül, hogy előbb leülne, és haditanácsot tartana, vajon képes-e tízezer harcosával szembeszállni azzal, aki húszezerrel jön ellene? Ha pedig mégsem, akkor követséget küld, amikor amaz még távol van, és meghódol neki."***

Kétségtelenül nem könnyű fölfedezni ebben a pozitív mondanivalót (különös tekintettel arra, hogy Lukács a ténylegestől nagyon eltérő értelmezést sugall a 14,26-27.33-ban), de nem is olyan nehéz, ha tudjuk, hogy az effajta példázatokat „a kisebbről a nagyobbra következtetés" elve alapján kell értelmezni. Ebben az esetben segít az is, hogy a példabeszédet megelőzi azonos mondanivalójú „párja" a toronyépítésről (Lk 14,28-30).

Mi lehet hát e (két) példázat háttere és mondanivalója? Nagyon is könnyen elképzelhetjük, hogy tanítványai kételkedtek a Jézus által meghirdetett „Isten országa" e világi kibontakozásának sikerében (vö. Mk 13,1.4!). Nekik mondhatta Jézus: „Nézzétek csak! (Ha már egy normális ember is úgy jár el, hogy mielőtt nagy építkezésbe fogna, leül, költségvetést készít, és nem vág bele hebehurgyán a munkába…) Ha már egy normális király is előbb meggondolja, képes-e tízezer harcosával szembeszállni az ellenség húszezerével, különben nem indul el, hanem békét kér… *Menynyivel inkább* feltételezhetitek, hogy Isten is meggondolta a dolgot, mielőtt belevágott volna emberteremtő vállalkozásába…"

* * *

Ráadásképpen lássunk még egy példázatot, amelyben Jézus az eddigieknél is vadabb képet alkalmaz: ***„Az Atya országával úgy vagyunk, mint azzal emberrel, aki meg akart ölni egy nagy urat. Otthon kihúzta a kardját hüvelyéből, és átszúrta a falat, hogy megtudja, elég erős-e a karja. Azután megölte a nagy urat."***

A Tamás-evangélium 98. mondása ez, és minden további nélkül is érthető, miért nem vették be ezt a példabeszédet a szinoptikus evangéliumokba. Másfelől viszont alig képzelhető el, hogy ezt a példabeszédet az ősegyház alkotta volna meg. A mondás merészsége csak magának Jézusnak tulajdonítható, aki – ahogyan ismételten láttuk – nem riadt vissza attól, hogy enyhén szólva kétes moralitású alakokat tegyen meg példabeszédei szereplőjévé.

Ami a pozitív mondanivalót illeti, most már egyszerű dolgunk van, mert az ugyanaz, mint a tízezer katonával rendelkező király példabeszédéé: (Ha már egy merénylő sem vág bele a dologba anélkül, hogy meg ne győződött volna arról, elég erős lesz-e a karja, akkor) elképzelhetetlen, hogy Isten elindította volna művét anélkül, hogy képes lenne véghez vinni! Bármilyen kicsinek és szerénynek tűnjék is a kezdet, és bármilyen nagynak az ellenhatalom: Isten keresztülviszi, amit elkezdett.

Végiggondolva mindezeket, megdöbbenve állapíthatjuk meg, hogy a feltétlen és korlátlan szeretetet, s ezen belül totális *erőszakmentességet* hirdető, szelíd Jézus sokszor nem habozott *erőszakos képekkel* szemléltetni mondanivalóját. Micsoda szabadság!...

Gromon András

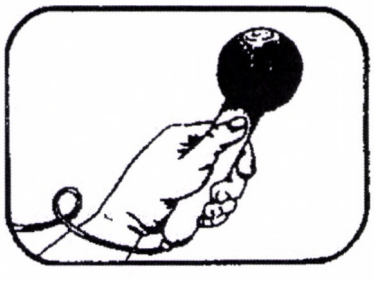

Otthon a senki földjén

Interjú *Nikodemus Schnabel* bencés szerzetessel

Nikodemus Schnabel német szerzetes tizenkét éve él Jeruzsálemben, a Sion-hegyen álló, Dormitio nevű bencés kolostorban, azaz nemzetközi jogi szempontból a „senki földjén", mert a kolostor nem tartozik sem Izraelhez, sem Palesztinához, így aztán ezen a „semleges területen" a különböző vallások találkozóhelyéül szolgál. Páter Nikodemus nem rég könyvben jelentette meg a Szentföldön szerzett tapasztalatait (Zuhause im Niemandsland. Mein Leben im Kloster zwischen Israel und Palestina, Verlag Herbig).

Pater Nikodemus, miért lett ön szerzetes?

Művészcsaládból származom, amelyben az istenkeresés téma volt ugyan, de nem egyházi jelleggel. Az egyházi ságot később magamnak kellett megszereznem.

Evangélikusnak kereszteltek, és tizenhárom évesen tértem át a katolicizmusra. Ezután több lépés következett, az egyik élmény azonban tényleg igen erős volt: egy megbetegedés, amely erősen lefékezett. Korábban ugyanis gyakran én voltam a legfiatalabb, a legjobb, a leggyorsabb – erősen sikerorientált, és sikerek által elkényeztetett. Ezután jött egy üdvös élmény, a nullpont kegyelme: egy reumatikus megbetegedés, amelytől még ma is szenvedek, de jól viselem.

Huszonnégy évesen határozta el, hogy belép a Sion-hegyen álló bencés kolostorba, a Dormitióba. Miért pont oda?

Ha már szerzetesség, akkor csak Jeruzsálemben! Nem lehet elvont módon szerzetessé válni, kettős szerelem, kettős őrület, kettős hivatás kell hozzá: egyfelől radikális istenkeresés, másfelől egy egészen konkrét kolostor vonzása. Jeruzsálem nem csupán a konfliktusok városa, hanem egy csodálatosan elbűvölő díva is! Sajátos keveréke egyrészt a kiszámíthatatlan jeruzsálemi káosznak, annak minden veszélyével, másrészt az itteni kolostori élet elevenségének és spiritualitásának: engem ez lebilincsel, és naponta újból megihlet. A kételkedés, a küzdelem, a harc és a keresés hozzátartozik az eleven hitélethez. Naponta újból keresem Istent, és messze vagyok attól, hogy azt mondhassam, megtaláltam őt, de bízom abban, hogy egy napon ő megtalál engem. Itteni munkámmal szeretnék mások érzékeny kísérője lenni keresésükben.

Az ön kolostora azért is szokatlan, mert egy protestáns hozta létre, II. Vilmos császár. Önt is evangélikusnak keresztelték. Véletlen?

Nem csupán jámbor kolostoralapításról volt szó: ez Franciaország ellen irányult, mivel az akkori oszmán birodalomban Franciaország volt az összes katolikusok védőhatalma. Vilmos császár ezt nem akarta elfogadni. Istennek van humora, és tud görbe vonalakon is egyenesen írni. Vilmos császár alapításából is jó kolostor lett.

A szentföldi állapot konfliktusokkal terhes, és szinte megoldhatatlannak tűnik. Ön tizenkét éve benne van. Hogyan ítéli meg a helyzetet?

A helyzet valóban bonyolult, mivel a Szentföld minden lakója vegyes identitású. Nemcsak arról van szó, hogy az egyik oldalon ott vannak a zsidók, a másikon a muszlimok. Mindkét oldalon vannak keresztények is – izraeli keresztények, palesztin keresztények, héberül beszélő keresztények, arab nyelvű keresztények. Aztán itt vannak még az olyan kisebbségek, mint a drúzok és a cserkeszek, vagy a bahá'í hit követői: ezek nem állnak az érdeklődés középpontjában. Mindez azt jelenti: ez az ország valóban igen bonyolult, és ha közelről vesszük szemügyre, nem válik kevésbé bonyolulttá.

Értelmezésemet éppen az erőszak ismételt kitörései nehezítik meg túlságosan is. Reakcióm ilyenkor a fájdalom és a szomorúság, mivel mindkét oldalon, izraeli és palesztin részről is vannak jó barátaim, és mindkét oldalon naponta találkozom csodálatos emberekkel. Szomorú vagyok, amikor a lázítók, a szélsőségesek, a kisebbségben lévő méregkeverők uralják a híreket, és így nagy többség is érintetté válik. A legtöbb ember azonban békét akar, normális együttélést.

Önnek az a véleménye, hogy a vallások sikeresebben dolgozhatnának a békéért, mint a politikusok?

Úgy vélem, hogy két teljesen különböző feladatról van szó. A politikának ott kell végeznie a dolgát, ahol arról van szó, hogyan kell intézni az adózást vagy hogyan kell megszervezni a közgazdaságot.

A vallásnak más feladatai vannak, mivel itt az istenkeresésről van szó, arról, hogy megéljük és elevenebbé tegyük az istenkapcsolatot. A vallás tulajdonképpen csak arra teheti képessé az embereket, hogy erőteljesebb életet éljenek, és ily módon jobban odafigyeljenek másokra; hogy fölismerjék: a másik ember ugyanúgy Isten képmása, akit Isten ugyanúgy szeret, mint engem. A vallás tehát azt eredményezi, hogy tisztelet alakul ki bennem mások iránt. Számomra ezt jelenti az egészséges vallás. De a vallás nem képes politikát csinálni, és nem is lenne szabad azt csinálnia.

Az egyik legnagyobb félreértés, amely károsan befolyásolja a zsidók, muszlimok és keresztények együttélését, véleményem szerint abból fakad, hogy az emberekben túl sok az önsajnálat, és túl kevés az empátia mások iránt. Minden oldalnak erőssége, hogy bemutassa saját sebeit, és különös módon mindegyik megnémul, amikor a másik oldal sebesüléseiről van szó. A közel-keleti konfliktust akkor lehetne megoldani, ha növekedne a figyelem és az empátia a másik oldalon állók szenvedései iránt.

Jeruzsálem a gyújtópontja a közel-keleti konfliktusnak. Mennyire veszélyes az ön számára katolikus szerzetesként ott élni?

Jeruzsálem az a hely, ahol a nacionalista zsidók megvetően kiköpnek előttem és mögöttem, mivel szerzetesi ruhában járok. A kolostorunk elleni támadások is előfordulnak. Január közepén radikálisok héber nyelvű jelszavakat mázoltak az apátság falára: „Keresztények a pokolba!”, „Halál a keresztényekre!” Közvetlenül a 2014-es pápalátogatás után pedig fölgyújtották a kolostor templomának széklerakatát, és csak szerencsével lehetett megakadályozni, hogy nagy tűz keletkezzék. Az izraeli biztonsági erők figyelőkamerákat ígértek nekünk, de az utóbbi firkálások éppen azon a falon történtek, ahol még nem volt kamera. Mégsem akarok sehol másutt élni.

Mi indította önt könyvének megírására?

A látogatók azon kérdései nyomán kezdtem írni, amelyeket ismételten föltesznek nekem mint jeruzsálemi szerzetesnek. Ez a könyv egészen más rálátást nyújt a közel-keleti konfliktusra, mint azok, amelyeket izraeliek vagy palesztinok írnak; én nem vagyok sem zsidó, sem palesztin, hanem tartósan itt élő külföldi.

Tel Avivban átéltem, hogyan csapódtak be a Hamasz rakétái, és hogyan szorították magukhoz gyermekeiket az anyák. Röviddel ezután a Gázai-övezetben elmesélték nekem, hogy az anyák hogyan menekültek kisgyerekeikkel az izraeliek bombatámadása elől a Porphyrius-templomba. Nem látom a különbséget ezek között az anyák között; én az embereket látom az egyik oldalon, és a másikon is.

Mindkét oldalon vannak idióták, és vannak csodálatos emberek. És pont erről van szó Otthon a senki földjén című könyvemben.

Berthold Siegmar

Forrás: Kirche In, 2016/4

Leszkay András bácsi Moha-meséje

A tökéletesség hetedik foka

Egy reggel a völgybeli falucska iskolájában haragosan jött be a tanító bácsi az osztályterembe: „Álljon fel az a gyerek, aki zsineget feszített ki a kapu előtt! Egy kis elsős nagyon megütötte magát.”

Most már értettük, mi volt az előbb az a sírás. De senki sem állt fel. A tanító bácsi ekkor nagyon komolyan és nagyon szépen arról kezdett el beszélni, hogy tisztességes gyerek, ha csintalankodik is, ha rosszaságot követ is el, vállalja érte a felelősséget. Olyan lelkesítően beszélt a becsületről és őszinteségről, hogy szinte sajnáltam, hogy nem én feszítettem ki azt a zsineget, és most nem bizonyíthatom felállással bátorságomat és őszinteségemet. Nyilván ugyanilyen hatással voltak a tanító bácsi szavai a tettesre is, mert a vékonydongájú, keskeny arcú kis törpe, Ecki Becki egyszer csak felpattant a helyéről: „Én feszítettem ki a zsineget!”

A terem csodálkozva felmorajlott, a tanító bácsi pedig egy kis korholás után megdicsérte Ecki Beckit, amiért becsületessége legyőzte félelmét a büntetéstől. Nem is büntette meg. És Ecki Becki miután leült, büszkén körültekintett. A tízpercekben a szokásos hancúrozás helyett magasra emelt fővel, egyedül járkált föl-alá. A többiek még játszás közben is tisztelettel pillantgattak rá, és vigyáztak, hogy fogócskázás közben meg ne lökjék.

Néhány nap múlva a tízperc elején – noha ez szigorúan tilos volt – Ecki Becki az osztályban labdázni kezdett, és a labda úgy pattant visszza a mennyezetről, hogy betört egy ablaktáblát. Társai megnyugtatóan veregették Ecki Becki hátát – ne féljen, egyikük sem árulja el –, és mindnyájan kirohantak az udvarra.

Amikor azonban bejött órára a tanító bácsi, Ecki Becki a köszönés után is állva maradt, és így szólt: „Labdáztam az osztályban, és betörtem az ablakot.”

A tanító bácsi korholással kezdte, az azonban eltörpült a korholást követő dicséret mellett, és Ecki Becki leülés után ismét büszkén körültekintett. A tízpercekben pedig megint magasra emelt fővel, egyedül sétált föl-alá, látszott rajta, hogy a becsület hősének érzi magát, sokkal értékesebbnek bármelyikünknél.

Eltelt egy-két hét, és semmi olyasmi nem történt, amit Ecki Becki jelenthetett volna. A gyerekek már nem pillantgattak rá tisztelettel, és ha hébe-hóba ismét magasra emelt fővel sétált föl-alá, már nem ügyeltek rá, hogy meg ne lökjék fogócskázás közben.

Egy reggel az iskolához közeledve észrevettem, hogy Ecki Becki már be is fordul a kapun. Kíváncsi voltam, hogy miért jött ilyen korán, és beleskelődtem az ablakon. Úgy állt a padok előtt – még senki sem volt az osztályban, csak ő –, és úgy nézelődött mindenfelé, mint aki töpreng valamin. Egyszerre csak megakadt a tekintete a szemetesládán. Ráállt a tetejére, és páros lábbal ugrálni kezdett rajta, mintha be akarná törni a tetejét. A ládácska azonban erős volt, semmi baja sem lett. Ekkor kiment a folyósóra, felmászott az ajtóval szemben álló szemetesláda tetejére, ugrált azon is páros lábbal, és egyszer csak – reccs! – betört a tető.

És Ecki Becki az első óra elején megint csak állva maradt, és büszkén jelentette: „Betörtem a szemetesláda tetejét! Ugráltam rajta!” A tanító bácsi most már hosszasan nézte Beckit, és nem szólt. Kiment a folyósóra, megnézte a ládatetőt, és miután visszajött, csak ennyit mondott: „Vidd át délben Nógrádi bácsihoz, az asztaloshoz! Leülhetsz!”

Ecki Becki lassan ereszkedett vissza a helyére. Csalódottság, sértődöttség, sőt egy kis harag is látszódott az arcán. Ezen a napon nem sétált a tízpercekben magasra emelt fővel, de nem is hancúrozott. Komoran álldogált a fal mellett az udvaron. Az utolsó tízpercben odamentem hozzá: „Segíteni fogok neked átvinni ezt a tetőt. Nem nehéz, de nagy.” És ennek láthatóan megörült.

Miután beadtuk a tetőt, együtt indultunk haza Törpeháza felé, és én így szóltam: „Furcsán viselkedett ma veled a tanító bácsi! De én tudom az okát!” Mohó kíváncsisággal sürgetett: „Mondd hát, ha tudod!” Úgy tettem, mintha nem volna kedvem hozzá: „Talán nem is érdemes elmondanom... A tanító bácsi ugyanis most már többet vár tőled, de azt hiszem, nincs erőd a megvalósításhoz. Azt várja a tanító bácsi, hogy most már lépj eggyel följebb a kiválóság lépcsőjén! Te mostanában mindig gyönyörűen bevallod, ha valami hibát követsz el – és erre jogosan büszke is vagy. De van ám egy magasabb rendű büszkeség is! Most már arra kellene büszkének lenned, hogy nincs mit bevallanod.”

Ecki Becki elgondolkodott, aztán elkomorodott: „De hát akkor nem vághatom ki bátran és őszintén, hogy én voltam, én tettem!” Elmosolyodtam: „De sokkal magasabbra kerülsz! És még hatásosabban viselkedel. Gondold csak el! Kérdezi a tanító bácsi az osztályt: 'Ki tette?' Te meg fölényes nyugalommal a szemébe nézel, mintha azt mondanád: 'Nekem aztán igazán nincs közöm az efféléhez, hisz én soha sem teszek rosszaságot.' Nézegetnek majd rád a gyerekek, nem te voltál-e. Büszkén összefonod a karod, és közömbös arccal körültekintesz. Akik meg feltételezték rólad, hogy te törtél be ablakot, ládatetőt, elszégyellik magukat.”

Két-három nap múlva a tanító bácsi feldöntve találta a katedra asztalán a tintásüveget. „Álljon fel, aki turkált a fiókban!” Senki sem állt fel. A gyerekek mindnyájan Ecki Beckire néztek. Rátekintett a tanító bácsi is. Ecki Becki nyugodtan a szemébe nézett, aztán összefonta

mellén a karját, és fölényes nyugalommal, közömbös tekintettel végighordozta szemét a feléje fordult arcokon. A tanító bácsi azt hihette, azért néznek Ecki Beckire a gyerekek, mert tudják, hogy ő tette. Kérdezte hát: „Ecki Becki, nem te voltál?” Ecki Becki lassan és nyugodtan állt fel: „Én már nem rosszalkodom, tanító bácsi!”

A terem csodálkozva felmorajlott. És ettől kezdve a szünetekben Ecki Becki ismét gyakran sétált fölalá, magasra emelt fővel, egyedül.

Egy napon, amikor a tanító bácsi írt valamit a táblára, papírzacskó durrant a terem végén. Akkor már a „Ki tette?” kérdésre senki sem tekintett Ecki Beckire. Hamarosan fel is állt az utolsó padban a legerősebb kistörpe, Rezeda: „Én voltam.” A tanító bácsi csodálkozott: „Még sohase tettél ilyesmit! Most miért?” Rezeda magyarázta: „Véletlenül. Csak felfújtam. De nem akartam eldurrantani. De elgondolkoztam, és belecsaptam a tenyerembe.” „De miért fújtad fel?” „Unatkoztam.”

Óriási nevetés. Ekkoriban Ecki Becki velem járt haza Törpeházára, és ezen a napon Rezeda is csatlakozott hozzánk. Ecki Becki azonban fölényes mosollyal fogadta: „Jól van Rezeda, gyere csak velünk. Egyszer fölálltál, hát már úgy érzed, hogy te is a kiválóakhoz tartozol?” És a vékonydongájú Ecki Becki meg is veregette a hústól és izomtól duzzadó Rezeda vállát: „Pedig, ha tudnád, hogy én már hol tartok, mert van ám második lépcsőfok is! De azért... csak gyere velünk! Szívesen látunk!”

Miután Rezeda Törpeházán elvált tőlünk, így szóltam Ecki Beckihez: „Majd szólj, ha már elég erőt érzel magadban, hogy megpróbálj fellépni a kiválóság harmadik lépcsőfokára is.” Ecki Becki tüstént megállt: „Most! Elég erőt érzek! Mondd csak!” Én meg mondtam is örömmel, de sóhajtva: „Nem hiszem, hogy máris fel tudnál lépni a harmadik lépcsőfokra. Mert akik ott állnak, azok már nem arra büszkék, hogy nem rosszalkodnak, hanem arra, hogy nem büszkélkednek kiválóságukkal, mert természetesnek találják.”

Volt rá gondom, hogy másnap egy sokat rosszalkodó kistörpe, Bérci Berci legyen a társunk a hazafelé vezető úton. És örömmel tapasztaltam, hogy Ecki Becki megértette a harmadik lépcsőfok követelményét. Egyenrangúként beszélgetett Bérci Bercivel, nem hangoztatta, hogy kiválóbb nála. De mondott persze ilyesmit is: „Aztán majd, Berci, ha abbahagyod a rosszalkodást, nehogy büszkélkedjél vele, hogy jó vagy! Természetesnek kell tartanod. Ha majd eljutsz ide valamikor, akkor már a kiválóság harmadig lépcsőfokán leszel.”

A következő héten Ecki Becki új ruhában, új cipőben jött az iskolába, sőt zsebórája is volt. Most már nem összefont karral nézett körül a teremben, hanem ötpercenként elővette, megnézte a zsebóráját, és visszatevés közben pillantott körül: megbámulták-e ismét, hogy neki zsebórája van! Bármelyik pillanatban megnézheti, hány perc van még hátra a tanórából. A szünetekben minden második és harmadik mondat az új ruhájára és cipőjére vonatkozott: „Ma nem labdázom, mert hátha elesek, és összepiszkolom az új ruhámat. – Ma nem futok, hogy ne rongáljam az új cipőmet!”

Hagytam néhány napig, hogy büszkélkedjen a holmijával, és szótlanul tűrtem hazamenet, hogy valahányszor szembejön velünk valaki, előhúzza és megnézi az óráját. Egyszer aztán szóvá tettem a negyedik lépcsőfokot. S minthogy ösztökélt, részletesen is beszéltem róla: „Nem tudom, sikerül-e majd arra is föllépned. Meg kellene értened, hogy semmi okod büszkének lenni ruhára, cipőre, órára. Úgy húzogatod elő az órát, mintha te találtad volna fel, vagy te készítetted volna. Vagy legalábbis te dolgoztál volna a pénzért, amibe került. Nehéz lépcsőfok a negyedik! Akik fel tudnak lépni rá, csakis arra az egyre büszkék, hogy nem büszkélkednek semmivel.”

Elégedett lehettem Ecki Beckivel, mert még azt is megértette, amit ki sem mondtam. Így szólt hozzám másnap: „Gondolkoztam azon az óra dolgon. Hogyha én találtam volna fel, ok lenne-e rá, hogy büszkélkedjek vele? És rájöttem, hogy nem. Feltaláltam, hát feltaláltam. Nem érdem az, hanem képesség.”

Örömömben rögtön előálltam a következő lépcsőfokkal: „Nagyon nehéz az ötödik. Nem tudom, sikerül-e föllépned rá. Az lép föl az ötödik fokra, aki már azzal sem büszkélkedik, hogy semmivel sem büszkélkedik.”

Három nap múlva meg Ecki Becki állt elő kívánságával: „Mondhatod a hatodikat, mert már három napja nem dicsekedtem el vele senkinek, hogy nem vagyok büszke az órámra, se a ruhámra, semmire.”

Szemébe néztem: „Nem dicsekedtél, azt tudom, észrevettem, de érezni, ugye, érezted a büszkeséget, amiért olyan vagy, aki semmire sem büszke.” „Hát persze, hogy éreztem!” „Nahát, akkor próbáld meg, hogy ne érezd, ne érezz büszkeséget, amiért nem vagy büszke semmire.”

Megdöbbenve nézett: „Ne érezzek? Hogyan lehet azt elérni, Moha?” Vállat vontam: „Hát érezz! Mondtam, hogy nagyon nehéz a hatodik!”

Másnap komoran jelentette: „Fölléptem a hatodik lépcsőfokra! Már azért sem érzek büszkeséget, amiért nem vagyok büszke semmire.”

Gyanakodva és szigorúan néztem rá: „Igazat beszélsz?”

Elvörösödött: „Persze, hogy igazat!” – és zavartan nevetgélt: „Hiszen akkor és most már, ugye, tökéletes is vagyok? Vagy van még lépcsőfok?”

Magasra vontam a szemöldököm: „De van ám! És ez a legnehezebb! Azért is a legnehezebb, mert magadnak kell kitalálnod, mit kell tenned, hogy felléphess rá!” – és erősen a szemébe néztem: „Igazán nem érzel büszkeséget, amiért nem vagy már büszke jóságra, ruhára, órára?” Hallgatott egy pillanatig, aztán kitört belőle a kiáltás: „Nem, Moha! Nem bírok nem lenni büszke rá, hogy nem vagyok büszke semmire!”

Elnevettem magam, és kezet nyújtottam neki: „Gratulálok, Ecki Becki! Most léptél a hetedik lépcsőfokra! Megmondtad őszintén, hogy nem vagy rá képes, hogy ne légy büszke arra, hogy jó vagy. Derék gyerek vagy, amiért megmondtad, hogy nem bírsz. Én se bírok! Senki se! De ez már talán nem is büszkeség, hanem elégedettség önmagunkkal.”

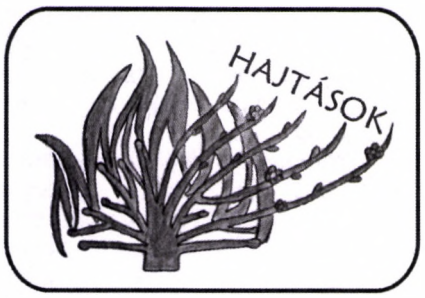

Hajtások

***Hajtások** címmel új rovatot indítottunk gyerekeknek, mégpedig a Bokor Közösség családjaiba tartozó gyerekek közreműködésével. Másokat is buzdítunk, hogy kisebb írások vagy rajzok beküldésével, vagy egyszerűen csak ötletekkel vegyenek részt e rovat alakításában. (Anyagokat beküldeni Kollár Gabriella címére lehet:* osa.gabi.62@gmail.com.)

Húsvéti mese

Hol volt, hol nem, a Zsámbék melletti zsombékos réten élt három festőnyúl: Sára, Karcsi és Piroska. Sára sárga festőköpenyben sárga tojásokat festett, Karcsi kék köpenyben kékeket, Piroska piros köpenyben pirosakat.

Szorgalmasan dolgoztak, mert közeledett a húsvét. A zsámbéki tyúkok, nehogy odalegyen a becsület, kosárszám hordták nekik a tojást. A tyúkok mögött naposcsibék masíroztak. Apró csőrükkel ők is tojásokat görgettek.

A festőnyulak meg festettek, festettek és festettek.

Lassan az egész rét megtelt száradó színes tojásokkal. Minden állat gyönyörködve nézte. A zsombékok alól békák bámulták boldogan, a füvek hegyéről csigák lesték lelkesen, az ég tetejéről röpködő madarak számlálták önfeledten.

– Hess innen! – kergette Sára a kíváncsiskodókat. – Meg ne lássam, hogy valamelyiktek hozzáér a tojásokhoz!

Nem is esett baja egyetlen tojásnak sem. Rendben ment minden – egészen addig, amíg Piroska csuklani nem kezdett.

Úgy kezdődött, hogy Piroska elmerülten dolgozott. Egyszer csak megállt a kezében az ecset, annyit mondott, hogy: – Hukk! –, és nagyot ugrott. Aztán visszahuppant, és akkor azt lehetett hallani, hogy: RECCS!

– Jaj, oda egy tojás! Egy szép piros tojás! – jajveszékelt Sára. Karcsi döbbenten hallgatott.

Piroska mondani akart valamit, de csak annyit tudott szólni, hogy: – Hukk! –, és ugrott egy újabbat. Megint visszahuppant, és megint csak azt lehetett hallani, hogy: RECCS!

Aztán megint: – Hukk! –, és megint: RECCS! És: – Hukk! – és: RECCS!

– Állítsd meg, Karcsikám! – könyörgött Sára. – Csinálj már valamit!

Karcsi rohant, és hozta Nyúl doktort.

A doktor máris vizsgálta volna Piroskát:

– Semmi baj, mondd szépen, hogy: Á! – ám Piroska egyre ugrált. Szegény doktor kénytelen volt együtt szökdécselni vele. Mikor Piroska azt mondta, hogy: – Hukk! –, arra mind a ketten felugrottak. A levegőben a doktor megnézte Piroska torkát: – Semmi baj, mondd szépen, hogy: Á! – Aztán mind a ketten visszahuppantak: RECCS-RECCS! RECCS-RECCS!

– Semmi baj – lihegte a doktor. – Csak egy kis csuklás! – és elszelelt.

Piroska meg folytatta: – Hukk! – RECCS!... – Hukk! – RECCS!...

– Jaj nekünk, nem marad tojás! – siránkozott Sára. – Ilyen szégyent! Csinálj valamit, Karcsikám!

Karcsi a homlokára csapott: – Sót ide! – mert a nagymamájától hallotta egyszer, hogy a só jó a csuklás ellen.

– És citromot ide! – kapott észbe Sára is, mert a dédmamájától hallotta, hogy a citrom jó a csuklás ellen.

Karcsi elfutott a zsámbéki öregtemplomhoz. A harangozótól kapott egy kis sót. Fordult, és nyargalt vissza máris a zsombékos rétre.

Sára elrobogott a zsámbéki Lámpamúzeumba. A gondnok nénitől kapott egy fél citromot. Rohant vissza ő is Piroskához.

Piroska megnyalta a sót, és csak annyit mondott, hogy: – Hukk! –, majd ugrott egyet: RECCS!

Aztán megkóstolta a citromot, és megint csak annyit mondott, hogy: – Hukk! –, és megint ugrott egyet: RECCS!

– Ó, egek! – keseredett el Sára.

– Végünk van! – jelentette ki Karcsi.

Arra sompolygott a róka. Megérezte a nyúlszagot. Elrejtőzött a bokrok között, és bajszát nyalogatva figyelt.

– Melyik nyulat szeressem a három közül?... A kéket?... Az túl izmos! A pirosat?... Az túl ugrálós! A sárgát?... Az az ijedtségtől egészen elgyöngült... Az jó lesz! – és kúszni kezdett Sára felé.

Sára éppen könyörgőre fogta a dolgot: – Állj meg, állj meg, Piroskám! Állj meg, mert megesz a szégyen!

– Miért a szégyen? Inkább majd én! – vigyorodott el a róka. Abban a pillanatban Piroska minden addiginál magasabbra ugrott, és meglátta a rejtőzködő ravaszdit.

– Róka! Róka! – kiáltotta, és az ijedségtől menten elállt a csuklása.

– Menekülni! – kiáltotta Karcsi, mire mindhárman futni kezdtek. Zsámbék felé vették az irányt.

A róka nem merte a városig követni őket, mert félt, hogy a zsámbéki polgárok kiporolják a bundáját.

– Illa berek, nádak erek, legjobb, hogyha hazamegyek! – gondolta, és sebtében eltakarodott.

Sára, Karcsi, a zsámbéki tyúkok meg a naposcsibék akkor vállukra ültették Piroskát, és úgy vitték vissza a zsombékos rétre, mint a nap hősét. Piroska már nem csuklott, csak örömében szipogott egy kicsit.

Ha a Zsámbék melletti zsombékos réten jártok, különösen húsvét táján, nézzetek jól körül: talán meglátjátok a három festőnyulat. De óvatosan keresgéljetek, nehogy egy száradó színes tojásra lépjetek!

Döbrentey Ildikó

Forrás: Internet

Börtönkereszt

Endrédy Vendel börtönemlékei

A Sopron megyei Fertőendréden született 1895. január 19-én. 1917-ben lépett be a ciszterci rendbe, 1919. december 28-án szentelték pappá. 1920-tól 1938-ig a budai Szent Imre Gimnázium matematika-fizika szakos tanára, 1938–1939-ben ugyanott igazgató és házfőnök. 1939-től a zirci, a pilisi, a pásztói és a szentgotthárdi egyesített ciszterci apátságok apátja és a zirci kongregáció elnök apátja. 1950. október végén letartóztatják. 1956-ban szabadul. 1957. március elején újból letartóztatják, és augusztusban szabadul amnesztiával. Ettől kezdve 1981. december 29-i haláláig a pannonhalmi szociális otthonban élt.

A ciszterciek az egyik legtekintélyesebb szerzetesrend volt Magyarországon. Nagymúltú iskoláikban magas szintű képzés folyt, és ezekből a tanintézetekből került ki a magyar értelmiség jelentős része. Ugyanakkor népszerűségre tettek szert a falusi lakosság körében is. A kommunisták kezdetben arra gondoltak, hogy a ciszterci rendet – bizonyos keretek között – tovább engedik működni, azonban hamar fölismerték, milyen veszélyt jelentene ez számukra. Megkezdődött tehát a leszámolás a ciszterciekkel is. A rendet kapcsolatba hozták a Magyar Közösséggel, amelyet összeesküvéssel vádoltak. A koncepciós vádak kiagyalása közben a kommunista hatóságoknak kapóra jött, hogy volt ciszterci diákok a diktatúrával szembeni fegyveres ellenállás gondolatával foglalkoztak, és illegális csoportot hoztak létre. Endrédy Vendel apát személyét összefüggésbe hozták a szervezkedéssel, és az egyházüldözés első hullámában is föltűnő kegyetlenséggel igyekeztek megtörni és a valótlan vádak beismerésére kényszeríteni.

Börtönbeli szenvedéseinek történetét közvetlenül 1956-os kiszabadulása után mondta tollba.

Mint a ciszterci rend zirci apátja, 1948 november végén három hétre Rómába utaztam. Több hónapi kérvényezés után, nagy nehezen kaptam útlevelet. Bánáss László veszprémi püspöknek és Cavallier József meghatalmazott miniszternek kellett jótállni értem. A magyar hatóságok ettől remélték, hogy biztosan hazatérek. Római tartózkodásom idején levelet kaptam Londonból, Baranyai Lipóttól, az Európai Bank magyar származású igazgatójától. Megbízható angliai forrásra hivatkozva közölte velem: Moszkva utasítást adott a magyar kormánynak, hogy 1948 karácsonyán tartóztassák le Mindszenty József hercegprímást, majd azt követően még öt főpapot, akik közül egyedül az én nevemet ismerték. Számítanom kellett tehát arra, hogy hazatérésem után letartóztat az ÁVO. Mivel két jótállómnak szavamat adtam, időben hazatértem. Rómában Tardini helyettes államtitkár, bíboros más forrásból hasonló értesülést kapott. Megkérdezte tőlem, hazatérek-e. Igen, feleltem. A Szentatya nem tette föl nekem ugyanezt a kérdést, ebből gondoltam, hogy egyetért elhatározásommal. [...]

Letartóztatásomnak voltak egyéb előzményei is. 1950. július 14-én Zircen, az apátságban házkutatást tartottak nálam, s ugyanakkor a budapesti rendházban is fölforgatták a lakásomat. Zircen három civil ruhás férfi jelent meg az esti órákban. Házkutatási parancsot nem mutattak, csak ávós igazolványukat. Asztalomon hevert az a még le sem zárt boríték, melyet Rómába szándékoztam küldeni. Gondolom, ezt szerették volna megtalálni, de ahogy lenni szokott, éppen a legszembetűnőbb helyen nem keresték. [...] A Vatikánnak azt javasoltam ebben a levélben, hogy zárja ki a rendből egyik, a békepapi mozgalomnak elkötelezett társunkat, Horváth Richárdot. Előzőleg megkérdeztem őt, miért nem engedelmeskedik fogadalma szerint. Azt felelte: „Nem merem megmondani.” Nem volt aljas ember, biztos vagyok abban, hogy nem ő jelentette a készülő levelet, hanem azok közül valaki, akiknek beszámolt a velem folytatott beszélgetésről. [...]

1950. október 29-én unokaöcsémtől tértem vissza Budapestre. Az esti szürkületben Budapest határában, a külső Soroksári úton jártunk, titkárom, Losonczi Timót vezette a gépkocsit. Hirtelen egy autó vágott elénk, és egy másik mögénk. Mindkettőben négy-négy civil ruhás ávós ült. Vezetőjük elfogatási paranccsal lépett hozzám. Elköszönhetek a titkáromtól? – kérdeztem. Ő is velünk jön – felelte. Losonczi Timót igen becsületesen helytállt. Négy évet töltött börtönben. [...]

Engem az Andrássy út 60-ba szállítottak. Tizennyolc órán keresztül, két rövid megszakítással folyt a kihallgatás. A szünetekben reflektorokkal világítottak az arcomba, és két ávós ügyelt arra, hogy egyetlen percre se zárhassam le a szemem. A vizsgálati főosztály vezetője, akinek kilétét nem tudtam, közölte, hogy több éve folyamatosan figyelnek, minden lépésemről tudnak. Megcáfolhatatlan bizonyítékok állnak rendelkezésükre államellenes bűncselekményeimről. Közölte, hogy összeesküvés szervezését, kémkedést és valutabűncselekményt fognak rám bizonyítani. [...] Az első kihallgatás alkalmával a legitimista szervezkedést és a zsidóellenességet még nem rótták fel bűnömül. Ezzel csak később hozakodtak elő.

A vallatás második órájában az alezredes kijelentette, hogy alávaló rágalom az ávós kínvallatásokról terje-

dő szóbeszéd. Ők soha senkihez nem nyúlnak. Belőlem sem csinálnak mártírt. Mindezt becsületszavával is megerősítette. Ekkor még valóban nem tudtam elképzelni, hogy egy ötvenhat éves embert – ennyi idős voltam – verjenek és rugdossanak, válogatott kínzóeszközökkel kínozzanak, injekciókkal megfosszanak akaraterejétől. [...] Mártírt nem kívántak belőlem csinálni, de személyiségem összetörésével hitvány emberré akartak alacsonyítani – s ezt nem is titkolták. [...]

Hetvenkét óra gondolkodási időt kaptam, annak letelte után – fenyegettek – nyilvánosságra hozzák az általuk tudott kompromittáló adatokat. Nemcsak személyemet állítják pellengérre, hanem a ciszterci rendet és az egész egyházat is. Egyetlen perc gondolkodási időre sincs szükségem – közöltem velük –, mivel nincs mit meggondolnom.

A vallatások végén lekísértek a pincebörtönbe. Első alkalommal a jéghideg kövezeten meztelenre vetkőztettek, hogy így győződjenek meg arról, nem rejtettem-e el valamit magamnál. [...] A pincebörtönben csak egy kosztól ragadó priccs volt. Az első két hónapban takarót sem adtak, később kaptam egy lópokrócot. A helyiségben állandóan égett a villany. Az utcai forgalomból tudtam következtetni, mikor van nappal. Támaszkodás nélkül kellett ülni a priccsen, és csak takarodó után lehetett lefeküdni. Kezeket a takarón kellett tartani, s csak kifelé fordított arccal volt szabad aludni. [...]

Kihallgatóim többször hivatkoztak arra, hogy Moszkva közölte velük, mennyire veszélyes kém vagyok. [...] Kémkedésnek minősítették beszélgetéseimet az Egyesült Államok és a British Council budapesti megbízottaival. Sem katonai, sem ipari titkokat nem adhattam át külföldieknek, hiszen ilyenek soha nem voltak a birtokomban. [...] Valuta-bűncselekménynek minősítették, hogy a külföldi rendtársaktól kapott dollárokat nem a Nemzeti Bankon keresztül értékesítettem. [...] Sokat vallattak az Emericana szervezetről. Megvádoltak a Habsburg-uralom visszaállítására tett törekvésekkel és a Horthy-fasizmus támogatásával, valamint zsidóellenességgel is. [...]

Az egyik fő vádpont ellenem szervezkedés vezetése volt. Mire alapozták ezt? 1947-ben Mindszenty hercegprímás felkérésére megbeszélést folytattam az akkor alakuló Katolikus Néppárt kiszemelt vezetőivel. A párt legálisan indult, s amikor nyilvánvalóvá lett, hogy tevékenységében mégis gátolják, ilyen irányú munkámat azonnal abbahagytam. Az ÁVO megfogalmazásában a vád így hangzott: tevékenyen részt vett Mindszenty József forradalmi úton való pártalakításában. [...]

Demokrácia elleni tevékenységemnek nyilvánvaló példáját látták abban, hogy a ciszterci rend tagjai, hasonlóan a jezsuitákhoz, erélyesen ellenálltak a szerzetesek deportálásának. [...] Rám akarták bizonyítani – s mint később kiderült, ez döntő szerepet játszott megkínzatásomban –, hogy részt vettem diverzáns illegális csoportok létrehozásában. [...]

Első kínvallatásomra egy elegánsan berendezett szobában került sor. Meztelenre vetkőztettek, majd egy fiatal ávós tiszt előtt kellett guggoló gyakorlatokat végeznem. Az ávós csizmáját minden guggolásnál meg kellett csókolnom. Addig tartott ez, amíg össze nem estem. Közben kérdésekre kellett felelnem. Többszöri elájulás után a pincebörtön büntetőcellájába kerültem. Két hetet töltöttem a két méterszer egy méter-harmincas kriptaszerű zárkában. A priccs fölött vezetett a szennyvíz csatorna, mely állandóan csöpögött. Alig feküdhettem le, s csak napközben, ülő helyzetben tudtam aludni egy keveset. Takarót nem kaptam. November volt. Fáztam. Ezekben a szörnyű napokban legfőbb imádságom ez volt: Bárcsak az Úristen magához szólítana, nehogy vallomásommal bárkinek ártsak.

Két hét eltelte után folytatódott a kihallgatás. A szobában, hatalmas íróasztal mögött egy alezredes, valószínűleg a nyomozati főosztály vezetője. Vele szemben ültettek le, s öt-hat civil ruhás vett körül. Oldalt a bőrdíványon hárman ültek, egy ávós őrnagy és két százados. Csak egy szervezkedő diák ügyében faggattak. Újból azt mondtam: nem vettem részt semmiben. Akkor még nem tudtam, hogy Papp Ervin valóban szervezkedett. A jelenlévő detektívek az arcomba köptek. Az alezredes kérdésére, hogy a kínvallatáson kívül tudnak-e más eszközt akaratom megtörésére, a három ávós tiszt nemleges választ adott.

Ekkor áthurcoltak abba a szobába, ahol első alkalommal megkínoztak. Ugyanaz a három ember fogadott: egy hatalmas termetű őrnagy, egy főhadnagy és egy civil ruhás. Ismét meztelenre vetkőztettek, és összeesésig tornáztattak. Közben valamiféle lapos tárggyal hatalmas ütéseket mértek a hátamra. Ennek következtében két-három napig nem tudtam mozdítani a fejemet. Erős rúgásokat kaptam a gerincemre is. Az ütések és rúgások nem okoztak éles fájdalmat, de öntudatom pillanatokra ki-kihagyott, bár nem hiszem, hogy elájultam volna. Arra koncentráltam, nehogy rosszul szóljak, s a hozzám intézett kérdések özönére azonnal válaszoljak. Mert ha nem, hallgatásomat beismerő vallomásnak tekintik.

A fizikai megpróbáltatások többféle változatát kellett kiállnom. Arccal a fal felé állítottak, homlokomhoz szorított, ceruza nagyságú fémtárgyon kellett megtámaszkodnom. Sarkam alá szögekkel és tűkkel kirakott lapot helyeztek. Izzásig hevített rezsót tettek két oldalamhoz. Mikor összeestem, elkapták a szöges deszkalapot, és néhány rúgással talpra állítottak. Másik módszerük a guggoltatás volt. Tíz-tizenöt kilogrammos súlyokat adtak a kezembe, a lábam alá helyezett éles szögek felett kellett guggolnom, az összeesésig. Ilyenkor is ütésekkel, rúgásokkal térítettek magamhoz. Villanyárammal is kínoztak. Ajkamba, szemembe, orromba, fülembe, sőt szeméremtestembe is áramot vezettek. A keresztcsókoltatás abból állt, hogy egy fém keresztet és egy fém lapot, az „evangéliumos könyvet" kellett megcsókolnom. Az áramkör a kezem és az ajkam között záródott. Azt mondták, ha igazat vallok, nem lesz semmi bajom, ha nem mondok igazat, akkor megráz és belepusztulok. Kétfillér nagyságú égett seb maradt a számon.

Amikor összeestem, a padlón lévő valamilyen éles tárgy megsebezte a térdemet, s a sérülés tenyérnyi genyves sebbé fertőződött. Két ávós orvos a legnagyobb gonddal kezelte a sebeimet. Az egyikük megkérdezte: Mi történt magával? Halkan feleltem: tegnap a vallatásnál... Ekkor a spanyolfal mögül előlépett az egyik ávós, és durván közbeszólt: A lépcsőn esett el!

A kínvallatások során egy idő múlva már nem éreztem, hogy ütnek. Néha a börtönőr szólt, hogy töröljem le a vért a homlokomról. Nekem már föl sem tűnt. Kétheti alvatlanság után, amikor mindkét térdem sebes volt már, átvittek egy igen piszkos helyiségbe. Ezt nevezték írószobának. Itt íratták a rabokkal életrajzukat és beismerő vallomásukat. Nagyon fáradt voltam, ledőltem a vértől és gennytől mocskos ágyra.

Ekkor egy felcser lépett be, kezében injekciós tűvel. Azt mondta, az orvos küldte, és olyan injekciót kapok, mely sokkal hatásosabb az altatónál. Két adagot nyomott belém. Tíz perc elteltével csak azt éreztem, valami furcsa történik velem. Így, ebben a megnevezhetetlen állapotban azonnal kihallgatásra vezettek, mely egész éjszaka tartott. Ezek voltak életem legkínosabb órái. Minden erőmet meg kellett feszítenem, hogy ura maradjak értelmemnek és akaratomnak. Nyilvánvalóvá lett, hogy valamiféle kábító anyagot fecskendeztek belém. Sikerült megőriznem önkontrollomat. Ám sem később nem tudtam, és ma sem tudok visszaemlékezni arra a szörnyű éjszakára. Nem tudom, miket kérdeztek. [...]

Ilyen előzmények, nyolc hónapi ávós vizsgálati fogság után a Markó utcában Olti Vilmos tanácsa tárgyalta az ügyemet. A bírósági eljárás a legteljesebb komédia volt. A vádat Alapi Gyula főügyész képviselte, s így hangzott: hazaárulás, kémkedés, szervezkedés, valutázás. 1951. június 28-án hirdették ki az ítéletet. Tizennégy esztendei börtönbüntetést kaptam. A per folyamán pontosan előírták, mikor mit kell mondanom. Nyomatékosan figyelmeztettek, ha netán az ügyvéd a forgatókönyvben nem szereplő kérdést tenne föl, arra nem válaszolhatok.

Ítélethirdetés után majd három esztendeig a Conti utcai börtön lakója voltam. Teljes magányban éltem, senkivel nem találkozhattam. Az ún. titkos rabok közé tartoztam. Később megtudtam, hárman voltunk ott ilyenek: Grősz József kalocsai érsek, Szakasits Árpád és én. [...]

1953. augusztus 7-én Szent Kajetán napján mehettem először sétálni. Egy kört 68 lépéssel tettem meg. 12 kört engedélyeztek. Később fokozatosan hosszabbították a séták időtartamát. A Gyűjtőfogházban az utolsó évben már kétszer is sétálhattam naponta. [...]

Reggel fél hat körül volt az ébresztő a börtönévek során. Felkelés, mosakodás, öltözködés, cellatakarítás. Reggeli nyolc órakor. Az első években rántott levest kaptam, később katonai feketekávét. A napi kenyéradag harminc deka volt, három részletben. Tizenkét óra körül ebédre rendszerint szárított zöldséglevest és fél liter főzeléket adtak. Hetenként egyszer tíz deka főtt hús volt az étrenden, szombat és vasárnap este pedig hideget, kolbászfélét adtak vacsorára. Este kilenc órakor volt takarodó.

Az utolsó évben, 1956-ban a Gyűjtőfogházban már olyan koszton éltem, mint a börtöntisztviselők. A Conti utcában számozott csajkát és kanalat kaptam: a 201-eset. Ugyanezt vittem magammal Vácra is. Éveken át a 201-es csajkából étkeztem, nehogy életjelt adhassak magamról a rabok nyelvén és postáján.

Az Andrássy úton a folyosót fűtötték, s abból jutott, ha jutott egy kis meleg a cellákba is. A pincebörtön egyébként nem volt hideg, csak elmondhatatlanul piszkos és bűzös. A Conti utcában három esztendeig nem fáztam. Vácott viszont, ahol majdnem két esztendőt töltöttem, egyáltalán nem volt fűtés. Ott fagyott el valamennyi kézujjam, jobb lábamon három, bal lábamon két ujj és a bal fülem. A Gyűjtőfogházban kielégítő volt a fűtés.

A szokásos rabbetegségekből én is kivettem a részem. Gyomor- és bélbántalmakkal, vitaminhiánnyal küszködtem, fogaim meglazultak, s részben kitörtek. Egyensúlyzavarban szenvedtem, szívgyöngeség, álmatlanság kínzott. Idegállapotom jó maradt, és humorérzékem sem mondta föl a szolgálatot. Tudtam örülni annak a kis négylevelű lóherének, melyet a Gyűjtőfogház udvarán találtam. Be is tettem a breviáriumomba. Ma is megvan.

Börtönbetegségeim idején mindenkor orvosi kezelésben részesültem. Ávós orvosok gyógyítottak; viselkedésük és a kezelés kifogástalan volt. Az olyan, titokban fogva tartott rabokhoz, mint én, raborvost nem engedtek. [...]

Áldás volt, amikor 1956. március 30-án, Nagypénteken elkerültem a Gyűjtőbe. Örültem, hogy végre tiszta helyen lehetek. Ugyanabba a zárkába tettek, melyben Mindszenty is jó ideig raboskodott. Bár továbbra is teljesen el voltam zárva mindenkitől, mégis elviselhetőbbek lettek a körülmények. Papírt és írószert kaptam, és olvashattam is. [...]

Csak a vizsgálati fogság idején kaptam cellatársat. Eleinte azt gondoltam, beépített emberek. Első társam a Fő utcában 1951 januárjában egy tábornok volt. Bemutatkozását azzal kezdte: Ne tessék mondani semmit magáról! Ebből arra következtettem, nem lehet beépített ember. Később egy vezérkari századossal, majd egy mérnök alezredessel voltam együtt. Ezután hat esztendeig magánzárkában töltöttem napjaimat.

Börtönéveim alatt egyetlen alkalommal, szabadulásom előtt három hónappal, 1956. augusztus 3-án fogadhattam bátyám fiát. Abból sejtettem, hogy látogatóm lesz, mert soron kívül megborotváltak. Fél órát beszélhettünk az őr jelenlétében. Unokaöcsémtől tudtam meg, hogy édesanyám 1951. január 16-án meghalt. [...]

Szabadulásomkor a letartóztatás idején használt ruháim már nem voltak meg. Csak a cipőzsinóron lógó órámat, az apáti gyűrűmet és a papi civil ruhámat kaptam vissza. Hatéves börtönéletem szenvedéseit semmi földi kincsért nem adnám oda. Óriási értéktöbbletet kaptam ezáltal. Nem haragszom senkire bántóim, kínzóim közül.

1956. november l-jén az őr kinyitotta magányos börtöncellám ajtaját. Három polgári ruhás férfi lépett be, ezzel az álomszerű köszöntéssel: Dicsértessék a Jézus Krisztus! A zirci apátúr szabad…

Este hat óra lehetett, amikor utolsóként átléphettem a budapesti Gyűjtőfogház kapuját, azért utolsóként, mert nevem sehol sem szerepelt az elítéltek listáján.

Forrás: Elmer István: Börtönkereszt. Börtönviselt katolikusok visszaemlékezései, Bp., 1994

Hanna Wolff

Jézus, a férfi

Jézus alakja mélypszichológiai szempontból

II. rész

A Jézus-kép az anya-archetípus konstellációjában

Anya-archetípuson azt a tudatállapotot értjük, amelyet ugyan mindenfelől a nőiség határoz meg, de *kizárólag* az anya alakjában. – A férfi tehát pszichikailag mélyreható módon találkozik a nőiséggel, ám ez a találkozás *egyoldalú*, és ez az egyoldalúság *nem ártalmatlan*, hanem súlyos (pszichológiai) következményekkel terhes.

Amikor az anyafiguráról mint *archetípusról* beszélünk (ne feledjük: az első női jelenség, amellyel a férfi találkozik, az anya – bár itt a nőiség és az anyaiság még differenciálatlanul és naivan együtt van), rá kell mutatnunk arra a sajátos hatalomra, amely ezzel az elképzeléssel („archetípus") együtt jár. Az anyaság egyike azoknak a dinamikus őshatalmaknak, amelyek a lelket elemi erővel meghatározzák. Jung szerint: „Az anyára kivetített archetípus az, ami a valóságos, konkrét anyának mitológiai hátteret ad, és ezáltal tekintélyt, sőt numinozitást kölcsönöz." E kivetítés nyomán az anya fenségesnek vagy rettenetesnek, szentnek vagy ördöginek tűnhetik. A tényleges anyának egyiknek sem kell lennie; az archetípus láttatja ilyennek vagy olyannak. – A mi kérdésünk: Milyen fantazmagóriákkal terheli meg az anya-archetípus konstellációja a Jézus-képet?

Másfelől ugyanolyan magától értetődő, hogy a konkrét anya kiemelkedően hozzájárul az archetípus aktivizálásához, fejlesztéséhez vagy éppen leépítéséhez. A mi esetünkben a konkrét anya helyébe a teremtő történelmi szituáció lép. – Kérdésünk: *A történelmi helyzetek mely körülményei segítették* ***az anya-archetípus meghatározóvá (együtthatóvá) válását?***

Főként a következők:

Egyrészt *a megtestesülés dogmája*. Ez kikerülhetetlenül, sőt a leghivatalosabb módon az anyaságra utal. Hiszen a megtestesülés azt jelenti, hogy az isteni bevonul a történelembe, az anyagba, az emberibe, a testibe, a földbe – sajátosan a női(ség)be. Ily módon azonban ez a földi valóság minden mozzanatában abszolút értékhangsúlyt kap; mert mégiscsak méltónak és alkalmasnak tartatott arra, hogy az Isteni és Örök hordozója (és elrejtője) legyen.

Másrészt *a Mária-dogma*. Hiszen az a föld, az az anyai, amely sajátosan magába fogadta az istenit, Mária volt. Ezt a sajátosan anyait nevezték az Efezusi zsinat után hivatalosan is „Istenanyának", „Istenszülőnek" vagy „Szent Anyának".

Mindkét mozzanatnak elvileg a nőiség és az anyaság felértékeléséhez kellett volna vezetnie, gyakorlatilag azonban bonyolultabban alakult a helyzet, és végső soron intellektuális kompromisszumra került sor: elismerték a nőiséget és az anyaiságot, de csak kivételként, tehát igent és nemet mondtak egyszerre. – A szűzi szülés dogmája csak mélypszichológiai szempontból érthető: következetes intellektuális terméke az anima-fejletlen, kompenzációs férfigondolkodásnak; hiszen objektív szempontból nézve az Újszövetség éppen elég világosan beszél Józsefről mint családapáról (viszont a szűzi szülés dogmája hivatalosan kikapcsolja őt).

Mindenesetre a két hatalmas motívum, a megtestesülés és a Mária-dogma csak távolról irányítja az általános női problémákat. Ám intenzíven vetődik fel a probléma egy másik, önálló fejlődési vonalon, nevezetesen *a lovagi szolgálat* részben tapogatózó, részben koraéretten heves törekvéseiben a 12. század közepétől a 14. század elejéig.

Mária itt is „a" Mennyei Hölgy marad, de a lovag nem egyszerűen csak az égre irányítja tekintetét, hanem egyúttal – vagy inkább – saját imaginációs világára, saját pszichikai belsejébe is. „Hölgye", akinek hódolattal adózik, kevésbé egy konkrét asszony, hanem (J. Evola kifejezésével) az „imaginációasszonya". Úgy „szenteli magát" Hölgyének, mint Istennek. Arról a kísérletről van szó, hogy a „belső asszony" birtokába jusson. Ebből a szempontból nem lehet eléggé értékelni a lovagi kort, már ti. a férfi pszichikai szempontjából. Világos és erőteljes animakeresés tör fel itt spontánul.

De ez mégis koraérett előrerohanás. Mert még nem képesek „realizálni" a keresést (azaz tudatos belső létbeemeléssel megvalósítani), hanem inkább „konkretizálják" (azaz kívül cselekszik azt, amit belül kellene megvalósítaniuk). Az önmegtagadás és önmeghaladás kísérlete a Hölgy kedvéért végrehajtott konkrét, hősies vállalkozásokban, veszélyvállalásokban, kalandokban pufog el. A kard és az erőszak nagy tetteiben folyik szét a mélyebb önmegismerés. Ezért aztán biztos a külső és a belső bukás. A lovagvárak a házasságtörés és minden kicsapongás, a szexuális intrika és a promiszkuitás helyeivé válnak. Kezdődik a fattyúnemzések kora. A 14. és 15. században több lányt és asszonyt erőszakolnak meg és rabolnak el, mint az egész középkorban.

Természetesen felvirágzik a sok előzménnyel bíró, *hittel és babonával teli Mária-tisztelet* is. De ***mi haszna lett belőle a férfinak, és mi a nőnek?***

Pszichológiailag nézve a Mária-tisztelet ismét *visszavetette a férfit a maga fejlődésében*, mivel még korántsem fejezte be teljes pszichológiai kifejlődését férfivá, animakeresése sokféle módon szétfolyt és megtört; ezen a ponton visszatérni az anyatisztelethez meglehetős visszalépés (de legalábbis a stagnálás jele).

A nőre pedig rávetül a Mária-anya-tisztelet árnyéka. Az a pszichológiai helyzet, amelyben anyakötődése folytán a férfi kitart amellett, hogy a nő helyett az anyát tisztelje, frusztráló a nőre nézve. Ez hamarosan teljesen nyilvánvalóvá válik. Évtizedeken át számtalan nőt szorongatnak, kínoznak meg, égetnek el, akasztanak fel, fojtanak meg, mint egy állatot. Miért? Nem azért, mert boszorkányok voltak, hanem azért, mert a frusztrált animakeresés gyűlöletbe csapott át, minden lehetséges árnyékelemmel keveredve. A tulajdonképpeni öngyűlölet naiv és primitív módon, „konkretizálódva” ismét kifelé fordul, a konkrét történelmi másik nem felé.

Máriának azonban, „mindenki anyjának”, akit messze az ég sátorán túli transzcendens területre vetítettek ki, megvan *a földi megfelelője: az egyház,* ***az „anya-szentegyház”***. Ő a látható szimbóluma a láthatatlan égi királynőnek. – Már a 2. századtól kezdve szaporodnak az oltárokon és egyéb helyeken a mennyei anyának, az ég királynőjének ábrázolásai. (A Mária-tisztelet szinkretista képződményében megtalálhatók a különböző anyaistenségek – Astarte, Kübele, Artemisz, Héra, Démétér, Perszefoné, Afrodité, Holda, Parkta – tiszteletének elemei. Az övéit palástja – az égboltozat – alatt védelmező Mária képe tökéletesen azonos Izisz hasonló képével.) *Az egyház a „Nagy Anya” (Magna Mater) jelében győzött.* A „nagy anya” azonban ugyanazt jelenti, mint a mi leírásunkban az anya-archetípus mint átfogó őshatalom.

A mondottak után várható, hogy *ez az anya-egyház nemcsak ambivalens, hanem multivalens természetű is*. Ez az anya-egyház, amely áldón terjeszti kezeit gyermekei fölé, egyúttal az is, amely megköt, helyben tart és nem enged el; szívó inerciával (= erőtlenség, tehetetlenség) tart meg az infantilis fokon; folyton *elátkozza a fejlődést*, ami számára az elszakadással azonos jelentésű. Karitásszal és fenyegetéssel, boldogságígéretekkel és tekintélyi igényekkel, megnyerő univerzalizmussal és kőkemény elvi szűkössséggel – ambivalens természetének megfelelően – azon van, hogy az ember anyjához kötött gyermek legyen és maradjon.

Ez az egyház *főképpen a szolgáit teszi kasztráltakká.* Ebben pszichológiai következetesség érvényesül. (A gyakorlat ugyanis igazolja, hogy) az anyakötődésű vagy infantilisnek megmaradó férfi mindenekelőtt férfipotenciáját veszíti el, pszichológiailag mindenképp, és gyakran fizikailag is. A Nagy Anya negatív hatalomgyakorlása a fiúra és a férfira úgy hat, mint hatalmától megfosztás, mint potenciájától megfosztás, mint kasztráció. (A gyakorlat megintcsak igazolja, hogy senki sem alkalmatlanabb a férfi szerepre, mint az ún. „anyja fiacskája”...). Csak ilyen szolgákat tud használni a Nagy Anya (más megközelítésben: a Fallikus Anya...), aki „minden mindenben”, és az is akar lenni, nemzeni és szülni, létrejönni és elmúlni, létrehozni és elpusztítani. Mint anya-egyház csak efféle – legalábbis pszichológiailag – kasztrált szolgákat teremt magának a kényszercölibátus révén, amelynek látható jele a tonzúra. – Az *infantilitás* a megkövetelt soron következő fejlődési lépés megtagadását jelenti. Ez a tagadás mindig destruktívan hat! A pszichoterapeutikus gyakorlat igazolja, hogy tulajdonképpen csak egy nagy alapprobléma létezik, amely minden neurózis és minden lelki szenvedés alapjául szolgál, nevezetesen az infantilitás.

Szúrjunk be még ezen a ponton *valamit a reformációról*. Luther éppen azt teszi, amit a Nagy Anya kasztráltjai sosem tennének (vagy nem teszi, amit azok magától értetődően tesznek). Nem menekül vissza a Nagy Anyához, hanem előre tör az önmegvalósításban, amikor személyként felelősséget vállal. Mária-anyához azért menekülnek az emberek, mert ő megóv az ítélettől és közbenjár. Luther ellenben az ember saját felelősségéért küzd az Isten előtti ítéletben. (Szakítása a cölibátussal következetesen folyik egész magatartásából.) – Amit a reformáció hozott a férfi pszichológiai önmegvalósulása szempontjából, az hallatlanul fontos hozzájárulás az újkori ember tudati történelméhez. (Az anya-egyház jól érzékelte, hogy itt a maga létkérdéséről van szó, alapvető megkérdőjelezéséről...)

És ***mi történik a Jézus-képpel az anya-archetípusnak ebben a pszichológiai klímájában?***

(Már említettük, hogy Jézus-értésünk semmiképpen sem nyúlik messzebbre, mint önmegértésünk vagy befogadási lehetőségeink...)

Nos, *a Mennyek Királynője uralkodik itt.* Az ártatlan gyermek Jézus játszadozik az ölében. „Jézus és Mária” az itt használt formula, de a Jézus név első helyre állítása csak főhajtás a dogmatika és a hagyomány előtt. A formula valójában arra gondol, hogy „Mária és Jézus”, és ez így is jelenik meg a „Mária a gyermekkel” megfogalmazásban. Ebben a pszichológiai klímában virágzik a „Mária-misztika” és a „gyermek-misztika”. Nem is kell mondani, hogy a meghatóan bájos Jézuska, aki maga is teljesen anyjához kötődik, a maga rászoruló voltában aligha fog segíteni a férfinak animakeresésében és animafejlődésében.

Amint ambivalens ebben a konstellációban az anya-archetípus, és ennek megfelelően ambivalens az anya-egyház, természetesen *ambivalens a Jézus-kép is*. A barátságos Jézuska ugyanis egy kiélezett bíróelképzelés egész keménységével kötődik össze. A bájosan göndörödő hajú fiúcska egyúttal a világ bírája. Az egész pszichikai-szellemi horizont komor, a vég, az utolsó leszámolás jelenik meg rajta, a túlvilág pusztító tüzének lángjai már átcsapnak e világba.

A kedves Jézuska és a kérlelhetetlen világbíró kontrasztja első pillantásra össze nem illőnek és egyenesen rettenetesnek tűnik. Valójában *pszichológiailag logikus és következetes.* – Mert a férfiak Erosza, és minden, ami bennük fejlődésre tör, az anyakötődésnek ezen a fokán hatalommal le van fojtva, és mivel nem tud kibontakozni, tudattalan marad. Csakhogy mindaz, amit hosszabb időn keresztül elfojtanak vagy háttérbe szorítanak, automatikusan pervertált, azaz *destruktív ellentétébe csap át!* Megsemmisítő hatalommá válik. Jung ezt mondja: „A tudattalan Erosz mindig hatalomként nyilvánul meg, a hatalom könyörtelen akarásában, az illető saját személyiségének és gyermekei saját életének megsemmisítéséig menően.” – Ha az ítélet említett gondolata kiterjeszti komorságát az egész tevékenységre, akkor az pszichológiailag csak azt jelenti, hogy a férfi *árnyékprojekciója*, amely korábban csak a nőt érte, most hatalmába kerítette a kereszténységet mint egészet.

Éppen csak utaljunk még arra, hogy ha a férfi, a nő és a Jézuskép tulajdonképpen nem sokat nyert is az anya-archetípus uralmi területén, a gyerek mégis bizonyos nyereségnek örvendhet. A „Mária a gyermekkel” képek anyaiságot, gyengédséget és emberiességet sugároznak, és a „Mária a gyermekkel” formula hozzájárult ahhoz, hogy kezdjék a gyermekben a gyermeket „látni”, hogy a szülők és gyermekek közti keménység és szigorúság, sőt ellenségesség kissé enyhülni kezdjen.

Az androgün Jézus-kép

A patriarchátusban a férfi le akarja igázni a nőt. Ahol az anya-archetípus uralkodik, ott a nő le akarja igázni a férfit. *Az androgün* (= férfi-női) *tudatsíkon a férfi és a női elem megbarátkozik, nem harcol többé egymással.* Az uralkodó alapvonás a kiengesztelődés.

Az androgün gondolkodás a *hermafroditára* irányul. (Hermász és Afrodité fia Hermafroditosz. Szalmakisz nimfa beleszeret, ő visszautasítja; a nimfa kiesdi az istenektől, hogy egyesülhessen vele; így keletkezik Afroditoszban egy félig férfi, félig nő ifjú.) Itt a férfi és a női elem meglehetősen naiv módon egyesül, azaz egyszerűen összeadják vagy egymás mellé állítják őket. (Ily módon fizikailag és pszichikailag egyaránt életképtelen lény jön létre.) Ezen az úton természetesen nem jöhet létre valódi integráció, ami kölcsönös, teremtő egymást áthatást jelent. Mindazonáltal nagy kár lenne ezt az androgün szemléletet egyszerűen félretolni, mert ez rendkívül *fontos átmeneti fokozat.*

Az androgün gondolkodás igen *széles folyam a történelemben*, a görög mitológiától és a zsidó misztikától a középkori misztikán át a pietizmusig és a romantikáig, és el egészen a mai emberig (akinél a tudattalan képződményeiben, az álmokban és a spontán firkálmányokban jelenik meg). Ha pedig egy gondolkodási motívum ilyen szélesen bontakozik ki évszázadokon és ezredeken át, akkor valami általános emberi szolgál alapjául, s az akar feltétlenül megszólalni.

A nyugati androgün spekuláció kiindulópontja az 1500 körül élt *Leone Ebreo* (Jehuda Abarbanel), aki Platón ismert mítoszát (az eredetileg egységes, androgün ősemberről) akarja összekapcsolni a bibliai teremtéstörténettel. Számára az eredetileg egységes ember későbbi kettéosztása (Platón) nem büntetés (eget ostromló gőgjéért), hanem fordulat a jobb irányába, mert csak így születhetik meg a szerelem, amelynek mennyei hatalmát akarja dicsőíteni. Másfelől a kettéosztás kifejezetten üdvözítő szándékból történik, Isten szeretetéből és az ember megmentésére irányuló akaratából. Ugyanis fönnállt a veszély, hogy az istenszemlélésnek önmagát teljesen átadó „kétszemélyű” Ádám egyáltalán nem törődik a női elemmel (a testtel és az anyaggal); ezért a kettéosztással teremtő feszültséget kellett benne kelteni. Harmadrészt – s ez a legfontosabb – mindkét szétválasztott rész Isten képe és hasonmása marad, másképpen: a nemek ellentéte (amely az androgün képben naivan egyesült) minden egyes emberbe kerül bele, a férfiba és a nőbe egyaránt, hogy így „minden egyes ember sorsává váljék” (a férfias elem itt az intellektus, a nőies elem a test). Ez az egymásra vonatkoztatottság és egymást kiegészítés a szerelem nagy, eléggé nem dicsérhető élethatalma. (Elhagyva a mitikus csomagolást nyilvánvalóvá válik, hogy az animusz-anima probléma igen világos megfogalmazásával van dolgunk...)

Igen jelentős képviselője az androgün gondolkodásnak *Jacob Böhme* († 1624). (De gondolatmenete elég bonyodalmas, ezért nem ismertetjük. Csupán annyit jegyzünk meg, hogy) ő az első, aki egy női mozzanatot közvetlenül Jézusra vonatkoztat, s elmélete így az újabb kor legjelentősebb krisztológiai eseményének tekinthető. – Megemlítjük még az 1789-ben született *Carl Gustav Carus* nevét.

A fő kérdés az, hogyan jellemezhető *az androgün Jézus-kép*, mit is jelent ez. Azt, hogy Jézus többé nem egy autoritatív apa-

isten funkcionáriusa vagy ügyintézője. Semmi köze már az ég királynőjének ölében ülő tehetetlen gyermekhez. *Felnőtt, férfivá lett.*

A Jézus-kép e fejlődése a megváltozott pszichológiai klímában rejlik, amelyet mindenekelőtt a nőiség pozitív értékelése jellemez. A nő már nem ellenség, aki ellen harcolni kell, nem is az infantilitás szimbóluma, hanem az egzisztencia egyik lényegi alaplehetősége, amelyben a férfilét éppúgy egészen részesül, mint a női egzisztenciavalósítás.

Ennek alapján fogalmazódik meg a szándék a férfi Jézus *integrált* képének megfogalmazására (egyelőre még szándék ez, és nem kész tény), aki a férfiak vezére lehet az igazi férfiúsághoz vezető úton, és a nők vezére lehet az igazi nőiséghez vezető úton. – Ehhez hozzá kell jönnie a történeti Jézusfigura tudományos kutatásának.

A fölcserélhetetlen

Amikor a mélypszichológia az Újszövetségre veti tekintetét, akkor világosan körülhatárolt, jellegzetes felcserélhetetlenségében áll előtte Jézus. Nem áll fenn annak a veszélye, hogy környezetének bármely más emberével fölcserélje. „Jézus egészen más volt” – ahogyan *E. Stauffer* mondja.

A mélypszichológusnak ez az első, spontán benyomása, és nem végkövetkeztetése. S ami számára Jézust mindenki mástól élesen megkülönbözteti, az éppen *anima-integráltsága*. Abból, hogy ezt első látásra fölismeri, máris világos, hogy a mélypszichológiailag megvilágított megértés valami más, mint csupán mentális értelmezés. Hiszen az utóbbiról éppen az ellenkezője mondható el, nevezetesen az, hogy *Jézust folytonosan fölcserélte mindenfajta környezettel, mindenfajta filozófiával és ideológiával* (ma pl. a legsekélyesebb ún. *embertársiassággal*). Jézus a világtörténelem legnagyobb projekciós felülete. Az alaphelyzet pedig az, hogy az emberek mindig *önmagukkal* cserélik föl Jézust, saját integrálatlanságuk *projekcióival*. – Mutassuk fel hát a különösen ***tipikus felcseréléseket,*** hogy a mélypszichológiailag megvilágított gondolkodás annál jobban elkülönüljön!

Első helyen természetesen *a történelmi háttérrel történő fölcserélést* kell megemlíteni. Egyfajta történelemszemlélet Jézust mindennel és mindenkivel azonosítja, úgyhogy végül minden és mindenki megmarad, csak Jézusból nem marad semmi. Így lesz az Újszövetségből „Jézus-Krisztus-költészet”; „költészet, de nem történelem” mondja *A. Raschke*; *A. Drews* „Krisztus-mítoszról” beszél. Jézus ezek szerint csak metafizikum, nem hisztorikum.

Másik érdekes kísérlet ma a zsidóságé, hogy „Jézust, a testvért” (aki immár csupán egy szakadár), *„hazavigyék” a zsidóságba*, eredeti környezetébe. Ez a hazatérés vagy hazavitel azt jelenti, hogy a Jézus-alak feloldódik a judaizmusban. Jézus csak azt tanította, mondják, amit akkoriban minden művelt zsidó vagy rabbi tudott, s így Jézus csak sajátos stílusú rabbi volt, az egyik iskola feje a többi között, Hillelhez vagy Sammajhoz hasonlatos.

A legnagyobb diadalt azonban az az animaszegény differenciálatlan és integrálatlan gondolkodás üli, amely Jézust *azonosítja a „modern”-nel*, tehát azzal, amit épp akkor „modernnek” tartanak, azaz az uralkodó szellemi állapottal, a jelen adott szituációjával, az uralkodó ideológiával és így tovább.

Persze nem ezek az egyedül lehetséges fölcserélések. Az utóbbi évtizedek fontos példája *a „gyülekezeti teológia”* (amely az első és második keresztény generációt a jézusi üzenet áthagyományozója helyett gyakorlatilag annak kizárólagos szerzőjévé teszi meg). Manapság különösen a kollektív trendek azok, melyek nemcsak zászlójukra írják a Jézus nevet, hanem meg is erőszakolják azt.

Hogyan is mondta K. Niederwimmer? „Jézust olyan mértékben értjük meg, ahogyan saját magunkat. Megértésem mértéke saját tudatom világosságától függ. A létrejövő Jézus-kép mindig árulkodó.”

A rész-szempontokban gondolkodás egyébként *annyira jellegzetes*! Minden kor ún. ortodoxiája arra helyezi a súlyt, „ami” Jézus, nevezetesen Isten Fia, a Krisztus, az Emberfia, a Főpap stb. Minden kor racionalizmusa azt kérdezi, mit *„mond”* Jézus, hogy új értelmi igazságot csináljon belőle, pontosabban egy saját régi igazságát igazolva lássa. Bultmannt sajátosan az érdekelte, mit *„tett”* Jézus. Pontosan ugyanazt kérdezik a tegnapi és mai vallásos szocialisták, a szociális érdeklődésűek vagy forradalmi indíttatásúak. Ma igen sok teológus és laikus azt kérdezi, mit *„használ”* Jézus. Igaz, ami semmit sem használ, az nem is alkalmas semmire. De amikor arról van szó, ami végső soron hordozza és megtartja az életet, akkor a pusztán hasznos igen hamar értékét veszíti.

A *mélypszichológiailag* megvilágított vagy integrált gondolkodásnak az említett rész-szempontok egyikével sincs külön dolga (nem csupán egyike vagy másika érdekli), hanem az olyan

egész-szemlélet, amely egy jelenség magjából vagy lényegéből kiindulva azt az Egészet ragadja meg, amit az illető jelenség önmagáról „el akar mondani”. Az ilyen gondolkodás rögtön fölismeri: Itt olyasvalakivel van dolgunk, akiről olyan sajátosságot kell állítani, ami az őt túlkiabáló kortársi kollektívum egyetlen tagjára sem érvényes.

Valóban elmondható mindez az emberi történelem ama első integrált férfijéről? Konkrét válaszainkat alighanem úgy készítjük elő a legjobban, hogy előbb felmutatjuk a kortörténeti animahátteret – ha már ezt a szót merjük használni –, amelytől aztán Jézus, a férfi annál félreérthetetlenebbül különül el.

A nő a kortárs zsidóságban

Az a környezet, amelynek hátterében Jézust szemügyre kell venni, kifejezett patriarchátus, kemény és merev, sokszor kegyetlen és irgalmatlan patriarchátus. (Persze hasonló a helyzet a hinduknál és a mohamedánoknál, ámbár mindhárom vallás az ellenkezőjét állítja. Na igen: nincs olyan vallás, amely nem éppen az asszonynak biztosított volna egész különlegesen megtisztelő helyzetet – már ami az apologetikus szólamokat illeti.)

Ami Jézus környezetét illeti, arról a zsidó patriarchátusról van szó, amelyből éppenséggel nem hiányzik néhány barátságos vonás (pl. az erényes asszony a „férfi *koronájának*” számít – de éppen a *férfiének*!), de amelyben nemcsak hogy kevésre becsülik a nőket, hanem a minden nővel és nőivel szembeni kifejezett animozitás uralkodott (***animozitás*** = ingerültség, indulatosság, elfogultság, ellenszenv, ellenséges magatartás, vagyis elfogultságból fakadó, indulatos ellenségesség; azaz itt konkrétan: lekezelő antifeminitás. – Részletesebb kifejtése a következő fejezetben.) Sőt: szélsőséges patriarchátusról van szó, amelyben *a női elemmel szembeni animozitást egyenesen társadalmi törvénnyé emelték*. (A férfiak mindennapi imádságban köszönték meg Istennek, hogy nem „pogánynak”, tudatlannak és – főképp – hogy nem nőnek teremtette őket...)

Már ott kezdődik a dolog, hogy leánygyermek születése nem ok az örömre. „Jaj annak, akinek (csak) lányai vannak!” Az asszony természetesen „alá van vetve” a férjének, és ennek jeléül pl. kötelessége megmosni férje lábát, még ha négy vagy több rabszolganőt hozott is a házhoz. Alacsonyabb rendű lény, amint az mindenekelőtt szexuális és vallási téren válik világossá. Már „egy nőhöz szólni is tisztességtelen valami”. A nő olyan, hogy „egy vacsoráért odaadja magát”, a harmadik pohárnál már fajtalanságra szólít fel, a negyedik után pedig minden szamárnak felkínálja magát az utcán. És ha megfelel is az Izraelnek adott ígéreteknek, hogy ez a nép „szaporodjék, mint a tenger fövénye”, az asszonnyal való érintkezés – és sajátosan a nemi aktus – tisztátalan dolog marad.

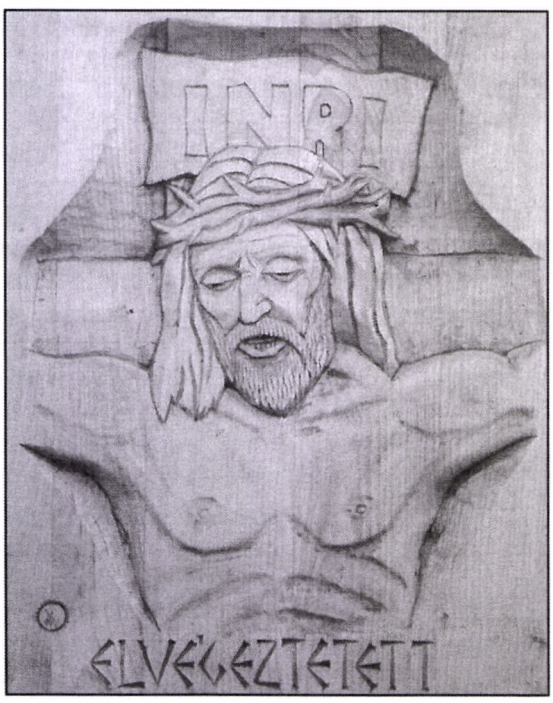

Nincs mit csodálkozni azon, hogy ezzel a szexuális „törvényen kívül helyezéssel” kéz a kézben jár *az emberi és morális törvényen kívül helyezés*. A nő „torkos, hallgatódzó (kíváncsi), lusta és féltékeny”, „megbízhatatlan” és „hazudik”, és ezért nyilvánosan nem is tanúskodhat. Kerülni kell, amennyire lehet – és nemcsak az utcán –, hogy ha nem muszáj, ne beszéljen vele az ember. Egyáltalán nem szabad köszönni neki, a saját férjének sem. A saját lányával sem éjszakázhat egy fogadóban az ember, elkerülendő az emberek fecsegését. Nyílt utcán még véletlenül sem szabad egy nő mögött haladni. Folyton félni kell a nő „pimaszságától és könnyelműségétől”. Mert „a legerényesebb nő is varázsló (boszorkány)”. „Sok nő, sok bűbájoskodás.”

Természetesen *vallásilag ugyanilyen alacsony a nő helyzete*. A gyerekekkel és a rabszolgákkal helyezik egy kategóriába, mert mindnek közös tulajdonsága, hogy földi uruk van, akinek a szolgálata annyira igénybe veszi őket, hogy az égi úr számára – állítólag – már nem marad idejük. Ezért nem is kötelező a lányok vallási oktatása. Minden enyhítés ellenére a lényeg marad: A férfiak ajkáról száll föl a dicséret Isten dicsőségére. És túlbuzgó tanítók oly fanatikusan zárják ki a nőket minden tóraközelségből, hogy azt mondják: „Ha elégnének is a tóra szavai, nőknek akkor sem lenne szabad kiszolgáltatni őket.” (Az utóbbi három bekezdés *Strack-Billerbeck* alapján.)

Még a Tízparancsolat korábbi megfogalmazása is (2Móz 20,17) *egy kalap alá veszi a nőt a szántóföldel, az állatokkal és minden egyéb vagyontárggyal*, csak a későbbi megfogalmazásban kap külön helyet a nő (5Móz 5,21). Először egyszerű birtoktárgy.

Most már nem tűnhetik túlzásnak az a megállapításunk, hogy a nővel szembeni animozitást egyenesen társadalmi törvénnyé emelték. Animafejlődésről itt szó sem volt. Ez az a háttér, amely évszázadokra visszafogóan és a fejlődést gátlón hatott (és hat mind a mai napig, például a kibucokban, ahol ennek ellenhatásaként könyörtelenül ragaszkodnak ahhoz, hogy a szülés és a gyermeknevelés ne zavarja a nemek abszolút egyenlőségét – *B. Bettelheim*). Ebben a háttérben kell szemügyre vennünk Jézust.

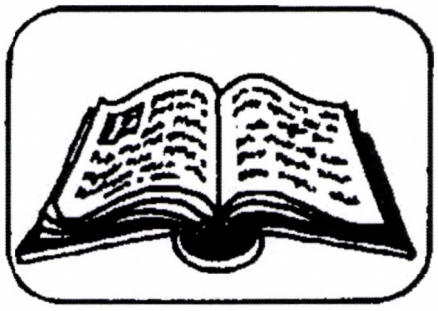

BIBLIA

Az áprilisi elmélkedések szerzői sorrendben: Benyhe István, Benyhe Zsuzsa, Bajnok Dániel, Bajnokné Benyhe Judit, Bajnok László (mind Budapest); a májusi elmélkedéseket Gyűrű Ferenc (Egyed) írta.

Április 1. – Húsvétvasárnap – Jn 20,1-9 – Az üres sír

A tanítványok halott mesterüket gyászolják, fel sem tudják fogni, hogy milyen megrázkódtatásokkal teljes volt az utóbbi néhány nap. Zavarodottságukat fokozza, hogy a Jézushoz közel álló magdalai Mária hírt hoz arról, hogy a sír üres. Ez a rész nem foglalkozik azzal, hogy katonák is őrizték a sírt, hogy a halott eltűnése a sírból minek is lehet köszönhető.

A racionálisan is értelmezhető tények leírásában az első meghökkentő adat, hogy a gyorsabban futó tanítvány, aki a szentíró szerint a „szeretett tanítvány”, nem megy be rögtön az üres sírba, hanem megvárja idősebb társát. Vajon melyikünk állná meg, hogy ne menjen be elsőnek, ha valamin csodálkozni kell, vagy olyasmit láthatunk, ami nekünk életbevágóan fontos?

A tapasztaltabb Péter elsőnek ment be és látta a halotti lepleket. Itt a szöveg kissé pontatlanná válik. Az egyik fordítás gyolcsot (egyes szám), a másik vásznakat (többes szám) említ. A szemfedőkendő helye minden fordításban pontos. A szeretett tanítvány is bement a sírba Péter után, látta, hogy mi van a test helyén, és *hitt*. A szentíró fontosnak tartja elmagyarázni, hogy ez azért volt, mert addig a pillanatig *nem értették, hogy az Írás szerint* Jézusnak a halottaiból kellett feltámadnia.

A hit néhány fontos kritériuma jelenik meg előttünk: A hit beigazolódott meggyőződés. A hit önmagában lehet önáltatás, tévedés vagy bármi, ezért a valódi hit megjelenéséhez szükség van az előzetes tudásra, tapasztalatra, a tekintélyre (mások bizonyosságára és kontrolljára). A tanítvány(ok) hite nem magából az üres sír tényéből született. A tapasztalati tény, korábbi tanulmányaik és tapasztalataik igazolódása, a tekintély (Péter) jelenléte és az, hogy embertársuk kontrollja is tanúsítja, hogy amit éreznek és látnak, nem képzelődés.

Felismerem-e a jeleket életemben, és ez erősíti hitemet? Van-e akivel megosszam hitem lényegét, a hozzá vezető utat? Van-e közösségem, amelyet gazdagíthatok a hitemet erősítő tapasztalatokkal? Meg tudom-e fékezni kíváncsiságomat, lelkendezésemet, a belőlem kikívánkozó közlésvágyat, hogy a testvérem az én véleményem előadása előtt szembesüljön a kérdéssel, élménnyel? (Ezáltal a hitet erősítő kérdés valamennyiünk javára válik, és nem engem tol előtérbe a tolakodó sikerélmény vagy a fontoskodás.)

Április 8. – Húsvét 2. vasárnapja – Jn 20,19-31 – Jézus megjelenik a tanítványoknak

Nagyon sűrű a mai vasárnap örömhíre – Jézus két közösségi megjelenését is belezsúfolja a liturgikus szerkesztő. Ahogy Jézus átadja a bűnbocsátó hatalmat, amint először megjelenik összes tanítványa előtt, olyan, mint amikor az örökhagyó kinyilvánítja a végrendeletét. Hiszen a legmeghökkentőbb az, ahogy egyszerre megjelenik: Mégis él, nem törték meg! De ő nem magyarázgat – kevés az ideje. Amin átment, az nem hagyja, hogy szép lassan folytassa a tanítást az Isten Országáról, ahogy félbeszakadt. Olyan erősen vonzza, hogy oda visszatérjen – már csak a lényegre törekszik. Hogy bevégezze munkáját, elrendezze, testamentumszerűen átadja mindenét, ami csak átadható – még a hatalmából is. A keresetlen hittételbeli áthagyományozás valójában szentségalapítási jelentőségű.

Emellett szinte eltörpül Tamásnak az a személyes tapasztalati megingása, hogy a barátainak sem hisz. De a többiek sem azon akadnak fönn, hogy mire is hatalmazta föl őket Jézus. Pedig ettől a végtelen szabadságtól visszahőkölhettek volna, ha bele tudnak gondolni.

A következő megjelenéskor Tamás kételkedése folytán sor kerül a bizonyságtételre, hogy valóban ő az, és valahonnan odaátról jött vissza. Aki föltámadt, annak valóban be is gyógyulhattak volna a sebei. De neki mindegy, elébe megy Tamás elvárásának, és megmutatja testén a kínszenvedés nyomait.

Mihez kell több/nagyobb hit? Fölfogni Jézus föltámadását, vagy elfogadni a bűnbocsátás lehetőségét? Isten biztosan mindenkit magához ölel – bár ezt is csak Jézustól tanultuk/tudjuk meg. Hogy személyes hitem szerint az egyház, illetve a papság-e a bűnbocsánat letéteményese, vagy elég a lelkiismeretvizsgálat, bűnbánat és a megtérés, újrakezdés akarása – az mit sem változtat a cselekedeteim milyenségén.

Szeretet, békességteremtés és osztozás jellemzi-e alapvetően a kapcsolataimat – nemcsak fölfelé, de főleg lefelé is? Mit sem ér, ha üres a hitem, mert csak elméleteket keresek, sőt gyártok, de nem vállalom/keresem a közösséget az elesettekkel és rászorulókkal.

Április 15. – Húsvét 3. vasárnapja – Lk 24,35-48 – „Miért támad kétely szívetekben?”

Homo dubius – az ember kételkedő lény. Tudunk hinni, és tudunk nem hinni. Kinek? Miben? Mit? Egyre megy? Olykor a túlélésünk, olykor „csupán” közösségünk fejlődése múlhat azon, hogy képesek vagyunk-e megkérdőjelezni a látott vagy hallott üzenetet, személyes tapasztalatot. Nem hinni valakinek, ha hazudik, vagy nem hinni a régi igazságban, hogy szárnyak nélkül lehetetlen a repülés – az efféle kételyek gyakran segítettek már az emberi nemnek. A kételkedő, kritikus gondolkodás mindenkor arra törek-

szik, hogy elválassza egymástól a helyest és a helytelent, az igazat és a hamisat, a jót és a rosszat. Az elválasztás sikerén múlik, hogy „jól" kételkedtünk-e.

A keresztre feszített, eltemetett Jézus – él! Jó okkal keltett kételyt ez még a leghűségesebb tanítványok lelkében is. Nem csoda, ha először arra gyanakodtak, hogy kísértetet látnak! Bizonyítékra volt szükségük, hogy eldöntsék, mi az igazság: nem volt ehhez elég a látás és a hallás, hanem kellett a tapintás és az „ízlelés" is. Tapasztalataik végül meggyőzték a tanítványokat: elhitték, hogy Ő az, hittek Benne, és hittek Neki. Könnyű nekik, mondhatjuk, hiszen nekünk meg kell elégednünk a Evangélium tanúságával, testi valójában nem tapasztalhatjuk meg a Mestert.

De vajon nem nagyobb feladat-e hinni *Neki*, mint hinni *Benne*? A keresztények világszerte megvallják hitüket a Megváltóban, a feltámadt Krisztusban, az élő Isten egyetlen Fiában. Sokan talán még azt is képzelik, hogy tulajdonképpen ebből áll a kereszténység, vagy hogy ez a keresztény hit lényege. Pedig menynyivel több kételyre indíthatja az embert, ha azt vizsgálja: Vajon hányan vannak azok a keresztények, akik nemcsak Benne hisznek, hanem Neki is? *„Boldogok a szegények... Fordítsd oda a másik arcodat! ... Százannyi testvért, bár üldözések közepette, ráadásul még az örök életet! ... Ha csak akkora hitetek volna, mint a mustármag..."* Ezeket mondta nekik, amíg még velük volt, és ők hittek Neki.

A jézusi tanítás lényege nem magáról Jézusról, hanem rólunk, emberekről szól: hogy miként forduljunk egymáshoz, és miként Mennyei Atyánkhoz. Kételkedni persze e tanítás igaz voltában is lehet – de mennyivel többet ér, ha végre meggyőződésünkké válik!

Április 22. – Húsvét 4. vasárnapja – Jn 10,11-18 – „Én vagyok a jó pásztor..."

A születése óta vak ember meggyógyítása hallatlan izgalmat és felháborodást keltett a farizeusok körében. Jézus szombatnapi jócselekedete és a betegség kiváltó okáról mondott állítása – sem a vak ember, sem szülei nem vétkeztek – alapjaiban rengeti meg a kor zsidóságának felfogását. A farizeusok elkergetik a meggyógyult vak embert, Jézust pedig – képtelen módon – istentelenséggel vádolják. „Ha vakok volnátok, bűnötök nem volna. De ti azt mondjátok: Látunk. Ezért megmarad bűnötök." – mondja még a farizeusoknak, de ezután újra a tőle jól ismert képes beszédre vált, és elmondja hallgatóságának a János-evangélium egyik legszebb (bár erősen vitatott részleteket is tartalmazó) példabeszédét a jó pásztorról. A rábízottakért felelős pásztor hasonlata egyenesen következik a magukat népük bölcs vezetőinek tartó farizeusok magatartása láttán. A farizeusok olyanok, mint a béresek, akik terelgetik ugyan a nyájat, de áldozatot nem hoznak érte. Nem ismerik, ezért nem is szeretik a rájuk bízott nyájat, a bajban megfutamodnak. János evangéliumának jó pásztora ismeri és szereti a nyáját, akár életét is adja juhaiért.

Jézus nem akar kétséget hagyni az őt hallgatókban, ezért meg is magyarázza a hasonlatot: ő maga a jó pásztor. Az képes jó pásztorrá válni, aki felismeri a Mennyei Atya szándékát, és aszerint is él. A Mennyei Atya szándéka, azaz terve pedig az, hogy az *ember felelős legyen a rábízottakért.* Jézus minden erejével: szavaival és cselekedeteivel az Atyától tanultakat akarta átadni tanítványainak és az őt hallgatóknak. Mert az ő Atya-tapasztalása jelentősen különbözött népe istenképétől.

Mindnyájunk felelőssége, hogy meghalljuk a bennünk is élő Teremtő hangját, s ezt a hangot naponta imádságban érlelve, a szeretet mérlegére téve tovább is adjuk. Igen, naponta kell mérlegre tennem, milyen is az én istenképem! Jó pásztora vagyok-e a rám bízottaknak? Ismerem- és szeretem-e őket?

Április 29. – Húsvét 5. vasárnapja – Jn 15,1-8 – „Maradjatok bennem!"

János evangélista közvetlenül az utolsó vacsora előtti időre teszi ezt a részt. A tanítványok megjárták a diadalmas bevonulás és az azt követő népi csalódás érzelmi hullámvasútját, most éppen konspiratív körülmények között készültek Pészah megünneplésére. Mindannyian érezhették a feszültséget, a várható robbanást. Jézus nyugtatni és felkészíteni szerette volna tanítványait: *„Ne nyugtalankodjatok... higgyetek Istenben, és... énbennem"*, *„a Szentlélek, akit az én nevemben küld az Atya"*, *„elmegyek, és visszajövök hozzátok."* Úgy tűnik, eléggé felemásra sikeredett ez a megnyugtatás.

A másfél éves intenzív tanfolyam után még mindig nem értették a tanítványok Jézust. A biztonság kedvéért (?!) karddal mentek vacsorázni, és nem fogták fel, mit is akar tőlük Jézus: *„Nem tudjuk, hova mégy: Honnan tudnánk akkor az utat?"*, „*Mutasd meg nekünk az Atyát!"* Mit mondhatott erre Jézus? Azt a minimumot, amit ennyi idő után mégis elvárhatott *„Maradjatok hát bennem, s akkor én is bennetek maradok" „...Én vagyok a szőlőtő, ti a szőlővesszők. Aki bennem marad, s én benne, az bő termést hoz."*

És ezután – mintegy összegzésként – összefoglalja, újra elmondja nekik a leckét: *„Az az én parancsolatom, hogy úgy szeressétek egymást, ahogyan én szerettelek titeket." „Szeressétek egymást, gyümölcsöt teremjetek, és gyümölcsötök megmaradjon."* Azt is megígéri nekik, hogy olyanokká válhatnak, mint ő: *„Amit csak kértek az Atyától az én nevemben, megadja nektek."* Megpróbálta felkészíteni tanítványait a közeli jövőre: *„Ha engem üldöztek, titeket is üldözni fognak."*

Hogy mennyit fogtak fel ebből, azt jól mutatja az ezt követő néhány

óra története. A zavarodottságot jelzi még a Feltámadástól Pünkösdig tartó átmeneti állapot. De mondhatjuk-e ma, az Egyház kétezer éves kacskaringós történelme után, hogy mára már minden világos, mindent értünk? Nincs-e szükség újra meg újra átgondolni, meghallgatni a lelkünkben élő hangot, összevetni a Jézustól tanultakkal, és netán a másokon keresztül kapott tanításokkal?

Május 6. – Húsvét 6. vasárnapja – Jn 15,9-17 – A hiteles szeretet

Jézus a saját példája és tanítása tükrében mutatja be a hiteles szeretetet, annak újdonságát, és buzdít az utánzására. Utolsó vacsorai szavaiból kiolvashatók a szeretet hiteles tulajdonságai:

Mások igazi javának keresése. – Az apostolok vélt javát, látszólagos hasznát szolgálta volna, ha megalkuvó lesz tanításában, és nem vállalja érte a szenvedést. Ehelyett igazi javakat adott nekik: barátaivá avatta őket, tudtul adta nekik az Atya teljes üzenetét.

Önzetlenség. – Jézus nem a saját dicsőségét hajszolta. Elment az önfeláldozás végső fokáig: „Életemet adom barátaimért.” Elfogatásakor sem a maga bőrét mentette, hanem apostolait védte: „Ha engem kerestek, hagyjátok ezeket elmenni!”

Készség. – Jézus mindig készséges volt, hogy teljesítse az Atya akaratát: „Igen, Atyám! Megyek, hogy teljesítsem akaratodat.”

A mi szeretetünk is akkor hiteles, ha azt adjuk a másiknak, amire annak *igazán szüksége van:* az éhesnek ebédre, az ügyetlennek bátorításra, a kórházban fekvőnek látogatásra, a fáradtnak csendes ajtóbecsukásra, a szemközt vezető sofőrnek, hogy ne reflektorozzanak a szemébe, a pszichés betegnek meghallgatásra stb.

Az *önzetlenség* azt követeli, hogy magunkról elfeledkezve, saját érdekeinket félretéve, drága időnket feláldozva, áldozatot hozva szolgáljuk embertársaink érdekeit.

Jézus a *készséges* szeretetre is példát adott: Tudjunk mi is azonnal, halogatás nélkül, fontos dolgokat is abbahagyva segítségükre sietni a bajbajutottaknak!

Jézus előtt is volt szeretet. Az ő parancsa mégis gyökeresen új: Fenntartás nélküli szeretetet követel. Ne valamiért, valamilyen érdek miatt szeressük a másikat, hanem önmagáért. Ne azért szeressük, mert ilyen vagy olyan tulajdonságai vannak, hanem magáért az emberért.

Jézus be is mutatta az érdek nélküli szeretetet. Igazolta, hogy megvalósítható. Neki sikerült még az ellenségszeretet is. Még a hóhéraiért is tudott imádkozni. Megbocsátott azoknak, akik bántották őt.

Jézus szeretetparancsa mindenkire kiterjed. Nincs olyan rétege környezetének, amelyre nem vonatkozott volna: gyermekek és betegek, tanítványok és ellenfelek, latrok és bűnösök, egyének és tömegek, Kaifások és Pilátusok, Péterek és Júdások mind belefértek szeretetébe.

A Mester példáját követve mi is lepjük meg a világot szeretetünk újdonságával! Árasszunk olyan szeretetet, amilyenre csak Krisztus tanítványai képesek. Ne átmelegedett érzelem legyen csupán, hanem cselekedetekben nyilvánuljon meg. Feltétel nélküli legyen. Ne vonjunk ki senkit alóla. Ne alkalmi, hanem állandó, ne zártkörű, hanem nyitott.

Május 13. – Urunk Mennybemenetele – Mk 16,15-20 – Mit üzen a kép?

Mit nem akar, és mit akar kifejezni a Szentírás a mennybemenetel képével?

Mit nem jelent a mennybemenetel? Nem jelent levegőbe emelkedést. Nem jelent szárnyak vagy motor nélküli repülést. Nem jelenti a gravitáció legyőzését. Nem jelenti Jézus eltávozását az emberiségtől. Mintha karácsonykor elkötelezte volna magát az emberiség mellett, Áldozócsütörtökön pedig kiábrándultan visszament volna az égbe.

Mit jelent a mennybemenetel? – Az evangélista három jelképbe sűríti az üzenetet: 40-es szám. Felhő. Olajfák hegye.

40-es szám. Ez a szám a Szentírásban mindig új korszak kezdetét jelzi. Mózes a Sínai-hegyen negyven napig tartózkodik. Utána a szövetség korszaka kezdődik. Jézus negyven napig böjtöl. Utána a tanítás időszaka következik. A mennybemenetellel is új korszak kezdődik. Jézust követni akarók közösségeinek a korszaka.

Felhő. Jézus a vele közösségben lévőkkel maradt. A Szentírásban a felhő mindig Isten jelenlétét jelzi. A Szent Sátor fölött felhőoszlop van: Isten együtt vándorol népével. A jeruzsálemi templomot felhő tölti be: Jahve beköltözik a templomba. A Tábor-hegyi fényes felhő Jézus isteni mivoltát jelzi. Jézus az őt követni akarók közösségével van.

Olajfák hegye. Jézus ezen a hegyen küszködött a halállal. Hóhérai itt fogták el. Tanításáért vállalt szenvedésének, megpróbáltatásainak volt értelme. A szenvedés és a nehézségek vállalása hozzásegít a növekedéshez, a felemelkedéshez, egy élet beteljesüléséhez.

II. József sírjára ezt írták: „Itt nyugszik egy uralkodó, akinek szándékai tiszták voltak, mégis látnia kellett, hogy minden terve meghiúsult.” A történelem minden uralkodója felírathatta volna sírkövére.

Jézus tervei nem hiúsultak meg. Sorsa nem a semmibe hullt, hanem beteljesült. Mindazokra, akik hozzá kötik életüket, szintén a beteljesülés vár.

Május 20. – Pünkösd – Jn 20,19-23 – Elnyerni a Szentlelket

Az első Pünkösd leírásában benne van, hogyan nyerhetjük el a Szentlelket.

Egyetértésben várni. – „Együtt voltak valamennyien ugyanazon a helyen egy szívvel-lélekkel” (ApCsel 1,13). Férfiak, nők, fiatalok, öregek, apostolok és világiak egyet akarnak! Ez már a Szentlélek csodája! Péter megértette Jánost, Jakab Fülöpöt, a halászok az egyetemi tanárokat, a szamaritánusok a zsidókat, a szegények a gazdagokat! – Az egyesítő erő ma is a Szentlélek legnagyobb csodája! Ha a magyar megérti a nem magyart, a gyermek a szüleit, a férj a feleséget, a nagyszülő az unokát! – Ha van valami, amiért nekünk imádkoznunk kell, akkor az, hogy Isten Lelke úgy áradjon szét, hogy az ember megértse az embert! És az egyházközségben is egyetértsen pap és világi, munkatárs és munkatárs.

Állhatatosan várni.– „Miközben állhatatosan imádkoztak, elteltek Szentlélekkel” (ApCsel 1,14). Nem szabad belefáradni a Szentlélek várásába. Hívni kell, szólítgatni kell. Akkor váratlanul betölt. – Hiá-

bavaló volt? c. novellájában *Pilinszky* nővérének nehéz felfogású kisfiáról ír, akit az egész család kitartó türelemmel instruált látszólag céltalan ismételgetésekkel, éjszakákon át. S a gyerek egyszer csak mindent elmondott, amit addig tanult. Ne keseredjünk el az állhatatos várakozás miatt: Ami késik, nem múlik! Az emberi lélek csendjébe is az állhatatos várakozás után néha így tör be, váratlanul, Isten Lelkének megvilágosító ereje.

Ráhangolódással várni. – „A Szentlélek betöltötte a házat, ahol ültek” (ApCsel 2,3). Nem térdeltek. Semmiféle szent helyzetben nem voltak. Ültek. Ráhangolódtak a Szentlélekre. – Ahhoz, hogy Isten nagy dolgai elérjenek a szívünkhöz, szükség van az odaülésre, ráhangolódásra. Nem kell mindig nyüzsögni, szaladgálni, szervezni. Befelé kell nézni, csöndben, elmélyülten, szinte passzív módon, ráhangolódással várakozni.

De az érzékeny antennát ki kell húzni, és a hullámhosszra rá kell állni. Régi példa: Ha kinyitom a rádiómat, és az nem szól, nem mondhatom: „nincs adás”. Adás van. Ha mégsem szól, annak egy magyarázata lehet: „a hiba az én készülékemben van”. Ha úgy érzem, a Szentlélek nem tölt el, annak oka bennem van. Kérjem a Szentlelket: testvéreimmel egyetértésben… állhatatosan… és ráhangolódva… s azzal a hittel, hogy már előre meg is köszönöm – akkor biztosan elnyerem. „Bármit kértek az Atyától az én nevemben – elsősorban a Szentlelket – megadom nektek!”

Május 27. – Szentháromság vasárnapja – Mt 28,16-20 – A Szentháromságot tükrözni

Amerikában fedezték fel a „változó mályva” nevű virágot. Reggel fehér színben tündökölnek a szirmai, délutánra átvált pirosra, este pedig kékre. Ha már egy virág is távolról emlékeztet a Szentháromság titkára, nem meglepő, hogy az emberi lélek is az Atya, Fiú, Szentlélek képmására formálódik. Feladata, hogy tükrözze a Szentháromságot.

Legyünk az Atya hasonmása! – A teológia azt mondja róla, hogy ő a Kezdet. Végtelen fokban él benne az aktivitás. Hatalmas tetterővel rendelkezik. Kezdeményező fantáziája határtalan. Bennünk meg sokszor eluralkodik a tehetetlenség, az erőtlenség, a fantáziátlanság. Kezdjünk hozzá az önállóságra törekvésre! Találjunk ki játékokat, munkát megkönnyítő eszközöket! Önálló zenei improvizációk, fantáziadús szerkezetek, kisközösségek megszervezése, mind kreativitásunkat bizonyítja. Így tükröződik bennünk az Atya teremtő zsenialitása.

Alakuljunk a Fiú képmására!– A Fiú rácsodálkozik az Atyára. Nem tud betelni szeretetével. Viszontszereti őt. Azt akarja, amit az Atya akar. Ha a Fiú képmását szeretnénk magunkban kiformálni, akkor olyan szeretettel kell lennünk iránta, hogy képesek legyünk létünkben, tetteinkben azonosulni a vele. A Fiú a legnehezebb léthelyzeteiben is megvalósította az Atyával való azonosulást. Mi se veszítsük el bizalmunkat életünk hullámverései közepette!

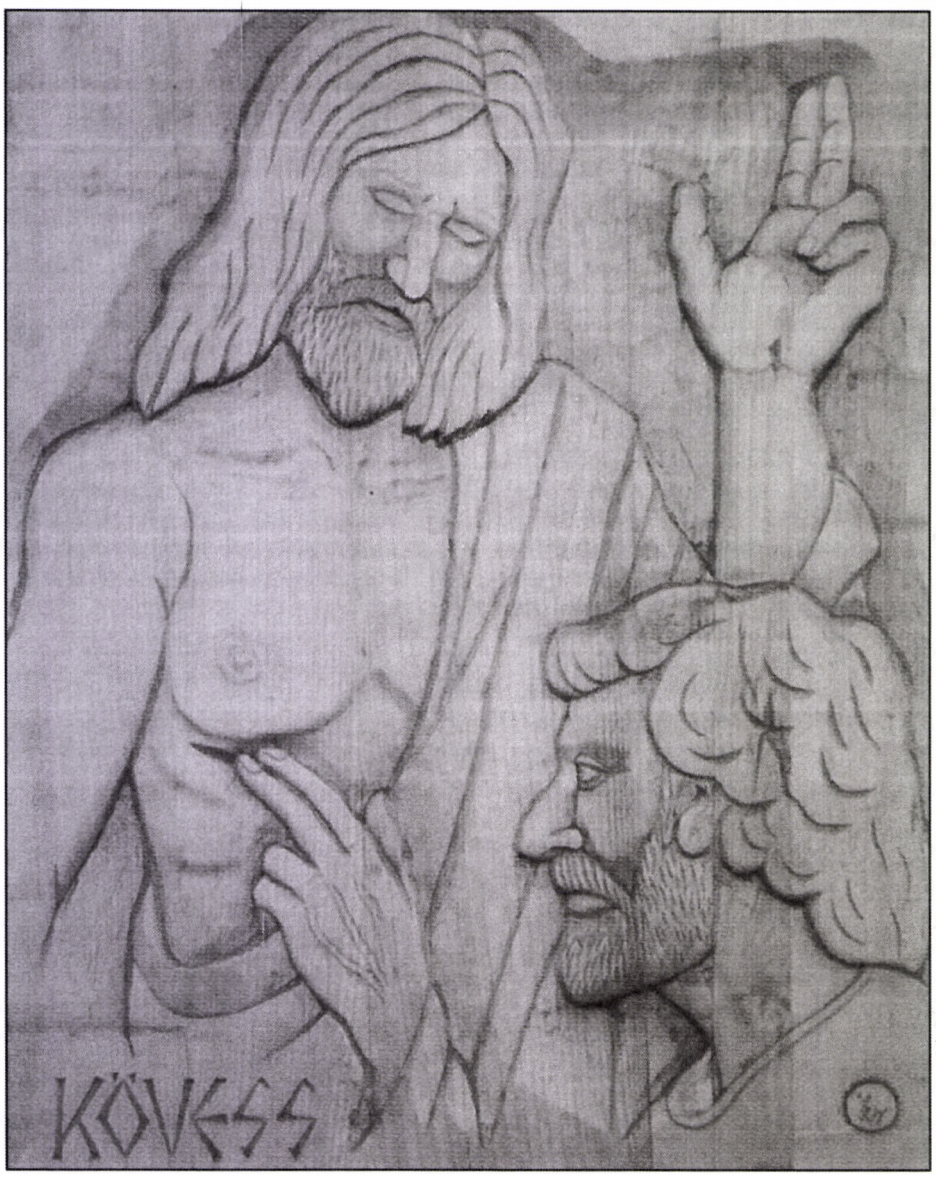

Tükrözzük a Szentlélek stílusát! – A Lélek a dinamikus Életnek, a lendületnek a példaképe. A Lélek ellentéte mindannak, ami mechanikus, rutinszerű, sablonos, ami kicsinyes számítgatás, ami egy helyben toporgás, öregedés, halál. A Lélek maga az élet. Ő mindig újat kezd, áttöri a gátakat, és merész vállalkozásokra buzdít. Olyan, mint egy jó edző, aki biztatja játékosait: „Tudom, ezt még nem próbáltad, de ne félj, fog az menni! Bízom benned. Sokat várok tőled.”

Dolgozzunk együtt Atya, Fiú, Szentlélekkel! – Legyünk az Atya hasonmásává, és cselekedjünk kreatívan, önállóan, és kezdeményező készen! Alakuljunk a Fiú képmására, hogy tudjunk azonosulni tanításával! Cselekedjünk a Szentlélek nyugtalan lobogásával, és lendületével!

Michaela Schneider

ÖKO-irányzatú apátság

A münsterschwarzach-i bencések példája

A Nap, a Hold és egy szív kíséretében a „Kozmikus Krisztus” tör az ég felé a biogáz-berendezés és a takarmánysiló mellett. *Meinrad Dufner* páter óriási fémszobra azt jelképezi, hogy a münsterschwarzach-i apátság bencései számára milyen szorosan fonódik egybe a munka és a hit. Alapítójuk, Szent Benedek rendi szabályzatából vezetik le azt a feladatot, hogy gondosan bánjanak a nyersanyagokkal és az energiával, valamint tartós minőségű termékeket hozzanak létre. Benedek ténylegesen arra intett 529-ben keletkezett regulájában, hogy úgy kezeljék a hétköznapi dolgokat, „mint az oltár szent edényeit”. Figyelmesen viselkedjenek a teremtett világgal és az emberekkel, „hogy mindenben Isten dicsőüljön meg”.

Aki belép a rendbe, fogadalmat tesz a kolostori életvitelre, az engedelmességre és a „stabilitásra”, azaz a helyhez kötöttségre. A jelenre lefordítva: Lényegében a helyes mértékről, a természettel és az emberrel való bánásmód gondosságáról, valamint hosszú távú gondolkodásról van szó. Ami a bencések számára évszázadokon át magától értetődő volt, azt ma a „fenntarthatóság” fogalma írja körül. „A teremtett világgal és az emberekkel való figyelmes, gondos bánásmód számunkra egyfajta istentisztelet; éppolyan jelentős, mint a liturgikus imádkozás”, mondja *Christoph Gerhard* páter. Végzett elektromérnökként, 23 évesen lépett be 1987-ben az apátságba. Ma „cellárius”ként” a gazdasági ügyekkel törődik. Ő vezeti az apátság sikeres „energiaprojektjét” is. Ezáltal néhány éven belül sikerült a szerzeteseknek kiegyensúlyozott CO_2-egyensúlyt elérniük a régióból származó megújuló energia segítségével.

2001-ben, az apátság újraalapításának századik évfordulója alkalmából – az apátság a 8. század óta áll fenn, de a szekularizáció során a 19. század elején megszüntették, és csak 1901-ben alapíthatták újra – a kilencven szerzetes testvér fontolóra vette, „mik lesznek számunkra a következő száz év nagy témái; arra jutottunk, hogy a környezettel való bánásmód”, emlékezik vissza Christoph páter. Ebben szerepet játszottak többek között a bencés missziókból érkezett, sokkoló tapasztalatokról szóló beszámolók. Például a Fülöp-szigeteki testvérek szemléletes tájékoztatást adtak a Hayan-tájfun rettenetes pusztítóerejéről. Az apátság ökotanácsa akkoriban fogalmazta meg azt a célt, hogy tíz éven belül önállóvá váljanak a környékből származó megújuló energia segítségével.

Az első lépés az adatfelvétel volt a hetven épületről, amelyekben összesen 55.000 négyzetméternyi fűtött terület van. Ebből fejlesztették ki a szerzetesek a gyakorlati energiaelképzelést. Szigetelték az épületeket, és intelligensen irányították a fűtési energiát. Még ugyanabban az évben szentelték föl az első napelemeket a mezőgazdasági épület tetején, 2002-ben követte a második. Mindenesetre hatósági ellenállásba ütköztek, amikor a vízi erőművet akarták megújítani. „A hivatalnok azt mondta, hogy a vízi energia már nem fizetődik ki. Mondta ezt arról a vízi energiáról, amelyet mi 1251 óta használunk. Egy bencés nem szeret ilyesmit hallani”, mosolyog Christoph páter. Kijavították a berendezést, a vízfolyást új mederbe terelték. A szélerőre is építenek a testvérek, mert Münsterschwarzach része az észak-német szélparknak. A szél-, víz- és napenergia az apátság áramfelhasználásának nagyjából a harmadát fedezi az iskolában, a vendégházban és a kolostori üzemekben.

A példaadás igénye

„A legtöbb energiára épületeink fűtéséhez van szükségünk. A közeli Steigerwald révén elegendő fa áll rendelkezésünkre. Ezért döntöttünk úgy, hogy biomassza-fűtést hozunk létre a fával mint enegiahordozóval”, mondja Christoph páter. A meleg víz előállításához a naphőre építenek. További lépésként 2005-ben biogázberendezést építettek a bencések. Az eredmény: a münsterschwarzch-i apátság CO_2-mérlege 2008-ban csaknem kiegyensúlyozott volt. A szerzetesek gyakorlatilag nullára csökkentették az évi 2500 tonna CO_2-kibocsásátást. Mindazonáltal az energia egy részét – kereken 15%-át – változatlanul meg kell vásárolniuk.

Vajon egy ilyen átfogó projekt csak egy kolostor zárt ideális világában működik? Igen és nem, mondja Christoph páter. Kisebb és nagyobb közösségek a pozitív települési energiamérleg érdekében régóta termelnek energiát megújuló forrásokból. Az energiafelhasználás csökkentése azonban egyszerűbb egy kolostorban, mondja a szerzetes. Ez a kolostori életstílussal és a fegyelemmel áll összefüggésben. Természetesen előfeltétel, hogy a szerzetesek felzárkózzanak a projekt mögé. Fontos lépés volt az is, hogy bevonták a kolostor területén lévő Egbert Gimnáziumot, amelybe csaknem ezer diák jár, és fenntartója az apátság. Ez azt jelenti, hogy tanítási időben kereken 1300 ember található a kolostor területén, ami megfelel egy falunak. Ma minden tanteremben működik energiamegfigyelő műszer, és ez segít a takarékosságban. Mivel a bencéseknek meggyőződésük, hogy „a megújuló energiák útja” a kolostoron kívül is járható, nagyon fontos számukra a felvilágosító és a nyilvánosságot tájékoztató munka.

Azokat az elismeréseket és díjakat, amelyeket projektjükért kaptak, a bencések ösztönzésnek tekintik további projektek megvalósításához. A „Münsterschwarzach-i apátság kolostori minősége” pecséttel érzékenységet keltenek az élelmiszerekkel való fenntartható bánásmód iránt. A kolostor tulajdonában lévő szántóföldeken krumplit, zöldségeket és gyümölcsöket termesztenek, illetve állatokat tenyésztenek, ezeket pedig a járás utolsó mészárszékeként ők maguk vágják le. Saját húsfogyasztásukat a keresztény hagyomány heti két húsmentes napjánál is nagyobb mértékben csökkentették a szerzetesek. „Jelenleg egy német átlagember húsfogyasztásának 40-50%-ánál tartunk”, véli Christoph páter.

Forrás: Publik-Forum, 2017/12

TARTALOM

Tanulmány
Sulyok Gábor: Ne faragj képet magadnak Istenről! 2-5
Michael Schrom: Van-e Istennek B-terve? 6-7
Christian Modehn: Búcsú az áteredő bűntől 7-8
Egon Spiegel: Jézus erőszakmentességéről 9-10
Gromon András: A szabad Jézus 11-14
Hanna Wolff: Jézus, a férfi (II. rész) 22-26
Meditáció
Erwin Seifried: Szükség van-e még a kereszténységre? 5
Vers
Merza József: Ünnepi ének Húsvétra 8
Interjú
Nikodemus Schnabel: Otthon a senki földjén 14-15
Mese
Leszkay András: A tökéletesség hetedik foka 16-17
Döbrentey Ildikó: Húsvéti mese 18
Börtönkereszt
Endrédy Vendel börtönemlékei 19-21
Elmélkedések
Vasárnapi szentírási elmélkedések 27-30
Környezetvédelem
Michaela Schneider: ÖKO-irányzatú apátság 31

Ezt a számunkat ***Jakab György*** fa- és csontszobrász *Magyar Keresztút* c. sorozatának néhány darabjával díszítettük, a címlapon pedig *Krisztusarc* c. faragásának képe látható.

Üstökös

Én akkor is az üstököst köszöntöm!
Csóva-farka úgy leng, mint félrevert harang nyelve,
mikor megjelenti a veszélyt
a csillagok bámulásába és oktalan számlálásába
feledkezett embereknek,
zsibbadt álmodozásukat éber ijedelemmé változtatván,
hogy – ha kapkodva is –
de tegyenek valamit a sorsukért.
Az állócsillagok
nem többek szerelmesek játékszereinél,
merengő párok választanak ki egyet-egyet közülük,
találomra persze, hiszen
a kétszáznegyvenharmadik ugyanolyan,
mint a nyolcmillió-ötszázötvenhatodik,
csak bámul, de nem figyel rájuk az ember,
miközben viseltes indulatai
halvány sugarak huzalára vetve szárítkoznak,
mint kifeszített kötélen nyűtt ruhák.
Én vallom az egyszeri, nagy fényerejű ellobbanást
a takarékra állított ragyogás ellenében,
vallom,
hogy a fénypazarló száguldás magasabb rendű,
mint a veszteglő fürdőzés önfényünkben.
Köszöntöm az üstökösöket,
hiszen éber ijedelemmé változtatják
zsibbadt álmodozásainkat,
hogy – ha kapkodva is –
de tegyünk valamit a sorsunkért.

Baranyi Ferenc

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata
XXIX/2, (168.) szám

Megjelenik évente hatszor
Alapította: Simonyi Gyula
Szerkesztőbizottság:
Bajnok Dániel
Deliné Szita Annamária
Demeczky Jenő
Garay András
Garay Zsófia
Gromon András főszerkesztő
(Tel.: 06-26/334-155)
Kovács László
Schanda Beáta

A címlap emblémáját Magyar Mihály, a rovat-emblémákat és a Moha-mesék illusztrációit Garay Dóra készítette.

Kiadó: BOKOR
Közösségfejlesztő Kulturális Egyesület
Székhely: 1012 Budapest, Attila út 113.
Felelős kiadó: Véghné Ilkó Györgyi
Szerkesztőség:
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.
Internet: www.ertedvagyok.hu
E-mail: gromonandras@gmail.com

A lap az „Ingyen kaptátok, ingyen is adjátok” (Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl. Minden írásért szerzője felelős, és az nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki.

Az „Érted vagyok”-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.

Kéziratot nem őrzünk meg, s nem küldünk vissza.
Készült: FÉBÉ Ev. Szeretetszolgálat, Piliscsaba
Tördelő: Szitár Zsolt
Felelős vezető: Dávid István
ISSN 0865-8021 (Nyomtatott)
HU ISSN 1588-0400 (Online)

Bimonthly newspaper of „BOKOR Közösségfejlesztő Kulturális Egyesület”, about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education and radical renewal movement in the Hungarian Catholic Church.

The materials published by „Érted vagyok” can be republished free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentary copies in case of republication.

ELŐFIZETÉS

A befizetés lehetőleg ***banki átutalással*** a lapot terjesztő KISZE Bt. számlájára (10918001-00000057-09540006), vagy az Unicredit Bank bármely fiókjában a fenti számlára történő ***pénztári befizetéssel*** történjék. Rózsaszín ***belföldi postautalvánnyal*** is lehet, ekkor a KISZE Bt. *és* a bankszámlaszám kerüljön a címzett helyére. – A „Közlemény” rovatnak ***mindhárom esetben tartalmaznia kell*** az előfizető nevét és címét, valamint az „ÉV”-jelzést és a példányszámot. – A terjesztéssel kapcsolatos bármilyen ügyben Gromon András főszerkesztőtől lehet tájékoztatást kérni.

Előfizetési díj 2018-ra (postaköltséggel):
Belföldre: 3000,- Ft
Szociális előfizetés:
a szerkesztőséggel történt egyeztetés szerint
Külföldre:
Itthon forintban előfizetve: 5000,- Ft

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat. Köszönjük az adományokat és a terjesztők munkáját. A lap esetleges jövedelmét a Kiadó szociális célokra fordítja.

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata

XXIX. évf. 3. szám

2018. június

300,– Ft

Az erőszak leleplezése az Ószövetségben

Dühös Jézus?

Békességteremtés

Konfliktusmegoldás

Emberek a háborúban

Búcsú Orbán Sándortól és Bősze Rozáliától

Moha-mese

Bulányi György börtönemlékei

Jézus, a férfi

Vasárnapi szentírási elmélkedések

Környezetvédelem

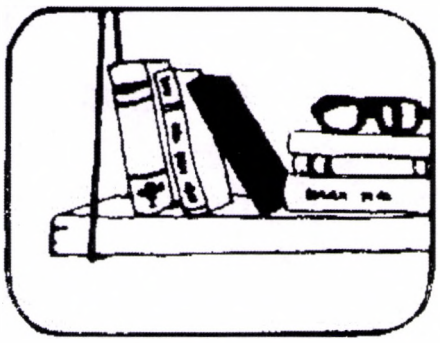

Norbert Lohfink

Az erőszak leleplezése az Ószövetségben

MINDANNYIAN az erőszak ellenkezőjét akarjuk. A békés és boldog együttélést akarjuk. De társadalmunk, már amennyire sikerül neki, csak erőszak által tud békét teremteni. A harmadik világ legtöbb felszabadítási mozgalma is az erőszakhoz folyamodott. Hogy a jó öreg világban nem kerül sor ismét véres tömegmészárlásra, csak az biztosítja, hogy egyre nagyobb fegyveres erőt helyeznek készenlétbe. Egy-egy államon belül is csak erőszakkal tudják fenntartani a rendet. Mert ha a rendőrséget és a jogrendszert „jogos” erőszaknak hívják is, attól még mindez erőszak, ha mederbe terelt erőszak is.

Valamikor régen másképpen volt-e ez? Mondjuk – hogy erősen fejlett emberi civilizációnk ellenpólusára ugorjunk – az ősi primitív társadalmakban, amelyek semmiféle igazságszolgáltatási rendszert nem ismertek, A legalaposab és legnagyobb világosságot gyújtó feleletet erre a kérdésre *René Girard* nyújtja rendkívül jelentős, *La violance et le sacré* [Az erőszak és a szent] című művében (Párizs, 1972).

AZ ŐSI TÁRSADALMI RENDSZEREKBEN a véres áldozatok eredetileg emberáldozatok voltak, később ezek pótlékaként állatáldozatok, amelyek az őket körülvevő, előbb izgató-felkorbácsoló, majd békés egyetértésbe vívő szertartások révén nem mások, mint levezető mechanizmusai annak az erőszakoskodásra való hajlamnak, amely a primitív társadalomban is folyton újra a felszínre tör, és amelynek reális kitörését ily módon akadályozzák meg. Tehát: az erőszak megakadályozására ismét csak erőszakot alkalmaznak – nevezetesen azt, amelyet az áldozattal szemben érvényesítenek.

Girard „bűnbakmechanizmusról” beszél, s az áldozati szertartásban csak rituális utánzását látja annak a folyamatnak, amely az új megbékélés reális útját jelenti akkor, ha egy csoportban vagy társadalomban – legyen az akár ősi, akár modern – az erőszak mégis kirobbant, és megkezdődött a rettenetes „mindenki harca mindenki ellen”. A válság általános zavarodásában hirtelen mindenkinek az agressziója egyvalaki ellen fordul, aki véletlenül esett ebbe a szerepbe. Azáltal, hogy kitaszítják, sőt megsemmisítik őt, hullája fölött a túlélők új egyetértése jön létre.

Az egészben persze hazugság és csalás rejlik, mert a véletlen bűnbak ténylegesen nem volt bűnösebb, mint a túlélők bármelyike. Ennek ellenére az áldozati rituálénak megvan a maga viszonylagos hatékonysága. A benne rejlő hazugságot például annak az istenségnek a képébe szorítja bele, amelynek tiszteletéhez az áldozati rituálé kapcsolódik. Isten bálvánnyá válik, torzképpé – esetleg szörnyű, kiszámíthatatlan, vérszomjas bálvánnyá. De ebben az esetben is minden el van leplezve. Az áldozat békességteremtő funkciója áttevődik az istenkép egy másik, szintén meglévő oldalára: az isten jóságos, áldásadó, termékenységet biztosító szerepére.

Ha tehát az általunk ismert társadalmak ősi formájára ugyanaz érvényes, mint a legfejlettebbekre, akkor nyilván nem más a helyzet a közbeeső lépcsőfokokon sem. Vagy lehet, hogy Izraelben, tehát egy a történelemben lassan felnövő, „Isten uralma alatt álló” társadalomban másképp állt a dolog?

AZ ÓKORI IZRAEL VALAHOL KÖZÉPTÁJON helyezkedett el az archaikus társadalom és a modern világtársadalom között. Úgy tűnik, az Ószövetségben az a tipikus, hogy az emberek társadalmilag megszilárdított erőszakát – amelynek a valósága azonban hazug módon el van takarva – felfedi, leleplezi. Valójában még nem győzi le az erőszakot, de legalább leleplezi. Tudjuk, hogy a világ más tájain is átláttak az erőszakon, mondjuk a görög tragédiák vagy Szókratész. Tehát nem azt állítjuk, hogy egyszerűen valami egyedi esetről van szó Izraelben. De mégis: az erőszak leleplezésének folyamata sehol sem volt olyan nyilvánvaló, folyamatos és következményekben gazdag, mint Izraelben.

Mielőtt azonban szemügyre vennénk ezt, emlékeztetnünk kell arra, hogy az Ószövetség folyton erőszakról beszél. Körülbelül 600 helyén van szó róla, s az elbeszélt erőszakos cselekmények közül sok hihetetlen méretű. Józsuéról például ezt olvassuk, miután meghódította Kánaán földjét Izrael számára: „Semmi sem maradt meg, minden élőlényt a megsemmisülésnek adott át” (Józs 10,40). Egyetlen más téma sem tűnik fel ilyen gyakran az Ószövetségben, és ilyen drasztikusan lefestve.

Ráadásul döntő helyeken világosan látható az is, hogy az erőszak alapvetően emberi sors. A *Mózes öt könyvének* részét alkotó ún. „papi irat” például jól átgondoltan ábrázolja a bűnt, és egészen tömören fogalmazva, alapjában véve az emberiségnek csak egyetlen bűnét ismeri: „Megromlott a föld Isten szemében, mert tele volt erőszakkal” (Ter 6,11).

Hasonló a helyzet a prófétáknál. Szolgáljon például *Ozeás* könyve: „Átok és csalás uralkodik, gyilkosság, tolvajlás és házasságtörés terjed el. ... Vérengzés vérengzést ér” (4,1-2). Hasonlóan fejezi be *Mikeás* próféta is a nép elleni nagy panaszát: „Eltűnt a hűség az országból. Nem akad becsületes ember. Mindenki a vérontás lehetőségét lesi. Egyik ember a másikra vadászik” (7,2).

Szinte úgy tűnik, hogy Izrael mindenekelőtt véres és erőszakos cselekmények révén érzékelte Istenét. Az Ószövetségnek körülbelül 1000 helyén van szó arról, hogy Jahve haragja felgyúl, hogy erőszakkal fenyeget, hogy bosszút akar állni. Ehhez jön sok más szöveg, amelyekben embereknek és népeknek bűntető erőszakra ad parancsot; mintegy 100 helyen kifejezetten emberek megsemmisítésére ad utasítást. És nemcsak Isten van beleszőve teljes mélységéig az erőszak szövetébe, hanem a kultusza is csupa vér.

Tehát Izrael minden tekintetben részese annak a világnak, amely az erőszak problémájával küzd, és amely csak az ellenerőszak kifinomultabb formái útján képes megbirkózni azzal. Izraelben is csak a hatalmas szertartásokkal és a jogrendszer mederbe terelt erőszakával tudják úgy-ahogy sorompók közé szorítani a mindig újra kitörő erőszakot. Magát Isten megtapasztalását is messzemenően elhomályosítják át nem gondolt kivetítések, és Isten megtapasztalása így Isten haragjának megtapasztalásává válik.

Izrael részese az erőszak világának. Mi az, ami Izraelben mégis másképp van, mint általában a népek körében?

AZ ERŐSZAK ÁLTAL URALT TÁRSADALOM számára lényegbevágó, hogy elkendőzze igazi lényegét. Csak így tud funkcionálni, csak így tud viszonylagos békét létrehozni. Nos, éppen ezen a ponton jelentkezik az Ószövetség teljesítménye: *lemezteleníti az erőszak mechanizmusát.* A fentieket nem mutathattuk volna be így, ha az Ószövetség nem beszélne olyan nyíltan és tudatosan az erőszakról. Ezt sem a mítoszok, sem az antik világ irodalma nem teszi meg ilyen mértékben. És manapság messze nem tesszük meg mi sem. Vagy csak nagyon kelletlenül engedjük magunk közelébe azokat, akik ezt megteszik. Mert ki tájékozódik önszántából arról, hogy napjainkban a világ számos területén hogyan kínoznak és gyilkolnak embereket?

A legtöbb keresztény szinte ösztönösen idegenkedik az Ószövetségtől, és ez alighanem azzal a sok erőszakoskodással függ össze, amely az Ószövetségben előkerül. Ez az idegenkedés odáig megy, hogy a liturgikus reformok során a legmagasabb egyházi fórumok sok ószövetségi szöveget megkurtítottak. Úgy látszik, hogy mi, mai keresztények is túlságosan áldozatául estünk erőszakos társadalmaink ködösítési technikájának ahhoz, hogy ellenállás nélkül kibírnánk az igazságnak olyan feltárását, amilyen az Ószövetségben megtörténik (mindamellett, hogy ott is hat még sokféle elhomályosítás).

Nem élünk mi sem fejlettebb világban, mint a régi Izrael. Az erőszakkal való saját összefonódásainkat csak kevéssé tekintjük át, és nem is akarjuk áttekinteni. Ezért már az erőszak feltárása is – ahogyan ez az Ószövetségben lezajlik – valóságos kinyilatkoztatás lenne számunkra.

A „PAPI IRAT” vagy a „deuteronomista történeti mű” [az Ószövetség egy-egy „szerzői rétege”] az erőszakot vagy a vérontást mint a tulajdonképpeni emberi bűnt mutatja be, amely aztán a nagy katasztrófákat is az emberiségre vonja. Ez már a tények valóságos állásába való pontos belelátást feltételez – éppígy a próféták esetében is. Náluk a belátás további lépést tesz előre, amikor kezdenek kritikussá válni az egész véres áldozati rendszerrel szemben, és kezdik azt elutasítani. Emellett döntő: a próféták sosem tanították azt, hogy annak érdekében, hogy a világban növekedjék a jog és az igaz élet, bőségesebb áldozatokat kell bemutatni és hűségesebben kell ragaszkodni a szertartásokhoz. Sokkal inkább az áldozatok *helyett* követelik a jogot és az igaz életet.

Ez áll már *Ámosznál* Isten szájába adva: „Ételáldozataitokat nem szívlelhetem, hízlalt állataitokat látni sem szeretem. Vigyétek előlem harsány éneketeket, hárfáitok hangját hallani sem bírom!” És rögtön világos alternatívát is felállít: „Mint a víz, áradjon inkább a jog, és mint sebes patak, az igaz élet” (5,22-24). *Ozeásnál* pedig: „Nem áldozatbemutatás kell nekem, hanem a szeretet, nem az égőáldozat, hanem az Isten ismerete” (6,6). Mindennek megokolása *Izajás* áldozatkritikus szövegében válik világossá, amely programszerűen az egész izaiási könyv élén áll. Az ok: az áldozati szertartások és a le nem győzött erőszakoskodások közti belső összefüggés, amiért Isten az áldozati papoknak az állatok levágásától véres kezéről a gyilkosok véres kezére asszociál: „Jóllaktam már kosokból készült ételáldozataitokkal és a hízlalt borjak hájával. A bikák és bakok vérében nem lelem kedvemet... Ha kiterjesztitek imára kezeiteket, elfordítom a szememet. Akármennyit imádkoztok is, nem hallgatok oda, mert a kezetek csupa vér” (1,11-15.16).

AZ ÁLDOZAT ÉS AZ ERŐSZAK kordában tartása közti összefüggés felismerése az Ószövetségnek egy egészen más helyén is világosan kitűnik, mégpedig – ha szabad így fogalmazni – az „ősgyilkosságról” szóló „jahvista” elbeszélésben, nevezetesen abban, amelyben *Káin meggyilkolja Ábelt.* Mindkét testvér áldozatot mutatott be Jahvénak, Káin a föld gyümölcseit, Ábel a nyáj állatait. Aztán egyszerűen arról van szó, hogy Ábelre és áldozatára Jahve rátekintett, Káinra és áldozatára nem tekintett rá. A szentírásmagyarázók vitatkoznak azon, miért tekintett rá Isten az egyik áldozatra, és a másikra miért nem, valamint hogy a két testvér miképp ismerte föl, hogy Jahve az egyik áldozatra rátekintett, a másikra nem. A Biblia sem azt nem mondja meg, miért járt el Isten különbözőképpen a testvérekkel, sem azt, hogy ők ezt miképp ismerték fel. Mindenesetre ha az ember nem engedi szabadon futni a fantáziáját, hanem szigorúan a szöveghez tartja magát, akkor a helyzet az, hogy Isten azt az áldozatbemutatást fogadta el, amelynek során vér folyt, és nem azt, amelyben csak gyümölcsöket mutattak be. Ezenkívül Káin vértelen áldozatának hatástalansága egyszerűen abban is megmutatkozott, hogy eme áldozat által Káin agresszivitása éppenséggel nem enyhült, hanem inkább fokozódott: „Nagyon haragos lett, és lehorgasztotta a fejét” (Ter 4,5). Káin esetében tehát az áldozat egyszerűen nem funkcionált, egyáltalán nem akadályozta meg az erőszakot és annak kitörését. Ebben az elbeszélésben kétségtelenül felismerték a véres áldozat és az erőszak megfékezése közti összefüggést.

Ez az elbeszélés, valamint az ezt megelőző, *a paradicsomi bűnbeesésről* szóló, szorosan összetartozik. Nem tesz semmit, hogy az alakok változnak, mint gyakran a mesékben, mítoszokban és ezekkel rokon elbeszéléstípusokban. A szerepek az érdekesek, amelyeket az alakok megtestesítenek. Így a két bűn – Isten parancsának áthágása, illetve az emberiség első gyilkossága – tulajdonképpen csak az egyetlen ősi bűnnek két aspektusa. Ezért aztán semmi probléma sincs abban, hogy bár Isten az ősszülőket halállal fenyegeti (csak a korai, hirtelen, erőszakos halálra lehet gondolni, amely megfosztja az életet teljességétől és lekerekítésétől), de aztán csak a paradicsomból űzi ki őket, és az erőszakos halál csak a következő generációban tör be. Az elbeszélésben éppen nem férfi és nő, hanem testvér és testvér az erőszakos halál alakjai. De ezt csak előzetes megjegyzésnek szántuk, mindenesetre ez teszi lehetővé a helyes értelmezést. Előbb a testvérgyilkosságot vegyük szemügyre, tehát a bűn emberen belüli lényegének ábrázolását.

ELŐTTÜNK ÁLL KÉT TESTVÉR RIVALIZÁLÁSA: mindketten ugyanarra törekszenek, nevezetesen Isten jóindulatának elnyerésére, tehát áldott életre. De a rivalizálás megszüli az erőszakra való hajlandósá-

got, amely az egyik testvér esetében sem rituálisan, sem morálisan nem fékezhető meg (hiszen Isten figyelmeztette őt, hogy álljon ellen a démon kísértésének), az erőszakos cselekmény megtörténik, a vér folyik. Ez pontosan megfelel *Girard* erőszak-elemzésének.

Az emberek közti rivalizálás mögött azonban még mélyebb versengés húzódik meg: a *rivalizálás ember és Isten között*. Ezt az ősszülők bűnéről szóló elbeszélés hozza szóba. Hiszen a kígyó, a kísértés foglalata („megtestesítője”) így szól az asszonyhoz: „Mihelyt esztek a gyümölcsből, megnyílnak szemeitek. Olyanok lesztek, mint Isten, és elnyeritek a jó és rossz ismeretét” (ami egyszerűen az átfogó megismerést jelenti; Ter 3,5). Tehát a kígyó az utánzás (szaknyelven „mimézis”) magatartásába vezeti bele az asszonyt. Ráveszi, hogy olyan akarjon lenni, mint Isten. A minden dolog megismerése utáni vágyat kelti fel benne, mondván, az az előtte függő gyümölcsben ragadható meg. Így Isten riválisává teszi őt. És ezzel szakadás keletkezik a természetben. Az ember felismeri, hogy meztelen. Fiának, Káinnak az alakjában aztán gyilkossá lesz.

Az Ószövetség elbeszélései mindig új változatban mutatják be az utánzás és a rivalizálás témáját, a belőlük eredő erőszakkal együtt; legmegkapóbb elbeszélői formáját talán a Saul és Dávid viszonyáról szóló hosszú elbeszélésekben nyeri el (Sámuel 1. könyve).

AZ ÓSZÖVETSÉG AZÁLTAL LEPLEZI LE ezt a mechanizmust, hogy az áldozat perspektívájából ábrázolja. Az ősi társadalmakban és mítoszokban a bűnbak átveszi, elfogadja a ráirányuló projekciókat, és épp ezáltal marad elrejtve az erőszakosok kollektívájára vonatkozó igazság. Az Ószövetségben történik meg először, hogy az erőszakosak bandája által üldözött ember többé nem fogadja el sorsát. Abban a pillanatban, amikor rátör az erőszak, minden új fényben tűnik fel neki. Meglátja az igazságot, nevezetesen azt, hogy ő nem az, amivé a kollektívum teszi. Amikor segítségért fordul Istenéhez, egyszerre felismeri az igazi Istent, azok nélkül a projekciók nélkül, amelyeket egyébként rávetítettek.

Ez mindenekelőtt azoknak a daloknak a csoportjában válik megragadhatóvá számunkra, amelyek a zsoltároskönyvben állnak, és amelyeket a kutatás *panaszdaloknak* nevez. A panaszost rendszerint ellenségei veszik körül, akik az életére törnek. Ő ártatlannak tudja magát. Így egyúttal azt is tudja, hogy ellenségei hazugok. Jahvét, az ő Istenét hívja segítségül, és néhány zsoltár végén aztán hálát is ad Istenének. Ezekben az esetekben érvényes az, ami az egyik ilyen zsoltár végén áll, és amit aztán később az Újszövetség újra és újra idézni fog: „A kő, melyet az építők elvetettek, szegletkővé lett” (Zsolt 118,22).

Vannak azután tipikus alakok, akik Izrael tudatában fokozatosan belépnek a jogtalanul üldözöttek eme szerepébe: *a próféták*. Lassacskán kifejlődött egy olyan hagyomány, amely újból és újból a próféták erőszakos sorsáról beszélt. E hagyománynak az a tapasztalat az alapja, hogy Izraelben – ahol az erőszak mechanizmusát feltárták ugyan, de az mégis tovább működött – a bűnbakok többé nem véletlenül adódnak, hanem azok az emberek válnak azzá, akik az *igazi* Istenről és annak igazi, *erőszakmentes* szándékairól szóló különleges ismeretükkel önmagukra összpontosítják az erőszakosok felindulását.

Így lepleződik le Izraelben az erőszak, jóllehet még uralkodik. A régi társadalmi struktúrák közepette már az új társadalom elvei is felragyognak: jog és igaz élet, irgalmasság és szeretet. De Istennek az az új társadalma, amely anélkül ragyogtatja fel őt a világban, hogy ezáltal embereknek kelljen erőszakosan elpusztulniuk, az Ószövetség idején még csak a prófétai elővételezésben található meg: a világ végidőbeli végleges átváltozásának meghirdetésében.

AZ ÚN. MESSIÁSI VÁRAKOZÁSNAK most csak néhány, a mi összefüggésünkben figyelemreméltó elemét említjük meg. Ez a várakozás a szétszóratás tapasztalatából fakad: Az erőszak világa elválasztja és szétszórja az embereket. Az idők végén ezért Jahve össze fogja gyűjteni Izraelt. Egybegyűjti minden országból, ahová szétszóródott.

Azután Jeruzsálem lesz a békével teljes világ központja: „Mert Sionból jön a tanítás, Jeruzsálemből jön Isten szava. Ő szolgáltat jogot a sok nép vitájában, hatalmas nemzeteket szorít korlátok közé, el a messzeségig. Akkor ekevasat kovácsolnak kardjaikból, és szőlőmetsző késeket lándzsáikból” (Mikeás 4,2-3; vö. Izajás 2,1-5).

Ez a testvéries világ nem intézmények által jön létre. Amikor *Jeremiás* (illetve általa az Úr) megígéri az Új Szövetséget, még az Isten törvényének továbbadását szolgáló intézményeket is megkérdőjelezi: „Törvényeimet belsejükbe helyezem és szívükbe írom. Így Istenük leszek, ők pedig a népem lesznek. Senkinek sem kell többé a másikat tanítania. Nem kell többé így szólniuk egymáshoz: Ismerjétek meg az Urat! Hanem mindannyian maguktól fognak megismerni engem, nagyok és kicsik egyaránt” (Jer 31,33-34).

KÉTSÉGTELEN: témánk szempontjából az Ószövetség elképzelései még kétértelműek. Egyfelől jelen van a régi, erőszakos gondolkodásmódhoz kötődő elképzelés, amely szerint bizonyos mértékig szükséges egy végső erőszakos aktus ahhoz, hogy aztán eljöjjön az erőszakmentesség. De az Ószövetség ugyanakkor le is leplezi az erőszakot, és fölvázolja annak legyőzését. Az idézett szövegek alapján mindenki számára megvilágosodhat, hogy a béke *a szívekből kiindulva* teremthető meg, és hogy *erőszakra egyáltalán nincs szükség*. Ez az Ószövetség végső látomása. Ebben látta meg az erőszak világának legyőzését – bár kétségtelen, hogy csak ígéretként.

(Kivonatos ismertetés.)

Forrás: *Weltgestaltung und Gewaltlosigkeit, Patmos-Verlag 1978*

A dühös Jézus

Bizonyára provokatívnak tűnik a cím, hiszen a Jézusról alkotott képünkbe semmiképp sem látszik beleilleni a „dühös” jelző. Ha azonban figyelmesen olvassuk az evangéliumokat, akkor kiderül, hogy ha furcsa is ez a jelző, az a viselkedéskör, amelyre utalni szeretnék vele, egyáltalán nem idegen Jézustól: számos esetben türelmetlenkedett, sőt teljesen elfogyott a türelme, bosszús lett, feldúlt, mérges volt, zaklatottan reagált, indulatosan beszélt vagy cselekedett – „népiesen”, de talán a legkifejezőbben úgy mondhatnánk: „felment benne a pumpa”.

*

A témával kapcsolatban legtöbbünknek elsőként talán az az eset jut eszébe (Mk 9,14-27), amikor a „színeváltozás” hegyéről lejövetele után Jézushoz odalép ***egy epilepsziás fiú apja***, kérve, hogy gyógyítsa meg a gyerekét, mert bár előzőleg már kérte erre a tanítványait, de „azok nem voltak elég erősek hozzá”. Erre Jézus erősen kifakad, ami annál is meglepőbb, mivel – ha menekült is a babonás csodavárás elől – általában nyitottan fogadta a betegeket; most azonban kemény kritikát fogalmaz meg, és kemény kérdéseket tesz föl: *„Ó, ti Istenbe vetett bizalom nélküli nemzedék vagytok! Hát meddig legyek még veletek? Meddig viseljelek el titeket?”*

Nehéz eldönteni, kinek-kiknek szól mindez. Kifakadása az írástudókra (14. v.), a tömegre (15. v.), tanítványaira (14.18. v.) és az apára egyaránt vonatkoztatható; az, hogy „nemzedékről” beszél, talán azt támasztja alá, hogy mindnyájukra. A lényeg az Istenbe vetett bizalom (szokványos fordításban: a hit) hiánya, amit Jézus külön is vonatkoztat az apára, amikor annak értetlensége külön is nyilvánvalóvá válik, amikor azt mondja: „Ha képes vagy valamire, szánj meg minket, és siess segítségünkre!” (Ez feltehetően azt jelenti: „Ha képes vagy hatásosabban gyógyítani, mint a tanítványaid...”) Erre Jézus ismét „felcsattan”: *„Ez a »Ha képes vagy«! Minden lehetséges annak, aki bízik Istenben.”* Jézus felindultsága és válasza meghökkentő, mert arra mutat rá, hogy gyógyításait nem különleges képesség, sajátos emberi erő gyümölcsének tartja, hanem kizárólag az Istenbe, a tulajdonképpeni gyógyítóba vetett bizalom következményének (mert ez a bizalom teszi lehetővé, hogy a Teremtő életereje kifejtse gyógyító hatását).

Még keményebben fejeződik ki Jézus türelmetlensége és felháborodása a következő három esetben, amelyekben tanítványai az „áldozatok”.

Amikor ***az utolsó vacsorán versengés támad*** köztük amiatt, hogy vajon melyikük számít a legnagyobbnak, Jézusból kitör az indulat (Lk 22,24-30). Most elhangzó szavait kijelentő módban, ténymegállapításokként és ígéretekként szokás értelmezni, de ebben az esetben csupa Jézustól idegen abszurditáshoz jutunk, s a kora keresztény apokaliptika világába lépünk át; ha viszont kérdésekként értelmezzük e mondatokat, akkor rögtön világossá válik, hogy Jézus már-már „gyilkos” iróniájával állunk szemben (az alábbi kettős kérdőjelek erre utalnak): *„Végtére is ki a nagyobb? Aki az asztalnál ül, vagy aki felszolgál? Hát nem az, aki az asztalnál ül? Én azonban olyan vagyok köztetek, mint aki felszolgál. Ti viszont?? Ti mindvégig kitartottatok velem megpróbáltatásaimban?? És én királyi uralmat hagyok rátok?? Ahogyan Atyám hagyott rám?? Hogy asztalomnál egyetek és igyatok »az én országomban«?? És majd trónon ülve ítélitek Izrael tizenkét törzsét??”* Ezt követő tanítása is inkább indulatos kioktatásnak hat, mint egyszerű oktatásnak: *„A pogány nemzeteken uralkodnak királyaik... Ti azonban ne így cselekedjetek! Ellenkezőleg! Aki köztetek ... vezető, legyen olyan, mint aki felszolgál!”*

Nem sokkal ezután, ugyancsak az utolsó vacsorán hasonló helyzet támad (Lk 22,35-38): a tanítványok ismét bizonyságot tesznek arról, hogy fogalmuk sincs ***Jézus erőszakmentes szellemiségének*** és üzenetének lényegéről, és ez ismét „kiborítja” Jézust. Nem könnyű a helyzet és a szöveg értelmezése, de Jézus szavainak kérdésekként történő értelmezése most is eligazíthat minket. A legvalószínűbb megoldás ez lehet:

Elmúltak már a szép galileai napok, amikor az emberek mindenütt barátságosan fogadták Jézust és tanítványait. Az ellenséges Jeruzsálemben veszélyes a helyzet, Jézus letartóztatása a levegőben lóg. Ebben a légkörben elfogyhatott a tanítványok Istenbe vetett bizalma, és elkezdhettek így gondolkodni: „Most már nekünk kell gondoskodnunk magunkról. Most mindegyikünknek pénzre lesz szüksége, meg útravalóra, de mindenekelőtt fegyverre, hogy megvédhesse magát. Egy tőrre nagyobb szükség lesz, mint egy köpenyre.”

Jézus meghallhatta ezt, vagy tudomást szerezhetett erről (vö. Mk 8,16; 9,33-34), ezért megkérdezi tőlük: „Amikor erszény, tarisznya és saru nélkül küldtelek szét titeket, szenvedtetek-e hiányt valamiben?” Gyanútlanul rávágják: „Semmiben.” Mire záporoznak az ironikus *kérdések*: *„Most viszont, akinek van erszénye, vegye elő?? Hasonlóképpen a tarisznyáját is?? És akinek nincs tőre, adja el a felsőruháját, és vásároljon??”* (Kérdéseivel Jézus valójában tanítványai véleményét idézi.)

Az egyik, tökéletesen süket és vak tanítvány erre rávágja: „Uram, nézd, van itt két tőr!” Mire Jézus csak annyit mond: *„Elég!”* Bár az ironikus kérdések után lehetne ezt is ironikusan értelmezni: „Bőven elég! Még sok is – hiszen egyre sincs szükségünk!”, de lehet, hogy egyszerűen csak azt jelenti: „Elég ebből az ostoba beszédből!” Magyarán: „Pofa be!” Akár így van, akár úgy, ebben a kemény szócskában ott sűrűsödik a Jézusban dúló feszültség egésze!

Mondhatnánk: érthető Jézusnak ez az ingerültsége nyilvános működése végén, hiszen ekkor már joggal várhatta el, hogy tanítványai értsék őt. Csakhogy gyakorlatilag működése kezdetétől (és annak egész folyamán) megfigyelhetjük ezt a „jellemvonását”.

A fenti kettőhöz hasonló kérdészuhataggal találkozunk ***a második „kenyérszaporítás” után*** is (Mk 8,14-21), és ez esetben minden szentírás-magyarázó egyetért abban, hogy valóban kérdésekről van szó. – A kenyérmegosztás után elhajóznak, s a tanítványok a hajóban veszik észre, hogy csak egy kenyér van náluk; erre vitázni kezdenek arról, hogy nincs kenyerük (konkrétan feltehetően azon civakodnak, hogy akkor hát kinek jusson majd a meglévőből, és ki a felelős a hiányért). Összezártságuk miatt Jézus könnyen észrevehette ezt, és keményen ledorongolja őket: *„Miért vitatkoztok azon, hogy nincs kenyeretek? Még mindig nem fogjátok föl, és*

nem értitek? Megkövesedett a szívetek? ... Nem emlékeztek, hogy amikor az öt kenyeret megtörtem az 'ötezer' embernek, hány tele hordeszköznyi kenyeret vettetek át? ... És amikor hét kenyeret törtem meg 'négyezer' embernek, hány tele fonott kosárnyi kenyeret vettetek át? ... Még mindig nem értitek?” Érthető a Mester türelmetlensége: A korábbi két kenyérmegosztásból sem tanulták meg, hogy hiány esetén egyszerűen meg kell osztanunk egymással a meglévő keveset. Agyuk nem volt képes összekapcsolni a kenyérhiányt és a kenyérmegosztást, mert szívük kiszáradt, megkövesedett, érzéketlen volt – méghozzá Jézus közvetlen közelében...

Nem sokkal ezt megelőzően talán ugyanez a türelmetlenség nyilvánult meg a farizeusokkal szemben, akik ***az égből való csodajelet*** követeltek Jézustól, hogy ily módon tegyék próbára (Mk 8,11-13). Az evangélista azt mondja, hogy erre „lénye legmélyéig megrendülten felsóhajtott”, és úgy mondta: *„Miért követel csodajelet ez a nemzedék? Ámen, mondom nektek, semmilyen csodajel nem adatik ennek a nemzedéknek”* – majd egyszerűen „otthagyta őket”. Talán Jézus türelmetlenségének jele ez az „otthagyás” is.

Nem kétséges viszont, hogy mi zajlott Jézusban, amikor a ***„tiszta és tisztátalan ételek”*** körül folyó vita kapcsán az igazi tisztaságról tanította a népet (Mk 7,14-23). Még tanítványai is „talányosnak” találták azt a kijelentését, hogy *„semmi olyan nem teheti tisztátalanná [Isten előtt] az embert, ami kívülről megy beléje, hanem az teszi tisztátalanná, ami kijön belőle”*, és ezért otthon megkérdezték tőle ennek értelmét. Erre Jézus fölcsattant: *„Ti is ennyire értetlenek vagytok? Nem fogjátok föl, hogy semmi, ami kívülről megy be az emberbe, nem teheti tisztátalanná, mivel nem a szívébe megy, hanem csak a gyomrába, majd pedig a budiba kerül?”* Ez a nem éppen finomkodó beszéd igencsak erős zaklatottságról árulkodik...

De ha hinni lehet Márk kronológiájának, akkor Jézus már jóval korábban is megelégelte tanítványai értetlenségét. Amikor ***hirtelen heves viharba kerülnek*** a Genezáreti-tavon (Mk 4,35-40), a kétségbeesett tanítványok fölrázzák a hajó hátsó részében nyugodtan szendergő Jézust, és szemére vetik: „Rabbi, nem törődöl azzal, hogy elveszünk?” Jézus reakciója enyhén szólva meglepő. Nem nehéz kihallani a kérdéseiben megbújó bosszúságot: *„Miért vagytok ennyire gyávák? Hogyan van az, hogy még mindig nem bíztok Istenben?”*

Ahhoz, hogy jól érthessük Jézus kérdéseit, két dolgot kell tudatosítanunk. Az egyik az, hogy a közönséges gyávaság feltételezése eléggé méltatlannak tűnik Jézus részéről, mert a Genezáreti-tavon meglepő gyorsasággal alakultak ki heves bukószelek, amelyek valóban könnyen végveszélybe sodorták a kis halászhajókat, és legalábbis a tanítványok halászokból lett részéről feltételeznünk kell a viharedzettséget: nem először kerülhettek ilyen helyzetbe, és tudhatták, mit beszélnek. A másik: Jézus nyugalma, higgadtsága nem annak titkos tudásából fakad, hogy a vihar hamarosan véget ér, és még kevésbé abból, hogy tudja: képes varázsszóval véget vetni neki, hanem Istenbe vetett bizalmából, ami szintén nem azt jelenti, hogy a vihar megszüntetését vagy a biztos megmentést remélte Istentől, hanem azt a bizonyosságot, hogy *bármi* történjék is, az Atya jóságos kezében vannak és maradnak: ha megmenekülnek, akkor is, ha belefulladnak a tóba, akkor is (hiszen az Atya „három nap múltán” ismét felkelti az elhunytakat, vö. Mk 8,31; ugyanígy számol majd az Olajfák-hegyén is mindkét lehetőséggel: „Atyám, *ha* lehetséges...”, Mt 26,39). Ennek a bizalomnak – annyi prédikáció és gyakorlati bemutatás után – már meg kellene lennie a tanítványokban, ezért kéri számon Jézus, csodálkozva, hogyan lehetnek még mindig ilyen gyávák és bizalmatlanok.

Péternek aztán ennél is keményebb beszédben lesz része, amikor „komoly vallási érvekkel” megpróbálja kiverni Jézus fejéből azt a lehetőséget, hogy ***szenvedés és halál*** vár rá Jeruzsálemben (Mk 8,31-33; Mt 16,21-23): „Isten őrizzen ettől, uram! Semmiképp sem történik ez veled!” Jézusnak ekkor egy pillanat alatt „elszakadt a cérnája”, és egyedülálló minősítésre ragadtatta magát: *„Menj innen mögém, sátán!”* Mondhatta volna – barátságos megszólítással – egyszerűen csak azt, amit folytatásként mondott: „[Péter, Péter!] *Nem Isten gondolatai járnak a fejedben, hanem az emberekéi!”* Miért kellett „lesátánoznia” Pétert – persze túl a tanítói szándékon és a sátáni kísértés elutasításán (vö. Lk 4,9-12) –, hacsak nem azért, mert hirtelen megint elege lett tanítványa értetlenségéből – amelyet persze annak messiási reménykedése motivált (ld. Mk 8,29)?

Jézus „idegességének” két sajátos megnyilvánulásával találkozunk Lukács evangéliumában.

Az egyik (Lk 10,25-37): Egy törvénytudó megkérdezi Jézustól, mit tegyen, hogy ***örök élet legyen az osztályrésze***. Hogy egy tanult teológus egy laikustól érdeklődjön az örök élet útja iránt, ez akkoriban éppoly szokatlan volt, mint manapság, és alighanem azzal magyarázható, hogy ennek az embernek a lelkiismeretét már felkavarta Jézus (korábban megismert) tanítása. Jézus a tanviták korabeli szabályainak megfelelően ellenkérdéssel válaszol: *„Mi van megírva a Törvényben? Hogyan olvasod?”* A törvénytudó az Isten és a felebarát iránti szeretet kettős-egy parancsát idézi, ami megerősíteni látszik előbbi feltételezésünket, hogy már ismerte Jézus erre vonatkozó tanítását (ugyanis nehéz elképzelni, hogy magától jött rá Jézus zseniális „újítására”, az Isten- és emberszeretet effajta szoros összekapcsolására, hiszen a Törvényben egymástól távol és egymástól függetlenül hangzik el ez a két parancs: 5Móz 6,4-5 és 3Móz 19,18). Mindenesetre Jézus megerősíti a törvénytudó feleletének helyességét, nincs is mit hozzátennie, csupán buzdítja őt: *„Tedd ezt, és élni fogsz!”* A törvénytudó azonban „igazolni akarta magát”, ami minden valószínűség szerint azt jelenti, hogy a felebaráti szeretet értelmezésében nem akart elmozdulni hagyományos álláspontjáról, amely a honfitársra szűkítette a felebarát fogalmát, de talán azért is vitázott sokat, hogy minél később és minél kevesebbet kelljen *cselekednie*. Ez indokolhatja Jézus türelmetlenségét: nem engedi, hogy kifejtse az „igazolást”, hanem rögtön *a szavába vág*, és elmondja „az irgalmas szamaritánus” példabeszédét.

A másik esetben az evangélista nem mondja ki, hogy Jézus a partnere szavába vágott, de lényegében ugyanerről van szó (Lk 12,13-14). Valaki megszólította Jézust: „Mester, mondd meg a testvéremnek, hogy ***ossza meg velem az örökséget***!” A korabeli paraszti viszonyok között a legidősebb fiú örökölte az ingatlanokat és az ingóságok kétharmadát; de úgy látszik, a kérelmező testvére mindent meg akart tartani magának, és megtagadta a többieknek járó rész kifizetését. Mivel a zsidó örökösödési törvény az ószövetségi szentíráson nyugodott, a vitás esetek eldöntésére az írástudók voltak alkalmasak, hiszen ők teológusok és egyben jogászok is voltak. Amint megszólítása mutatja („Mester!”), a kérelmező hiteles tanítót lát Jézusban, ezért tőle kér döntést. Jézus azonban meglepő módon annyira türelmetlenné válik, hogy bele sem bocsátkozik a témába, nem érdeklődik a konkrétumok iránt, még csak elvi eligazí-

tást sem nyújt, hanem méltatlankodva szinte rátámad az illetőre: *„Ember, ki tett engem bíróvá köztetek?”*, és alighanem egyszerűen faképnél hagyja. (Ez utóbbi mozzanat valószínűségét megerősíti, hogy amint fentebb már láttuk, az evangélista egyszer kifejezetten rögzítette Jézusnak ezt a magatartását – Mk 8,11-13 –: amikor a farizeusok az égből való csodajelet követeltek tőle, közölte velük, hogy semmiféle csodajelet nem kapnak, majd „otthagyta őket”.) Azért is rendkívül elgondolkodtató ez, mert Jézusnak itt ismét alkalma lett volna arra, hogy elmagyarázza és alkalmazza központi üzenetét: csak az igazságosságon túllépve juthatunk el a helyes emberi viselkedésre (vö. pl. Mt 5,20; 18,23-33; 20,1-15; Lk 10,30-35; 15,11-32).

Van néhány olyan eset az evangéliumokban, amikor Jézus nemcsak türelmetlen, zaklatott, indulatos vagy feldúlt volt, hanem kifejezetten dühös is.

A legenyhébb eset az, amikor ***gyerekek*** – feltehetően a társadalmi ranglétra alját, a kisembereket jelképező „utcagyerekek”! – mentek Jézushoz (Mk 10,13-15), a tanítványok el akarták hárítani „tolakodásukat”, ezért „keményen rájuk szóltak”. Amikor azonban Jézus észrevette ezt, *„bosszús lett”*, és keményen rájuk szólva azt mondta nekik: *„...ne álljátok útjukat, mert az ilyenek számára van itt Isten országa!”*

Amikor a ***farizeusok*** egy alkalommal figyelték Jézust (Mk 3,1-6), vajon meggyógyítja-e szombati napon a béna kezű embert, hogy aztán vádat emelhessenek ellene, megkérdezte tőlük: *„Megengedett dolog-e szombaton jót vagy rosszat tenni, életet menteni vagy megölni?”* Azok azonban hallgattak. „Ekkor *haraggal* végignézett rajtuk...” Haraggal, mert hallgatásuk bűnös gyávaságból, látni-nem-akarásból és szellemi uralomvágyból fakadt, amint látványosan szemléltette ezt egy másik béna gyógyítási történetében (Mk 2,1-12): *„Mi könnyebb? Azt mondani a bénának: Isten megbocsátja bűneidet? – vagy azt mondani: Állj fel, fogd hordágyadat, és járkálj!?”* A farizeusok azonban még azt a semmi fáradságot nem igénylő segítséget sem akarták megadni a bénának, hogy néhány egyszerű szóval „feloldozzák bűneitől” (vö. Mt 23,4: *„Súlyos terheket kötöznek össze, és ráteszik az emberek vállára, de maguk még egy ujjukkal sem akarják megmozdítani azokat.”*)

Máskor odament hozzá egy ***leprás*** (Mk 1,40-44), térdre borult előtte, és így esengett hozzá: „Ha akarnád, képes lennél megtisztítani engem!” Erre Jézus *„haragra gerjedt...”* – Jézus haragjának emlékezetét csak néhány kódex őrizte meg (nem véletlenül, hiszen az idő múlásával egyre kevésbé illett bele a róla alkotott képbe), de három dolog is magyarázza ezt a haragot: a leprás térdre borulása, babonás csodavárása és az egyre terjedő csodamánia. Zsidó érzék szerint a térdre borulás egyedül Istent illeti meg. Bár Izraelben nem kellett félnie Jézusnak, hogy felcserélik őt Istennel, de már a személyi kultuszt is elutasította (vö. Mk 10,17-18; Mt 20,20). Isten „uralmában” nincs helye semmiféle emberi uralomnak. Továbbá a leprás kérésének megfogalmazásában ugyanaz a babonás várakozás szólal meg, mint a vérfolyásos asszony elképzelésében (Mk 5,28). Benne volt a kor levegőjében, hogy kiemelkedő személyiségekről feltételezték a mágikus erőátvitel képességét. Végül: sikeres gyógyításai nyomán egyre inkább szenvedélyes csodavárás vette körül Jézust, ez pedig útjában állt evangéliumhirdető tevékenységének (vö. Mk 1,35-38). – A jelenet végén ez utóbbi okból Jézus egyenesen „ráripakodott” a leprásra, és *„rögtön kiutasította”*.

Ez a türelmetlen kiutasítás nem elszigetelt jelenség Jézus életében, még két alkalommal találkozunk vele.

Jairus lánya már a végét járja, amikor apja, a zsinagógai elöljáró Jézusért küld, mert tőle reméli a kislány életének megmentését (Mk 5,21-24.35-43). Jézus elindul, de közben küldöncök érkeznek Jairus házából, azt állítva, hogy a kislány már meghalt. Jézus nem zavartatja magát, elmegy a házhoz, ahol zajos tolongást, siratóasszonyokat és jajgató embereket talál. Leinti őket, mondván: *„Miért zajongtok és sírtok? A kislány nem halt meg, csak alszik.”* Erre azok egyszerűen kinevetik. Enyhén szólva meglepő fordulat ez a hirtelen váltás sírásból-zokogásból nevetésbe. Érdekes módon az a kilátás, hogy halottsiratásuk elsietett, nem bátorítja a siratóasszonyokat; cinikus nevetésük károrvendésnek tűnik, és kézenfekvővé teszi azt a feltételezést, hogy titokban csak arra vártak, hogy jajveszékelésükkel végre „kifejezhessék mély együttérzésüket” a zsinagóga elöljárója iránt, akit gyermeke halálával „megvert az Úr”. Jézus azonban egy szót sem veszteget rájuk, hanem kerek perec *kiutasítja őket*, s csak a szülőkkel és tanítványaival megy be a szobába, hogy talpra állítsa a kislányt.

A jeruzsálemi templom „megtisztításának” (Mk 11,15-17) szokványos értelmezése szerint Jézus korbáccsal kergette ki templomból (a templom udvaráról) a kereskedőket, akik az áldozatbemutatáshoz szükséges áldozati állatokat árusították, illetve a pénzváltókat, akik tevékenységükkel lehetővé tették a messziről jött zarándokok vásárlásait. Ez a felfogás számos képtelenséget feltételez, és vele szemben azt lehet meggyőzően alátámasztani, hogy Jézus nem kikergette, hanem *kiutasította*, de nemcsak az eladókat, hanem a vásárlókat is (ld. 15. v.). Nevezetesen felszólította a templom udvarán árusító és vásárló embereket, hogy haladéktalanul hagyják abba ezt a tevékenységet – ugyanis nem „megtisztítani” akarta a templomot, hanem teljesen meg akarta szüntetni a kultikus áldozatokat, mert azok egyfajta

cserekereskedelmet jelentenek az ember és Isten között (áldozatbemutatásért cserébe jó termés, jó egészség, jó házasság, anyagi gyarapodás, karrier stb.), „Isten országában”, azaz a szeretet rendjében pedig nincs helye ilyesminek (ld. 17. v. és Jn 2,16: *„Ne tegyétek Atyám házát vásárcsarnokká!”* – modernebb kifejezéssel: *üzletközponttá*), csak a kérésnek.

*

Az elmondottak alapján immár maga az olvasó döntheti el, valóban helytálló-e az, amit a bevezetőben Jézus dühösségéről mondtam. Ennél is izgalmasabb és fontosabb azonban föltenni azt a kérdést, hogy a fentiek tanulságát/tanulságait miképpen alkalmazzuk saját életgyakorlatunkra – például arra nézve, hogy dühünkben-indulatunkban-türelmetlenségünkben mit engedhetünk meg magunknak, és mit nem... Vagy elgondolkodni azon a kérdésen: Hogyan hasznosította Jézust azt az energiát, amely „idegességében”, dühében, indulataiban rejlett?

Gromon András

Az ellenségszeretettől a békességteremtésig

Vannak olyan megfogalmazások, amelyek akkor is zavaróak, ha tartalmilag ugyanazt értjük rajtuk, vagy legalábbis az egyetértés érzése van bennünk. Ennek elkerülésére, de legalább csökkentésére, miért ne rendezgessük közös jézusi fogalmainkat úgy, hogy amit tartalmilag gondolunk, valóban azt jelenítsük meg szavainkban is? Közöttünk erőteljes dialógus volt már régebben is, hogy amit kifelé hirdetünk, az magunk között hogyan valósul meg. „Van-e helyem egy erőszakmentességet hirdető, de szellemileg nagyon erőszakos Bokorban?” – kérdezte B. Barna 1996-ban. „Ellentmondást sejtek a meghatározás nélkül használt 'szellemi erőszak' kifejezése mögött. Nem takaríthatjuk meg magunknak ennek meghatározását” – válaszolta erre Gyurka bácsi. Mi lenne, ha kísérletet tennénk százszor szent fogalmaink meghatározására és eredményeinknek megfelelő további használatára? Most a címben érzékeltetett tartalmak fogalmi csokráról lesz szó.

Nézzük meg sokfélének látszó, mégis ugyanarról szóló megfogalmazásainkat. „Jól tudjuk, hogy a szelídség nem pusztán a katonai erőszak kérdéskörében fontos parancs… bizonyára igyekszünk békességteremtők lenni mindenhol...” (Sch. B., 2012). „A katonaságmegtagadók igenis dicsőséget szereztek a szelíd Jézus ügyé-

nek” (K. L., 2012). „A krisztusi szeretet-eszményt csak a szelídség gyakorlásával s minden erőszakos tett elutasításával… és az erőszakmentesség jézusi eszményéért felemelt szavunkkal valósíthatjuk meg” (Levél a honv. oktatás tárgyában, 2011). Óvatos célzás is megjelent a tisztábban fogalmazás érdekében: „Az erőszakmentességet a Bokor kiterjesztette… gondolati síkra is… talán ha át tudnánk fogalmazni 'békességteremtésre'…” (B. M., 2013). Sorolhatnánk a KIO-ból, Gyurka bácsi naplóiból, a reflexiós kötetekből, előadásainkból a példákat arra, hogy szinte szinonimaként használjuk az ellenségszeretetet, az erőszakmentességet, a szelídséget és a békességteremtést.

1. Ellenségszeretet (Máté 5,43). Vö.: KIO 445. o. – Az én pozitív viszonyulásom azokhoz, akik ártó szándékkal, ellenségesen viselkednek velem szemben. Aki engem nem csupán nem szeret, de ártásomra is van, én azt is szeretni akarjam. Egyirányú magatartás, tőlem őfelé. Akkor is, ha van remény a viszonzásra, akkor is, ha nincs. Megbocsátás annak is, aki üldöz (Lukács 23,34). Ez az üldözés szinte szükségszerű nem csupán Jézussal, de követőivel szemben is (János 15,20; Máté 10,23). A boldogmondásokba is bekerült, sőt még értük való imádkozásra is felszólít Jézus. Mindhalálig ki kell tartani, és inkább elmenekülni kell, mintsem erőszakkal válaszolni (Máté 10,23). A kikényszerítésekre túlteljesítéssel kell válaszolni, tehát nem csupán elviselni, de aktívan „visszaszeretni” a bántást (Máté 5,40-44).

2. Erőszakmentesség (Máté 5,39). Vö.: KIO 425. o. – Az én viszonyulásom minden emberhez, minden létezőhöz (?). NEM-et mondva minden erőszakra: mentessé téve magam minden erőszakosságtól. Ennek földi megvalósulását tekintve vannak erősen pesszimista vélemények: „Az erőszakmentes társadalom – úgy tűnik számomra – teljesíthetetlen álom marad…, de mindezek ellenére a kereszténynek ezt a végső reményt kell képviselniük. Isten is azon fáradozik, hogy ezt a mi világunkba is behozza” (N. Lohfink). Ismert szerzők erősítik meg a KIO evangéliumi megállapításait (Windass, J. M. Müller). „Talán nem szerencsés ez az erőszakmentesség… mindig elégtelen a negatív meghatározás, mely a szanszkrit *ahimsza* fordítása” (J. M. Müller). Ezért fordította ezt Gandhi *satyagraha*-ra, ami az igazsághoz való ragaszkodást jelenti. Szerinte ezt az valósítja meg, aki a „legsatnyább teremtményt is úgy szereti, mint saját magát”(Gandhi). Ebből eredt, hogy a maláriát terjesztő szúnyogok védelmében is szót emelt, amikor nemzetközi akció indult az indiai fertőzésekből eredő halálozások enyhítésére (Dr. Heiser). Ezt a fogalmat a KIO alapvetően a fizikai erőszakra értette.

3. Szelídség (Máté 5,5) Vö.: KIO 413. o. – Az én pozitív viszonyulásom mindenki iránt. IGEN-t mondva egy pozitív magatartási formára. Kovács Tádé négyesfogatai alapján: túlzás*: dühösködés*, nagyszerűség: *szent harag*, mérséklet: *szelídség*, kisszerűség*: halvérűség.* Szándékolt önnevelési irányulás a szent harag és a szelídség felé ajánlott. A szelídség olyan belső békesség gyümölcse, amely az agresszivitás, a durvaság és az erőszak ellentéte (A. Comte-Sponville). Az athéniek büszkélkedtek vele, hogy ők vezették be a világba a szelídséget (*praotész*), a barbárság ellentéteként. Szavuk igei alakjának jelentései: megbékíteni, lecsillapítani” (Romilly). „A legszerényebb szinten a szelídség a viselkedés nyájasságát a másokkal szemben tanúsított jóindulatot jelöli…, nagylelkűséget, megbocsátást, emberségességet” (Arisztotelész). Ez a rugalmasság, a türelem, az önfeláldozás, az alkalmazkodóképesség erénye” (Simone Weil). A szó nagyon is pozitív értelmében „női erény… erőszak nélküli bátorság, keménység nélküli erő, düh nélküli szeretet” (A. C.-Sponville).

4. Békességteremtés (Máté 5,9). Vö.: KIO 436., 592. o. – Mindenki viszonyulása mindenkihez. IGEN-t mondás arra, hogy „minden ellenségeskedés legjobb megoldása a barátkozás” (B. Franklin). A fenti három nagy erény célja a Jézus szerinti béke megteremtése a földön, az emberek között (János 14,27). A világ békéje erőfölény és/vagy erőegyensúly eredménye. Jézus békéje az ellenséget is szeretők, az erőszakmentesek, a szelídek magatartásának gyümölcse. Passzív békességteremtés az, amikor nem állok be a verekedők közé, és ezzel nem szaporítom az erőszakosok számát; aktív az, amikor a szeretet leleményességével egymás ellenére élés helyett barátokat tudok szerezni az egymásért élésre.

Összefoglalva a fentieket: az érintett emberek köre tágul az elsőtől a megyedik felé. A magatartás egyre pozitívabb tartalmú. Mintha erre rímelne apostoli küldetésünk is: „Szerezzetek barátokat!”

Javasolom, hogy a jézusi szeretetteszmény harmadik elemének megnevezésére a békességteremtés szót használjuk.

Király Ignácz

Konfliktusmegoldás

Az utóbbi két évben olyan sűrűn és olyan mértékben vettem észre a médiumokban erőszakos konfliktusokat, mint soha korábban. Itt vannak az önjelölt Iszlám Állam terrorista csapásai az arab országokban, a párizsi és a brüsszeli terrortámadás, az afro-amerikaiak elleni rendőri erőszak az USA-ban. Aztán népcsoportok közötti érdekkonfliktusok, elosztási konfliktusok és hatalmi konfliktusok. Az állítólagos erősebbek többnyire hatalmi úton próbálják megoldani a konfliktust. De minél nagyobb hatalmat vetnek be egy konfliktus megoldására, annál nagyobb lesz az ellenállás. Minél több erőszakot alkalmazunk, annál több ellenerőszakot váltunk ki. Az erőszak ördögi köre jön így létre. Ezt mutatja például az izraeliek és a palesztinok több évtizedes konfliktusa.

Ez az erőszakoskodás azt mutatja nekem, hogy még nem tanultuk meg erőszakmentesen és agressziók nélkül kihordani érdekkonfliktusainkat. *Martin Luther King* egyszer így fejezte ezt ki: „Értettünk ahhoz, hogy nagy tudományos teljesítményeket érjünk el, de elmulasztottuk, hogy testvérként-nővérként éljünk egymással.”

Testvérekként élni nem jelenti azt, hogy nincsenek konfliktusaink. ***Nincsen élet konfliktusok nélkül.*** Mindenki átéli ezt személyes fejlődése során: válságok, nehéz helyzetek a partnerkapcsolatban, a hétköznapi életben. A konfliktusok az együttélés során jelentkező ellentétes érdekeket mutatják meg. Ha ilyenek nem léteznének, akkor ez az érdektelenség jele lenne, és a személyes fejlődés leállását, valamint az együttműködés szünetelését jelentené. Gyakran ejt rabul minket az az illúzió, hogy olyan emberek között, akik közös értékeket képviselnek – legyenek azok vallásiak vagy politikaiak –, nem léteznek konfliktusok; pedig éppen az eleven közösség tűnik ki azáltal, hogy konfliktuskészséget mutat, és keresi a konfliktusok megoldását.

Akkor hát ***mi teszi olyan nehézzé számunkra a konfliktusok megoldását?*** Még mindig túlságosan meghatároz minket a versengés szelleme. Az iskolában és későbbi szakmai életünkben néhány tanulótársunkat vagy kollégánkat versenytársnak éltük meg, s ez megnehezítette a jó együttműködést. Ha csak versenytársnak látom a másikat, akkor – ami a munkaterületet illeti – biztosan adódnak ún. „vadászterületi konfliktusok”, vagy ha azt látom, hogy a másikat jobban kedveli egy általam is becsült ismeretségi kör, akkor irigység támadhat bennem, és az elismertséggel kapcsolatos konfliktusok alakulhatnak ki.

De léteznek – és véleményem szerint ez a leggyakoribb eset – konfliktusok a különböző karakterek között is. Az egyik élénk és gyors, a másik lassú és megfontolt, vagy az egyik nagyon precíz, mindent fölülvizsgál, a másik meg inkább „hasra ütve” cselekszik.

Hogyan sikerülhet jó légkört teremtenünk a konfliktusok megoldásához? Átgondoltam néhány pontot, amelyeket szeretnék magamban elmélyíteni. Arról van szó, hogy teljes józansággal vegyük szemügyre a konfliktust.

Ennek ***első*** előfeltétele abban áll, hogy ne minősítsem a konfliktust. Nem szabad személyes sértésként felfognom. Ha szemrehányó viselkedéssel közeledem a konfliktushoz, mintha az fölösleges lenne, akkor neheztelésemmel csak erősítem azt. Teljes szerénységgel kell elfogadnom a konfliktust, és kihívásnak kell tekintenem.

Egy konfliktus feloldásának ***második*** előfeltétele: ismerjem el mindenkinek a jogát arra, hogy úgy gondolkodjék, ahogyan gondolkodik, hogy a konfliktusban saját véleményét képviselje, és hogy harcoljon az ügyéért. Az embernek többnyire az az érzése, hogy ő áll a helyes oldalon, és a többieket meg kell győznie arról, hogy a saját viselkedése a helyes.

A jó konfliktusmegoldás ***harmadik*** előfeltétele abban áll, hogy tárgyilagosak és nyugodtak maradjunk. Persze, fejezzük csak ki megütközésünket; de ha a vita túlságosan érzelmekkel telített lesz, és közben utat engedek a dühömnek, akkor ez senkinek sem használ.

A ***negyedik*** előfeltétel pedig bizonyosan az, hogy egyenrangúként bánjak konfliktuspartneremmel, és ügyeljek arra, hogy neki éppolyan méltósága van, mint nekem. Ha a partnerem érzi, hogy lenézem őt, akkor egyúttal úgy fogja érezni, hogy nem veszem őt komolyan.

Amikor tehát megközelítjük a konfliktusokat, mindig becsületeseknek kell lennünk önmagunkhoz, el kell fogadnunk saját emberi mivoltunkat, és hinnünk kell, hogy a másikban is ott van a jó magja. Csak ebben az esetben juthatunk valóban közel a konfliktushoz, és találhatunk megoldásokat. A hétköznapok kiművelt konfliktuskezelése ***hozzájárul a békéhez***, és hatása van globális síkon is. Ha mindent bevetünk annak érdekében, hogy jó konfliktuskultúrát alakítsunk ki, akkor esélyünk lesz arra, hogy békésen éljünk ezen a földön.

Josef Heinen

Forrás: *Francesco, 2016. Advent*

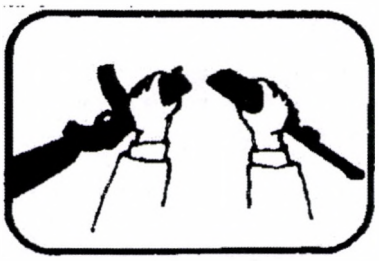

Latzkó Andor

Emberek a háborúban

Latzkó Andor Budapesten született 1876-ban. Édesapja jómódú belvárosi ötvösmester és ékszerész, édesanyja osztrák hölgy volt. Budapesten, Stuttgartban és Berlinben végzett egyetemi tanulmányokat, aztán banki alkalmazott lett, majd újságírói pályára lépett. 1901-ben Berlinbe költözött, ettől kezdve németül jelentek meg a művei (és a nevét is így írta alá: Andreas Latzko), úgy gondolta ugyanis, hogy ha színműveit, regényeit és novelláit világnyelven – németül – rögzíti, többekhez juthat el a szava.

Mivel állampolgársága nem változott, 1915-ben, tehát már 39 évesen be kellett vonulnia, a Monarchia tartalékos tisztjeként harcolt az olasz fronton, Isonzónál. Az átélt borzalmaktól idegösszeomlást kapott; előbb Ausztriában gyógykezelték, majd életveszélyes állapotban Svájcba, egy davosi klinikára szállították át, ott vetette papírra élményeit.

Ez a műve Zürichben jelent meg először, 1917 nyarán, Menschen im Krieg címmel, a szerző nevének feltüntetése nélkül. A háborús cenzúra azonnal betiltotta Németországban és a Monarchiában, később Franciaországban és Nagy-Britanniában, majd az összes hadviselő országban, sőt az USA-ban is. Csak a harmadik – német nyelvű – kiadás címlapján tűnt fel először a neve.

Még 1931-ben Salzburgból Amszterdamba költözött. Könyveit már javában égették Németországban és a Harmadik Birodalom által megszállt területeken, 1944 márciusától Magyarországon is, miközben szerzőjük 1943 szeptemberében Amszterdamban meghalt.

Halála után itthon teljes feledés hullott rá, a német, angol, francia életrajzi gyűjteményeket fellapozva viszont meglepődve tapasztalhatjuk, hogy jelentős íróként tárgyalják, hatását tekintve Romain Rolland-nal, Stefan Zweiggel, Henri Barbusse-szel együtt említik. E műve az internetes WorldCat katalógus szerint 1917 és 2015 között összesen 136 kiadást ért meg.

Az alábbiakban részleteket közlünk a könyvből, jelezve az ottani oldalszámokat.

Az indulás (19-21)

– Az én feleségem is fess volt, persze... Egyetlen könnyet sem hullatott… Vártam, csak egyre vártam, hogy mikor kezd kiabálni, mikor fog kérni,ráncigálni, lecibálni a vagonról, könyörögni, hogy ne menjek a többiekkel a halálba, legyek inkább gyáva, maradjak vele! De nem merte... Vagy eszébe se jutott? Egyik sem merte, egy sem akadt, mindegyik csak fess akart lenni… Az enyém is! Az enyém… Intett a kendőjével, mint a többi…

Rángatózó, vonagló karjait a magasba küldte, ahogy bibliai megpróbáltak hívják tanúnak az eget.

– Szeretnéd tudni, hogy mi volt a legborzasztóbb? – suttogta. – A csalódás… Induláskor. Nem a háború! A háború pontosan olyan, amilyennek lennie kell. Elámultál, kiskomám, hogy embertelen? Ugyan…! Csak az indulás tartogatott meglepetést! Az asszonyok kegyetlensége, az bizony váratlanul hatott! Tudtak mosolyogni, tudtak rózsát hinteni: adták a férjüket, adták a fiaikat, akiket ezerszer ágyba fektettek, betakargattak, megsimogattak… Akiket önmagukból felépítettek… Ez volt ám a csuda meglepetés! És nem csak odaadtak, hanem egyenesen küldtek! Harcba küldtek, mert röstellték volna, ha ott állnak hős nélkül… Vagy tán mentünk volna, ha ők nem küldenek? Gondolod? [...] Az asszonyok küldtek minket! A generálisok csak tehetetlenül hadonászhattak volna, ha az asszonyok nem engedik vagonokba hajtani a férfiakat, ha azt kiabálták volna, hogy ránk se néznek többé, ha gyilkosokká leszünk! Ha szent esküvést fogadnak, hogy nem hálnak többé olyan férfivel, aki koponyákat hasít, agyonlő, agyonszúr… Ki az, aki így nekiindult volna?! Senki se, senki, én mondom neked… Azt hittem, hogy csak türtőztetik magukat, de ha majd harsan a vonatfütty, felordítanak, elözönlik a vonatot, és lerángatnak minket… Ez egyszer ők védhettek volna meg minket… de megelégedtek azzal, hogy fessek legyenek… Mindenütt, szerte a világon, csak fessek…[...]

Ez most a kellő pillanat, gondolta a doktor.

– Így van, hadnagy úr… – szólt esetlen kedélyességgel. – Az asszonynép már csak mind ilyen… Nincs mit tenni… [...]

– Mind ilyen? Mind? Mióta, he?! A szüfrazsettekről még nem hallottál? Minisztereket pofoznak fel, hivatalokat gyújtanak fel, lámpavashoz láncolják magukat… A szavazati jogért! Érted, amit mondok: a szavazati jogért! Nem a férjeikért! Nem, nem, azokért nem! Azokért jajszavuk sincs…

Elcsuklott, majd lihegésbe fulladó zokogással, mint agyonhajszolt állat bőgte:

– Vagy hallottál asszonyról, aki vonat elé vetette magát? Minisztert képen törölt? Egy sem küzdött, egy sem mozdult meg a földkerekségen! Kiküldtek, kikergettek minket gyilkolni! Megsarkantyúztak… Gyerünk, gyerünk, ölni! – Őket mentegeted?

Tűzkeresztség (25, 29-30, 42-43, 48)

Tapsifülesből nagy házinyúllá nevelt jószágot kés alá vonni, családtaggá fogadott elöregedett kutyát sintérhez hurcolni – a „jólelkű Marsi bácsi”, ahogy ismerősei közül sokan hívták Marschner századost – képtelen lett volna, és akkor most embereket, akiket úgy ismer már, mint a kabátzsebét, hiszen hónapokon át maga képezte őket ki – srapneltűzbe futtasson? Mit érnek a magasztos elvek, felsőbb szempontok! Csak riadtan könyörgő, oltalmat kérő tekinteteket lát, mintha ő, a százados úr, még a levegőben repkedő golyóknak és gránátszilánkoknak is megálljt parancsolhatna! Ezzel a bizalommal éljen most vissza? Szakállas gyermekeit, akiket tegnap még porontyaiktól és zokogó feleségeiktől látott búcsúzni, most közömbösen masíroztasson a visszafordíthatatlanba? Szépen tovább és tovább, mit sem törődve, hogy egyikük-másikuk elvágódik közben, és vérben vonaglik? Honnan merítsen ehhez erőt? [...]

Nehéz és tompa düh feszítette a századost, amikor a hosszú vonalba felsorakozott emberekre nézett. Lélegzetvisszafojtva figyeltek, minden tekintet rá, a szájára meredt. Mit mondjon…? A betanult frázisokat darálja el gyorsan, hazafias szólamokat, melyek engedelmesen szájra csúsznak? Hónapok óta érlelődött benne a dac, hogy az előírt „dulce est pro patria mori”-t nem fogja elharsogni, történjék akármi is! Mindennél jobban utálta az önfeláldozás kardcsörgetését, a halálmegvető bátorság ravasz, álszent, vásári-fortélyos hirdetését.

Fogcsikorgatva és lesunyt fejjel lépett a halovány arcok elé. Valamennyi szempárból naivan pislogott rá a kisgyerekes kérelem, „Vigyázz rám!”, s ez kétségbe ejtette.

Most kéne hazazavarni mindenkit, és egyedül, teljesen egyedül továbbmenni… Mély levegőt vett, kifeszítette a mellét, tekintetét odaszögezte az éremre, ami az egyik férfi mellén villogott… és kieresztette a hangját:

– Fiúk! Most szembetalálkozunk az ellenséggel. Bízom benne, hogy híven eskütökhöz, közületek mindenki megteszi a kötelességét! Nem követelek mást, többet, csak amit hazánk, a saját, tehát gyermekeitek és asszonyaitok biztonsága érdekében meg kell tenni… ebben bizonyosak lehettek! Sok szerencsét! És most rajta! [...]

Marschner utálta magát, mélyen utálta az eljátszott szerep miatt. Odaállt eléjük mint iskolázott ember, finom uraság, százados – gallérján három aranycsillag –, és elmagyarázta, kőműveseknek, bádogosoknak, szántóvetőknek, hogy kötelességük olasz kőműveseket, bádogosokat, szántóvetőket halomra lőni. És tudomásul veszik, és mennek, és lihegnek… és ő vezeti őket! Hite ellenére… Gyáván, és közben bátorságot és önfeláldozást követelve! Visszaélt a bizalmukkal, kiforgatta az asszonyuk és gyermekeik iránti szeretetüket, hazudott, mert így talán életben marad, túléli a háborút, míg ha kimondaná az igazságot, és megtagadná a parancsot, agyonlőnék. Blöfföl, hamiskártyázik, mert fél a veszteséggel – emberi életek elvesztésével – egyenesen szembenézni! [...]

A százados mellett álló ember egy pillanatra letámasztotta fegyverét, és a még füstölgő csőre remegő, kapkodó kézzel bajonettet tűzött. Marschnert hányás kerülgette, szédelegve lehunyta a szemét, és az árokfal mentén a földre csúszott. Ezt… nézze végig? Közvetlen közelről, ahogy ember embert koncol? Kirántotta tokjából a revolverét, kihúzta a teli tárat, és elhajította. Most védtelen… Ettől kicsit megnyugodott, elszántan feleegyenesedett, készen arra, hogy a zihálva ideérkező vadállatok egyike, halálfélelmében, lemészárolja. Emberként halhat meg, indulat és gyűlölet nélkül, tiszta kézzel! [...]

Nem messze tőlük, a drótakadályok előtt egy olasz térdelt, bal karja petyhüdten lógott, a másikat nyitott tenyérrel könyörgőn maga elé emelte, így csúszkált előre lassan.

– Nézzetek körül, van itt valami kötél? – szólalt meg az árokban az öreg káplár. – Sajnálom szegény figarót… Húzzuk be!

Utolsó szavaiba beleripakodott a gépfegyver zaja. A térden csúszkáló megütődött, mintha felpofozták volna, aztán arcra bukott. Mögötte csíkban felporzott a föld a golyók becsapódásától.

A százados pillanatig némán állt, tátott szájjal, torkára forrt hanggal. Aztán őrjöngve felordított.

– Weixler hadnagy úr!

– Parancs, százados úr! – érkezett az elfogulatlan válasz.

Marschner a hadnagy elé szaladt, merev felsőtesttel, gutaütéses arccal.

– Maga lőtt? – kérdezte fulladozva.

A hadnagy visszabámult rá, és kezeit szabályosan a nadrágvarrathoz igazítva jelentette:

– Igenis, százados úr!

Megállt a levegő, csak Marschner fogainak a vacogását lehetett hallani.

– Szégyellje magát! – dadogta remegve. – Védtelen sebesültekre nem lövünk! Ezt jól jegyezze meg magának!

Weixler krétafehérre sápadt:

– Százados úr, alázatosan jelentem, a legelöl lévő eltakarta előlem a többit, nem állt módomban megkímélni! – Aztán megemelt hangon folytatta: – És arra is gondoltam, van nálunk otthon elég éhes száj, etessük talán az ellenséget is?

A százados most egész közel ugrott hozzá, és még a lábával is toppantott.

– Az, kérem, itt nem számít, hogy ön mit gondol! Megtiltom, hogy sebesültekre lőjön! Amíg én parancsolok itt, minden sebesült szent! Akár hozzánk tartozik, akár az ellenséghez… Megértette?

Weixler gőgösen felemelte a fejét.

– Kérem tisztelettel a százados urat, tessék az előbbi parancsot írásba adni! Kötelességemnek tartom, hogy az ellenségnek minél nagyobb kárt okozzak! Akit én ma futni hagyok, két hónap múlva felépülve térhet vissza, és tíz bajtársamat lövi agyon!

Néhány másodpercig mozdulatlanul álltak, farkasszemet nézve, mint két gladiátor, akik életre-halálra tusáznak. Aztán Marschner aprót bólintott, majd egészen csendesen hozzátette:

– Megkapja, hogyne.

És sarkon fordult. [...] Mintha fényben fürdene, olyan tisztaságot és könnyedséget érzett, és bár hullottak az aknák az árokra, kényelmesen, mintha csak korzózna, elindult.

A győztes (57-59, 66)

A téren, őexcellenciája parancsára, minden délután háromtól négyig katonazenekar adott hangversenyt. [...] A zenepavilon körüli sürgésforgás színes és derűs, nagyvárosias életképet rajzolt, olyan gondtalanul jókedvűt, mintha Bécsben, a Grabenen lennénk májusi vasárnapon, a legzavartalanabb békeévekben. [...]

A járókelők közül, aki arra haladt, senki nem mulasztotta el, hogy ne vessen legalább egyetlen pillantást a mindenható hadvezérre, százezrek életének korlátlan urára, akit az újságokban előszeretettel csak a ***-i győztesként emlegetnek. Nem volt a városban senki emberfia, akinek sorsát egyetlen kézmozdulattal ne tudta volna kettétörni; jóindulata megrendeléseket és gazdagságot, kitüntetést és előléptetést, a kegy megvonása pedig romlást, kilátástalanságot, rosszabb esetben biztos halálba szóló menlevelet eredményezett.

Kéjesen hátradőlve kedvenc karosszékében, melynek jó esélye volt rá, hogy a jövőben történelmi relikviává váljék, a nagyúr éppen vezérkari ezredesének feleségével tréfálkozott. Kezével kiintett a térre – a szikrázó napfényben valóságos emberáradat hullámzott ott –, és hangjában öblös diadallal megszólalt:

– Tessék csak! Ezt a vidám pezsgést szeretném egyszer a pacifista urak orra elé tolni, akik állandóan arról kárálnak, hogy a háború émelyítő öldöklés! Látta volna békeidőben ezt a fészket, nagyságos asszonyom! Kétségbeejtő volt! Ma azonban a sarki rikkancs is több pénzt vág zsebre, mint hajdanán itt a legélelmesebb

kereskedő. És látta már a fiatalembereket, akik visszatérnek a frontról? Napcserzettek, egészségesek, vidámak! Azelőtt valamilyen irodában gunnyasztottak, túrós arccal, görbe háttal, pihegő tüdővel. Nekem elhiheti: Európa még soha nem volt olyan kicsattanóan egészséges, mint ma! Ám ha újságot vesz a kezébe, nem erről olvas, hanem nemzetek elvérzéséről, világvégéről… Meg amiket még a firkász urak lázasan odakennek!

Megjegyzését az asztaltársak elkapták, és rögvest tovább is gombolyították. Buzgó szavakkal ecsetelték a háború áldásait, és élceket eregettek az összevissza locsogó békepártiak felé. A háború? Áldassék, mindörökké!

Bajtárs (70-72, 75, 78, 83)

Magam persze tudom, hogy a bajtársamat nem *én* vonszolom erőszakosan végig az életemen. Bennem él, igen, bennem, erősebben, mint saját magam! [...]

Legyek erősebb, igen? Egy halottat nem lehet elzavarni, leváltani, megölni; drága jó orvos urak, ezt aztán igazán tudhatnák!

Nem lógnak-e Tiziano és Michelangelo képei még mindig a múzeumokban, évszázadok múltán is? Azok a képek pedig, melyeket az utolsó tusáját vívó haldokló vésett tizennégy hónappal ezelőtt az agyvelőmbe, csak úgy tűnjenek el? Mert aki alkotta őket, testileg már a sírjába utaltatott? [...]

Betegség…? Persze! A világ tele van sebbel, és a sebek mind a tömegsírok felé mutatnak. Bajtársam – ez könnyen hihető! –, tényleg szeretne már társai, a holtak mellé heveredni, ám minden, ami a világban történik, villanó fény, mely őt idézi! Idézi és hívja! [...] Minden beszélgetés, melyet elkap az ember, egy-egy végszó! Végszó minden mozdulat, minden lélegzetvétel! Ám az éjszaka csöndje is az. Vagy talán nem ketyegi a másodpercmutató minden ugrása ezrek végső hörgését? Nem elég *tudni, biztos tudomással bírni* a letépett állkapcákról, átvágott gégékről és egymásba csimpaszkodó végtagokról, hogy az ember a poklot hallja egyfolytában, mely a vastag levegőfalon túl fortyog?

Aki bizonyosan tudná, hogy a szomszéd lakásban éppen gyilkolnak, mialatt ő kényelmesen ledől a párnái közé, és fölugrana lázas érveréssel – beteg lenne? Lehet úgy tenni, mintha mindez nem volna? Nincs őrült vész, a föld nem pökdös széttépett testrészeket az ég felé, és az ég vasöklökkel nem kalapálja a földet? Valóban félre tud vonulni az ember a tulajdon keresztre feszített énjétől, amikor az egész világ visszhangzik a végszóktól?

Nem!

A többiek betegek. Beteg, aki örömtől pirult arccal győzelmi híreket olvas, és közben lelki szemeit elégedetten hizlaltatja a meghódított – hullahegyektől megpucolt – négyzetkilométereken, aki maga és távolabbi embertársai közé falat von, a falat tarka zászlószövetekkel ékesíti, hogy ne kelljen észrevennie, tudomásul vennie, mit vétenek abban a túlsó világban, amelyet egyszerűen csak *„Front”*-nak becézünk. Beteg, aki még tud gondolkodni, beszélni, civódni, aludni, miközben tudja, hogy mások a tulajdon beleikkel a két tenyerükben, mint félig tiport férgek kúsznak-másznak szántóföldeken, hogy félúton a kötözőhely fele kiszenvedjenek. Beteg, aki nem hallja a nyögést, fogcsikorgatást, üvöltést, recsegést, robbanást, jajgatást, átkozódást, hörgést, mert körülötte a hétköznapok szokásos rendje perceg és az éjszaka boldog nyugalma szuszog.

Én lennék beteg, lázas és zavarodott?

Betegek a süketek és vakok, de nem én!

Beteg a tompult, akinek a lelke nem dadog könyörületről, vagy nem forr a felháborodástól. [...] Nem lenne okosabb egyszer őket megvizsgálni, milyen az elmebeli állapotuk? Elárulom az orvos uraknak, akik engem oly résztvevőn őriznek, hogy néhány szó, melyeket mint veszett kutyákat eresztettek rá az emberekre, okozta az egész rémálmot.

„Front”, „ellenség”, „hősi halál”, „győzelem”, habzó nyelvvel és vérben forgó szemmel száguldanak végig a világon. Milliókat, kiket gondosan beoltottak tífusz, himlő, kolera ellen, nem oltottak be őrület ellen. Szavak őrülete ellen! Ezért lehet vonatba gyömöszölni – itt is, meg túlnan is –, és énekeltetve tömegeket utaztatni egymás elébe, hogy puffantsanak, szúrjanak, vágjanak, robbantsanak, és ezen szakszerű előkészítés, kicsontozás után odaadják húsukat a véres péphez, melyből a béke lepényét sütögetik azok, akik egyébként csak a borjú- meg marhabőreiket kínálják fel a hazának száz százalék haszonnal, és véletlenül sem a sajátjukat, napi harminc fillérért. Mert mi lenne, ha ez a kifejezés: „háború”, még nem volna kitalálva, és nem lenne megszentelve ezer évek használatától? [...]

Most eszement vagyok. Ráírták, el lehet olvasni a kórlapomon. Nyugtatólag megpaskolnak, mint a riadt lovat, ha civódni kezdek, és követelem, hogy engedjenek ki, mert *azokat* kellene bezárni ide.

Hazatérés (92, 97)

Hát emberi ábrázat ez? Szabad valakit ilyenné szabni? Az orra apró színes kockákból összerakva, a szája félrerántva, a bőre püffedtre paskolt és mint a nyúzott hús, piros, de ez hagyján, mert keresztül-kasul árkok szabdalják, és a pofacsontja helyén mély, tátongó barlang, mely akár egy vastagabb emberi ujjat is elnyelhetne. Irtózatos!

Bogdán ezúttal világosan érezte, hogy Marcsának ez az ember, aki itt ül, nem Bogdán János többé. Másik embert hozott haza a vonat.

Szomorúsága lassan indulattá horgadt, féktelen dühhé a nagyvárosi bagázs ellen, amely végletekig hitegette. Büszke legyen Marcsa, hogy ő a haza szolgálatába beletorzult? „Büszke”?!

Gúnyosan felkacagott, és ujjai görcsösen rászorultak, és száz darabra roppantották a csorba kis tükröt. Szilánkok hasítottak a kezébe, a vér a kabátja ujjába csordogált, de észre se vette, annyira elborította a harag. Ezek tán azt hitték, hogy egy parasztlánynak megteszi egy félszemű és félorrú férfi is? Haza…? Hát a hazával lép a lány az oltár elé? A hazával tud pompázni, amikor megjelenik kézen fogva a többi asszony és a népek színe előtt? A haza hajt majd a kalapján lengő szalaggal a falun keresztül? Ostobaság!

A kötetet ***Kállay Kotász Zoltán*** *fordította, és a Napkút Kiadó jelentette meg 2017-ben (honlap: www.napkut.hu; e-mail: napkut@gmail.com).*

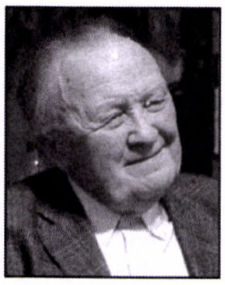

Dr. Orbán Sándor

1927 – 2017

Édesapám 1927. február 28-án született Budapesten, gyergyói székely édesapa és felvidéki morva édesanya elsőszülött fiaként. A családjaiktól távolra szakadt fiatal munkás szülőknek még egy gyermekük született, de ő csecsemő korában meghalt.

Sanyi fiúkat így rajongásig szerették, de bölcsességükre vall, hogy mégsem kényeztették el. A jó fejű, szorgalmas fiút az elemi után az akkor is jó hírű Szent István Gimnáziumba íratták. Emellett regnumi cserkész lett. Cserkészparancsnoka a legendás Pater, azaz László Gábor atya volt. Az ott kapott életszemlélet végigkísérte életét.

Budapest ostroma az érettségi évében találta őket. Tanulóköröket szerveztek, és családoknál, lakásokon tanultak, dolgozták fel a tananyagot. Az ő tanulókörük rendszeres helyszíne édesanyámék lakása volt. Nagybátyámmal így kerültek szorosabb barátságba, édesanyámmal pedig házassággal végződő, lassan bontakozó szerelembe. Mindennek tanúja volt édesanyám húga, Éva, a Bokor szeretett Trásy Éva nénije.

A háború végével, a sikeres érettségi után orvosi egyetemre jelentkezett, ahol 1952-ben szerzett orvosi diplomát. Gyermekgyógyásznak készült, végül kettős szakvizsgával gyermek- és tüdőgyógyász lett.

1953-ban kötöttek házasságot édesanyámmal, és egyszobás lakásuk hamarosan gyerekzsivajtól volt hangos. Bátyám, nővérem és jómagam két évente érkeztünk.

1959-ben Miskolcon tüdőkórházat indítottak – a város szegénysorú, gyári munkás és bányász lakossága körében előforduló, nagy számú TBC-s megbetegedések miatt –, s ott külön gyerekosztály vezetői állást is meghirdettek. Így költözött a család ebben az évben Miskolcra, a budapesti kis lakásért elcserélt háromszobás, tágas belvárosi bérlakásba.

Szakmáját hivatásként szerette, sokat dolgozott, szabadidejében is tanult, képezte magát. De nem feledkezett meg a családjáról sem, sokat játszottunk, hétvégeken kirándultunk. Esténként előbb mesét, később folytatásban regényeket olvasott fel nekünk. Nagyon sokat nevettünk.

Nálunk a hit, a Jóisten evidencia volt. Vezető beosztása nem járt bujkálással, kettős élettel. Hitét nyíltan megvallotta. Templomba, hittanra jártunk. A vacsora utáni nagy esti beszélgetések egyik fő témája is ez volt. Az aktuális plébánosokkal, káplánokkal jó kapcsolatot ápolt. Baráti körünk is e köré rendeződött. Emlékszem, a hatvanas évektől három család rendszeresen – talán havonta – összejárt. Mi gyerekek játszottunk, a felnőttek pedig nagyon komolyan beszélgettek. Talán nem volt tudatos, de ez kisközösség volt a javából.

Az ökumené jegyében barátságba került egy, a hivatalából egyházpolitikai okból kirúgott református lelkésszel, aki szintén találkozókat szervezett a lakásán. Édesapámat többször is meghívta előadónak.

Valamikor a hetvenes évek elején Miskolcon megépült a központi nagy gyermekkórház, és a város minden gyermekellátással foglalkozó kórházi osztályát ide költöztették. Édesapa, bár pályázott átköltöző osztálya további vezetésére, ezt a munkakört nem kapta meg. Finoman jelezték neki, hogy nem nyerő lap, ha a főorvos munkába menet a közeli templom reggeli miséjét is beiktatva érkezik a munkahelyére. Ettől kezdve 75 éves koráig felnőtt tüdő-szakellátásban dolgozott.

Ami itt gyász,
ott születésnap.
Ami itt elmúlás,
ott megérkezés.
Ami itt hiány,
ott teljesség.
Ami itt elszakadás,
ott örökös egység.

Orbán Tibor

A hetvenes évek második felében mindig is meglévő teológiai érdeklődése és alapvető nyitottsága, no meg Trásy Éva néni ajánlása elvezette Apát Bulányi Gyurka bácsihoz. Néhány alkalomnyi beszélgetés után Gyurka bácsi meghívta édesanyámmal együtt az „Öregek 3” közösségébe, átszervezés után később az „Öregek 2”-be.

Édesanyám lassan „kikopott” ugyan a pesti közösségbe járásból, Apa azonban egészen öreg koráig, amíg egészsége engedte, töretlen lelkesedéssel járt. A lelkigyakorlatokra járáshoz csővázas hátizsákot és hálózsákot vett magának!

Hamarosan Miskolcon is összehozta a maga „Tizenkettőjét”, lakásunk rendszeres találkozók színhelye, közösségi misék „temploma” lett.

A rendszerváltás utáni évben Apát telefonon kereste egy rendőrtiszt, hogy fontos dolog miatt felkeresné a lakásán. A találkozóra néhány munkással érkezett, és nagy elnézéskérések közepette kérte, engedje meg, hogy egy kis felfordulást okozzanak: ki kell szerelniük a „poloskákat” és tartozékaikat a lakás különböző pontjairól. Apa barátságos mosollyal hozzájárult, és még kávéval is kínálta őket. A tiszt megkönnyebbülten folytatta feladatát, és közölte: őket ilyenkor „anyázni” szokták, és elküldik szebb tájakra…

Három generációs – nemzedékes – „bokros családfő” lett: én is, valamint Ádám fiam is közösségre, testvérekre talált a Bokorban.

Amikor egészsége már nem engedte a közösségeibe járást, emailben tartotta a kapcsolatot övéivel, ill. beszélgetéseink részét képezték beszámolóim a „bokros történésekről”. Az „Érted vagyok” újságot folyamatosan járatta, és olvasta.

Utolsó éveit teljesen visszavonulva, lakásukban, utolsó pár hónapját öregek otthonában töltötte. Sokat olvasott és imádkozott. Csendesen készült a távozásra.

2017. december 12-én – négynapos gyors leépülés után – nagyon békésen, minden ragaszkodástól és kötődéstől mentesen, megtért Teremtőjéhez.

Az Úr megadta, hogy ennek tanúja lehettem: Hála érte!

*

A fentiek megírása után két hónappal, 2018 februárjában édesanyám, Dr. Orbán Sándorné, sz. Várkonyi Margit (Gitti) is hasonló körülmények között, két nap leforgása alatt hazatért Atyjához. Testvéreimmel együtt ekkor is jelen lehettünk a távozás szent pillanatában.

Orbán József

„Ha emlegettek, köztetek leszek,
Ha imádkoztok, veletek vagyok,
Ha rám gondoltok, mosolyogjatok,
Emlékem így áldás lesz rajtatok!”

Bősze Rozália
1929–2018

Rozika (néni) 1929 októberében született a Fertődhöz közeli Nyárosmajorban. Édesapja, szegény sora ellenére, művelt, olvasott ember volt. Iskolai tanulmányait a süttöri zárdaiskolában kezdte. 1942-től a zárdaiskolát vezető Isteni Megváltó Leányai nővéreknél dolgozott Sopronban, mivel az oktatást kerti- és házimunkával kellett viszonoznia, csak így tanulhatott magánúton. Középiskolai tanulmányait a szintén a Rend által működtetett Tanítóképzőben kezdte. 1948 végén államosították az iskolát. Osztálytársaihoz hasonlóan ő is fegyelmit kapott, mert nem vett részt az április 4-i felvonuláson. „Tanulmányait megszakította” – áll bizonyítványában. A hátralévő másfél tanévet az apácarend által illegálisan folytatott oktatásban teljesítette. Az írásbeli vizsgák után, a szóbelik előtt, 1950. június 19-én feloszlatták a rendet, ahol már novícia volt.

A kényszerű kenyérkereset évei alatt az ápolónőképző iskola elvégzését tűzte ki célul. Székesfehérváron nyílt erre lehetősége. Jeles érettségi után Mórra irányították kötelező szakmai gyakorlatra. A Móri Kórház ekkor nyílt meg. Hamar a kórház vezető főnővére lett, és nyugdíjba vonulásáig állhatatosan élt-halt a kórházért. Ennek elismerése gyanánt kapta meg az Egészségügy Kiváló Dolgozója kitüntetést. Ezt követően sem tétlenkedett: a móri plébánián megszervezte és sokáig irányította a karitászcsoportot. Közben 1973-ban magához vette özvegyen maradt beteg húga két kislányát. Felnevelte őket, diplomát adott a kezükbe, anyjuk helyett anyjukként szerette őket.

A temetésen elhangzott búcsúztatóját Száraz László atya így kezdte: „Amikor életünk lezárul, üzenetté válik azok számára, akik ismertek bennünket. Ha egy ember élete az evangéliumot hordozta, bátran beszélhetünk róla is.”

Próbálom megfogalmazni, hogy számomra mit hordoz ez a mondat. Közel 60 évig nagynéniként, keresztmamaként, sok évig főnökömként, később közösségi testvéremként kísért életutamon, volt jelen életem mérföldköveinél. 1976-ban kerültem közvetlen közelébe Móron, ahol a kórházban dolgoztam laborosként. Úgy érzem, távolságtartó közelségbe kerültem vele. Hiányozni fog ölelése, ahogyan bal karját gyengéden a kezemre téve, jobb karjával erősen megfogta a vállam. Ebben az ölelésben benne volt a gyengéd és a megtartó szeretet is. Nagyon szigorú, és következetes, tudatos volt minden dolgában. Rozika nővérként nagy tiszteletet vívott ki magának, főnővérként sem csak feladatokat osztott, hanem ő maga is példát mutatott tevékeny részvételével. A beteg emberek lelkületére különös gondot fordított. Egész életét kitöltötte az emberek szolgálata. Életfeladatának tartotta, hogy életén és szavain keresztül másoknak is megmutassa Mennyei Atyánk szeretetét. Folyamatosan kereste, olykor keserves kínlódások árán, hogyan juthat előbbre a jézusi úton.

1977-ben új káplán került Mórra. Felfigyelt beszédeire, amelyek középpontjában az elkötelezett Jézuskövetés és a közösség fontossága állt. Rozika néni hagyománytisztelete mellett nyitott volt az új megközelítésekre is. Nagy megtartó erőt jelentett számára a napi szentírásolvasás, valamint igényesen kiválasztott lelkivezetői. Útkeresésében az említett káplán mellett akkori lelkivezetője, Legányi Norbert atya segítette, aki egy régi mondásra hívta fel figyelmét: „Az engedelmesek tartják fent az egyházat, de az engedetlenkedők viszik előre.” Így talált testvéreket 1982-től Bokor egyik közösségében, amelyet Vadas Éva néni vezetett, s amelyhez mindvégig hű maradt. Ekkor Gyurka bácsit választotta lelkivezetőjének. Házas fiatalokból hamarosan maga is létrehozta Móron a maga közösségét (KIO-csoport), sőt egy idősebbekből álló közösséget is (OTYE-brigád – ő nevezte így). Ameddig egészsége engedte, mindkettőt egyben tartotta, táplálta. S mivel a tanulás soha nem okozott neki gondot, közel 60 évesen beiratkozott a Levelező Teológiára is. Otthona szentély, megáldott hely volt, már csak lakója okán is. De azért is, mert annyi közösségi találkozónak volt a helyszíne, továbbá Éva néni és közössége emlékét is őrzi, Havasy Gyuszi bácsi és Butsy Lajcsi lelkivezetettjei is rendszeresen itt kaptak lelki megerősítést.

Mindenkor a tiszta beszéd híve volt, ezt irgalmas szeretettel gyakorolta. Sokszor került nehéz helyzetbe, ilyenkor többször hallottam tőle „Szentlélek Isten, jöjj segítségemre!” – s ez részéről nem volt üres frázis. Öntudatosan, a jó úton járás biztonságával volt alázatos. „A legjobb tudásom szerint” és „emberi számítások szerint” vállalta a feladatokat és a határidőket. Mindenre és mindenkire rászánta a szükséges időt. Egyik csoportbeli testvére a „legfényesebb szívű” testvérének nevezte. Tőle tanultam az „ellenfelebarát” kifejezést – azt nevezte így, aki nem törekedett a jóra. El tudta fogadni, sőt tisztelte is az olyan embert, aki lelkiismeretére hallgatva, megkínlódva, imádságos lelkülettel jutott el akár a számára elfogadhatatlan meggyőződéshez is.

Lelki naplóinak tanúsága szerint bensőséges, mély kapcsolatban állt az ő jóságos Istenével és szeretett Jézusával. Ez volt erőforrása a mindenáron való kitartáshoz és hűséghez. Hiteles, az evangélium szellemével méltó, példamutató életéért hálás szívvel mondunk köszönetet.

Bősze Edit

Leszkay András bácsi Moha-meséje

A bélyeg

Nyolcesztendős koromban elkezdtem bélyeget gyűjteni, és egy délben előálltam a kéréssel Csermely néninél: „Ha van régi bélyege, legyen szíves nekem ajándékozni!”

Csermely néni 80-85 éves lehetett, s amióta özvegyen maradt, – törpeházi szokás szerint – havonta más-más család látta el minden szükségessel.

Abban a hónapban rajtunk volt a sor, és éppen az ebédet vittem el neki. Nagyon megörült, hogy teljesítheti kérésemet. De nagyon megörültem én is, amikor megláttam, hogy az előszedett levelek többségén külföldi bélyeg van. Csermely néni bátyja ugyanis még a múlt században kiment artistának, törpebohócnak külföldre; ő írta azokat a leveleket. De a legeslegjobban annak örültem, hogy volt a bélyegek között egy háromszögletű is. Nem sokkal ezután meglátogatta édesapámat egy budapesti bácsi. Megmutatta neki a bélyegalbumomat, ő meg rábökött a háromszögletűre: „Hű, ez a jóreménységfoki bélyeg!”

Megnézte közelebbről is: „Ez a bélyeg ritkaság! Pesten a bélyeggyűjtők egyesületében tengernyi pénzt kapnál érte árverésen.”

Napokig egyszerűen csak örültem neki, hogy van már ritkaság is az albumomban, és eszembe se jutott, hogy amit megtudtam, talán kötelez is engem valamire Csermely néni irányában.

Egy délelőtt azonban átcipelte hozzánk a diódarálóját: „Nesze, Zsuzsókám, nektek ajándékozom!” Tudtuk azonban, hogy mindenütt ezt mondja, ha el szeretne adni valamit, rábeszélte hát édesanyám, hogy fogadjon el érte pénzt. És csak akkor jutott eszembe: Nem kötelességem-e vajon visszaadni azt a bélyeget? Hiszen ő abban a hiszemben ajándékozta nekem, hogy semmit sem ér, legfeljebb néhány fillért. Igen ám! De rögtön meg is ijedtem: akkor nem lesz háromszögletű bélyegem, és elveszítem azt a kellemes érzést is, hogy bármikor tenger pénzt kaphatok érte.

Nap nap után jobban és jobban kínlódtam: Szabad-e hallgatnom a bélyegről? Végül is elhatároztam, megkérdezem Földigszakáll bácsitól, mit tegyek. Felballagtam hát a hegytetőn álló csillagvizsgáló házába, elmondtam az ügyet, és tanácsát kértem. Földigszakáll bácsi megdöbbenve nézett rám: „Kár, hogy nem kérdeztél meg előre, gyűjts-e bélyeget.” Aztán fellapozott egy könyvet, és hol a bélyegemre, hol a könyvbe nézve ezt mondta: „Ez az árjegyzék már nagyon régi, ötven esztendős, mert én tizenöt éves koromban, amikor csillagászkodni kezdtem, abbahagytam a gyűjtést. De ez a jóreménységfoki ritkaság eszerint a régi árjegyzék szerint is megér” – és körülbelül akkora összeget mondott koronában, mert akkor korona volt a pénz neme, mintha ma azt mondanák: tízezer forint. Arról azonban, hogy mit cselekedjem a bélyeggel, nem szólt egy szót sem. Újabb kérdésemre pedig elmosolyodott: „Azt tanácsolom, hogy ne az én tanácsomra tedd azt, amit helyesnek tartasz, hanem azért, mert tudod, hogy helyes.”

Eljöttem tőle, és azzal áltattam magam, hogy bizonyára ő sem tudja, mi a helyes, azért nem akart világosan szólni. De kétheti kínlódás után megint elballagtam hozzá. Becsukta a könyvet, amelyet olvasott, levette szemüvegét, és rám mosolygott: „Nos, Mohácska, mi újság jóreménység ügyében?” Legelőször is ezt kérdeztem: „Megmondta Földigszakáll bácsi Csermely néninek, hogy értékes a bélyeg?”

Csodálkozott: „Mi hasznod volna neked abból, ha én mondanám meg neki? Dehogyis mondtam.” Ez megnyugtatott valamelyest, és nekiduráltam magam a nyilatkozatnak: „Földigszakáll bácsi! Csermely néninek mindene megvan, ami szükséges, nem is tudna mit csinálni olyan sok pénzzel, és ha én mindig visszaadnám az ajándékozónak a ritkaságot, akkor soha az életben nem lehetne szép és értékes gyűjteményem! Én tehát nem adom vissza a bélyeget.”

Földigszakáll bácsi elgondolkodva vizsgálgatta az arcomat, aztán lassan meghordozta a tekintetét a hegyeken, völgyeken, az egész törpeházi tájon: „Milyen gyönyörű május van! Csak nehogy még fagy legyen!” Most én meredtem rá megdöbbenve: „Úgy látom, Földigszakáll bácsi nem tartja helyesnek, amit elhatároztam. De akkor tessék világosan azt tanácsolni, hogy adjam vissza. Akkor visszaadnám!” Megint mosolygott: „De hiszen már adtam tanácsot, Mohácska! Azt cselekedd, amit helyesnek tartasz!”

Azzal a szándékkal jöttem el tőle, hogy azonnal visszaviszem a bélyeget Csermely néninek. De még le sem értem Törpeházára, már úgy határoztam, hogy mégsem viszem. Este azonban azzal aludtam el, hogy reggel visszaviszem. De reggel úgy döntöttem, hogy mégsem!

Körülbelül egy hét múlva szembetalálkoztam Földigszakáll bácsival a törpeházi utcán. Zavartan kezdtem beszélni: „Ne tessék azt hinni, hogy én most már véglegesen a

tulajdonomnak tekintem azt a bélyeget. Ha olyasvalaki, akiben bízom, határozottan azt mondaná, hogy adjam vissza, azonnal visszaadnám.” Földigszakáll bácsi benézegetett a kertekbe, és így szólt: „A júniusunk is nagyon szép, és remélhetőleg most már nem is lesz fagy.”

Másnap délelőtt átmentem Csermely nénihez, de a bélyeget még nem vittem. És ilyesfélét mondtam neki: „Csermely néni! Lehetséges, hogy az a háromszögletű bélyeg, amit Csermely nénitől kaptam, nagyon sokat ér. Ha kívánja Csermely néni, visszaadom. Visszahozzam?”

Tiltakozóan emelte piciny kezecskéit: „Dehogyis hozd vissza, Mohácska! És nem is érhet az sokat, nem régiség az, a bátyám küldte ötven évvel ezelőtt. Ki mondta, hogy sokat ér?” „Hát először egy budapesti bácsi azt mondta, el lehetne árvereztetni a bélyeggyűjtők egyesületében.” Összeszedtem minden erőmet, és megmondtam az összeget is. Csermely néni meghökkent, aztán elnevette magát: „Hát tréfált veled az a bácsi, de ha sokat érne is, akkor sem fogadnám vissza tőled, akinek a szüleitől annyi mindent kapok. Te mit szeretnél vele csinálni? Eladni?” Kiáltva tört ki belőlem a válasz: „Dehogyis! Én azt szeretném, ha az albumomban maradna!” Megsimogatott: „Nahát, akkor maradjon! Amit én egyszer neked adtam, azt neked adtam.”

Rohantam Földigszakáll bácsihoz, de az út felénél megtorpantam: Áh, minek rontsak be hozzá ezzel a hírrel. Elárulnám vele, mennyire örülök Csermely néni válaszának! Meg aztán hátha megkérdi, szóltam-e az árjegyzékről is? És hátha azt is mondja, hogy vinnem kellett volna a bélyeget is, és otthagyni. Okosabb lesz majd csak akkor megmondani, ha találkozunk. És csak úgy mellesleg mondani meg, mint akinek nem fontos. Ez a színészkedés azonban nem sikerült. Mert amikor néhány nap múlva találkoztunk Törpeházán, ezzel kezdte a beszédét: „Látom az arcodon, hogy van valami újság jóreménység ügyben.” Most már hiába igyekeztem közömbösnek látszani, magam is hallottam hangom izgatottságán, mennyire fontos nekem, ami történt: „Csak az az újság, hogy megmondtam Csermely néninek, értékes a bélyeg. Az összeget is megmondtam, de kijelentette, hogy akármennyit ér is, tartsam meg.” Földigszakáll bácsi elmosolyodott: „Kijelentette?” „Igen, igen, kijelentette! Ő maga, a lehető leghatározottabban.” Erre még szélesebben mosolygott, és úgy vizsgálódott körül, mint aki keres valamit. Éppen Pipacsék kertje előtt álltunk. Pipacs az én legkisebb barátocskám; kedves pirosképpű csöppség. A kertben hintázott. Földigszakáll bácsi intett nekem: „Na, gyere akkor, te szerencsés bélyegtulajdonos! Látogassuk meg Pipacsot!” És benyitott a kertbe. Nagyon szerettem Pipacsot, mert jóindulatú és jóhiszemű volt. Csak sajnos butuska. Amikor meglátott minket, örömében le akart

mászni a hintáról – lába ugyanis nem ért a földig –, de Földigszakáll bácsi nem engedte: „Maradj csak, Pipacskám!” És odahajolt hozzá: „Szereted Földigszakáll bácsit?” „Szeretem!” Földigszakáll bácsi megsimogatta: „Megengeded nekem, hogy elvágjam a hinta kötelét?” Pipacs a maga óriási bizalmában akkorát bólintott, hogy meglendült a hinta: „Megengedem!” Földigszakáll bácsi elővette a bicskáját, és nyitni akarta. Rémülten kaptam a kezéhez: „De Földigszakáll bácsi, Pipacs butuska! Ő nem gondol arra, hogyha leesik, eltörhet a lába, agyrázkódást kaphat, megnémulhat!” Földigszakáll bácsi csodálkozva nézett rám: „De hiszen ő maga mondta, hogy elvághatom a kötelet! Kijelentette! Ő maga, a lehető leghatározottabban!” Majd így szólt Pipacshoz: „Nehogy megengedd valakinek, hogy elvágja a kötelet, ha rajta ülsz a hintán! Én csak tréfáltam.” Barátságosan elköszönt tőle, és kiballagott a kertből. Énrám ügyet sem vetett. De utánarohantam, és megragadtam a karját: „Akkor hát ugye adjam vissza a bélyeget Csermely néni akarata ellenére is, ugye azt tetszik tanácsolni?”

Földigszakáll bácsi a lombok közé fülelt, madárfüttyre, és úgy szólt. „Milyen sok sárgarigó van idén! De nem baj, sok a cseresznye is, jut nekik.”

Fél óra múlva fenn voltam nála a háromszögletű bélyeggel: „Tessék szíves lenni elintézni az árverést!” Eltette a tárcájába, és ezt mondta: „Dühösködtél, mert nem tanácsoltam nyílt szóval, hogy add vissza Csermely néninek. Azt viszont most nyílt szóval tanácsolom, hogy azonnal hagyd abba a bélyeggyűjtést. Te olvasó embernek indulsz, Mohácska. Nagy kár lenne, ha elvonnák az idődet a könyvtől ezek a picike, tarkabarka papírdarabkák. Azonkívül egyre többször kerülnél a mostanihoz hasonló nehéz helyzetbe és nem mindig tudnál tiszta lélekkel kikecmeregni belőle! Most még sikerült.”

A bélyegalbumot még aznap a könyveim mögé dugtam. Egy hónap múlva Földigszakáll bácsi és én nagy köteg pénzzel állítottunk be Csermely nénihez. Amikor megértette, hogy mi történt, sírva fakadt örömében: „Mohácska, én ezt tenéked köszönhetem! Te olyan jó vagy, hogy én azt... hogy én azt ki sem tudom mondani!” Megkérte Földigszakáll bácsit, hogy őrizze számára a pénz felét, majd apránként elkéreget belőle. A másik felét a kezembe akarta nyomni: „Ez a tiéd, Mohácska!” Természetesen a hátam mögé dugtam a kezemet: „Egy fillért sem fogadok el. Nem dolgoztam én semmit ezért a pénzért, még az árverező kalapáccsal sem én koppintottam – csak szerettem volna.” Földigszakáll bácsi erre így szólt: „Ez még nagyobb öröm nekem, mint ami eddig történt. Nem hiába volt meg bennem irántad a 'jóreménység legmagasabb foka'.” És olyasmit tett, ami nem volt szokása: kezet nyújtott. Én meg hirtelen olyan boldog lettem, de olyan nagyon boldog, hogy én azt most tinektek, akárcsak Csermely néni, ki sem tudom mondani!

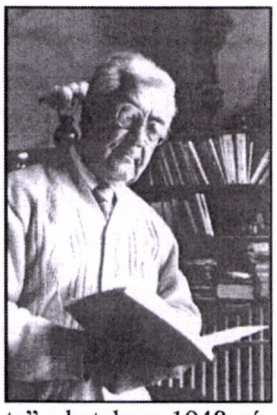

Börtönkereszt

Bulányi György börtönemlékei

Az első kisközösségi per, a később rólam elnevezett Bulányi-per során tartóztattak le, 1952 augusztusában. Ekkor a hivatalos egyházat a már ismert módszerekkel „megfegyelmezte” a hatalom: 1948 végén Mindszenty bíborost letartóztatták, 1950 nyarán a szerzeteseket elhurcolták, majd ugyanennek az évnek az őszén létrejött az első „megegyezés” a magyar kormány és a püspöki kar között. 1951 tavaszán a megegyezési tárgyalásokat vezető Grősz Józsefről is kiderítették, hogy „hazaáruló”. Az ÁVH-sok beköltöztek a püspöki aulákba, átvették az egyházmegyék pecsétjeit, minden küldeményt ők bontottak föl, levél a püspökségről csak az őáltaluk rátett pecséttel mehetett ki. A hivatalos egyháznak gyakorlatilag semmiféle mozgástere nem maradt. Bármit akart cselekedni, csak ÁVH-s engedéllyel tehette, vagy amit tett, kénytelen volt ÁVH-s parancsra tenni.

A kisközösségek – a hihetetlen mértékű, az egész társadalmat átható félelmi állapotban – úgy éltek, ahogyan élhettek. A korra, a gyanúsítgatásokra és a fölszított bizalmatlanságra jellemző, hogy 1951 végén valaki azt mondta rólam az egyik püspöki aulában: Bulányi biztosan ÁVH-s megbízott, valószínűleg beépítették, mert különben volna annyi esze, hogy tudná, ebben a helyzetben mindent abba kell hagyni. [...]

1951. november 30-ig kellett az egyházmegyéknek végrehajtaniuk azt a rendelkezést, amely szerint azokat az egyházmegyei szolgálatba átvett szerzeteseket, akiket az állam nem fogadott el, meneszteni kellett, így engem is kiköltöztettek abból az egyházi épületből, amelyben addig laktam.

Formailag debreceni egyetemi lelkészi státuszba kerültem. Azért formailag, mivel egyetemi lelkészi státuszomat is csak kisközösségi, az állam szempontjából illegális formában tudtam betölteni. 1948 decemberében az egyik reggeli hittanórán benyomult háromszáz népi kollégista, és fölszólítottak, hagyjam el a nép egyetemét, mivel reakciós vagyok. Az előző héten fölkeresett egy diákküldöttség, azt kívánták, hogy reakciós politikája miatt ítéljem el Mindszentyt. Mondottam nekik, el nem ítélem, de az tény, hogy én más nemzedékhez tartozom, mint a bíboros, s nem feltétlenül nézem úgy a világot, mint ő. Például nem vagyok legitimista. A bíboros és az én nézeteim közötti különbségeket szívesen elmondom abban az esetben, amennyiben ők is elmondják a sajtóban, hogy miben nem értenek egyet Rákosi Mátyással.

Fölszólítottak tehát az egyetem elhagyására. Dicséretükre legyen mondva, megvárták, míg befejezem az előadásomat. Éppen Isten létének bizonyításáról folyt a szó ama téli hajnalon, hiszen a hittanórák ideje reggel negyed nyolc volt.

Ilyen előzmények után 1952. augusztus 28-án ***tartóztattak le***. Éppen annak a napnak reggelén érkeztem haza. A nyári hónapokban az országot jártam, lelkigyakorlatokat tartottam.

Éjféltájban hatoltak be az ÁVH-sok. Mélyen aludtam, ezért szállásadó gazdáim, egy idős házaspár nyitott nekik ajtót. A szobában fölkapcsolták a villanyt, az ágyamhoz léptek, elkapták a két csuklómat, megkérdezték, van-e nálam fegyver. Nincs – válaszoltam. Öltözködjön fel, parancsoltak rám. Az órámat, a breviáriumomat magammal vihettem. Gyors öltözködés után kétoldalról belémkaroltak, kivezettek a házból, s beültettek egy Pobjeda hátsó ülésére. Két markos letartóztató legény vett közre, hatalmas vállukat rászorították az én vállamra. Bekerültem ***a rendőrségi fogdába***. [...] Egy-két órát feküdtem a priccsen. Ezalatt mindent összeszedtek a lakásomon, amit csak találtak. [...] Amikor végeztek a házkutatással, visszaültettek a Pobjedába, és elindultunk. [...]

Valamikor hajnalban értünk a fővárosba. Behúzták az autó ablakán a függönyöket, ne lássam, merre visznek. Amikor megálltunk, egy épület udvarán találtam magam, később kiderült, ***a Fő utcában***. [...] Aztán bevittek egy irodahelyiségbe, ahol rengeteg ÁVH-s tartózkodott. Meleg volt, a szolgálati övük ledobva. Fölszólítottak, hogy vetkőzzem le. Na, gondoltam, most következik a kínzás.

Tévedtem, anyaszült meztelenül alaposan megvizsgáltak, nem dugtam-e el valamit. A nadrágról levágták a szorítókat, elvették a nadrágszíjat, a cipőfűzőt, majd kincstári alsót és inget adtak. Erre vehettem a saját fölsőruhámat. A nadrágot kézzel kellett tartanom, különben leesett volna. [...]

Magánzárkába kerültem. Egyedül voltam. Mérhetetlen megkönnyebbülés vett rajtam erőt: most már nem felelek semmiért. 1952-ben szinte már elviselhetetlen volt odakinn a ránk nehezedő nyomás. A kisközösségek legnagyobb hősei is ingadoztak: Meg vagyunk őrülve, akkor, amikor minden éjszaka egy sor ember tűnik el az országban, mi ahelyett, hogy meghúznánk magunkat, folytatjuk Krisztus tanításának hirdetését a vallásüldözés idején? Számomra nyilvánvaló volt, hogy az elkezdett munkát nem hagyhatom abba, csak az jelentette az igen súlyos lelki terhet: felelős vagyok a többiekért. 1952 nyarán ettől már olyan állapotba kerültem, hogy szomatikus megbetegedés tünetei jelentkeztek. [...]

Elkezdődtek a kihallgatások. Ugyanahhoz az őrnagyhoz kerültem, aki a letartóztatást vezette. Az ő feladata az volt, hogy lélektanilag összetörjön. Nagyon könnyű az ilyesmit elérni. A technika a következő: Föltesz egy kérdést, amire elkezdek válaszolni, de mielőtt a mondatot befejezhetném, jön a következő kérdés.

Közben ilyen megállapításokat tettek: „Na, Bulányi, maga egy szemét alak! Előre fölmenti magát az alól, hogy helyt kelljen állnia.” Pillanatok alatt képtelen helyzetet teremtettek. Megállapították, hogy a velük szemben álló vádlott erkölcsi nulla. Ennek hatására nem cinizmus született, hanem a teljes elveszettség érzése. Az egyetlen kincs, amit ilyen állapotban az ember még birtokolhat, az önérzete. Ragyogóan megtalálták azokat a pontokat, amelyek hatására erősödött a kételkedés: Valóban jól cselekedtem-e?

Rövid szünetekkel három alkalommal vittek kihallgatásra. A harmadik után már annyira össze voltam törve, hogy elhatároztam, a negyedik kihallgatáson úgy

fogok viselkedni, hogy ne bántsanak tovább. Nem fizikailag bántalmaztak, kizárólag lélektani eszközökkel kínoztak.

Vittek negyedszer is – legnagyobb meglepetésemre egészen más valaki elé kerültem. A nagyjából korombeli őrnagy tiszteletteljes hangon beszélt velem. Szabadkozott: Mégsem mondhatja, hogy „Bulányi atya”, helyette „Bulányi mesternek” fog szólítani.

Hatvan napon át, a vasárnapok kivételével napi tíz órában hallgatott ki engem az őrnagy. A reggeli órákban kezdődött, délidőben visszavittek a zárkába, a csajkából megettem az addigra már kihűlt ebédet. Kihallgatóm úgy rendelkezett, hagyjanak egy óra hosszat feküdni, hogy délután használható legyek. Akkor ismét hívatott, s folytatódott a kihallgatás. Gondolom, közben referált, és instrukciókat kapott a főnökétől. [...]

Két hónap után aláíratták velem a mintegy tizenöthúsz oldalnyi jegyzőkönyvet. Némileg rossz lelkiismerettel tettem meg, mert nem az általam használt kifejezések szerepeltek benne. Én csoportösszejövetelt említettem, ők illegális államellenes találkozót írtak. Nem ezt mondtam, közöltem vele, mire megnyugtatott: „Nem számít, a bíróság előtt majd mindent elmondhat.”

Egy szép napon átszállítottak ***a Markó utcába***. [...] A Fő utcában csak nappal és éjszaka nem lehetett aludni, máskor mindig. Éjszaka a túlzsúfoltság miatt; a hetven centis priccsen két embernek kellett meghúznia magát. Fűtés nem volt, de le kellett vetkőzni. Egy vékony pokrócot kaptunk. Részint tehát a helyszűke, a hideg, illetve a „vigyázzalvás” miatt nem lehetett pihenni. A „vigyázzalvás” azt jelentette, hogy hanyatt, kezünket a fejünk mellett hátra téve kellett aludnunk. Ha ilyen helyzetben az ember mégis képes volt álomba merülni, óhatatlanul változtatott a testhelyzetén. Ha viszont fordult, az őr már nem lehetett biztos afelől, nem harapja-e el közben az ereit. Ilyenkor az egyszerűség okán a csizmájával hatalmasat rúgott a bádoggal borított ajtóba. Ettől a szomszédos zárkában is fölébredtek. Valaki mindig elfordult, az őr tehát egész éjszaka rugdosta a bádogajtót.

Ezzel szemben a Markó utcában szalmazsákon aludtam, nem fáztam, és még a fejem is eldughattam a pokróc alá. [...] Az ételadag sok volt az éhenhaláshoz, de kevés a jóllakáshoz. [...]

Egy-két hét elteltével került sor az ügyészségi kihallgatásra. Az ügyésznő megállapította, hosszú a jegyzőkönyv, majd ő készít belőle egy rövidebbet. [...] Nagyon aranyos teremtés volt: Kifejezte csodálkozását, hogy egy fiatalember miért lelkesedik olyan régi dolgok iránt, mint Jézus és az első keresztény századok.

Lassan sor került a tárgyalásra. Tizenketten szerepeltünk a kisközösségből, s ha jól emlékszem, két órán belül véget ért valamennyiünk tárgyalása. [...] Az ügyész elmondta, hogy Mindszentyvel együtt vissza akartam hozni a magyar trónra a Habsburgokat. Erre majdnem elnevettem magam. Tizenkét éves koromban apámtól három csárdás pofont kaptam szabad királyválasztó nézeteim miatt. Az ügyvéd klerikális neveltetésemet említette mentő körülményként.

Nagyon szép beszédet óhajtottam mondani az utolsó szó jogán, de Jónás bíró a második mondat után leintett: „Hagyja abba!” (Jónás 1956. november 2-án vagy 3-án öngyilkos lett, félelmében nem tudta kivárni november 4-ét, az orosz csapatok bevonulását.)

A vád a népi demokrácia megdöntésére irányuló szervezkedés vezetése volt. Ezért akár kötelet lehetett kapni. Az ügyész a legszigorúbb büntetést kérte számomra, de papot és szociáldemokratát a kommunisták lehetőleg nem akasztottak. Ha nagyon útjukban volt valaki, agyonverték. [...] Végül is életfogytiglant kaptam. Nagyon meg voltam illetődve, nem gondoltam, hogy úgy fölértékelnek, mint Mindszenty bíboros urat. Reménykedtem, hogy szerény tizenöt esztendővel megúszom. De az ügyész kötél általi halált kért! Amikor meghallottam az ítéletet, szédülés fogott el, de ez csak rövid ideig tartott. December 9-ét írtuk.

Mivel a „népellenes elemeket” az ÁVH ítélet után visszakérte, 1953. január 21-én ávós börtönbe kerültem, Kőbányára, ***a Kisfogházba***.

Cifra világ uralkodott ott. A könyv nélküli magánzárka ideje következett, amelyről nem lehetett tudni, meddig tart. Volt, aki éveket húzott le így, én hat hét múlva kerültem ki belőle. [...]

Néhány hónap múlva munkára vittek bennünket. A vasalóüzembe kerültem. Beszélgetni nem volt szabad. Aki vétett a szabály ellen, megbüntették. Vétettem, vasba húzást kaptam érte. Ez nagyon elmés találmány. Szombat délután, a munkaidő leteltével kezdődött a büntetés. Törökülésben a jobb csuklót lánccal behúzták a bal bokához, a bal csuklót az átellenes bokához, a láncot meghúzták és csavarral rögzítették. Volt, aki két órát, mások négy-hat órát töltöttek ebben az állapotban. Legtöbben elájultak. Olyankor közbelépett az orvos, utasítást adott, hogy öntsék le a rabot egy vödör vízzel. [...]

A Nagy Imre-kormány idején valamelyest normalizálódott a helyzet. Zárkarendezés kezdődött. Mindenki máshová került. Egyszer csak azt vettük észre, hogy az egyik szárnyban együtt van valamennyi nyilas, háborús bűnös, csendőr, pap, rajkosok. Ezek alkották az X-eseket, a legveszélyesebb „bűnözőket”. Az egyik nyilas erre azt mondta: „Abból, ha mi így együtt vagyunk, semmi jó nem remélhető.”

Az összes többi részlegben kiosztották a levelezőlapot, a csomagkérő, látogatást engedélyező cédulát – mi ebből kimaradtunk. Azért ránk is szabadabb idők jöttek. Naponta egymásba fogódzva sétálhattunk, ki-ki azzal beszélgethetett a séta alatt, akivel akart. Ennek a „bűnös lazaságnak” meglett a következménye. Összeszövetkeztünk arra, hogy éhségsztrájkba kezdünk. Mi is jogerősen elítélt rabok vagyunk, jár a csomag, a beszélő, a levél.

1954 januárjában egy napon tizenöt-húszan nem vettük át a reggelit. Az ilyesmi mindig nagy ijedelmet jelentett a kommunista börtönvilágon belül, talán éppen azért, mivel megmutatta a fogvatartóknak, hogy még van akarata a rabnak. Rájuk nézve az önálló akarattal bíró, gondolkodó személy volt a legveszélyesebb: kínozni, agyonverni bárkit lehet – de ha éhségsztrájkba kezd, akkor nagy baj van. Megtörésünk lelki masszázszsal kezdődött: „Ne tegye tönkre magát, még élnie kell!”

Ennek hatására ebédidőre öten maradtunk. Elkülönítettek bennünket. Az ötödik napon már csak hárman folytattuk. [...] Ekkor átszállítottak bennünket a börtönkórház épületébe, mert úgy gondolták, tovább nem kockáztatják az egészségünket. Következett a mesterséges táplálás. A két másik megijedt ettől, s inkább hajlandók voltak enni. Így egyedül, amint később rabtársaim mondták, „börtöncsászárként” továbbra is kitartottam.

A mesterséges táplálás a következő módon folyt: Hosszú ujjú köpenybe bújtattak. Az ujjak végén nem volt nyílás, hanem madzag, s ezek segítségével kezemet a testemhez szorították. Tehát kényszerzubbonyba kötöztek. Leültettek egy fogorvosi székhez hasonló alkal-

matosságra, hátrahajtották a fejemet, befogták az orromat, mire kinyitottam a számat. Erre a két fogsor közé egy kis nikkelezett szerkezetet helyeztek, amellyel szétfeszítették az állkapcsomat. Körülbelül egy centiméter átmérőjű gumicsövet nyomtak le a torkomon, a végén pedig tölcsérbe töltötték az elkészített finom ételt.

Magánzárkát kaptam, sodronyos ággyal, lószőrmatraccal, ahol kipihenhettem az élet fáradalmait. [...] Feküdtem az ágyon, amikor egyszerre belibbent fehér köpenyben egy ÁVH-s hölgy. Az adataimat kérdezte. Mondom, 1919-ben születtem. Erre megszólal: „Én is.” Ez a megnyilatkozás az emberségnek olyan foka volt ott, amellyel addig nem találkoztam. Megjegyzése azt jelentette, hogy emberszámba vesz. Amikor megmondtam a foglalkozásomat, a hölgy azt mondta, az ő bátyja ferences pap. Óhajtok-e valamilyen gyógyszert, vitamint? „Nem”, ingattam a fejem, „egy kerek fehérre vágyódom leginkább”. Megértette, hogy az ostyára gondoltam. „Van lelki áldozás is”, mondja nekem. „Igen, hosszú ideje gyakorolgatom.”

Naponta folyt a mesterséges táplálás. Február 2-án, Gyertyaszentelő Boldogasszony napján, tizenegy évvel az első misémet követő napon belépett a hölgy, még egyszer körülnézett a folyosón, tiszta-e a levegő, majd odajött az ágyamhoz, letérdelt, a keblébe nyúlt, kivette az Oltáriszentséget a következő szavakkal: „A bátyám ma reggel önért misézett. Azonnal vegye magához, mert ha így találnak, engem falhoz állítanak.”

Éhségsztrájkba kezdtem azért, hogy csomagot, levelet kaphassak. Ehelyett Oltáriszentséget kaptam. Ennek a pillanatnak a felemelő érzése költővé tett. A Hozsanna különböző melódiáira verseket szerzettem.

Többé nem találkoztam a hölggyel, hiába kerestem. Ki lehetett vajon? [...]

1955. december 24-én a nevemet kiáltották: „Minden holmijával a trepnire!” Mi lehet ez? A cellatársakkal már készültünk a Szentestére.

Beraktak egy rabóba, irány ***a Fő utca***. Magánzárkába kerültem. Két hét telt el anélkül, hogy hozzám szóltak volna. Később értettem meg az eseményeket.

1956-ban végigsöpört a második kisközösségi letartóztatási hullám. Akkor már nem tizenkét, hanem hatvan embert állítottak bíróság elé. Mivel a kint lévők működését az én filiációimként tartották számon, az előadók újra és újra kihallgattak. Négy hónapot töltöttem ezért a Fő utcában. Éltem az elítélt rab jogaival. Tiltakoztam a vigyázzban való alvás ellen; mondtam, a Gyűjtőben diétás kosztot kaptam, ami persze ugyanolyan rossz volt, mint a nem diétás. A Fő utcában azonban a diétás koszt a csirkét jelentette. Életemben összesen nem ettem annyi csirkét, mint akkor. Magyar és idegen nyelvű könyvekhez jutottam. Irodalmi műveltségemet ebben az időben jelentősen sikerült gyarapítanom.

Négy hónap elteltével hazavittek ***a Gyűjtőbe***. Ötvenhat nyarán már érkeztek a hírek a kinti politikai eseményekről. Annyira hihetetlennek tűntek, hogy kételkedtünk a valódiságukban. Éppen akkor szabadult az egyik rabtársunk, a belvárosi plébános. Azt hitte, a plébániáját is visszaveheti. Prédikált a templomban, mire gyorsan visszahozták. Ő mondta, olyan erős a támadás Rákosi ellen, hogy egy hónapon belül meg kell buknia.

Október elején átszállítottak ***Vácra***. A gombüzembe kerültem. 23-án délutáni műszakos voltam. Beszélni nem volt szabad, de anyagátadás közben lehetett váltani néhány szót: Az egyik rabtárs odasúgta: – Balhé van Pesten! – Honnan tudod? – Az őr mondta. [...]

Még jobban elcsodálkoztunk, amikor délelőtt nem vittek sétára bennünket, ebédre pedig a megszokott adagon fölül mindenki kapott egy nagy darab linzertésztát. Sőt, igényelhettünk egy fél csomag cigarettát. Ilyen ünnep nem volt még a raboknak a magyar népi demokrácia fönnállása óta!

Huszonötödikén már nem maradt el a séta. Dolgozni azonban nem jártunk. Hírek szivárogtak be arról, mi folyik Pesten. Így érkezett el 27-e reggel. Láttuk, hogy a szemközti szárnyban a rabok az ablakokba kapaszkodva röhögnek, s az őr nem zavarja el őket. Mutogattak, hogy nézzünk mi is lefelé. Erre fölkapaszkodtunk. Odalenn a szűk belső udvaron ácsorogtak az őrök, bámultak fölfelé, vigyorogtak, sapkájukról hiányzott a vörös csillag – a mellükre kokárdát tűztek.

A magánzárkából valaki rázendített a Himnuszra. Mi is átvettük, csatlakoztunk... Majd kiáltások: „Haza akarunk menni, le a kommunistákkal!” A cellákban a rabok egymás után vágták bele a háromlábú székeket az ablakokba, ajtókba. A házi munkások ijedten jártak körül: „Hagyjátok abba, mindjárt jön az őr, kinyitja a zárkákat, de nem találják a kulcsot. Ha nincs kulcs, baltával verik le a zárakat, hazamehettek, csak hagyjátok abba.” [...]

Öt perc múlva nyíltak az ajtók. Volt, aki a pénzét akarta fölvenni, mások – mint én is – azonnal elhagyták a börtönépületet. [...]

A váci zárkában velem volt egy szabolcsi görög katolikus pap tizennyolc éves fia. Oltalmam alá vettem, nehogy a hirtelen jött szabadság mámorában valami bolondságot kövessen el. Együtt bandukoltunk rabruhánkban a kisváros utcáin. Amikor megláttak, az egyik házba behívtak bennünket. Civil ruhát kaptunk, mert ha sokáig rabruhában járkálunk, azonnal fölismerik, hogy rabok vagyunk, és újra elfognak. A háziak mosdóvizet készítettek, sok tojásból rántottat sütöttek, teát főztek. Nagy újdonság volt az ilyen étel, annyi esztendő után.

Civillé átalakulva, teli gyomorral bementünk a városba. Az elöljáróságon szereztünk igazolást, hogy a váci fegyházból szabadultunk. Mindenki kiörvendezte magát, délután szétszéledtünk.

Október végén korán sötétedett, s még az este beállta előtt el akartuk érni Budapestet. Útközben fölvett bennünket egy teherautó, amellyel eljutottunk ***Dunakeszig***. Budapest felől lövöldözést hallottunk, ezért a tehergépkocsi vezetője nem mert továbbhajtani.

Befogadtak bennünket az egyik házba. A házigazdák a földön aludtak, ágyukat átadták nekünk, pedig mindketten fiatalok voltunk. Másnap reggel, huszonnyolcadikán elváltam a fiútól, s toronyiránt megcéloztam ***Mátyásföldet***. Hazatértem a szüleimhez. Hirtelen jött a nagy öröm, alig tudtunk betelni vele.

Később bementem ***a rendházba***, ott is eufórikus hangulat uralkodott. [...] Az orosz megszállásig a rendházban éltem, de azt követően a helyzet „stabilizálódásával” párhuzamosan egyre kevésbé lettem szívesen látott személy. A rendtársamat, aki befogadott a cellájába – amikor a Kádár-rendszer kezdte összegyűjteni azokat, akiknek valamilyen szerepük volt az október 23-a és a november 4-e közötti időszakban – gyakran beidézték a rendőrségre. Elsőként az én befogadásom szerepelt a bűnlistáján. Ezért lassan elmaradtam a rendházból. [...]

Attól a pillanattól, amikor a szovjet tankok restaurálták az 1945-től 1956-ig terjedő korszakot, a nép ellen-

ségének számítottam. Időközben lassan tavaszodott. Köztudomásúvá vált, hogy március 1-én nagy razziára készülnek a börtönből kiszabadultak összefogására. Azon az éjszakán nem aludtam otthon. Jól tettem, mert kerestek.

Ezzel elkezdődött életemben ***a bujdosás*** korszaka, amely egy esztendeig tartott. Előbb-utóbb azonban mindenkit elkapnak, különösen azt, aki nem azért bujdosik, hogy a saját bőrét mentse, hanem folytatni akarja a munkáját. Ezzel a hatóságok is tisztában voltak. S mindenhová beépítették a maguk embereit, s így ráakadtak a nyomomra.

1958 tavaszán a Fekete Gabriella és bűntársai elnevezésű per elsőrendű vádlottjával az 59-es villamos Farkasréti temető főbejáratához közel eső megállójába igyekeztem, amikor hirtelen éles hangokat hallottam: „Kezeket föl! Álljon a falhoz!”

A Fő utcába vittek, s azonnal kihallgattak: „Na, most mondja el szépen, hol mindenütt járt ez alatt az idő alatt?” „Számomra erkölcsi kötelesség, hogy ne beszéljek azokról, akik jót tettek velem”, közöltem. „Igen?!” – üvöltött, és kirohant a kihallgató. Na, gondoltam, most jön a kínzás.

Hamarosan egy idősebb tiszttel tért vissza. „Mi folyik itt?” – kérdezte. Elmondtam, hogy azt kívánják tőlem, adjam ki azoknak a nevét, akik jót cselekedtek velem. Ennek megtagadása számomra erkölcsi parancs. Az idősebb tiszt bólogatott: „Jó, jó, akkor vigyék a zárkába.” Újabb példáját láttam annak, hogy nem kell túl hamar megijedni.

Talán két nappal később beszállítottak ***a Gyűjtőfogházba***, ahol azonnal beosztottak a cipészműhelybe. Folytattam korábbi büntetésemet, mintha mi sem történt volna. [...]

A gyűjtőbeli egy-két hónap után ***Márianosztra*** következett [...], ahol rövid ideig a fordítóirodán dolgoztam. Később be kellett volna venni közénk valakit, aki semmilyen nyelven nem beszélt. Spiclinek szánták. Bebizonyítottam, hogy fordításai használhatatlanok. Végül nem került be, engem viszont kitettek a perzsaszőnyegszövő üzembe. Nagyon megszerettem ezt a munkát. Egy műszak alatt ötezer csomót teljesítettem, s ez bent abszolút csúcsnak számított. Odakinn a norma nyolcezer csomó volt.

Ketten-hárman ültünk egy gép előtt, s munka közben jókat beszélgettünk. Az őr még azt is megengedte, hogy a vaskályhán kenyeret pirítsunk, s megkenjük spejzolt zsírral. Emberséges körülmények uralkodtak. Emlékszem, egyszer még jutalmat is kaptam. Vasárnap délelőtt tíz percet pingpongozhattam. Amikor rám került a sor, éppen megszólalt a nagymisére hívó harang. Erre az őr, akitől a jutalmat kaptam, megszólalt: „Na, maga is finom egy pap! Amikor beharangoznak, pingpongozik!” Még ez a kijelentése is emberségesnek számított!

Reményvesztett voltam. [...] Valami mégis történt. Szüleim Grősz érseknél próbáltak közbenjárni az érdekemben. Úgy tudom, végül Balogh páter kereste föl Nezvál Ferenc igazságügyi minisztert. Jogi körökben abszurdumnak számított, hogy a nyolcadik vagy kilencedik évet üljem olyan cselekményért, amelyet az 1956 utáni joggyakorlat gyülekezési joggal való visszaélésnek nevezett, és fölső büntethetőségi határa két esztendő volt.

Amikor Balogh páter belépett Nezvál Ferenchez, a miniszter így fogadta: „Ne is mondd, tudom, miért jössz.”

Ilyen előzmények után 1960. december 9-én ***szabadultunk:*** Vadas Éva, akit velem együtt ítéltek el, Kalocsáról, Juhász Miklós, Zsigmond Ernő és én Márianosztráról.

Kemény téli nap volt. Zötyögős teherautóval vittek le bennünket a szobi vasútállomásra. Zsigmond Ernő, apám korabeli férfi állt mögöttem a jegyváltó ablaknál. Odaszólt: „Retúrt veszel?” „Nem, elég volt” – ráztam a fejem. [...]

Forrás: Elmer István: Börtönkereszt. Börtönviselt katolikusok visszaemlékezései, Bp., 1994

Hanna Wolff

Jézus, a férfi

Jézus alakja mélypszichológiai szempontból

III. rész

Jézus, a nem-animózus férfi

Jézus az a „furcsa férfi”, aki *teljesen elválik történelmi hátterétől.* Totálisan elkülönült, legalábbis a lényeget tekintve. De Jézus nem is pusztán ellentéte környezetének. „Furcsasága” valami alapvetően egyedi dolog.

Az Újszövetség ezért gyakran számol be zavarról, amikor ezt a Jézust egyáltalán be akarják sorolni (a nagy próféták egyike? a várt messiás?); az egyes emberek és a csoportok sem rendelkeznek megfelelő kategóriákkal, hogy róla szerzett benyomásukat a szokott módon rögzíthessék. Ő „egészen más” volt. Az emberek újból és újból „csodálkoznak”, „elcsodálkoznak”, „álmélkodnak”, sőt „magukon kívül vannak” (pszichológiailag ez nagyon is érthető: valami ősjelenséggel találkoznak, s ezért egzisztenciális zavarba, egzisztenciális szorongásba esnek, elvesztik a talajt lábuk alól).

Miben áll ez az „egészen más”, hogyan lehetne néven nevezni? Bizonyára több vonatkozása van, és nem állítjuk, hogy az általunk megnevezett az egyetlen vonatkozás, vagy hogy minden mást magában foglal, de állítjuk, hogy a központi szempont Jézus személyének megértéséhez. ***Jézus az első férfi, aki áttörte az antik világ férfiközpontúságát!*** (Nem említhető vele egy lapon Platón vagy Arisztotelész, de Buddha vagy Mohamed sem.) Jézus az első férfi, aki nem mutat semmiféle animozitást a női elemmel szemben.

Mit jelent az, hogy *„animózus”*? Minden olyan magatartást, amiről korábban a tudati patriarchátussal kapcsolatban szóltunk. A férfi belsejében az anima leszakítottságának kifelé egy összességében nőellenes beállítottság felel meg, a nőiség leértékelése csak-nőiséggé, minden női érték lealacsonyítása a démonizálásig menően, a nő ellenségként kezelése, brutálisan vagy szublimált módon, mindegy. Azt a férfit, *aki nem integrálta ellentétes nemű lélekrészét*, tudattalanul ez a lélekrész uralja, éppen ezért viselkedik úgy ténylegesen (minden hangsúlyozottan férfias álarc ellenére), mint egy *primitív* nő, azaz *szeszélyesen, érzékenykedően, idegesen, ingerülten, önkontroll nélkül, gyakran dühben és minden egyéb indulatban tombolva. Nélkülöz minden tárgyilagosságot a nővel szemben*, hiszen a nő lesz a saját kivetített árnyékának speciális hordozója, következésképpen minden irritálja őt a nőben. Az ilyen férfi (elvben is excentrikus) gondolkodását semmilyen női érzelmi mozzanat nem termékenyíti meg, ezért az merőben intellektualisztikus, formális, életidegen, alapelvekhez görcsösen kötődő, ideológiák megszállottja. Ez a gondolkodás az életet formulává, az embereket számokká, a világot mechanizmussá változtatja; érzelemszegény (az „érzelem” meghatározása a következő utáni fejezetben, ld. „differenciált érzelem”), érzelmeket megsértő, és ennek megfelelően vak az értékekre. Ez a férfi annál inkább ilyen, ha azt képzeli, hogy a nő megkérdőjelezi, kritizálja, vagy pláne uralja őt. Ekkor a pszichikailag frigid férfi – ahogy ma mondják – olyanná válik, amilyennek ábrázoltuk: „animózussá” válik.

Nos, Jézus szűkebb és tágabb környezete férfiközpontú és patriarchális irányultságú volt, animózus volt. Jézus nem az. Jézus a nagy kivétel, a fölcserélhetetlen kivétel – mondhatnánk: ***Jézus spontán magától értetődőséggel érintkezik a nőkkel,*** harag vagy titkos neheztelés (*ressentiment*) nélkül, ellenkezőleg, partneri tárgyilagossággal. Ez a spontán magától értetődőség szöges ellentéte az animozitásnak. (Nem utolsósorban ezen magatartása miatt üldözik, s ez végzetessé válik.)

Hogy Jézus milyen tárgyilagosan viselkedett a nőkkel, az különösen abból válik világossá, hogy *még tanítványi körébe is tartoztak nők.* És nem csupán a tágabb vagy lazább tanítványi körbe, hanem állandó kísérői közé is. (Magára valamit is adó rabbi ilyet nem tett volna.) Jézusnak e tekintetben is más volt az értékrendje. Lukács, aki különösen is utánajárt a „forrásoknak”, számos idevágó hírt ad (Lk 8,1-3; 23,49; 23,55 – vö. Mk 15,40-41). Hat nőtanítványt név szerint is ismerünk: Johanna, Kuza felesége; Zsuzsanna, akiről annyit tudunk csak, hogy Jézus meggyógyította; Mária, Kleofás felesége (az egyik „emmauszi” tanítványé – vö. Lk 24,22: „néhány közénk tartozó asszony...”); Mária, Jakab és József anyja; Szalome, a Zebedeus-fiak – Jakab és János – anyja és Mária Magdolna, akiből Jézus „hét ördögöt űzött ki”, és akit többnyire a „bűnös asszonnyal” azonosítanak. Ők hatan biztosan a vándorló körhöz tartoznak. – Ha aztán még „sok más nőről” is hallunk, akik Jézust és tanítványait „vagyonukból támogatták” (Lk 8,3), akkor bizonyos, hogy még egy egész sor további, név szerint meg nem nevezett nő volt Jézus körül, ha nem kísérték is állandóan.

Ennélfogva alaposan felül kell vizsgálnunk Jézus tanítványi köréről alkotott elképzeléseinket. A bevett „Tizenkettő” nem más, mint stilizálás, egy vallástörténeti sémát követő szerkesztés (a legtöbb prófétának vagy vallásalapítónak, pl. Buddhának is tizenkét közelebbi tanítványa van). Az érdekes az, hogy férfiközpontú szerkesztésről van szó, a szokásos nőellenes tendenciának megfelelően; ez a tendencia természetesen egyáltalán nem korlátozódik a

Tizenkettővel kapcsolatos hagyományra, hanem az egész Újszövetségben megtalálható. A kutatás még messze nem vette eléggé figyelembe ezt az animózus tendenciát a forrásanyagban, és meghatározó szerepét a hagyomány megformálásában.

Hogy hagyománytörténetileg így jártak el, az éppen ***a Tizenkettő*** körének magatartásában válik teljesen világossá. A tizenkét férfitanítvány ténylegesen *az animózus férfielemet képviseli, Jézus jó példája ellenére*. „Rendkívül elcsodálkoznak”, hogy Jézust nyilvános beszélgetésben találják egy asszonnyal. Bár kifejezetten ott áll, hogy nem merik kérdezni: „Miért beszélsz vele?”, de ez éppen azt jelenti, hogy elnyomják a kifogásoló kérdést (Jn 4,27). Máskor „bosszúsak lesznek” egy asszonyra, aki csak jót akar, és akit Jézus védelmébe vesz a tanítványokkal szemben (Mt 26,8). Más esetben szinte magunk előtt látjuk elutasító gesztusukat, amely azt fejezi ki: „El a nőkkel, és akkor nyugalom lesz!” Azt mondják: „Tedd meg, amit akar, hogy ne legyen tovább a terhünkre” (Mt 15,23)! Nyilvánvalóan asszonyok hozzák Jézushoz a gyerekeiket, és a tanítványok „elutasítják”, „visszautasítják” őket. Jézus ismét beavatkozik: „Nem, éppen hogy...” (Mk 10,13 skk). – Látjuk, hogy Jézusnak jellemző módon a legszűkebb tanítványi körben kell védekeznie a férfikollektívum férfiközpontúságával szemben, és meg is teszi. A hagyomány szerint kifejezetten és ismételten.

S mindez ősjézusi hagyományanyag! Ugyanis azt, amit ezekben az összefüggésekben Jézusról elmondanak, ábrázolnak, amit Jézus megkíván, illetve cselekszik, *semmilyen történelmi kontextusból nem lehet levezetni*, a legcsekélyebb mértékben sem. (Ez azt is jelenti: mind a szóbeli, mind az írásbeli áthagyományozók többet mondtak, mint amit megértettek.)

Ha egyszer számításba vettük a nők helyzetét illetően ezt a kritikus módszertani nézőpontot, akkor ennek váratlanul *messzire nyúló következményei vannak*. Három példára utalunk: a) Az evangéliumoknak a feltámadással kapcsolatos beszámolói asszonyokat sorolnak fel tanúként vagy hírközlőkként (bár a jellemző megjegyzésekkel: „mintha dajkamese, ostoba fecsegés lett volna” – Lk 24,11). Az 1Kor 15,1-8 feltámadási beszámolójában már nem kapnak szerepet a nők! (Nem perdöntő, hogy az 1Kor időben korábbi az evangéliumoknál, az számít egyebek között, mely körből származik a „régebbi” vagy „fiatalabb” beszámoló.) b) A házasságtörő nő szakaszának (Jn 8,1 skk) elnyomása, kalandos története önmagáért beszél. (Jézus eljárása, ahogyan az elvetett bűnös nőnek új emberi státust ad, igazi anima-akció...). c) Utalunk még arra az elbeszélésre, amely Jézusnak a szamaritánus asszonnyal való találkozásáról és beszélgetéséről számol be (Jn 4,4-29). Magvát tekintve ez a beszámoló teljesen Jézus-szerű. Ilyen esetek nyilván gyakran adódtak Jézus életében, amikor nyilvánosan, fontos dolgokról beszélgetett nőkkel.

Mindenütt az válik világossá, hogy *Jézus* ***spontán magától értetődőséggel*** *viseltetik a nők iránt.* Nincs egyetlen szava, egyetlen gesztusa sem, amely azt akarná kifejezni: „Na persze, egy nő; csak egy nő!” Sohasem észleljük az animózus férfi tipikusan animózus leereszkedését, sem a moralizálást vagy a tudálékosságot. Továbbá nem tapasztaljuk az animózus magatartásra oly jellemző, hangos vagy csöndes, de folytonos dorgálást, még azzal a nővel szemben sem, akinek öt férje volt, s akivel most együtt él, az sem törvényes házastársa (Jn 4,17-18). Mindezekben a helyzetekben megmutatkozik: Jézus érzelemvilága eléggé fejlett ahhoz, hogy ne hintsen sót a nyílt sebekbe. Sohasem gondol arra, hogy bántóan szóljon a nőkhöz, amint azt a kor rabbijairól számtalan konkrét esetben feljegyzik. Sohasem esik kísértésbe, hogy a nőket mint nőket rendreutasítsa vagy a férfiak által megvont korlátok közé utasítsa. Ellenkezőleg, rendreutasítás helyett elismerő szavakat mond (Mt 15,28; 26,10). Az asszonyokkal érintkezésének természetes gondtalanságáról

tanúskodik viselkedése Mártával és Máriával is (Lk 10,38-42; Jn 11,17-37), gyakran vendégeskedik náluk. Szabadon, könnyedén tér be asszonyok házába akkor is, ha nincsenek jelen férfiak, ahogyan azt a szokás feltétlenül megkövetelte volna.

Jézust, a nem-animózus férfit még csak ezután kell felfedeznie a kutatásnak. Számunkra ez *a nem-animozitás a legkiemelkedőbb tünete annak, hogy ő tényleg integrálta az animáját!* Ha Jézus nem küzdött volna meg a férfi tulajdonképpeni pszichikai életproblémájával, az anima-problémával, akkor kívül állna az akkori és a mindenkori férfivilágon, és nem lenne jelentősége a férfiak számára. De megküzdött, méghozzá sikeresen, és éppen ettől az „egészen férfi” voltától nyer értelmet és jelentőséget „egészen ember” volta. És éppen így válik minden generáció lányai-asszonyai számára is a partnerség példaképévé.

Jézus tudatosan élt

Jézus semmilyen magától értetődő *belső azonosulásban nem áll korának férfikollektívumával.* Az Újszövetség erről ismételten tanúskodik (ld. „én pedig mondom nektek” vagy a szociális tabuk áthágása). Ezért lépten-nyomon éles ellenállásra talál. Következésképpen mindig gondosan meg kell fontolnia szavait, állandóan felül kell vizsgálnia egész magatartását, folytonosan meg kell tartania azt a maga sajátos voltában (azaz a környezetétől való különbözésben). A korának és környezetének önértelmezésével és magától értetődőségeivel való enynyire éles szakítása, az, hogy ilyen mélyrehatóan elutasította a kor „Így-és-nem-másképp”-jeit – mindez azt jelenti, hogy Jézusnak világosan megragadott szellemi tudatosságban kellett élnie. Ez azt jelenti: *„tudatosan” létezett, és nem a személyes vagy kollektív tudattalan kormányozta őt tudattalanul.*

Ez a tudatosítás és tudatosság voltaképpen nem más, mint a tudatos és a tudattalan tartalmak közötti teremtő viszony, az integráció vagy individuáció tulajdonképpeni lényege, az átfogóbb ember, a *homo totus existentialis* létrejövésének *„itt és most”*-ja.

Jézus maga felelős tudatosságban élt, és másokat is felelős tudatosságra szólított fel. Mindkét állítást példákkal fogjuk alátámasztani. Előbb azonban meg akarjuk világítani a ***„felelős szellemi tudatosság”*** fogalmát.

Az önmagunkkal szemben felelős tudatosság *az infantilitás ellentéte.* A felelős tudatosság azt jelenti, hogy valóban *magunkra vesszük* azt *a felelősséget*, amely a különböző életmintákban növekvő mértékben megkívántatik tőlünk. Ez gyakran kemény és nehéz dolog, de csak ez a magatartás alkotó, amennyiben eleget tesz az élet követelményeinek, vagy legalábbis megpróbál eleget tenni.

Infantilis ellenben az a magatartás, amely – gyöngeségből, felelőtlenségből vagy energiahiányból fakadóan, legalábbis így szokták utólag kimagyarázni – visszariad attól vagy megtagadja azt, hogy *felelősen válaszoljon a mind nagyobb és átfogóbb kihívásokra.* Az infantilis ember inkább pórázon vezetteti magát az apjával vagy anyjával, vagy az őket pótló személyekkel. Az infantilis ember mindig mindent az élettől *vár* (mint egykor az apjától és anyjától), de semmit sem *ad* az életnek.

Ha tartós, akkor ez az előrefelé helyett visszafelé tájékozódás destruktív, megnyomorítja a személyiséget. Állítjuk, hogy *minden neurózis tulajdonképpeni gyökere az infantilizmus*, annak megtagadása, hogy az illető teljesen felnőtté, és ezáltal teljesen felelőssé váljék. Ami megjelenési és megbetegedési formáit illeti, ennek a folyamatnak nincs vége. Oda vezet, hogy infantilis nézeteket alkotnak a társadalomról és a világról, s e nézetek tulajdonképpeni dinamizmusokként ünneplik hangosan a legprimitívebb ösztönöket; oda vezet, hogy infantilis szemléletet alakítanak ki Istenről, olyat, amely semmilyen felelősséget nem kíván meg az embertől, de lehetővé teszi számunkra, hogy mint egy kisgyereket pórázon vezettessük magunkat egy mindennél hatalmasabb apa által. Aztán csalódottan utasítunk el mindenfajta világnézeti tájékozódást, amikor azok nem állják meg a helyüket a valósággal szemben, ahelyett hogy felismernénk: saját infantilizmusunk mered a képünkbe.

Ha tehát Jézus magatartása a szellemi tudatosság, akkor ez egyúttal ellene mondás minden infantilizmusnak, amit általában éppen a vallásban szeretünk oly szívesen igazoltnak látni. – Jézus magatartása nem tartalmaz *semmilyen elcsitító nyugtatószert*, semmilyen biztonságba ringató szentimentalizmust, semmilyen ellazító valóságidegenséget. – Szentírási példaként legjobb, ha arra a jelenetre utalunk, amikor anyja és testvérei a ház előtt állnak, ahol tanít, és „hívatják”, nyilvánvalóan azért, hogy visszatérítsék a családi körbe (Mk 3,31-35), mivelhogy elterjedt róla: „elveszítette az eszét” (Mk 3,21). Jézus válasza (35. v.) világos ellene mondás a családi kollektívumnak. Immár nem az számít, honnan jön az ember, hanem az, hogy ő maga hova áll. Ez a világos döntés önmagáról kritikus tudatosságot követel.

De amint már utaltunk rá, a kollektívum által megkötött tudattalan minden formájának történő ellene mondás *mindenki számára érvényes követelmény.* „Aki tanítványom akar lenni, annak gyűlölnie kell...” (Lk 14,26). E „gyűlölni” értelmét a Zsolt 119,104 alapján kell meghatározni: „Minden hamis utat gyűlölök...” Csakhogy a naiv odaadottság mindannak, ami közeli és ismerősbizalmas, ilyen „hamis úttá” lehet – akarja mondani igen kiélezetten Jézus. S valóban, mivel a közeli és ismerős megköt, nem enged a szabadság útjára. Ebbe a problematikus közelibe és ismerősbe beletartozik a kezdeti naiv viszonyulás is a „saját életünkhöz” vagy „önmagunkhoz”. Csak a naiv önigazolás megkérdőjelezésén át („Tagadja meg önmagát...!”) vezet út egy mélyebb, lényegi önlétezés igazságához – túl minden infantilis tapadáson.

Erre a *felelős megfontoltságra* újabb és újabb fordulatokkal *szólít fel* (a kereszt felvétele, a kehely kiivása, számvetés az építkezés vagy hadba vonulás előtt – Mk 10,38; Lk 14,27-32); Jézus azt akarja, hogy ne homokra, hanem sziklára építsünk (Mt 7,24-27). Mindenekelőtt azzal a dologgal kell tisztában lennünk: Vajon Jézus útján valóban „járni” (Lk 9,57-62) akarunk-e, és az ő vagy Isten akaratát ténylegesen „tenni” (Mk 3,35) akarjuk-e, ahelyett hogy azt csak meg-

fontolnánk, vitatnánk és szószátyárságba fojtanánk.

Jézus tehát azt akarja, hogy felelős tudatosságunk teljesen éber legyen. A „Virrasszatok!” (pl. Mt 25,13) egyáltalán nem csupán az eszkatologikus készenlétre vonatkozik, hanem éppen olyan határozottan a kritikusan tudatos felelősségre is. Ez a jézusi felhívás elhárítja a dezintegrációt, és lehetővé teszi az integrációt. – De ezzel még nem merítettük ki a tudatosság teljes mélypszichológiai értelmét. És ezért azt mondhatjuk, hogy Jézus egy még központibb és tulajdonképpenibb értelemben „tudatosan” létezett.

E helyt nem kell kibontanunk a tudatos integráció teljes filozófiáját, de célszerű korlátozással legalább ***három tételt*** *ki kell fejtenünk*, nevezetesen: Aki tudatosan él, az képes másokat tudatossá tenni. – Aki maga tudatosan él, az képes másokat emberlétük igazságában megszólítani. – Aki tudatosan él, az mások számára mélyreható, teremtő változások eszközévé válik.

1) *„Aki maga tudatosan él, az* ***képes másokat tudatossá tenni.”*** – Ez az alaphelyzet teljesen ismerős a pszichoterápiában. De miért van ez így? Azért, mert csak a nagyobb tudatosság (jelen esetben az analitikusé) képes átfogóbb tudatosságot ébreszteni (jelen esetben az analizáltban), amint láng csak egy másik lángtól gyúl. Ha az analizálás során létrejön ez az elemi esemény, akkor az analizált számára egy csapásra megváltozik az össz-szituáció, új lehetőségek támadnak, másképp látja a régi problémákat, önmaga megtapasztalása és saját dinamikája tekintélyesen felerősödik. A tudatosan létező másikkal létrejövő kontaktus őshirtelenséggel alapvető változásokat eredményezhet. Ezért hangzik így C. G. Jung döntő alaptétele: „Az analitikus nem rendelkezik valamilyen módszerrel, hanem ő maga a módszere.”

Ez az analitikus alaphelyzet segít megérteni a Jézus körüli atmoszférát. Hiszen ez az atmoszféra telítve van tudatossá tevő impulzusokkal! A találkozásokban, a kapcsolatfelvételben, vagy gyakran csak a ránézésben, odapillantásban – itt valami történik. Jézussal szemben nem lehet semlegesnek maradni: „önkívületet”, „csodálkozást” vált ki. Günther Bornkamm megállapítja: „Itt Jézus történelmi alakjának igen jellegzetes vonásáról van szó.” Bizonyára. De melyikről? Továbbá: „Jézus magatartása és útja újból és újból a legélesebb kontrasztban áll azzal, amit az emberek elvárnak tőle és önmaguk számára remélnek.” Bizonyára. De miért van ez így?

Mindkét kérdésre így hangzik a válasz: *Jézus nem lép rá partnerének tudati síkjára, hanem egy átfogóbb tudatosság alapján gondolkodik és cselekszik.* Ez hozza létre rögtön ama jellegzetes újszövetségi „csodálkozást” és „félelmet”, de ugyanakkor azonnal a döntés pillanatát is, mivel az illető vagy megkeményedik szűkösségében, vagy hagyja, hogy Jézus viselkedése nagyobb tágasságot ébresszen benne. „Aki nem hisz, az már elítéltetett” (Jn 3,18). A Jézussal szembesülés döntő pillanatában vagy alapvető aktivizálódásra, vagy pedig stagnálásra és regresszióra kerül sor. Valóban, Jézus az a „terapeuta” (nyugodtan állíthatjuk ezt róla maximális értelemben), akinek a módszere ő maga.

Két klasszikus *példa* tételünkre: Lk 19,1-10 és Lk 5,4-11. Jézus semmire sem noszogatta vagy szólította fel Zakeust, nem tartott neki vezeklést sürgető prédikációt, nem bojkottálta amiatt, hogy gyalázatos módon kiszolgálta a fennálló rendszert. De a Jézussal találkozás hirtelen világosságot

gyújt Zakeusban, nagyobb tudatosságot ébreszt benne, s ennek következtében történik, ami történik. – Eltekintve a csodálatos halfogás történetiségének kérdésétől, megintcsak azt látjuk: Jézus nem intette és nem oktatta ki Simon Pétert, akit azonban a konfrontáció magasabb tudatosságra emel, és ezért tör ki belőle a vallomás.

2) *„Aki maga tudatosan él, az **képes másokat emberlétük igazságában megszólítani.**”* – Ebben az esetben már nem „ideológiákról” és „vitákról”, meg arról a gyakran szokásos „találkozásról” van szó, amely rendszerint szócséplő intellektualizmusban fullad ki. Túl minden – erkölcsi szempontból jelentéktelen – dolgon, a tudatosan élő ember bele tud szólni az emberi egzisztencia eleven lényegi központjába. Pontosabban: ez a belenyúlás „önmagától van”, spontánul „történik”, abban a mértékben, amilyenben a tudattalan érintést kap, és ezáltal az illető tudatos-tudattalan egész-voltában áll kihívás előtt. – Ebben a kontextusban az ember a benne mélyen rejlő erők vonatkozásában szólíttatik meg, azokat az erőket illetően, amelyekhez különben nem fér hozzá. A bennünk lévő „Isten képmása”, az istenképiség az, ami azt „akarja”, és nem szűnik meg soha „akarni”, hogy lényegét és igazságát megszólítsák. (Az embernek ezt az elemi őslényiségét – istenképiségét – nevezte Kant „transzcendentális numenon”-nak, Jung pedig „én”-nek.)

Minden a maga önlétének tudatában lévő és az emberlét összigazságában jártas terapeuta ezeket a páciensben benne rejlő lényegi erőket szólítja meg, a látható tünetek alapján legkétségesebb helyzetben is. Végső soron csak ez a hivatkozási lehetőség teszi reményteljessé munkáját.

Jézus is *ezzel az egzisztenciális kapcsolatfelvétellel szólítja meg az embereket.* – Intuitív biztonsággal megérzi, ki az, aki képes az ő tudati síkjára lépni: „Az én juhaim hallgatnak a szavamra, és ismerem őket” (Jn 10,27). Rögtön meg tudja mondani Nátánáelről, hogy semmi hamisság sincs benne, és a csodálkozás ahá-élményével kérdezi Nátánáel (értelemszerűen fordítva): „Honnan ismersz engem ennyire intim módon?” (Jn 1,47-48). Másfelől ellenfeleivel szembesülve nagyon jól ismeri nemcsak vak, hanem gonosz agresszivitásukat is, a „szív rosszaságát”, amely űzi őket. „Ismerte gondolataikat” (Mt 12,25). S ez mindig azt jelenti, ismerte azt, ami lényegük középpontjából tör elő, hiszen a „szív” az Újszövetségben az „egész” egyik kifejezése, a „teljes ember” megfelelője. És ezért mondhatja nekik elrettentő végérvényességgel: „Ismerlek titeket, ti nem szeretitek Istent” (Jn 5,42), azaz: bennetek veszendőbe ment az „istenképiség” vagy az „én”. Pozitív és negatív vonatkozásban egyaránt érvényes: „Teljesen tisztában volt az emberekkel. Nem volt rá szükség, hogy bárki mondjon neki valamit az emberről. Tudta, mi van az emberben” (Jn 2,25).

A beszámolók szerint Jézus nem hagyott kétséget a tekintetben, melyik ponton szólította meg az embereket, és melyik ponton kell megtanulniuk önmagukat is megszólítani. – Ez különösen az adópénzről szóló szakaszban tűnik ki (Mt 22,15-22), amelyben Jézus a „reányomott kép” szimbólumát állítja a vita középpontjába. Végső válaszát találóan írja körül így G. Bornkann: „Azzal az érmével, amely a császár képét viseli, a császárnak vagytok adósak; önmagatokkal viszont, az emberrel, aki Isten képét hordozza, Istennek tartoztok.” És folytathatnánk: Ezzel törődjetek, mert ez szükségesebb számotokra, mint hogy fogas kérdéseket tegyetek fel olyan dolgokról, amelyek magától értetődőek, és amelyeket különben is csak ürügynek használtok arra, hogy a tulajdonképpeni lényeg elől elfussatok!

Ez nem politikai ige. Nem is támogatja az Isten Országa és az Evilági Ország semmiféle békés egymásmellettiségét. Egyáltalán nem mondja, hogy az egyiket, a földit meg kell cselekedni, a másikat, a mennyeit nem szabad elhagyni. Az effajta exegéziseket a modern kutatás régóta belemagyarázásoknak és félreértelmezéseknek ismerte fel. De egyet tényleg megtesz ez az ige: Rosszindulatú, alattomos, tévedő embereket közvetlenül szólít meg nem kisebb ponton, mint emberlétük igazságában.

3) *„Aki maga tudatosan élvén képes másokat tudatossá tenni és lényegiségükben megszólítani, az **éppoly mélyreható, mint teremtő változások eszközévé válik.**”* – Hiszen a maximálisan tudatossá válás nem más, mint újjálevés vagy átalakulás (elvben legalábbis, amennyiben a döntő fordulat bekövetkezik). A minimális tudatosság egyet jelent az össz-személyiség szerkezeti átalakulásával, az újjászületéssel, az integrációval.

Ha az első két tételünk Jézusra vonatkozóan helytálló, akkor a harmadik már nem lep meg. Az egész Újszövetség tanúsítja, hogy olyan valaki volt, aki „új életet”, „igazi életet”, új minőségű életet, azaz „örök életet” ad, közvetít, ajándékoz. Ő az igazi „elevenné tevő”.

És mi történik azzal az emberrel, aki találkozik vele? „Új emberré”, „új teremtéssé” válik, olyan lesz, mint aki „újjászületett”, „élő víz” „forrásozik” belőle. Egyszerűen jó gyümölcsöket „kell” hoznia, minthogy ő maga „jó fához” hasonlít. A „(Szent) Lélek gyümölcseit” mindig változó konkretizálásokkal írják le. Röviden: a megváltozott ember, a változásról változásra előrehaladó ember valósággá vált.

Ennek a valóságnak *mindig numinózus* („titokzatos és magasztos isteni”) *jellege van.* Hiszen arról a magasabb tudatosságról van szó, amely a maga összességében numinózus tudattalan integrációjából jön létre. Ezért hat a változás eseménye – még kezdeti fokon is – lenyűgözően, az eddigi kategóriákat meghaladóan, ezért tapasztaljuk csodának.

Ha tehát Jézust csodatevőként írják le – s ez természetesen a kor részben naiv, részben mágikus kategóriáival történik –, akkor először is Jézus maximális tudatosságára kell következtetnünk. Másképpen nem is képzelhető el a vele összekapcsolódó csodahagyomány (amely egyébként a tradíció legbiztosabb elemei közé tartozik). Mivel Jézus teljesen tudatosan él, ezért képes másokat lényegi változásokhoz elvezetni. Végső soron pedig minden vallás célja ilyen változások előidézése. (A változások problematikájában érintkezik tehát a vallás és a mélypszichológia, az analízis és a hívő egzisztencia anélkül, hogy a kettő valaha is azonossá válnék.)

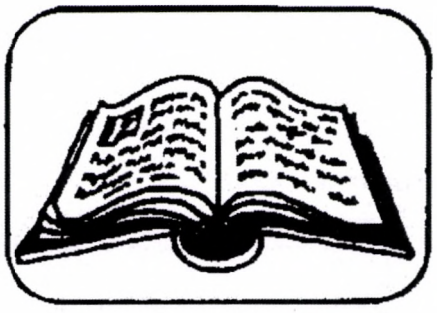

BIBLIA

A júniusi elmélkedéseket Kőszeginé Rihmer Melinda (Pécs) írta, júliusiakat a III. régió tagjai készítették az alábbi sorrendben: Némethné Szigethy Kata, Dőry István, Horváth Imre, Butsy Lajos és Besze Imre.

Június 3. – Úrnapja – Mk 14,12-16.22-26 – „Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre!”

Az utolsó vacsora ünnepélyes keretek között elhangzott fontos mondatát egyházunk egyértelműen úgy értelmezi, hogy Jézus arra gondolhatott: Vonuljatok félre a világ zajától, emlékezzetek meg a mai napról, s hasonlóképpen ünnepeljetek (misézzetek). Természetesen szerepelhetett ez is Jézus elképzelésében. Jó látni, hogy nemcsak az áldozati rész őrződött meg a jelen gyakorlatban, hanem a tanítói is. Nem elég azonban emlékezni, sőt még a tanítást meghallgatni sem, ha ebből nem születnek tettek.

A szövegösszefüggés azonban bőven megenged más értelmezéseket is. Legalább ilyen valószínű, hogy szétosztva testének jelképét, a kovásztalan kenyeret, Jézus arra gondolt, hogy mi is így osszuk szét testünket-vérünket egymásért. Bizonyosan nem véletlen, hogy Jézus az utolsó vacsorát csak szűk baráti körben töltötte. Az sem lehet véletlen, hogy az este Jézus lábmosásról szóló tettével és tanításával kezdődött.

Van helyük a kisközösségi alkalmaknak és az együttes nagy ünnepléseknek is. Félő azonban, hogy ahol hiányzik az őszinte, személyes osztozás, s életünk folyamatos Isten akaratához igazításának igyekezete egy szűk baráti körben, ott a templomi ünneplések közepette is csak magányos, segítség nélkül maradó testvérek létezhetnek.

Vajon milyen érzésekkel ülhettek-fekhettek ott a tanítványok? Egyrészt minden pontosan úgy történik, ahogy Jézus mondja (pl. vizes korsós ember), csodálatos kisugárzását, erejének hatását pedig az elmúlt három év során bőven megtapasztalhatták. Ez biztonságot adhatott nekik. Nem hiszem, hogy ott és akkor tudták hová tenni a lábmosás döbbenetét. Bizonyosan érezték a helyzet ünnepélyességét, s reménykedtek Mesterük sikeres győzelmében. Ugyanakkor az árulási és szenvedési jövendölések kapcsán érezhették a feszültséget is, hiszen ketten kardot is vittek magukkal, minden eshetőségre felkészülve.

A szövegből viszont nehezen lehet következtetni arra a gyakori elképzelésre, hogy rendszeresen ismételjük és újítsuk meg Jézus áldozatát, amelynek célja, hogy utólag és előre is magára vegyen minden bűnt, s kiengesztelje a haragvó Atyát. Jézus csak szerető, megbocsátó, ölelő Istenről, Atyáról beszélt, aki szeretetből teremtette a világot, benne az embert, s ha szomorú is bizonyára, hogy tőle kapott szabadságunkat gyakran elherdáljuk és rosszra használjuk, szeretete sosem szűnik meg, hiszen nincs kiszolgáltatva hangulati ingadozásoknak. („Hol szeret és megbocsát – hol meg haragszik, kivéve, ha a Fiát megöljük..”)

Istenem! Szeretném, ha miattam csak ritkán lennél szomorú! Jó lenne, ha nem maradna vigasztalás, segítés nélkül az, akinek én vagyok az „embere”. Kérlek, segíts, hogy semmilyen indokkal – lustaság, miért pont én, úgysem sikerül stb. – se szabotáljam el azt a küldetést, amellyel megtisztelően megbízol, és amelyet nap mint nap lehetővé teszel számomra. Amen.

Június 10. – Évközi 10. vasárnap – Mk 3,20-35 – „Azt mondták, hogy megzavarodott”

Kicsit meghökkenve olvassuk az akkori vádat, amelynek hatására Jézus családja felkerekedett, hogy kimentse őt zűrös helyzetéből. Nem tudjuk, hogy a Szűzanya is hitelt adott-e a szóbeszédnek, hiszen ő már Jézus 12 éves korában is megtapasztalta, hogy mennyei Atyjának engedelmeskedő fia sajátos utakon jár. Nincs kizárva, hogy inkább villámhárítónak ment a felháborodott rokonok és Jézus közé. Nem csoda, ha kusza a helyzet: Jézus Istenre hivatkozik, ugyanakkor folyamatosan összetűzésbe kerül az akkori egyházi képviselőkkel. Akkor most hol az igazság?

De vajon ha ma élne köztünk Jézus, ma minek tartanák az emberek? „Az én gondolataim nem a ti gondolataitok” – mondja már Izajás is. A szeretet őrültsége ma is botrány lenne. A lelkes, tüzes embert ma is kicsit megszállottként értékelik. Más érdekeit a magamé elé helyezni? Ilyet az Isten sem kívánhat – mondanánk sokan. Pedig Jézus cselekedetei és tanításai mindvégig arról szóltak, hogy oszd szét önmagad, akkor nyered meg az Életet, ha szolgálva szeretsz. A búzamagnak el kell halnia, hogy termést hozzon.

S itt hangzanak el a keménynek ítélt szavak is: „Ki az én anyám, és kik az én testvéreim?” Nem tudjuk, hogy itt van-e vége a történetnek, vagy utána Jézus kiment, megölelte övéit, és békében hazaküldte őket. De az is lehet, hogy csak maradt a puszta mondat, amely magasabb rendűnek értékelte a testvériséget a vérbeli kapcsolatoknál. Az bizonyos, hogy nem a családi szálak lebecsülése, hanem az Isten akaratának megvalósulásáért fáradozók egységének felértékelése volt a tanítás lényege.

Az evangéliumi jelenet végén hangzik el a sokat vitatott mondat, amely szerint minden bűn megbocsáttatik, kivéve az, amely a Szentlelket káromolja. Gyakran találkozni aggódó testvérekkel, akik rettegnek attól, nehogy véletlenül valami olyat kövessenek el, ami ebbe a kategóriába esik. Félelmük alaptalan, hiszen Isten csak annak nem tudja megbocsátani a vétkeit, aki nem igényli ezt, s így magát zárja ki Isten Országából. Aki Isten kedvét, tetszését, akaratát keresi, annak nincs mitől tartania. Őszintén hiszem azt is, hogy nemigen akad olyan ember, aki a Fénnyel szembesülve ne akarná letenni minden vétkét, akár az utolsó pillanatban is.

Mennyei Atyám! Áldalak a családomért, és áldalak hitbéli testvéreimért! Jó lenne, ha e kettő sosem kerülne ellentétbe egymással, s bölcs sugallatod segítene az aktuális sorrendiség megtalálásában. Segíts vigyázni testemre-lelkemre is, amely a Szentlélek temploma. Vezess, Uram, ebben a kavargó, kusza, rohanó világban, hogy olyan döntéseket hozzak, amilyeneket Te hoznál, ha most járnál-kelnél itt Baranyában! Amen.

Június 17. – Évközi 11. vasárnap – Mk 4,26-34 – „Példabeszéd nélkül nem tanított”

Hálás vagyok, hogy Jézus örök érvényű példákat hozott, zömében a természet világából, így van esély rá, hogy – legalább nagyjából – ma is jól értsük tanítását.

A magától szárba szökkenő és kalászt érlelő mag, s az aprócska, de később madarakat ringató mustármag története komoly biztatást jelent számunkra. Az Ország nem bombasztikus hatalommal, feltűnéssel, zajjal érkezik. Mint ahogy az Ószövetségben ábrázolt Isten sem a villámlásban, dörgésben, hanem a szellő suttogásában volt megtapasztalható.

„Ebben az életben nem tehetünk nagy dolgokat. Csak kis dolgokat tehetünk, nagy szeretettel” (Teréz anya). S ebben a munkában, szolgálatban mindenkire szükség van! Nincs olyan, aki ne tudna mosolyogni, kinyitni egy ajtót, megfogni egy nehéz szatyrot, megsimogatni egy sírót stb. S igen, el tudjuk mesélni azt is, hogy jó nekünk Istenhez bújva élni. Nem az utcasarokról harsogva, hanem összebarátkozva, egymásra figyelve, csendes beszélgetésben tehetünk tanúságot arról, hogy velünk-bennünk az Isten. S ha botladozva is, de hisszük, hogy jó úton járunk, amely csodás célba vezet.

Sok évvel ezelőtt egy édesapa mesélte: mindig arra készült, hogy valami nagyot tegyen a családjáért. Ha például elönti az első emeleti panelt az ár, akkor majd leakasztja az ajtót, és ráültetve a családot kievez, mint Wesselényi. S közben azt kellett észrevennie, hogy a felesége veri be a szöget a falba a képkeretnek. Várta a nagy lehetőséget, s a napi aprókat nem vette észre.

A minap hallott bölcsesség: nem a kamasz gyerek világlátásán kell lemérni a szülők nevelésének hatását, sok minden később érik be. De így van ez mindennapi életünkkel is. Magunkon is tapasztalhatjuk, hogy egy-egy mondat, mosoly olyan erőt adhat, ami az adott pillanatban, sőt később is komoly segítséget jelenthet. Ugyanígy gyógyítók lehetnek a mi szavaink, tetteink is, ha azok Isten rajtunk keresztül áradó feltétel nélküli szeretetét, bölcsességét közvetítik.

Ahhoz azonban, hogy Isten szóljon belőlünk, nyitott szív, halló fül és folyton kutakodó értelem szükségeltetik. A mi dolgunk nem az, hogy életünk, szavaink eredményét méricskéljük, s főleg nem az, hogy egymáséhoz hasonlítgassuk a „termést”.

Szentlélek Isten! Szeretnék olyan lenni, mint a fűzfa, amely a legkisebb szellő fuvallatára is azonnal mozdul. Jó lenne azon nyomban érezni indításaidat, és tettekké váltani ötleteidet! Amen

Június 24. – Évközi 12. vasárnap – Lk 1,57-66.80 – „Vajon mi lesz ebből a gyerekből?”

Megszületik a kis Keresztelő János, s a rokonok, barátok döbbenten látva a csodás foganást, a váratlan névválasztást és az édesapa némaságának megszűnését, felteszik a kérdést: „Vajon mi lesz ebből a gyerekből? Mert az Úr keze volt vele.”

A pusztában élő, szőrcsuhás, vadmézzel táplálkozó Keresztelő élete és tanítása meghökkentő volt népe számára. De hiszen a prófétákat éppen az jellemzi, hogy más értékrendjük, életmódjuk van, mint a többségnek. A Keresztelő megtérést hirdetett, ami nagy lépés volt a lelkek tisztulása felé, de a szerető-megbocsátó Istenről még ő sem tudott. A szórólapátos, tűzre vető Úr nem igazán hasonlít a tékozló fiú atyjára. Cseppet sem irigylem a Heródes börtönében ülő Keresztelőt, aki bátran vállalta véleményét a negyedes fejedelemmel szemben. S majd fel kellett dolgoznia Jézus válaszát, hogy bénák járnak, vakok látnak, csak ő ül ott megmentetlenül a fogságban.

Mi a helyzet a ma prófétáival? Legyen szó az ökológiai katasztrófát elkerülhetetlennek látókról, a totális erőszakmentességről álmodókról, vagy például a spirituális felemelkedésre vágyókról... Azokról, akik nem esznek húst, nem ütnek agyon egy legyet sem, s órákat meditálnak (hogy az előzőekre csak egy-egy példát mondjak). Őket is kicsit őrültnek nézzük, s meglehetősen ritkán követjük. Jézusban pedig szinte minden mai pozitív próféta összességét találjuk. Egység a Teremtővel, a teremtéssel, s benne kiemelten az embertársakkal.

Vajon mi lesz ebből a gyerekből? Mosolyogva és elgondolkodva nézzük az alvó újszülöttet. Milyen világba nő majd bele? S vajon ő milyen nyomot hagy benne? Ki tudja-e bontani mindazt, amit a Mennyei Atya a bölcsőjébe rakott? Rajtunk, rajtad múlik!

Jézusom! Bizonytalanságban hagytad azt, akinél asszonyok szülöttei között nem volt nagyobb. Sokszor én sem értem elképzeléseidet, döntéseidet, nem tudok felemelkedni abba a távlatba, ahonnan te látod a világot. De jó tudni, hogy nem vársz tőlem többet, mint amire képes vagyok. Igaz, veled nagyon sokra képes vagyok – lehetek! Áldalak a sok apró örömért, amit naponta készítesz a számomra! Segíts, hogy ne akadjon el, hanem továbbáradjon nekem adott Fényed! Amen.

Július 1. – Évközi 13. vasárnap – Mk 5,21-43 – Spiritualitás és szenvedés

„Ha megérintem, akár csak a ruháját is, megmenekülök.” – „Leányom, a bizalmad mentett meg téged.”

„Jöjj el, és tedd rá a kezedet, hogy megmeneküljön és éljen.” – „Ne félj! Csak bízzál Istenben!”

Két történet, két gyógyulás. Egy lányáért aggódó apa küzd 12 éves lánya életéért. Egy asszony, aki 12 évnyi szenvedésből, a társadalom általi kitaszítottságból (tisztátlanság), betegségből és magányos elszigeteltségből kér gyógyulást.

Kettejük valósága: az élet ereje folyik el, a remény, hogy van kiút, hiszen már az orvosok sem tudnak segíteni.

Kettejük érzelmei: félelem, reményvesztettség, szorongás, tehetetlenség, tanácstalanság, rémültség, magányosság, aggódás, boldogtalanság, csüggedtség, elgyengültség, fájdalom, elesettség, fáradtság, dühösség, feszültség, félelem, gondterheltség, kétségbeesett, kiábrándultság, kimerültség, megrendültség, szomorúság.

Kettejük vágyai: egészség, másság elfogadása, érintés, tolerancia, empátia, biztonság, szeretet, részvét, figyelem, hozzáértés, tisztánlátás, szabadság, barátság, gyengédség, összetartozás, támogatás, élet.

Kettejük kérdései: Miért velem történik mindez? Meddig kell még ezt elszenvednem? Mit tegyek? Kire számíthatok? Ki tud rajtam segíteni? Merre kell mennem? Kihez forduljak? Hogyan tovább? Mi az, amit még meg kell tennem ahhoz, hogy meggyógyuljak, meggyógyuljon? Miben, kiben higgyek?

Kettejük bizonyossága: Megtalált belső út, amely Jézushoz vezette őket. A test szenvedéséből és a szellem fogságából – csak a betegség körül forgó gondolataikból – a lélek szabadságára térnek. Hit, bizonyosság, hogy Jézus az, aki segíti őket a gyógyulásban.

Bátorság kell a megszokott utaktól eltérni, nyitni más alternatívák felé. Az anyagiból, a megfoghatóból nyitni a transzcendens felé. Ez az út a belső alkímia útja, ami által az ember szellemileg szabadabbá, lelkileg egészségesebbé, jó szándékúvá, felelősségteljesebbé, igazabbá és boldogabbá válhat.

Bennem a kérdés: Szenvedni kell-e ahhoz, hogy erre a spirituális útra térjünk? Szenvednünk kell-e ahhoz, hogy végre figyelmet szenteljünk arra, amit valójában nem akarunk észrevenni, vagy nem akarunk megérteni? Mindig a pokoljárás a kivezető út a gyógyuláshoz?

A szenvedő ember előtt mindig két út áll: az egyik a félelem és a gyávaság, a másik a szeretet és a bátorság útja. A jézusi szeretet, az Isten útjának megértése lelki békét, a nélküle való élet félelmet, bizonytalanságot ad. A gyógyulás belső átalakulás nélkül nem megy, mert akkor csak babonává válik minden cselekedet. A kapcsolat a gyógyítóval csak így lesz beteljesíthető. Ahogy belülről gyógyulunk, úgy veszi kezdetét a gyógyulás „odakint”.

Nem tudhatom mindenre a választ... Van, aki mégis meghal, és értelmetlennek tűnhet belső erőfeszítése, az imái. De ennek ellenére hiszem, hogy a lélek gyógyul ezen az úton. Az életben nem feltétlenül a test gyógyulása az eredmény, hanem a lélek felébredése a belső hitre, a szeretetre, a szív szabadságára. Ez a belső alkímista munka gyógyító gyümölcse a szellemünknek, a lelkünknek és a testünknek.

Július 8. – Évközi 14. vasárnap – Mk 6,1-6 – A példamutató Jézus

Jézus nem tudott csodát tenni – azon a környéken. Ez nem csoda. Hogy evangéliumunk mégis megörökítette e tényt, az a többi vers mondanivalójának következménye:

- hogy a saját hazájában történt mindez, a saját falujában,
- hogy tudták, ács a becsületes mestersége,
- hogy a rokonai ismerték őt, Jakabot, Józsefet, Júdást és Simont, testvéreit és húgait is,
- hogy jól ismerték Máriát, az anyját,
- hogy tanított a zsinagógában, szülőfaluja templomában, szombaton,
- hogy bölcsnek tartották őt – legalábbis azok, akik álmélkodtak tettein és tanításán,
- mások viszont megbotránkoztak rajta, a rokonai, a földijei,
- hogy megvetett próféta lett a saját hazájában.

„Jézus azonban csodálkozott hitetlenkedésükön.” (Mintegy megjegyzésként beszúrták az evangéliumba, hogy néhány kézrátétel azért ott is történt.)

És milyen példát mutatott Jézus? Elment a környező falvakba. Ott tanított. Példát mutatott a többi tanítványnak is, akiket tarisznya nélkül, pénztárca nélkül küldött el szerte az országban, hogy hirdessék az Örömhírt. Jézus maga is ezt csinálta: nem átkozta hitetlenkedő ismerőseit, botránkozva duzzogó rokonait, hanem elment a falvakba, és tanított. Tarisznya nélkül, pénztárca nélkül; neki sem volt két ruhája, cipője, nem parádézott stólában, hanem tanított. És az Örömhírt hirdette.

Mi melyik párton állunk? Olyan jó ismerősei vagyunk Jézusnak, hogy megbotránkozunk, hogy hitetlenkedünk, hogy zavarjuk a tanításában, kételkedünk a bölcsességében? Mert ismerjük Máriát? Ismerjük a foglalkozását? A testvéreit és húgait is? Akadályozzuk őt a Csoda megtételében?

Vagy elmegyünk, ahová küldött – falura, tanítani. Ahogy Ő is. Személyesen. Tanítani. Pénztárca és stóla nélkül tanítani. Bölcsességeket, Öröm-híreket, Igazságot.

„És követték tanítványai is...”

Július 15. – Évközi 15. vasárnap – Mk 6,7-13 – Meghívás és küldés

A meghívás és a küldés szorosan összetartozik. Jézus mellett a paszszív tanúk tanúságtevőkké lesznek.

1. Jézus *„kettesével”* küldi tanítványait. *„Jobban járnak, akik ketten vannak, mint a magányos, mert fáradozásuk meghozza jutalmát”* (Préd 4,9). Ketten jobban segíthetik egymást. Egymásra utaltan örömmel

tapasztalják meg, hogy Jézus mindig velük van. A kereszténység nem magánügy. Az Úr Krisztusról közösségben tehetünk tanúságot.

2. A második az *eszköztelenség. „Az útra ne vigyenek semmit, csak vándorbotot... Sarut kössenek, de két ruhadarabot ne vegyenek magukra”* (6,8-9). *A bot* támasza az úton járónak, védőszerszám a vadállatok, a rosszindulatú támadók ellen, *a saru* pedig az úttalan utakat teszi járhatóvá. A kenyér, a tarisznya, a tartalék pénz és a két ruha az, amiről a tanítványoknak le kell mondaniuk, hogy megtapasztalják, Isten gondoskodik róluk. Ez 2000 év óta igaz. Jézus intelmei azt céloznák, hogy *a tanítványok érjenek célba, és ott bízzák rá magukat azokra, akiket meg kell szólítaniuk.*

3. *Tartsanak ki a befogadó háznál*, ha viszont elutasítják őket, menjenek tovább, rázzák le a port is a lábukról (vö. ApCsel 18,8; Neh 5,13). *A tanítványok útja nem kirándulás, nem házalás, nem is önmaguk ajánlása*, hanem Isten üdvösségének a felkínálása.

4. Az evangélium befejezése a tanítványok sikeres útjáról tudósít (Mk 6,30): *„Sok ördögöt kiűztek, és olajjal megkenve sok beteget meggyógyítottak.”* Úton vagyunk. Még sok a tennivaló. Még sok a beteg, aki gyógyulásra vár. Jézus küldeni szeretne minket is, látva ezt a beteg világot. Merjünk Jézusra hagyatkozva útra kelni, és bízni az élő Istenben, akinek van hatalma és ereje a szívek megváltoztatására és megújítására.

Július 22. – Évközi 16. vasárnap – Mk 6,30-34 – Jézus, az apostolok és a tömeg

A mai evangéliumnak három szereplője van: Jézus, az apostolok és a tömeg.

Jézus nem egyedül akarja végrehajtani a küldetését. Apostolokat választ ki, neveli őket, bízik bennük, kettesével próbaútra küldi őket. Amikor lelkesen visszatérnek, együtt érez velük. Örül a sikerüknek. Tudja, hogy milyen fáradtak. Nyugodt körülmények között akarja meghallgatni őket. Ő is szokott félrevonulni, elcsendesedni, imádkozni és pihenni. Amikor Betszaidába érve meglátja a tömeget, szánalomra gerjed. Belátja, hogy itt nem lesz pihenés. Újratervezés következik. Látja, hogy mennyire szükségük van az embereknek vezetőre, sok mindenre oktatja őket. Milyen varázsa lehetett Jézusnak?

Az apostolok Jézusért otthagyták a családjukat. Állandóan együtt voltak vele. Hallották tanítását, látták csodáit. Örömmel szolgáltak neki. A próbaút kihívást jelentett számukra. Kérdés volt számukra, hogy hogyan fogadják őket az emberek? Mit értenek és jegyeznek meg abból, amit tanítanak nekik? Hogy élik meg? Átélték a kiszolgáltatottságot, de mindig Istenre hagyatkoztak. Tanítottak, gyógyítottak és sok gonosz lelket űztek ki. Eredményes volt a küldetésük. Fáradtan, mégis örömmel térnek vissza. Nem tudták magukban tartani az élményt, meg kellett osztaniuk Jézussal.

A tömeg találkozni akar Jézussal, hallgatni akarja tanítását. Érzi, hogy Jézus nem úgy szól hozzájuk, mint az írástudók és farizeusok. Érteni akarják tanítását, hogy tettekre válthassák. Ahogy meglátják Jézust, továbbmondják egymásnak. Amikor csónakba ül Jézus, kitalálják a szándékát, és eléje sietnek. Milyen jó élményük lehetett vele korábban, hogy gyalogosan utána sietnek, csakhogy hallhassák tanítását! Megállapítják: Ember így még nem beszélt!

Néhány lelkiismeretébresztő kérdés: Merek-e segítséget kérni? Bízom-e munkatársaimban? Tudok-e együtt örülni, együtt érezni? PIHENEK-E ELEGET? Felismerem-e Jézus hívását? Első helyen ő van-e életemben? Mit hagyok ott érte? Van-e bennem alázat? Lelkiismeretes vagyok-e, ha keresni kell Jézust? Van-e az örömhír továbbadásából fakadó élményem? Kivel tudom megosztani?

Július 29. – Évközi 17. vasárnap – Jn 6,1-15 – Rendkívüli táplálék

Ebben a szentírási részben Jézus rendkívüli módon biztosít az emberek számára táplálékot. Öt kenyérből és két halból mintegy ötezer embert jóllakat, és tizenkét kosárnyi maradékot szedet össze. A kenyérszaporítás története kapcsán óhatatlanul ott motoszkál bennünk az a kérdés, amelyet előbb-utóbb már a kisgyermek is feltesz: Ez tényleg így történt? Azt nem tudjuk megmagyarázni, hogy miképpen lett a néhány kenyérből és halból emberek ezreit jóllakató bőséges táplálék, de azt gondoljuk, az evangélium írói számára nagyon fontos volt ennek a történetnek a megörökítése, hiszen a négy evangéliumban hatszor fordul elő, más-más hangsúlyokkal (Márk kétszer hozza, a 6,31-44-ben és a 8,1-10-ben, Máté kétszer, a 14,13-21-ben és a 15,32-38-ban, Lukács pedig a 9,10-17-ben.)

Jézus ismeri az ember legalapvetőbb szükségleteit, ezért nem hagyhatja, hogy az emberek éhezzenek. Ő teszi fel a kérdést Fülöpnek, mintegy próbára téve őt: „Honnan vegyünk kenyeret, hogy ezek egyenek?” Ez Mózes hasonló helyzetben feltett kérdésére emlékeztet: „Honnan vegyek húst, hogy elég legyen az egész népnek” (Szám 11,13)?

Fülöp válaszából csak az derül ki, hogy nagyon sok kenyérre lenne szükség, és a helyzet – pénzügyi lehetőségeiket figyelembe véve – megoldhatatlan, reménytelen. András, a másik tanítvány viszont felhívja a figyelmet arra az öt kenyérre és két halra, amely egy fiúnál van.

András hangjából és kérdéséből az csendül ki, hogy minimális remény van a helyzet megoldására. Mint oly sokszor, Jézus itt is túllép a tanítványok reménytelenségén, korlátolt gondolkodásukon, és egészen más szemszögből közelíti meg a problémát. A tanítványoktól azt kéri, hogy ültessék le az embereket. Amikor ez megtörtént, vette a kenyereket, és miután hálát adott, kiosztotta azoknak, akik ott ültek.

Hasonlóan a halakból is kaptak, amennyit akartak. Ez a csodálatos szaporítás arra mutat rá, hogy az a kevés, amit fenntartás nélkül bocsátunk az emberek rendelkezésére, valódi, csodás táplálékká válhat.

Hogyan kerüljük el a kiégést és depressziót?

Tippek mindenkinek, aki a klímaváltozással a munkája révén (is) foglalkozik

Aki hivatalból minden nap azzal foglalkozik, hogy a közelgő klímakatasztrófát próbálja valahogy mérsékelni és késleltetni, annak nem ismeretlen az ezzel a tevékenységgel járó

1. szorongás és stressz – Tudjuk, hogy korábban sosem tapasztalt méretű katasztrófa fenyeget, és ha nem teszünk azonnali lépéseket, az emberiség nem lesz képes fennmaradni a bolygón.

2. félelem és reménytelenség – Látjuk ugyan a kiutat, és reménykedhetünk is a XXI. századra megálmodott – szél-, nap- és geotermikus energiára épülő – zöld gazdaságban, de a szívünk mélyén rettegünk, hogy a nagy gazdasági hatalmak és a szavazók tudatlansága vagy nehéz anyagi helyzete útjába áll a zöld fejlődésnek, és semmit nem tudunk elérni, vagy csak nagyon keveset, és azt is túl későn.

3. érzés, hogy párhuzamos univerzumban élünk – Ismerős? Mintha lennénk mi, klímaharcosok, és mindenki más egy másik univerzumban létezne. Nem látják az emberek, hogy egyenesen a szakadékba rohanunk? Hogyan lehet, hogy még most is azon vitatkoznak, tényleg melegszik-e a bolygó? Hogy lehet, hogy akik tudják, azok is ugyanolyan pazarlóan és szennyezően élnek továbbra is? Megszállottak vagyunk és magányosak, és néha már nincs kedvünk újra és újra elismételni mindazt, amit annyiszor elmondtunk már.

4. depresszió, ingerlékenység, düh – Ki ne lenne letörve egy ilyen helyzetben? De ha hagyjuk, hogy eluralkodjanak rajtunk a negatív érzelmek, nem lesz erőnk felvenni a kesztyűt korunk és talán az emberiség legnagyobb kihívásával szemben. Szükségünk van egymásra – a kollégáinkra, a csapatmunkára és szeretteinkre –, hogy ne adjuk fel.

Tudjuk, hogy ez a válság egyben lehetőség is az újrakezdésre, a fenntartható életmód kialakítására. Lehetőség, hogy a Föld nevű hányattatott sorsú hajót biztonságosabb kikötőbe kormányozzuk. Minden lelkesedésünkre, elkötelezettségünkre és erőnkre szükségünk lesz azonban, hogy kétségbeesés helyett összefogjunk és lankadatlanul, megállíthatatlanul küzdjünk a változásért. Ha fáradunk, és utolér bennünket a csüggedés, fontoljuk meg az alábbiakat!

Túlélőtippek klímatraumában szenvedőknek *Dr. Lise Van Susterentől:*

- Vigyázzunk magunkra, fizikailag és lelkileg is, éljünk egészségesen, és szánjunk időt a magánéletünkre!
- A testmozgás nagyon fontos; ha tornázunk, edzünk, mozgunk, testünk endorfint termel, amely természetes hangulatjavítóként hat, és fizikai fájdalmainkat is enyhíti. A mozgás erősíti az immunrendszerünket is. Ha feszültek vagyunk és gyakran megbetegszünk, rendszeres testmozgásra van szükségünk – az úszás például kifejezetten nyugtatóan hat.
- Legyünk szabad levegőn, amennyit csak lehet – merüljünk el a természet szépségében, és éltető erejében! Ettől garantáltan új erőre kapunk.
- Ne feledjük, hogy nem vagyunk egyedül! Sokakat legalább annyira traumatizál a helyzet, mint minket, csak nem beszélnek róla.
- Törekedjünk a változatosságra: ha kell, kényszerítsük magunkat, hogy olyan tevékenységekben is részt vegyünk, amelyeknek nincs közük a klímaváltozáshoz.
- Húzzunk éles vonalat a szakmai és a magánéletünk közé! Mondani persze könnyű, de komoly nehézséget jelenthet átállni a munkahelyi apokaliptikus klímajóslatokról a „jelentéktelen” otthoni problémákra. Ha másképp nem megy, „kapcsoljunk ki” tíz percre, csukjuk be a szemünket, és ürítsük ki a fejünket.
- Töltsünk időt munkahelyen kívül is „harcostársainkkal” – üljünk össze, játsszunk, táncoljunk, viccelődjünk, nevessünk sokat! És ne beszéljünk a klímáról!

Mit ne tegyünk?

- Ne hajtsuk túl magunkat a munkahelyünkön!
- Nehezen alszunk el? Éjjel már ne foglalkozzunk klímaproblémákkal. Lefekvés előtt legalább két órával kapcsoljuk ki a számítógépet. A képernyő által kibocsátott kék fény megzavarja a belső óránkat, a nyugodt alvást biztosító melatoninszint leesik, és nem tudunk rendesen pihenni. A sötétség viszont ráhangol bennünket az alvásra.
- Ne higgyük, hogy sebezhetetlenek vagyunk! Ha szembe merünk nézni azzal, hogy min megyünk keresztül, ellenállóbbá válunk.
- Ne ignoráljuk a kiégés jeleit és tüneteit. Ahogy a túldolgoztatott izmoknak, a kiégéstől szenvedőnek is jár a szünet, különben csak romlik a helyzet.
- Ne feledjük, hogy a dolgok megértéséhez nem kell a bőrünkön is tapasztalni, miről van szó.
- Ne veszítsük szem elől a lényeges feladatokat!
- Ne adjuk fel! Az előrejelzések baljósak, de az összefogás a bolygóért még sosem volt ilyen széleskörű és elszánt.

Fordítás: Antal Orsolya

Forrás: Kislábnyom hírlevél 100. száma

Eredeti megjelenési helyén az írás internetes hivatkozásokat is tartalmaz,

ezeket a *www.kislabnyom.hu* címen találhatja meg az érdeklődő olvasó.

TARTALOM

Tanulmány
Norbert Lohfink: Az erőszak leleplezése az Ószövetségben 2
Gromon András: A dühös Jézus 5
Király Ignácz: Az ellenségszeretettől a békességteremtésig 8
Josef Heinen: Konfliktusmegoldás 10
Hanna Wolff: Jézus, a férfi (III. rész) 22-26
Könyvismertetés
Latzkó Andor: Emberek a háborúban 11-13
Megemlékezés
Búcsú Orbán Sándortól 14
Búcsú Bősze Rozáliától 15
Mese
Leszkay András: A bélyeg 16-17
Börtönkereszt
Bulányi György börtönemlékei 18-21
Elmélkedések
Vasárnapi szentírási elmélkedések 27-30
Környezetvédelem
Hogyan kerüljük el a kiégést és depressziót? 31

E számunkat lapunk rendszeresen publikáló szerzőjének, ***Farkas Istvánnak*** a felvételeivel díszítettük.

Gyóni Géza

Csak egy éjszakára...

(részletek)

Csak egy éjszakára küldjétek el őket:
A pártoskodókat, a vitézkedőket.
Csak egy éjszakára:
Akik fent hirdetik, hogy – mi nem felejtünk,
Mikor a halálgép muzsikál felettünk;
Mikor láthatatlan magja kél a ködnek,
S gyilkos ólom-fecskék szanaszét röpködnek.

Csak egy éjszakára küldjétek el őket:
A hitetleneket s az üzérkedőket.
Csak egy éjszakára:
Mikor a pokolnak égő torka tárul,
S vér csurog a földön, vér csurog a fáról,
Mikor a rongy sátor nyöszörög a szélben
S haló honvéd sóhajt: Fiam... feleségem!

Csak egy éjszakára küldjétek el őket:
Az uzsoragarast fogukhoz verőket.
Csak egy éjszakára:
Mikor gránát-vulkán izzó közepén
Úgy forog a férfi, mint a falevél;
S mire földre omlik, ó iszonyú omlás –
Szép piros vitézből csak fekete csontváz.

Csak egy éjszakára küldjétek el őket:
Hosszú csahos nyelvvel hazaszeretőket.
Csak egy éjszakára:
Vakító csillagnak mikor támad fénye,
Lássák meg arcuk a San-folyó tükrébe,
Amikor magyar vért gőzölve hömpölyget,
Hogy sírva sikoltsák: Istenem, ne többet.

Küldjétek el őket csak egy éjszakára,
Hogy emlékezzenek az anyjuk kínjára.
Csak egy éjszakára:
Hogy bújnának össze megrémülve, fázva;
Hogy fetrengne mind-mind, hogy meakulpázna;
Hogy tépné az ingét, hogy verné a mellét,
Hogy kiáltná bőgve: Krisztusom, mi kell még!

(Przemyśl, 1914. november)

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata
XXIX/3, (169.) szám
Megjelenik évente hatszor
Alapította: Simonyi Gyula
Szerkesztőbizottság:
Bajnok Dániel
Deliné Szita Annamária
Demeczky Jenő
Garay András
Garay Zsófia
Gromon András főszerkesztő
(Tel.: 06-26/334-155)
Kovács László
Schanda Beáta
A címlap emblémáját Magyar Mihály, a rovat-emblémákat és a Moha-mesék illusztrációit Garay Dóra készítette.
Kiadó: BOKOR
Közösségfejlesztő Kulturális Egyesület
Székhely: 1012 Budapest, Attila út 113.
Felelős kiadó: Véghné Ilkó Györgyi
Szerkesztőség:
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.
Internet: www.ertedvagyok.hu
E-mail: gromonandras@gmail.com
A lap az „Ingyen kaptátok, ingyen is adjátok” (Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl. Minden írásért szerzője felelős, és az nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki.
Az „Érted vagyok”-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.
Kéziratot nem őrzünk meg, s nem küldünk vissza.
Készült: FÉBÉ Ev. Szeretetszolgálat, Piliscsaba
Tördelő: Szitár Zsolt
Felelős vezető: Dávid István
ISSN 0865-8021 (Nyomtatott)
HU ISSN 1588-0400 (Online)

Bimonthly newspaper of „BOKOR Közösségfejlesztő Kulturális Egyesület”, about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education and radical renewal movement in the Hungarian Catholic Church.
The materials published by „Érted vagyok” can be republished free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentary copies in case of republication.

ELŐFIZETÉS

A befizetés lehetőleg ***banki átutalással*** a lapot terjesztő KISZE Bt. számlájára (10918001-00000057-09540006), vagy az Unicredit Bank bármely fiókjában a fenti számlára történő ***pénztári befizetéssel*** történjék. Rózsaszín ***belföldi postautalvánnyal*** is lehet, ekkor a KISZE Bt. *és* a bankszámlaszám kerüljön a címzett helyére. – A „Közlemény” rovatnak ***mindhárom esetben tartalmaznia kell*** az előfizető nevét és címét, valamint az „ÉV”-jelzést és a példányszámot. – A terjesztéssel kapcsolatos bármilyen ügyben Gromon András főszerkesztőtől lehet tájékoztatást kérni.

Előfizetési díj 2018-ra (postaköltséggel):
Belföldre: 3000,- Ft
Szociális előfizetés:
a szerkesztőséggel történt egyeztetés szerint
Külföldre:
Itthon forintban előfizetve: 5000,- Ft

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat.
Köszönjük az adományokat és a terjesztők munkáját.
A lap esetleges jövedelmét a Kiadó szociális célokra fordítja.

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata

XXIX. évf. 4. szám

2018. augusztus

300,– Ft

Az emberi lény önértelmezése

Furcsa itt lenni

Fafaragás és spritualitás

Cselekvés és szemlélődés

Jézus, a férfi

Moha-mese

Búcsú halottainktól

Novella

Vasárnapi szentírási elmélkedések

Környezetvédelem

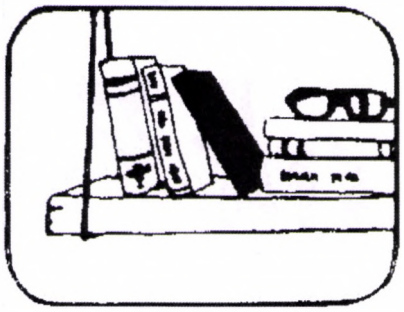

Eugen Drewermann

Ki vagyok én valójában?

A „bűn” igazi jelentése: kétségbeesés. Aki ma (még) bűnről beszél, rendszerint isteni parancsok áthágására gondol, de ténylegesen nem vallásosan, hanem alapjában véve etikailag gondolkodik: Léteznek törvények – nem állami, hanem isteni törvények –, és ha az ember megszegi ezeket, akkor bűnt követ el, hiszen különben csak „vétségről” vagy „bűntettről” lenne szó. Az előfeltevés minden esetben ugyanaz: az az emberkép, amelynek értelmében mindenki szabadon eldöntheti, mit akar tenni – jót vagy rosszat, ahogyan a törvény meghatározza azt. Ehhez társul az a meggyőződés, hogy ha valaki „rosszat” tesz Isten vagy az emberek előtt, akkor felelősségre kell vonni érte. Így kívánja meg az igazságosság: bűnének súlya arányában meg kell büntetni az elkövetőt.

Lényegileg értjük félre a názáreti Jézus üzenetét, ha azt besoroljuk az etika és a jogtudomány szabályrendszerébe. Jézus üzenete ugyanis nem a polgári „rend” bebiztosítását szolgálja, ellenkezőleg: mélységesen megkérdőjelezi azt. Nem nyújt metafizikai megalapozást ahhoz a gyakorlathoz, amely az „érdemek” vagy „büntetések” alapján, morálisan vagy jogilag két táborra osztja az embereket. Ennek oka: ez az üzenet nem úgy látja, hogy az ember szabad a döntéseiben, hanem tisztázatlan félelmek, szorongások áldozatának látja az embert; „megváltásra” szorulónak látja, „kétségbeesettnek” látja.

A különbség abszolút. Etikai-optimista nézőpontból elégséges a fennálló törvényi előírások kiélezésével vagy nyomatékosításával reagálni egy ember hibás viselkedésére. Emitt a cselekedet, amott a törvény. Többet nem kell tudni. A tettes, a tett mögötti személy gyakorlatilag semmilyen szerepet nem játszik. „Hiszen ő szabad”, ami azt jelenti, hogy felelős, cselekedete felróható neki. Hogy az érintett maga kicsoda, ez másodrangú marad.

Ez lehet a helyzet, amíg az adott rend nevében ítélni, ítélkezni akarunk. Lehetetlen és elviselhetetlen azonban ez a hozzáállás, mihelyt segíteni akarunk az embereken.

Aki úgy tekint egy emberre mint kétségbeesett személyre, az tudja, hogy a felemelt mutatóujj nem nyújt megoldást. A másik nem tudja, hogyan lépjen tovább, de a kívülről jövő parancs biztosan nem mutatja meg neki az utat. A másik padlón van, de az a felszólítás, hogy szedje össze magát, csak még bátortalanabbá teszi. A másik összetört, de intelmekkel és szemrehányásokkal, „Neked muszáj...” és „Már régóta ... kellett volna” tartalmú mondatokkal nem lehet őt összefércelni. Ekkor hirtelen már csak az embert látjuk – ahogyan az orvos: Nem a betegség tüneteit, hanem okát kell kezelni.

Jézus így gondolkodott: „Nem az egészségeseknek van szükségük orvosra, hanem azoknak, akik roszszul vannak. Nem azért jöttem, hogy 'igazakat' hívjak meg, hanem bűnösöket” (Mk 2,17). Az ő szemében mindannyian ezek voltunk és vagyunk: „bűnösök”. Legrosszabbnak azok tűntek számára, akik alapjában véve teljesen rendben lévőknek tartották magukat, és inkább ökölbe szorított kézzel, mintsem kitárt karral közeledtek a „bűnösök” felé.

Nyilván nem nehéz megérteni, hogy „kétségbeesettnek” kell tekinteni azt, aki drog-, alkohol-, játékgépfüggő, vagy más szenvedélybetegsége van. De általános állapotnak tartani a „kétségbeesést”? Pontosan erről van szó! A kereszténység pontosan ezzel a diagnózissal kezdődik. A kereszténység nem törvényvallás, hanem a megváltás vallása; kétségbe vonja a hétköznapi normalitást, mivel kétségbeesetteknek tekinti azokat az embereket, akik arra kényszerülnek, hogy a hétköznapi normalitásban éljenek.

Ennek megmagyarázására vegyük azt a „normális esetet”, ahogyan manapság „kiképezzük” gyermekeinket, „hogy az oktatást felzárkóztassuk a gazdasághoz”, ahogyan a német oktatási miniszter fogalmazta meg programját: Tanulj szorgalmasan, erőltesd meg magad, ügyelj arra, hogy le ne maradj! Csak jó osztályzatokkal fogsz előrehaladni, és csak előrehaladva lesz munkahelyed, csak akkor fogod tudni fizetni a betegbiztosítást, és csak akkor számíthatsz rendes nyugdíjra 65 éves korodban – erőltesd meg magad!

Tegyük fel, hogy oktatási rendszerünk sikeres: kislányunk, kisfiúnk kitűnő bizonyítványokat hoz haza, karriert csinál, tekintélyes és befolyásos lesz, felküzdi magát, teljesíti az elvárásokat, mi több, boldog házasságban él, neki is vannak már gyerekei, akik pompásan fejlődnek – öröm, barátok, társasági élet, közösségi szellem... Gratuláció! Megcsináltuk! Gyerekeink megcsinálták!

Aztán egyik napról a másikra fölmondanak nekünk. Átszervezik a céget. Egy „nagy hal” megette. A szép világ romokban hever. Valaki eddig tökéletesen funkcionált, de most a végét járja. Már semmi sem működik, már semmi sem stimmel. Vagy: egy rutinvizsgálat szívinfarktus megnövekedett kockázatát mutatja ki, netán rossz indulatú daganat gyanújára utal. Semmi sem megy tovább úgy, mint előzőleg. De hogyan tovább? Mire való az egész, ha mindent lerombol egy apró meghibásodott hely a testben? Persze, küzdeni kell, de mi ellen? A betegség ellen! De ha maga az ember a betegség?

Bizonyos értelemben végtelenül előnyös, ha valakiben végre tudatosul az a rejtett kétségbeesés, amely mindig is fennállt. Úgy van ez, mint az analitikus pszichoterápiában: szükség van valamilyen indítékra, hogy egy neurózist kitörésre bírjunk. De aztán fölvetődik a kérdés, milyen volt a személyiség struktúrája a megbetegedés előtt. Miféle gátlások, milyen kompenzációs kísérletek, miféle hibás alkalmazkodások határozták meg az illető önképét?

Egy biztos: hamis az a kép, amit önmagunkról alkottunk. És nem kevésbé az a kép, amellyel hitegetnünk kellett a többieket. De csak

ehhez a képhez idomulva hittük azt, hogy el tudjuk fogadni magunkat, és reméltük azt, hogy a többiek elfogadnak minket. Nem mi magunk éltünk. Nem volt valódi énünk. Talán szélsőségesen önzők voltunk, de ennek oka az énvesztés volt. Paradox módon ezt nem vettük észre. Környezetünk tetszésétől kísérve talán kifejezetten jól éreztük magunkat. Az álságosság legbiztosabb menedékhelyén tanyáztunk: a polgári elismertségben. Egyszerűen csak olyannak kellett lenni, ami mindenkinek tetszett. Realisták és pragmatikusak voltunk. A háború teoretikusa, *Carl von Clausewitz* (1780-1831) mégiscsak józan tanácsa szerint éltünk, és nem mentünk bele olyan csatákba, amelyeket biztosan nem lehetett megnyerni; a többiek persze belementek, és így mindig mi voltunk a győztesek. Egészen idáig.

A kétségbeesés akkor tör ki, ha az ember rákényszerül arra, hogy bármilyen ködös módon is, de felfogja saját mély-énjének hiányát. Ilyenkor már nem lehet elhessegetni ezt a kérdést: Ki vagyok én tulajdonképpen? És a választ csak ő maga adhatja meg. Így aztán elkezdi keresni önmagát. Ebben segíthetnek neki olyan emberek (esetleg pszichoterapeuták), akiknek valóban a másik a fontos, nem a saját ideáljuk, hanem az a személy, aki ilyen-olyan álarcok mögött rejtőzködik – de végső soron az illetőnek magának kell rájönnie a válaszra.

Ehhez elengedhetetlenül szükség van egyfajta „abszolút” menedékhelyre. Senki sem válhat ismét „egészségessé” oly módon, hogy ismét „a régi” lesz, és így visszailleszthető a szokványos munkafolyamatokba. Az ember csak a kívülről jövő követelményeken, elvárásokon, törvényeken és előírásokon túl találhatja meg önmagát. A kérdés: Ki vagy te magad? „Csak az igazság tesz szabaddá titeket!” Jézusnak ez a mondása (Jn 8,32) a valóságot tükrözi. Arról van szó, hogy véget kell vetni minden megjátszásnak, hazudozásnak és mellébeszélésnek, annak az örökös bújócskának, amely már a Paradicsomban elkezdődött a fügefalevélből készített kötényekkel, hogy ne kelljen szégyellniük magukat.

Nem vagyok elég jó úgy, ahogy vagyok – ez a mindenben benne rejlő „ősbűn”, amely kétségbeesésként lepleződik le. Másmilyennek kell lennem, mint amilyen vagyok, hogy egyáltalán lehessek valaki. Ez kétségbeesés. De csak akkor érezzük, amikor már nem mennek tovább a dolog. Ilyenkor kiderül, hogy életünk egész irányultsága, amelyet a félelem határozott meg, téves volt. És már csak a „megtérés”, a szó szerint vett megfordulás segít. Ez nem állhat abban, hogy még tökéletesebben feleljünk meg a külső szabványoknak. Csak abban állhat, hogy befelé figyelünk: Ki vagyok én valójában? Mit szeretnék én valójában? Ténylegesen mire érzem hivatottnak magam? És: Kinek vagyok valóban fontos, még most, az összeomlás után is? Itt van az óra, amikor Isten többé nem véset kőbe törvényeket, hogy kívülről, előírásokkal „rendezze” az életet, hanem amikor – ahogyan Jeremiás próféta megsejtette – az ember szívébe írja „törvényeit”, úgyhogy ezután már senkinek sem kell felvilágosítania a másikat. Nem, mert Isten belülről közli feltétlen támogatásának és ígéretének szavát. Isten már nem bírája, hanem szövetségese az embernek. Ez az istenkapcsolat újdonsága.

A kétségbeesés egyetlen gyógyszere ez az újfajta bizalom abban, hogy Isten feltétel nélkül igent mond ránk. Lehet, hogy erkölcsileg bűnössé váltunk, foglakozásunkban kudarcot vallottunk, elmagányosodtunk, orvosi szempontból halálosan betegek vagyunk. Mindez lehetséges. De kétségbe esni csak akkor kell, ha csupán az erkölcs létezik, ha csupán a foglalkozásunk létezik, ha csupán a társadalom létezik, ha csupán ez az élet létezik. De létezik Isten – a jóság világa túl a törvényeken, saját értékünk szférája túl a különböző célok értékteremtésén, a találkozás síkja túl az „ismertségen”, van lét és beteljesedés túl a halálon.

Most már csak a kétségbeesés egyetlen fokozása képzelhető el, az, amit Jónás könyve ír le az Ószövetségben. Az ember pontosan tudja, hogyan kellene élnie, de ezért el kellene mennie „Ninivébe”, és az ottaniaknak el kellene magyaráznia, hogy ők valójában mind kétségbeesettek. Mert kábítószereik, bújócskáik, fétiseik mind a szokásosak: erősnek lenni, tehát fegyverkezni; sikeresnek lenni, tehát pénzt felhalmozni; hatalmat szerezni, tehát önmagunkat elárulni; hadakozni, tehát másokat megalázni...

A világ könyörtelensége közepette senki sem válhat önmagává, csak úgy, ha ellentmond ennek a világnak. És ez ismét félelmet kelt. De aki követi ezt a félelmet, az végtelenül kétségbe esik, ezért csak Isten lehet számára a menekülés. Aki a tengeri viharban elsüllyed, de mégsem fullad meg, akit kiköpött gyomrából a cet, aki ajándékképpen újjászületett – jézusi értelemben csak az ilyen ember tekinthető megváltottnak az egyetlen valóban létező „bűntől”: az amiatti kétségbeeséstől, hogy nem azonos önmagával, mivel hiányzott belőle az a bizalom, hogy szabad egyszerűen önmagának lennie.

A szerző megjegyzése: E cikk minden gondolata megtalálható Sören Kierkegaard Halálos betegség *c. művében (1849).*

Forrás: Publik-Forum Extra, 2014/3

Gurdjieff és a lény tudománya

Bevezetés

Az alábbi előadás azért jelentős számomra, mert életemből lassan húsz évet a benne ismertetett tanítás tanulmányozásával és gyakorlásával töltöttem. S. Gyuszi 1984-ben nyomta a kezembe a KIO füzetekbe kötött, 10. másolati példányát, amelyet ingázásom során kétszer is végig tudtam olvasni. 1986-ban B. Gyuri az Ajtósi Dürer sor és Május 1. út sarkán nyomta a kezembe Hamvas Béla Orpheus című írásának gépelt másolatát. Igen szerencsésnek mondhatom magamat, hogy az evangéliumok mély tanulmányozása mellett még a többi szent írás valamilyen szintű ismerete is lehetővé vált számomra. 1997-ben Barcza Barnától, majd a Hamvas-körben is hallottam Gurdjieffről. Valamiért megfogtak az „Egy ismeretlen tanítás töredékei”-ben leírtak. 2000 körül ért meg bennem az, hogy nemcsak tanulnom, hanem hirdetnem is kellene az Örömhírt. Ezért olyanok közé mentem, akik a hatalmas ezoterikus marketing széles kínálata ellenére az ezoterikus tanítások mély alapjait keresték, de nem voltak vallási tapasztalataik, vagy azok esetenként kifejezetten visszataszítóak voltak.

Ez az előadás jól összefoglalja azt, amit Gurdjieff egyszer „ezoterikus kereszténységként” említ. Egy szemléletében és fogalomrendszerében bizonyára más, de életgyakorlatában a Bokor lelkiségéhez igencsak hasonló, egyéni és csoportos belső küzdelmet igénylő tanításról és gyakorlatról van szó. Hogyan lehet eljutni oda, hogy Isten dicsőségére pucolok sárgarépát, tartok előadást, végzek zenére közös táncokat, ülök csöndben egy negyvenfős ebédet előkészítő sokaságban, figyelek teljes jelenléttel egy kis körben beszélő szavaira, zenélek egy közös harmóniára törekvő tánccsoportnak vagy átérzem egy sok év szenvedésébe záródott, de most megnyíló szív hangját. És hogyan teszek mindezekről tanúságot olyanok előtt, akik csak egy belső hívást hallanak, és keresni kezdik annak forrását, hogy aztán ráébredve a valóságra, maguk is halászokká válhassanak. Ajánlom figyelmetekbe.

Farkas István

* * *

Henri Tracol

1959. január 8-án, Mexikóvárosban, az építészek házában, spanyol nyelven tartott konferenciaelőadása

Mesélik, hogy amikor keleten egy magas spirituális szintet elért ember eltűnik, eleinte nehéz rájönni, hogy kik voltak a hozzá legközelebb álló tanítványok. Hiszen mind azt gondolják: „Ki merné magáról azt állítani, hogy az ő tanítványa?” Ám nemsokára jelentkeznek, mert arra gondolnak: „Ki merne elbújni a tanúságtétel elől?”

Ma este *Georg Ivanovics Gurdjieffről* beszélünk. Már kilenc éve eltávozott körünkből, mégis habozok, hogy beszéljek-e róla.

Megvolt az a kiváltságom, hogy tíz éven át találkozhattam vele, és mondhatom, hogy jól ismert engem, kétségtelenül jobban, mint én saját magamat. Ezzel ellentétben mindvégig az volt a benyomásom róla, hogy nem ismerem őt, vagy legalábbis alig.

Ki volt tehát Gurdjieff?

Író? Semmiképpen sem. Nem volt meg hozzá sem a kulturális háttere, sem a könyvek írásához számunkra elengedhetetlennek tűnő irodalmi felkészültsége. Mégis jelentős mennyiségű írott művet hagyott hátra, amelyeknek a hatásáról ma még csak előérzeteink lehetnek. Volt mondanivalója, és azt utánozhatatlan formában el is mondta.

Nem volt „filozófus” sem. Nem beszélte a magasan szárnyaló okoskodók köreinek bevett nyelvezetét.

Semmilyen kiadatlan, új teóriát nem kotyvasztott a beavatott tudósok megvendégelésére. Ám a szakképzettség látszólagos hiánya ellenére az „igazságnak ez a keresője” feljutott ahhoz a forráshoz, ahonnan az örök bölcsesség ered, és elszántságának valódi ereje, valamint tudatos alkalmazkodása révén képes volt gondolatainak olyan formát adni, amely lehetővé tette számára, hogy egy ősi, objektív tudás alapvető elemeit továbbadja a ma élő emberek számára.

Így aztán nem is volt más szándéka, mint felújítani azt, amit többen az ősi idők óta ismételnek – de olyan formában, hogy felébressze a vágyat a gyakorlati megvalósítás és átélés iránt, ahelyett hogy tudósok módjára légüres térben filozofálnánk.

A tudásnak ezt a felfogását közvetlen megtapasztalás révén kell átélni és megízlelni, ellentétben a múlt századból örökölt „tudományos szellemmel”, amely – néhány elsőosztályú kivétel ellenére – még túlsúlyban van a legtöbb kortárs tudós esetében, akiknek legnagyobb gondja az, hogy a tanulmányozott tárggyal szemben szerényen kívülállók maradjanak, és így kiküszöbölje a híres „személyes tényezőt”, miközben azt hangoztatják, hogy a természet erőit leigázzák, és a naprendszer távoli bolygóit is meghódítják.

Ez itt a bökkenő. Ebbe botlunk mindannyiszor, amikor kívülről akarunk valamit megismerni, mintha az nem érintene minket.

Elfelejtettük a tudás „bölcs” ízét. Tudásunk már színtelen. Nem érdeklődés híján, hanem mert érdeklődésünk egyre inkább a dolgok felszínére, a leglátványosabb eredményekre irányul.

Amikor elkergették Istent a laboratóriumokból, vállalták annak kockázatát, hogy a keresés igazi értelmét elveszítik, és mivel semmilyen vállalkozás nem jöhet létre valamiféle értelem nélkül, a „modern tudó-

sok” a meghatározhatatlan haladás mesterséges vallásának szentelték magukat, amelynek Istene csak maga az ember lehet, de az elszigetelt ember, aki szétesett azon illúzió következtében, miszerint egyedül van az univerzumban, amelynek életét tagadja.

Ami pedig azokat illeti, akik a tiszta tudománynak szentelik magukat, a „tudománynak a tudományért”, ők ugyanabba a csapdába esnek, mint akik az „önmagáért való művészetnek” szentelik magukat; saját magukat csapják be, olyan délibábot kergetnek, amelytől nem tudnak megszabadulni. Kétségtelenül őrájuk gondol *Fritjof Schuon*, amikor ezt írja: „A modern ember kulcsokat gyűjt, nem törődve azzal, hogy e kulcsok nyitnak-e bármiféle ajtót.”

Erre a mohó, látszólagos sikereitől ittas tudományra, amely egyre jobban eltávolítja az embert saját magától, meglepően ráillik a bibliai mondás: „A lusta a tálba mártja kezét, de szájához már nem viszi vissza.”

Nem az új tények vagy eredeti meglátások végtelen felhalmozása kellene, hogy a legfontosabb legyen számunkra, hanem az, hogy segítségükkel a létben gazdagodjunk.

Tudnunk kellene, hogy honnan jön ez a tudásszomj, és kinek lehet a hasznára. „A tudás lelkiismeret nélkül csak a lelket teszi tönkre”, mondta *Montaigne*. Ha nem ismerjük kiinduló és érkezési pontját, a tudás gyökerét veszti, és elsodródik a helyes iránytól. A felismerések bő termése vagy feneketlen kútba hullik, vagy egyre súlyosabb terhet tesz az ember a vállára, anélkül hogy bármilyen igazi elégedettséget nyújtana.

És most, ha megkérdezem magamtól: „Ismerem-e saját magamat? Tudatában vagyok-e valódi önmagamnak?”, ha őszinte vagyok, a válasz csak negatív lehet. Mégis, milyen különös! Létezem, és mégsem tudom, hogy valójában ki vagyok. Saját életem egy idegené, akiről semmit sem tudok! Ezúttal tényleg közvetlenül saját magamról van szó, és máris felkél bennem a vágy, hogy megismerjem önmagamat, hogy megszűnjek az életemtől távol lenni, hogy rábukkanjak arra, ami megakadályozza, hogy az legyek, ami lehetnék, megakadályozza rejtett képességeim kinyilvánítását.

Mit mond Gurdjieff ezzel kapcsolatban? Azt mondja, hogy nem beszélhetünk tudásról, ha számításon kívül hagyjuk azt *a lényt*, akié ez a tudás; hogy önismeretem szorosan *a lényemtől* függ – más szóval, hogy tudásom értéke, minősége és még kiterjedése is megfelel annak, ami jelenleg vagyok. Azt mondja, hogy ha fejlődni kívánok, akkor a lényemnek és a tudásomnak „egyidejűleg és párhuzamosan, egymást kölcsönösen segítve” kell növekednie, és azt is, hogy azok meghitt egyesüléséből születik az értés, vagyis a hiteles lényi tudás.

Ugyanakkor Gurdjieff hozzáteszi, hogy ezt a nyelvezetet képtelen vagyok meghallani, hogy ez a hiányosság részemről félreértésekhez vezethet, mert hiányzik a kulcsom, amely minden pillanatban megadná azt a kiindulópontot, amiről beszél, és az egészhez viszonyított pontos arányát is. Ez a kulcs létezik: ez a relativitás elve.

Ezen elv szerint a Világegyetem minden egysége csak az őt befoglaló összességgel meglévő kapcsolata révén létezik – vagyis alapvetően a Mindenben való részvétele arányában. Gurdjieff lenyűgöző látványt tár elénk a Világegyetemről, amelyet egymást magukba foglaló világok alkotnak, egyidejűleg élünk e világokban, és mindegyikkel különböző viszonyban vagyunk.

Ebben a végtelen nagyságban még jobban elveszettnek érzem magamat. Hol a helyem, mi a szerepem, mi igazolja jelenlétemet a Világegyetemben? Látom, hogy egyedül sohasem leszek képes megoldani ezt a rejtélyt.

Problémám egészen új módon, nem kívülről, hanem belülről történő megközelítése hiányzik. A közvetlen megtapasztalásra alapozott tudomány hiányzik, *a lény tudománya* hiányzik.

Gurdjieff nem volt sem modern filozófus, sem modern tudós. Nem volt elismert szaktekintély, akit az ismereteinek megfelelő egyetemi tanszékre akkreditáltak. Semmi sem volt ezekből, Gurdjieff mester volt.

Szinte hallom a széleskörű tiltakozást, még ha néma is!

A „mesterek” haszontalanságát vagy akár káros voltát már gyakran megvitatták, ehhez mi is gyakran hozzájárultunk. Hiszen a legjobb oly gyakran áll közel a legrosszabbhoz… Mestere válogatja.

Mondhatjuk, hogy a hagyományos felfogás szerint a mester funkciója nemcsak tanok továbbadása, hanem a tudás valós megtestesítése. Ezért képes a mester tényleges befolyást gyakorolni, keresésében segíteni a tanítványt.

Ennek veszélyei is vannak: az általató beavatkozás, a befolyásolás és a visszaélés. Ezt nevezte Gurdjieff „fekete mágiának”, és nyomatékosan óvott ettől. A fekete mágia legállandóbb jellegzetességének tartotta, hogy szenvedélyt vált ki az emberekből azért, hogy – legyen az akár a legjobb szándékkal – kihasználja őket anélkül, hogy tudnának kihasználtságukról, és anélkül, hogy a felajánlott cél természetét értenék; mindezt „az emberekben felidézett hit” vagy „a bennük felkeltett félelem” révén éri el.

Gurdjieff ezzel ellentétben azt hangsúlyozza, hogy semmit sem kell tennünk anélkül, hogy értenénk, mit teszünk. Az értés az ő tanításának első *követelménye*.

„Ezen az úton nincs szükség hitre”, mondta, „egy kis bizalom kell, de még az sem sokáig, mivel az ember számára az a legjobb, ha minél hamarabb meg tudja tapasztalni annak igazságát, amit hall”. Az embernek saját magának kell megtapasztalnia azt az igazságot, amelyet tanítanak neki.

A lény tudománya nem ingyenes. Nagyon sokba kerül, és tudjuk, hogy a valódi értékek piacán az egyetlen fizetési eszköz a tudatos erőfeszítés.

Íme egy másik, nem mindenki számára tetszetős eszme, idea. Vannak, akik szeretnék elkerülni bármiféle mester segítségét, és vannak, akik tagadják az önmagukon végzett munka hasznosságát.

„És mégis vannak olyan elméletek, amelyek azt állítják, hogy a tudást el lehet érni minden erőfeszítés nélkül, még alvásban is” – olvassuk Gurdjieff szavait *Ouspensky* Egy ismeretlen tanítás töredékei című könyvében: „Nem jöhet a tudás az emberekhez ingyen, saját erőfeszítéseik nélkül, úgy, hogy a Nagy Tudáshoz el lehetne jutni még alvás közben is.”

Ugyanakkor óvakodnunk kell egy gyakori félreértéstől. Nem feszültséggel járó erőfeszítésről van szó, hanem olyanról, amely feloldja a felesleges erőfeszítéseket, hogy felszabadítson az automatikus asszociációk zsarnoksága alól, és hogy megmentse figyelmünket a minket minden pillanatban feldaraboló sugallatok fékevesztett tömegétől. Sajnos mi az erőfeszítésnek pont ezt a fajtáját próbáljuk szüntelenül elkerülni. Jobban szeretjük megőrizni kényelmes belső passzivitásunkat, még akkor is, ha ez valójában hatalmas energiavesztést jelent.

A tanítvány aktív részvételének ez a szükségszerűsége még jobban kidomborodik, amikor Gurdjieff hozzáteszi: „Nincs és nem is lehet szó semmilyen külső beavatásról. Valójában csak tiszta beavatásról lehet szó... A belső növekedés, a lény megváltozása teljes egészében az ember saját magán végzett munkájától függ... Senki sem fogja tudni helyette beteljesíteni azt a feladatot, amire neki kell vállalkoznia. Más csak impulzust adhat neki a munkájához...”

Ugyanezért hangsúlyozza Gurdjieff azt is, hogy az összes célok között a legmegfelelőbb az, amely arra a vágyra utal, hogy az ember saját maga mestere legyen, mert anélkül semmi sem lehetséges, és minden más cél gyerekes álommá válik. Saját maga mestere lenni, vagyis igazából a saját mestere lenni úgy, hogy ne legyen szüksége más mesterre.

De milyen hosszú is ez az út! Nyilvánvaló, hogy mindaddig nem lehetek saját magam mestere, ameddig nem ismerem önmagamat.

Önmagam megismerése érdekében közvetlenül önmagamat kell tanulmányoznom. Keresem azt a formát, amely számomra lehetséges. Ez minden természetes egyed kötelessége, amikor a káoszból a létezésbe, a meghatározatlanból saját felépítésének felfedezésébe megy át. Ezen a ponton esztelenség lenne a véletlenre hagyatkozni: szükség van módszerre. Ez a módszer az „önfigyelés”. Nem a *viselkedésem* figyelése, *hanem a saját működésem különböző nézőpontjaihoz fűződő kapcsolatom megfigyelése.* Amint megpróbálom önmagamat megfigyelni, rájövök, hogy erre nem vagyok képes. Valami megakadályoz benne. Nem áll rendelkezésemre egy ilyen finom feladathoz szükséges figyelem. Ennek az az oka, hogy a bennem már megrögződött gondolati, érzelmi és lelki automatizmusok teljesen meghatároznak.

„Az ember nagyon bonyolult gépezet” mondja Gurdjieff, egy csodálatos, tökéletesen beállított bábu, akinek belső és külső mozgásait minden pillanatban a létezéséből adódó benyomások határozzák meg. „Az ember nem képes tenni, minden csak történik vele, minden magától történik: fő jellegzetessége egységének hiánya, és ráadásul még a nyomai is hiányoznak azoknak a tulajdonságoknak, amelyeket a magáénak tart, vagyis a 'tiszta tudat'-nak, a 'szabad akarat'-nak, az 'állandó egó'-nak vagy 'én'-nek, és a 'tenni' képességének. Lehet, hogy amit most mondani fogok, meglepi önöket: a kortárs ember fő jellemvonása az alvás; a kortárs ember szüntelenül alszik. Ez a jellegzetesség önmagában megmagyarázza mindazt, ami hiányzik neki. A kortárs ember alva születik, alva él és alva hal meg. Milyen tudása lehet egy alvó embernek? Ha gondolunk rá és nem felejtjük el, hogy fő jellemvonásunk az alvás, rövidesen rájövünk, hogy a tudás megszerzéséhez mindenekelőtt azon kell gondolkodnunk, hogy miként ébredjünk fel, hogy miként változtassuk meg lényünket.”

Így nincs és nem is lehet sürgősebb cél számomra, mint felébredni. A legrosszabb az, hogy alvás közben még a saját jelenlétemet sem fogom fel. A nap minden percében elfelejtem önmagamat. Úgy létezem, mintha valaki más lennék. Különleges erőfeszítést kell tennem, hogy emlékezzem önmagamra.

Önmagunkra emlékezni: ez alkotja a módszer kulcsát. És eredeti formájában ez megegyezik a felébredés tettével.

Ha rájövök, hogy jelenleg a tudatos felébredés az egyetlen rés, amelyen keresztül meg tudok szökni automatizmusaim börtönéből, és ha ugyanakkor felismerem, hogy jelenleg képtelen vagyok akaratom szerint saját magamra emlékezni, akkor kezdem megérteni, hogy nem lehet felébredni egyszerűen azért, mert úgy kívánom.

Annak az embernek, aki felébredni vágyik, mondja Gurdjieff, más olyan embereket kell keresnie, akiket hozzá hasonlóan érdekel a felébredés lehetősége, azért, hogy együtt tudjanak dolgozni. Ha együtt megegyeznek abban, hogy az első, aki felébred, felébreszti a többit, akkor már van esélyük. Ugyanakkor még ez sem elég, mivel együtt is aludhatnak arról ábrándozva, hogy ébernek. Így tehát ennél többre van szükség. Kell, hogy egy olyan ember felügyelete alatt legyenek, aki maga nem alszik, vagy nem alszik el olyan könnyen, mint a többiek. Kell, hogy találjanak egy ilyen embert, aki felébreszti őket, és nem engedi, hogy visszaessenek az álomba.

Itt újra rátalálunk a mester parancsoló szükségletére. Ebből az új szemszögből nézve mondhatjuk, hogy a mester szerepe pontosan az lesz, hogy a szükséges körülményeket, helyzeteket megteremtse – amelyek közül az első természetesen a saját jelenléte, annak teljes jelentésével – ahhoz, hogy a tanítványai

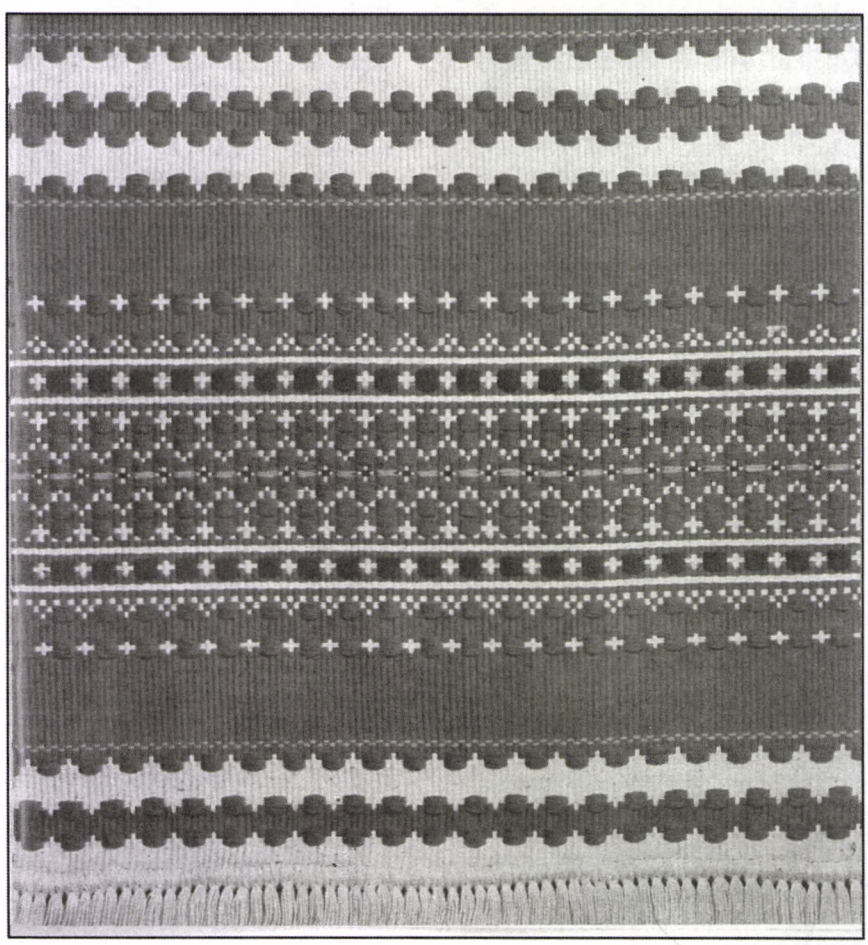

felébredjenek, emlékezzenek önmagukra, és éberek maradjanak.

Ezen körülmények megteremtése pontosan az a feladat, amelyet Gurdjieff legendás „Belzebub elbeszéléseiben” a felébresztő mesterek prototípusa, a nagy *Szent Ashyata Sheimash* kitűzött magának azért, hogy lehetővé tegye „az emberek közönséges tudatában az objektív lelkiismeret impulzusának megnyilvánulását, amelynek adatai a tudatalattijukban épségben maradtak”.

Ezek a körülmények szükségszerűen sokoldalúak, és állandó alkalmazkodást igényelnek a különféle helyzetekhez, amelyekben a tanítványok csoportja azért találja magát, hogy szellemi fejlődésük objektív szükségleteinek megfeleljenek. Tanításában Gurdjieff az alkalomszerűen mutatkozó összes módszert felhasználta erre – tanítványai értésének foka szerint.

Megvolt az ideje az elméleti tanulmányoknak ugyanúgy, mint gyakorlatba vitelük ellenőrzésének, hogy mindenki a maga életkörülményei között próbára tegye a saját értését.

Az egyik leggyakrabban igénybe vett alapsegítség a megnyilvánulások törvényének a mozgásgyakorlatok és táncok útján történő tanulmányozása volt. Gurdjieff számára nem ezeknek a mozgásoknak a külső alakja volt a fontos, hanem azok éltető ereje, ahogy arról a tanítványok a gyakorlás közepette tudatos jelenlétük szintjének útján tanúskodnak.

Tanítása alapvető eszméinek, ideáinak életben tartása kétségtelenül egészen mást kívánt tőle, mint elvont, rideg, valóságtól elszakított tudást. Valószínűleg ebben rejlik Gurdjieff titka és meglepő képessége, hogy „szubjektív sajátosságait” kitűzött célja szolgálatába állítsa.

Ezen a szinten a lény tudománya már művészet, de alapvetően gyakorlati művészet. Felfedezése és megtanulása természetesen a középkori kézműves mesterembert, a katedrálisokat építő mesterlegényeket és az éppoly spirituális, mint cselekvő beavatást idézi fel.

És ha összegeznünk kellene, azt mondhatnánk, hogy a lény tudományát megtanulni – abban a formában, ahogyan azt Gurdjieff megkísérelte velünk megosztani – csak állandóan felújított, közvetlen gyakorlás révén lehet, ráébredve saját jelenlétünkre a világban és önmagunkban, mindazzal együtt, amit ez magában foglal.

* * *

Gyakorlás másokkal együtt – csendben

Ezt a világot csak ***csendben***, a csenden keresztül lehet megtapasztalni, kapcsolatba kerülni vele, mert a tapasztaláshoz, hogy tényleg tapasz, vagyis hozzákötődés, belekötődés legyen, megfelelő helyre van szükség. Olyan helyre, ahol hozzákötődik a tapasztalat, és meg is marad. Különben nem köt meg, visszapattan, mint a mindennapi események tapasztalatának nagy része. Az egész gazdaságos működésének érdekében van szüksége a természetnek erre a védekezésre, erre az elhárításra. El kell végezni egyfajta külső munkát, amire a közösségnek mindennapjai fenntartásához van szüksége, és ugyanakkor el kell végezni a tudatos kapcsolattartást is egy másik szint elérése érdekében. Ezt a kapcsolatot képviseli – de inkább jelképezi – a csend őre (ha már olyan állapotú a figyelme), és erre a kapcsolódási lehetőségre emlékezteti a többieket.

Ez a ***csend***, ez a ragasztó pedig ott van, és ezért ott lehetett minden mögött. A hatvankét ember reggeli csendes együtt ülése mögött éppúgy, mint az étkezések, a függönyvarrás, a korlátkészítés, a kert és a ház takarítása, a főzés, a zsámolyok és székek javítási munkái, az étkezések utáni közös beszélgetések, minden tevékenység, mozdulat, szó és gondolat mögött. És ott volt a kabócák állandó kacagása mögött is, bár ők erről nem tudtak, s csak nevettek a sürgő-forgó vagy éppen csendben ülő emberlényen. Ott lehetett minden mögött, de jó volt, hogy a jelenlétével erre mindig figyelmeztetett valaki, a csend őre, mert a megfelelő hely a „ragasztó” megtapadásához újra és újra elveszett, bepiszkolódott, alkalmatlanná vált a tevékenykedőkben. Azoknak, akik erősek, nincs rá szükségük, de olyan valakinek, aki gyenge, semmi másra nincs szüksége, csak erre, erre a tapasztalatra, erre a kötődésre, erre a benyomásra. Ezért jött.

Végül is semmi másról nem volt szó, csak arról, hogy hogyan lehet megőrizni ezt a ***csendet***, miközben valaki másokkal együtt a 38 fokos melegben az udvaron gereblyézi a fenyőtűket, főzi a konyhában a harmincliteres fazekakban a déli levest, szögeli a hokedliket, hámozza a krumplit, takarítja a vécéket, vagy hallgatja az ebéd utáni beszélgetést francia vagy spanyol nyelven, miközben egy szót sem ért belőle. Valamiféle várakozás ez. Nem erőfeszítés, nem koncentrálás, hanem a felesleges gondolatok, érzelmek és mozdulatok elengedése a megfelelő hely előkészítése érdekében. Várakozni, mint a tíz szűz, vagy a hűséges intéző – ahogy a Szentírás mondja. Ez nehéz, bár látszólag haszontalan, semmi.

Amikor még előző nap este tíz felé a zene vagy ének meghallgatása előtt mindenki igyekezett egymásnak továbbadva összeszedni és a konyha felé továbbítani az elhasznált tányérokat, tálkákat, kanalakat és poharakat, már benne volt a következő nap kezdése. Valakik, akik reggel elvállalták, még elmosogattak, még eltörölgettek, de mások már elkezdték előkészíteni a másnapi ételeket, feltölteni és jégre tenni a vizeskancsókat, összeállítani a másnapi csoportos tevékenységek listáját, vagy újra megteríteni az asztalokat. Ez a rend, ez a szokás megtart. Itt ez a szokás arra szolgált, hogy elmélyítse, elmélyíthesse a befelé irányuló figyelmet. Nem rutin, nem üres elfoglaltság, hanem szolgálat, egy alapvető szolgálat része – lehet. A természetes őszinteségé. Ez itt az ágya – mondta a legalább nyolcvanéves O., amikor első este megérkeztünk –, itt a szekrényben van takaró is, bár nagyon meleg van; a zuhanyozót, vécét is megmutatom, de azok fenn vannak a házban. Nem kell hangosan beszélni a szomszédok miatt – mondta a másnap reggeli eligazításon az ugyancsak nyolcvan felé járó L. –, túl jó a kert akusztikája, minden szó áthallatszik. A „szitinghól”-ba csak mezítláb lehet bemenni. Hétkor van közös reggeli ülés, kint kell várakozni, amíg M. meg nem érkezik. Tizenegykor üdítőket szolgálnak fel az udvaron. Pontosan egykor van ebéd. Délután fél ötig szieszta van. Utána az ebédlőben beszélgetés vagy felolvasás van. Délután hatkor ismét üdítő. Nyolckor vacsora. Sokat beszélgetsz az asztalnál – mondta az egyik nap J., majd másnap Á. –, itt nem szoktak beszélgetni. Rossz a tartásod járás közben – mondta J. Avignonban, amikor Sándor kiállítása után a kocsi felé mentünk –, nagyon elöl vagy, a fejed előtt.

Működik egy folyamat, egy újra és újra visszatérő folyamat, amely megtartja a hatvankét ember egyhetes együttlétét. Reggel elkezdődik és este befejeződik, hogy aztán reggel ismét elkezdődhessen ugyanaz.

Farkas István

„Furcsa itt lenni”

A vallások, kultúrák konstruktív párbeszédében a résztvevők új nézőpontokat, értelmezéseket kapnak a saját vallásukhoz és kultúrájukhoz. Ezáltal önmagukat is mélyebben megismerik. Valami hasonló történt **John O'Donohue**-*val (1956-2008), aki ír gazdálkodó családban, kelta hagyományban nőtt fel. Később katolikus pap, filozófus és író lett. „Furcsa itt lenni” – így kezdődik* Anam Cara *(Lelki barát) című könyve (1997), és valóban furcsa látásmóddal ír a barátságról, az érzékszerveinkről, az egyedüllétről, a munkáról, az idős korról és a halálról.*

Az a finom gondolatokból szőtt világ, amelyre felnyitja a szemünket, valójában bennünk is létezik. Végül ez a szemlélet válik olyan lelki társsá, amely végigkísér az életünkön.

Három részletet közlünk most a könyvből.

Belső érzékszervünk: a gondolataink

A világban az idő által megformálva tapasztaljuk meg az életünket. Ebből kifolyólag reménykedünk valamilyen alkotó és építő erőben. Ha azt feltételezed, hogy önmagadban semmi mást nem találsz, csak elnyomott, elhagyatott, szégyellni való emlékeket a múltadból, vagy valami kísértő vágyakozást, akkor valóban csak ürességet és kétségbeesést fogsz találni. Ha nem az alkotó várakozás jóindulatú szemével közelítesz belső világodhoz, akkor soha semmit sem fogsz ott találni. A leghatékonyabb erő az életed alakításában az a látásmód, ahogyan a dolgokat képes vagy nézni. Ebben a létfontosságú értelemben az *érzékelés* maga a valóság.

A fenomenológia rámutatott: a tudatosság mindig azt jelenti, hogy *valaminek* a tudatában vagyok. A világ sohasem csak egyszerűen az, ami rajtunk kívül van. A világot a bennünk levő irányultság hozza létre. Legtöbbször olyan természetességgel teremtjük meg saját világunkat, hogy nem is vagyunk tudatában. Pedig életünk minden pillanatában ezt tesszük. Úgy tűnik, ez az alkotó folyamat a belsőnk felé is ugyanilyen tempóban folyik. Belső tájainkat saját irányultságunk hozza létre. Talán itt az ideje a lélek mint jelenség meghatározásának. A lélek alkotja, formálja, benépesíti belső életünket. Az átjáró önmagunk mélyebb azonosságához nem a mechanikus elemzésen keresztül vezet. Fennáll a veszélye, hogy a lelket csupán fáradt és csalódott energiáink újabb tárolójaként használjuk. A lélekre figyelnünk kell, és költői, misztikus formában ki kell fejtenünk annak bölcsességét. Érdemes azonban arra is figyelemmel lennünk, hogy a lélek – pont azért, mivel az isteni lakóhelye bennünk – ősidők óta bizonyos mélységet, veszélyt, megjósolhatatlanságot hordoz magában. Ha elvágjuk a lelket minden spirituális tudástól és értelmezéstől, akkor jelentéktelen rejtéllyé válik. Az alvó lélek felébredésével együtt eljutunk arra a határvonalra is, ahol a lélek tapasztalata meghajol valami *Teljesen Más*, a *mysterium tremendum et fascinans („borzalmas és [ugyanakkor] lenyűgöző titok”* – Rudolf Otto) előtt.

Ahogyan nézzük a dolgokat, az valamiféle bensőséges kapcsolatban van azzal, amire éppen rátalálunk. Ha képes vagy megtanulni, hogy önmagadra és a saját életedre is szelíd, kreatív és merész pillantással nézz, mindig meg fogsz lepődni azon, amit majd találsz. Csodálatosan fejezi ezt ki *Eckhart mester*, amikor azt mondja: „a gondolatok a belső érzékszerveink”. Tudjuk, ha külső érzékszerveink károsodnak, az azonnal lerontja a külső világ érzékelését. Ha a látásod gyenge, a világ homályos lesz. Ha rosszul hallasz, buta csend váltja fel azt, ami zene vagy a szeretteid hangja is lehetne. Ehhez hasonlóan, ha gondolataid károsodtak, negatívok vagy beszűkültek, akkor soha sem tudsz gazdagságot és gyönyörűséget találni a lelkedben. Ha a gondolatok a belső érzékszerveink, és mi megengedjük nekik, hogy kifakuljanak és sápadtak legyenek, akkor soha nem fogunk kapcsolatba kerülni belső világunk gazdagságával. Bátrabb képzelettel a teremtéssel való találkozásunk is teljesebb lesz.

Belső világoddal a gondolataidon keresztül kerülsz kapcsolatba. Ha ezek a gondolatok nem a sajátjaid, akkor csak másodkézből vett, *„secondhand”* gondolatok. Mindegyikőnknek meg kell tanulnia saját lelkének a nyelvezetét. Ezen az egyedi nyelven fel fogjuk fedezni aztán a gondolatok nagyítólencséjét, amely kifényesíti és sugárzóvá teszi belső világunkat. *Dosztojevszkij* mondta: Sok ember úgy élte le az életét, hogy soha nem találta meg önmagában saját magát. Ha félsz az egyedülléttől, vagy előítélettel, erőtlen gondolattal közelítesz hozzá, sosem tudsz eljutni saját mélységeidbe. A növekedésnek az a fordulópontja az életedben, amikor megengeded magadban azt a fényességet, amely majd felébreszt téged. Lehet, hogy ez először úgy történik meg, hogy olyannak látod önmagad, amilyen valójában vagy. Itt-léted titka soha nem korlátozódhat a szerepedre, a cselekedeteidre, az egódra vagy a külsődre. Örök lényeg vagy, és ez az az ősi ok, amiért itt vagy. Ha elkezdünk erre a lényegre pillantani, akkor összhangba kerülünk a sorsunkkal és a gondviseléssel, amely mindig kíséri napjainkat és utunkat. Önmagad felfedezésének ez a folyamata nem könnyű, magával hozhat szenvedést, kétséget, rémületet is. De nem szabad meghátrálnunk létünk teljessége elől csak azért, hogy csökkentsük a fájdalmat.

A szemlélés szentsége

Egy újságíró barátom Dél-Amerikában találkozott egy indián törzsfőnökkel, akivel szeretett volna interjút készíteni. A törzsfőnök azzal a feltétellel járult hozzá, hogyha előzőleg valamennyi időt együtt töltenek. Az újságíró azt gondolta, hogy majd a szokásos módon beszélgetnek. Ehelyett a törzsfőnök félrevonta, és hosszú ideig csendben a szemébe nézett. Eleinte ez rémisztő volt a barátomnak, úgy érezte, az élete teljesen kinyílt ennek az idegennek a tekintete és hallgatása előtt. Egy idő után az újságíró is belemerült a törzsfőnök arcának megfigyelésébe. Több mint két órán át folytatták ezt a néma szemlélést. Ezután úgy tűnt, mintha mindent tudnának egymás életéről. Már nem volt szükség az interjúra. Bizonyos értelemben

egymás arcának a megfigyelése az életünk mélységének és teljességének a megismerése.

Túlságosan természetesnek vesszük, hogy megosztozunk más emberekkel ezen az egy világon. Materiális szinten igaz, hogy ugyanabban a fizikai térben lakozunk, mint a többi ember; például az égbolt olyan állandó látvány, amelyben mindnyájan osztozunk, akik ezen a világon élünk. De ezen az anyagi dimenzión keresztül mégsem tudjuk megközelíteni valakinek a belső valóságát. Egy mélyebb szinten tehát minden emberre rá van bízva egy teljesen egyedi, zárt világ. Olykor a meggyőződésünk, a véleményünk, a gondolataink célja csupán a vigasztalás, hogy nem vagyunk egyedül ennek az egyedi, belső világnak a gondjával. Leginkább úgy teszünk, mintha közös valóságban élnénk, de igazából sokkal inkább egyedül vagyunk, mint azt gondolnánk. Ez az egyedüllét nemcsak azért áll fenn, mert különbözünk egymástól. Sokkal inkább abból a tényből származik, hogy mindegyikőnk egy-egy külön testben lakozik. Csodálatos az az elgondolás, hogy az emberi életet egy test fogadja magába. Ha például látogatók érkeznek otthonodba, akkor testben jönnek el hozzád. A testük „szállítóeszközében” elhozzák a házadba teljes belső gazdagságukat, tapasztalataikat, emlékeiket. Amíg téged látogatnak, nincsenek sehol másutt; teljesen veled és előtted vannak, feléd fordulnak. Ha vége a látogatásnak, a testük feláll, kisétál, és elviszi tőled ezt a rejtett világot. Ez a felismerés a szeretkezés titkát is megvilágítja. Nemcsak két test kerül egymás közelébe, hanem két világ; egymásba folynak és körbeveszik egymást. Azért vagyunk képesek erre a gyönyörű, boldog és rémisztő cselekedetre, mert bennünk lakozik ez a végtelen és ismeretlen világ.

A békénhagyás lelkisége

Egy farmon megtanulod tisztelni a természetet, elsősorban is a sötét alvilág bölcsességének tiszteletét. Ha tavasszal elvetsz dolgokat, akkor rábízod őket a föld sötétségére. A talaj elvégzi a munkáját. Ha beleavatkozunk a talaj bölcsességébe és saját ritmusába, akkor mindenképpen rombolunk. Kedden elveted a krumplit, és elégedett vagy a munkáddal. Találkozol valakivel szerdán, aki azt mondja, hogy túl mélyre ültetted a krumplikat, nem fog teremni semmit. Ezért kiásod, és kevésbé mélyen elülteted őket újra. A következő hétfőn találkozol egy mezőgazdasági tanácsadóval, aki azt mondja, hogy ennek a fajta krumplinak a gumóit közelebb kell ültetni egymáshoz. Megint kiásod őket, és közelebb ülteted egymáshoz. Ha így folytatod a kertben a kapirgálást, akkor semmit sem engedsz megnőni. Kiéhezett világunkban az emberek folyamatosan turkálnak szívük agyagos földjében. Van egy új gondolatuk, egy új tervük, vagy észrevesznek magukon egy új tünetet, ami megmagyarázza, miért tartanak ott, ahol tartanak. Eszükbe jut egy régi emlék, amely új sebet ejt rajtuk. Újra és újra, könyörtelenül kapargatják az agyagos földet a szívük körül. A természetben megfigyelhetjük, hogy például a fák nem analizálják egyre alaposabban a gyökérzetüket, vagy azt a köves talajt, amelyből kinőttek a világosságra. Minden fa egyszerre két irányba növekedik: a sötét felé és a fény felé. Annyi ággal és gyökérrel, amennyivel vad vágyait ki tudja fejezni.

A negatív önelemzés rongálja a lelket. Emellett sok-sok éven keresztül csapdában tart embereket, és szerencsétlen módon pont ez akadályozza meg a változást. Bölcsebb, ha hagyjuk a lelket, hogy rejtetten végezze munkáját az életünk rejtett oldalán. Lehet, hogy sokáig nem tapasztalsz semmi izgalmasat. Lehet, hogy alig lesz visszajelzés a növekedésről, amely benned zajlik, de ez a sejtés elég lesz. Elégedjünk meg ennyivel. A lélek mélységeit nem tudod felkavarni az önelemzés gyengécske fényével. A belső világ sohasem fedi fel magát könnyen. Az analízis talán nem is jó módszer arra, hogy a belső sötétség közelébe kerüljünk.

Mindnyájunknak vannak sebeink, amelyekre figyelmet kell fordítanunk, és hagynunk kell, hogy gyógyuljanak. Hegel gyönyörű és találó kifejezésével: „Die Wunden des Geistes heilen, ohne daß Narben bleiben”; a lélek sebeit úgy gyógyítani, hogy ne maradjanak hegek. Minden sebünkre van gyógyulás, de az természetünknek az áttételes, homályban lévő, és semmiképpen sem az elemző oldalán várakozik ránk. Figyelmet kell fordítanunk arra, ahol sérültek vagyunk, meg kell hívnunk lelkünk mélységét, hogy a saját sötét világában gyógyítsa meg ezt a sérült szövetet, újítson meg minket, és állítsa helyre az egységünket. Ha a sérülésünket áttételesen és jóindulattal közelítjük meg, az meg fog gyógyulni. A teremtő várakozás hozza el a gyógyulást és a megújulást. Ha meg tudnál bízni a lelkedben, minden áldást megkapnál, amire szükséged van. Maga az élet az a nagy szentség, amely megsebesít, és meg is gyógyít minket. Ha mindent megélünk, akkor az élet hűséges lesz hozzánk.

Ford.: Tanos Gábor

A kép értelme nem a költői hasonlat,
hanem az, hogy metafizikai analógia.
(Hamvas Béla: Scientia Sacra)

A fa lelke és a lélek fája

A fafaragás örömeiről és nehézségeiről már többször írtam. Most is csak azért írok róla, mert tavalyelőtt és az idén született, születik két olyan faragás, amelyek nem igényelnének ugyan semmiféle magyarázatot, de alkalmat mindenképpen biztosítanak arra, hogy a „gondolat ébredésének” folyamata kapcsán beszámoljak valamiről.

Éppen belefogtam az idei faragásba, amikor ráleltem erre a két gondolatra:

Az egyik egy kínai mondás: *„Ahhoz, hogy a fa magasra nőjön, a levelek mindig visszatérnek a gyökerekhez.”* A másik a Kis Filokáliában található: *„Az ember egy fához hasonlít. A testi munkák a levelek, a benső világ fölötti éberség a gyümölcs. Minden fát – ahogy írva van –, mely rossz gyümölcsöt terem, kivágnak és tűzre vetnek. Ebből az következik, hogy fáradozásunknak gyümölcsöt kell hoznia... Ezért törekedjetek az éberség gyakorlására. Azonban a levelek kellemes árnyékára is szükség van, ezért végezzetek testi munkát.” „Atyám, félelmetes ez a tanítás, mondta a kérdést feltevő testvér.”* (Agathon atya életéből)

Ó – mondtam magamnak –, milyen különös, hogy ez a tudományosan és gyakorlatilag is igazolható két állítás milyen kevés szerepet kap mindennapi életünkben. Az első nyilvánvalóan azért, mert „hiszen már készek, felnőtt emberek vagyunk” – mondjuk. És tudomást sem veszünk arról a minden nap ismétlődő szerves folyamatról, amely belső fejlődésünk alapja lehetne. A második pedig talán azért, mert tanítóink – érthető módon – a tanítás egyik oldalára, a kifelé, a mások felé irányuló aktivitásra tették a hangsúlyt. Tulajdonképpen ez a két ok egy és ugyanazon tőről fakad: Isten akarata nem érvényesül a világban – tanultuk és mondjuk –, így nekünk kell helyette megtennünk mindent, hogy ennek érvényt szerezzünk. De így van-e ez? Ha csak egy kicsit is kinyitom a szememet kifelé, azonnal rávágom, hogy pontosan így van. Vak az, aki nem látja, hogy az emberek világában itt a Földön nem érvényesül az Ő akarata, hiszen folyamatosan gyilkolásszuk egymást – fizikailag éppúgy, ahogy pszichikailag és szellemileg. Ugyanakkor, ha megnézek egy fát, azt látom, hogy a fa „tudja”, mi Isten akarata, és aszerint éli életét. Na, itt kezdődött minden, ami a képfaragásokat ihlette.

Volt itt fenn a hegyen egy hatalmas, öreg hársfa. Megnyugtatásul mondom, hogy a mai napig is vannak itt fenn hatalmas, öreg hársfák. Ez az egy azért volt számomra külön is figyelemre méltó, mert nyaranta, július elején róla szedtem a reggeli teának valót, így figyelmet szentelve neki, alkalmam volt közelebbről is megismerkedni vele. Láttam télen alvó állapotban a nagy hó és jég alatt, láttam rügyezni és kilombosodni, és láthattam virágba borulva illatozni is, majd termését elhullajtva megsárgulni és teljesen megkopaszodni is, amikor novemberben bejöttek az első zúzmarás ködök. És végül, a tavalyelőtti nagy eljegesedés után láttam derékba törve.

A hársfa télen csupasz, de él. Alszik. Tavasszal felébred, és lassan létrehoz egy más „testet”, a levelekét, a lombozatot. Amikor a kellő mennyiségű és minőségű anyagot befogadták, átalakították, majd előállították a levelek, vagyis megdolgoztak érte, megindul egy újabb „test” felépítése, a virágoké. Ha a körülmények kedvezőek, ez a „test” felépül, kinyílik és megnyilvánul, már nemcsak a szűk környezete, hanem a nagyvilág számára is. Az illatfelhőt árasztó édes anyagfelhő hetekig a legyek, darazsak, méhek és mindenféle rovar ingyen tápláléka, és segítségükkel aztán lassan, őszig létrejön az, ami a fa életének értelme: egy újabb fa ígérete – a gyümölcs és a mag, ami visszahull a földbe. Ugyanaz történik vele is, mint a levelekkel, de azokból föld, vagyis táplálék lesz a gyökerek számára, a magból viszont, kedvező esetben, a bioszféra minden élő lénye számára szolgáló növény lesz, amely működésével már nemcsak a talajt táplálja, hanem – ahogy az illat is – a Föld légkörét, a bioszféra levegőjét is.

Ugyanez történhet az emberrel is, csak az ő lehetőségei – amint „istenülő vágyai” mutatják – túlterjednek a bioszférán. Ezt a lehetőséget, vágyat a bioszférán belül aktívan semmi sem támogatja, csupán ember mivolta teszi számára lehetővé, hogy ezek a lehetőségek – éppen a törvények adta nehézségek ellenére, azokat hasznosítva – megvalósuljanak, ahogy a Szentírásban is olvashatjuk. Ha képessé válik befogadni és átalakítani a számára adott anyagokat, rajta fordul, hogy mi, milyen „gyümölcs és mag” lesz belőle környezete, a talaj, a légkör, a Naprendszer és a Mindenség, vagy ahogy mondjuk: „Isten dicsősége” számára.

Az ezoterikus, de a keresztény hagyomány is igen jól ismeri az ember különböző „testeit”, ahogy azt a hársfánál is próbáltam megközelíteni. A hársfa „testei” egymásba ágyazottan és egymáshoz kapcsolódva, nagyon különböző tulajdonságokkal, de egy rend szerint, egy cél érdekében tökéletesen működnek. Ugyanez minden további nélkül nem mondható el az emberről. Pedig ha elmondható lenne, akkor megvalósulhatna Isten akarata a Földön, vagyis eljönne az Ő Országa. Mégis, ritkán, különböző mértékben és módon, de feltűnnek az életünkben „öreg hársfaemberek”, akiknek már nemcsak a gondolatai, szavai és érzelmei, de fizikai megnyilvánulásai is más testről, más testekről beszélnek. Átitatódtak valami sokkal nemesebb, finomabb anyaggal, amely rajtuk keresztül képes megnyilvánulni. Ritkán, különböző mértékben, de vannak ilyenek. No, de mi köze mindennek a faragásokhoz?

Az első faragás (***Jákob lajtorjája***), amelyet 2014-ben fejeztem be, azt próbálja bemutatni, hogy a Nap-Föld-Hold hármas kozmikus rendszerben mik lennének az ember fejlődési lehetőségei, ha ember mivolta teljesen megvalósulna. Nem akarom a teljes szimbólumrendszert kifejteni. Csak annyit, hogy mindaz, ami felülről – vagyis egy nála összehasonlíthatatlanul hatalmasabb szintről – indulva akarja az élet fennmaradását és fejlődését, mindenütt folyamatosan és aktívan jelen van. Áramlik, árad, éltet, és eléri a Földet. Ezt szemléltetik a kívül lévő, felülről lefelé nyíló formák. Ennek az áradó,

éltető „energiának” egy része, a legaktívabb, legmagasabbról jövő azonban csak az emberen keresztül érhetne el ide. Az emberi szervezet felépítésében és összetettségében alkalmas erre, hiszen ezért nem lett fű, macska, hangya vagy elefánt. A Magvető-példabeszéd az Evangéliumban tisztán beszél erről. Ha szánt szándékkal befogadná ezt a neki szánt energiát, kifejlődnének, megtelnének és harmonikusan együttműködnének benne azok az „energiaközpontok”, amelyekről sok hagyomány különböző neveken ír. Ma már kezdi a tudomány is felismerni ezeket a különböző intenzitású és szerepű funkcióközpontokat, mint például a kognitív és az érzelmi intelligencia megnyilvánulásait irányító idegi központokat. És felismerte ezek fejlődési, kapcsolódási lehetőségeit is. A pszichológiai kutatásoknak köszönhetően diszharmóniáik okainak egy részét is. A faragás középső részét felépítő, egymásból felfelé kinövő, ősi magyar tulipánszimbólumok ezt a lehetséges fejlődést szemléltetik. Ha ez a fejlődés nem következik be, akkor a lényi szerepnek csupán az a része nyilvánul meg, amely minden földi életformáé. Megszületik, folyamatosan anyagokat alakít át, kifejlődik, szaporodásra alkalmassá válik, majd elpusztul. Ezt a mechanikus folyamatot ábrázolják a Föld szimbolikus ábráján a tulipánról lehulló levelek. A faragott ábra alsó részére egyik barátom azt mondta: olyan alakja van, mint a szívnek. Nem terveztem ilyennek. Így alakult, de gondolatilag talán kapcsolatban lehet egy nagy szív dobbanásaival.

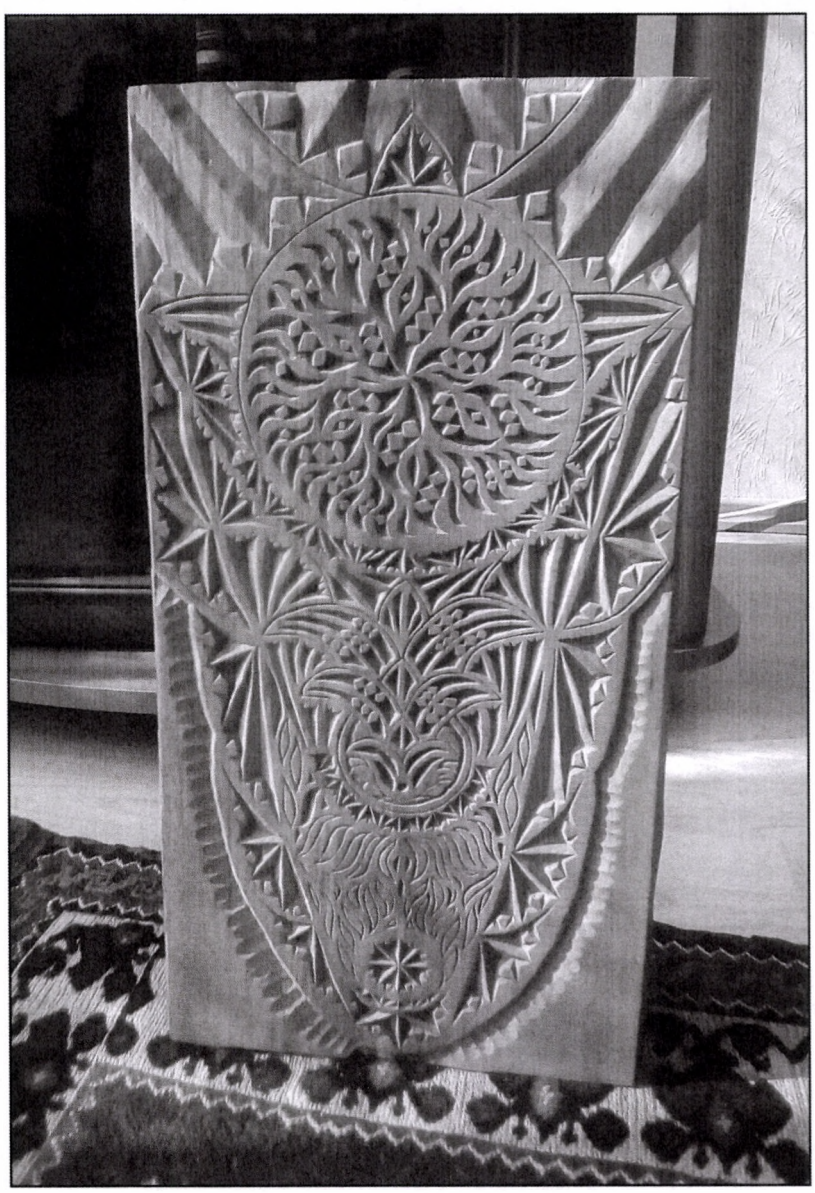

***A másik faragás* (*Kétlombú fa*)**, amelyen még dolgozom, de a legörömtelibb, a tervezési fázison már túl vagyok, ugyanerről, de szimbolikusan már az emberen belüli folyamatokról szól. És itt találkozott az idézett hasonlatokkal. A szimbólum egy törzsből kiinduló, *kétlombú fát ábrázol*. Lehetett volna kétgyökerű is, de valahogyan a lombok, virágok és gyümölcsök közelebb állnak a gondolatvilágomhoz. Ezért választottam ezeket. A *felső* lombozat azt a „normális” esetet igyekszik ábrázolni, amely évről évre, formáról formára teljesen mechanikusan nyilvánul meg a fa esetében: az őt éltető energiákból magokat tartalmazó gyümölcsöt terem, amelyek lehullva a földre, új fák lehetőségét tartalmazzák, vagy táplálékul szolgálnak más élőlényeknek, vagy közvetlenül a földre esve alkatrészeikre bomlanak fel, és válnak a befogadó-tápláló humusz részévé. A másik gyümölcshozó lombozat a törzsből *lefelé* nő ki.

Ilyen fa persze nincs. Nem kifelé, a Nap felé nő, fejlődik – ahogy felnőtté válásáig általában az ember is –, hanem bent, belül, észrevétlenül. A keretek, minden komponens rejtetten adva van, csak az intenzitásuk, az erejük és összehangolt kapcsolatuk hiányzik az emberben. A vallás lelkiismeretnek, a tudomány tudatosságnak nevezi ezt a „gyümölcsöző lombot”, de valami teljesen mást ért rajta. Ez a termés sajnos nem évről évre, formáról formára, mechanikusan, hanem minden külső természeti és társadalmi hatásnak mintegy ellenére, azokkal belül megküzdve, de azokat megismert célja érdekében éberen felhasználva, szánt szándékkal jöhet csak létre. Erre a gyümölcsre közvetlenül, mechanikus működéséhez nincs szüksége az életnek. Ugyanakkor az egész Természet erre vágyik – ahogyan Pál erről olyan szépen ír egyik levelében –, mert ez teszi lehetővé, hogy ez a mindent éltető „anyag” – a keresztények Isten szeretetének nevezik – elérje a Földet. Ahogy a fában lezajló anyagátalakítási folyamatok a fa életén és utódai életén kívül saját környezetét és a bioszférát is szolgálják, úgy elégítheti ki ez az „alsó”, *belső* termés a lény hatékony működésén, szaporodásán túlcsordulva, környezete igényein kívül annak „éhségét” is, aki ezt a lényi formát saját képére, saját segítségére létrehozta, mint egy sejtet. Kielégítheti, ha „ehető” a számára, de ez már nem az emberen fordul, ahogy a hársfán sem, hogy melyik magjából lesz új hársfa.

A faragott fa *törzsén* az a folyamat jelenik meg szimbolikusan, amely minden pillanatban, minden folyamatban lejátszódik a világban: két erő küzdelme. A két egymás körül keringő kígyószimbólum nem a jó és rossz küzdelmét ábrázolja úgy, ahogy azt ma értelmezzük, és szándékom szerint nem is a két genetikai láncot. Ez a feszültség minden mozgás mozgatója, és enélkül semmi teremtett sem létezik. A szimbólummal ezt az örök mozgást akartam ábrázolni a körül a tengely körül, amely harmadik komponensként mintegy

mozdulatlan, van, és ugyanakkor táplál, fejleszt és magához vonz – akarja ezt a küzdelmet az eredmény, a „gyümölcs” érdekében.

Tulajdonképpen egy táblán kellett volna mindkettőt kifaragni vagy talán ***még egyet mellé***, amely egy üres edény szimbolikus ábrázolása lenne. Talán olyan formában, ahogy Hollán Sándor ábrázolta ezt egy hármasoltáron, amelyet a Kiscelli Múzeumban láttam: Középen egy alig kivehető, a kék, a szürke és a fehér árnyalatait használó, apró pontokból álló finom emberi arc profilból, jobbra egy ugyanilyen technikával készült szimbolikus fa, baloldalon pedig egy kancsó. Mennyivel „egyszerűbb” egy festő dolga!

Az ember nem „egy fához hasonlít”, ahogy azt a sivatagi atya mondja. Az ember ilyen kétlombú fa – lehetne, ha megvalósulna benne minden, ami azzá tenné, ami: ember – ahogy az a fa esetében magától megvalósul.

És még valami. Félelmetes-e ez a tanítás? Félelmetes, amennyiben a külső aktivitás pusztán az én vagy a mi erőnkbe vetett hiten alapszik, amely erő esetemben – őszintén nézve – még egy szamár erejénél is kisebb, ugyanakkor kitéve teljes környezete minden hatásának az időjárástól a szomszédig – amely hatások azonban számára mind hasznosíthatók, ha... Egyáltalán nem félelmetes, csak szokatlan, hogy ehhez „csupán” – a sivatagi atya, de nemcsak az ő szavai szerint – a saját belső világ feletti éberség, vagy a Hamvas-i értelemben vett realizált éberség, az ön-uralom megszerzése szükséges. Mert a többi – a tanítás szerint – mind hozzáadatik.

Dobogókő, 2016. Áldás hava

* * *

„Ez a kincsünk pedig cserépedényben van, hogy ezt a rendkívüli erőt Istennek tulajdonítsuk,és ne magunknak” (2Kor 4)

A cserépedény

Az előbbi, *A fa lelke és a lélek fája* című írásomban említettem, hogy jó lenne egy harmadik faragás, amely kiegészítené az első kettőt, a Jákob lajtorjáját és a Kétlombú fát. A „jó lenne” hívása aztán addig erősödött, amíg tavasszal megterveztem, majd nyáron ki is faragtam. Úgy érzem, hogy talán bele tudtam faragni – vagy talán jobban tükrözi a valóságot a „ki tudtam belőle faragni” kifejezés – azt, amit el szerettem volna mondani vele. Nem áll szándékomban ezt teljes részletességgel kifejteni, mert ha maga nem mondja el valakinek, akkor úgyis hiába. Mégis, „a gondolat ébredéséről” szeretnék mondani valamit.

Fenti írásomban, amelyben az első és második faragásról beszélek, elmondtam, hogy bár „benne élünk és mozgunk” – ahogy azt az Apostolok cselekedeteiben olvashatjuk –, valami miatt ennek a mindent éltető „anyag”-nak azok a komponensei, amelyek csak az ember számára elérhetőek, akadályozva vannak. Nem jön el az Ő Országa, és nem valósul az Ő Akarata. Az első faragásban megpróbáltam ábrázolni, hogy az egész Mindenségnek az a kis sugara, amin mi is élünk, ebből az „anyagból”, ennek az „anyagnak” a minden más szintet is éltető komponenseiből él és virul. A látható világmindenségben vannak korlátok, amelyek nem léphetők át, csak bizonyos feltételek teljesülése esetén. Ezeket a feltételek általában a törvényeknek megfelelően jönnek létre, és így ismét csak a törvényeknek megfelelően meg is haladhatók, ahogy például a Földön a naprendszer valamilyen szükségletének, hiányának, korlátozottságának megfelelően, annak betöltésére alakult ki, jött létre a bioszféra. Ugyanakkor nagyon jól tudjuk, hogy ez az Ország, ez az Akarat itt van, nem messze tőlünk, és hatása bizonyos feltételek teljesülése esetén jól érzékelhető, érezhető, és már elődeink is szép számban beszámolnak erről a tapasztalatukról. Ezt próbáltam ábrázolni az ősi magyar tulipánszimbólumokkal, amelyek egymásból mintegy kifejlődve jelzik a megfordulás, a befogadás és táplálás tényét, hogy aztán kifejlődve visszatérjenek a „csillagok” világába, ahonnan ez az Akarat érkezett.

A harmadik faragásról, amelyik *időben megelőzte* azt, amiről most szándékozom írni, egy szimbolikus kétlombú fa köszön ránk. Ez az eredményről számol be. Annak az eredményéről, ami a mi országunk, és ami az

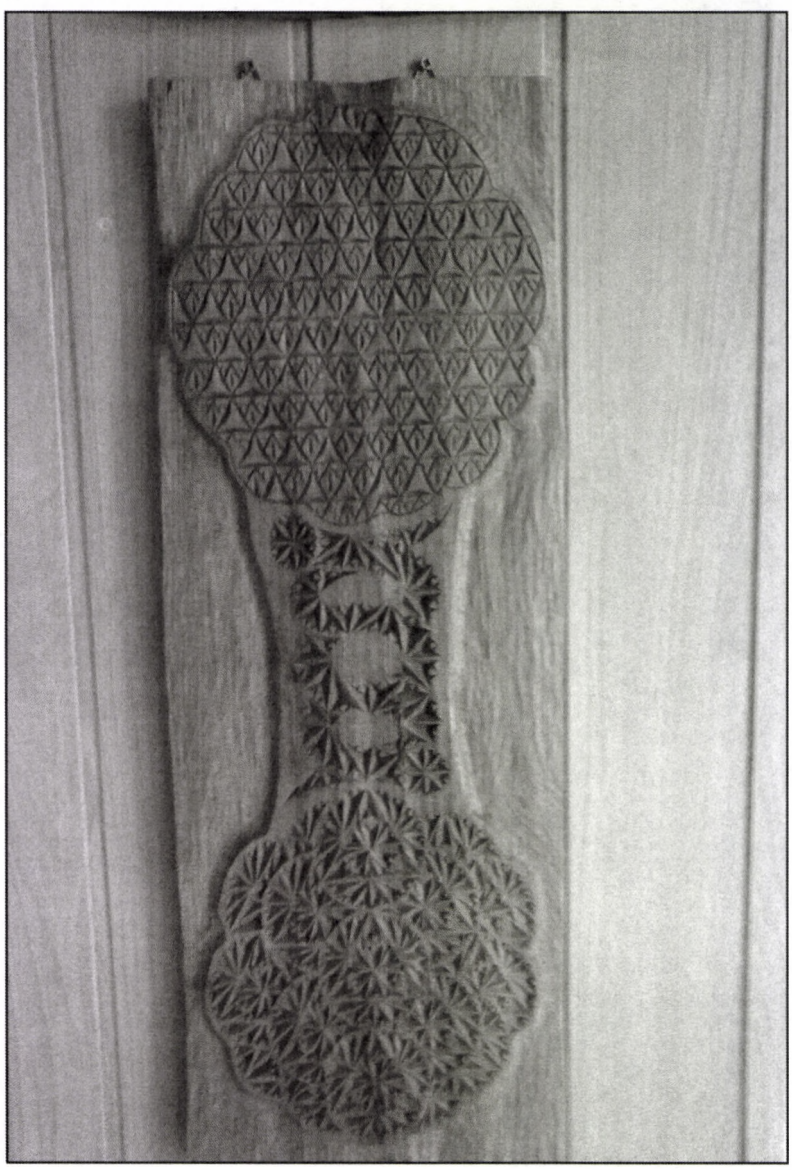

Ő Országa. Kétlombú, mert termést hoz az ország, az emberi, vagy ahogy Bulányi György nevezte, az evilági ország számára, és termést hoz, illetve visz abba az Országba is, amelyet ugyancsak ő Isten Országának nevezett. *Az egyik termést* itt a Földön minden segíti, és szinte alig kell érte szánt szándékkal bármit is tenni. Egy kis szilárd és folyékony táplálék, egy kis mozgás, és már elő is áll az az „anyag”, amely létrehozza a terméshez szükséges komponenseket, és bizonyos, bár meglehetősen sajátos feltételek létrejöttével a szükséges komponensek találkozni is tudnak. Létrejön, beérik, vagyis megszületik a termés. Manapság napi jónéhány százezer. *A másik termés* beéréséhez szükséges feltételek azonban, amit a lombjával lefelé növő fa koronájában lévő kerek gyümölcsökben lévő magok szimbolizálnak, nem jönnek ilyen könnyen létre. Többek között, az evangéliumok tanúsága szerint, Vízbemerítő János is beszélt erről. Nem elég enni-inni, szeretni. Először vízbe, majd *pneumába*, vagyis levegőbe, majd tűzbe kell merülni hozzá. Nem egyszerű, de nincs más útja. Valamihez oda kell fordulni, ami az „én nem szeretem” kategóriába tartozik. Ki szeret vízbe vagy pneumába fulladni, avagy elégni? Pedig ahogy az evangéliumok és a többi szent könyv is mind mondja: a tűzben el nem égő az utolsó akadály a terméshozás előtt.

Igen. És akkor ez ***a cserépedény***. Bár *harmadiknak készült*, mégis *sorrendben a második*. Vannak ilyen dolgok, amik megcserélődnek. Sokáig nem értettem, miért lett Jákob Ézsau, majd atyja becsapása árán a másodikból első, aki aztán Istennek tetsző lett? Vagy miért jött Vízbemerítő János Jézus előtt, aki aztán első lett az Istennek tetszésben? Miért kell a kicsinek előkészítenie a nagyobb útját, hogy az eljöhessen a sajátjába? Mi értelme van ennek?

Valamit megértettem. Ahhoz, hogy a második fajta termés beérhessen, valamit elő kell készíteni. A természet erről nem gondoskodik. Van egy cserépedény, amely lassan színültig telik az élet adta dolgokkal. Már egy csöpp hely sincs benne. És akkor hirtelen fellép egy hiányérzet. Nem kapok levegőt. Velem ez kb. negyvenévesen fordult először elő, de az utóbbi évek tapasztalata alapján mondhatom, hogy már jöttek harminc- és ötven-, sőt hetvenévesek is ezzel a mondattal: „Valami hiányzik az életemből, pedig már mindenem megvan.” És akkor nincs más megoldás, ahogy nekem sem volt, ki kell üríteni az edényből annyit, hogy bejöhessen valami, hogy a légszomj megszűnjön. Keserves munka ez az előkészület valamire, amiről fogalmam sincs, de hiányzik. Még el sem várhatom, mert nem jön magától. Csak akkor kezd el szivárogni, és csak olyan mértékben, ahogyan ürül a cserépedény.

De hát az alkímia sem mond mást: az aranycsináláshoz mindenekelőtt egy kis arany kell. Ott kell lennie a hiányérzetnek, a „valami nem stimmel az életemben” érzésnek. Keresztény nyelven talán úgy fogalmazhatnánk: hirtelen megéreztem azt a hívást, amely lát engem a jelenlegi állapotomban, és hív az emberibbé fejlődés irányába. És ahogy az igen és a nem közti állandó súrlódással hiány támad, és az új anyaggal lassan telik a cserépedény, úgy jelennek meg, először csak időnként, felvillanásszerűen, majd egyre gyakrabban, mélyebben és szélesebben más tulajdonságok. És köztük megjelenik a tűz is. Az állhatatosság, egy új mozgatóerő, amely már egészen más, mint a korábbi, az érdek, a cél vagy álmok által hajtott. És a cserépedény körül megjelenik egy új edény, egy új „test”, ugyanazokkal a funkciókkal, de sokkal erőteljesebben, éberebben, tisztábban, szilárdabban, együttérzőbben és melegebben.

A faragáson ezt az új anyagbeáramlást, ezt a nyitott befogadást és ennek az új testnek a kialakulását próbáltam ábrázolni. Ezt éltem át, de ennél nem többet. A tűz, ami megjelent, újabb hiányérzetet kelthet, és a szent írások tanúsága szerint létre tud hozni egy harmadik testet is, majd egy negyediket, amely már visszatérhet eredetéhez. Ezt az eszemmel érteni vélem, és környezetemben, ha ritkán is, de tapasztalom. Mivel azonban nincs rá saját tapasztalatom, így nem faraghatom ki. Ma ezt tudom üzenni és ilyen formában. Itt tartok.

Kőbánya, 2017. Földanya hava

Farkas István

Cselekvés és szemlélődés

Márta és Mária (Lk 10,38-42)

Korábban nem szerettem ezt a történetet, mert a klasszikus értelmezés szerint úgy tűnt, szembeállítja a cselekvő, kifelé forduló, illetve a szemlélődő, befelé forduló életet, és a szemlélődőt előbbre valónak tartja. Mária nyer Mártával szemben.

A Megnemismert felhője című írás középkori, ismeretlen angol szerzője is lényegében így értelmezi. Ezzel szemben egyik német kortársa, a szintén misztikus Eckhart mester 14. prédikációjában épp ellenkezőleg az idősebb Mártát tekinti érettebbnek.

„Márta jobban ismerte Máriát, mint Mária Mártát, mert régóta és helyesen élt; mert az élet adományozza a legnemesebb ismeretet.” Eckhart szerint Mária „nem a szellemi haszon végett ült ott”, hanem inkább a tanácstalanság miatt. Még fiatal, tétlen, fogalma sincs, mihez fogjon. Márta emiatt aggódik. Jézus megnyugtatni akarja Mártát. (Nem lesz baj Máriával, ő (is) a jobbik részt választotta.) „Mert azért vagyunk az időbe helyezve, hogy az időbeli értelmes tevékenység által közelebb jussunk Istenhez, s hasonlatosabbak legyünk hozzája” – magyarázza Eckhart.

Összegezve: a történet egyértelmű válaszokkal éppen nem áraszt el minket. Nem tudni, hogyan érthette Jézus ezeket a szavakat, ha egyáltalán elmondta őket, és nem később adták az ajkára. Azonban lényeges kérdéseket vet fel a két nő látszólag ellentétes, szimbolikussá vált hozzáállása.

Mit jelentenek ezek a szavak: meditáció, kontempláció, avagy szemlélődés?

A meditáció a latin *meditor* igéből származik, amelynek jelentése: 'gondolkodik valamin, készül valamire'. Ennek rokonai a latin *medeor / medico* ('gyógyít') és a görög *medomai* ('figyelmet, gondot fordít valamire') is.

A kontempláció is latin eredetű kifejezés, eredetileg ige: *contemplor* ('figyelmesen megnéz'). Ennek elemei az erősítő értelmű *con-* igekötő és a ma is használt *templum* főnév, amely a klasszikus latinban azt a kijelölt magaslati helyet jelentette, ahonnan a római madárjós a madarakat figyelte.

A gyakorlatban legelterjedtebb értelmezésük szerint a *meditáció* és a *kontempláció* szavak, gondolatok nélküli befelé fordulást, összpontosítást, belső figyelmet, elmélyülést jelent. Ez lényegében különbözik az *elmélkedéstől*, ami szavakkal, gondolatokkal történik.

Mi az, amiben a befelé forduló ember elmélyül? Benső énje, valódi önmaga, lélek, Isten, legfelsőbb valóság, vagy alapréteg, változatlan létezés, ahogy Weöres Sándor nevezi?

„Szállj le önmagad mélyére, mint egy kútba; s ahogy a határolt kút mélyén megtalálod a határtalan talajvizet: változó egyéniséged alatt megtalálod a változatlan létezést.” Az Isten szót nem mindenki szereti, túl sok minden tapadt már hozzá, ami vállalhatatlan vagy félreérthető. *David Steindl-Rast* osztrák származású szerzetes úgy véli, a tapasztalat maga a fontos, a terminológia nem.

Nem csupán elmélkedésről, nem fogalmi gondolkodásról van szó, hanem ezen túli, mondhatni *misztikus megtapasztalásról*. Ez nem ellentétes az értelemmel, hanem meghaladja azt. A valóság ugyanis nem azonos a racionálisan megragadható, megfogalmazható ismeretek, modellek, spekulációk szűk rétegével. A misztika azonban mindig is gyanús volt mint ráérő remeték haszontalan pótcselekvése, megtűzdelve vallásos akrobatamutatványokkal, látomásokkal és stigmákkal. Az életidegen, gyakran szélsőséges önsanyargatásukról nem is beszélve. Bulányi Gyurka bácsi mondta egyszer: csak az elfoglalt emberek lelki élete érdekel.

Visszaemlékezve furcsa módon pont az időhiánnyal kezdődött ez a fajta érzékenységem. Amikor a két kicsi gyerekem elkezdte az óvodát, én a tanítást, az osztályfőnökséget és a napi beutazást, kiutat kellett találni a hajszoltságból és az időhiányból. Megpróbáltam teljesen arra figyelni, amit épp csinálok, és teljesen jelen lenni ott és abban, ahol vagyok. Elengedtem, amit nem sikerült megoldani, és kizártam azt, ami a nap hátralévő részében még előttem állt. Ha órát tartottam, csak az ott lévők és az adott helyzet megoldása érdekelt, nem gondoltam a kislányomra, sír-e még az óvodában, nem fantáziáltam arról, menynyivel jobb lenne, ha elegendő időm lett volna az óra előkészítésére. Este, ha a saját gyerekeimnek meséltem, nem érdekelt, mi lesz másnap az óráimon. Ez a kényszerűségből végzett játék nagyon jól bevált. Élvezni kezdtem, amit épp teszek, és kiegyensúlyozottabb lettem, megtalálva a túlélés módját. A jelenlét gyakorlása a befelé figyelésben is fontos, hogy az ember el tudja vonni a figyelmét az alkalmatlankodó gondolatoktól. Gyakorlati haszna az adott helyzet, a körülmények, a váratlan és a kiszámíthatatlan könnyebb elfogadása. A jelenlét nem zárja ki a szükséges vissza- vagy előretekintést.

A misztika további pozitívumai

A mágiával ellentétes. Nem az egyén saját hatalmát, befolyását akarja kiterjeszteni, nem manipulálni akar valamiféle istenség bevonásával, hanem önmagát engedi át a határtalannak, ahogy a kút befogadja a talajvizet.

A saját benső tapasztalatot hangsúlyozza; *Johannes Tauler* hasonlatával élve, a forrásvizet előbbre valónak tartja a ciszterna másodlagos, állott vizénél – a megismerést fontosabbnak az ismereteknél.

Nem ismer előjogokat. Nem kell hozzá semmilyen státusz, nem kell férfinak vagy nőnek lenni. Nem függ az iskolázottságtól, bár *Thomas Merton* szerint a fogalmi gondolkodást csak az tudja meghaladni, aki érettebb fogalmi gondolkodással rendelkezik. Különböző történelmi korszakokban és földrajzi területeken is feltűnik. Nem kötődik kizárólagosan egyetlen valláshoz sem, különböző vallások talaján kibontakozik nyugaton és keleten, de nem reked meg az intézményes vallás keretei között. Határokat lép át az egyénen belül is, kívül is. A dogmatikus szemléletmód ellenpólusa.

A misztikusok egységélményéből morális tisztaság és erőszakmentesség fakad. Aki tudja, hogy az ellenfelével is egy csónakban evez, nem fog alatta lyukat fúrni. Amit az egyén a másikkal tesz, őrá is visszahat. A végeredmény szempontjából mindegy, hogy önmaga vagy a másik alatt fúr lyukat. Ezért nem árt sem másnak, sem önmagának.

Türelmet és hálát szül. Nem eredményez elvárható és kiszámítható hasznot. Nem kávéautomata, ahol két százas bedobása után kijön a kávé, három után a cappuccino. Mitől függ akkor az ember benső előbbre jutása? A középkori misztikusok kegyelemről beszélnek, én

megajándékozottságot mondanék helyette. A kegyelem kifejezéshez gyakran méltatlan ember- és istenkép tapad, amely az embert létezésénél fogva bűnösnek, Istent pedig valamiféle önkényes kegyúrnak feltételezi, így a félelemhez, és nem a szeretethez van köze. A megajándékozottság miatti örömben és hálában nyilvánul meg, hogy az egyén határai nyitottak, nem zárt, ellenőrizhető rendszer, hanem nyitott, mint a kút a határtalan víz befogadására. Hasonlóan éljük meg egy gyermek megfoganását. Teszünk érte, de teljesen ellenőrizni nem tudjuk. Ha sikerül, megajándékozottnak érezzük magunkat. Erre utal a gyermekáldás, az áldott állapot kifejezés.

A kontroll elengedése, figyelmünknek a külső énünk mulandó, illuzórikus világa felől a benső én felé fordítása bizonytalansággal, krízisszerű állapottal jár. Ezt szimbolizálják a vízen járásos történetek. Egy buddhista verzió szerint egy tanítvány a vízen járva a folyó túlpartjára, a mesterhez akar eljutni. Hogy el ne süllyedjen, a mester nevét ismételgeti. Miután sikeresen átért, elmeséli a mesternek, aki elcsodálkozik saját nevének erején. Megpróbál átkelni a folyón, miközben ezt ismételgeti: „Én, én...”, majd elsüllyed. Az egóban megkapaszkodni nem lehet. Az evangéliumban a csónakból való kiszállás a konvenciók biztonságos, de szűkössé vált világának az elhagyását jelölheti. A vízen járás bizonytalansága, magányossága abból adódik, hogy a régi *már* nem, az új meg *még* nem nyújt biztonságot. Olyan ez, mint egy lakásfelújítás, amikor egy magasabb szintű rendezettségben bízva vállaljuk a régi rend feladását és az átmeneti káoszt.

A megtartó erő valamiféle ősbizalom, ami nem feltétlenül pozitív tapasztalatok eredménye. Mintha a gyerekkel születne. Nagyon nehéz összetörni és nagyon könnyű táplálni. Emesével a karomon elestem egyszer a jeges utcán. A későbbiekben nyoma sem volt benne nyugtalanságnak vagy bizalmatlanságnak, amikor felvettem.

A misztika és a test

Erotikus képei, hasonlatai miatt a misztikát egyfelől gyakran az erotikával állítják párhuzamba, másfelől ismert egyes, főleg középkori misztikusok testellenes aszkézise. A Megnemismert felhőjébe, amely az Istent rejti, a szeretet dárdái hatolhatnak be a középkori szerzetes szerint. – A test nem akadály, hanem Jákob létrája, a test segít, ezért integrálni, nem elfojtani kell. Van, aki úgy véli, a szexualitáshoz való viszonyunkban az Istenhez való viszonyunk tükröződik. – A jóga egyik irányzata szerint aszkézis az, ha úrrá leszünk rossz kedélyünkön.

Mit tehetünk?

Noha a tavaszt nem a tulajdonos csinálja a kertjében, de fű sem tud nőni, míg el nem pakolja az akadállyá váló meszes zsákokat. Merőben új befogadása csak az illúziók, félelmek, elvárások, spekulációk elengedésével, a függőségmentes benső szabadság talaján lehetséges. A merev elképzelések, az előítéletek a befogadás akadályai. Ha sok mindent letettünk már az asztalra, azt el kell eltávolítani onnan, hogy jöhessen az ebéd. A spiritualitás nem addició, hanem szubtrakció. Nem hozzáadás, hanem elvonás, ahogy Eckhart írja.

Végül visszakanyarodva a cselekvő és a meditatív élet dilemmájához: A meditatív élet inkább perspektívaváltást, nem pedig időigényes elfoglaltságot jelent. *Dr. Weninger Antal* forgó kerékhez hasonlítja. Egy belső középpont, tengely körül pörög a külső, a kívülről jól látható felszín, az egó hétköznapi világa. A megtartó tengely a benső én, a valódi én szintje. A német *verrückt* kifejezés szó szerint eltolódottat, a köznyelvben bolondot jelent. Ilyen az egoista, az egóközpontú. A perspektívaváltás abban áll, hogy középpontunknak a valódi ént, a tengelyt, nem pedig a felszínen pörgő egót tekintjük.

Az élet nem vagy-vagy, hanem is-is: lüktetés, egymásba alakuló ritmikus váltakozása a passzívnak és az aktívnak, a nőiesnek és a férfiasnak, a kilégzésnek és a belégzésnek, a befogadásnak és az adásnak.

Szita Annamária

XXIII. János pápa

A higgadtság tízparancsolata

1. Élet: Csak ma azon fogok fáradozni, hogy egyszerűen megéljem a napot – anélkül hogy egyszerre akarnám megoldani életem minden problémáját.

2. Gondosság: Csak ma a legnagyobb súlyt helyezem a fellépésemre, és hogy viselkedésemben választékos legyek: Senkit sem fogok kritizálni; sőt nem fogok arra törekedni, hogy helyesbítsek vagy kijavítsak másokat... csak saját magamat.

3. Boldogság: Csak ma boldog leszek – abban a bizonyosságban, hogy boldogságra lettem teremtve, nem csupán a túlvilágot illetően, hanem ezen a világon is.

4. Realizmus: Csak ma alkalmazkodni fogok a körülményekhez, anélkül hogy azt kívánnám, a körülmények alkalmazkodjanak az én vágyaimhoz.

5. Olvasás: Csak ma rászánok az időmből tíz percet egy jó olvasmányra. Ahogyan a táplálékra szükség van a test életéhez, a jó olvasmány is szükséges a lélek életéhez.

6. Cselekvés: Csak ma végbeviszek egy jócselekedetet – és senkinek sem fogok beszélni róla.

7. Önlegyőzés: Csak ma megteszek valamit, amihez semmi kedvem sincs. Ha gondolataimban sértettnek érezném magamat, gondoskodni fogok arról, hogy ezt senki se vegye észre.

8. Tervezés: Csak ma pontos programot fogok összeállítani. Talán nem pontosan igazodom majd hozzá, de mindenképp megfogalmazom. És két rossz dologtól mindenképp óvakodni fogok: a hajszától és a határozatlanságtól.

9. Bátorság: Csak ma nem fogok félni. Különösen nem fogok félni attól, hogy örüljek mindannak, ami szép. És hinni fogok a jóságban.

10. Bizalom: Csak ma szilárdan fogok hinni abban – még akkor is, ha a körülmények az ellenkezőjét mutatnák –, hogy Isten jóságos gondviselése úgy törődik velem, mintha rajtam kívül senki más nem lenne a földön.

Ne határozz el túl sokat! Elég békésen, nyugodtan keresni a jót minden nap minden órájában, túlzások nélkül, türelemmel.

Forrás: Kirche In, 2018/1

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Cirmos a Balaton körül – ami előnyös

Elhatároztam néhány héttel ezelőtt, hogy lelátogatok a Balatonra. Szándékom híre elterjedt Törpeházán, és beállított hozzám egy törpefiúcska, bizonyos Cirmos.

– Én is el akarok utazni Moha bácsival a Balatonra.

– Hát rendben van, gyere te is. De akkor légy itt holnap reggel négy órára!

Fél órával a balatoni gyors indulása előtt már ott voltam Cirmossal a budapesti Déli pályaudvaron, mégis megragadta kabátomat, és húzott a vonat felé:

– Siessünk, Moha bácsi, siessünk, hogy minél jobb helyet kapjunk!

Kénytelen voltam rászólni:

– Ej, Cirmoskám, ne cibálj! Hogy felférünk, azt láthatod. Csak ennyi a fontos! Utálatos dolog, hogy folytonosan az jár az ember eszében, hogy mindenből a lehető legjobbhoz jusson, akár mások rovására is.

Hej, felfortyant erre Cirmos:

– Az nem utálatos, hanem a lehető legtermészetesebb dolog a világon! És nagyon kérem Moha bácsit, ne keserítse meg a kirándulásomat, tehát ne oktasson és ne neveljen. Én nem nevelődni, hanem szórakozni utazom a Balatonra! Most megmondtam, és kész!

Furcsállottam a kívánságát, de bólintottam rá:

– Hát jól van, Cirmoskám, majd ügyelek, hogy ne oktassalak és ne neveljelek.

Miután felszálltunk, végigszáguldott a kocsi folyosóján, bekukkantott minden fülkébe, és egyszerre csak diadalmasan felüvöltött:

– Ide, Moha bácsi, gyorsan, itt még van két hely!

Miután letelepedtünk, ezt suttogta a fülembe:

– De aztán ha célzatosan ideáll egy néni az ajtó elé, nehogy pislogni tessék rám, hogy álljak föl!

Megígértem, hogy nem oktatom, nem tiltakoztam hát újabb rendelkezése ellen sem. Pislogtak rá eleget helyettem is az ajtó előtt zsúfolódók, ezt azonban Cirmos alig látta, mert ha rájuk tért is a szeme, rebbentette tüstént máshova. Mégpedig komoran. Elmosolyodni az egész úton egyszer se láttam.

Leszállás közben összetalálkoztunk egy magyarkúti férfiúval – bizonyos Baloggal. Minthogy ő végigállta az utat, megkérdezte Cirmostól:

– Te jól utaztál, kisöreg?

Cirmos úgy kezdte ingatni a fejét, mint aki azt készül mondani: „Hát jónak éppen nem nevezhető” – de aztán hirtelen kihúzta magát, és határozott hangon felelte:

– Jól, igen: Mi nagyon előnyösen utaztunk. – De rögtön hozzá is tette elgondolkodva: – Hát persze jobb volna, ha annyi kocsit kapcsolnának a vonathoz, hogy mindenki ülhessen.

Fürdés, ebéd, meg egy kisebb kirándulás után alkonyatkor bementünk a turistaotthon nagy hálótermébe. Az én fekvőhelyem fölött már foglalt volt a felső ágy, a szomszédos emeletes ágy azonban Balogé és Cirmosé lett. Meg kellett egyezniük, melyikük alszik alul, melyikük fölül. Balog körülszemlélődött: A felső ablakokat tartják nyitva, odafönt tehát szellősebb – de udvariasságból hozzáfűzte:

– Alhatom azonban lenn is, nekem mindegy!

Cirmosnak már ekkor rebbent egyet a szemecskéje. Vacsora után pedig, amikor sétára készültünk a parton, odasúgta nekem:

– Én megyek, lefekszem, mert én akarok a felső ágyban aludni! Előnyösebb!

Balog meg én hosszasan élveztük a kellemes esti hűvösséget, gyönyörködtünk a hold kettős képében, s amikor mi is bementünk lefeküdni, halkan felszóltam Cirmoshoz.

– Alszol?

Nem válaszolt. De hallottam a lélegzésén, hogy csak tetteti az egyenletességet.

Másnap reggel megkérdeztem hát tőle:

– Jól aludtál?

Elégedetlen legyintésre indult a keze, de hirtelen megszakította mozdulatát, és határozott hangon felelte:

– Jól, igen, a felső ágy sokkal előnyösebb. – De rögtön hozzátette elgondolkodva: – Persze jobb volna, ha mindenki szellős helyen alhatna.

Aznap délben egy önkiszolgáló ebédlőben ebédeltünk. Süllőt meg paprikás csirkét. Én hoztam magamnak túrós csuszát is. Cirmos azonban ingadozott, nem lesz-e sok neki, mert süteményt okvetlenül akart. De látva az én adagomat, megkívánta, és ment ő is csuszáért. Közvetlenül mögötte egy vele egykorú kisfiú állt az ételes ablaknál, és az is túrós csuszát kért. Kitettek elébük egy-egy adagot, és az lett volna a természetes, ha Cirmos az elsőt veszi el. Neki azonban megint rebbent a szeme, hirtelen összehasonlította az adagokat, és a második tányért kapta fel.

Kifelé menet Baloggal találkoztunk, aki szokása szerint megkérdezte Cirmostól:

– No, kisöreg, jól ebédeltél?

A második adag fagylalt már nem kellett neki, ilyen választ vártam hát: „Nagyon jól”. De csak felvonta a vállát. Miután elmondtam Balognak, mit ettünk, csodálkozott:

– Akkor hát miért vonogatod a vállad, te Cirmos macska? Hát ez csak elég volt?!

Cirmos megint bizonytalanul ingatta a fejét:

– Elég, elég, de zavarja az embert az evésben, hogy tudja, az egyik adag nagy, a másik kicsi. És vannak, akik rosszul járnak.

Nemsokára vonatra szálltunk, hogy elvitessük magunkat a tó másik végére. Cirmos megint előrerohant a kocsi folyosóján, talált is két ülőhelyet, és nagy diadallal letelepedett. De mihelyt feltűnt a folyosón egy néni, akinek már nem jutott ülőhely, felugrott, és kisietett hozzá:

– Tessék helyet foglalni!

A néni bőséges dicséretekkel köszönte meg, és Cirmos arcocskáján öröm és büszkeség ragyogott fel. Minthogy kint maradt a folyosón, kimentem utána:

– Hát mi történt veled, Cirmos macska, hogy lemondtál olyan nagy értékű előnyről, mint a csücsülés?

Készségesen magyarázta:

– Rájöttem valamire, Moha bácsi: Ezek az előnyök nem igazi előnyök. Amikor ideutaztunk, ültem, de folytonosan arra kellett gondolnom, hogy mások meg váltogatják a lábukat, és szeretnének leülni. A felső ágy szellős volt, de arra kellett gondolnom, milyen jó volna sétálni a parton! Aztán meg az bántott, hogy Balog bácsinak melegben kellett feküdnie. A vendéglőben előnyösebb adag csuszát kaptam, azazhogy elkaptam a kisfiú elől, de csak maga a csusza volt előnyösebb, a megevés előnytelenebb, mert folytonosan bántott a különbség. Rájöttem hát, hogy előnyösebb, ha nem hajszolom ezeket az úgynevezett „előnyöket”. Most például nem ülhetek, az igaz, de mennyivel többet ér, ha érezhetem, vagyok valaki, akinek nem az jár folyton az eszében, hogy mindenből a legjobbhoz jusson, akár mások rovására is – és még meg is dicsérnek, mint ez a néni az előbb.

Lett volna erre is sok mondanivalóm, de hát úgy rendelkezett, hogy ne oktassam, hát csak bólintottam:

– Köszönöm a felvilágosítást! – és visszamentem a fülkébe, ő jókedvűen kinn maradt, nézte a tájat a nyitott ablakon át, és az sem csökkentette a jókedvét, hogy elfáradt a hosszas álldogálásban.

A turistaházban – amelyben a tó másik végében megszálltunk – készségesen átengedte a felső ágyat egy fiatalembernek, de még attól sem romlott el a kedve, hogy az a fiú meg sem köszönte.

– Mit bánom én! – mondta. – Többet ér nekem az ő dicséreténél, hogy tudhatom magamról, kiváló valaki vagyok! Olyasvalaki, aki nem hajszol előnyöket, akár mások rovására is.

Cirmos jókedve egyre növekedett kiválósága hiánytalan tudatától. A nap gyönyörűen sütött, egész délelőtt lubickoltunk. Délután még egyszer úsztunk egy nagyot, este meg már utaztunk is hazafelé. A sok úszkálástól azonban nagyon megéheztünk, s a vonatnak nem volt étkezőkocsija. A késő esti órákban érkeztünk meg a Déli pályaudvarra, és éppen csak arra futotta időnkből, hogy mialatt átmentünk Nyugatiba, beugorjunk egy falatozóba. De ott már csak egy-két elárvult hidegtál búslakodott a hűtőszekrényben, s Cirmos azokat is kedvetlenül nézegette. Sem kocsonya, sem salátaféle nem kellett neki. De egyszerre csak felrikkantott:

– Hű, somlói galuska! Tejszínhabbal, ott van! – futott is már a pénztárhoz, és mondta, mit kér. De ugyanakkor ugyanazt kért egy kislány is. Olyan egyszerre mondták ki, hogy a pénztárosnő mosolyogva kérdezte:

– Mármost melyikőtöknek adjam a blokkot? Mert ez volt az utolsó adag!

Cirmos visszarántotta a kezét a pénzzel:

– Őneki tessék adni!

Már csak arra volt időnk, hogy néhány zsemlyét vegyünk, és siettünk a vonatra. Még le sem ültünk, már indult is. Eszegette ugyan Cirmos a zsemlyét, de nem múlt el tőle az éhsége, mégis még nevetett is, midőn közölte velem:

– Csak most jut eszembe, az a kislány sem köszönte meg. Tehát már észre sem veszem, ha elmarad a köszönet. Milyen nagyszerű! És az sem baj, ha éhes vagyok. Csakis az a fontos, hogy tudhatom magamról, kiváló valaki vagyok. Olyasvalaki, aki nem kapkod előnyökért, akinek nem az jár folyton az eszében, hogy mindenből a lehető legjobbhoz... – Csak eddig mondta. A „jusson” szó már a torkán akadt. Megdöbbent arcocskával bámult rám, és szinte nyöszörögte:

– Jaj, Moha bácsi! Hiszen én ugyanolyan előnyhajhász vagyok most is, mint azelőtt. A különbség csak annyi, hogy most már nem ülőhelyre, felső ágyra, nagyobb adagra pályázom, hanem arra a tudatra, hogy kiváló vagyok!

Mondhattam volna erre is egyetmást, de hát... még úton voltunk – hallgattam. Hallgatott Cirmos is. Vác után a nyitott ablakhoz állt, mélyen beszívta a Börzsöny tiszta levegőjét, gondját azonban az erős hegyi levegő sem tudta kisodorni fejecskéjéből, mert amikor már az erdei ösvényen haladtunk fölfelé Törpeházára, egyszerre csak megállt, és fölkiáltott:

– Hát nem igaz! Tévedtem az előbb, mert én nem vagyok ugyanolyan előnyhajhász. Azelőtt én csak egyetlen személynek akartam előnyt – most pedig már kettőnek. Az egyiknek ülőhelyet, felső ágyat, somlói galuskát, a másiknak meg – hát igen – kiválóságokat. Ballagtunk tovább fölfelé. Amikor a kertjük kapuja elé értünk, kezet nyújtottam neki elköszönésül. De nem vette észre. Még mindig ezen töprengett:

– Arról viszont... Arról viszont, hogy olyan elégedett vagyok önmagammal – nagyon sajnálom –, de nem tehetek, és kész.

Most vette észre a kezemet. Meg is ragadta tüstént, és rázta:

– Köszönöm a kirándulást, és azt is, hogy teljesíteni tetszett a kérésemet, és nem tetszett sem oktatni, sem nevelni, mert hiszen én nem nevelődni, hanem szórakozni utaztam a Balatonra. Még egyszer nagyon szépen köszönök mindent.

Egy utolsó kézrázás után benyitott a kapun, én meg mosolyogva ballagtam tovább a magam házacskája felé.

Hanna Wolff

Jézus, a férfi

Jézus alakja mélypszichológiai szempontból

IV. rész

Differenciált érzelmiség

(A „Gefühl” szót fordítottuk „érzelmiség”-gel, azzal a szándékkal, hogy ez a kifejezés foglalja magában az érzelem, érzület, érzelemvilág jelentéseket is. Mindezek együtt sem fejezik ki a Szerző által szándékolt sajátos jelentést, ezért annak bővebb meghatározását idézzük *Jesus als Psychoterapeut* [Jézus, a pszichoterapeuta] c. műve – Radius Verlag, Stuttgart 1978. – 148. lapjáról: „Az érzelem (érzelmiség) nem meghatódottságot, indulatokat, szentimentalitást stb. jelent, hanem *a lét végső, konstruktív értékek szerinti, alkotói megformálásának képességét*. Az érzelmiség nem valami puhaság, hanem valami határozottság, végső meggyőződés, amely magától kizárja a további vitát. Akkor lép akcióba, amikor az élet végső megoldásának aktusáról van szó, amikor minden pusztán-intellektuális magyarázaton túl vagyunk.”)

Jézussal, a férfival kapcsolatban mélypszichológiai szempontból a legfontosabb és legközpontibb dolog még hátra van, nevezetesen annak megállapítása, hogy *az „érzelmiség” az alapfunkciója*, és hogy egész gondolkodása és cselekvése, beszéde és tevékenysége, egzisztenciájának össz-megvalósítása „differenciált érzelmiségről” árulkodik, méghozzá példaszerű módon.

Természetesen nem az édeskés festmények és a bájolgó prédikációk Jézus-képéről van szó. Hanem az evangéliumi beszámolók Jézus-képéről, amely szerint Jézus és az érzelmiség összetartozik. Jézus „szánakozott”, „részvéttel volt” (*szplankhnidzomai*), „megkönyörült”, „vádolta” azokat, akik nem akarták követni, sőt „sírt” miattuk. Jézus semmi mellett nem megy el „hidegen”, ellenkezőleg! Érzelmisége mindig elkötelezett, ő az érzelmi készség és az érzelmi részvétel férfia. Sosem ragad le valami csillapító szentimentalitásnál, beleérzése, együttérzése, együtt érző együttszenvedése mindig érzelmi aktivitássá válik. Mindenütt segít, helyrehoz, megment, ahol azt látja, hogy értékek csorbát szenvednek, létükért küzdenek vagy veszendőbe mennek. Érzelmi részvétele nem üres, hanem „irányított funkció”, együttérzése „akarati cselekvés”, beleérzése spontán módon válik tetté és „akcióvá”.

Hogy megértsük a férfi Jézust és az érzelmiséget, minden olyan gátlást fel kell oldanunk, amely az effajta megértést lehetetlenné teszi. Ilyen gátlás rejlik mindenekelőtt a Nyugat szellemi-pszichológiai klímájában, amelyben minden érvényesülhet, csak az irracionalitás, az érzelmiség és a titok nem. A logika uralmának e világában minden lelki jelenség „mechanizmusok” forgatagává válik. Ez a világ „frigid” férfiakat és nőket „termel”, akiknek a frigiditása pszichikai befogadóképtelenségükben áll. Mivel azonban az érzelmiség és a recepticitás nem választható szét, a férfi és női frigiditás ezen helyzetében kevés kilátás van arra, hogy igazságosan bánjanak a férfi Jézussal és speciális érzelmiségével.

De a szóban forgó gátlásokat nemcsak ilyen általánosságban kell jellemeznünk. Van egészen konkrét nevük is. *Főként* ***két gátlást*** *kell áttörni:* az egyik a férfiasság őrületének pszichológiája, a másik a nőiesség őrületének pszichológiája. Ha ez az áttörés sikerül, akkor már nem kínos vagy kényelmetlen Jézusra és az érzelmiségre gondolni.

1) ***A férfiasság őrületének pszichológiája*** legjobban egy kitűnő művön szemléltethető: *Julius Evola* A szexus metafizikája c. könyvén, amelyben lényegileg a nőtől való megszabadulásról van szó. Evola koncepciója az „abszolút férfiség” és az „abszolút nőiség” eszméi szerint tájékozódik, e két éppoly irrealisztikus, mint inflatorikus (= csődbe vivő) lidércfény szerint. Lidércfények ezek még mint eszmék is. A megvalósítandó ideák az első esetben a harcos és az aszkéta, a második esetben a szerető és az anya. (S mindez a legújabb kor egyik mértékadó művében!) A kettő, a férfi és a nő között ugyanis áthághatatlan szakadék tátong... Állítólag már Ágoston ezt mondta: *Mulier facta non est ad imaginem Dei* (= Az asszony nem Isten képére teremtetett)... A természetiség, az emocionalitás és az érzelmiség az, ami a nőt megfosztja mindentől, ami az ún. „tiszta” vagy „magasabb léthez” kapcsolná.

Mit jelent itt az a hátborzongató, félelmetes érzelmiség, amellyel a nő állítólag egyszerűen azonos? *Az érzelmiség itt: kiszámíthatatlanság, örvénylő affekció* (= indulat, szenvedély), értelem nélküli állítások, zavaró értelmetlenség, alacsonyabb rendű kötöttségek, „örökké vak természet”. És miért jelenti mindezt az érzelmiség vagy a nő? Mert a férfi így rendelkezik. Ez a jelenség: az integrálatlan anima filozófiai és pszichológiai rendszerré emelve. Ez a férfiasság őrületének legtisztább esete. (Ráadásul egészen modern formában...)

Mindezzel azonban még csak félig világítottuk meg a helyzet tragikumát. A probléma másik oldala: Mi lesz a nő pszichikai sorsa a férfiasság őrületének uralma alatt?

A nő évszázadokon át ki volt téve a férfi projekcióinak: *a férfi folyamatosan kivetítette* fejletlen, primitív animájának képét a konkrét nőre. Ezeknek az uralkodó projekcióknak a szétmorzsoló túlereje hatására *a (konkrét) nő „introjiciálja” (belevetíti önmagába) a primitív nőideált*, amellyel folyamatosan találkozik, s végül annak tartja magát, aminek lennie „kell”, vagy amivé a kényelmes férfimegegyezés szerint lennie szabad. Infantilisnek megtartott animusza értékessé és drágává válik számára. Ezt az animusz-fejletlenséget, amelyben tartják őt, a legdrágább igazságként védelmezi, azaz: tökéletesen áldozatává válik a primitív nőiesség őrületének.

2) ***A nőiség őrületének pszichológiáját*** az amerikai *Betty Friedan* leplezte le korszakalkotó, azonos

című könyvében. Konkrétan megmutatja, mely erők hatnak oda, hogy fenntartsák a nő „apatikus, önállótlan, infantilis, céltalan lényegiségét”, amely „igazi sajátosságának” megfelelően a lakásra, a férfira és a gyerekekre korlátozza őt.

Ebben a helyzetben a nő azt veszi észre, hogy ténylegesen „haladó elembertelenedésbe” vitték bele. Rémülten látja, hogy „akik alkalmazkodtak, akik konfliktus vagy szorongás nélkül az otthon korlátozott világában élnek, azok eljátszották saját én-jüket. Megvilágosodik előtte, hogy „státusszimbólumai” eddig csak a többiek voltak, a férjük, a gyerekeik stb., ám az is, hogy katasztrofális, destruktív módon „egyszerűbb mások által élni, mint az embernek önmagának lennie”. Ezt a *mások* által élést azonban nem akarja többé, *saját* létének elementáris akarásával nem akarja többé. Immár: „Amint a férfi számára, úgy a nő számára is egyedül az alkotói munkán keresztül vezet az út önmagához.” És ő is ezt az utat akarja járni.

B. Friedan azonban azt is tudja, hogy az animusz-frusztrált nő, aki nem más, mint „eljátszott Én”, éppen nem hat segítően, ápolóan és alkotóan, még a neki kiutalt legszűkebb körben sem. „Eljátszván” önmagát (vagyis a neki szánt szerepet), „eljátszó” és destruktív módon hat köröskörül. A hírhedt „háziaszszonyi fáradtsággal” kezdődik a dolog, aztán egyre kevésbé válik képessé az emberiesség erősebb érzelmeire, végül képtelenné válik a szerelemre és az orgazmusra. *Mint nő frusztrálja a férfiakat, mint anya impotenssé teszi a fiait.* A valóság tehát ez: A nőiesség őrülete egyre nehezebbé teszi a nők számára, hogy igazolják nőiességüket, a férfiak számára pedig, hogy valóban férfiak legyenek. A nő primitívségben tartásának pszichológiai következményei súlyosan visszahullanak magára a férfira. Azzal, hogy a primitív érzelmiséget emeli pajzsra, saját anima-fejlődését teszi lehetetlenné, és önmagát fosztja meg a teljes férfiasságtól.

Valaki ellenvethetné, hogy mindezt kissé szélsőségesen látjuk. Valóban? Hiszen, amint mondják, lehet találni nőket jelentős pozíciókban, orvosként, jogászként, államügyészként, kormánytanácsadóként stb. De hol van tipikus hozzájárulásuk szakterületükhöz, amely megfelelne az egzisztenciamegvalósítás női módjának? Hol van az egészen sajátos és tipikus női hozzájárulás a modern kultúrához? A nő többnyire még mindig azzal akarja bizonyítani a létjogosultságát, hogy ugyanazt teszi, vagy lehetőleg jobban teszi, mint amit a férfi tesz. Pedig „ha a nők továbbra sem értenek többet emancipáción, mint a férfiszerepek átvételét, akkor bizonyára elvesztünk. Ha a nők nem alkotnak ellensúlyt a férficselekvés vakságával szemben, akkor az agresszív társadalom egyre fokozódó sebességgel száguld őrült végzete felé” (G. Greer).

A férfi Jézus *semmiféle férfiassági őrületet nem ismert a maga részéről*, és ennyiben megtörte a férfiak szolidaritását. Ez akkoriban végzetessé vált, de még ma sem hoz számára szimpátiát a férfikollektívum részéről. Ám a férfi Jézus *éppígy megtagadott minden nőiességi őrületet,* amit a mai átlagnők kollektívuma súlyosan zokon venne tőle, ha átlátná ezt a tényállást. Ily módon a férfi Jézusnak kevés esélye van arra, hogy megértsék.

Bárhogyan legyen is, Jézus az érzelmek férfia. Pszichikai főfunkciója az érzelmiség. Ezt egy rövid vallástörténeti összehasonlítás is világossá teszi, amelyet Buddhára és Mohamedre korlátozunk. *Buddha* kifejezetten gondolkodó típus, amelynek első segédfunkciója az intuíció. Bizonyít, és logikai következetességre ösztönöz. Odavezet, ahol az embernek az ő premisszáit követve el kell jutnia a helyes eredményre, amelyre eleve el akart vezetni, ti. hogy minden folyékony, semmi sem állandó. Közben tulajdonképpen nem a konkrét világ lebeg a szeme előtt, hanem az a valami, amit ő belülről értelmezve meglát. *Mohamedet* ellenben – mint egyfelől a harc és az önérvényesítés férfiát, másfelől az őt mértékadóan meghatározó belső látást – extrovertált intuíciós típusként kellene jellemezni.

Pszichológiailag nyilvánvalóan tökéletesen más a helyzet *Jézusnál*. Ő az introvertált érzelmi típus képviselője. Azok az értékek vagy mértékek, amelyeket belülről meglát, spontán módon „fletikus” (= tételszerűen állított) kijelentésekké válnak nála. Ő a belülről forrásozó ősjelenségek férfia. Ami igaz, azt kimondja, nem törődve azzal, milyen következményekkel jár az rá nézve.

Pontosabban szemügyre véve a dolgot: ***Miféle érzelmiséget észlelünk Jézusban?*** Milyen funkcióiódjai vannak ennek a sajátos érzelmiségnek? Ezt akarjuk most meghatározásszerű rövidséggel elmondani.

1) *Jézus érzelmisége **„spontán”**.* Nem kell előzetesen rábeszélnie magát az érzelmi készségre és aktív érzelmi részvételre. – Ennek ellenkezője a spontaneitásában megrövidült, reflektált érzelmiség lenne, amelyre az ember elhatározza magát – a törvény, a tekintély, az elkerülhetetlenség, a humanitás vagy a hasznosság kedvéért/okán. Az effajta funkcióból vagy akcióból hiányzik az eredetiség, többnyire egy kicsit, vagy éppen teljesen későn érkezik.

2) *Jézus érzelmisége **„biztos”**.* Különösen ebből lehet fölismerni, hogy az érzelmiség a főfunkciója. Mert ez minden főfunkció ismertetőjegye: ha valóban akadálytalanul működik, akkor az ember biztosnak érzi magát. – Az ellenkezője az ingadozás, habozás, aggályoskodás lenne. Jézusnál semmi ilyet nem találunk. Megkérdőjelezi azt, ami addig érvényes volt, újat állít annak helyébe, és ezt abszolút biztos módon teszi. Azzal a pszichológiai eszközzel dolgozik, amely legjobban szolgálja őt, mivel ténylegesen rendelkezésére áll. Vallási szempontból ezt a biztonságot újszövetségi kifejezéssel így mondták: „teljhatalommal cselekedett.”

3) *Jézus érzelmisége **„differenciált”**,* tehát genuin, azaz igazi vagy tiszta érzelmiség. – Az ellenkezője (amikor az „érzelem” csak fedőneve egy csomó autonóm komplexusnak – pl. a férfiassági őrületnek vagy a nőiességi őrületnek –, ösztönnek, agressziónak, szentimentalitásnak) a „kevert” zavaros, tisztátalan érzület. A kérdéses jelenségek e zagyvalékából „differenciálódott ki” (= finomodott ki), úgyszólván „kifacsartatott” a tiszta érzelmiség. Így keletkezik – újszövetségi nyelven szólva – a „tiszta szív”, amely „minden gonoszságot” levetett. Jellemző módon Jézus épp ezt a szívet nevezi „boldognak” vagy „szerencsésnek”.

4) *Jézus érzelmisége **„nem azonosult a külső kollektívummal”**.* A „külső kollektívum” az általános alany („az ember”), a közvélemény, a külső konvenció világa. Szabad, sőt kell hozzá „alkalmazkodni”, de nem szabad azonosulni vele. Ha ez bekövetkezik, akkor az embert elnyelte a kollektívum, az ember megszűnik személy vagy individualitás lenni. Többé nem „minden dolgok szabad ura” (Luther). – E funkciónak ellenkezője a tömegemberré nivellálódás. Aki ilyenné vált, az nem látja többé olyannak a reali-

tást, amilyen, hanem már csak a saját, immár kivetített, integrálatlan belső világával találkozik, és a realitást szubjektivista módon mindennel és bármivel összekeveri. Hogy Jézus mennyire szükségét érezte ez ellen harcolni, két fejezettel később látjuk majd („A kollektív árnyék”).

5) *Jézus érzelmisége* ***„nem azonosult valamiféle belső kollektívummal”***. A mammon, a törvény, a nőiség leértékelése, a tekintély vagy a nyilvános érvényesülés stb. ugyanis belső dominánssá és determinizmussá válik. S az ember aztán a dolgoktól, ideológiáktól, apjától-anyjától vagy bármitől való belső függése szerint értelmezi a külvilágot, cselekszik vagy reagál. – A jézusi érzelmiség funkciómódjának ellenkezője az, amikor a fegyelmezetlen emocionalitás és effektivitás, vagy a belső infantilitás uralkodik az emberen. Ha Jézus szidja is a farizeusokat, megtisztítja a templomot vagy élesen kikel a képmutatók ellen, nem dühből, nem indulatból vagy lázadásból cselekszik, hanem megmarad nem-azonosultnak, és ezért feltétlenül fölényben is marad ellenfeleivel szemben.

6) *Jézus érzelmisége* ***„differenciáló”***. Mivel ez az érzelem maga is differenciált, ezért képes másokkal szemben is differenciálni. – Ennek ellentéte a sematikus viselkedés lenne. Jézusnál azonban nem találkozunk sémákkal, modellekkel vagy elvi merevségekkel; ő nem a megváltoztathatatlanságukban gyilkos maximák, hanem az alkotó rugalmasság embere. Nem húz mindent egy kaptafára, hanem mivel maga is individuálisan differenciált, képes másokkal szemben individuálisan differenciálni avagy személyesen eljárni. Nincsenek sztereotip válaszai. Ritkán hallják tőle az emberek azt, amit várnak, vagy amiről úgy vélik, kiérdemelték. Igen gyakran kapja vagy tapasztalja a zavarban lévő, kétségbeesett, elbizonytalanodott ember azt, amire legmerészebb álmaiban sem mert gondolni. Mivel beleérzéssel képes differenciálni, ezért nyilvánul meg vele szemben az alapvető bizalom: „Ha valaki, hát ő az, aki megért minket!”

7) *Jézus érzelmisége* ***„érzék az értékek iránt”***. Ebben jut kifejezésre tiszta érzelmiségének legbensőbb lényege. A valódi érzelem mindig valamilyen maximális vagy minimális értéket vesz körül „játszadozva”. – Ennek az ellentéte, az értékközömbösség bármiféle érzelmiség végét jelenti, amint ezt újabban a hullákon átgázoló ideológiákon lehet különösen jól megfigyelni. Az érzelem azonban mindig „egyfajta belső értékelés”; „az érzés a dolgok értékét közvetíti az érzelmi színezet révén”, ahogyan *C. G. Jung* is hangsúlyozza. Innen van Jézusban a minden ideiglenességet gyorsan túlhaladó közvetlenség, a józanság és a kritikusság, a kompromisszum nélküliség. Az embereket a legértékesebb oldaluk felől nézi, végső önértékükben szólítja meg őket, nevezetesen istenképiségükben: értékorientált együttérzése erre irányul sürgetően és magabiztosan.

8) *Jézus érzelmisége* ***„értékalkotó”***. A történelmi események értelmében vett új értékeket teremt. Értéket állító érzelmiség ez, amely „axiologikus thetikaként” valósul meg. (Axiologikus: az *axiológia* az önmagukban – minden egyébtől függetlenül – tekintett értékek természetének vizsgálata; *thetika* a tantételekről vagy dogmatikai tanokról szóló tanítás.) Ez konkrétan az üdvös isten- és emberképről szóló következő fejezetben mutatkozik majd meg. Mint effajta érzelmi típus, Jézus valóságos újító. Nem csupán restaurátor, aki a bűn által keletkezett kárt reparálja, amint a „reparációs krisztológia” sokáig vélte. Nem csupán a fennálló követelményeket radikalizálta. A radikalizálás nem az alkotó ember ügye, hanem a szélsőségesé. Jézus valódi újító volt, eredeti felfedező, ráadásul felfedezéseinek és újításainak mintaszerű megvalósítója. Pszichológiailag nézve tiszta vagy differenciált, egyébként zseniális intuícióval párosult értékérzete tette őt ilyenné.

9) *Jézus érzelmisége* ***„mindent átfogó”***. Helyesen érzik ezt azok, akik mostanában újra fel akarják fedezni a „kozmikus Krisztust” (A. D. Galloway, J. Sittler); korábban épp ilyen helyesen sejtették azok, akik „pantokrátort” csináltak belőle. Jézus érzelmi funkciója nem kicsi és szűkös, hanem tágas és átfogó. A mezők liliomait, az ég madarait, a gyerekek vidám gagyogását mint a földi lét (= Isten világa) pozitív voltának „bizonyítékait” nevetségesen könnyű cáfolni; de mindezek egyszerűen nagyszerű, megragadó tanúbizonyságai annak az érzelmi funkciónak, amely egyetemessé tágult, és ezért végül is átfogja a lét teljességét.

Jézusnak ez a kozmikus tágasságú, alkotó érzelmi részvétele mindannyiunkat alapvetően arra emlékeztet, hogy végső soron teljesen hiábavaló értékeket tagadva, kétségbe vonva vagy bármi módon elismerve/el-nem-ismerve tovább spekulálni a Létről és az Egzisztenciáról. Mert ebben a drámában a legfontosabb figurák mi magunk vagyunk, vagyis: az a teremtő módon értékmegtaláló, értékeket ismerő, értékállító magatartás, amelyet mi magunk gyakorlunk, amelyre belülről szabadok vagyunk vagy nem vagyunk. Az újkorban erre különösen A. Schweitzer szólított fel minket. Rámutatott, hogy a világ szemléléséből nem jön létre világnézet, a fizikából nem keletkezik etika, és a biológiából nem következik semmilyen erkölcsi vagy metafizikai norma, bármilyen kitartóan jellemezze is a nyugati gondolkodást ez az elvi tévedés. Az etikai vagy metafizikai világnézet létrejötte szempontjából más, „belülről jövő”, elementáris erők és motívumok a döntőek.

Az az érzelem/érzelmiség, amellyel a világot átöleljük, dönt a rendelkezésünkre álló világról, ti. arról, hogyan valósítjuk meg benne egzisztenciánkat. Jézus pozitív érzelmi részvétele – amely egyetemesen értékorientált tapasztaláskészséggel azonos – az a pszichológiai győzelem, amely legyőzi a világot.

Végezetül még egyszer hangsúlyozni kell, hogy egy kivételesen introvertált személyiség érzelmi funkciójáról beszéltünk ebben a fejezetben. Egy extrovertált személyiség érzelmi funkciója egészen másfajta jellemzést kívánna meg.

Mindenesetre világossá válhatott, mennyiben különbözik Jézus érzelmisége attól, amit a modern világban az érzelem szó takar. Az egyik, ami nehézzé teszi, hogy megállapítsuk, mit jelent Jézus érzelmisége, az, hogy a német (és a magyar) nyelv nem rendelkezik a „tiszta, differenciált érzelem” megfelelőjével. Az „érzelem” szóhoz az általános felfogásban valami homály, bizonytalanság, szentimentalitás és mindenekelőtt a puszta szubjektivitás ódiuma kötődik. De ha nem találunk is jobb szót, kézzelfoghatóvá vált, hogy itt mindezeknek épp az ellenkezőjére gondoltunk.

A továbbvivő kérdés: Mit ér el, mit visz végbe Jézusnak az ily módon analizált érzelmi funkciója? Mit indít útjára alkotó, értékeket teremtő módon? És ezt a kérdést a mozgató középpontra, Jézus istenképére való tekintettel akarjuk majd megválaszolni (a 6. részben).

A Bokor Közösség első nemzedékének egyik legkiemelkedőbb egyénisége volt ***Benyhe Jánosné Bolarics Andrea*** *(1931-1993), számunkra persze csak „Andi” vagy „Andi néni”. Elköltözésének 25. évfordulója alkalmából* Ateista misztika és aszketika *c. tanulmányának egy részletét idézzük fel: ebben Erich Fromm* A szeretet művészete *c. könyvének ismertetését és kritikáját nyújtotta (forrás: Karácsonyi Ajándék 1985/10).*

A szeretet mint válasz az emberi lét kérdésére

Fromm szeretetelmélete az emberi lét elméletéből indul ki. Amíg a létezők a természettel öntudatlan egységben élnek, addig betöltik céljukat. Az ember azonban *öntudatra ébredt.* Megszűnt számára a *természettel való* eredeti *egység* állapota, s *észrevette elszigeteltségét*, elkülönültségét. Ráébredt mérhetetlen magányára is, s gyötrő kérdések kínozzák. Akarata ellenére született meg, és akarata ellenére meg is fog halni, szeretteit elveszíti, stb. Az elidegenedés tudata és az egység hiánya elviselhetetlen az ember számára, s bűntudatba, vagy őrületbe kergeti. Amikor például az ószövetségi történetben Ádám és Éva észrevette, hogy mezítelen, utána nyomban bűntudatot, szégyent is érzett. Miért? Fölismerték elkülönültségüket, s idegenek maradtak egymás számára, mert még nem tanulták meg szeretni egymást. „Az emberi elkülönültség tudata a szeretet újraegyesítő hatalma nélkül a szégyennek a forrása. És forrása egyszersmind a bűntudatnak és a szorongásnak is.” Az *abszolút magány* és elkülönültség már nem csupán bűntudatot, hanem elmebajt is eredményez. Az elmebeteg nem tudja másképp legyőzni az elkülönültség szörnyű érzését, mint azzal, hogy megszűnteti a maga számára a külvilág realitását, és begubózik önmagába. De természetesen az ember önmagának sem elég.

A történelem folyamán az ember különböző megoldásokkal kísérletezett, hogy ki tudjon lépni önmagából, egységbe kerüljön a másik emberrel és világegyetemmel. A törekvések három fő csoportját különíti el Fromm. (Jellemzőikkel azért érdemes közelebbről is megismerkednünk, mert a törekvés bizonyos elemei ránk is jellemzőek lehetnek, csak éppen nem ismerjük fel őket.)

1. Az *orgiasztikus állapotok* különféle fajtái jelentik az emberi cél elérésének egyik módját. Ilyenek például az izgatószerek, szexuális orgiák, alkohol, kábítószer. Ezek *átmenetileg* az egység érzetét keltik, s ha közösségi gyakorlattá válnak, a *bűntudatot is felszámolják*, intenzíven hatnak a testre és a lélekre egyaránt. Múlékony voltuk és romboló jellegük miatt természetesen nem adnak megoldást.

2. *Az alkalmazkodáson* (konformizmuson) alapuló eggyé válási kísérletek sikerét elősegíti a nyájhoz tartozás ösztöne, valamint maguk a társadalmi rendszerek is, amelyek felismerik jelentőségét. A parancsuralmi rendszerek erőszakkal követelik meg az alkalmazkodást (engedelmességet), a demokratikusabb rendszerek pedig ösztönzéssel, propagandával akarják megvalósítani. A parancsuralmi rendszerekben csak néhány kivételes hős képes rá, hogy engedetlenkedjen (például nálunk a katonaságot megtagadók), de itt az emberek legalább tudatában vannak konformizmusuknak. Az úgynevezett nyugati demokráciákban azonban az emberek azt hiszik, hogy egyéniek és szabadok, holott csak ügyesen az orruknál fogva vezetik őket. Az „egyéni” igazából csak kis dolgokban valósul meg, s egység helyett inkább csak egyformaság van. Már gyerekkorban beplántálják az emberbe az alkalmazkodási mintákat, s még a temetés is szigorúan ezek szerint történik. Az egyéniség még a szerelemben sem valósul meg, mert a férfiak és a nők egyformák kívánnak lenni, nem pedig egyenlő ellentétes pólusok. A nyájkonformizmus kudarcának ékes bizonyítéka, hogy kiegészül orgiasztikus megoldásokkal. S ezzel együtt még biztosabb a kudarc.

3. Az elkülönülés feloldására és az egyesülés megvalósítására az *alkotó tevékenység* tartozik a legnemesebb kísérletek közé. A munkának e magasrendű fajtájában feloldódik a magány, s megvalósul az egyesülés is; az alkotó és a tárgya ugyanis eggyé válik. Alapvetően azonban ez sem elégíti ki az embert, mert az alkotó munkában az egység *nem személyek között* valósul meg.

E ki nem elégítő kísérletek ismertetése után a negatív történelmi tapasztalatokra hivatkozva jut el Fromm a végső következtetésre: *a lét problémájára a teljes válasz a személyek közötti egyesülés, a másik személlyel való összeolvadás megvalósításában rejlik, azaz a szeretetben.*

A probléma azonban az, hogy nincsenek tiszta fogalmaink az emberiség minden problémájára megoldást kínáló szeretetről. Tisztáznunk kell tehát a szó, a fogalom lényegét.

Sok olyan magatartásról hiszi az ember, hogy az szeretet, ami csupán csak elemeit tartalmazza szeretetnek, ezért Fromm megkülönbözteti az *érett* és az *éretlen szeretetet.* Az éretlen szeretet különböző fajtáit a *szimbiotikus egyesülés* fogalmával próbálja megvilágítani. A szimbiotikus egyesülés biológiai példája az anya és a magzat közti viszony. A lelki szimbiotikus egyesülésben a két test független ugyan, de lélektanilag ugyanaz a fajta összetartozás áll itt is fenn, mint biológiailag az anya és a magzat kapcsolatában. Nem tudnak egymás nélkül létezni. A szimbiotikus egyesülésből fakadó szeretet-típus jellemzője, hogy bár megvan az egyesülés

mozzanata, de *a két fél integritása, szabadsága nem marad meg.*

A szimbiotikus egyesülés két alaptípusa: a *passzív* formájú *behódolás* (amelyet a lélektan *mazochizmus*nak nevez) és az aktív formájú *uralkodás* (amely a lélektanban *szadizmus* néven közismert): A *mazochista* nem dönt, nem vállal kockázatot, egyénisége föladásával engedelmeskedik, behódol, imád. A *szadista* pedig bekebelezi az őt imádó, neki engedelmeskedő és alárendelt, egyéniségét föladó személyt.

Számomra Fromm meggyőzően bizonyítja, hogy az olyan kapcsolat, amelyben az egyik fél eltűri, hogy a másik a személyiségének a föladásával vesse alá magát neki, vagy ellenkezőleg: ő akar uralkodni a másikon úgy, hogy szabadságában korlátozza – nem tekinthető igaz szeretetnek. Szerinte az igaz, érett szeretet sem a szerelemben, sem pedig az Istennel való kapcsolatban nem maradhat meg a mazochista bálványimádásban és a szadista zsarnokságban: az embernek fokozatosan ki kell nőnie ezekből. Erre csak úgy lesz képes, ha tanulja, gyakorolja az igazi szeretetet.

Ez az eszmefuttatás figyelmeztet mindnyájunkat, hogy a vak engedelmesség és az értelem nélküli behódolás nagyon messze van a szeretettől. Érdemes végiggondolnunk szeretetkapcsolatainkat e szempontok alapján is.

A szerző módszere gyakran – így most is – az, hogy a negatív jelenségek megvilágításával közelít a pozitívumhoz. Ebben a fejezetben a szimbiotikus egyesülésnek nevezett éretlen szeretettel szembeállítva próbálja összegezni az igazi, érett szeretet jellemzőit. Meglátásait, a szeretetről mondott pozitív tételeit az eddigiek alapján a következőkben lehet összefoglalni:

1. A *szeretet* olyan *egyesülés,* amelynek során a felek megőrzik egyéniségüket: „két élőlény eggyé válik, és mégis megmarad kettőnek”. Ebből következik, hogy a szeretet *lényeges eleme a belső szabadság és függetlenség.*

2. A szeretet nem csupán egyesülés, hanem *tevékeny erő* is, amely képes megsemmisíteni az emberi magányt, elszigeteltséget.

3. A *szeretet*re legjellemzőbb tevékenység az *adás.* Ebből az adásból azonban nem származik veszteség, mert az adás folytán a saját értékünk, gazdagságunk, erőnk, hatalmunk jut kifejeződésre, s ez nagyobb önérzetet kelt, mint amikor kapunk.

4. Az adásból kibomló *szeretet* olyan erő, amely *szeretetet teremt:* aki ad, az adakozóvá is tesz.

5. Az igazi, érett szeretet minden formájában tartalmaz bizonyos alapelveket: a *törődést,* a *felelősséget,* a *tiszteletet* és az *ismeretet.* A törődést szépen illusztrálja Jónás könyvének egyik üzenete: hogy szeretni annyit jelent, mint fáradni valamiért és nevelni valamit, törődni vele. A törődés maga után vonja a felelősséget, amelyet az író a „megfelel” szó értelmében használ. Az emberre tartozik minden embertestvérének problémája, s igyekeznie kell megfelelnie ezekre a problémákra. A felelősség persze könnyen uralkodássá fajulhat, ha nem jár együtt a tisztelettel. „Tiszteletben tartani annyi, mint elősegíteni, hogy a másik a saját kedvére, a *maga módján* bontakozzon ki. A tisztelet csak a szabadság alapján létezik.” A törődés, a felelősség, a tisztelet kölcsönösen összefügg, s mindegyik feltételezi a másikszemély ismeretét. A megismerés legtökéletesebben a másikkal való *szabad* egyesülés élményében valósul meg.

Ebben a fejezetben tehát Fromm három nagy témát fejteget:

1. A lét elméletéből kiindulva az emberiség tapasztalatai alapján igazolja, hogy az emberi lét alapproblémája az elkülönültség, illetve az egység, a közösség hiánya. Témájának világos kibontása szempontjából pozitívnak gondolom, hogy egyetlen elvre (létünk meghatározója a kapcsolatteremtés) tudja visszavezetni az emberiség problémáit. Nagyszerű, hogy egy pszichológus-szociológus lényegében ugyanarra az eredményre jut, mint az Evangélium. S többet talán nem is szabad elvárni egy ilyen, viszonylag rövid terjedelmű könyvtől. Mégis úgy érzem, Fromm utalhatott volna rá, hogy az ember alapproblémája más is lehet. Például a szenvedés vagy a relatív lét kínzó tudata, holott az ember örömre és abszolút létre vágyó lény. S a hívő olvasó talán még arra is rákérdez, hogy miért éppen a kapcsolatteremtés a lét meghatározó elve, illetve: Honnan van az emberben az igény az eggyé válásra, a szabad szeretet életére? Vajon nem a Teremtőtől?

2. Fromm, amint látjuk, bemutatja azokat a sikertelen kísérleteket, amelyek nem adtak és nem adnak megoldást az emberi lét alapproblémájára. Ide sorolja az éretlen szeretet két alaptípusát is. Úgy vélem, hogy sikerült a leglényegesebb negatívumokat összegyűjtenie, és szemléletesen, sőt mondhatnám megtanulhatóan megvilágítania. Ha összehasonlítom Thomas Merton kísérletével ugyanebben a témában (A csend szava), Fromm javára billen a mérleg.

3. Az érett szeretet jellemző vonásait is megvilágítja. Hogyan is vélekedjünk a fenti öt pontban összegezett gondolatairól? Azt hiszem, hogy csakis őszinte örömmel és a legnagyobb tisztelettel. Milyen biztos érzékkel fedezi fel a szabadságban a szeretet feltétlen feltételét! Milyen jól látja a törődés, a felelősség, tisztelet, ismeret és szeretet szoros összefüggését! Arról nem is beszélve, hogy a szeretet „királyi” törvényének legjellemzőbb vonásaként az adást nevezi meg, s eljut a mindent adás gondolatáig is. Az adást a legmagasabb rendű öröm forrásának tartja, s nem áll szóba azzal, hogy az adás veszteség is lehet, áldozat vagy szenvedés. A jellemnevelés szempontjából pozitívnak érzem ezt a hangsúlytevést, amely kétségtelenül a bibliai „jobb adni, mint kapni” elvét követi. Valóban, mennyivel szimpatikusabb az olyan adakozó, aki nem csupán vidám, hanem hálás is azoknak, akiknek adhat. – Ha azonban eltekintek a pedagógiától, akkor észre kell vennem ennek a hangsúlytevésnek az egyoldalúságát is: Fromm szeretetfogalmából hiányzik a szenvedés. Márpedig az adás nem csupán a vitalitás és a hatóerő kifejeződése, nem csupán öröm („Ötszáz bizony dalolva ment lángsírba…”), hanem a viszonzatlanság, az emberi gonoszság, kínzás, testi és lelki szenvedés miatt „arcunk megkeményítése”, veszteség, szenvedés, vérverejtékezés is. Így is mondhatnám: Fromm eljut a jézusi „boldogságok” fölismeréséig, örül neki, hogy „százannyit kapunk már itt”, de nem teszi hozzá, hogy szenvedésekkel és üldöztetésekkel együtt. Nem olyan reálpolitikus, mint Jézus.

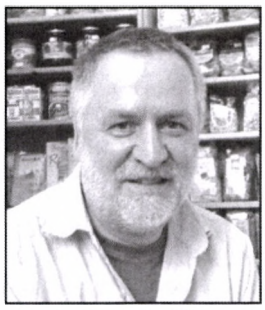

„A szereteten és a szenvedésen át a dicsőségbe!”
(Dieter újmisés szentképének felirata)

Dieter Kirschner

1953 – 2018

Dieterrel 1970-ben ismerkedtünk meg Alt Buchhorstban, egy katolikus gyermektáborban, ahová még előző évben kaptunk meghívást két kelet-német katolikus paptól, akik Budapesten töltöttek néhány napot, és a Benyhe meg a Hampel család vendégei voltak.

Attól az évtől kezdve leveleztünk, és nyaranta rendszeresen találkoztunk, hol nálunk Magyarországon, hol a régi NDK-ban. Ez a barátkozás érintette a családok többi tagját is, a kirándulások után hosszas filozofálás közben elhatározások születtek, így vette át Dieter az adakozás borítékos módszerét, és nagy hatással volt rá Andi. Később, amikor már pap volt, és össze tudott gyűjteni néhány barátot, egy nyáron Tarnai Imrénél Bokor-szintű lelkigyakorlatot is tartottunk közösen. Ez 1986 körül lehetett. Utána együtt utaztunk ki az NDK-ba, és akkor látogattunk el a Keleti-tengerhez is. Dieter a rendszerváltás idején került Juist szigetére, ahol egész családunk meglátogatta, és láttuk, hogy mennyi időt tölt a nyaralók lelki gondozásával. Szervezett egy beszélgetős estet, amelynek témája a Bokor volt, de csak néhányan jöttek el, így az hamar befejeződött. Néhányszor Törökbálintra is eljött. Az utóbbi 20 évben lett környezetvédő és bioboltvezető.

Nehézségeiről nem tudtunk sokat, sőt a betegségéről sem. Biztattuk, hogy jöjjön újra Magyarországra, de betegségére hivatkozva lemondta. Nem is sejtettük, hogy milyen súlyos az állapota.

Levelére hivatkozva reméljük, sőt tudni merjük, hogy barátságunk a mennyekben folytatódni fog. Alább a halála előtt egy évvel maga által megírt temetési beszédet közöljük.

Kramm-Hampel Mária

* * *

Kedves Édesanyám, Rokonaim, Barátaim és Ismerőseim!

Nagyon köszönöm, hogy elkísértek utolsó földi utamon. Egy pillanatra maradjatok csöndben, és imádkozzatok értem, illetve édesanyámért!

Ebben a pillanatban egészen közel vagyok hozzátok. Most a túlvilágon vagyok, amelyről a földön semmit sem tudunk, de amelyről sokféle elképzelést alkotunk. Most valóságosan megélhetem.

Amikor 1953. augusztus 16-án anyám megszült a torgelowi kórházban, egyszer már kibújtam egy olyan világba, amelyről születésem előtt semmit sem sejtettem.

Lépésről lépésre fölfedezhettem ezt az új világot, a szülői házban apámmal és anyámmal, nagynénémmel és Péter testvéremmel, az óvodában, a Pestalozzi-iskolában, majd a Kopernikus-gimnáziumban, a katolikus egyházközségben, amelyben Burkhard és Hänsel plébános hatott rám, a nyári szünetekben nagyszüleimnél, anyai részről Schönbergben, apai részről Potsdamban, ahol nagynénéimmel és nagybátyáimmal, meg a gyermekeikkel is találkoztam, és nem utolsósorban szeretném megemlíteni sok iskolai és egyházközségi barátomat, akikkel szabadidőmet töltöttem.

Már kisfiúként hosszú ruhákat öltöttem magamra, és eljátszottam a szentmisét, gyurmából készített ostyákkal, meg valamilyen piros lével. A papságra szólító elhívás élménye a 10. osztályban történt, miután hónapokig imádkoztam világosságért. És hirtelen itt volt – a belső bizonyosság.

Azóta ezt az utat követtem, amely egyenetlen és rögös volt ugyan, az erfurti filozófiai-teológiai tanulmányokon keresztül mégis elvezetett a papszenteléshez, amely 1981. június 27-én történt meg a berlini Szent Hedvig-katedrálisban.

A Prenzlauban töltött hároméves kápláni időszak és kétévi Berlin-Buch-i szolgálat után plébániai kormányzó lettem Berlin-Buchholzban, azzal a megbízatással, hogy lássam el a hallássérültek lelkipásztori szolgálatát is a berlini egyházmegyében.

Ebben az időszakban súlyos identitásválság kapott el, és elmentem Nyugat-Németországba, ahol mindent magam mögött akartam hagyni, és le akartam tenni a bennem föltorlódott dolgokat. Amint köztudott, mindenhová magunkkal visszük magunkat, így a menekülés konkrét esetben lehet ugyan önvédelem, de a helyváltoztatás önmagában nem oldja meg a problémákat. Nyugaton azonban megkaptam a szükséges segítséget, és így ismét talpra tudtam állni.

Idősotthon-vezetői kiképzésben részesültem Bielefeldben, majd referensi tevékenységet végeztem az osnabrücki Karitász Szövetségben.

1990. február 1-én Averkamp osnabrücki püspök kinevezett a kelet-fríz északi-tengeri Juist sziget Szent Őrzőangyalokról elnevezett egyházközségének plébánosává. Életem legszebb hat éve kezdődött el ezzel. A kis katolikus közösség tárt karokkal fogadott, és amennyire csak tudtam, a szigeten szabadságukat töltő emberek ezreinek körében is kihasználtam a különféle lelkipásztori lehetőségeket.

Ebben az időben találkoztam a misztikával. Ebbéli tanítóm, egy Dél-Németországból érkezett nyaralóvendég, Brunhilde Tschann tárta föl számomra azt a szemléletmódot, amellyel mindent egységben tudtam látni. A plébánia közösségi termében tartott, Eckhart mesterről szóló szeminárium során mintha hályog hullott volna le a szememről. Képes lettem más valóságként látni ezt a világot. Ettől fogva minden megváltozott bennem. Elkezdődött az elengedés misztikus gyakorlásának útja.

Ez az út új partokra vezetett. Hat év után elhagytam Juist szigetét, és munkáspapként Prenzlauban éltem, ahol bioboltot nyitottam, és vezettem hét éven át. Hétvégeken önkéntes helyettesítéseket vállaltam különböző plébániákon, Usedomtól Berlinig.

Majd három éven át szociálpedagógusi tevékenység következett a Montessori-pedagógiát alkalmazó Szabad természet-Iskolában, Prenzlauban.

Végül áttértem az Ókatolikus Egyházba, és beléptem a hajléktalanokkal foglalkozó Franziskus

Zehdenick-projekt Ökumenikus Ferences Közösségébe, ami aztán hamar a legnagyobb hibámnak bizonyult. Ettől fogva a János testvér nevet viseltem, a misztikus Keresztes Szent János nyomán.

A vezető Thaddäus testvér törvénytelen mesterkedései miatt Frank testvérrel együtt már egy év múlva elhagytam ezt a portát, és a goslari Getszemáni-kolostorban megalapítottuk saját misztikus vallásközi közösségünket, az Eckhart mesterről nevezett kolostort. Életteret kerestünk.

Az út köves volt, és egy uckermarki biokertészeten keresztül Berlin-Spandauba vezetett, ahol telekeladás miatt szűk két év múltán ismét le kellett mondanunk kolostorunkról.

Berlin-Schönebergben találtunk új állomáshelyet. Egy év múlva Frank testvér elhagyta a kolostort, utódok nem léptek a helyébe, így aztán munkatársaim segítségével három éven át egyedül vezettem a bolttal egybekötött kolostori kávézót, a számtalan rendezvénnyel együtt.

Közhasznú egyesületet alapítottunk, és eleven baráti kör jött létre. Izgalmas időszak volt, erőbevetésem minden tekintetben határtalan volt, ami később éreztette is a hatását, mert örökös erőfeszítésem miatt nem ritkán mértéktelen volt az életstílusom.

Négy év után az egyesület anyagi okokból lemondott a városi kolostorról, és Uckermarkban vásárolt házat telekkel, hogy ott vidéki kolostort építsen föl. De sajnos ott sem alakult ki közösség. Miután belső vérzések által kiváltott testi összeomlás következett be nálam, és a klinikai kezelés során májzsugort állapítottak meg, mindent eladtunk, a pénzt berlini vallásközi projekteknek adományoztuk, és feloszlattuk az Eckhart mester Kolostori Egyesületet. Életideálom, hogy misztikus kolostort alapítsak, végérvényesen zátonyra futott.

Megélhetésemet azzal biztosítottm, hogy újból megnyitottam egy bioboltot Berlin-Friedrichshainban, de azt három év múlva megint be kellett zárnom, mert a szomszédságban új bio-szupermarketet építettek. Ettől kezdve munkanélküli voltam.

Közben beköltöztem egy egyszobás, 25 négyzetméteres lakásba Berlin-Friedrichshain-ban, ahol nagyon jól éreztem magam.

2013-ban kiléptem az Ókatolikus Egyházból, mivel nem tudtam lelki otthonra találni benne. 2014 januárjában visszatértem a Római Katolikus Egyházba. Az új pápa, Ferenc bátorsággal töltött el, hogy még egyszer kísérletet tegyek anyaegyházammal.

Az Egyházba történő újbóli belépésemmel kapcsolatos írásbeli érdeklődésemre Woelki bíboros fél évig nem válaszolt, mígnem kinevezték kölni érseknek, és elhagyta Berlint. Végül az egyházmegyei adminisztrátor, Przytarski prelátus jelentkezett nálam, és lehetővé tette a beszélgetést, amire Berlin-Marienhofban került sor. Egyidejűleg megszüntették a kiközösítésemet. Ezután egy évig vártam az új berlini püspökre. Beiktatása után negyed évvel, 2015 decemberében arra kértem őt, hogy adjon papi feladatot az egyházmegyében. Végül megbeszélésre került sor Heiner Koch érsekkel. Nem utolsósorban Msgr. Windfried Onizazuk kanonok – egykori kedves évfolyamtársam – közbenjárására az egyház malmai lassan őrölni kezdtek, nevezetesen azért, mert Róma felmentésére volt szükségem korábbi papi kilépésem miatt.

Az ember utólag sok mindent másképpen lát, és egyre okosabb. Megbántam, hogy az Ókatolikus Egyházba áttérésem helyett nem az irántam igen jóindulatú Sterzinsky bíborostól próbáltam engedélyt kérni misztikus kolostor létesítésére, a régi sivatagi atyák remetekolóniáinak mintájára.

Másfelől igen intenzíven éltem, s megízleltem az élet magasságait és mélységeit. Misztikus útkeresésem sem volt hiábavaló, mert el tudtam engedni sokféle tapadásomat a világi élethez, és hálásan tudtam fogadni az élet sok ajándékát, még ha időlegesen mértéktelenül élveztem is őket, ugyanis szenvedélyesen szerettem enni. Az utolsó években beteg testem világossá tette ezt számomra. De ha lassan is, megtanultam a fájdalmakat érezni, elfogadni, és Istennek hálát adni értük.

Az Örökkévaló kegyelmi ajándékai nem merülnek ki abban, ami nekünk teszik, hanem megmutatkoznak az élet nehézségeiben is. És ez biztosan nincs másképpen a túlvilági életben sem. Cselekvésünkkel mi magunk vagyunk a dolgok okozói, és ezzel a különböző hatások kiváltói is, itt is, és a túlvilágon is.

Köszönöm, hogy még egyszer meghallgattatok, és megoszthattam veletek életem néhány részletét. Még sok mindent kellene elmesélnem, de ezt majd pótoljuk, amikor ti is ott lesztek, ahol most vagyok.

Tekintsünk Jézusra, aki mielőtt visszatért az Atyjával alkotott örök egységbe, néhány alkalommal még láthatóvá vált tanítványai számára. „Ne tartóztass, mert még nem mentem fel Atyámhoz!” – mondta a feltámadás első tanújának, Mária Magdolnának, akinek Jézus iránti nagy szeretete tette lehetővé ezt a találkozást. Jézus megdicsőült testben mutatkozott meg, amely által képes volt zárt ajtókon átmenni, de amelyet nyilvánvalóan képes volt ismét materializálni, mivel Mária Magdolna és Tamás apostol is érinthette őt.

Ilyen megjelenésekre sajnos nem vagyok hivatott, de az Istennel alkotott örök egységre igen. Hogy arra eljussunk, előzőleg tisztulási folyamatot élhetünk át itt a túlvilágon. Az olaszok a megtisztulás helyének nevezik a tisztítótüzet. Ez nagy ajándéka Istennek, mert ily módon megtisztulunk, és előkészülünk a Mennybe történő fölvételre, hiszen valamennyien tökéletességre vagyunk hivatva. Jézus azt mondta: „Legyetek tökéletesek, amint az én Mennyei Atyám tökéletes!” A szentek már földi életükben eljutottak erre. Tiszteljük, és hívjuk segítségül őket, ők segítenek nekünk az életszentség útján.

Most éppen ez történik velem, és sokkal figyelmesebben fogom átélni ezt a tapasztalatot, mint a földön, mert Isten kegyelmi ajándékai most szívesen látott segítőim.

Köszönetet mondok mindazért, amit velem tettetek. Semmi sem megy veszendőbe, és egymást sem veszítjük el. És mindenkitől bocsánatot kérek, akit megbántottam. Kérem, hogy bocsássatok meg nekem ebben az órában, ahogyan én is mindenkinek megbocsátottam.

Ne gyászoljatok engem, hanem ehelyett kíméljétek Isten teremtett világát, és bánjatok vele gondosan, ahogyan Ferenc pápánk meghagyta ezt nekünk!

Húsvéti énekekkel tegyünk tanúságot az előttem álló feltámadás miatti örömünkről!

Viszontlátásra a túlvilágon!

A ti Dieteretek

Berlin, 2017. január 23.

Megemlékezés a Gondviseléstökéletességéről

Tizenhárom évi mindenféle kezelés, gyógymód, terápia, injekció, gyógyszer ellenére annyira tönkrement a jobb térdem, hogy nem volt más hátra, csak a térdprotézisműtét. Önmagában nem hangzik tragikusnak, ha az ember 73 éves korára elkopik, és lehet rajta segíteni egy műtéttel. A nagy gond az volt, hogy akkor már igen régen ápoltam a férjemet, Lajost. Lajos 20 éve kapott agyvérzést, ami féloldali bénasággal és motoros afáziával járt, vagyis alig tudott beszélni. Írni, olvasni „elfelejtett”. Persze voltak mobil évek is, amikor háromágú bottal tudott járni. De teltek az évek, és hat éve egyszer összecsuklott, maga alá gyűrve a bokáját, és az eltört. Akkor majdnem meghalt, de a gondos orvosi kezelés, az én otthoni gondos ápolásom és – természetesen nem hagyhatom ki – a Jóisten segítségével, sokak imájával, visszatért az életbe. Kórusunk, zenekarunk és a közösségek, amelyekbe járok, sokat imádkoztak. Ezután a törés után többé már nem tudott lábra állni, így tovább ápoltam. Kis segítséggel felültettem az ágyba, és eléje tettem kisasztalon az ételt, amit egyedül el tudott fogyasztani.

Ez így ment tavaly májusig, amikor is egy ilyen ebéd közben leesett az ágyról. Megröntgenezték, de nem tört el semmije, ezért hazaadták. Nagy fájdalmai voltak, se nem evett, se nem ivott – úgy éreztem, hogy megint az örökkévalóság kapujában van. Az imák folytatódtak, de nem konkrét kérés volt, hanem csak a Jóisten erejének kérése. Kb. egyhetes válságos helyzet után pap barátom ellátta Lajost a betegek szentségével. Ez a szentség vagy az utolsó út megtételében segít, vagy a gyógyulásban. Hát ez utóbbi történt, mert Lajos aznap már engedte felültetni magát, mert enyhültek a fájdalmai, és ülve tudott enni-inni, és így visszatért a „földi” életbe. Segíteni már nem tudott a felülésben, és így nekem kellett vízszintesből felültetnem függőlegesbe. Sokszor úgy éreztem, hogy ez már meghaladja fizikai képességeimet.

Barátaim, rokonaim, ismerőseim már évek óta kérdezgették, hogy miért nem adom be Lajost egy ápolási intézménybe, hiszen én fogok tönkremenni. Úgy éreztem, amíg bírom, csinálom; az oltár előtt 44 éve ezt fogadtam meg: semmiféle bajában őt el nem hagyom. Még egy oka volt annak, hogy ne adjam be ápolási intézménybe: ő nem tudta megmondani, hogy mi a baja, mit akar. Én is csak barkochbával találtam ki 80-90%-ban. Lajos „jó” beteg volt. Én csak KÖSZÖNÖMÖT, PUSZIT és SIMOGATÁST kaptam tőle. Valószínű, hogy ez adott erőt ehhez a sokéves, különben valóban nem könnyű szolgálathoz: az a szeretet, amit adtunk egymásnak, és természetesen Isten áldása a házasságunkon.

Hát ebben a kritikus helyzetben KELLETT megcsináltatnom a térdemet. Két hónapon keresztül kerestem MEGFELELŐ éjjel-nappalos ápolót, de nem találtam. Nem részletezem, de Lajoshoz speciális ápoló kellett volna, és valaki ezért, más valaki azért nem felelt meg. Végül valaki ajánlott egy olyan otthont, amely az illető szerint megfelelne Lajosnak. Megnéztük az otthont, és valóban minden kérdésemre azt mondták, hogy *„igen, megoldható, igen, az is megoldható, igen, ezért vagyunk”.*

Mivel szorított a határidő – február 6-án kellett bevonulnom, 7-re volt kitűzve a műtétem –, kénytelen voltam dönteni. Lajossal is megbeszéltem, hogy 2 hónapra beviszem őt, amíg túl leszek, és felépülök a műtétből. Ő megértette, elfogadta. Egyébként ő ilyen volt, hogy mindent elfogadott. Természetesen a bevonulás előtt most is kértem részére a betegek szentségét, azután január 29-én, hétfőn levitettem mentővel a pátyi LEVENDULA otthon ápolási osztályára. Mondhatom, hogy JOBB helye volt ott, mint itthon – egy dolgot kivéve, hogy én nem voltam vele –, de én már fizikailag nem tudtam őt emelgetni.

Február 5-én, hétfőn voltam ott utoljára, amikor már második napja csak aludt. 6-án kellett bevonulnom a klinikára, ahol 1 óra körül végeztem a felvétellel, amikor is orvosom azt mondta, hogy bocsánat, de nem másnap, szerdán, hanem csak pénteken lesz a műtétem. Mondtam, semmi probléma, én ráérek. Így két napra hazajöhettem, s azonnal mentem ki Pátyra. Fél 3-ra értem ki. Lajos kb. negyed órával előbb aludta át magát az Örökkévalóságba. Így elbúcsúzhattam tőle, mindent megköszöntem neki. A 44-46 évet, a négy csodálatos gyereket. Azt, hogy 20 évi betegség után 86 évet megélt, közelebb a 87-hez. És ott lehettem vele kettesben, ill. hármasban a Jóistennel, akinek szintén csak hálát adhattam mindenért. Azért is, hogy Lajos szenvedés nélkül aludta át magát az Örök Hazába. Ő sem szenvedett, és nekem sem kellett néznem a szenvedését, mert nagyon nehéz az embernek látni a szerettének szenvedését. Óriási BÉKÉVEL jöttem el. Így hát „lezárt” élet volt.

Amikor két nap múlva visszamentem a klinikára, mondtam az orvosomnak, hogy nem ő, hanem a Gondviselés „rendezte” át a műtét idejét, hogy én ott lehessek, és elbúcsúzhassak Lajostól. Felállt, átölelt, megpuszilt.

Egyelőre nem éget a gyász, az egyedüllét, mert fantasztikus béke van bennem. Életemet ugyanúgy élem, mint már évek óta – a Szentlélek szeminárium óta –, úgy, hogy reggeleimet az igeliturgikus naptárban lévő bibliai helyek olvasásával kezdem, s a reggeli imámmal fejezem be. Alábbi imámat nem tartom magaménak, bár én írtam. Még a szeminárium ideje alatt született, sok-sok hónap alatt, és egyszerűen úgy érzem, hogy a Szentlélek „súgott”. Az első mondatát mástól olvastam, egy bizonyos T. F.-től, aki az egyik legjobb barátom, és mindenképpen példaképem. De a többit a Szentlélek sugallta. Ahogy jött egy-egy gondolat, hozzáírtam. Idemásolom ezt az imámat, mert jó lenne, ha minden kérése, gondolata, mondata minden nap megvalósulna.

*

Reggeli ima:

„Jöjj, Szentlélek Úristen! Segítsd megoldani problémáimat!” Tölts be szereteteddel, bölcsességeddel, és azokat is, akikért imádkozom! Uram, adj erőt a mai nap kihívásaihoz! Mindenben a Te tanításod szerint döntsek és cselekedjek! Mindenben a Te szemeddel, szíveddel nézzek és lássak! A Te békéd erejében legyek türelmes és derűs! A Te nevedben tudjak másokért élni, másoknak segíteni! A Te erődben – Veled kézen fogva – teljesítsem fogadalmaimat, amiket másokért ajánlok fel! Ne legyek sértő, bántó, még véletlenül se! Add, Uram, hogy szeretni tudjam azt is, aki nem szeretetreméltó! Ments meg, Uram, a depressziótól! Minden körülmények között ismerjem fel akaratodat, és adj erőt hozzá, hogy azt el is tudjam fogadni! Ne aggodalmaskodjak, elég a napnak a maga baja – egy naphoz pedig mindig kapok elég erőt Tőled! Add, Uram, hogy képes legyek arra, hogy ne ítéljek el, ne vessek meg másokat! Add, hogy úgy szeressek, hogy lássák: tanítványod vagyok! Légy velem, légy bennem, hogy tudjak szeretve szolgálni! Adj, Uram, erőt a kísértések legyőzéséhez! Halottaimat fogadd be Örök Hajlékodba! Hála Neked, Uram, mindenért! Ámen.

Debreczeni Zsuzsa

Erdei ház

Az erdei ház nyitott ablakain keresztül gépelés finom ritmusa hallatszott.

– Te gépelsz, Tánci?

Az író felnézett, és érdeklődve nézett körül. Vajon ki szólíthatta, hiszen hetek óta nem járt erre senki, és csak kevesen ismerik ezt a kis erdei búvóhelyét. Az erdei ház szinte megközelíthetetlen rengetegben állt egy kis tisztáson, hatalmas tölgyfák ölelésében.

Az író körbenézett, és mivel nem látott senkit, és semmi mozgást sem hallott, az emeleti ablak előtt álló fára gondolt. Vidáman kikiáltott:

– Te szóltál?

– Igen – hallatszott a megerősítés a lombok közül.

– És mizujs?

– Ezt én kérdezhetném tőled!

– Írok! És honnan tudod a nevem? – kérdezte vidáman.

– Tudod, hallottam, amikor a telefonba mondtad: „Tessék, itt Tánci.”

– És te ki vagy?

– Marmore vagyok, itt nőttem ki a házad előtt vagy száztíz éve.

– Hát ez meg micsoda név? – mondta elcsodálkozva Tánci, ilyet még nem is hallottam. – Azon nem csodálkozott, hogy egy fával beszél, hiszen már annyi csodát látott az életében.

– Tudod, ez fanyelvünkön van, magyarul talán úgy mondhatnánk: Árnyat adó.

Találó név volt, hiszen a hatalmas tölgy tényleg beterítette árnyával a ház előtti tisztást.

– És te táncolsz, ha már Tánci vagy?

Tánci maga elé nézett, mert már nem táncolt. Számára a tánc önmaga volt, eggyé vált vele. A fa elgondolkodtatta: vagy húsz éve nem táncolt, sőt talán már régebb óta. Csak akkor táncolt, ha igazán önmaga lehetett. Mindent beleadott, és mindent kifejezett vele: szeretetet, békét, együvé tartozást. Aztán elhessegette a kellemetlen kérdést:

– Tudod, most írok!

– És miért nem élsz?

– Azáltal élek, hogy írok! Ez éltet.

– És mit írsz? Talán csak nem egy tudományos értekezést az erdők helyzetéről vagy a tölgyfák lombszíneződéséről? Mert az engem is érdekelne – mondta viccelődve Marmore.

– Az életemről írok, amit átéltem, amit végiggondoltam, amit fontosnak tartok – mondta komolyan Tánci.

– Felolvasod nekem? – kérlelte Marmore.

– Azt már nem! – válaszolt dacosan Tánci. – Mégiscsak szemtelen ez a tölgy, gondolta, és becsukta az ablakot. Később megenyhült, vagy talán elfogyott odabenn a levegő, újra kinyitotta. Áramlott be az erdei illat és az élet zsongása.

Marmore csendesen megszólalt:

– Nézd, én nem sokat beszélek, meg írni sem tudok. De minden tavasszal lombba és virágba borulok itt a házad előtt, nyáron lombkoronám árnyékot ad az erdei tisztásnak, ősszel vörös és barna színekbe öltöztetem a tájat, és télen lehullatom a leveleimet, hogy az alacsonyan járó nap besüssön az ablakodon. Gyökereimet a földbe mélyítem, és leveleimet kitárom az éltető nap felé. A Föld és az Ég így találkozik bennem.

Tánci elszégyellte magát. Mennyi mindent nem vesz észre abból, ami körülötte történik. Talán igaza van Marmorénak, hogy nem is él, csak ír, ír. Kiírja magából csalódásait, keserűségét, ahelyett hogy a létezés valóságával találkozna. És Tánci lassan rádöbbent arra, hogy önmaga körül forog az élete. Hogy mindent, ami van, csak a saját szemszögén keresztül nézi.

– Holnap felolvasom Neked – kiabálta vidáman az ablakon át.

És tényleg. Kora reggel már kitette a nádból font karosszéket a fa alá, és olvasni kezdte a kéziratot. Kezdve a régi családi történetekkel, a múlttal, a fiatalságával, egészen a mai napig. Esteledett már, amikor befejezte.

Marmore végig hallgatott. Tánci nem is várt elismerést. Neki is jólesett, hogy megoszthatta a titkát valakivel.

– Szép és gazdag életed van – mondta végül Marmore.

– Köszönöm.

Tánci a fához lépett, és szorosan átölelte. És lassan megmozdult a lába, karja, csípője. Lendült a haja, és egész teste finoman hullámzott. Kettőt balra, egyet jobbra, és rákezdett a régi táncára.

Garay András

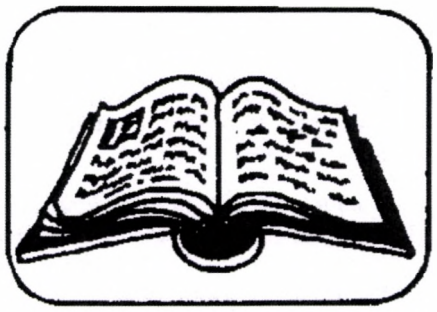

BIBLIA

Az augusztusi elmélkedéseket Horváthné Bajai Éva (Paks) készítette, a szeptemberieket székesfehérvári közösségi testvéreink, sorrendben Singer József, Miklós Tibor, Tanos Gábor, Cserta Gábor és Feketéné Bognár Zsuzsa.

Augusztus 5. – Évközi 18. vasárnap – Jn 6,24-35 – Üres ájtatoskodás?

Igeszakaszunk elbeszéli, hogy a – Jézus hathatós közreműködésével – jóllakott tömeg egy része valósággal üldözőbe veszi Jézust. Amikor megtalálják, Jézus szemükre is hányja, hogy azért keresték, mert ettek a kenyerekből, és jól laktak. A hangadók nem vállalják, hogy valóban ez áll a háttérben. Kérdésük azonban („Mit tegyünk, hogy Istennek tetsző dolgokat cselekedjünk?”) üres ájtatoskodásnak hangzik. Jézus mondhatta volna erre, hogy „ha odafigyeltetek volna a tanításra, amit látszólag olyan odaadással hallgattatok, akkor már nem tennétek fel ezt a kérdést. Hiszen sokszor és sokféleképpen beszéltem már nektek arról, hogy mit vár tőletek szerető Mennyei Atyátok. De nem hiszitek el, hogy én valóban Isten beszédeit szólom”.

Válaszában Jézus végül csak az utóbbira tér ki: „Higgyétek el, hogy én valóban Isten küldötte vagyok!” A sokaság nem tud szakítani azzal az alig titkolt kívánsággal, hogy Jézus mindennap lakassa jól őket. Erre utal az ősök Mannájának emlegetése, és ez a – kérdésbe burkolt – felszólítás: Mutass nekünk hasonló jelet!

Jézus erre kísérletet tesz annak megértetésére, hogy vannak fontosabb dolgok is, mint a kenyér. Most nem idézi az Írást, mint a kísértőnek a pusztában („Nemcsak kenyérrel él az ember, hanem minden igével, amely Isten szájából származik”), hanem – önmagára célozva – beszél Isten Mennyei kenyeréről. Ezt általában az Eucharisztiára való utalásként szokás értelmezni, de Jézustól nem tűnik idegennek az sem, ha Isten igéivel azonosítjuk a Mennyei kenyeret.

Bocsásd meg, Istenem, ha imádságom olykor szinte csak üres ájtatoskodás, vagy kérések puszta felsorolása! Hiszem, hogy életem minden fontos kérdését meg lehet és kell vitatnom Veled, mert az érvényes válaszok Nálad vannak. Ámen.

Augusztus 12. – Évközi 19. vasárnap – Jn 6,41-51 – Vonzódni a szerető Atyához!

A mai igeversek közül a 44.-et emelném ki: „Senki sem jöhet énhozzám, ha nem vonzza őt az Atya, aki elküldött engem.” Ennek a mondatnak egy – elvileg – lehetséges értelmezése erősen problematikus számomra. A Jézus által meghirdetett istenképpel ugyanis nem tartom összeegyeztethetőnek azt, hogy az Atya egyesekre vonzást *gyakorol*, míg másokra nem. (Arról nem is beszélve, hogy ebben az esetben az ember személyes felelőssége is vitatható…) Sokkal inkább hajlok arra jelentésre, hogy egyesek *vonzódnak* az Atyához, mások viszont nem.

De ha ezt az értelmezést a Jézus által meghirdetett istenkép miatt részesítem előnyben, akkor felmerül a kérdés: Hogyan lehetséges, hogy bizonyos emberek számára nem vonzó az őket (és mindenkit!) szerető Atya? Erre aligha van más magyarázat, mint az, hogy a másokat megvető ember számára inkább taszító, mint vonzó az olyan Isten, aki szereti azokat, akiket ő megvet. Ezzel összhangban van a farizeus és a vámos imájáról szóló jézusi tanítás. Ez a farizeus derék, vallásos ember. Fel is sorolja, hogy mennyi mindent megtesz Isten kedvéért. A fő baj valószínűleg az vele, hogy megveti a bűnösöket, mint a templomba szintén betérő, ott hátul megálló, mellét verve imádkozó vámost. A farizeusoknak ez a „prototípusa” zsigerből utasította el Jézust, aki együtt evett a vámosokkal és bűnösökkel, és nem átallott olyan Istent hirdetni, aki őket is hazavárja…

Istenem, mindenkor hálát adok Neked, hogy megadtad nekem a bizonyosságot: Szeretsz engem! Könyörgök Hozzád, hogy taníts meg engem a Te szeretetedre! Ne engedd, hogy bármikor is az ellenszenveim irányítsanak, inkább segíts engem, hogy tudatosan küzdjek azok ellen, tudva, hogy Te képes vagy bennem rokonszenvvé változtatni őket! Segíts engem abban is, kérlek, hogy ne álljak meg a puszta rokonszenvnél, ne hivatkozzak szűkülő lehetőségeimre, hanem nyújtsak segítő kezet mindazoknak, akiknek pont az én kinyújtott kezemre van szükségük! Ámen.

Augusztus 20. – Szent István király ünnepe – Mt 7,24-29 – A jótettek sziklaalapja

A fenti igeszakasz egy példázatot tartalmaz, amelyet olyan izgalmasnak találtam, hogy ezt választottam a tegnapi vasárnap evangéliuma helyett.

Maga a kép viszonylag egyszerű; a homokra épült házat elsodorja az ár, a sziklára épült pedig ellenáll a viharoknak. Jézus az előbbi ház építőjét azokhoz hasonlítja, akik csak hallgatják beszédét, utóbbi ház építőjét pedig azokhoz, akik tettekre is váltják. A szűkebb tanítványi kör ezúttal nem teszi meg nekünk azt a szívességet, hogy kikérdeznék Jézust a részletek felől, pedig van itt értelmezni való bőven. Most, amikor megkísérlem, hogy valamilyen lehetséges megfejtést találjak, nem gondolom azt, hogy a végére járok, hiszen többrétegű, jelentésgazdag képpel állunk szemben, másrészt nem biztos, hogy másnak is azt mondja, amit nekem. (Ezt hangsúlyozandó, önmagamra vonatkoztatom az értelmezési kísérletet.)

Próbáltam mindenre rákérdezni; mi a ház, mi a homok, mi a szikla és mi a vihar vagy az áradás. A ház talán az életem, és a homok, illetve a szikla azt jelképezi, hogy milyen mértékben épül Istenre az életem. Ha homokra épül, akkor vasárnapi keresztény vagyok, azaz egy héten egyszer meghallgatom a templomban, hogy mit tanított Jézus, majd

hazatérve folytatom tovább az – alapjában véve – én-központú életemet. Ha sziklára épül a házam, akkor igyekszem „aprópénzre váltani” azt, amit Jézustól hallottam; keresem az adás, a szolgálat és a békességteremtés lehetőségeit. Közben Isten-kapcsolatom mélyül, és fontos tapasztalatokra teszek szert az Isten Országa dolgaiban.

Jézus ezt várja tőlem, hiszen az életét adta azért, hogy épüljön az Isten Országa. Ezt várja, mégsem fenyegetőzik azzal, hogy majd megkapom a magamét, ha csak hallgató vagyok. Egyértelműen értésemre adja ugyanakkor, hogy veszélyben vagyok, ha nem teszem meg, amit kell. A megpróbáltatások – amelyek között bizony súlyos is akad – ugyanis az élet elkerülhetetlen velejárói, és ha csak felszínes a kapcsolatom Istennel, akkor ez a kapcsolat könnyen felőrlődik a megpróbáltatások viharában. Lehet, hogy csak arra leszek képes, hogy panaszosan felkiáltsak: „Miért engedi ezt az Isten?”, majd elfordulok Tőle. Ha azonban sziklára épült a házam, akkor jó esélyem van arra, hogy a megpróbáltatások arra késztetnek; még szorosabban kapaszkodjak Istenbe, Tőle várva azt a békét, amelyet majd – még ebben a helyzetben is – tovább sugározhatok.

Istenem, bocsáss meg, hogy sokszor még hallgatónak sem vagyok elég jó, nemhogy cselekvőnek! Ne engedd, hogy kibúvókat keressek a magam számára, amikor mozdulnom kéne! Segíts, hogy a megpróbáltatások ne szakítsanak el Tőled! Ámen.

Augusztus 26. – Évközi 21. vasárnap – Jn 6,60-69 – Élet Jézus mellett

Igeszakaszunkból a 67-68. verset emelném ki: „Jézus ekkor megkérdezte a tizenkettőtől: 'Vajon ti is el akartok menni?' Simon Péter így felelt: 'Uram, kihez mennénk? Örök élet beszéde van nálad.'” Az utóbbi mondatban az „örök élet” kifejezést szívesen kicserélném az „Élet” szóval, és nem gondolom azt, hogy ezzel meghamisítom az eredeti (görög) szöveget.

Jézusban – többek között – az a lenyűgöző, hogy az életet a maga teljességében ragadja meg (erre utalok a nagy kezdőbetűvel). Tanításában központi helyet foglal el az Isten Országa, és ha ezen munkálkodunk, akkor ízelítőt kapunk az örök életből. Mintha az lenne az álma az emberről, hogy a földi élet szerves folytatása lesz az örök élet. Olyasforma viszonyban lehet ez a kettő, ahogyan a főparancsban szerves egész az Isten iránti szeretet és a felebarát iránti szeretet. Péter figyelmét nem kerülhette el, hogy amikor Jézus az Isten Országáról beszélt, soha nem (pláne nem kizárólag) a mennyországról tanított, hanem arról, hogy ezt a kincset már itt megtalálhatjuk, és ha vigyázunk rá (azaz tanítása szerint élünk), akkor nem veszítjük el.

Istenem, bárcsak én se akarnék sose elmenni mellőled! Ne engedd, hogy kényelemszeretetem, kisebb-nagyobb nyavalyáim elsodorjanak Tőled! Köszönöm, hogy Te meg akarod osztani velünk a Te Országodat! Segíts, hogy vigyázzak erre a – legnagyobb – kincsre! Adj erőt, hogy naponta hozzátehessem a magam – mégoly parányi – részét! Ámen.

Szeptember 2. – Évközi 22. vasárnap – Mk 7,1-8.14-15.21-23 – „Hallgassatok rám mindnyájan!”

Örök kérdés, hogy mit kell megtartani az ősök hagyományaiból, és mit lehet alkalmas új gyakorlattal helyettesíteni, esetleg a régit továbbfejleszteni. Ezen tépelődik mindig Tevje is a Hegedűs a háztetőn-ben. Azt hiszem, ebben is az lehet a lényeg, hogy a régi gyakorlatok szellemét, lelkiségét általában szerencsésebb megtartani, de mindenképpen megérteni, és addig nem szabad lecserélni őket. Nem szeretnénk ugyanis a fürdővízzel a gyereket is kiönteni. Itt van a tanulságos példa az evangéliumban. A kézmosást mint higiéniai elvárást nem szabad elhagyni. A piacról hozott élelmiszerek vízzel meghintését bölcsebb, ha mi nem így alkalmazzuk, hanem azokat is alaposan megmossuk. Sajnos emberi gyarlóságból alakulhatott át a bő vízzel megmosás meghintéssé. Rögtön felmerül a kérdés, hogy én milyen jó gyakorlatokat alakítok át lustaságból értéktelenné? Például elhadarom az asztali áldást átgondolt hálaadás helyett? Sorolhatnám még a példákat. Talán te is tudsz hozzátenni párat…

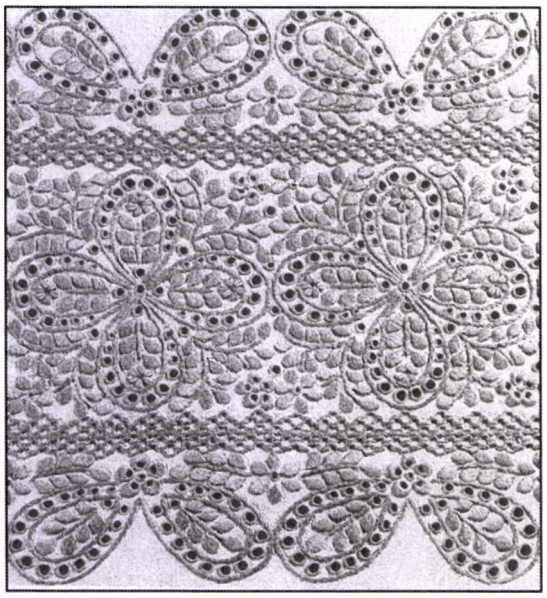

Ez mind szép és jó, de helyén kell tudnunk kezelni a dolgainkat. Hasznos nekem, ha betartok alapvető egészségügyi, higiéniai előírásokat, és más szokásokat, de az életemet jól alakítani csak akkor tudom, ha ezeknél ezerszer fontosabbak számomra a szeretet cselekedetei, főleg amiket nekem kell megtennem, meg azok a szeretetlenségek, amiket mindenképpen el kell kerülnöm. És ebben még csak azt sem mondhatom, hogy ezek rossz szokásaim, mert nem mentségek kellenek, hanem jócselekedetek, elkerült roszszak. Isten országának megvalósítása – a saját életemben – csak rajtam múlik. Ha ezt az életet el tudom kezdeni, akkor az folytatódhat az örökkévalóságban is, de ha csak az önzésemet élem meg, akkor abban is maradok örökre – boldogság helyett.

A szív tisztasága a legfontosabb, mert hiába tudom, értem én „a tutit”, ha érzelmileg nem azonosulok a jósággal, az önzetlen szeretettel, akkor a mindennapjaimat sok hiba, és végül félrecsúszott élet fogja jellemezni. De ha arra törekszem, hogy mindig a lelkiismeretem szerint cselekedjek, és a lelkiismeretemet rendszeresen karbantartom – imával, engem tanítani tudó olvasmányokkal, őszinte beszélgetésekkel, (olyan emberekkel, akiknek szívesen megfogadom a szavát) vagy akár egy jó zenével, akkor boldogan telhet az életem, könnyebben megoldom vagy elfogadom életem nehézségeit, tehát haladgatok a jézusi úton…

Szeptember 9. – Évközi 23. vasárnap – Mk 7,31-37 – „Megnyílnak majd a süketek fülei...”

Jézus egyik csodálatos gyógyításáról hallunk ebben az evangéliumi szakaszban: meggyógyít egy süketnémát. Azt szoktuk mondani, hogy Jézus földi életének a célja elsősorban a tanítás volt – az, hogy megmutassa, hogyan élhet az ember az Atyával harmóniában, hogy lássuk, milyen az Atya által megálmodott ember, gyógyításai pedig küldetésének az igazolását szolgálták.

Itt, a Mk 7,31-37-ben azonban nem ez látszik. A küldetés igazolása helyett sokkal inkább a végtelen szeretet, a határtalan empátia, az egyén messzemenő tiszteletben tartása érhető tetten. Nem a tömeg előtt, mindenki szeme láttára történik a gyógyítás. „Félrevitte őt, külön a tömegtől”: Jézus intim környezetet biztosított neki, majd a gyógyítás után „megparancsolta nekik, hogy ezt senkinek se mondják el”.

Ezen a történeten számomra Jézusnak az Atyától átvett rendkívüli szeretete sugárzik át. Nem erőszakolja rá magát senkire, pláne nem akar senkiből vásári mutatványt csinálni, vagy önmagának helyzeti előnyt kovácsolni. Az egyént tiszteletben tartva azt adja, amire ott, az adott helyzetben az illetőnek szüksége van, és teszi ezt mérhetetlen empátiával, intimitással, szeretettel.

A magam számára két kérdést/tanulságot látok a történetben.

Egyrészt mi az az életemben, a környezetemben, amit nem akarok meghallani? Mi az, amiről nem akarok beszélni? Hol érhető tetten saját bénultságom a hallás és a beszéd terén? Tudom-e ezeket a területeket Isten elé vinni, segítséget kérni Tőle? Meg tudom-e szülni magamban a vágyat arra, hogy ezekből a megkötözöttségekből szabadulást nyerjek?

Másrészt melyek azok a területek, ahol Jézushoz hasonlóan én is oldani tudom mások görcseit az életben? Miben tudok gyógyítóan együttműködni nehéz helyzetű társaimmal? Meg tudom-e látni a szükséget, a segélykérést, a kommunikációs nehézségek mögötti elszigetelődésből szabadulni vágyást? Tudok-e a szükséget látva Jézushoz hasonlóan az Atyához fordulni, és Tőle erőt/áldást kérni a segítéshez?

Hiszem, hogy a szeretettel odafordulás csodákat tesz. Hiszem, hogy Isten meghívott bennünket – a tanításra is, és egymás sebeinek szeretetteljes gyógyítására is.

Szeptember 16. – Évközi 24. vasárnap – Mk 8,27-35 – „...tagadja meg magát!”

Miért akarja Jézus, hogy Péter és a többi tanítvány – akik felismerik benne a Messiást, vagyis a Felkentet – ne mondja el ezt a felismerést senkinek? A Szentírást sokszor olyan megszokással olvassuk, hogy fel sem merül bennünk ez a kérdés. Bulányi György, Gyurka bácsi „Keressétek az Isten Országát” c. művének 112. numerusában részletesen kifejti ennek az igen izgalmas kérdésnek a magyarázatát.

Az utolsó előtti versben Jézus azt mondja, hogy aki követni akarja őt, az *tagadja meg magát.* De ki is ez a *„magam”,* akit meg kell tagadnom? Mivel Jézus nem ad választ erre a kérdésre, ezért az idők folyamán nagyon sok válasz született. Egyes újabb válaszok szerint az *„egónkat”* kell megtagadni. Vagy le kell állítanunk a bennünk levő *„narratív ént”,* amely mindig megmagyarázza a dolgokat, és helyette a jelen pillanatot, a *„tapasztaló ént”* kell megerősítenünk.

A korábbi válaszkísérletek szerint a *bűnös énünket* kell megtagadnunk. Vagy éppen a *vágyainkat.* Ezt az – úgy gondolom, nagyon népszerű – elképzelést megerősíteni látszik Jézus szava az utolsó versben, amely szerint *az Evangéliumért el kell veszíteni az életünket.* Sokan tehát azt gondolták, hogy önfeláldozó életet kell élnünk, lemondani a vágyainkról, és akkor az Evangélium terjedése nyomán egyszer talán eljön egy jobb világ, ahol erre a lemondásra nem lesz szükség. Vagyis megvalósul az Isten Országa.

Csakhogy Jézus nem arra a négy könyvre gondolt, amelyet az evangélisták majd leírnak néhány évtizeddel halála után. És nem is annak a vallásnak a terjedésére, amely majd ezeken az írásokon fog alapulni. Sokkal inkább az evangélium szó eredeti jelentésére, a *„jó hírre”* gondolt. Arra a jó hírre, hogy az Isten Országára semennyit sem kell várni, mert már itt van. És ennek az öröme nem egy olyan távoli jövőben fog bekövetkezni, hanem itt és most.

Ha Jézus szavait komolyan veszem, akkor rájövök, hogy a jó hírnek a legnagyobb akadálya a bennem levő keserűség, megbántottság és félelem. És az én keresztem az, hogy ezekkel szembenézzek. Különben menthetetlenül elszalasztom azt a lehetőséget, amely számomra adatott.

Szeptember 23. – Évközi 25. vasárnap – Mk 9,30-37 – Tanúságtétel Isten szeretetéről

Ajánlott irodalom ezen folyóirat (ÉV) főszerkesztőjének (GA) pirosfehér-zöld színű borítóba kötött sorozatából a mai evangéliumi szakaszhoz olvasható lábjegyzetek, magyarázatok.

Road show, csapatépítő kalandtúra, vidéki bejátszóbulik a fővárosi koncert előtt, drámapedagógia, drámajáték, intenzív hétvége, csoportmunka, brain storming... Ugye ismerős kifejezések és pszichológiai fogások napjainkból?

Kialakult csapatával Jézus kétezer évvel ezelőtt már gyakorolta mindezeket, ma egy „vidéki turnéról” olvashatunk. Kimondott közös cél volt a zsidó vallás megújítása.

Valószínűleg voltunk nyári lelkigyakorlaton, talán táborban is, folytatjuk a rendszeres (?) kisközösségi életet, a csoportmunkát, ami annak a közös célnak a munkálását szolgálja, amelyet a kialakult terminológia szerint Isten Országa építésének mondunk, és reményeink szerint azt is jelenti.

Ezért olvassuk éppen ezt a folyóiratot, abban éppen ezt az írást, üljük meg a vasárnapot, gondolkodunk a mai evangélium üzenetén, mert úgy véljük, hogy abból személyesen nekünk szólhat valami. Próbálunk állást foglalni, valamint konkrétan cselekedni is. Mindent igyekszünk alaposan körüljárni, nehogy a közömbösség vétkébe essünk, de kihasznált, rászedett balekok sem szeretnénk lenni. Miről is beszél kétezer év távlatából – mindenféle áttételekkel – ma éppen számomra – Jézus? Mi Isten elgondolása rólam?

Miközben végigfutnak az agyamban ezek a gondolatok, máris szembesülök a teremtettségemmel, hiszen a gondolataim is ezért születhetnek! Miképpen vagyok is része

ennek a valóságnak? Mi a szellemi tevékenység? Csak számunkra kell hozzá az agy (amíg tart a földi létünk)? Azután? Na meg előtte? Az agyam akadályoz, vagy egyelőre nincs is más lehetőség, mint azon keresztül próbálkozni? Hogy jön mindehhez a lélek (Lélek)???

„Aki ezek közül egyet befogad, engem fogad be.” Sőt egyenesen az Atyát! Tényleg segítésre szoruló emberáradatról van szó, vagy manipulált szörnyűség az egész migránskérdés? Az jól látható, hogy a média teljes tárházával céloz meg mindenkit, akit csak elér, álljanak bármelyik oldalon is a megszólítottak.

Jézus találkozott ezzel? Hogyan viszonyult hozzá? A mai világ természetesen összehasonlíthatatlan az akkorival, de az erkölcsi normák ugyanazok! Az azért látható, hogy Jézus nem a segítésben örlődött fel. Egyetlen célja volt, a zsidó vallás megújítása oly módon, hogy tanúságot tesz Isten szeretetéről. Semmi másban nem „utazott”, csak ebben. De ő is felhasználta a rendelkezésére álló – akkori tömegkommunikációs – lehetőségeket. Zsinagóga, tekercsek, felolvasás, magyarázat, mesterektől tanulás, hegyoldalon, csónakból (vízen messzebb száll a hang!), hirdetés, mások befolyásolása (tanítványi körök). Követői ugyanazt tették, ezért rögzültek a tanítások. Amik maradtak, azokból kell mindig értelmezni az eredeti Üzenetet.

Lassan rájönnek a hozzáértők, hogy az csak néhány mondat, amit ráadásul még torzítanak is a köréje „költött” történetek, a meseszerű keleti elbeszélésmód. Mi pedig gyakran elveszünk az ezek felett képződő értelmezési vitákban. Vigyázat, mert a teológiában bele lehet csúszni a vetélkedő vitákba, ami végül is hiú okos emberek huzakodása lesz, hogy ki a nagyobb tudós (ld. a tanítványok útközbeni vitáját). Jézus aztán megtartja az eligazítást. Tulajdonképpen nem mindegy, hogy hol, mikor, milyen körülmények között tanított Jézus? A lényeges az, hogy mit mondott Istenről, persze azt is a maga tudása szerint. Nem kellene most belevesznünk az Emberfia-Istenfia-Szentháromság értelmezésbe...

Nagyon kell ügyelnünk arra, hogy mit hallunk meg a hihetetlenül ránk zúduló információáradatból. Mi az, amit komolyan veszünk, mi az, amit meg sem hallunk, mire áldozzuk legnagyobb kincsünket, az időt? Egyáltalán, mi a mi társadalmi, magyarságbeli, egyházbeli... felelősségünk, kötelezettségünk? Tekintettel kell lennünk arra, hogy a segítés következtében ne kerüljünk önfeladási helyzetbe, felelősséggel tartozunk a ránkbízottakért is.

Jézusra is próbáltak ráerőltetni szerepeket, de mindvégig megmaradt a saját önazonosságánál. A mai tanítás szerint kiállt az akkor szinte kisállatként kezelt kisgyerekek mellett. Felvázolta azt is, hogy milyen sors vár arra, aki ilyen ügyeket vállal fel.

Szeptember 30. – Évközi 30. vasárnap – Mk 9,38-43.45.47-48 – Jó tanácsok

„Mester, láttunk valakit, aki a te nevedben űz ki ördögöket, és eltiltottuk, mert nem követett minket.”

A tanítványok körében megjelenik az irigység, hiszen úgy gondolhatták: mivel Jézus őket választotta ki, ők a „hivatásosak”, ők kapták a küldetést, hogy Jézussal egyetemben csodákat műveljenek. Erre egy kívülálló is ördögöt űz. Vajon a hatalmukat féltik? Jogosan háborodtak fel? Irigység, féltékenység, viták…

A tanítványok után is sorra jelentek meg ezek a tulajdonságok a történelem folyamán az Egyházban, és gátolják az egység erősödését. Jézus válaszában azonban megfigyelhető az ökumenizmus. Nem ismerhette az ördögűzőt. Feltehetőleg utazó ember volt, akire itt-ott ragadtak fél szavak, így halhatott a „Jézus nevében imádkozásról” is. Jézus elfogadó vele szemben, hiszen nem az számít, ki követi őt, hanem hogy hittel cselekszik-e, és megláthatott benne valamit, hiszen a nevében gyógyított. Így Jézus elfogadta az illetőt, bár nem tartozott szorosan közéjük. „Aki a nevemben csodát tesz, nem fog egykönnyen szidalmazni.” Nem tanítványa, de a nem szidalmazást is tekinthetjük egyfajta félsikernek a tanítványsághoz vezető úton.

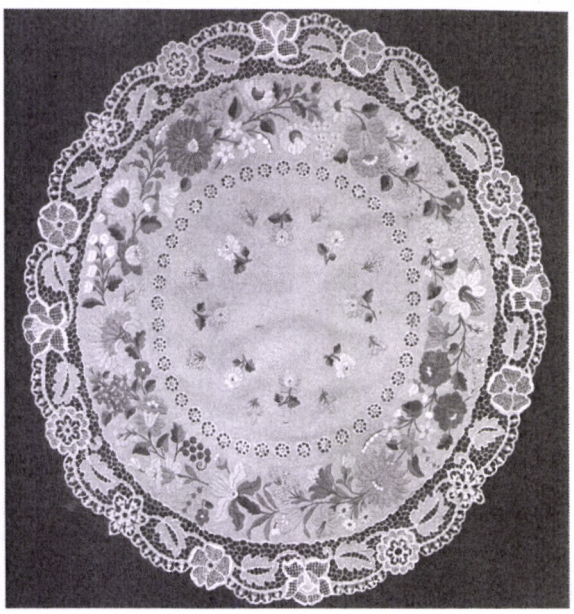

„Aki csak egyet is bűnre csábít a hívő kicsinyek közül, annak jobb volna, ha malomkövet kötnének a nyakára, és a tengerbe dobnák.”

Az ige második részének kiemelését nézhetjük úgy is, mint Jézus (és Márk) jó tanácsát a lelkipásztoroknak és közösségeknek. (Márk evangélista is közösségvezető volt.) Jó tanács és ajánlás, hogy a keresztényeknek – nekünk – példamutatással kell élniük a világ felé, nem megbotránkoztatással, hanem jótettekkel kell megmutatnunk, terjesztenünk és továbbadnunk Isten országának örömhírét, hogy Jézus ma is él.

Jézus arra utal, hogy a vágyaink, cselekedeteink nem mindig az Atyát szolgálják, egy-egy kimondott gondolat, cselekedet elszakíthat tőle minket. Ezzel szemben a mai kor arra sarkall minket, hogy éljünk a vágyainknak, sőt azt sugallja, hogy elfojtásuk egészségtelen lehet számunkra. Ha a bűnt bibliai szemszögből nézzük, tekinthetjük úgy is, mint „eltérést a használati utasítástól”. Vajon mi történik, ha egy műszaki cikket nem rendeltetésének megfelelően használunk? Elromlik, és vagy szervizbe visszük, vagy kidobjuk.

Jézus szerint a bűn nem kívülről fakad, hanem belülről. Megbotránkozhatunk szavain, de ezek csak jelképek. Jézus arra sarkal minket, hogy ne csak és kizárólag önmagunknak éljünk, hanem adjuk át magunkat az Atyának, helyezzük gondjainkat, kéréseinket eléje, és bízzunk benne. Tegyük fel magunknak a kérdést: Ma mire hív engem Jézus? Ha válaszra lelünk, ismételjük meg naponta, és garantáltan nem fogjuk elveszíteni a lábunkat, szemünket, kezünket.

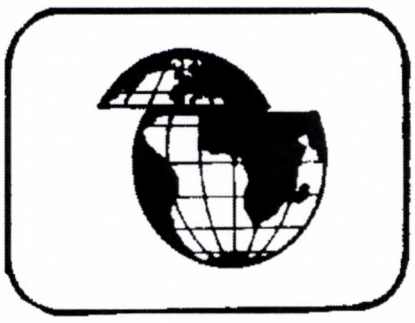

Negyven katolikus intézmény kivonja befektetéseit a fosszilis iparágból

Negyven katolikus intézmény – köztük olasz, belga, brit, ausztrál és dél-afrikai egyházi szervezetek – döntött úgy, hogy kivonja tőkéjét a fosszilis ágazatban érdekelt vállalatokból. A tőkekivonás várhatóan néhány év alatt zajlik majd le.

A szervezetek Ferenc pápa 2015-ös, *Laudato si'*, azaz „Áldott légy” című, A közös otthon gondozása alcímű enciklikájára hivatkozva határoztak így. A pápa ebben a környezet védelmére buzdít, és hangsúlyozza, hogy az éghajlatváltozás elleni küzdelemben mennyire fontosak az olyan befektetések, amelyek egy karbonsemleges gazdaság kialakítását hivatottak elősegíteni (további információ a környezetvédelmi enciklikáról a Kislábnyom hírlevél 69. és 74. számában).

A tőkekivonást támogató Katolikus Világmozgalom a Klímáért ügyvezető igazgatója, *Tomas Insua* szerint jól látható, hogy a fosszilis iparágból történő tőkekivonás egyre nagyobb arányú. A tőkekivonást végrehajtó 40 szervezet ezzel a lépéssel egyértelműen azt üzeni a kormányoknak és a fosszilis iparágban érdekelt cégeknek, hogy üzleti modelljük nincs összhangban az éghajlat védelmével és egy fenntarthatóbb társadalom kialakításával. A katolikus klímavédelmi csoport jelentése szerint a szervezetek több mint 5 milliárd dollár értékű fosszilis befektetés kivonására tettek vállalást.

A 40 intézmény közül sokan elismerték, hogy Ferenc pápa inspirálta őket a cselekvésre. Egy dél-afrikai katolikus szervezet nyilatkozata szerint a fosszilis befektetések megszüntetése az egyik módja annak, hogy megvalósuljanak a *Laudato si'* enciklika tanításai. A német *Bank für Kirche und Caritas* nyilvánosan el szeretné határolódni az olyan beruházásoktól, amelyek a rendkívül szennyező fosszilis energiahordozókhoz (pl. szén, olajhomok és olajpala) kapcsolódnak, és más katolikus befektetőket is a tőkekivonási koalícióhoz való csatlakozásra buzdít. Egy ír egyházi szervezet pedig közölte, hogy az éghajlatváltozást mérséklő, fenntartható befektetésekbe kívánja helyezni a fosszilis beruházásokból kivont tőkéjét.

Domenico Sorrentino olasz püspök kifejtette, hogy a tőkekivonással Assisi Szent Ferenc példáját igyekeznek követni, aki nagy szeretettel viseltetett a teremtett világ iránt. „Az egyház, hallva a Föld és a szegények jajveszékelését, nem maradhat közömbös a küszöbön álló klímakatasztrófával szemben, amely igazságtalan módon sokkal jobban sújtja a szegényeket és a sérülékeny közösségeket. Az egyház tenni akar azért, hogy sikerüljön felülkerekedni egy olyan gazdasági és energetikai rendszeren, amely nagymértékben rombolja közös otthonunkat. A teremtett világ gondozásához egységre, eltökéltségre, megosztásra és imádságra van szükség” – fogalmazott a püspök.

Fordítás és összefoglaló:

Király Andrea

Forrás: Kislábnyom hírlevél, 2017. október

A „Made in Europe” ruhacímke gazságos igazsága

Nagyon lassan, de tudatosul bennem és környezetemben, hogy hosszú távon nem lesz „kifizetődő” olcsó ruházati cikkeket vásárolni: embertársaink és környezetünk kizsákmányolásának *„vére tapad”* nagyon sok ruhadarabhoz. Természetesen nincs jogom nekem, a Kislábnyom hírlevél szerkesztőjének minősíteni más emberek választási lehetőségét, de tanácsot, felvilágosítást adhatok.

A földrajzilag tőlünk távol eső katasztrófák, rossz példák valószínűleg nem tudnak lelkileg mélyen megérinteni. Banglades, India vagy Törökország embertelen varrodáin legfeljebb sajnálkozunk, de a közelünkben működő ruhagyárak munkásai közül még ismerhetünk is néhányat.

A *Clean Clothes Company* szervezet jelentéséből kiderült, hogy a Benetton, Esprit, Hugo Boss, Zara, GEOX, Vera Moda, H&M és más ismert divatmárkák menedzsmentje az olcsó, kiszolgáltatott, jövőkép nélküli kelet-európai munkaerőből is profitál. A szervezet által készített tanulmány szerint *Kelet-Európában* – Magyarországon, Szerbiában, Ukrajnában stb. – mintegy *3 millió* munkás dolgozik nyugat-európai világmárkáknak, létminimum alatti bérért.

A civil szervezet felmérése rácáfol arra a reményre, amely szerint a ruhadarabokon olvasható „Made in Europe” azt jelentené, hogy a termék fenntartható, etikus és *tisztességes körülmények* között készült.

A „Stiched Up” jelentése szerint el kell felejtenünk, hogy ha többet fizetünk egy ruhadarabért, vagy ha az Európából származik, akkor az egyértelműen azt jelenti, hogy mindenképp etikus körülmények között készült.

Legyünk tehát körültekintőek, kutassunk! A választásban segítséget adhatnak például a nemzetközi *Ethical Consumer* nonprofit szervezet útmutatói, amelyek különböző termékkategóriákban értékelik a gyártókat. Vagy keressük a méltányos és környezettudatos kereskedelem emblémáit a ruhákon.

Fordítás és összefoglaló:

Péter Emőke

Forrás: Kislábnyom hírlevél, 2017. november (*www.kislabnyom.hu*)

TARTALOM

Tanulmány
Eugen Drewermann: Ki vagyok én valójában? 2-3
Henri Tracol: Gurdjieff és a lény tudománya 4-7
John O'Donohue: „Furcsa itt lenni" 8-9
Farkas István: A fa lelke és a lélek fája 10-13
Szita Annamária: Cselekvés és szemlélődés 14-15
Hanna Wolff: Jézus, a férfi (IV. rész) 18-20
Meditáció
XXIII. János pápa: A higgadtság tízparancsolata 15
Mese
Leszkay András: Cirmos a Balaton körül 16-17
Megemlékezés
† Benyhe Jánosné:
A szeretet mint válaszaz emberi lét kérdésére 21-22
† Dieter Kirschner temetési beszéde 23-24
Debreczeni Zsuzsa:
Megemlékezés a Gondviselés tökéletességéről 25-26
Novella
Garay András: Erdei ház 26
Elmélkedések
Vasárnapi szentírási elmélkedések 27-30
Környezetvédelem
Negyven katolikus intézmény kivonja befektetéseit 31
A „Made in Europe" ruhacímke gazságos igazsága 31

Gőg

Amikor megszülettem, első gondolatom az volt: Miért vagyunk mi egyformák? Én egyéniség akartam lenni. Nem akartam zöld lenni, mint a többi fűszál. Nem akartam kicsi, földhöz ragadt és néma lenni.

Sokat küzdöttem azért, hogy más legyek, mint a többiek. Gyökereimmel messze elnyúltam a talajban, hogy minél több vizet szívjak magamba. Nyújtózkodtam, hajlongtam, hogy engem érjen a legtöbb napfény. A körülöttem lévő fűszálak lassan kifakultak, elszáradtak.

Én növekedtem; már tízszer magasabb voltam társaimnál. Egy reggel végre megszólaltam. A magasból beláttam az egész mezőt, és énekem hallatán a madarak elbújtak szégyenükben. Egyéniség voltam.

Egy nap óriási szél kerekedett. Belekapott hosszú, karcsú testembe, és magával vitt. Kitépett a földből. Sikítottam, de ő nem figyelt rám, csak vitt fel a magasba. Aztán leejtett. Fűszálak közé estem. Még láttam, ahogy közel a talajhoz, szorosan egymásba kapaszkodva ellenállnak a szélnek. Közülük nem vitt magával senkit.

Kőszegi Dalma

„Érted vagyok"

(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata
XXIX/4, (170.) szám
Megjelenik évente hatszor
Alapította: Simonyi Gyula
Szerkesztőbizottság:
Bajnok Dániel
Deliné Szita Annamária
Demeczky Jenő
Garay András
Garay Zsófia
Gromon András főszerkesztő
(Tel.: 06-26/334-155)
Kovács László
Schanda Beáta
A címlap emblémáját Magyar Mihály,
a rovat-emblémákat és a Moha-mesék
illusztrációit
Garay Dóra készítette.
Kiadó: BOKOR
Közösségfejlesztő Kulturális Egyesület
Székhely: 1012 Budapest, Attila út 113.
Felelős kiadó: Véghné Ilkó Györgyi
Szerkesztőség:
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.
Internet: www.ertedvagyok.hu
E-mail: gromonandras@gmail.com
A lap az „Ingyen kaptátok,
ingyen is adjátok" (Mt 10,8) szellemében
szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl.
Minden írásért szerzője felelős, és az nem
feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki.
Az „Érted vagyok"-ban közölt anyagok
(a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás
nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés
esetén tiszteletpéldányt.
Kéziratot nem őrzünk meg,
s nem küldünk vissza.
Készült: FÉBÉ Ev. Szeretetszolgálat, Piliscsaba
Tördelő: Szitár Zsolt
Felelős vezető: Dávid István
ISSN 0865-8021 (Nyomtatott)
HU ISSN 1588-0400 (Online)

Bimonthly newspaper of „BOKOR Közösségfejlesztő Kulturális Egyesület", about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education and radical renewal movement in the Hungarian Catholic Church.
The materials published by „Érted vagyok" can be republished free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentary copies in case of republication.

ELŐFIZETÉS

A befizetés lehetőleg ***banki átutalással*** a lapot terjesztő KISZE Bt. számlájára (10918001-00000057-09540006), vagy az Unicredit Bank bármely fiókjában a fenti számlára történő ***pénztári befizetéssel*** történjék. Rózsaszín ***belföldi postautalvánnyal*** is lehet, ekkor a KISZE Bt. *és* a bankszámlaszám kerüljön a címzett helyére. – A „Közlemény" rovatnak ***mindhárom esetben tartalmaznia kell*** az előfizető nevét és címét, valamint az „ÉV"-jelzést és a példányszámot. – A terjesztéssel kapcsolatos bármilyen ügyben Gromon András főszerkesztőtől lehet tájékoztatást kérni.

Előfizetési díj 2018-ra (postaköltséggel):
Belföldre: 3000,- Ft
Szociális előfizetés:
a szerkesztőséggel történt egyeztetés szerint
Külföldre:
Itthon forintban előfizetve: 5000,- Ft

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat.
Köszönjük az adományokat
és a terjesztők munkáját.
A lap esetleges jövedelmét
a Kiadó szociális célokra fordítja.

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata

XXIX. évf. 5. szám

2018. október

300,– Ft

Hogyan zárul az életkör?

A holtak tanítása

Eutanázia?

Kardos Mihály életpéldája

Pálos Antal börtönemlékei

Moha-mese

Jézus, a férfi

Szembesülés a szegénységgel

Joan Baez búcsúja a színpadtól

Vasárnapi szentírási elmélkedések

Környezetvédelem

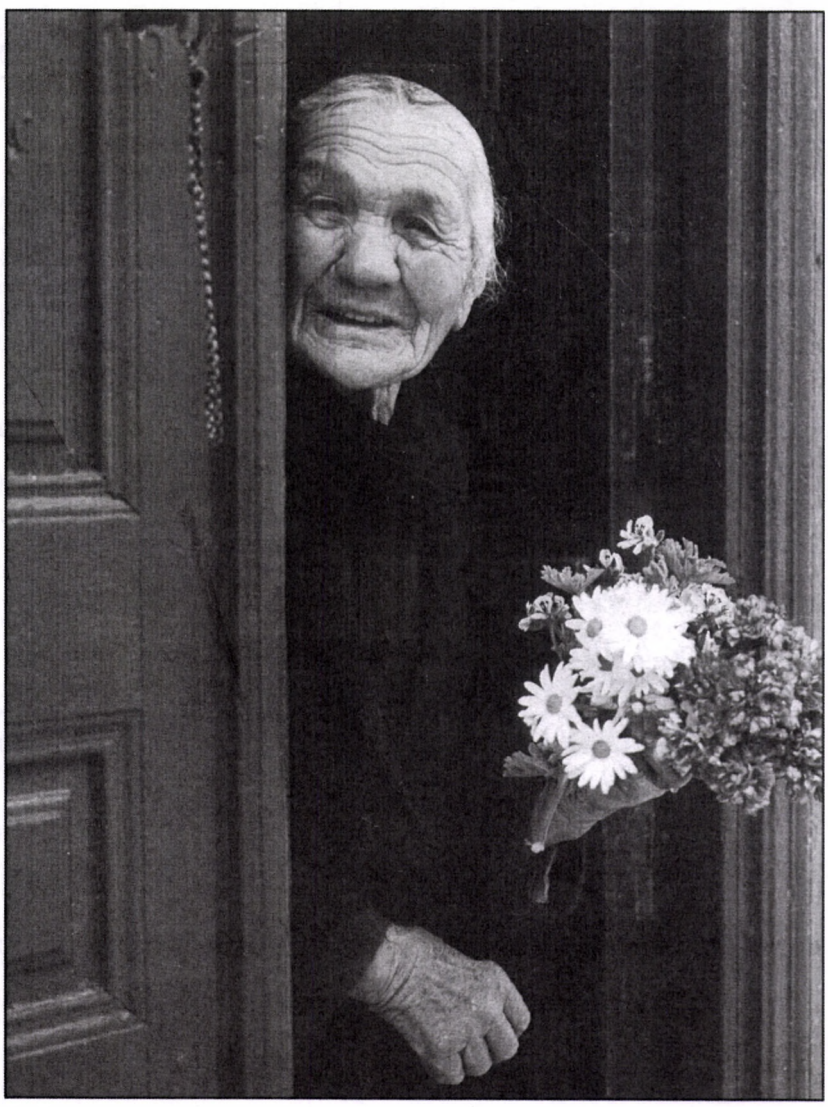

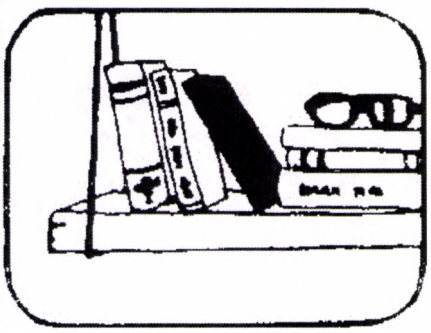

Doris Weber

Hogyan zárul az életkör?

Békés elválás az idős szülőktől

Hat évvel ezelőtt kezdődött, amikor Szilvia észrevette: „Anyukámmal valami nem stimmel. Ajtót nyitott nekem, és teljesen furcsán volt öltözve. Mint egy iskolába induló gyerek. Nadrágszoknyát és színes pulóvert viselt, haját két kis copfba fonta.” Így kezdődött minden. Szilvia édesanyja visszaváltozott azzá a kislánnyá, aki egykor volt, csaknem nyolcvan évvel korábban. Szilvia számára ez komoly vészjelzés: „Most már vigyáznom kell az anyámra. Most minden másképp lesz. Az anyámból a gyerekem lesz.”

Az élet kétségtelenül drámai eseményei közé tartozik ez a szerepcsere. Amikor a gyerekek szüleik szüleivé válnak. Amikor a szülők idősek és betegek lesznek, és kérdő tekintetük irányul fiukra vagy lányukra: „Kész vagy-e arra, hogy vállald szüleid gondozását, ápolását?” Szilvia kezdetben berzenkedett: „Miért került ez az egész teher az én vállamra? Miért pont én? Gyerekkoromtól fogva mindig csak anyám szolgálólánya voltam, és most megint az legyek?”

Az egészségtudós *Annelie Keil* szüleiket ápoló fiakkal és lányokkal dolgozik szemináriumain. Az érzelmek új tájékáról beszél, ahová az idős szülők most gyerekeikkel együtt belépnek, hiszen most fájdalmakkal, csalódásokkal, bűntudattal teli időszak kezdődik – és szerencsés esetben szeretettel és gondoskodással teli időszak. Annelie Keil elviselhetetlen kettőséget emleget: „Némely szülőknek még jobban kiéleződnek azon jellemtulajdonságaik, amelyeket már korábban sem szívelhettünk bennük. Provokálnak, és olyan reakciókat váltanak ki gyermekeikből, amilyenek korábban nem jellemezték őket.” Egy fiú például ezt mesélte: „Sosem tudtam, milyen türelmetlen vagyok apám etetésekor. Gyorsan a szájába tolom a kanalat, ideges, rohanó vagyok, mindig valahol máshol szeretnék lenni.” Vagy a felnőtt gyerekek azon bosszankodnak – ugyanúgy, mint korábban is –, hogy apjuk vagy anyjuk sosem köszön meg semmit. „Éppenséggel nem magától értetődő, hogy eme utolsó életszakasz során hirtelen megelégedésben oldódik fel minden olyan nehézség, amely a hosszú közös történet idején keletkezett.”

Uschi K. 25 éven át vezetett egy idősotthont. Megfigyelése szerint az idős szülők ápolása mindmáig túlnyomórészt a lányok vagy a menyek feladata. Olyan kötelezettség ez, amely olykor nagyon kínterhes feladattá válhat. *Uschi K.* visszaemlékszik egy lányra, aki ezt mesélte el neki: „Anyám pokollá tette számomra az életet, nagyon rossz gyerekkorom volt, anyám mindig egyszerűen rossz volt hozzám. Aztán egyre rászorulóbbá vált, és előállt az a helyzet, amikor már nekem kell segítenem neki. A baráti kör és a szomszédok is elvárták tőlem, hogy törődjek az anyámmal. Mindvégig rossz maradt hozzám. Ennek ellenére hetente háromszor meglátogattam, sétálni mentem vele, beszélgettem vele. Eltűnődöm azon, miért teszem ezt magammal, hiszen ő sosem tett velem jót egész életemben. Azt hiszem, mindig arra vártam, hogy a végén mégiscsak valami kedveset mond nekem.” Az anya azonban anélkül halt meg, hogy egy kedves szót szólt volna a lányához. A seb nyitva maradt, a kör nem tudott bezárulni.

Belsőleg távolságot kell tartani, tanácsolja *Annelie Keil.* Segít, ha azt mondjuk: ez az asszony, ez a férfi most már nem kizárólag az anyám, az apám, hanem egy idegen, beteg ember, aki nem tud megsérteni engem, és akit ezért nem kell durván félretolnom. A szülők iránti szeretet helyett most felebaráti szeretetre van szükség.

Az öregedés és a meghalás folyamata sokáig tarthat. Vesződséges, lopakodó folyamat ez. Az út fokozatosan lefelé vezet. Fáj erre gondolni. És félelmet kelt. Apa, anya, hiszen még oly sok időtök van – fohászkodnak szívük mélyén a gyerekek. És olykor egészen hirtelen történik meg, egyik napról a másikra. Egy elesés, egy agyvérzés, demencia... Valami nem stimmel a papával vagy a mamával.

A fiak és lányok, még ha évtizedek óta felnőtt emberek is, valamiképpen mindig gyerekek maradnak, a szülők pedig valamiképpen mindig szülők maradnak. Egészen mélyen minden emberben ott szunnyad az a vágyakozás, hogy az élet ebben a rendezett sorrendben, megbízható pályán fusson végig. Hiszen apa és anya mindig olyan egészséges és erős volt, és mindig értem éltek. De a gyengülő szülőkkel szembesülve ez a gyermeki hit azzá a szomorú bizonyossággá foszlik, hogy valamennyien megöregszünk, és halandók vagyunk, s az élet véget ér. Ezért olyan nehéz a szóban forgó szerepcsere. Ha a viszonyok fejtetőre állnak, ha a gyerekek szüleik szüleivé válnak, s a szülők gyermeki mintákba esnek vissza, akkor súlyos érettségi vizsga kezdődik a családban. Mert a régi történetek, amelyeket a hétköznapok rutinja révén oly sok éven át figyelmen kívül lehetett hagyni, el lehetett fojtani vagy el lehetett hallgatni, most kínzó szellemekként bukkannak a felszínre, és kegyetlen tréfát űznek szülőkkel és gyerekekkel egyaránt. *Insa Fooken* fejlődéspszichológus a gyerekszobába való visszatérésnek nevezi ezt a folyamatot: „Ekkor az embernek néha az az érzése, hogy a kapcsolatok korai dinamikája újból és újból terítékre kerül, és ránk nehezedik, s hogy mindig ugyanaz a harc folyik, ugyanazok a szemrehányások hangzanak el: ‚Te sosem hallgattál meg, sosem szerettél engem, mindig másokat részesítettél előnyben, számodra közömbös voltam; te mindig csak magadra gondoltál, mindig csak azt tetted, amit te akartál...’”

Szilvia, egy hatvan év fölötti nő számára a szerepcsere után elviselhetetlen volt az élet: „Nagyon rossz volt. Ez a gyerekkoromból is következik. Nagy szerepet játszik, ha az ember oly sok, az egészen korai időkből származó csalódást cipel

magával, amelyek ezekben a pillanatokban ismét felszínre törnek. „Anyámnál tett látogatásaim után, amikor hazamentem, az autóban hangosan zokogtam, mivel éreztem: Olyan volt, mint régen. Olyan vigasztalan. Olyan szeretetlen. És most megint kapsz egyet a fejedre. Tulajdonképpen semmit sem teszel jól. Mihelyt túlságosan közel kerültem az anyámhoz, kitört ez a heves agresszió. De amikor aztán láttam, hogy milyen tehetetlen, oly sok szeretetet és vonzalmat éreztem. Mindig sírnom kell, ha erre gondolok.”

Insa Fooken arról beszél, hogy a gyerekek és az idős szülők számára egyaránt gyógyító hatású, ha a végén bezáródhat az életkör. Nagy ajándék, ha ez sikerül: „Az embernek valószínűleg késznek kell lennie arra, hogy olyan légkört hozzon létre, amelyben ez a befejezetlen helyzet lezárulhat. Bátorság kell a kísérletezéshez, hogy meglássuk, mi történik, ha másképp szólítom meg őket, ha megérintem őket, ha egyszerűen témává teszek bizonyos dolgokat, amelyek sosem voltak témák, ha elmesélek valamit, énekelek, ha becézgetem őket – vagyis csupa olyasmit csinálok, amit korábban talán sosem csináltam. A gyerekek ekkor ezt az üzenete küldik: Kedvellek! És ez azért olyan fontos, mivel a megkeményedett kapcsolatokban sosem mondtuk ki: Nem szeretek mindent benned, de bizonyos vonásaid tetszenek nekem. Segíthet, ha olyan közös pontokat keresünk, amelyek a szülőt és a gyereket egyaránt megörvendeztetik. Akkor talán mégiscsak elkezdődik egy másfajta dinamika.”

Szilvia kiengesztelődött az anyjával. Mióta anyja egy idősek otthonában él, egészen más kapcsolatra talált vele: „Békét kötöttem vele. Azt akartam, hogy megtaláljuk az egymáshoz vezető utat. Azokban a pillanatokban, amikor megismer, olykor aggódva megkérdezi: Csak nem hagysz egyedül? Én pedig azt felelem: Hiszen veled vagyok, ne aggódj! Mire ő azt mondja: De hát korábban én is egyedül hagytalak téged. Aztán megfogjuk egymás kezét, megsimogatjuk egymást, s ezek olyan érintések, amelyek egyesítenek minket. Azt mondom neki: Mi kedveljük egymást, most itt vagyok, és jó úgy, ahogyan van. A régi sebekről már nem kell beszélnünk.”

Az effajta légkör képes lekerekíteni egy-egy „sarkos kört”, és aztán csodálatos dolog, ha egy anya azt mondja a lányának: „Egészen kedves ember voltál számomra”, majd lehunyja a szemét, és meghal. Az ember persze most sajnálkozhatna is emiatt, és azt mondhatná: rettenetes, hogy 65 évesnek kell lennie valakinek, hogy azt hallja a szüleitől azok életének utolsó másodperceiben, hogy szerették őt. De ez a rövid pillanat képes begyógyítani egy életen át vérző sebet, és ez a boldogságérzés aztán örökre megmarad.

És ha a sarkos kör nem válik kerekké, ha az anya vagy az apa hátat fordítva, hallgatva, a gyermekeihez intézett jó szó nélkül ment el a világból, jóllehet mindenki esdeklően azt kívánja, hogy a végén minden jó legyen?

Insa Fooken pszichológus azt mondja: „Akkor ezzel is együtt kell élni. Akkor talán segít a tudatos emlékezés – de semmi perlekedés, az csak megkeményít. Még egyszer reflektálni kell arra, kik voltak a szülők, és miért váltak olyanná, amilyenné. Nem azért, hogy mentegessük, hanem egy kicsit megértsük őket. Olykor létezik olyasmi, hogy 'pótlólagos szeretet'. Esetleg még a szeretet utólagos jeleit is ki lehet mutatni.”

Szilviának ma szép napja volt. Anyja érintései, mosolya – mintha köszönetet akart volna mondani. És Szilvia olykor eltöpreng: „Milyen leszek én, ha ilyen öreg leszek?” Tudja, hogy már nincs sok ideje, amit anyjával tölthet, ezért minden közös óráért hálás: „Amikor beültetem a tolószékbe, és kimegyünk a környékbe, mindketten elégedettek és boldogok vagyunk. Nem hiszem, hogy nehéz lesz számomra az a nap, amikor eljön a búcsú ideje. Szomorú leszek, de megtaláltuk a békénket, elmondhatjuk, hogy közös életünkben semmi sem maradt nyitva, minden kerek lett, minden jól van. És ez a bizonyosság anyám halála után is velem marad majd.”

Forrás: Publik-Forum Extra, 2015. november

Jó halál

Egy ápoló elmélkedik az eutanáziával és a teherviseléssel kapcsolatos élettapasztalatáról

Összegömbölyödve egy kanapén, amelyet egy ülőgarnitúrából hoztak össze, Billnek nyilvánvalóan nem volt nyugalma. Sápadtan és nyúzottan, grimaszolva, lassan mozgott, esetenként egy-egy rándulással a végtagjaiban. Londonban, egészségügyi ápolóként AIDS-eseket segítve egy keresztény karitásznál, már láttam ezt a tünetet.

– Mióta van így? – kérdeztem Iant, egy harmincas éveit járó szemüveges fiatalembert, aki Bill segítőjeként mutatkozott be.

– Valójában az elmúlt néhány órában. Többé-kevésbé amióta hazajött – válaszolta Ian, alig leplezve szorongását és fáradtságát. – Tud valamit tenni érte?

Számtalan ok volt az aggódásra. Billt, akinek AIDS-el összefüggő nyirokcsomó-daganata volt, most bocsátották el egy kórházból, ahová egyfajta tüdőgyulladással vették fel, ami az AIDS-esek egyik jellemzője volt akkoriban. A helyzet kemény valósága az volt, hogy hazajött meghalni.

Ian elmondta, hogy ő és Bill már tíz éve együtt élnek. Mindketten a médiánál dolgoztak, és élvezték a sikeres karriert. Amikor nyolc évvel korábban Billt HIV-pozitívként diagnosztizálták, még egy ideig állták a sarat, és virágoztak. De Billnél egyszer csak kifejlődtek az AIDS-el kapcsolatos betegségek, szabadúszó foglalkozása bedöglött, és Ian lett mindkettőjük eltartója, egyedüli kenyérkeresője. Azok a barátaik, akik nem szüntették meg velük a kapcsolatot, túl messze lak-

tak ahhoz, hogy az erkölcsi támogatáson túl bármit is tudtak volna nyújtani nekik, családjaik viszont semmit sem kívántak tenni velük.

Másnap késő reggel mentem hozzájuk, hogy megnézzem, minden rendben van-e náluk. Bill átaludta az éjszakát, és kevésbé kimerültnek látszott. Ian is pihentebbnek látszott, azonban érzékeltem, hogy nem túl nyugodt. Miközben új infúziót raktam össze a konyhában, Ian bejött, és halkan becsukta az ajtót, hogy Bill ne hallja.

– Lesz még jobban, mint tegnap este volt? – kérdezte.

– Ameddig a tüneteit enyhíteni tudjuk, elviselhető lesz számára – feleltem. – De folyamatosan gyengülni fog, nem tartom valószínűnek, hogy jelentős javulás állna be a betegségében.

Ian zihálva lélegzett.

– Be tudná neki adni az egész morfiumot? – kérdezte.

– Ez elfojtaná a lélegzését, és meghalhatna – válaszoltam, gyanítva az elkövetkezendőket.

– Nem akarom, hogy szenvedjen. Meg tudná most...? Tudja, megerősíti... És békésen átsodródna...

Az utolsó pillanat

Számos férfit és asszonyt gondoztam élete végén, és amennyire lehetett, megpróbáltam, hogy az történjen velük, amit „jó halálnak” neveznek, de nem minden betegemnél sikerült. Néhány dolgot nem lehet ellenőrzés alatt tartani. Annyit tudok, hogy egyik betegem sem szenvedett rossz ellátás miatt. Sok „Billt” ismerek, akiknek rosszul tervezték meg az elbocsátását, és akik külön támogatást igényeltek, miután hazakerültek.

Saját anyámnál első kézből tapasztalhattam ezt. Elbocsátották a kórházból akkor, amikor nem volt, aki otthon gondozza. A nővéremnek azonnal mindent félre kellett dobnia, hogy sok száz kilométerről anyához utazzon. Nővérem órákon belül könyörögve hívott, hogy jöjjek segíteni, mert anya elesett, miután leszállt a vécéről.

Anyám állapota zuhanórepülésben volt, így a következő hat hétre, amíg őt utolsó napjaiban gondoztuk, áttelepítettem ugyancsak fiatal családomat és a munkámat. Az a támogatás, amit a barátoktól, a családtól, orvosától és a közösségi nővérektől kapott, mindent megváltoztatott.

Ennek eredményeként utolsó napjaiban anyám láthatta kisunokája első lépéseit. Apósom, egy anglikán lelkész látogatta úgy, hogy utolsó idejében betegágyában osztozhatott családjával az együttlétben és az imában. Gyerekei, családja és barátai körében halt meg, abban az ágyban, amelyet apámmal osztott meg, aki két évvel korábban távozott; abban a házban, ahol hetvenkét évvel korábban született. Ez az volt, amit jó halálnak nevezhetek.

Bill és anyám számára, kéznél lévén azok az emberek, akiket szerettek, ez az a „tünetkontroll”, amire leginkább szükségük volt. El tudtam látni őket diamorfin injekcióval, hogy elkerüljék a fájdalmat és a hányingert, megforgattam őket, hogy elkerüljék a felfekvést, és megetettem őket annyival, amit képesek voltak elfogadni és élvezettel elfogyasztani. Mindez együtt az alapvető, lényegbevágó és jó szakápolás. De voltak olyan emberek, akiket a szomszédok szerettek, ezért érezték, hogy saját életüknek még van jelentése és értéke, és ez valóban más volt. Anyám számára például hatalmas vigaszt jelentett abban a tudatban fejezni be napjait, hogy az ő Urával lesz.

Billről csak pár napig gondoskodhattam, mielőtt természetes körülmények közt elhunyt. Ian hamar észrevette, hogy Bill megvigasztalódott, és hogy amit ő akart, az több, mint viszlátot mondani a hozzá közel állóknak. Bill családja végül eljött meglátogatni, ahogy néhány legdrágább barátja is, és így haldoklásának napjait nem teljes elkülönültségben töltötte.

Amikor a temetés után találkoztam Iannal, bevallotta, hogy ha engedtem volna neki azon a szombat reggelen, és túladagoltam volta Bill morfiumát, ez megakadályozta volna a búcsúzás esélyét. Ez így jobb vég volt, Iannak félelme és fájdalma közepette elégtételül szolgált, hogy Bill mások szeretetét érezve halt meg.

A legtöbb szenvedő ember élettapasztalata az élet végén végül is spirituális abban az értelemben, hogy elveszettnek, elkülönültnek, félelmetesnek és támasz nélkülinek élik meg a helyzetüket. Jellemzőjük a félelem, hogy teher vagy a téged szeretők vállán, hogy kezelhetetlenek a tüneteid, hogy minden szerelmeddel, reményeddel, félelmeddel, álmaiddal és ambícióiddal együtt az egész életed nyomorúság, ami erre a kis szobára, erre az ágyra szűkült, ahol napjaid véget érnek.

És mindezeken túl – valószínűleg – félelem az eljövendőtől. Miféle túlvilág vár? A kereszténység utáni Nyugaton többé már nincsenek elfogadott válaszok és struktúrák, amelyek segítenének az embereknek ezekkel a kérdésekkel megküzdeni.

Az emberlét terhe

Szerte a világon különböző csoportok hívnak, hogy tegyük törvényessé az emberek megsegítését életük befejezésében, a végső betegség esetén. Olyan ápolóként, aki haldoklókkal dolgoztam, egyetértek az életvégi szükségtelen szenvedés elkerülésének természetes vágyával, és hasonlóan a fájdalomenyhítő gondoskodás biztosításával meg a Hospice-mozgalommal.

Mégis, a halálba támogatásra szóló felhívás mélyén spirituális kétségbeesés rejlik. Abban a társadalomban, amely mindenekelőtt a fiatalságot, az életerőt, a boldogságot és a szabad akaratot ünnepli, egyébként csaknem elviselhetetlen az elveszés félelme. Csak a kétségbeesés marad. Egy ember szabad akaratának utolsó tette saját létének végéhez vezet, miközben a képessége még megvan ahhoz, hogy ezt megtegye.

Mennyire más a keresztény ember önértelmezése. A Szentírás azt tanítja nekünk, hogy nem önmagunk vagyunk: Krisztusok vagyunk (1Kor 6,19-20). Mint ilyeneknek mérhetetlenül értékes az életünk.

Ráadásul nem autonóm egyének vagyunk, hanem egy közösség, „egy test” részei (1Kor 12,12-13). Ha az egyik rész szenved, a többi is szenved. Ha az egyik rész örül, mind örül. Ez olyan közösség, amelyben az a parancs, hogy „hordozzuk egymás terheit”.

Az elmúlt évtizedben Oregonban nyilvánosságra hozott öngyilkosságsegítő program adatai szerint az ápoltak leginkább arra hivatkoztak az élet idő előtti megszakításának okaként, hogy félnek: másoknak terhére lesznek, félnek az önkontroll és függetlenség elvesztésétől, és úgy érzik, hogy elveszett az élet értelme és öröme.

A Szentírás viszont azt mondja nekünk, hogy hordozzuk egymást terheit (Gal 6,2). Életem indulásakor teher voltam anyám számára. Ilyen teherhordozásnak láttam azt, amikor gondoskodtam anyámról, és ugyanakkor nyolchónapos lányomról is. Etetnem kellett őket, cserélni a pelenkájukat, amikor becsináltak, alváshoz elcsendesíteni őket, amikor kimerültek voltak.

Mindezeket annak idején megtette értem anyám, és most megtet-

tem érte én. Ez természetes szimmetria. És ahogyan annak idején azt akartam, hogy anyám sok évén át tápláljon, most nem mondtam le arról a lehetőségről, hogy vele lehessek, és gondját viseljem a végső időkben. Életem egyik legmélyebb kiváltsága volt ez.

Isten minden gyámoltalan csecsemőt és minden haldoklót ugyanazzal az értékkel és méltósággal ruház fel. Gyerekeinkről és a haldoklókról gondoskodva, őróla is gondoskodunk (Mt 25,35-40). A keresztény hitben ez az egyik legfigyelemreméltóbb csoda és misztérium, és ez az a tapasztalat, amely mind gondozóként, mind apaként átformál bennünket.

Amikor pártolói azzal érvelnek a támogatott halál mellett, hogy együttérzéshiány van bennem és a hozzám hasonló karakterekben, és ez az együttérzéshiány vezérel minket, ha szembehelyezkedünk állításaikkal – akkor folyamatosan, részvételjesen és türelmesen szembesítenünk kell őket a tényekkel. Az embereknek nem szükséges fájdalomban és kezeletlen tünetekkel meghalniuk. Ha megengedjük az orvosoknak és ápolóknak, hogy emberek bizonyos csoportját megöljék vagy asszisztáljanak öngyilkosságukhoz, akkor ez nyilvánvalóan hasonló „lehetőséget” kínál azok számára is, akik úgy érzik, értéktelen az életük. Ez történt Hollandiában és Belgiumban, ahol az önkéntes eutanázia engedélyezése lassan kiterjedt az elmebajban szenvedőkre, a kómában lévőkre, bizonyos csecsemőkre és gyerekekre, és legújabban azokra, akik múltbéli traumákkal küzdenek, nyugtalanok a jövő miatt vagy egyszerűen belefáradtak az életbe.

Ezeknek a jogi korlátoknak a megváltoztatása messzire kihat. A gyenge személyiség majd – valós vagy elképzelt – sürgetést érez arra, hogy élete befejezésével megszüntesse családja és társadalma terheit.

A kormányok, az egészségügyi ellátórendszerek és biztosítótársaságok pedig a hosszú távú ellátásban jelentkező hatalmas költségek miatt kezdik olcsóbb, sokkal „emberibb” alternatívaként látni a támogatott haldoklást. A kölcsönös teherviselés szimmetriája így elvész, és a társadalom elveszti a lelkét, mihelyt a függetlenség és könyörület nevében elpusztítja azokat, akik értéktelennek ítélik az életüket.

A gondoskodás és az együttérzés kifejezése a tanítványi állapot alapvető jele (2Kor 1,3-7). A tanítványi állapot hasonlóképpen megköveteli a készséget is a valóság megállapítására és közlésére, mind a gyenge, mind a marginalizált számára (Iz 1,17). Ápolóként és keresztényként mindkettőt meg kell tennem. Egyiket megtéve a másik nélkül nem lehetek hiteles.

Mind a haldoklók, mind szeretteik világába belépve a legjobb gondoskodást adni nekik, megosztani velük az utolsó napokat, és békéhez segíteni őket, biztonságot és jelentőséget adni azoknak a napoknak – mindez nagy kiváltság és nagy felelősség. De ugyanezzel a bizonyossággal dolgoznunk kell annak biztosításán is, hogy a haldoklót ne bátorítsák arra, hogy idő előtt lemondjon az életéről – abban a tévedésben, hogy megmenekülhet a szenvedéstől. Feladatunk inkább bizonyossá tenni őket abban, hogy nem elviselhetetlen terhet jelentenek számunkra, hanem végsőkig értékes és szeretett személyek.

Steven Fouch

Ford. Farkas István

Steven Fouch, miután éveket szociális ápolóként dolgozott Londonban, jelenleg a Christian Medical Fellowshipnél a gondozás és egészségmegőrzés területén spirituális, etikai és szakmai kérdések szószólójaként dolgozik.

Forrás: Plough, 2016. augusztus

Nyerj!

Naponta halljuk egyik vagy másik reklámban ezt a trendi szlogent. Megkapjuk az üres felszólítást, de belegondoltunk-e már, hogy mit jelent?

Egyfelől SEMMIT – vagyis kicsit sem múlik az elhatározásunkon, hogy nyerünk-e pénzt. Talán annyi igen, hogy megpróbáljuk-e. Megvesszük-e a szelvényt, leperkáljuk-e az árát (aminek máshol tán jobb helye lenne). Azt illik tudni, hogy a szerencsejáték nagy biznisz – azoknak, akik működtetik. Azt már kevesen tudják, hogy milyen kicsi a nyerés valószínűsége. Főnyereményről ábrándoznak, és aki tényleg nyer egy keveset, az már veri is el a nyereményét újabb körre. Persze van, aki többet nyer, és akad olyan is, aki nagyon sokat. DE… Közepes nyereményért sokszor annak többszörösét verik el az évek során. Könnyen megszédül a szűkösen élő, ha lát egy bombanagy nyereményt – milliókból 1, aki nagyot nyer. A sokaság pedig befizeti „a hülyék adóját”. A játékfüggőség pedig már szenvedélybetegség, kezelni kell.

Fortuna pogány istennő: vak és szeszélyes, mint a ***szerencse***, amiben sokan reménykednek. Jézus követői roszszallják a szerencsében bízókat, mert kiszorítja a szívből a gondviselést. Mi is a „játékos” szerencse? Az, ami jogtalan előnyhöz juttatja a nyertest, a vesztesek kárára.

A ***nyereségvágy*** ott lappang mindannyiunkban. A versengés szellemével együtt belénk oltották már kisgyerekkorban. Ki lesz az első (SŐT! az „angyal”)? Azután csak fokozták osztályzatokkal, pontszámokkal, százalékokkal, rangsorokkal, sportversenyekkel – sok-sokféle versengéssel. Legyőzni a többieket, fölébük kerekedni, megverni őket – néha csak a „dicsőségért”, vagy máskor jutalmakért. (Jaj a legyőzöttnek!) A nyereségvágyból elkövetett bűn a bíróság elé visz, ahol számon kérik, majd elítélik, amit az illető elkövetett. Neumann János Nobel-díjas játékelmélete szerint a zéró összegű játszma az, amelyben a nyertesek annyit kasszálnak, amennyit a vesztesek buknak (tehát nem nyertes-nyertes játszma). A nyereségvágy sodor népeket háborúkba is (de ezt nem illik bevallani, hanem a honvédelem címkéjével kell eltakarni).

Aki mer, az nyer – szól a közmondás. Ez járatlan útra bátorít, hogy kísérletezzünk, próbálkozzunk. Hagyjuk el a járt utat (még ha egy ellentétes értelmű másik közmondás óv is ettől). Ahhoz a bölcsesség sem elég, hogy mikor kell letérni a járt útról, és ez mikor sodor veszélybe. Nem látunk a jövőbe. Nem lehet mindig nyerni. Utólag persze mindez kiderül, és talán éppen kárunkra, de a veszteségből is lehet tanulni. Az is nyer, aki a veszteségből jó tanulságot szerez életére.

Végül én is azt mondom: Nyerj! No, nem pénzt, hisz az csak népbolondítás, és megeszi a rozsda. Lehet nyerni „hervadhatatlan koszorút” is – ha futásunk végeztével megtartjuk a hitünket –: Jót a rossz ellen, szeretetet a közöny és harag ellen, meg ráadásnak az örökéletet.

– Leló –

Hallgatag angyalok

Mire tanítanak a holtak?

Franz Jägerstätter

AZ ÉLETET A HOLTAKRÓL szóló elbeszélések készítik elő. Elmondom *Franz Jägerstätter* történetét, egy katonaságmegtagadó történetét, azt az élettörténetet, amely a halál ellen szóló történet. 1907-ben született Felső-Ausztriában, egy szolgálólány házasságon kívüli fiaként. Egyosztályos általános iskolába járt, alig volt lehetősége arra, hogy képezze magát, gyermekkora szegénységben, éhezések közepette telt. A Biblia rendszeres olvasója s a nácik ellenzője volt. Korán hallott arról, hogy Ybbsben pszichikai betegeket semmisítenek meg. Hogyan hallhatott erről a műveletlen paraszt, amikor a többiek semmit sem tudtak róla? Hogyan jutott el a lelkiismerete a következő mondatokra: „Melyik katolikus volna oly merész, hogy igazságos és szent háborúnak nyilvánítsa ezeket a rablóhadjáratokat, amelyeket Németország már több országban végrehajtott?” Majd tovább: „Miben állna a különbség, ha egyetlen templom sem állna már nyitva, ha az egyház különben is hallgat mindarról, ami történik?” Egyike volt azon keveseknek, akik tudták, hogy az ember egyaránt felelős azért, amit tud, és amit nem tud. Az ember nemcsak a lelkiismerete előtt felelős, hanem a tudásáért is.

Elhatározta, hogy megtagadja a katonáskodást. Ez a döntés nem hullott az ölébe, hanem megküzdött érte. Megbeszélte a püspökével. A püspök le akarta venni róla a lelkiismereti terhet, és megmagyarázta, hogy neki, Franz Jägerstätternek mint műveletlen embernek nincs felelőssége ilyen kérdésekben. A felsőbbség felelős, az egyházi és a világi. Ez a püspök még a háború után is felelőtlenségnek tartotta Jägerstätter döntését. 1946-ban ezt írta: „Hiába fejtettem ki neki az erkölcstan alaptételeit a polgár és a magánember felelősségi fokáról a felsőbbség tetteit illetően, és hiába emlékeztettem az ő sokkal nagyobb felelősségére, ami a magánéletét, különösen a családját illeti.” Jägerstättert a haderő bomlasztása miatt halálra ítélték, és 1943. augusztus 9-én lefejezték.

A háború után a püspök a maga egyházmegyéjében elfojtotta a Jägerstätter-eset publikálását. Semmi emlékmű, semmi megemlékezés, semmilyen történet, amely az életet szolgálná – legalábbis egyelőre semmi. Jägerstätter eleinte a háború után is hazaárulónak számított, és özvegyével éreztették is ezt a faluban. Emlékművet csak később kapott, amikor ez már veszélytelen volt. A katolikus egyház 2007-ben avatta szentté.

Ennek az embernek az élete és a halála a védtelen és legyőzhetetlen szépség történetére emlékeztet engem. Hallgatom ezt a történetet, és nem csupán arra emlékezem, amit elkövettek Jägerstätter ellen. Története művel engem. Vigasztalás is, az elpusztíthatatlan méltóság emlékezete. Ez az ember a maga történetével olyan szent, mint az eucharisztia megtört kenyere. „Nézzétek, micsoda ember!”, és nemcsak annak iszonytató volta miatt, amit vele tettek. Ennek az embernek a bátorsága, erőssége és legyőzhetetlen méltósága az élet elpusztítása közepette arra tanít, hogy az élet lehetséges. Nézzétek ennek az embernek a szépségét! Micsoda ellentmondás: Az a történelem, amely az ember torkára forrasztja a szót, egyúttal az élet dicséretére tanít. A szépség olykor a halál országában nő fel, amint Jägerstätter példája mutatja. Nincs jogunk csupán a pusztítást megnevezni. Kötelességünk és vigaszunk is, hogy észrevegyük: sikeres élet valósult meg a pusztítás közepette. Jägerstätter története az életünket melegítő kabát.

HAGYOMÁNNYAL BÍRNI azt jelenti: a holtak helyébe lépni, és nem csupán azért, hogy folytassuk a munkájukat. Ha megemlékezünk róluk, akkor részesedünk a víziójukban és az életbe vetett hitükben is. Akkor már nem vagyunk arra kárhoztatva, hogy kétségbesetten a

mába zárkózzunk be, hanem eredetünk van a holtak történeteiben. Hagyománnyal bírni azt jelenti, hogy nem kell mindenért nekünk helytállnunk. Előttünk vannak a halottak képei. Ezek megtanítanak arra, hogy felpanaszoljuk, amit velük tettek. És megtanítanak arra, hogy dicsérjük az életet mindabban, ami sikerült nekik. Nem vagyunk csupán a saját erősségünkre ráutalva. Az emlékezés műveli a lelkünket. Tanuljuk a lelkiismeretünket, és megtanuljuk azt kívánni, hogy magunk is jók legyünk az élethez. A holtak megmelengetnek minket történeteik kabátjával.

Léteznek olyan emberek, akik nem viselik el, hogy fiak és lányok legyenek; nem viselik el, hogy eredetük és hagyományuk legyen, hogy halottaik legyenek, akik előttük nevettek és sírtak, szerettek és álmodtak. Az ilyenek kényszert éreznek arra, hogy eredetiek legyenek, mindent a saját nevükben tegyenek, és mindenért maguk vállaljanak felelősséget. Micsoda kényszer elsőnek lenni! Micsoda kényszer nem ismerni a holtak által nyújtott vigaszt! Nem a semmiből jövünk, és nem a semmibe megyünk. Van apánk és anyánk. Vannak halottaink, akiknek az álmait továbbálmodjuk, és akiknek a reménységét továbbvisszük. Aki csak önmagára emlékszik, az igen szegényesen él, és az életbe vetett bizalma gyatra, az élettel kapcsolatos mesteri tudása csupán a saját tudására korlátozódik. [...]

Hamburgban, a Szent János templom kertjében áll háborús emlékműként egy 1925-ben emelt sztélé, amely egy I. világháborús gyalogezred halottaira emlékeztet. Harcias feliratok értelmezik rajta a katonák halálát, dicsőítik a háborút és a hősiességet. Középen egy katona áll, kezében hatalmas karddal. Ez volt a hősök haláláról szóló régi elbeszélés, mondván, „senkinek sincs nagyobb szeretete”, mint nekik, akik életüket áldozták a népért és a hazáért. És íme, egy szép ellentörténet: Az egyházközség egyik csoportja kétségbe vonta ezt a régi elbeszélést, és a régi emlékmű köré 1996-ban három nagy üvegtáblát állítottak, amelyek sovány, szenvedő alakokat mutatnak. Ezek nem hősök, hanem a háború által megkínzott figurák, s a koncentrációs táborok foglyaira emlékeztetnek. Olyan ellenelbeszélés ez, amely már nem a háborút és az áldozatot dicsőíti, hanem a bűnről és a rettenetről beszél. [...]

Aztán a kölni antonita templom lebegő angyalára gondolok, amely eredetileg a güstrow-i dóm 1927-ben készült háborús emlékműve volt. Ebben az emlékműben nincs semmi heroikus, nem dicsőít semmit, csupán az értelmetlen halál fájdalmát fejezi ki. (Ezért a nemzetiszocialisták mint elfajzott művészeti alkotást – az egyház beleegyezésével – beolvasztották.) Egy kőlap fölött függ, s a két világháború évszámai vannak rajta. Az angyal a holtakat, a háború áldozatait őrzi. Semmit nem szépít meg. Nem állítja, hogy a rettenetes halálnak volt értelme. Nem állítja, hogy ezeknek a háborúknak a halott katonái hősök voltak, és hogy senkinek nincs nagyobb szeretete, mint nekik. Őrzi a holtakat, akik nem valamiért adták az életüket, hanem akiknek az életét elvették a semmiért.

Az embernek mondania kell valamit a holtak haláláról; mondjuk azt, hogy ez a halál valakit vagy egy nagy ügyet szolgált. Ez az angyal nem mond semmit. Hallgat. Nincs olyan üzenete, amely dicsőítené a holtak halálát. Csak egyetlen feladata van: őriznie kell a holtakat. Őrzi ezeket a holtakat, akik hiába haltak meg, és akiknek a halálából senki sem él. Ezeknek a holtaknak szükségük van az angyal vigasztalására, mivel saját haláluk nem vigasztalja őket. Nem lehetnek büszkék a halálukra. Apjuk és anyjuk, menyasszonyuk vagy gyerekeik nem lehetnek büszkék ezeknek a holtaknak a halálára. A semmiért haltak meg, nem idősen és az élettel betelve, nem a népért és a hazáért, hanem a démonoknak áldozták fel őket. Haláluk nem szolgálta az életet, vérük bemocskolta a földet, nem pedig megtrágyázta és megtisztította, mint Franz Jägerstätter halála. Ki más vigasztalhatná meg őket, mint ez a hallgatag angyal?

Az angyalokat is meg kell őrizni, ezeket a követeket, akiknek semmi más üzenetük nincsen, mint az utalás az értelmetlenül kiontott vérre. A lebegő angyalnak azt vetették a szemére, hogy nincs jó híre a holtak haláláról, hanem csak könnyei vannak számukra. A güstrow-i egyházközség presbiterei akkoriban azt mondták: „A szláv angyal nem méltó arra, hogy a güstrow-i dóm dísze legyen.” Hiszen nem volt jó híre e holtak haláláról. A buzgó presbiterek kiszolgáltatták ama kor démonainak. A démonok összetörték és beolvasztották. Az eladási árat vérdíjként az egyház kapta meg.

Meg kell őrizni azokat az angyalokat, akik vigasztalják a holtakat, de semmi vigasztalót nem tudnak mondani a holtak haláláról. Őrizzétek meg a hallgatag angyalokat!

Fulbert Steffensky

Forrás: Publik-Forum Extra, 2015. november

Az időmilliomos

Hivatás – Kardos Mihály atya választásai

Miután az altatásból felébredt, Kardos Mihály korábbi szegedi plébános békés mosollyal az arcán hallgatta végig a főorvos beszámolóját a műtétről, amelynek során tőből eltávolították a jobb lábát. Tizenkét évvel korábban a bal lábát kellett amputálni, majd állapota súlyosbodásával menthetetlenné vált a másik is. Amikor a főorvos kiment, egyik betegtársa megjegyezte: ha mindkét lábát elveszítette volna, ő megkérné egy barátját, hogy inkább lője főbe. „Hát nekem nincs ilyen barátom”, mondta neki az idős pap. „Azt hiszem, kénytelen leszek másik utat választani.”

Felépülésének hetei alatt azzal kellett szembesülnie, hogy most már nem tud saját magáról gondoskodni, ezután mások segítségére szorul. Amíg műlábbal és járókerettel önállóan közlekedni tudott, reggelenként eljárt a misére, délelőttönként a gyóntatófülkében ülve fogadta az embereket. Ennek vége.

Várják őt az egyházi elöljárók által ajánlott szeretetotthonban. Jó hírű és méltó intézményben, ahol sokan szeretnék elhelyezni idős, ápolásra szoruló hozzátartozóikat.

Ahol tiszta a szoba, kényelmes fotelek állnak a tévé előtt, és a nővérek mindenkivel türelmesek. Ahol az étkezések és a tévésorozatok között észrevétlenül csorognak el a napok, míg végleg el nem kopik a hátralévő idő. Elég volt rágondolnia, és máris úgy érezte, fogyatkozni kezd körülötte a levegő.

ÚJRA ELOLVASTA AZT A KÖNYVET, drámát, amelyet maga II. János Pál pápa írt a később általa szentté avatott Albert testvér történetéről. Albert testvér hajléktalan emberek közé költözve alapított új szerzetesi közösségeket, és szülőhazájában, Lengyelországban második Szent Ferenc néven emlegették. Élete azt követően változott meg, hogy egy háborús sérülés következtében amputálni kellett a lábát.

Kardos Mihály atya úgy érezte, a Gondviselés adta kezébe újra ezt a könyvet. Elvitette magát a Máltai Szeretetszolgálat szegedi egészségügyi centrumába, és megkérdezte, befogadnának-e egy idős férfit, akinek mindkét lábát amputálták. Az egészségügyi centrum kicsi intézmény, mindössze tizennyolc ágya van, ezeken a városban és a környező településeken élő súlyos beteg hajléktalan embereket ápolnak. Van, aki csak néhány hetet tölt itt, van, aki éveket. Kardos atya a középső, hétágyas terembe költözött be, az ablak melletti középső ágyat kapta. Ennek csaknem három éve.

Az idős pap a hajléktalan emberek között új feladatot talált magának. Időt szentel nekik, odafigyel rájuk, meghallgatja őket. A városban a többség elkerüli a hajléktalan embereket. Kardos atya kifejezetten keresi az alkalmat, hogy beszélgessen velük. Akinek arra van igénye, a személyzeti mosdó előtti félreeső zugban meg is gyónhat nála.

Délután háromkor szentmisét mond az ebédlő belső asztalánál, ami ehhez szükséges, azt mindent magánál tart egy kicsiny kartondobozban, a radiátor csövére akasztott szatyrában. Néha egy ember ül vele az asztalnál, néha három. Van, amikor nemcsak az intézmény lakói vesznek részt a misén, hanem a városból is bejönnek néhányan.

Nyugdíjából lakást bérel, ahol egy ideje két hajléktalan férfi él, őket a máltai intézményben ismerte meg. Mivel csak egyikük tud dolgozni, ő fizeti a közüzemi számláikat is. Ha valaki megkérdezi, miért, azt válaszolja, mert így érzi helyesnek. A szegények életét választotta, neki magának nincs szüksége pénzre.

*

KARDOS MIHÁLY 1946-BAN SZÜLETETT. Édesapjának festékkereskedése és egy kisebb vegyipari üzeme is volt Szegeden, amelyet nem sokkal később államosítottak. Szülei művésznek szánták, sokáig zongorázni tanult. A templomba egy barátját kísérte el, azután ott maradt ő is a hittanórákon. Hatévesen volt

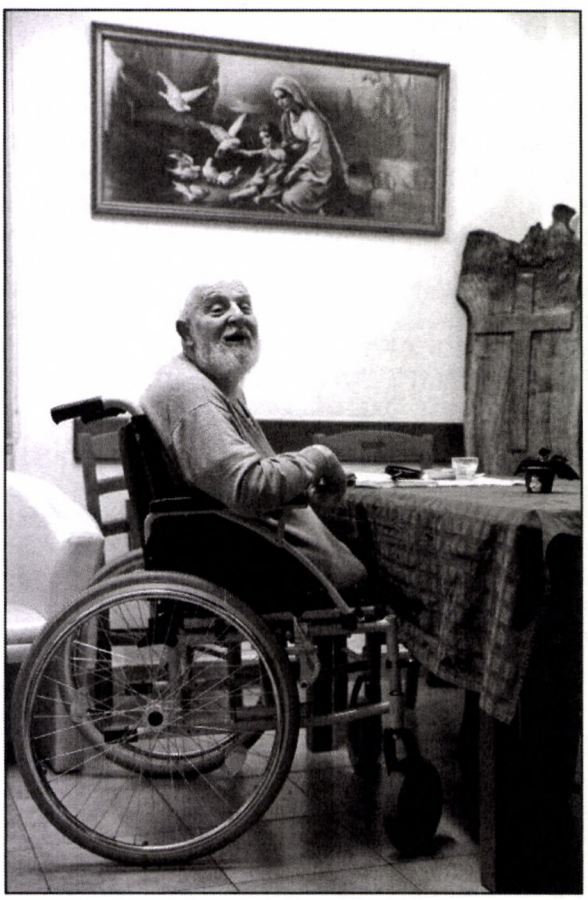

elsőáldozó, tízévesen bérmálkozott. 1956 pünkösdjén több mint 300 bérmálkozó gyűlt össze a szegedi székesegyházban. Kardos Mihály akkor első alkalommal érezte úgy, hogy megtalálta a saját útját.

Az 56-os forradalom napjait a szegedi utcákon töltötte barátaival, ott voltak a közelben, amikor a Takarékbank utcában lelőttek egy embert. Értette is, nem is, mi történik az országban. Amikor az orosz sereg bevonult a városba, odamentek megbámulni a híd lábához állított tankot. Fiatal orosz katona álldogált a tank előtt, barátságosan rámosolygott a gyerekekre, azután a géppisztoly csövével a Tiszára mutatott: „Vot Szuez.” Eltartott egy ideig, amíg megfejtették, hogy az orosz katona azt hiszi, a Szuezi-csatornánál áll őrséget, mintha úgy tudná, hogy nem is Magyarországot, hanem Egyiptomot szállták volna meg.

Az ötvenes években édesapját mint a rendszer ellenségét minden állami ünnep előtt bevitték a fogdába. Kardos Mihály egyre több időt töltött a templomban, rendszeresen ministrált a miséken. Az iskolában eljött az úttörőavatás ideje, a csapatvezető félrehívta a különös fiút, és azt mondta neki: nem lehet egyszerre ministráns és úttörő is, választania kell a kettő között. Akkor ministráns leszek – vágta rá gondolkodás nélkül.

A tanárok egy része kifejezetten utazott rá, a fizikatanár például rendszerint úgy hívta ki a táblához: „Jöjjön, plébános úr, nézzük, hogyan boldogul ezzel a példával!” (Évtizedekkel később a fizikatanár immár idős, beteg emberként bocsánatot kért Kardos Mihálytól, és azt kérdezte, megkérheti-e, hogy majd ő temesse el. Kardos Mihály megígérte neki.)

Érettségit Kecskeméten, a piarista iskolában tett, utána papnevelő intézetbe jelentkezett. Szeptemberben megkezdte a tanulmányait, novemberben bevonultatták katonának. A behívó nem érte váratlanul, a hatvanas években a papi hivatásra készülő fiatalokat rendszerint tanulmányuk megkezdése után sorozták be a seregbe. Az iskolában azt mondták, a szocialista állam így kedveskedik a püspöki karnak. Kardos Mihály újonc honvédnak 1965. november 18-án Pécsett kellett jelentkeznie két év sorkatonai szolgálatra.

AZ EGYIK NAPON őrségből ugrasztották, a tiszt másik alegységhez szalasztotta őt valamilyen üzenettel. Az ottani tiszt kérdéssel várta: „Maga fiatal, egészséges ember, hogyan lesz meg nő nélkül?” „Ahogy eddig is megvoltam” – mondta egyszerűen. A tiszt továbbküldte egy másik egységhez, ott újabb kérdéssel várták: Hogyan egyezteti össze a hitet a tudással? „Ahogy nálam okosabbak is tették, például Waltner Károly gyermekgyógyász professzor.”

A következő alegységnél a tiszt arra volt kíváncsi, vajon papként ő is megáldja-e majd a fegyvereket.

Neki azt felelte, hogy nem a fegyvereket, hanem a katonákat szokta az Isten figyelmébe ajánlani az egyház. A laktanyában húsz alegység volt, mind a húszhoz elküldték, mindenhol feltettek neki egy kérdést. A végén kihallgatásra idézték, elismételtették vele minden kérdésre adott válaszát. Ezzel eltelt az egész nap.

Vasárnap délután az egyik kihallgató tiszt arra nyitott be a körletükbe, hogy Kardos Mihály négy-öt honvédnek a teremtés történetéről mesél, amit a többiek átszellemült arccal hallgatnak. „Mit művel itt, Kardos honvéd?” – ordította a tiszt. Ő pedig szabályosan jelentette, hogy a többi katona nagyon kíváncsi lett, amikor megtudták, hogy papnak készül, ő csak a kérdéseikre válaszolt. „Jó, hogy nem akarja mindjárt az egész századot megtéríteni”, dühöngött a tiszt, de a történetnek akkor és ott nem volt folytatása. Kardos Mihályt viszont három hónap sorkatonaság után leszerelték.

Mielőtt visszaküldték volna a papnevelő intézetbe, a rendőrségen kihallgatták. Ha a kihallgató nem figyelt, a fiókban forgó magnókészülék hangos kattanással jelezte, hogy a kazetta végére ért. Akkor a civil ruhás rendőr rágyújtott, miközben a gyufát kereste, mindig hosszan vacakolt a fiókban, majd folytatta a kérdezősködést.

Arra célozgatott, hogy a rendőrséget nagyon érdekelné, mi történik a papnevelő intézetben. Ő úgy tett, mint aki nem érti az alig burkolt kérdéseket, és az egyházügyi hivatalt meg az iskola rektorát ajánlgatta a másik figyelmébe. A végén a rendőr azzal állt fel az asztaltól: Úgy látom, magával nem sok dolgunk lesz.

Kardos Mihályt 1969. november 23-án szentelték pappá. Az első szolgálati helye Endrőd (mai nevén Gyomaendrőd) volt. Sorra látogatta a környező kistelepüléseket, volt, ahová egy 94 éves vak ember kedvéért utazott el. Nagylaposon öt ház állt, ott tizenkét gyerek élt, őket kezdte hittanra oktatni. Néha követték őt, volt, amikor autóból fényképezték. Egy év után áthelyezték Szarvasra, onnan Rókusra.

Szegeden a Dugonics téren vágott át az egyik este, a szökőkútnál több fiatal ült, az egyikük halkan gitározott. Amikor melléjük ért, a gitározó fiú ráköszönt:

– Szia, atya!

Megállt, végignézett rajtuk. Azután azt kérdezte:

– Jó barátok vagytok?

– Szeretünk együtt lenni – vont vállat a gitáros –, így jobban telik az idő.

– Mitől jó együtt lenni? – fordult feléjük.

Nem sokkal később arról beszélgettek, mit jelent odafigyelni a másikra, azt tesszük-e a másik emberrel, amit más embertől szeretnénk mi is kapni, majd óvatosan szóba hozta, hogy mit tanított erről Jézus. Amikor fél óra múlva továbbindult, a fiatalok azt mondták, nagyon jót beszélgettek.

– Akkor gyertek el csütörtök este a templomba, ott folytathatjuk – búcsúzott tőlük. Nem sokkal később több mint harminc fiatal járt hozzá, a legfiatalabb tizenhat éves volt, a legidősebb férfi már negyvenhat.

Papi szolgálatát egy rövid mondattal jellemzi: „A Jóisten megadta, hogy szót értsek mindenkivel.” Ez többnyire azt jelentette, hogy a problémákra gyors megoldást talált. Egyszerű kérdéseivel néha sikerült komoly meglepetéseket okoznia. A nyolcvanas évek elején Ásotthalmon szolgált, ott a kultúrház igazgatója a hittanos fiatalok bérmálásának kitűzött időpontjára időzítette az úttörőavatást.

Amikor meghallotta, elment az igazgatóhoz, és megkérdezte, milyen időpontra helyezze át a bérmálást, hogy a két esemény ne zavarja egymást. Az igazgató hallgatott egy darabig, azután azt mondta neki, több pap került már hasonló helyzetbe, de eddig mindegyik vitatkozni jött ide. Szó szót követett, végül az úttörőavatást tették át egy héttel későbbre.

De amilyen könnyen szót értett a kívülállókkal, olyan nehezen jött ki paptársaival. 1984-ben úgy érezte, teljesen elmagányosodott egyházában, bármit csinál, a többiek elutasítják. Amikor közvetlen elöljárója ágynak esett, udvariasan megérdeklődte, mikor látogathatja meg. „Nem szükséges, hogy meglátogasson” – jött a rideg válasz. Életében először érezte magát fáradtnak. Olyan nagyon fáradtnak, amit nem lehet egy éjszakai alvással kipihenni.

– Egy hideg februári reggelen az újszegedi templomban miséztem – meséli. – Öt-hat idős hívő ült a padsorokban, álltam az oltár előtt, úgy éreztem, bármit teszek, minden hiábavaló. Megszédültem, lassan forogni kezdett velem a templom. Akkor felnéztem: az oltár és a hívek között, közvetlenül előttem ott állt Jézus. Azt mondta: Csak engem nézz! Azután eltűnt, de a szavai sokáig visszhangoztak bennem. Csak engem nézz! A hívők nem látták őt, csak az oltárt és engem, ahogy állok ott a meglepetéstől kővé dermedve. De én tudom, hogy nem képzelődtem, hanem megkaptam a tökéletes megerősítést. Harmincnyolc éves voltam akkor. Azóta nincsenek kételyeim, hogyha válaszúthoz érkezem.

Amikor algyőre helyezték, a püspöke feladatként adta neki, hogy szerezzen jogosítványt, és vegyen autót magának, hogy a környező bokortelepülésekre ki tudjon járni. Ő azonban inkább busszal és gyalog járt, mondván, a hívek sem autóval járnak a templomba. A miséket a menetrendhez igazította, ha 9 óra 50 perckor indult a busz, 9.45-re befejezte a szertartást, hogy a tanyasiak haza tudjanak menni.

2002-ben misézés közben eszméletét vesztette. A kórházban 18-as vércukorszintet mértek, szigorú diétát és tudatos táplálkozást írtak elő. Azt mondták, figyeljen kicsit jobban magára, váltson életmódot, ismerkedjen meg a reformkonyhával. Neki azonban nem volt ideje saját magával törődni, továbbra is a tótkomlósi idősotthonban étkezett, azt és annyit, amennyit a menzán a nénik a tányérjára szedtek. Betegsége rövid idő alatt annyira súlyosbodott, hogy bal lábán trombózis alakult ki, ezért amputálni kellett.

Felmentették a plébánosi szolgálat alól, kényelmes idősotthonban helyezték el, de ott nem érezte jól magát. Amikor megkapta a nyugdíját és a lába elvesztése után megállapított járadékot, albérletbe költözött, műlábbal, járókeretre támaszkodva járt be a templomba. 2015-ben le kellett vágni a másik lábát is. Akkor új lakóhelyet választott magának.

A hajléktalan emberek között jól érzi magát. Azt mondja, ott senki sem rohan, mindenki olyan, mint ő. Időmilliomos. Az egyik délelőtt például a Dél keresztje című filmet nézték a tévében, és valaki azt mondta, a főszereplő milyen talpraesett teremtmény.

– Könnyű neki – mondta Kardos atya –, de milyen legyen az, akinek nincs semmilyen talpa?

Romhányi Tamás

Forrás: Koinónia, 2018/3

Krisztus király ünnepére

Muszáj király Krisztus király

Az ószövetségi történelem egyik, ha nem legnagyobb fordulópontja volt, amikor a korábbi törzsi kapcsolat helyébe Dáviddal a királyság lépett, jóllehet Dávid fiával, Salamonnal a királyság több részre szakadt. A dávidi királyság a maga egyediségével, különleges, mintegy isteni eredetével kiemelkedett a „népek” királyai közül. A próféták közreműködésével a király személyében összpontosult a kapcsolat Isten és a választott nép között. A zsidók királya – mintegy Isten helytartójaként – Isten fogadott fiává lett (2Sám 7,14), aki a népet pásztorolta, különös tekintettel a szegényekre és az elnyomottakra (Zsolt 72,4.12). A próféták ugyanennek a víziónak lettek a szócsövei (Jer 23,54), noha számtalanszor kellett figyelmeztetniük a királyokat sajátos, de olyan könnyen elfeledhető isteni küldetésükre. A király mint „Isten fogadott fia” képe fokozatosan, talán éppen a királyokból való kiábrándulás folytán, áttevődött a messiásra, aki majd királyként fog megjelenni, és uralkodik az idők végezetéig.

Be kell vallanunk, Jézusból hiányzott az a királyi és politikusi nagyvonalúság, amely szívesen összemossa az elméletet a valósággal. Többszörösen és egyértelműen visszautasította még a gondolatát is annak, hogy király legyen, ahogy elvárták volna. A szinoptikusok beszámolója szerint Pilátus előtt királynak mondja ugyan magát, de nem hajlandó tovább beszélni azzal a Pilátussal, aki éppen annak a királynak képzeli magát, akit Jézus elutasít. A jánosi beszámolóban még a kérdést is visszafordítja: „Magadtól mondod ezt, vagy mások mondták rólam?” Van saját véleményed, vagy csak azt tudod, amit mások harsognak rólam?

A jézusi karaktertől idegen a történelem folyamán az egyház által megrajzolt messiási királyság, valamint annak eszkatologikus jellemzői, a korlátlan hatalom érzékeltetése, az igazság kérlelhetetlen érvényesítése, az igazság pusztán tárgyi oldalról történő megítélése (Jel 11,1-14). Jézus semmit sem hajlandó azért tenni, hogy isteni hatalommal és dicsőséggel bizonyítsa saját küldetését. Az ellentét legsarkosabban a jánosi megfogalmazásban jelenik meg, ahol a jézusi elutasítástól szinte függetlenül mintegy elvárás, hogy Jézust messiásnak mutassa be. Nem lehet véletlen, hogy éppen a jánosi tradíció hordozza azt az ellentétet, amelyben egyidejűleg jelenik meg Jézus mint messiás, és annak egyértelmű elutasítása, hogy királyt csináljanak belőle. A kezdeti egyház bizonytalansága mutatkozik meg ebben a felemás megfogalmazásban, mert nem merte beérni a szolga Jézussal. Sajnos a történelmi egyház sem képes azóta sem megszabadulni a királyság és uralkodás kényszerképzetétől. Jézus számára a gazdagság és a hatalom akadály az Isten felé vezető úton, mert „könnyebb a tevének átmennie a tű fokán, mint a gazdagnak az Isten országába jutnia” (Mk 10,25).

Az evangéliumok hagynak ugyan bizonytalanságot, de ha komolyan vesszük Jézus tanítását és gondolkozásmódját, egyértelmű, hogy nem kér az emberek királyságából, „az ő országa nem innen való” (Jn 18,36). Az egyház történelme folyamán újra és újra királyt csinált Jézusból, ha másképpen nem, hát Krisztus királyt.

Beszédeiben, tanításában Jézus pellengérre állította a királyokat és helytartókat, mert szerinte azok nem azonosíthatók az ószövetségi idealizált Isten jobbjával, a messiás királlyal, aki az igazságot szeretve és a gonoszságot gyűlölve tartja kezében az igazság jogarát (Zsolt 44,7.9). Arról is beszél, hogy az uralkodók (és királyok) hatalmaskodnak alattvalóikon, és éppen ezért szemben állnak a jézusi gondolatvilággal és küldetéssel, amelynek lényege a szolgáló lelkület (Jn 13,13-17). Nem véletlen, hogy Jézus követőit helytartók és királyok elé hurcolják, hogy tanúságot tegyenek előttük Jézusról, a szolgáról. Az uralkodás és a hatalom, az azzal való élés és visszaélés sehogy sem kapcsolható össze Jézussal, aki többször még a mózesi törvényekkel is szembefordult azért, mert számára a paragrafusnál fontosabb volt a szeretet, a szigornál és a büntetésnél pedig a megbocsátás. Többre becsülte az emberben felnövekvő biza-

lom örömét a hibáztatásnál, hasonlóan a szabadulás örömét a bűntudatkeltésnél. Mindent elfogadott, ami emberi, ami gyenge és töredékes, de mindent elutasított, ami uralkodói, hatalmi és királyi. Jeruzsálemi bevonulásával szinte gúnyt űzött a hatalom megszállottjaiból, a királyokból és uralkodókból, mert úgy akart közöttünk lenni, mint szolga, akinek diadalmenetét egy szamár vezeti (Mt 20,28; Mk 10,44).

Az egyház számára mindenkor nyitott a kérdés: Mi marad a szolga Jézusból a Krisztus-királyság nélkül? Elég nekünk ez a diadalmenet?!

Sulyok Gábor

„Ez az ország mindannyiunké”

Erőszakmentes küzdelem Kongóban

A fiatal kongói jogász, *Luc Nkulula* a Kongói Demokratikus Köztársaság keleti részén lévő Kivu-tó partján ül, és énekelni kezd, egy Malaika című szerelmes dalt. Néhány másodperc után félbeszakítja, és megmagyarázza: „Bizonyos időszakban igen híres volt ez a dal, de mi megváltoztattuk. Nem egy nőnek, hanem a hazának énekelünk: Szeretlek, Kongó! Semmit sem kínálhatok neked, de mindent meg fogok tenni érted.” „Mi”, ez a kongói *Lucha* mozgalom aktivistáit jelenti. „Lutte pour la changement”, magyarul „Harc a változásért” (*luchacongo.org*). Nkulula még egyszer belekezd, a szuahéli nyelvű megváltoztatott szöveggel. A 32 éves férfi karcsú, tekintete éber, olykor gúnyos. Mindazonáltal komolyan gondolja Kongónak szóló szerelmi vallomását – mindenek ellenére, mondhatnánk. „A kongói állam még soha semmit nem fizetett meg nekem, soha nem tett nekem szívességet.”

Nkulula és a többi aktivista csüggedés nélkül harcol a kongói társadalmi és politikai változásokért. Hagyják, hogy letartóztassák, és olyan börtönökben tartsák fogva őket, amelyekben az átlagos fogolynak éjjel még ülni sincs elég helye. „Miért teszik ezt?” Ez a kérdés töprengésre készteti a jogászt, aki maga is több hetet töltött már börtönben. „Talán azért, mert nem akarjuk, hogy a jövendő nemzedékeknek ugyanazt kelljen végigcsinálniuk, mint nekünk”, mondja aztán.

Hónapok óta sűrűsödnek a tiltakozások, mivel a 2011 óta kormányzó *Joseph Kabila* elnök minden eszközzel megpróbál hatalmon maradni. Mandátuma decemberben lejárt, és legkésőbb 2016 novemberének végén választásokat kellett volna tartani. Az alkotmány szerint nem indulhat harmadszor is. De gyorsan világossá vált, hogy a kormány elhalasztja a választásokat. Azóta fokozódik az erőszak.

A tiltakozások a hatalmas ország egyre nagyobb részét ragadják meg. Közép-Kazai tartományban kiéleződik a helyzet. Az ENSZ becslése szerint ez év (2017) kezdete óta csaknem 500 embert öltek a Kongói Demokratikus Köztársaságban. És több mit egy millió embert űztek el.

Békésen az elnyomás ellen

Az elmúlt hetekben az ENSZ legalább ötven tömegsírt fedezett föl, de a kormány megakadályozza, hogy kivizsgálják a mögöttük lévő bűncselekményeket. Az ENSZ emberjogi képviselői kongói „katonai elemeket” vádolnak a tömegsírok létrehozásával. Még nagyobb számot nevez meg a katolikus egyház. Eszerint az elmúlt nyolc hónapban 3.400 embert öltek meg, és több mint nyolcvan tömegsírt fedeztek föl. Az ENSZ szerint napirenden van az emberi jogok megsértése. E bűncselekmények kétharmadát állami biztonsági szervek követik el, csak egyharmadát lázadók és milíciák.

Az emberi jogok e megsértései ellen harcolnak a Lucha-mozgalom aktivistái – de kizárólag békés eszközökkel. A fegyveres harc végül is csak növelte a népesség nyomorúságát, mondják. A viszonyokra tekintettel álmodozásnak tűnik az ő víziójuk: „Tényleg szívesen megélném, hogy igazságszolgáltatásunk egy napon valóban igazságot szolgáltat azoknak, akik alá vannak vetve neki”, mondja Nkulula. „És valamikor szeretném látni, hogy méltósággal bánnak a kongóiakkal.”

Ehelyett nincs sem vizük, sem áramuk, még akkor sem, ha megfizetik a hálózatra csatlakozást. „Aki ténylegesem vizet és áramot akar, annak még meg kell kennie az állami víz- és elektromos művek ügynökeit. Ez azonban esztelen és fáradságos dolog.”

A tiszta ivóvízért folytatott 2012-es gomai kampány volt a Lucha első akciója, főként fiatal egyetemista nők mozgalmaként. Tüntetésekkel, ülősztrájkokkal, tájékoztató rendezvényekkel vagy az új médiumokon keresztül tiltakoztak mindaz ellen, amit szociális vagy politikai visszásságnak éreztek. A minden háztartás számára biztosított vízvezeték mellett a Lucha például autózható utakat, az alkotmány által szavatolt, ingyenes általános iskolai oktatást és más szociális jogokat követel, továbbá munkát és távlatokat az emberek számára; tavaly óta a Kabila elnök alkotmányellenesen meghosszabbított hivatali idejével szembeni ellenállás áll előtérben.

Sok Lucha-tag már többször is volt börtönben a küzdelemben való részvétele miatt. Például a 23 éves *Rebecca Kavugho*, akit március végén az amerikai „A női bátorságért Nemzetközi Díj”-jal tüntettek ki; őt is többször letartóztatták már.

Kavugho pszichológiát hallgat a gomai egyetemen, és éppen vizsgára készül. Fehér pólója a zöld Lucha-felirattal a jelenlegi légkörben könnyen riadóztathatja a biztonsági erőket, de ő nem zavartatja magát ettől. 2016 februári őrizetbe vételéről beszél. Éppen azon voltak, hogy előkészítsenek egy tüntetést a következő napra, és éjjel transzparenseket festettek, mondja. Hajnali négy órakor megérkezett a titkosrendőrség, és elvitte a hat aktivista nőt. Néhány nappal őrizetbe vételük után egy bíróság mind a hatukat két év börtönre ítélte, mondván, hogy nyilvános engedetlenségre próbáltak felbujtani. Fél év múltán Kabila elnök megkegyelmezett Kavughónak és küzdőtársainak. De a Luchatagok vonakodtak elhagyni a börtönt, mert azt mondták, hogy a megkegyelmezés ismét csak azt mutatja, milyen önkényesen bánnak Kongóban az igazságossággal. Végül fél év múltán rendőri erővel dobták ki őket a börtönből.

De legerősebb ellenfelük még csak nem is Kabila elnök, hanem a beletörődés. Sok kongói ember nem hiszi, hogy változtatni tud valamit a viszonyokon. A Lucha-tagok ezt másképp látják: „Nem akarjuk elfelejteni, hogy ez az ország mindannyiunké", mondja *Serge Kambale* orvos. „Ahelyett, hogy mindennap azon sopánkodnánk, hogy X vagy Y áldozatai vagyunk, cselekedni akarunk. Mi magunk vagyunk felelősek személyes sorsunkért, és egy kicsit befolyásolni tudjuk országunk jövőjét is."

Bettina Rühl

Forrás: Publik-Forum, 2017/05

A férfi, aki megakadályozta a III. világháborút

1983-at írtunk, a hidegháború éppen a csúcspontjához közeledett. A szovjetek a hetvenes évek óta több mint 400 darab SS-20-as típusú (gúnynevén „Európa rettenete") rakétát állítottak hadrendbe. E modern rakéták kétharmada Nyugat-Európára irányult, olyan célpontokra, mint London, Párizs, Bonn. Minden rakéta kb. 1 megatonna robbanóerővel bírt, ami ötvenszerese az 1945-ben a japán Nagaszakira ledobott amerikai „Fat Man" („Kövér férfi") atombombáénak.

Jóllehet katonai rangja is volt, ***Sztaniszlav Petrov*** civil ember, mérnök volt. „A világ örülhet, hogy azon az éjszakán én voltam a parancsnok, nem pedig egy fásult katona", mondja ma Petrov [„ma" = 2010-ben – *A szerk.*]. Egy katona talán másképp döntött volna, szigorúan az előírások szerint, valószínűleg tévesen. Petrov viszont bízott a megérzésében.

Azután, hogy az amerikaiak elsőként helyeztek üzembe korai riasztórendszert, a szovjetek lázasan dolgoztak azon, hogy behozzák lemaradásukat. A Szerpuhov-15 fedőnevű bázison 1972-től nőttek a magasba az „Oko" antennái. Petrov kezdettől részt vett a munkában. Tőle származtak a számítógépes programok, és az új rendszer használati kézikönyve is. Petrov mindig erről a foglalkozásról álmodott: „Nagyon boldog voltam, amikor megtudtam, hogy a kozmosszal lesz dolgom."

De azon a szeptember 26-án, 1983-ban, az álom lidérces álommá változott. Röviddel éjfél előtt felbőgtek a szirénák, és a Petrov előtt lévő, 30 méteres képernyőn piros betűkkel villant föl: START. A rendszer amerikai bázisról indított atomrakéta kilövését regisztrálta. A Kozmosz 1382 nevű kémhold az apokalipszis kezdetét adta hírül. 25 perc maradt a becsapódásig, valahol Oroszország területén.

A Szerpuhov-15 ellenőrzőközpontban 200 munkatárs szeme meredt Petrov ezredesre.

Petrov azonban megőrizte nyugalmát. Fölkelt pultjától, hogy minden alárendeltje láthassa. Most igazán nem volt szüksége pánikra. Ezt ordította: „Leülni! Tovább dolgozni!" Ebben a pillanatban Petrov nem

gondolt sem egy nukleáris konfliktus több száz milliónyi lehetséges áldozatára, sem a családjára. Egy teáskanálra gondolt. „Senki sem kanalaz ki apránként egy vizesvödröt", mondta csöndesen; „az USA sosem indítana egyedülálló rakétákat a Szovjetunió ellen". Egy nukleáris támadás rakéták százainak egyidejű pusztítóerejével következne be, így tanulta. „De ebben a pillanatban természetesen nem voltam biztos a dolgomban, 50-50 százalék esélyt adtam", emlékezik vissza.

Ezután fölhívta az elöljáróját. „Téves riasztás", jelentette Petrov. A vonal sercegett. „Megértettem." Amikor Petrov letette a telefont, ismét megszólaltak a szirénák: a Kozmosz 1382 a második rakéta indulását jelezte, és kevéssel később további három rakéta közeledését.

Szerpuhov-15 műszerei kifogástalanul működtek, nem jeleztek semmilyen hibát. Petrov bizalmatlan volt az óriási számítógépek iránt, amelyek halkan búgtak 16 szekrényben; azt gondolta: „Mi okosabbak vagyunk a számítógépeknél. Mi alkottuk őket."

„A világ sosem volt közelebb az atomháború általi megsemmisüléshez, mint ezen az éjszakán", mondja *Bruce Blair*, amerikai leszerelési szakértő, ma a *World Security Institute* főnöke. „A legfelső szovjet vezetés, ha támadásról tájékoztatták volna, és perceken belül kellett volna határozatot hoznia, a megtorló támadás mellett döntött volna." *Andropov*, aki akkor már betegágyáról kormányzott, alighanem megnyomta volna a „piros gombot" – és ezzel kiváltotta volna az amerikaiak tényleges atomcsapását. De hála Sztaniszlav Petrovnak, ez nem következett be. A radarrendszerek néhány perc múltán igazolták döntését. Téves riasztás volt. Feltehetően az történt, hogy egy ritka felhőalakzat által visszavert napsugár becsapta a szovjet jelzőrendszert: a Kozmosz 1382 rakétaindulásként értelmezte a felvillanásokat.

„A férfi, aki megmentette a világot" – így nevezték a tengerentúli újságok Petrovot. Ő azonban azt mondja: „Higgyék el nekem, nem vagyok hős. Csak a munkámat végeztem." Így látja ő. Mindenki más tudja: Megmentette a világot az atomháború poklától.

Sztaniszlav Petrov 2017. május 19-én halt meg.

Forrás: Betendes Gottes Volk, 2018/4 (a *Spiegel online* 2010. április 21-i cikke alapján; németül sok anyag található erről az interneten, valamint különböző nyelveken rövid interjúk Petrovval)

Börtönkereszt

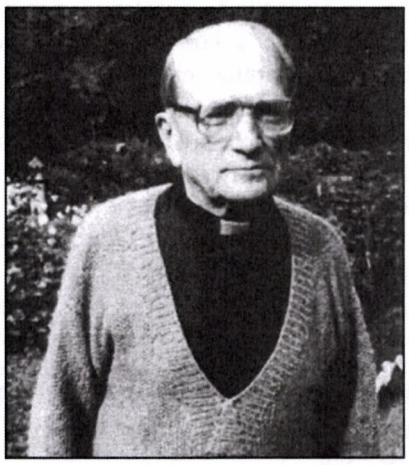

Pálos Antal börtönemlékei

Bükkösdön született 1914. augusztus 24-én. 1933-ban érettségizik a ciszterciták pécsi főgimnáziumában. Ebben az évben belép a jezsuita noviciátusba. Előbb Budapesten, majd Kalocsán és Szegeden folytatja tanulmányait 1944-ig. 1943. június 25-én szentelik pappá. 1944–1946 és 1947–1949: A Szív Újság segédszerkesztője. Közben leteszi az örökfogadalmat. A rend működésének betiltása után a rendi fiatalok elöljárója, majd a provinciális 1951-es letartóztatását követően tartományfőnök. 1954. június 30-án lelkigyakorlat közben letartóztatják. 1956. október 28-án, a forradalom napjaiban szabadul a váci börtönből. 1957. január 9-én ismét elfogják, s csak 1963. május 15-én, az általános amnesztiával kerül szabadlábra. Ettől kezdve 1984-ig a Piliscsaba-klotildligeti katolikus szeretetotthon anyagbeszerzője. 1984-tól nyugdíjas. 2008. december 24-én hunyt el.

Hagyományai és szigorú következetessége miatt a jezsuita rend az egyik leginkább gyűlölt egyházi szervezet volt az állam szemében. A rend magyarországi tartományfőnökeit, Tüll Alajost, Csávossy Elemért az egyházüldözés első hullámában tartóztatták le. A már titokban kinevezett következő elöljárót, Pálos Antalt is őrizetbe vette az ÁVH 1954-ben. Az ő sorsa jól példázza a rend magyarországi történetét ezekben az évtizedekben. Visszaemlékezését 1956. októberi kiszabadulásáig idézzük, kis kihagyásokkal.

Nagyon szép, kellemes körülmények között, 1954. június 30-án Balatonszabadiban tartóztattak le. Éppen lelkigyakorlatot tartottam. Középiskolás diákokkal voltam ott, hiszen a jezsuita rend utánpótlásáról már ebben a korosztályban is gondoskodnunk kellett. Tizennégyen kibéreltünk egy villát. A második napon éppen egy összefoglalót tartottunk a házban, amikor megrohantak bennünket a három autóval érkezett ÁVH-sok. Egy őrnagy Piros László belügyminiszter aláírásával ellátott letartóztatási parancsot lobogtatott az orrom előtt. Nagyon izgultam a gyerekekért, de szerencsére nem lett semmi bajuk, csak engem tartóztattak le. A fiúktól jegyzőkönyvet vettek föl, és az esti vonattal hazazavarták őket. A Fő utcába vittek. Emlékszem, 30-án napfogyatkozás volt. Az autók és a járókelők megálltak az utcán, és az emberek bekormozott, sötétített üvegen keresztül nézték az eget. Na, gondoltam, nekem is jó a napfogyatkozás! Az előzetes kihallgatáson azt kérdezték tőlem: Hol vannak a fegyverek? Sületlenségekkel traktáltak. Konspirációs irataim és titkos jelentéseim után érdeklődtek, amelyek természetesen nem léteztek.

A vizsgálati részlegre, a hatodik emeletre kerültem, s azonnal megkezdődtek a kihallgatások, amelyek másnap reggelig tartottak. Azt akarták megtudni tőlem, hogy miért vagyok ott: Önök hoztak ide, nem a magam jószántából jöttem – mondtam. Így folyt reggelig a beszélgetés. Üvöltöztek, fenyegettek, de tettleg sem ekkor, sem később nem bántalmaztak. Az akkori miniszterelnök, Nagy Imre, aki szakítani akart Rákosi vad diktatúrájával, megtiltotta a durvaságokat. Már nem verték, nem vasalták, csak fenyegették az embereket. Hányszor mondták előttem: Hű, de jól össze tudnám verni! – de aztán nem lett belőle semmi.

Reggel végre visszakerültem a zárkába. Aludni szerettem volna, de nem engedték. Alig öt-tíz percet szunyókáltam, máris vittek kihallgatásra egy másik társasághoz. Kihallgatás kihallgatást követett, kivéve hétvégén. Végül közölték, hogy mindent tudnak, és valóban sokat tudtak. Másrészt mindent elmondtam, hiszen amit tettem, nem volt államellenes, büntetendő cselekmény. Be kellett számolnom valamennyi rendtársamról, hol vannak, mivel foglalkoznak. Úgy látszik, külön pénzt fizettek a jegyzőkönyvek hosszúsága után, annyit irkáltak össze, két ujjal, rosszul gépelve. Egy P. R. nevezetű hadnagy volt a kihallgatóm. A csoportnak a vezetője, egy őrnagy, aki egy másik helyiségből figyelte a kihallgatásomat, időnként benézett, olykor közbeszólt és helyesbített. Például akkor, amikor kihallgatóm közölte velem, hogy kinyomozták a hölgyismerőseimet. (Nem így fogalmaztak.) Erre azt válaszoltam: Ez nagyon jó, mert így végre megismerem őket! Rettenetesen dühös lett, lehordott engem mindenféle aljas, disznó gazembernek. Rohadt pap és hasonló kifejezésekkel illetett. Ekkor lépett be az őrnagy, és közbeszólt: Hadnagy elvtárs, hagyja ezeket a hülyeségeket! Máskor viszont ilyeneket mondott: Pálos, maga olyan hülye, hogy nincs még egy ilyen a világon! Nem érti, hogy mi azt bizonyítjuk be, amit akarunk!? Mi Rákosi elvtársat is letartóztathatjuk, ha akarjuk! Akkor mit ugrál maga? Írja alá a jegyzőkönyvet és kész! [...]

Nem sokra ment velem, mert a cellabeli megnyilatkozásaim egybeestek a kihallgatáson mondottakkal. Mivel semmi takargatni valóm nem volt, teljesen őszintén válaszoltam arra, amit kérdeztek. Azt azonban semmiképpen nem akartam megmondani: kit neveztem ki utódomul tartományfőnöknek. Ugyanis a nekem szóló utasításban benne állt, hogy azonnal nevezzem ki az utódomat. Sikerült átejtenem őket. Nagyot hazudtam nekik. Azt mondtam, tekintettel arra, hogy két elődöm már börtönben van, értesítettem Rómát, hogy tőlem

függetlenül nevezzenek ki valakit. Ez annyira hihetőnek tűnt, hogy elfogadták. [...]

A kihallgatások november végéig tartottak. Akkor az úgynevezett összesítés következett. Odaadták valamennyi jegyzőkönyvet. Nemcsak a tőlem fölvetteket, hanem az én ügyemben a gyerekekkel készített jegyzőkönyveket is. Igen vigasztaló volt olvasni ezeket. Mindent letagadtak; azt sem tudták, ki az a Pálos atya, ők nyaralni jöttek a Balatonra. Egyszóval nagyon dörzsölten nyilatkoztak. Jellemző, hogy már 1954-ben mennyire kialakult a középiskolások körében az egész korszakot átható kettősség: mást kell mondani az iskolában, hivatalos helyen, és mást otthon. Az a gyerek is letagadta, hogy korábban ismert, aki éveken keresztül ministrált nekem. A jegyzőkönyvből kiderült, hogy a villa tulajdonosának rokona jelentett föl. [...]

Vártam a tárgyalást. Végre kitűzték 1955. február 22-re. Ilyenkor szokás volt, hogy a letartóztatott ruhát hozathatott be. Akkorra már csak rongyokban jártam. Június harmincadika óta ugyanazt a tropikál nadrágot és cserkész-szerű inget viseltem. Elképzelhető, hogyan néztem ki februárra. Szerencsére ezen a részlegen volt egy kárpitos, aki megszánt engem, lopott valahonnan egy tűt, és a fölmosórongyot használva foltnak, szépen megvarrta a ruhámat. Egy másik társamtól kölcsön kaptam a háromnegyedes kabátját. Így jelentem meg a tárgyaláson.

Az ítélethirdetés előtt megkérdezték, hozzá akarok-e szólni. Mondtam, hogy igen, ugyanis a minősítést semmiképpen nem tudom elvállalni. Tevékenységem nem volt államellenes, politikával nem foglalkoztam, nem is nagyon érdekelt. Kötelességemnek éreztem, amit a jezsuita közösség érdekében tettem, hiszen ők képeztek ki, és rengeteget kaptam tőlük lelki, szellemi értelemben egyaránt. A provinciális tisztséget pedig nem én vállaltam, hanem kijelöltek erre. Körülbelül ezt akartam az utolsó szó jogán elmondani. De nem került rá sor, mert amikor hozzáfogtam, a bíróság fölállt, és kivonult a teremből. Azt mondja erre nekem az őr: Kinek beszél, nincs itt már senki! Szóval nagyon törvényszerűen ment minden... Később sietősen visszatértek a bírák, kihirdették az ítéletet, tizenhét év, fölolvasták az indoklást, s máris véget ért a tárgyalás.

Két-három nap múlva átvittek a Gyűjtőfogházba. Ott Majsai Mór ferences atyával, Magasházy Lászlóval, Horthy Miklós szárnysegédjével kerültem össze. Érdekes mozzanat: Demény Pál ott volt velünk, „házi" beosztásban. A „házi" olyan elítélt, aki szabadabban mozoghat, börtönön belüli munkát végez. Demény Pál – bár Rákosival ellentétben állt – mégiscsak kommunista volt, így kapta a bizalmi állást. Velünk nagyon emberségesen viselkedett. Egyszer odajön, és beszól a zárkába: – Itt a Pálos? – Itt. – Gyere hamar ide! – Kezembe nyomott egy gyufásdobozt: – Csávossy küldi a bal csillagból. Nézem a dobozt, tele gyufával. Na, gondolom, szegény Csávossy atya megzavarodott a börtönben. Soha életemben nem dohányoztam, tudta rólam, és akkor gyufát küld! Mondják a társak: Nézd meg jobban azt a dobozt! És tényleg, az alján kis fehér papírt találtam, rárajzolva egy hal. Rögtön tudtam, hogy Eucharisztiát küldött.

Igen nagy öröm volt! Végre Oltáriszentséghez jutottam a börtöncella sivárságában, a hónapokig tartó magány után, amikor csak a beépített embereket láttam. Demény Pál – nem tudom, hogyan – kijárta nekem, hogy három-négy hónap elteltével áthelyeztek paptársaim közé. Ott volt Bulányi György, Juhász Miklós, Török Jenő, mindhárom piarista, a bencések részéről Csizmadia Gerő... Mintegy negyven-ötven pap, köztük rendtársaim: Tüll atya, páter Csávossy, páter Kerkai.

1955 során kicsit enyhült a helyzet. Egy-két őr segítségével napközben átmehettünk egymás zárkájába, este, létszámellenőrzéskor pedig vissza a saját helyünkre. Bulányi Gyurkával sokat beszélgettünk, nagyon tiszteltem őt, igen gerincesen viselkedett. Viszont rengeteget szenvedett a fejfájása miatt.

Felejthetetlenül kedves volt Kovács Arisztid atya, a volt bencés gimnázium igazgatója, akit tizenöt évre ítéltek. Mindig verseket írt WC-papírra. Ha valakiről megtudta, hogy névnapja van, költött egy kis verset, rajzolt egy madarat, egy virágot. Nagyon-nagyon kedves, szép, emberséges világ alakult ki közöttünk.

Meddig tartott ez? Talán március közepéig.

Akkor alapos orvosi vizsgálat következett. Bekerültem abba a csoportba, amelyet a csolnoki szénbányába vittek. Körülbelül kétezerötszáz rab dolgozott ott. Fabarakkokban helyeztek el bennünket, szögesdrót, őrtorony... Három műszakban jártunk le a bányába. Emlékezetes marad számomra az elosztás. Leszálltunk az aknába, majd másfél kilométeres vágaton haladtunk háromszáz méterre a föld alá.

Egy nagy teremben osztottak el bennünket. Budai János bácsi, aki eredetileg Braunwister vagy hasonló nevű ember lehetett, mert alig tudott magyarul, volt a főaknász. Ő irányította az embereket, bennünket, rabokat is. Engem egy Kara Jenő nevű vájárhoz tett. Egy-egy brigád hét-nyolc emberből állt, egy-két szakavatott bányász, a többi pedig rab, valamennyien politikaiak. [...]

Elosztáskor azt mondja Budai bácsi: – Ezt a papot, Jenő, vidd el magaddal! – Énnekem nem kell pap, lusta disznók, soha életükben nem dolgoztak. Nem kell, én nem viszem el! – kiabált Kara Jenő. – Jenő, ne... Legalább egy hétre vidd el, ha nem válik be, vagy nem tudsz vele mit kezdeni, majd beosztom máshová.

Nagyon jó érzés volt így elindulnom munkára. Ez rettenetesen nagy kommunista lehet, ha ekkora benne a gyűlölet a papok iránt, gondoltam.

Elindultunk a kis lámpákkal a vágatban. Látom ám, hogy Jenő egymás után ereszti előre a régebben nála dolgozó embereket. Miután odakerült mellém, azt mondja: – Tisztelendő Úr, ne izguljon ám! Úgy kellett viselkednem az elosztásnál, mert ott voltak ezek a gazemberek! (Az őrökre célzott.) Ne féljen, jó dolga lesz!

Fölajánlotta, hogy elmegy a helybéli plébánoshoz, s kérdezte, mit hozzon: Ostyát, misekönyvet, mire van szükségem? Mondtam: misekönyv nem kell, a szöveget tudom, de hozzon ostyát és misebort. Ott miséztem lenn. Az egyórás ebédidőben félrevonultam. A többiek

tudták, miért, de békén hagytak. Amíg a bányában voltam, minden nap miséztem! Mint kis termetű embert, a barakkban a harmadik, legfelső ágyra tettek. Vasárnaponként hajnalban, mielőtt a többiek felébredtek, ott mondtam a misét.

Egyszer, éppen jöttünk föl a második műszakból, üzennek, gyorsan menjek a körletirodára! Mi a fenét akarnak? – gondoltam. Odaérek, azt mondja a törzsőrmester: – Írás jött Budapestről, hogy 1955. április 27-én a Fő utcában a Legfelsőbb Bíróság megtartja a másodfokú tárgyalását. El akar menni? – Törzsőrmester úr! Ma április 27-e van, este hét óra. – Nem is lényeges, hogy maga ott legyen! – azzal odébb dobta a levelet.

Éltük tovább a világunkat, ugyanazt a kosztot kaptuk, mint a bányászok. Nehéz munka volt, harmincötharminchat fok a föld alatt, egy kis gatyában, sisakban, csizmában dolgoztunk. Nekem a csilletologatás jutott. Nem volt túl nehéz, csak egy helyen, ahol fordítani kellett egy bádoglemezen, és rátalálni a másik sínre.

Óriási kedvezményeket kaptunk. Minden hónapban fogadhattunk látogatót, a tábor területén szabadon mozoghattunk, beszélhettünk egymással. A tábor messze a falutól, az egyik aknalejárat közelében volt. A drótkerítésben áram, figyelmeztettek bennünket, meg ne próbáljuk a szökést, mert agyonüti az embert.

Sajnos rövid ideig tartott ez a jó világ, mert május elején közölték, hogy elvisznek. Amikor kérdeztem, hová és miért, a nyers válasz az volt: – Majd meglátja! [...]

A Gyűjtőben kötöttem ki, a Kisfogházban. Na, gondoltam, jól nézek ki. A Kisfogház alagsora volt a halálraítéltek helye, onnan vitték akasztani őket. A második emeleten helyeztek el. Jól van, akkor holnap még nem akasztanak! Ebédet nem kaptam, senki nem szólt hozzám. Zörögtem az ajtón: Nem kaptam enni! – Ja, maga új ember, még nincs létszámban. Majd, majd hozunk! Nem hoztak. Ellenben másnap reggel már csodálatos reggelit kaptam: azt a bizonyos rabkávét, egy darab kenyérrel. Három napig senki nem szólt hozzám. Mit akarnak még? – járt az eszemben.

Végre, egyszer, déltájban, nagyon elegánsan, utcai ruhában, nyakkendőben jön valaki. – Fogja a cuccát, lemegyünk a raktárba, és fölöltözik civilbe. – Amikor meglátta a toldozott- foldozott rongyokat, kérdezi: Milyen ruhája van? – Ilyen. – Miért nem hozatott magának? – Menjünk a Corvinba, majd választok jobbat, önök pedig kifizetik – feleltem.

Beszálltunk egy Pobjedába, hátul ültem a kísérőmmel, bilincs nélkül, s vittek. – Na, hová megyünk? – kérdezte tőlem a kísérőm. – A Fő utcába. – Nem jó, nem jó. A Rákóczi útról a Corvinnál a körútra fordult a kocsi, majd tovább... Hová? Végre kijutottunk a hatos útra. – Akkor vagy Szekszárdra vagy Pécsre megyünk. – Ez jó tipp, kaptam az elismerő választ.

A pécsi ÁVH-ra vittek. Hat-hét földalatti cella volt ott, csak az ágyak alatt járt egy kis levegő az ablaktalan helyiségben. Állandóan égett a lámpa. Ételt kaptam, de senki nem szólt hozzám. Óriási szerencsém volt az egyik őrrel. Minden másnap, este nyolc után, amikor a többiek elmentek már az épületből, benyitott, és megkérdezte: Nem akar fürödni? – Hogyne akarnék! Begyújtotta a fatüzelésű fürdőszobai kályhát. Nem akar olvasni? – kérdezte később. – Van itt egy rabkönyvtár, elviszem oda, válogasson, mert én nem értek hozzá. Elolvastam a Háború és békét, a Karenina Annát, Alekszej Tolsztojtól a Golgotát.

Négy hónapig ment ez így; közben egyszer elvittek kihallgatásra. Azt kérdezték, ismerem-e Máriás atyát. – Hogyne ismerném! – Hol van? – Jótól kérdezik! Én már 1954 óta le vagyok tartóztatva. – Előzőleg hol volt? – Mit tudom én! [...]

Pécsről valamikor 1955 júliusában vittek vissza a Fő utcába. Betettek a hatodik emeleten egy magánzárkába. Ötvenhat február tizedikéig tartottak ott. A Fő utcában voltak a legszigorúbbak a körülmények, mert nem adtak könyvet, semmit. Nem tudtam elképzelni, miért kerültem megint oda. 1955. szeptember végén a következő derült ki: augusztus 22-én letartóztattak hét jezsuitát: Süle atyát, Tamás atyát, Petruch atyát, Faragó atyát, Luzsinszky atyát, a kis Kerkait, páter Palánkayt és négy civilt. [...]

Nem mentek velem semmire. De azért ott tartottak engem addig, amíg a társak pere 1956. február 3-án le nem zajlott. Akkor visszavittek a Gyűjtőfogházba.

A Gyűjtőben ekkor viszonylag szabadabb időszakot éltünk meg, hiszen fogvatartóink is érezték a kinti politikai feszültséget. Az őrök barátságosabbak lettek. Az egyik éjjel bepakoltak minket, és elvittek Vácra. Először az úgynevezett magánzárka részre kerültünk, majd egy hét múlva beosztottak a gombüzembe. Műanyagból különböző formákat kellett préselnünk. Elég laza volt a fegyelem, érződött már a forradalom előszele.

1956. október 23-án sejtettük, hogy valami rendkívüli történt, ugyanis az éjjeli műszakot már nem engedték dolgozni. A rabfantázia azonnal beindult, jóllehet semmit nem tudtunk, mert nagyon jól elszigeteltek a külvilágtól. Huszonharmadika keddre esett, csütörtökön pedig egyikünk azt vette észre, hogy az őr sapkájáról hiányzik a vörös csillag. Erre aztán fölbolydult az egész börtön. A rabok verték az ajtót: – Eresszenek ki! Zengett az ének: Boldogasszony Anyánk, Himnusz, Szózat, zúgott az egész börtönépület. A börtönkórház brutális orvos őrnagya jött, és kérdezte, kinek milyen gyógyszer kell, nincs-e szükségünk valamire. Ebből azután már végleg megértettük, nem mindennapi események zajlanak.

A zárkában széles, nagy padok voltak, ezeket vették föl a rabok, és 26-án, pénteken azokkal döngették a zárkaajtót. Az első eset után az őrök sietve nyitották ki a zárkákat. A tömeg kitódult a folyosóra, kértük a civil ruhánkat. Egyik paptársunk volt a ruhatáros, ő osztotta ki a ruhákat. A börtönparancsnokhoz küldöttség ment azzal, hogy engedjen ki bennünket. Azt felelte, erre nincs módja, de ha kitörünk, nem akadályozhatja meg. A váci nép hallatlan kedvességgel fogadott bennünket. Amikor kiértünk az épületből, az asszonyok kosarakban kalácsot, tejeskannában tejet, és civil ruhát hoztak...

Forrás: Elmer István: Börtönkereszt. Börtönviselt katolikusok visszaemlékezései, Bp., 1994

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Iskolakerülés büntetve – jeles

Egy szombati napon délidőben, mi, harmadikos kistörpék elszomorodva olvasgattunk egy hirdetményt Törpeháza Főterecskéjén. Az állt rajta, hogy aznap délután előadást tart egy bűvész a völgybeli falucskában. Eltüntet egy embert. Igen ám, de abban az esztendőben délután jártunk tanításra a törpeházi iskolába. Egyik társunk azonban, a nagyhangú Nevenincs gondolt egyet...

Néhány perc múlva tanítónk, Mosolygós bácsi előtt álltunk, és Nevenincs így szólt: „Azt kérjük, hogy ma délután ne legyen tanítás, meg szeretnénk nézni a bűvészt. Lehetne ez tanulmányi kirándulás is.” Mosolygós bácsi elmosolyodott: „Ilyesmiért nem maradhat el a tanítás. A fortély, amin az eltüntetés alapszik, nem tananyag.” „De minket akkor is érdekel! Tartozik is vele Mosolygós bácsi, hogy teljesíti egy kérésünket!” „De nem akármilyen kéréseteket! A fortélyt pedig magam is megmutatom nektek, majd megcsináljuk dobozokból a bűvészszínpadot.”

Nevenincs most hosszasan hallgatott, majd nagy elszánással így szólt: „Mi mégis inkább a bűvészt néznénk meg, ott szeretnénk kilesni a fortélyt! Ne tessék haragudni ránk, ha nem lennénk ott délután az iskolában!” Azt hittük, Mosolygós bácsi összeszidja, de most is csak mosolygott: „Hogy ne legyetek ott? Az éppen olyan lehetetlen, mint eltüntetni egy embert!”

Miután kijöttünk a házacskájából, Nevenincs magukhoz vezetett minket, levelet írt egy rajzlapra, és felolvasta nekünk: „Kedves Mosolygós bácsi! Ne tessék minket rossznak gondolni, amiért üres a tanterem. Jogunk volt elmenni. Mosolygós bácsi a hibás, nem tartotta meg ígéretét. Szerető és tisztelő tanítványai.”

Megdöbbenve hallgattuk. De ugyanakkor láttam az arcokon, büszkék is voltunk rá, hogy ilyen nagy eseménynek vagyunk cselekvő részesei. A kicsiny kerekfejű Diócska azonban megszólalt: „Ez a levél rosszul esnék Mosolygós bácsinak!” De Nevenincs csak legyintett, aláírta a nevét, azután Bérci Bercinek nyújtotta a tollat. Utána én

írtam alá. Aztán Piciszemű, Napraforgó, Pojáca meg Körte Törpe. Diócska ellenben így szólt: „Azt mondta Mosolygós bácsi, lehetetlen, hogy ne legyünk ott az iskolában. Akkor tehát okosabb, ha meg sem próbálok lemenni a bűvészhez.” Nevenincs az arcába kiáltott: „Áruló! Soha többet nem szólunk hozzád egy szót sem!” Diócska szomorkásan mosolygott: „Akkor szervusztok!” – és elment.

Ebéd után a tanterem ajtajára tűztük a levelet, és lementünk a völgybe, a faluvégi rétre. Ott állt a bűvész sátra. Megbeszéltük, hogy bemenet előtt körüljárjuk, kilessük a fortélyt. Abban a pillanatban azonban, hogy odaértünk, megkondult a toronyóra, és elütötte a háromnegyed hármat. Mi pedig megálltunk, egymásra néztünk, és Piciszemű így szólt: „Most indul Mosolygós bácsi a házából az iskolába!” Nevenincs ráförmedt: „Tudjuk, hogy most indul! Minek ezt most emlegetni?!” Napraforgó eközben már a pénztárhoz lépett, és mentünk mindnyájan utána. Bérci Berci ezt mormogta: „Okosabb is minél előbb bemenni, az előadás után is leskelődhetünk.”

Miután megálltunk elől a sötét színpadocska közelében – mert padok nem voltak –, s miután beszélgettünk a már bent lévő falubeli nénikkel és bácsikkal, nézegetni kezdtük – főként Nevenincs buzdítására – a sötét, függöny nélküli színpadocskát. De megkondult eközben ismét a toronyóra, és elütötte a hármat. Körte Törpe nyugtalan hangon ezt mondta: „Most látja meg Mosolygós bácsi a levelet!” Nekem azonban eszembe jutott valami, és ki is mondtam: „Nem látja meg, levette Diócska, hogy ne essék rosszul Mosolygós bácsinak.” Nevenincs most rám förmedt: „Nem meri levenni azt, amit én tűztem oda!” De a többiek nekem adtak igazat: „De leveszi! Már le is vette.”

Amikor negyed négyet ütött az óra, Pojáca ezzel fordult hozzánk: „Mit gondoltok, megtartja a tanítást Mosolygós bácsi annak az egy szem Diócskának?” Körte Törpe, mint aki már gondolkozott ezen, tüstént válaszolt: „Megtartja. Még felelteti is mindenből, kitűnőre, jutalmul, amiért nem jött velünk.”

Miután elütötte az óra a fél négyet is – ekkor már zsúfolva volt a sátor –, a színpad hirtelen kivilágosodott. Keskeny és mély volt, mint valami kapualj. És semmi más nem állt a háttér előtt, csak egy szék. A bűvész a pénztár felől jött a nézőtérre, és fölkért valakit a közönségből, jelentkezzék eltüntetésre.

Nógrádi bácsi, a fuvaros, jelentkezett. Kivezették oldalt a sátorból, és néhány másodperc múlva meglátták őt a színpadocska mélyén. Leült a székre. A bűvész ezt kiáltotta: „Hókusz-pókusz, hále-hopp!” – és amikor kimondta a hoppot, elsötétült a színpadocska, de szinte ugyanabban a pillanatban ki is világosodott. De ekkor már üres volt a

szék. Most ismét mondta a bűvész: „Hókusz-pókusz, hále-hopp!” Egy pillanatnyi sötétség, és megint ott állt Nógrádi bácsi.

Ámultam-bámultam. A toronyóra azonban ütni kezdte a háromnegyed négyet, és az ámulással együtt eszembe jutott, hogy ilyenkor szokott szünetet adni Mosolygós bácsi. Nézte a színpadot Bérci Berci is, de oda is hajolt hozzánk: „Mit gondoltok, Diócska most egyedül szaladgál az udvaron?” Pojáca ezt mondta: „Nem szaladgál! Már felelt mindenből, és most együtt elmennek.” Piciszemű duzzogós hangon motyogta: „Mosolygós bácsihoz mennek. Mosolygós bácsi megcsinálja Diócskának a színpadot!” Nevenincs haragosan tekintett ránk, de elárulta, hogy már ő is gondolkodott ezen, és kijelentette: „Dobozkirályhoz mennek!” Majdnem kiáltva mondtuk mindannyian: „Hát persze!” – Magától értetődőnek láttuk, hogy Diócska figyelmeztette Mosolygós bácsit, hogy a legkönnyebben a dobozgyűjtő kistörpénél, Dobozkirálynál állíthatják össze a színpadocskát.

Eközben egy falubeli kisfiú, Füleki Jancsi foglalta el Nógrádi bácsi helyét. A bűvész pedig átváltoztatta Jancsit majmocskává! Azután a majmocskát vissza Jancsivá.

Amikor a sátorból kijövet mindnyájan egyszerre tekintettünk föl Törpeháza felé, nyilvánvalóvá lett, hogy egyikünknek sincs kedve kukucskálással, fortélyleséssel tölteni az időt. A gyorsaság meg, amellyel megindultunk fölfelé, azt a közös szándékot is tudatta velünk, hogy minél előbb bocsánatot akarunk kérni.

Egyenesen Dobozkirályékhoz mentünk. Már a kertben is kihallottuk a besötétített szobából Mosolygós bácsi magyarázó beszédét. A színpadocska az asztalon állt, és két gyertyavég égett benne, egy-egy elrejtett rekeszben. Mosolygós bácsi ránk tekintett, mi meg szinte egyszerre mondtuk: „Ne tessék haragudni, hogy nem voltunk ott az iskolában!” Elmosolyodott: „Dehogyis nem voltatok ott!” Összenéztünk. Úgy látszik, annyira haragszik, hogy megvetése jeléül beszélni sem akar arról, amit tettünk.

Nevenincs el is vörösödött, és így szólt: „Tessék megbocsátani, amit a levélben írtam!” Most már én is megszólaltam: „Azt nem olvasta Mosolygós bácsi! Diócska levette!” Mosolygós bácsi Diócskára nézett: „Miért vetted le?” De Piciszemű válaszolt Diócska helyett: „Azért vette le, hogy ne essék rosszul Mosolygós bácsinak.” Mosolygós bácsi megint elmosolyodott: „No lám. Tudtok ti mindent, ami az iskolában történt! Hát miért mondjátok, hogy nem voltatok ott?”

Most már Körte Törpe is megszólalt: „Annyit biztosan tudunk, hogy Diócska mindenből felelt, és mindenből kitűnőt kapott.” Mosolygós bácsi csodálkozott: „Minek ezt emlegetni? Ott voltatok, hát tudjátok. Ha nem lettetek volna ott, azt sem tudtátok volna, hogy Dobozkirálynál találtok meg!” Ekkor Nevenincs kiáltott fel: „Diócska figyelmeztette Mosolygós bácsit a Dobozkirályra!” „Hát persze, hogy ő. Na, ezt is jól tudjátok. De hiszen meg is mondtam én délben, lehetetlen, hogy ne legyetek ott!”

Most már Nevenincs is elmosolyodott: „Köszönjük, hogy nem tetszik haragudni, amiért lent voltunk.” Mosolygós bácsi rábámult: „Hát mégis azt hiszed, hogy lent voltatok? Mondd hát akkor el a fortélyt!” Nevenincs olyan bamba arcot vágott, hogy nevetésben törtünk ki. Nevetett Diócska is: „Ha lent lettetek volna, tudnátok a fortélyt. Nem nehéz kitalálni, nézzetek a színpadra!”

A megvilágított mély színpadocskán egy játékszékecske állt, Dobozkirály húgának bababútoraiból. A székecske ülésén egy szem diót láttunk. Körülötte hét bogáncs. „A dió: Diócska. A hét bogáncs ti vagytok. No, lássuk hát: el lehet-e tüntetni a hét bogáncsot az iskolából?” Diócska lassan mondani kezdte: „Hókusz-pókusz, hále-hopp!” – és egy pillanatnyi sötétség után csak a dió volt a székecskén. Mondta ismét: „Hókusz-pókusz, hále-hopp!” – megint egy pillanatnyi sötétség, és ismét ott volt a dió körül a hét bogáncs. Nevenincs felkiáltott: „El lehetett tüntetni!”

Ekkor Mosolygós bácsi levette a színpadocska fedelét: „Nézzetek bele!” És mi ámulva láttuk, hogy a színpadocskán, ott, ahol a széket véltük, csak tükör van, székből pedig kettő is van ott, de rejtve, mindkét oldalon egy-egy, majdnem szemközt a tükörrel, az egyik székecskén dió, körülötte a hét bogáncs, a másik székecskén pedig csak egy szem dió. A néző pedig aszerint látja hol az egyik, hol a másik székecskét, hogy az elsötétítés pillanatában melyik felé fordítja a tükröt a bűvész.

Miután hazakísértük Mosolygós bácsit, a kertajtó előtt Nevenincs így szólt hozzá: „Köszönjük, hogy nem tetszik megbüntetni minket.” Mosolygós bácsi elmosolyodott: „Amikor bementem ma az osztályba, Diócska ezt mondta nekem: – Itt vannak a többiek is! Csak úgy látszik, mintha nem volnának itt. Tessék csak felhívni felelni akármelyiküket, és tessék beleegyezni, hogy ma kivételesen én feleljek helyettük! – Ebbe készségesen beleegyeztem.” Ekkor Mosolygós bácsi elmosolyodott, s folytatta: „És így történt, hogy mindegyikőtök kapott ma egy-egy kitűnőt. Nevenincs nyelvtanból, Moha írásból, Napraforgó földrajzból és így tovább. Ha ez tinektek nem büntetés, más büntetéssel nem szolgálhatok. Szervusztok!”

Soha életemben nem hittem, hogy az is lehet büntetés, ha kitűnőt kap valamiből az ember. Ekkor megtudtam, lehet. Hosszú ideig álltunk lehajtott fővel, szótlanul a becsukódott kertajtó előtt. Még egymásra is féltünk ránézni. Hát még Diócskára! Rettenetes volt a gondolat, hogy ha majd fölemeljük a fejünket, és ránézünk, akkor őelőtte még jobban fogjuk szégyellni magunkat, mint amennyire máris szégyelltük egymás és önmagunk előtt is.

Hanna Wolff

Jézus, a férfi

Jézus alakja mélypszichológiai szempontból

V. rész

A kollektív árnyék

JÉZUS OLYANNAK MUTATKOZIK környezetében, amilyen. Ezzel máris el van vetve a későbbi fejlemények és a tragédia magva; Jézus lénye és lényege vált ki mindent – spontánul, következetesen és eltéríthetetlenül. Így kerül sor arra, hogy *Jézus minden szavával és gesztusával,* akarva és még gyakrabban akaratlanul valami egészen elviselhetetlent csinál a környezete számára: *leleplezi a kollektív árnyékot.*

Mélypszichológiailag „árnyékon” értjük mindazt, amit nem éltünk meg, ami elsüllyedt, amit elfelejtettünk, háttérbe szorítottunk, elfojtottunk, röviden: *önmagunk „másik” oldalát.* Ez a „másik” nem csupán rejtőzik a tudattalan homályában, hanem többnyire a psziché és a személyiség ***„sötétebb” oldala*** is. Ezt az „árnyékot” kritikusan tudatossá kell tennünk, különben naivul és *tudattalanul kivetítjük,* és ebben a projekcióban fogjuk megélni.

Jézus környezete szinte kizárólag ezt csinálta. A Tóra szerinti vallásosságot (úgy-ahogy) gyakorolva a farizeusok felszínes önigazolásában élnek, gigantikus méretű elfojtási, illetve kivetítési folyamatban, nemcsak egyénileg, hanem kollektíven is.

Jézus valami hallatlant tesz: *felszólítja környezetét, hogy a projekcióból „vegye vissza” közös, kollektív árnyékát,* ismerje fel mint sajátját, és fogadja el. Ezt a folyamatot jellegzetesen mutatja be Mk 7,15-ben lejegyzett szava („Nem az teszi tisztátalanná az embert...”); ez az ige klasszikus módon fogalmazza meg az árnyékpszichológia alapelvét. Hogy elővételezzük a végeredményt: a zsidó kollektívum nem volt képes elfogadni Jézus „terapeutikus eljárását”, így Jézus maga válik a projekciók hordozójává, elvetetté és istentelenné, akit ki kell irtani; Pilátus csak ravaszul beleszőtt, de jelentéktelen figura a drámában...

DE NE ROHANJUNK ELŐRE! *Nézzük meg előbb négy problémakörön,* ***hogyan leplezi le Jézus a kollektív árnyékot,*** hogy felelős elfogadásához vezesse kortársait.

Elsőként gondoljunk *a farizeusokhoz intézett, megtérésre felszólító beszédeire.* A folyamatos elfojtás és kivetítés azt eredményezi, hogy a dolgokat sosem nevezik valódi nevükön, s ami még súlyosabb, hogy kerülik a problémák lényegének megközelítését. Jézus egyszerűen és találóan nevezi ezt a magatartást képmutatásnak: Mt 23,1-36. – Mivel (igazi férfihoz méltóan) jogos („szent”) harag motiválja Jézust e beszédekben, helytelen „gyalázkodó/gúnyolódó beszédnek” nevezni őket. A haragot magas etikai minősítés illeti meg, ellentétben pl. a dühöngéssel, ami ellenőrizetlen indulatok kitörése. Haragra csak bizonyos volumennel rendelkező személyiség képes; az átlag túl gyenge és szerény hozzá. (F. Kattenbusch szerint „Isten haragja” azt jelenti, hogy Isten valóban „szívén viseli” az ember tevékenységét, a legmélyebben „részes” abban, ha az ember hamis cselekvését kell néznie.) – Ennek megfelelően kell értékelnünk Jézus „haragos beszédeit”, nem kell szabadkoznunk miattuk, ellenkezőleg, meg kell csodálnunk értük. Ráadásul még egy másik, pszichológiailag jellemző motívum is megszólal bennük: a humor (menta, ánizs ↔ irgalmasság, hűség; szúnyog megszűrése, teve lenyelése).

Egy ***másik*** problémakörben Jézus különösen *az irgalmatlanságot tárja fel,* amely a kollektív árnyékhelyzetben való raboskodást gondolkodás nélkül a gyöngék ellen irányítja. E gyöngék köze tartoznak a nők (különösen az özvegyek), az idős szülők és a gyerekek. Egyáltalán, az embertársakkal szemben szabályokba merevedett magatartásról van szó. Jézus következetesen védelmébe veszi a gyöngéket (Jn 8,1-11 – Mt 23,14 – Mk 7,9-13 – Mt 10,10; 18,5)!

(Megjegyezzük: Jézus számára nők — s persze a többi „gyöngék”: az idősek, rabszolgák, gyerekek is — egyenrangúak. Amikor házassági kérdésekben előkerül az írás, Jézus kivétel nélkül mindig a Teremtés könyve 1. fejezetére utal: Isten „férfinak és nőnek” teremtette az embert (Mt 19,4). Az egész patriarchális tradíció azonban ezzel szemben kizárólag a 2. fejezetre hivatkozik: Ádám bordájából teremtés – utólagosan – „segítőtárs”. Jézus nem egyensúlyozta ki a két forrást, hanem hangsúlyozott kizárólagossággal az 1. fejezetre támaszkodott!...)

Az árnyékhelyzet különösen a parancsok megtartásának módját teszi zavarossá – ez a ***harmadik*** problémakör. A ritualizmust, *a nyilvános konvenciókat Jézus formalizmusként leplezi le,* amely megöli az igazi értékeket. Különösen a szombati gyógyítások problematikája tartozik ide (Jn 9,1-41, főképp a 24c vers; Lk 13,10-17; 14,1-6), és egyáltalán a szombat megtartása körüli viták (Mt 12,1-8), de a helyes imádság, böjt és alamizsna kérdése is (Mt 6.1-4.5-8.16-18). Mindezzel az élettelen formalizmussal Jézus ezt az alapszabályt szegezi szembe: A parancs nem önmagáért, hanem az emberért van (vö. Mk 2,27).

Egy ***negyedik*** kört is súlyosan érint az árnyékhelyzet: a „végső, metafizikai” vonatkozásokra gondolunk, a nyilvános vagy hivatalos hitbeli magatartásra. Ami e tekintetben Jézus szerint megromlott, tönkrement, kifacsarodott, azt így lehet közös nevezőre hozni: *a hit jogi ügyletté lett.* Mélypszichológiailag ez azt jelenti, hogy az integrálatlan ember a maga elfojtási görcsével és projekciós viselkedésével makacsul igazolni akarja önmagát, és ál-legitimációkat keres, egészen az istenképig menően. Ezért ebben az összefüggésben hangzanak el Jézus leghatásosabb szavai, legszemléletesebb képei, példabeszédei; mind arra szólítanak fel, hogy mondjunk le az „érdem-, igény- és jutalomgondolkodásról” (ide tartozik a tékozló fiúról, a gonosz szolgáról, a kései szőlőmunkásokról s a két adósról mondott példabeszéd: Lk 15,11-32; Mt 18,23-35; Mt 20.1-16; Lk 7,41-43). Isten öröme, dicsősége és fönsége abban áll, hogy ajánd-

dékoz és szeret, és szeretik őt: aki tapasztalatot szerez erről, s akit ez a tapasztalat megváltoztat, az képes föllelkesedni, és annak kell föllelkesednie Isten nagylelkűségének követésére. Erre utal az ellenségszeretet parancsa is (Mt 5,43-48).

Ezen a döntő ponton maga a keresztény hagyomány is kapitulált, és saját kapitulációját elrejtendő adta Jézus szájába ezt az igét „...egyetlen ióta sem vész el a törvényből...” (Mt 5,18). Ha így lenne, akkor Jézus nem mondhatta volna el legtöbb mondatát, nem tehette volna meg legtöbb tettét. A kritikai kutatás konzervatív tendenciájú, zsidókeresztény retusálást lát az idézett mondatban.

(A fordító megjegyzése: *A Szerző féligazságot vall a negyedik pontban.* Az érdemek és azok jutalmazásának gondolata sokszorosan kimutatható Jézus gondolatvilágában. Baj akkor keletkezik csak, ha valaki az érdemek egyedül üdvözítő voltát képviseli, másrészt helytelenül szembeállítja az osztó igazságosság és a szeretet fogalmát, harmadrészt a jutalmazásban, illetve büntetésben naivul Isten közvetlen működését feltételezi, negyedrészt úgy gondolja, hogy az egyik igazság – „Isten feltétel nélkül és mindenkit végtelenül szeret” – fölöslegessé teszi a másikat: „jó tetteink elnyerik jutalmukat, gonosz tetteink büntetésüket”.)

Jézus ***nemcsak szavakkal leplezte le*** a kollektív árnyékot, hanem teremtői módon, kiengesztelő, megnyerő magatartással „elő is élte” ezt a leleplezést. Legbeszédesebb példája ennek Zakeus meglátogatása (Lk 19,1-10) és a hasonlók, amelyek nyomán ellenfelei úgy vélekedtek róla: „Falánk és borissza ember, a vámosok és bűnösök barátja” (Mt 11,19). Sőt, amint H. Braun írja: „Jézus nemcsak élőélte azt, amit az embertársak iránti helyes nyitottságon értett: magatartása fölhatalmazta és fölbátorította azokat, akik készek voltak önmaguk feladására. Ily módon nemcsak prédikálta a kegyelmet, hanem meg is valósította.”

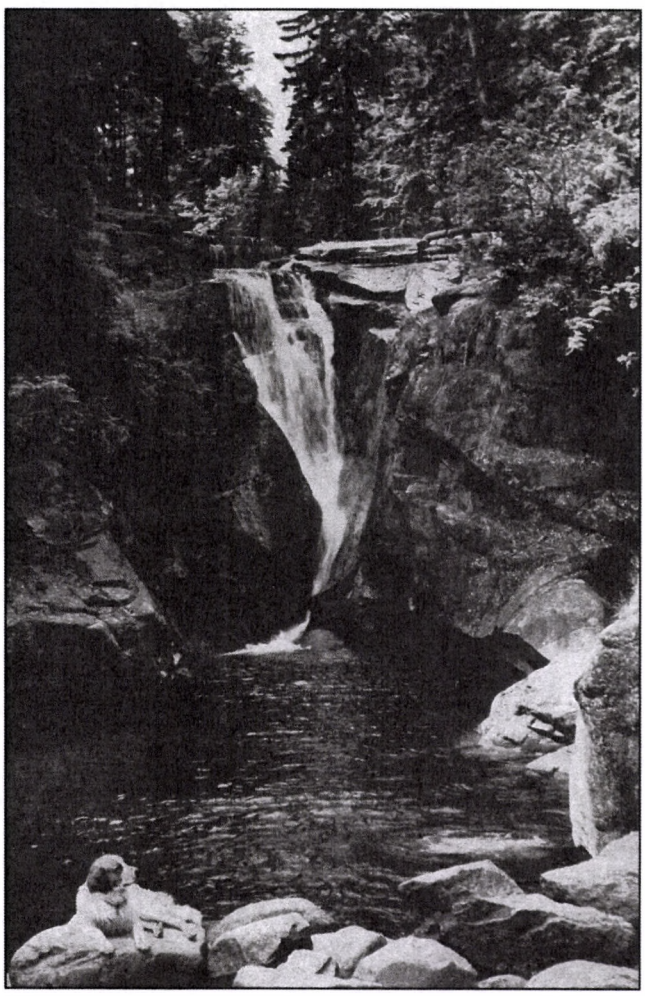

Eddig csak példákat hoztunk fel Jézus árnyékleleplező magatartására, de nem értelmeztük pszichológiailag kielégítően a folyamatot, amely itt zajlik.

A KOLLEKTÍV ÁRNYÉK PROBLÉMÁJA ELŐSZÖR IS azt jelenti, hogy Jézusnak egyénekkel van dolga, s bármilyen messzemenően vagy intenzíven részesedjenek is ezek a társadalmak kollektív árnyékában, s bármennyire „egyvalakivé” („az ember”) vagy egy „számmá” koptassa is őket a kollektív árnyék, valamiképpen mégis egyedek, és így felelősek önmagukért. A felelősség e maradéka alapján döntenek Jézus mellett vagy ellen. De *mit jelent pszichológiailag az „igen”, és mit jelent a „nem”?*

Az „igen”*-t* a morálisan és szociálisan deklasszáltak mondják. Mi zajlik ilyenkor bennük? A legjobb választ a farizeus és a vámos példabeszéde nyújtja. A farizeus mindent eljátszik, imája hiábavaló, hiszen csak öntetszelgő póz. Egyet nem akar a farizeus, most sem és soha: saját árnyékát felismerni és elismerni, a saját magában rejtőző „legocsmányabb embert”, ahogyan Nietzsche mondja. A farizeus tovább él élethazugságában. „Az adóvégrehajtó azonban mellét verte, és ezt mondta: Isten, légy elnéző irántam, én pocsék ember vagyok” (Lk 18,9-14). *Elismeri a saját árnyékát!* Ez az a jelentőségteljes pszichikai folyamat, amely nem csupán a belső ember sorsáról dönt, hanem – amint Jézus is biztosít róla – Isten előtti helyzetünk szempontjából is ez a döntő.

Ha az ember valódi lénye, „a tényleges én” jut szóhoz, akkor ez mindig egyfajta vereséget jelent az Én számára, éspedig az Én szűkössége, korlátoltsága, önhittsége vagy szélsőséges merevsége számára. Ezt *a vereséget zsebre kell vágnia* ahhoz, hogy fény támadhasson ott, ahol addig árnyék volt, amint Freud mondja. Ez keserű dolog, elviselhetetlennek tűnik. De (amint az analízisre is, úgy) Jézusra is csak az képes „igen”-t mondani, aki „igen”-t tud mondani saját árnyékára.

S mit jelent ***„nem”****-et* mondani Jézusra? Nem mindig ugyanaz a „nem” hangzik el. Az *egyik* pszichológiai csoport az, amely *lényegi gyengesége miatt* mond „nem”-et (e csoport tipikus képviselője a „gazdag ifjú”. Ez a ma tömegessé vált típus az ideális táptalaja minden tömegideológiának is, és minden kollektív árnyéknak. Az „Én” vagy az akarat gyöngeségéről lehetne beszelni, de igen gyakran valami komolyabb áll emögött, ezért használjuk a „lényegi gyengeség” kifejezést, ami a személy lényegi magvának vagy *a személy dinamikus alapidentitásának alapvető gyöngeségére utal* („nagy és kis *entelecheiák*” – mondja Arisztotelész, „öt, két vagy csak egy talentum” – mondja Jézus”, Mt 25,14-30 és Lk 19,11-26). Az emberek különbözőségének végső rejtélyét érintjük itt. Ez a csoport veszélytelen Jézusra. Nevetnek és gúnyolódnak legfeljebb – aztán továbbállnak.

De veszélyes a „nem”-et mondók *másik* csoportja: *a ravaszak, az aljasak, a gátlástalanok* és gonoszok, a démonizáltak. Mert a saját árnyék tartós elfojtása démonizálja az egész személyiséget. Következésképpen ez a csoport *saját belső démonát közvetlenül Jézusra vetíti ki:* „Ördögöd van!” (Jn 7,20; 8,48.52), „Ördögöd van, és megháborodtál! (Jn 10,20), „Csak azért tudod kiűzni a Gonoszt, mert a Gonosszal cimborálsz!” (Mt 12,24). Az Írás itt a „Szentlélek elleni bűnről” beszél, amely nem nyer bocsánatot (Mt 12,32).

EGY NÉP AZONBAN NEM CSUPÁN egyénekből és egyének csoportjaiból áll, és a kollektív árnyék is nagyobb és autonómabb, mint az összes egyének (egyéni) árnyékai. Itt utalni kell a *„szövetségre"*, amelyet Izrael felfogása szerint Isten a néppel kötött, s amelyet a népnek Istenhez való hűségben meg kell tartania. Ez az a keret, amelybe a judaizmus *egész* vallásossága bele van szőve. ***A szövetségi gondolat*** *azonban – minden vallásilag pozitív jelentősége mellett – egyúttal az egyének fölötti, terhes kollektív árnyék.* Ránehezedik az Egészre, amelyből minden egyes egyén részesül. A néphez szólt Isten. A népet mentette meg. A népnek tett nagy ígéreteket. Csak aki a néphez tartozik, az részese a szövetségnek. A „kívülállók", a „bűnösök", az „elveszettek" nem. E szövetségi gondolkodás síkján minden jövő a népé. Pszichológiai, metafizikai és vallási szempontból az egyén még egyáltalán nem ébredt föl. *Az egyént fogságban tartja az általános alany („az ember"). Jézus azonban félreérthetetlenül a felelős „személlyé" válásra szólít fel.* Tehát a fejlődést gátló, egyetemes kiterjedésű kollektív árnyék ellen indít támadást!

Az Ószövetség drámai könyv. Megfigyelhetjük benne, hogyan kísérli meg átlépni saját korlátait, megvalósítani az áttörést a partikularizmusból az univerzalizmusba (pl. Zsolt 73,23-26), de *jelentős kísérletei* ellenére az elvi univerzalizmusra nem jut el, csak Jézusnál kerül sor arra, amit R. Bultmann „az ember Isten előtti abszolút egyénné válásának" nevez (az Istenhez fűződő viszony individualizálódására gondolva). Ezzel az abszolút individualizálódással az egész szövetségi gondolkodás szembehelyezkedik.

Csakhogy! Ha az egyén elzárkózik az elől, hogy megtegye a fejlődésében soron következő lépést, akkor elkezdődik egy visszafelé tartó folyamat. *Regrediál.* Végül neurotikussá válik. Ha egy nép tagadja meg a fejlődés esedékes és természetes lépését, akkor *tömegneurózisra kerül sor.* (Mert a természet és a psziché föllázad a beszűkülés, a csonkítás, a kifosztás ellen, az ellen, hogy kizárják a fejlődési lehetőségek teljességéből, a „létvesztés", az „ontikus veszteség" ellen (K. Schmid).

Ám annak a kollektívumnak az esetében, amellyel Jézusnak dolga van, nem csupán arról van szó, hogy infantilisan, korcs felelősségtudattal megtagadja a fejlődésben soron következő lépést. *Itt maguk a legfőbb kollektív értékek és hittartalmak tiltják a lépés megtételét!* A „legszentebb javak" forognak kockán, ha Jézus ösztönzését követjük – kénytelenek gondolni az emberek. Valóban: a „Magasságbeli" nevében utasítják el Jézus felhívását, és ítélik el Jézust. Egy sajátosan jámbor kollektívum csap át bűnöző kollektívumba. Az Abszolútum nevében követik el az abszolút bűnt. *A kollektív árnyékhelyzet démonizálódik!*

És nem lenne elég hozzátenni: Jézus eme árnyékká változott kollektív hatalom (egyik) áldozata lett. Nem. Ő egyenesen kihívja ezt a hatalmat, nem törődve a személyes következményekkel. Kihívja, mivel ki kell hívnia.

A személyes árnyék

VAN-E JÉZUSBAN IS TÖKÉLETLENSÉG, vannak-e életében meg nem élt, elhibázott, elnyomott mozzanatok? Van-e Jézusnak is árnyéka? A kérdést fel kell tenni, és igennel kell rá válaszolni. *Aki ember, annak árnyéka is van.*

Ha tehát azt akarjuk, hogy a „valóságos ember" meghatározás érvényben legyen (ritkán volt az), akkor Jézus személyes árnyékáról is beszélnünk kell, a következő *három* ***pszichológiai megfontolásból:*** a) Az árnyék nélküli ember *nem lenne ember.* Irreális fantom lenne, nem lenne kapcsolata a valósággal; félelmetes és embertelen lenne, mert az emberhez hozzátartozik a „másik", a „sötét" oldala is. Az árnyékmentes krisztológia mindenkor doketizmus volt, amelyet joggal vetettek el. – b) Az árnyék meglátása nélkül nem lehet *fejlődésről, integrációról* beszélni, aki nem látja meg a saját árnyékát, az naivan gyerekes, infantilis marad. Márpedig Jézus fejlődött. Például, ha nem szembesült volna a saját árnyékával, azaz nem üzetett volna ki a gyermekkor paradicsomából, akkor sosem válhatott volna férfivá. Láttuk anima-integrációját is. Megkísértésének története eleven emlékezés arra, hogy Jézus találkozott a homállyal, az árnyékkal, a kísértéssel, vagy ahogy a hagyomány nevezi, az „ördöggel". – c) Az árnyékkal történő konfrontáció nélkül egyáltalán nem lehetséges (mélypszichológiai értelemben vett) *tudatos élet.* Márpedig külön fejezetben mutattuk meg, hogy Jézus tudatosan élt. Ha Jézus nagy tanításai nem egy önkritikus tudatból fakadtak volna, akkor teljesen ki lennének téve annak a gyanúnak, hogy talán mégiscsak egy naivul megélt árnyék torzszüleményei, s azt, hogy Jézus túllépett minden szokott mértéken, tényleg „őrültségnek" lehetne minősíteni, ahogyan ellenségei tették.

Ebben az összefüggésben döntő Jézus ***saját állásfoglalása;*** ő egyáltalán nem érezte szentségtörésnek a személyes árnyékára irányuló kérdést, ellenkezőleg, magától értetődő igennel felelt rá, amikor megvallotta, hogy *„csak Isten jó"* (Mk 10,17-18). Spontánul és totálisan elveti magára nézve a „jóságot", s ezzel spontánul és totálisan elismeri személyes árnyékát. (A „jó" az egyetlen olyan melléknév, amely sem metafizikai, sem etikai, sem pszichológiai értelemben nem fokozható, túl van minden mennyiségi gondolkodásmódon az érték/ek/kel kapcsolatban; a „jó" egész fogalom, valamiképpen mindig numinózus; elvileg szólva ezért csak Isten jó. Fenti állításával Jézus a humánumhoz tartozónak vallotta magát, amelyről viszont mindig csak relatív kifejezésekkel lehet szólni: mindig csak jobb vagy rosszabb humánumról beszélhetünk, abszolútról soha. Ezért „egyenértékű" Jézus fenti állítása saját személyes árnyékának elismerésével.)

AMINT MEGMUTATTUK, *Jézus szélsőségesen introvertált érzelmi típus* volt. Ezért eleve normális és várható, hogy *a kifelé irányuló vonatkozások a tudat peremén vagy árnyékban maradnak.* Ezt fogjuk analizálni a következőkben ***három területen,*** mindig szem előtt tartva, hogy nem a tudati funkciókról általában, hanem sajátosan azok *aktív extraverziójáról* van szó!

1) Mindenekelőtt *árnyék* nyugszik Jézus **extravertált *gondolkodást funkcióján***.

A vallástörténeti összehasonlításban mindig föltűnt, hogy Jézus tanítása bizonyos egyszerűséget mutat, *ami külső megjelenését és alakját illeti.* Buddha beszédei pl. elsőrangú gondolkodói teljesítmények. Jézusról ilyesmit nem lehet elmondani. *Ő nem „gondolkodóként" lép elénk,* hanem a konkrét helyzetekben odavetett egyedi mondatok embere. (Az evangéliumokban áthagyományozott hosszabb beszédei kivétel nélkül a szerkesztők vagy az evangélisták kompozíciói!)

A szóban forgó problematikát egyetlen területen szeretnénk *szemléltetni.* Hogy lehet az, hogy Jézus, aki a maga lényegi üzenetét olyan élesen és világosan meg tudta fogalmazni, *a jövőt illetően* megmaradt ködös, határozatlan utalásoknál, általánosságoknál („senki sem

tudja a napot és az órát”; az eszkatológia és az apokaliptika egész problematikájára kell itt gondolnunk; a kutatások szerint az e vonatkozásban Jézus szájába adott állítások túlnyomórészt nem az ő gondolatai). Nos, a szeme előtt zajló életre könnyen reagált határozottan és világosan a maga differenciált érzelmiségével mint integrált fő funkciójával. A jövő viszont sokkal inkább a *gondolkodás* és a *spekuláció* problémája, e kettő viszont „nem feküdt” Jézusnak, hiszen fő funkciójának, az érzelmiségnek a jelen értékeihez van köze, amelyek gyakorlati és egzisztenciális állásfoglalást váltanak ki belőle; a jövővel kapcsolatos mérlegelései viszont igen általánosak maradnak. Tehát: az általános, a határozatlan itt egész nyilvánvalóan árnyékban marad, azaz nem a tudat síkjának közepén helyezkedik el. (Ez a jézusi alaphelyzet közelebbről: „Ha egyszer Isten a jelent oly totálisan minősíti, meghatározza, ha egyszer ez az Isten mindenkor megtöltött jelent ajándékoz, minek kellene akkor bármi különöset mondani a jövőről? A jelen, amely Isten jelen(lét)évé lett, garantálja, hogy minden jövő Isten jövője lesz.”)

Persze itt finom, nem pedig durva árnyékhelyzettel van dolgunk, de mégiscsak egy árnyékhelyzettel, amelynek meg is lettek a súlyos *negatív következményei.* Először az, hogy teljes lendülettel ömlött a Jézus-hagyományba a durva apokaliptika és mágia (a jövővel kapcsolatos „hiányt” pótlandó), majd az apokaliptikával szemben (már az evangéliumokban) kialakuló távolságtartás újból és újból rossz lelkiismeretet okozott („Nem rendezkedhetünk be e világra!”), ez viszont ismételten felkorbácsolta a khiliaszta és egyéb rajongó mozgalmakat. Maga a „hivatalos” egyház is oly mértékben fokozta durva árnyékká Jézus finom gondolkodási árnyékát, hogy (Jézussal, a bíróval meg a világvégével fenyegetőzve) kollektív neurózisok jöttek létre, főleg a 15. században. Végül az apokaliptika nem csupán a Krédóban vert gyökeret, hanem minden dogmát is eszkatologizáltak, és az egyházi évet ennek megfelelően tematizálták.

Miért történhetett meg mindez? Nos, Jézust valóban követni szívünkkel és egész egyéniségünkkel sokkal nehezebb, mint tantételekkel és spekulációkkal. Egyébként az apokaliptika a maga tűz- és kénkőkatasztrófáival ugyanazt teszi durva módon, mint a végtörténeti eszkatológia finomabb módon. Kivetítik, és ennek megfelelően kívülről várják azt, amit Jézus igényeire válaszolva régen meg kellett volna tennünk belülről (magunkban). Minden probléma megoldását egy külső mirákulumtól várni: ez csupán sajátos formája az oly nehezen levetkőzhető infantilitásnak, a felelősségtől való irtózásnak.

2) Másodszor: *árnyék* nyugszik Jézus **extravertált *érzékelő funkcióján.***

Ez a tudati funkció úgyszólván azonos *a „tények iránti érzékkel”:* a valóságosban, a ténylegesben, az adottban van otthon, akkor lélegzik fel, ha a „tapintható valósággal” akad dolga. Főként kereskedők, technikusok, mérnökök között találhatók olyanok, akiknek ez a fő funkciójuk.

Jézus természetesen a számára problematikus extraverzióban is számot vetett a valósággal, de amennyire fejlett az „introvertált érzékelő funkciója” (olyannyira, hogy egyenesen mintaszerű érzékelésről vagy hatványozott valóságérzékről beszélhetünk), annyira más a helyzet az extraverzió (kifelé fordulás) tekintetében: itt éppen *nem a reális vonatkozások határozzák meg magatartását.* És ezért Jézus *nem* szociális reformer vagy gazdaságpolitikai forradalmár, még akkor sem, ha üzenete mindezen vonatkozásokban többet ért el, mint a rá hivatkozó reformerek programjai együttvéve.

A Tizenkettő és a Hetvenkettő missziós útjának példáján szemlélhetjük tételünket (vö. Mt 10,5-15; Lk 10,1-12). A munkás természetesen méltó a bérére. Az extravertált érzékelő funkció azonban megkérdezi (amit Jézus *nem* tesz), vajon meg is kapja-e majd? És mivel egyáltalán nem lehet száz százalékosan biztos benne, intézkedni fog. Nem lett volna-e célszerűbb egy ilyen vállalkozáshoz a következő útmutatást adni: „Ne felejtsétek itthon az erszényt és tarisznyát se! Ügyeljetek arra, hogy legalább egy napi tartalékotok mindig legyen! Ne legyetek megfontolatlanok önmagatokkal szemben!”?

Ennek az árnyékmozzanatnak is meglettek a *negatív következményei,* mihelyt pietista irányultságú missziók tiszta evangéliumként fogták fel, és szó szerint vették. Az újabb kori egyháztörténetem különös árnyékfejezetét olvashatjuk fiatal misszionáriusok, feleségük és gyerekeik sírjainak hosszú során Indiában, Japánban vagy Afrikában. E sírok előtt állva értjük meg, hogy a Jézus extravertált érzékelő funkcióján nyugvó árnyéknak is meglettek a történelmi következményei.

3) A harmadik *árnyék* Jézus ***intuíciójára*** vetül. Az intuíció az a tudati funkció, amely a lehetőségeket ragadja meg.

Eltorlaszolt kilátás mellett is talál még utakat, amelyek megoldáshoz vezethetnek. A legközelebbi vagy legtávolabbi lehetőséget megszimatoló zsenialitás ez. Többnyire költők, művészek fő funkciója.

Jézus gazdagon tudott élni az intuícióval. Az érzelmi funkció mint fő funkció mellett bizonyára ez volt az első *segédfunkciója*.

Ragyogó *példa* a mustármagról mondott példabeszéde (Mt 13,31-32). Mi tette Jézust képessé arra, hogy egy szegényes, keveset ígérő, ellenséges környezetben ennyire merész látomást bontson ki? Nyilvánvalóan csak az éppoly erős, mint valódi és rendkívüli intuíció, amely mindenek ellenére sem téved.

Ez a kivételes intuíció rejtőzik azonban *Jézus legtöbb példabeszédében*, ezért pszichológiai szemszögből itt néhány szót kell ejtenünk alapvető értelmezésüket illetően. Ezek nem parabolák és nem allegóriák. Egyszerűen hiányzik az az irodalmi műfaj, amelybe varratmentesen be lehetne sorolni őket. *A mi tézisünk az, hogy Jézus példabeszédei „aktív imaginációk”.*

Először is, miért *„imaginációk”*? Akár olvassuk, akár halljuk Jézus példabeszédeit, mindenképpen „látjuk” őket: úgy peregnek le előttünk, mint egy film. Rögtön történéssé és cselekvéssé válnak számunkra. Miért? Mert eredetileg Jézus számára is történések és cselekvések voltak. Azt mesélte el, amit „látott” és „nézett”. A cselekmény belső szemei előtt pergett le. – Ez az imagináció, amelyet az irányított érzékelő vonatkozás koncentrált közvetlensége különböztet meg a puszta fantáziálástól.

Amint ismeretes, az álmok mellett a tudattalan még sokféle módon tud hírt adni önmagáról, s ezek egyike az imagináció. Éber, de koncentráltan befelé irányított tudat esetén a mélységi cselekmény „látó szemeink” előtt játszódik le; nekünk aztán csak „utána kell mondanunk”. Ilyen „utánamondások” Jézus példabeszédei; bennük maga a *teremtői mélység* beszél. Innen van hatásuk közvetlensége, mert kerülők nélkül, érzelemtől érzelemhez szólnak. Innen van pregnáns (szabatos, találó, hatásos) voltuk, mert a tudattalan csattanós rövidségével, tömörségével szólnak. Innen jelentőségteljes képeik és folyamataik messzemenően archetipikus jellege, s mindenekelőtt esemény jellegük. „Történések”, éppúgy, mint az álmok. Ezek is, azok is numinózus mélységből erednek.

De miért *„aktív”* imaginációk? *Egyrészt* a bevetett koncentráció miatt. Arról a figyelemről van itt szó, amely határozott irányultság és önmagát vetítés, egyben semmiképpen sem „görcsös koncentrálás” vagy „kínos erőfeszítés”. *Másrészt* mert az imagináló maga cselekvő figuraként aktívan beavatkozik a történésbe, úgyszólván „együtt játszik” azzal. Amint álmunkban látjuk („kívülről”), hogyan veszünk részt mi magunk is („belülről”) a cselekményben. Az imagináló ugyanígy beavatkozik, megszólítja a többi figurát, azok válaszolnak neki. Így Jézus maga is mint imagináló vagy példabeszédmondó benne van a példabeszédek történéseiben. Ő a jó pásztor, ő a magvető, és ő az asszony is, aki az elgurult drachmát keresi.

NEM KÉTSÉGES TEHÁT, hogy az intuíció funkciója szokatlanul differenciált módon állt Jézus rendelkezésére. *Mindazonáltal* erre a funkciójára is ***árnyék vetül,*** *amenyiben extraverzióját* tekintjük: Amint ez várható is, csak másodlagosan irányul a külvilágra, illetve ott csak különös nehézségek árán tud érvényesülni. – Két lényeges pontra korlátozódunk itt. Először egy Jézus által *legyőzött* árnyékmozzanatról beszélünk, majd egy olyanról, amelynek legyőzése Jézusnak *nem* sikerült.

Ami *az első, idővel megoldott* problémát illeti: Kezdetben olyan *partikularizmust* tapasztalunk Jézusnál (Mt 10,5-6; 15,24-26), amely nem illeszkedik bele az univerzális össztendenciába, de azután sikerül áttörnie minden partikuláris sorompót, s ennek az áttörésnek az eredménye aztán egy ilyen ige: „Eljön az idő, és ténylegesen már el is kezdődött, amikor az igazi imádók Szellemben és Igazságban imádják az Atyát...” (Jn 4,21.23-24). *S ha valaki kétségbe vonja ennek az igének az eredetiségét, azt két kikerülhetetlen tanúságtételhez utaljuk.* Az egyik az irgalmas szamaritánus példabeszéde (Lk 10,30-37): ez az emberiségtudat új kategóriáját tartalmazza, amely minden egyes embert magában foglal. A másik a „felebarát” jézusi fogalma (Lk 10,29.30-37; Mt 5,43-48), amelynek érvényessége nem szűnik meg a saját népünk határán, hanem az ellenséget is magában foglalja. A kutatók egységesek abban, hogy a felebarátnak ez az univerzális koncepciója ősjézusi termék.

Egyébként ebben az összefüggésben a hagyomány megőrzött egy nagyon fontos részletet. Kétszer is beszámol arról, hogy éppen *nőkkel* folytatott, komoly tárgyú beszélgetőben kerül sor Jézus részéről az univerzális áttörésre: a kánaáni, illetve a szamáriai asszony történetében (Mt 15,28; Jn 4,24). Ezek nagyszerű tanúságai a férfi Jézus anima-fejlődésének (is), mutatván, hogy az anima-integrált magatartás rugalmas, a szituációra nyitott és annak megfelelő, és tágasságra visz.

Ami *a második, le nem győzött* árnyékmozzanatot illeti: Jézus felebarát-fogalma, amint láttuk, minden embertársat magában foglal, de sajnos *nem* mondhatjuk el, hogy *minden élőlénytársat* is, ellentétben például Buddha kozmikus szimpátiájával, amely az állatoknak is saját metafizikai státust biztosít. Jézusnál e tekintetben megmaradó árnyékszerű korlátoltságról kell beszélnünk.

Pedig mit nem jelenthetett volna, ha Jézus ejt egy jó szót „néma testvéreinkről” is! Micsoda jelentősége lehetne ennek az ökológiai katasztrófával fenyegető jelenben! Legalább a lelkiismeretünket nem hagyná nyugodni, amikor kicsinyes profitvágyból megfontolatlanul egész fajokat irtunk ki. (Íme, Jézus árnyékának e tekintetben is megvannak a történelmi következményei.) Valaki ellene vethetné, hogy Jézus beszélt a verebekről, hogy „Isten tudta nélkül” egy sem pusztul el (Mt 10,29). Az utalás találó, de az egyetlen lehetséges is. [Talán mégsem, ld. Mk 16,15: „Menjetek el az egész világra, és hirdessétek ki az örömüzenetet *az egész teremtésnek*!” – A ford.] Ugyanakkor olyan nehezen kezelhető szövegünk is van, amely egy egész sertéskonda vízbe fojtásáról számol be (Mt 8,30-32). Keleten, az erőszakmentesség szellemi hazájában ez a beszámoló folytonos és leküzdhetetlen botrány, egyike azon szempontoknak, amelyek miatt Buddhát vagy akár Rama-krishnát is többre tartják Jézusnál... A későbbi hagyomány (ez is a történelmi következmények közé tartozik) jellemző módon úgy viselkedett, mintha ebben a vonatkozásban hiányt kellene kitöltenie (az ökröt és a szamarat odaállítja Jézus jászolához – egyébként az ökör a Mitrász-kultuszra, a szamár a Dionüszosz-kultuszra vezethető vissza –; Tamás gyermekségevangéliuma sokat beszél Jézus viselkedéséről az állatokkal kapcsolatban; a Tamás-akták érdekes poloskatörténeteket tartalmaznak; az egyes evangélistáknak állatszimbólumokat adnak).

Az árnyékprobléma átvezethet minket Jézus esetleges apa- vagy anyakötődésének kérdéséhez. E kérdésfelvetés úgyszólván ellenpróbája lehet mindannak, amit eddig Jézus integráltságáról és animafejlődéséről mondtunk.

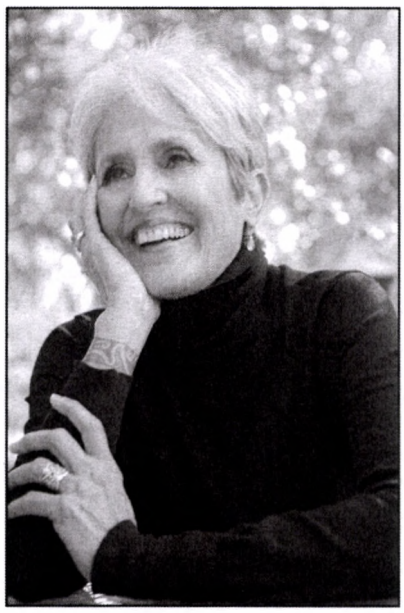

Joan Baez: Búcsú a színpadtól

Az 1970-es és 1980-as évek tiltakozó- és békemozgalmának női jelképe 2018 tavaszán tartotta búcsúturnéját

Évtizedeken át kísérte az életemet, és most testi mivoltában áll előttem a színpadon a folkzene csillaga, az írmexikói származású, amerikai folkénekesnő: *Joan Baez* – fekete farmerben, fehér blúzban, haja már nem fekete és hosszú, hanem fehér és rövid. 77 éves.

De ez nem csorbítja kisugárzását, ellenkezőleg. Joan Baez halkabb lett, megfontoltabb – de továbbra is teljes megbecsülést szerez azoknak az ismertetőjegyeknek, amelyekkel a médiumok és rajongói kitüntetik: ember, pacifista, folkénekes. Már a második dalát azoknak a „bátor embereknek” ajánlja, akik hazájában éppen a fegyverlobbi ellen küzdenek.

Az, ahogyan a *We Shall Overcome* [Győzni fogunk] c. régi folkdalt annak idején előadta, az erőszakos, háborúpárti világ elleni békés tiltakozás kultúrájának himnuszává lett [https://www.youtube.com/watch?v=nM39QUiAsoM]. Akkoriban még tisztán csengő hangját a korszak sok partiján lehetett hallani, amikor éjfél után valamivel nyugalmasabbá vált a légkör.

De Joan Baez akkor is hűséges maradt radikális pacifizmusához, amikor az 1990-es években egyre inkább szalonképessé váltak a katonai beavatkozások. 1993 áprilisában golyóálló mellényben kereste fel a polgárháború által szétdúlt Szarajevót, és az *Amazing Grace* [Különös kegyelem] c. dalt énekelte a sétálónegyedben [https://www.youtube.com/watch?v=-nVU_Cy8KG4]. Minden bizonnyal ez az élete dala, ezért nem véletlen az sem, hogy ott van legújabb lemezén is: *The President Sang Amazing Grace* [Az elnök a Különös kegyelmet énekelte] – emlékeztetve Barack Obamára, aki ezt a dalt kezdte el énekelni azon a gyászünnepségen, amelyet egy charlestoni templom ellen elkövetett brutális merénylet áldozatai emlékére tartottak.

Majdnem tizenöt évig csönd lett Joan Baez körül. Meg kellett küzdenie életének árnyoldalaival is, például azzal a ténnyel, hogy – amint mondta – „egyetlen kapcsolatom sem sikerült igazán”. Húga 2011-es halála is megviselte. Nem utolsósorban pedig attól szenvedett, hogy évekkel ezelőtt elveszítette fiatalkori fényes hangját, és csak lassan találta meg „új hangját”, egy oktávval mélyebben.

Joan Baez sokat dolgozott önmagán egy terapeuta segítségével. Megmaradt családját – édesanyját (annak haláláig), fiát, menyét és unokáját – magához vette Kaliforniába, ahol egyik fájának lombjai közé kis kunyhófélét is épített, amelyben sokat meditál (néha még ott is alszik).

Ezt a küzdelmekkel teli életet a koncert idején is érzékelni lehet. 75 perc után bejelenti „az utolsó hivatalos dalt”. Utána pihentetnie kell a lábát. Amikor ismét a színpadra lép, még senki sem távozott. Majdnem 40 percig tovább énekel. Amikor elhangzik a *Hová tűnt a sok virág?* c. dal (*Where Have All the Flowers Gone*), rózsaeső hullik. Ezután távozik.

Wolfgang Kessler

Forrás: Publik-Forum, 2018/7

Az írás végén említett dal két, más énekesek által tolmácsolt előadása a szöveget szemléletessé tevő háttérképekkel itt tekinthető meg:

https://www.youtube.com/watch?v=i6QpjvQwM00 (Marlene Dietrich); https:// www.youtube.com/watch?v=MAqop8fR-4E (Mezei Mária és Marlene Dietrich).

Hová tűnt a sok virág?

Hová tűnt a sok virág,
mely ott nyílt a réten?
Hová tűnt a sok virág,
vélük mi lett?
Hová tűnt a sok leány?
Gyűrűt váltott mindahány.
Ó, mondd, ki érti ezt,
Ó, mondd, ki érti ezt?

Hová tűnt a férfinép?
Ujján új a gyűrű még.
Hová tűnt a férfinép,
vélük mi lett?
Hová tűnt a férfinép?
Indulóra büszkén lép.
Ó, mondd, ki érti ezt,
Ó, mondd, ki érti ezt?

Hová tűnt a sok vitéz,
ki oly büszkén lépdelt?
Hová tűnt a sok vitéz,
vélük mi lett?
Hová tűnt a sok vitéz?
Minden ház egy sírra néz.
Ó, mondd, ki érti ezt,
Ó, mondd, ki érti ezt?

Hová tűnt sok néma sír,
házak közt a mélyben?
Hová tűnt sok néma sír,
vélük mi lett?
Hová tűnt sok néma sír?
Nyílik már a gólyahír.
Ó, mondd, ki érti ezt,
Ó, mondd, ki érti ezt?

Pete Seeger

Szembesüljünk a szegénységgel és következményeivel!

Ferenc pápa arra kért minden katolikust, valójában minden jóakaratú férfit és nőt, hogy *november 19-ét* tekintsék a „Szegények Világnapjának”. Ez az év, 2017 volt az első, hogy megtartották ezt a napot, amelyet a liturgikus év 33.-ik vasárnapjára rögzítettek.

2017 júniusában nyilvánosságra hozott üzenetében Ferenc pápa a következőket mondta: „Arra kérem az egész Egyházat és minden jóakaratú embert, bármerre él is a világon, hogy ezen a napon fordítsa tekintetét azok irányába, akik felénk nyújtják kezüket, és segítségünkért, szolidaritásunkért esdekelnek. Ők Mennyei Atyánk által teremtett és szeretett testvéreink. – Ez a Világnap elsősorban bátorítsa a hívőket arra, hogy tegyenek a pazarlás kultúrája ellen, és válasszák az elfogadás kultúráját. Egyúttal, vallási hovatartozástól függetlenül, mindenki élje meg a szegények iránti nyitottságot és a velük való osztozást, s adja konkrét jelét a szolidaritásnak és a testvériségnek. Isten az eget és a földet mindenki számára teremtette. Sajnos azonban néhányan akadályokat, falakat, kerítéseket emeltek, visszaélve a kivétel nélkül minden ember számára teremtett eredeti ajándékkal.”

Ferenc pápa üzenete az 1Jn 3,18-on alapul: „Ne szavakkal szeressünk, hanem tettekkel”; ez a konkrét és lényeges tettek jelentőségét hangsúlyozza. Ahogy a különleges napok esetén szokásos, a Szegények Világnapján nemcsak a Vatikánban lesz számtalan, szegények számára készült program, hanem szerte a világon az egyházmegyékben és a plébániákon is. A Vatikánban ez a nap Ferenc pápa vezetésével rendkívüli misét, majd azt követően a szegények számára rendezett ünnepi ebédet jelent, némelyeknek magával a pápával, másoknak Róma katolikus intézményeiben. Számtalan más figyelemreméltó programot terveznek más helyeken is. Ez valóban az ajándékozás és az elfogadás napja lesz.

Ferenc pápa tisztában van a szimbolikus tettek veszélyével. Felszólít arra, hogy változtassuk meg hozzáállásunkat a szegényekhez. Határozottan kijelenti: „Azt gondolhatjuk, hogy a szegények csupán a mi időnkénti önkéntes munkánk, vagy a lelkiismeretünket megnyugtató, pillanatnyi nagylelkű cselekedeteink kedvezményezettjei. Bármennyire jók és hasznosak is az ilyen cselekedetek arra, hogy érzékennyé tegyenek minket a szegények szükségleteire, valamint az azokat okozó igazságtalanságokra, a cél az, hogy eljussunk a szegényekkel való igazi találkozásra és az osztozó életformára.”

Üzenetében felszólít arra, hogy tekintsünk rá a szegénység számos megnyilvánulására és következményeire, amelyek milliókat fojtogatnak szerte a világon. „Tisztában vagyunk azzal, milyen nehéz manapság tisztán látni azt, hogy mit is jelent a szegénység. Ennek ellenére a szegénység ezernyi formában naponta jelent kihívást a számunkra: a szenvedés, a peremre szorultság, az elnyomás, az erőszak, a kínzás, a bebörtönzés, a háború, a szabadság és méltóság hiánya, a tudatlanság, az analfabétizmus, az egészségügyi szükségállapotok és a munkaalkalom hiánya, az emberkereskedelem és a rabszolgaság, a száműzés, a nyomor és a kényszerű migráció. A szegénység az alapvető szükségleteikben kizsákmányolt nők, férfiak és gyerekek formájában jelenik meg; őket a hatalom és pénz fondorlatai nyomorítják meg. Milyen szörnyű és végtelen listát állíthatnánk össze, ha a szegénység okaihoz még hozzávennénk a szociális igazságtalanságot, az erkölcsi elkorcsosulást, a kiválasztottak mohóságát és az általános közömbösséget is.”

Ferenc pápa a következőket kifogásolja: „Tragikus, hogy napjainkban, amikor néhány kiválasztott kezében kihívóan magas vagyon halmozódik fel – gyakran illegális tevékenység vagy az emberi méltóság visszataszító kizsákmányolása révén –, a szegénység szerte a világon, a társadalom széles rétegeiben botrányosan megnövekedett. Ezt a helyzetet látva nem maradhatunk passzívak, még kevésbé belenyugvóak. A szegénység megfojtja annak a rengeteg fiatalnak a kezdeményező készségét, aki nem talál munkát. – Van olyan szegénység, amely eltompítja a személyes felelősségérzetet, másokra hagyván a munkát, miközben csak a kedvezményeket lesi. – A szegénység elsorvasztja a kezdeményező képességet, és kevés teret hagy az értékteremtésnek, így aztán árt azoknak is, akik ténylegesen és hatékonyan dolgoznak. A szegénység mindezen formáira választ kell keresnünk, az élet és a társadalom új látomásával.”

Az embernek csak Indiára kell néznie, hogy lássa, mennyire fájdalmasan igazak a pápa szavai. A 2017-es *Globális Éhségi Index* (GHI) szerint, amelyet nemrégiben hozott nyilvánosságra a *Nemzetközi Élelmiszerpolitikai Kutatóintézet*, India a 119 rangsorolt nemzet közül a vége felé, a 100. helyen áll. Ez minden szempont szerint szégyenletes. Kína a GHI szerint a 29., s a többi szomszédos ország, Nepál, Sri Lanka, Mianmar és Banglades is sokkal magasabb helyezést ért el, mint India.

Az éhség csak egyik mutatója a szegénység mértékének, mindenesetre alapvető mutató. Emellett a a 2016-ban megjelent, a *Credit Suisse Research Institute* által szerkesztett Globális Gazdagsági Jelentés szerint India a világon a második legegyenlőtlenebb elosztással rendelkező ország, ahol a népesség felső egy százaléka birtokolja az összvagyon közel 60 százalékát.

A gazdagok és szegények közötti különbség ijesztő mértékben növekszik. Az a tény, hogy hihetetlen gazdagság összpontosul néhányak kezében, miközben százmilliók vannak embertelen létezésre ítélve, merő utálatosság. A vagyonfelhalmozás sokszor a katonai-ipari összefonódás erejére támaszkodva a szegények kizsákmányolása és a természeti kincsek kifosztása árán valósult meg. Indiai „vezetők” nem szégyellnek befolyásos magánérdekeltségű kapcsolataikkal kérkedni. Magas rangú vezetők korrupciója a jellemző, míg India szegényei a túlélésükért kényszerülnek küzdeni.

Assisi Szent Ferenc példát adott nekünk, maga volt a megtestesült szegénység, és egynek tekintette magát a szegényekkel. Vannak még

néhányan, mint például Kalkuttai Teréz anya, Porres Szent Márton vagy Páli Szent Vince, akik utat találtak a szegényekhez, és feltétel nélkül föláldozták magukat, nem törődve a következményekkel.

Ferenc pápa tömören ezt mondta: „Arra vagyunk hivatva, hogy közeledjünk a szegényekhez, találkozzunk velük, ismerjük meg a pillantásukat, öleljük át őket, és engedjük, hogy érezzék, amint a szeretet melegsége áttöri magányosságukat. Kinyújtott kezük is meghív minket arra, hogy lépjünk ki biztonságunkból és kényelmünkből, és ismerjük el a szegénység önmagában való értékét.”

A Szegények Világnapjának ébresztőnek kell lennie a katolikusok és mások számára is, hogy felismerhessük: a szegénység napjainkban elsősorban strukturális és emberek által okozott jelenség. Ferenc pápa emlékeztet arra, hogy „cselekednünk kell a pazarlás és a fogyasztás kultúrája ellen”. Át kell ölelnünk a szegényeket, úgy, mint Jézus, velük járni az utat, és biztosítani mindenki számára „az élet és a társadalom új látomását”, amely igazságon, egyenlőségen, testvériségen és szolidaritáson alapszik.

Cedric Prakash

Fordította:
Kőszeginé Rihmer Melinda

Cedric Prakash indiai emberjogi aktivista, jelenleg Libanonban tevékenykedik a Jezsuita Menekültszolgálat közel-keleti képviseletén.

Forrás: Counter View 2017. 11. 19.

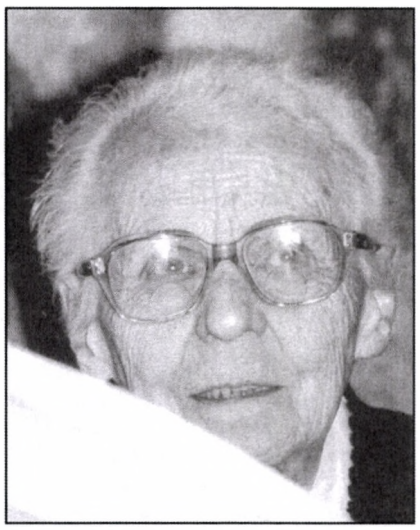

Tizenöt évvel ezelőtt tért meg az örök hazába ***Vadas Éva*** *néni, aki a Bokor Közösség jelentős személyisége volt (róla szóló megemlékezéseinket 2004. áprilisi és decemberi, valamint 2013. decemberi számunkban közöltük). Ezzel az életének nagyon jelentős vonását bemutató írással emlékezünk meg róla.*

Egy írógép hazatért

E sorok írója fiataloknak tart hetente önképzőkört egy belvárosi helyiségben, ahol a közelmúltban feltűnt egy mindig „útban lévő” *Continental* írógép. Ha sokan voltunk, az éppen legerősebb rakta arrébb. A ma már muzeálisnak számító darab éveken át a Tusnádi utca 18-as számú házban kattogott, az igen szerény életet élő Szalézia nővér ujjai alatt.

Szalézia nővér, polgári nevén *Vadas Éva* 1911-ben született, és eredetileg a Zeneakadémiára készült, zongora szakra. Közben megtetszett neki a Szociális Missziótársulat munkája, így 1935-ben letette a fogadalmat. 1948-ban ismerkedett meg azzal az úttal, azokkal a célkitűzésekkel (valamint magával a későbbi alapítóval is), amelyekből kialakult a Bokor Közösség. A Bulányi György piarista szerzetes tanár által létrehozott bázisközösségi mozgalom alapvetően katolikus, de nyitott és kritikus gondolkodása egyetemessé teszi. Az egyén, a család, a közösség, az egyház, a társadalom, az emberiség, az élővilág gondjaira egyaránt válaszokat keres, számos tagja szenvedett hosszú ideig börtönben az ötvenes években (illetve a katonaság megtagadásáért az 1980-as években).

Éva, dacára nehéz életkörülményeinek, sokszor napi hat-nyolc órát gépelt a Bokor Közösség részére. Ez évtizedekig így ment: napi feladatok, munka, önként vállalt munka, hitéleti teendők, az emberi kapcsolatok ápolása. Egykor volt börtöntársait is rendszeresen látogatta (meggyőződéséért ugyanis kétszer őt is elítélték).

Vadas Évának a Bokor-irodalmon kívül szinte egyetlen hagyatéka ez az írógép, amelyet a rendszerváltás után magával vitt az újból megnyílt Szociális Missziótársulat Krisztina körúti rendházába. Élete végén már ő is számítógépen dolgozott, de régi gépe haláláig a szobájában volt. Onnan került abba a bizonyos belvárosi terembe, majd nemrég a Hegyvidéki Helytörténeti Gyűjteménybe – reméljük végleges helyére.

Kertész István

Forrás: Archívum, 2008 – XXXVIII. évfolyam, 19. szám

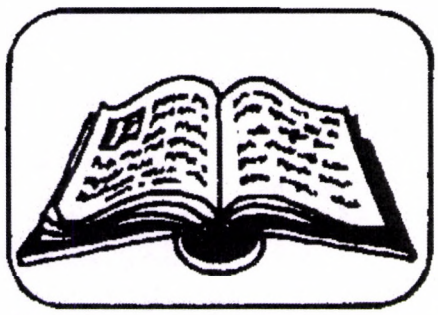

BIBLIA

Az októberi elmélkedéseket Kálmán Márta és Kiss József (Budapest), a novemberieket Garay András (Dunakeszi) írta.

Október 7. – Évközi 27. vasárnap – Mk 10,2,16 – Házasság?! Gyerek?! – Az Élet így kerek?!

„Ha nem tudsz mást, mint eldalolni / Saját fájdalmad s örömed: / Nincs rád szüksége a világnak, / S azért a szent fát félretedd!” (Petőfi). Ne legyünk kisbajos emberek. Ellenpont: Nagyon tetszik, amikor a lelkigyakorlatokat szervezők így hívják meg az előadót: „Várunk itt és itt, délután 15-18 h-ig. Nem tűzünk ki semmi címet vagy kérést, légy szíves, beszélj arról, mi van benned sok-sok év után, miért szép az életed, hogy így átsugárzik rajtad az Isten.” Talán ennyi bevezető érzékelteti a házasság–gyermek témának mélységét és magasságát.

Tudjátok-e, hogy miért van a mozdonyon két ember? Mert akkora a zaj, hogy ezt egyedül képtelenség elviselni. A házasság az ellenpélda: az isteni egységet, a csodát csak a házasságban lehet megélni. Ezért szakrális. A jó Isten teremtő társának rendelte az embert, átélheti a legszentebb egységet (gyönyört), és emellett gyümölcsöt is hozhat. Kis és nagy csoportjainkban talán könnyen beszélünk, sok jó házasságot ismerve – természetesen tisztelettel érintve az elváltak, özvegyek, függetlenek helyzetét. A kivétel GYENGITI a szabályt!

A mai szentírási rész arról beszél – Jézus szájával –, hogy a házasság szent, komoly, megbecsülendő, élhető, gyermekeink által továbbadható. Szerencsés, akinek a munkája a hobbija, és a házastársa a szeretője. Ezt magamról is elmondhatom, több közösségi társammal együtt – talán ezért is vagyunk a Bokorban. Remélem, többeknek új közhelyet mondok: Tartsd meg a hitedet – és a hited megtart téged! Tartsd meg a házasságodat, a kisközösségedet, a lelkivezetődet – és mindezek megtartanak téged.

Az utóbbi időben vettem a bátorságot, s az utcán, boltban, megszólítottam idősebb (bőven nyugdíjas) párokat: „Elnézést, hány éve vannak együtt?” Hallottam 40, 45, 50 évet. „És mi a titka mindennek, hogy ilyen hosszan még mindig együtt vannak?” Itt aztán már hallottam nagyon sok szép és jót (jól kell választani, nem rögtön feladni, inkább hallgatni, alkalmazkodni). Csodálatos, bibliaszagú, olykor profán, emberi-isteni hangok.

Közbenső hangként, annak, aki nem ismer, talán nem túl személyes: Elvált szülők gyermeke vagyok, egyke, gátlásos gyermekkor után kerültem bele az akkori REGNUM-ba, majd a BOKOR-ba. Az október végi elmélkedés tárgya Bartimeus története. Ott majd jobban látszik a személyes döntés fontossága.

Remélem az ügyhöz méltó zárógondolat: Nagy nemzeti drámánk végén Ádám kétségeskedik, hogy mégis mibe kapaszkodhat, kiben bízhat, s ekkor az Úr így szól: „...egy szózat zeng feléd / Szünetlenül, mely visszaint s emel [Küzdj, és bízva bízzál!], / Csak azt kövesd. S ha tettdús életed / Zajában elnémul ez égi szó, / E gyönge nő tisztább lelkülete, / Az érdekek mocskától távolabb, / Meghallja azt, és szíverén keresztül / Költészetté fog és dallá szürődni. / E két eszközzel álland oldalodnál, / Balsors s szerencse közt mindegyaránt, / Vigasztaló, mosolygó géniusz.”

Kedves fiúk és férfiak! Így nézzetek a lányokra, asszonyokra, illetve asszonyok, lányok, úgy éljetek, hogy minderre méltók legyetek! Házassági téma vázlatának talán elég, hiszen továbbgondolható.

Október14. – Évközi 28. vasárnap – Mk 10,17-30 – Szigorúan négyszemközt

Ki ne ismerné a gazdag ifjú történetét?

Úgy gondolom, hogy Isten, amikor megálmodta az Embert, azzal az erős akarattal és bizonyossággal teremtette meg, amelynek a következménye az lett, hogy mi, emberek akkor vagyunk a helyünkön, akkor vagyunk elégedettek, akkor van Rend az életünkben, ha kapcsolatban maradunk Istennel. Józan paraszti ész szerint, ha ezt a köteléket nem tesszük az első helyre az életünkben, akkor a fontossági sorrendünkben akaratlanul is hátrébb kerül. Olyan észrevétlenül kerülhet Isten a 2., 3., 4., s ki tudja, hanyadik helyre! Ekkor viszont elkezdődik a bizonytalanság érzése, ami a gazdag ifjú lelkét is nyomta: Valami nyugtalanít, valami nincs rendben. Ha nem ezt érezte volna, nem kérdezte volna meg Jézustól, amit megkérdezett. Akkor maradunk kapcsolatban Vele, ha ő marad az első helyen az életünkben.

Egy csapatépítő együttléten kaptuk azt a feladatot, hogy rangsoroljuk, életünkben mely dolgok, személyek a legfontosabbak, és írjuk le az első ötöt. Te mit írnál? Sok dolog van az életünkben, ami elhomályosíthatja Isten tiszta arcát.

Ha Jézus ma megszólítana – bármelyikőnket – a Bokorból, elmondhatnánk: Uram, járok kisközösségbe, előfizetem az „Érted vagyok” újságot, sőt többet veszek, hogy másnak is adhassak, általában ott vagyok a nyári BNT-ken, előadást is tartottam már. A házastársam is hisz. Vannak gyerekeink. Szeretnek a munkahelyemen. Törvénytisztelő és kötelességtudó vagyok. Jól csinálom. Vagy akarsz még tőlem valamit?

Biztos vagyok benne, hogy mindnyájunknak mást mondana. Abban is biztos vagyok, hogy mindnyájunknak mondana valami biztatót, és rávilágítana valami apró dologra, ami kicsinek tűnik, de ha nem teszünk valamit, úgy járhatunk, mint a gazdag ifjú, aki szomorú ábrázattal elvonult. Isten, aki a vesénkbe lát, és jobban ismer minket, mint mi saját magunkat, tudja jól, hogy mi az, ami hátrább tolja őt az első helyről. És nem azért akar ő lenni az első helyen, mert ez olyan fontos számára, hanem mert tudja, hogy akkor vagyunk a helyünkön, akkor van harmónia és egyensúly az életünkben, ha semmi és senki nem túrja ki őt életünk középpontjából.

Képzeletem filmkockáin ilyen mondatokat mondana Jézus (szigorúan négyszemközt), akár egy bokros kereszténynek is:

– Nagyon tetszik benned, hogy a közösségedben cselekvően szorgalmas vagy. Sokan felnéznek rád! Csak így tovább!... De mond, mikor mondtad legutóbb egy csokor virág kíséretében a feleségednek, hogy „nagyon szeretlek”?

– Kedvesem, csodálatos anya vagy, gyermekeid tovább fogják vinni a család szeretetét... De olyan jó lenne, ha kevesebbet panaszkodnál! A siránkozás helyett vedd észre azt a sok jót, amit kapsz!

– Gyermekem, nagyon jól vág az agyad, minden elismerésem a kitűnő bizonyítványokért, szépen haladsz a szakmád ranglétáján... Vajon tudod-e, hogy jobban díjazom az irgalmat, mint az ítélkezést? Az egyik körülötted lévő embernek sok szomorúságot okozol a szavaiddal...

– Fiam, tudom, hogy nehéz gyermekkorod volt. Szüleid nem jól szerettek. Nem voltak mintáid, hogy megtanuld az igazi szeretetet... De ha egyszer már rájöttél, mit rontottak el ők, te ne kövesd el ugyanazt a hibát a tieiddel. Nem késő, nem szégyen tanulni a szeretet nyelvét, kimutatni, kimondani a szeretetet. Meglásd, kivirágzik a környezeted, ha kinyitod a lelkedet, szívedet, szádat, a karodat – kifejezni, hogy szereted a környezetedet!

Kedves testvérem, vajon neked mit mondana Jézus, úgy négyszemközt?

Október 21. – Évközi 29. vasárnap – Mk 10,35-45 – Miközöttünk hogyan is van?

Ez az bibliai rész Zebedeus fiainak kéréséről szól, akik osztozkodni akarnak Jézus általuk elképzelt dicsőségében. Nem tudják, mit kérnek...Ez a tudatlanság teszi őket mégis szerethetővé. Mint ahogy egy bölcs édesapa sem haragszik a gyermekére, ha bugyutaságot mond, Jézus is türelmes szülőként magyaráz tanítványainak.

A hatalom, az erőszak, a másokon uralkodás, ez mind olyan dolog, amire magától is hajlandó és képes az ember. Ezt csinálja a világ. Ezért vannak háborúk, ettől van a rengeteg szenvedés, elkeseredés, nyomorúság az emberek között! De hát közöttetek ne így legyen! Ti egy másik világrendhez tartoztok, bennetek más indulat van, ti más törvényszerűségek szerint reagáltok, tibennetek már jelen van e földön az a másik világ, az Isten országa, Isten országában pedig semmire sem lehet menni erőszakkal, hatalmaskodással, uralkodással, paranccsal, fegyverrel, nem lehet semmi jót létrehozni, nem lehet az embereket boldoggá, megelégedetté, békéssé tenni..., egymással megbékíteni. Ezzel az indulattal, törvényszerűséggel már rengetegszer jutott csődbe ez a világ! Hát ne így legyen közöttetek, mint a világban, Isten országának jobb törvénye van! „Nem így lesz közöttetek; hanem aki nagy akar lenni közöttetek, az legyen a ti szolgátok! És a ki közületek első akar lenni, mindenkinek szolgája legyen” (43-44. vers)!

Az eredeti bibliai szövegekben kétféle szó volt a másik ember szolgálatra. Az egyik a *diakónia*, ami önkéntes munkát jelent, a másik a *dúlia*, ami lenézett, alantas rabszolgasorsot jelentett. Jézus a tanítványok elé élt hétköznapjaival mutatta meg, milyen a szolgáló élet. Az ilyen szolgálat mélysége méri az ember igazi nagyságát! Mert az igazi szolgálat mindig egy darab életnek a föláldozása más valaki javára, hasznára. A szeretetből fakadó szolgálat, legyen az akármilyen kicsinység, sohasem taszítja a másikat, hanem mindig vonzza. Az a másik is szolgálatkésszé válik általa. Ha megpróbálok igazán krisztusi módon szolgálni, szolgálatára lenni másoknak, az történik, hogy az a láthatatlan vasfüggöny, amit minden ember leeresztve hord a szíve előtt, felgördül, és eltűnik! Ez bizonyosan nem történik meg, ha ököllel vagy akár ágyúval támadnék is rá a másikra. A hatalmi erőszak eltávolít, ellenséggé tesz. Valóságos közösségbe csak a szolgálat hozza az embereket egymással!

Ha ilyen Jakabokkal és Jánosokkal találkozunk, akik dicsőségre, hatalomra vágynak, legyen meg bennünk a bölcs tisztánlátás irgalma. Ők még itt tartanak a fejlődésükben, idáig jutottak. Életünkkel tudunk csak példát mutatni: „Így is lehet. Látod?” Nem keserűen, panaszkodva csinálom, ami kötelező, hanem jókedvűen, hálát adva azért a sok jóért, ami körülvesz, amiben élek. És ha még olyat is teszünk, ami nem kötelező, azzal még önmagunkon is túlmutathatunk. Csak akkor adhatunk valami újat, valami jobbat, valami jelentőset embertársainknak, ennek a világnak, hogy ha igazán az az indulat van bennünk, amely az Úr Jézusban volt! Ha igazán Krisztus-szerűen viszonyulunk az embertársainkhoz!

Október 28. – Évközi 30. vasárnap – Mk 10,46-52 – Az élet művészete: a látás művészete

Elmélkedésem címét az ókori Tatiosz ihlette. A Biblia szerint odaát majd színről színre, itt csak tükör által, homályosan látunk. Ennek ellenére tudjuk, sejtjük, érezzük, hogy ezen porhüvelyben, földi sátorban is lehet tisztán látni. Mikor, hogyan és mennyire, hát ebben segít a Szentírás is. Pistikét megkérdezik: „Mi leszel, ha nagy leszel?” Jön a meglepő válasz: „Beteg vagy vendég.” A kérdező értetlenkedik, miért? A válasz: „Mert mindkettőt mindig kiszolgálják.”

Komolyra fordítva a szót, különböző életszakaszainkban lehetünk diák-tanár, beteg-orvos, ápoló-ápolt, vezető-vezetett viszonyban. Nagy és fontos kérdés, hogy adott esetben tudunk-e változni, gyógyulni, fejlődni. Az elmúlt években többször gondoltam Bartimeusra. Világtalanként ül a sarkon, kéreget, kap is, biztos piac, alapszintű megélhetés. Most jön a próféta: „Mit akarsz, hogy veled cselekedjem? Mi van benned, mifelé akarsz fejlődni?” Válaszolhatott volna így: „Uram! Nagyobb tálcát, nagyobb forgalmat, hiszen több a kiadásom, gyarapodott a család.” Mindezt megkapta volna. Ismerjük a történetet, a gyógyulást választotta, új életformát, teljesebb horizontot. A Jézus-követést.

Ennyi bevezető után a gondolatkör hangsúlyos magva: a megoldás bennünk van, velünk kezdődik, mi döntünk. „Isten velünk és értünk mindent, helyettünk semmit” (Dombi Feri bácsi). Isten nem varázsló Isten. Senkit sem megbántva szeretném érzékeltetni, hogy több ezer éves vallási kultúránkban mintha hangsúlyt nyert volna Isten nagy, hatalmas, végtelen jellege. Ezzel gyakran szembeállítják az ember kicsi, bűnös, szinte semmi jellegét. Hálát adok nagy és kis közösségemnek, hogy 35 éve tudom, hogy igenis van helye az ember hangsúlyos, tettrekész, aktív istenarcúságának. Így nagyszülő korunkban elmondhatjuk, hogy „köszönjük, élet, áldomásidat, ez jó mulatság, férfimunka volt”.

A szentmiséken olykor szomorúan hallom: „Uram, szüntesd meg a háborúkat, adj az éhezőknek, engedd, hogy a házaspárok jobban szeressék egymást!” Remélem, ezekből érezhető az ember jelentéktelensége. Ezzel ellentétben Jézus emberhez méltó, hangsú-

lyos szavai: „Kelj fel és járj! Ha akarsz, meggyógyulsz. Ti adjatok nekik enni! Nélkületek semmit sem tehetek.”

Még egy erre utaló rész, a Jelenések könyvéből: „Íme az ajtó előtt állok, és zörgetek. – Ha akarod, belépek, és együtt jobb lesz. Te döntesz. Helyetted én nem.” Hiszem, hogy Isten gyönyörködik bennünk, ha az ő szavai és tanácsai szerint aktivizáljuk magunkat.

Két személyes, családi zárszó. Gyermekeinket reggelenként a következő szavakkal indítottam útnak: „Légy áldás, és áldott leszel!”, illetve: „Vigyázz másokra is, ne csak magadra!”

November 4. – Évközi 31. vasárnap – Mk 12,28-34 – A főparancs

A történelem folyamán az emberek a hittartalmak elhívésében, a szertartásokon való részvételekkel és a parancsok, törvények betartásában élték meg az Istenhez tartozást. Az Istenhez tartozás ezért bonyolult, szabályozott folyamat volt, amelyben az emberek rigorózusan figyelték önmagukat, és persze másokat is, hogy megfelelő módon teljesítik-e az előírásokat. Az előírások teljesítése nemcsak bonyolult, hanem sokszor ellentmondásos folyamat is volt.

A zsidó vallás fő parancsa egyértelmű volt: Istent szeretni és a felebarátot szeretni. Itt Istenen az ószövetségi könyvekben és írásmagyarázatokban az írástudók által meghatározott Istent értették, és a felebaráton a nemzethez tartozókat.

Isten fogalma az ember számára az időben bomlik ki, hiszen egyre több írás, kinyilatkozás, értelmezés és személyes tapasztalat formálja. Vannak korok, amelyek a valódi Istent teljesen félreértették vagy félremagyarázták, vagy egyéb érdekeknek megfelelően formálták. Hiszen az Istenre hivatkozás olyan igazolást adott a döntésekhez, amely felülbírálhatatlan volt. Tudatosan vagy rossz tudás nyomán torzult el az istenkép, és ennek megfelelően az emberi társadalmak. A mai kor legfontosabb feladata is ez: kihámozni a valódi Istent a vallások bonyolult elbeszéléseiből. Isten – ahogyan Jézus tanítása is bizonyítja – nem lehet más, csak a szeretet. Minden más kép, elvárás, hit – hamis, még akkor is, ha hagyományok, tekintélyek, intézmények nem ezt és nem így mondják.

Jézus eljövetelének szándéka és küldetése pont az volt, hogy Istenről, Isten valóságáról tiszta vizet öntsön a pohárba, azazhogy a sok-sok jószándékú ember ebben a talán legfontosabb kérdésben ne legyen bizonytalan vagy elbizonytalanítható.

Az írástudó kérdése beillett Jézus elgondolásába. Noha nem Istenről kérdezte, hanem hogy melyik a fő parancs, de ez a kérdés – és szinte minden kérdés – alkalmas arra, hogy jó tanítás, előrevivő lépés legyen az ember Istenhez vezető útján. Istent az értelmünkkel, az érzelmeinkkel és az akaratunkkal egyarán kell szeretnünk, nem elégedve meg részmegoldásokkal. A valódi Istennel csak a valódi ember tud találkozni.

És itt van Jézus eljövetelének másik motivációja. Az emberről is tiszta vizet kell önteni a pohárba. Önmagunk Istenhez emelésének („teomorfizálásának”) számos útja van. Ilyen a felebarát, a másik ember és az ellenség szeretete. Önmagunk teomorfizálása helyett az Istent „antropomorfizáltuk”, lesüllyesztettük önmagunk zsigeri szintjére. És ez még nem is lenne olyan baj. De mindezt annyira bebetonoztuk dogmákkal, hagyománnyal, egyháziassággal, hogy ma alig találunk kitörési pontokat.

A mai kor egyházvezetési elbizonytalanodásának éppen ez a veleje: Hogyan lehet a sok-sok oldalról már tarthatatlan istenképen és emberképen úgy továbblépni, hogy a mundér becsülete, az intézmény és a tekintély is megmaradjon.

Bár az emberiség időközben információs „szupersztrádán” halad, egy valami nem változik: az, hogy a szeretet minden életnek, kapcsolatnak és felelősségnek a sarokköve marad. És a valódi ember voltát megélő ember számára Isten mindennapos, kézzel fogható tapasztalattá vált.

Az írástudó túllépett önmagán. Így Jézus meg tudta dicsérni: „Barátom, már kezded kapisgálni a dolgot.”

November 11. – Évközi 32. vasárnap – Mk 12,38-44 – Ki az első?

Jézus egész tanításának középpontjában két nagy kérdéskör volt. Ki az Isten valójában, és milyennek kellene lenni az embernek? Minden társadalom kitermeli a vallások világát, amelyet a különböző egyházak jelenítenek meg. Tehát ha az ember erre a két kérdésre kíváncsi, elsősorban náluk kutakodik. Hiszen az embernek annak megfelelő az önmagáról alkotott képe, viselkedése, mindennapi szokásai – amit Istenről gondol. Az egyházak vezetőinek mindennapjai pontosan leképezik azt, hogy mit gondolnak Istenről. Hiszen mégiscsak ők az hiteles személyek, a dolgok tudói.

Jézus pontosan tudta: nem az a baj önmagában, hogy „elől ülnek a zsinagógákban” és „színből hosszan imádkoznak”, hanem hogy ezáltal olyan istenképet közvetítenek, amely nem a valódi Istenről szól. Mert ez a magatartás azt sugallja, hogy Isten az urak Istene: aki úr, főpap, írástudó, az közelebb van Istenhez, és Isten nem szolidáris válogatás nélkül minden emberrel, azaz Isten személyválogató. Hiszen ezek a személyek nem szolgálnak, hanem azt várják el, hogy őket szolgálják (Jézus szerint: az az első köztetek, aki a legjobban szolgál).

Ennek felismerése is inspirálta 1965-ben az ún. Katakomba Paktum létrejöttét, amely a közelmúlt egyházi életének korszakos dokumentuma, s amelyben az elsősorban dél-amerikai püspökök hitet tesznek a mellett, hogy az ősegyház szellemében fognak élni. És ezt a felismerést tükrözi az, hogy Ferenc pápa a Szent Márta-ház „üzemi konyháján” étkezik. Mert pontosan tudják, hogy Jézus Istenét nem lehet hirdetni sokfogásos vacsorák után, Armani-öltönyökben és aranyozott fürdőszoba csaptelepekkel berendezett püspöki palotákban (Limburg). Nyilván itt mindenkinek a saját háza táján kell söprögetnie. És egyre több jó példa is van.

Milyen emberi magatartás beszél hát Istenről? Ahogy mondani szokták, „a téma az utcán hever”. Jézus csak figyelni kezdi a perselybe pénzt dobó népeket. Kinek az adása hasonlít legjobban Istenhez? A mindent odaadó Istent a mindent odaadó ember mintázza. Az, „aki a maga szűkösségéből mindenét bedobta, amije volt, még a betevő falatját is”. Az Istenhez hasonlóvá vált (teomorf) ember.

Mindent odaadni, amikor az embernek családja van, társadalmi státusza van, vannak elvárások feléje? Nem élhetetlen így az élet? Jézus tanításában erre is van válasz. Ha adtok, akkor kaptok. Százannyit. A testvériség által. Tehát Jézus tanítása komplett csomag. Az élet minden területére ad megoldást. Igen, de ehhez megélt testvériségre, kontraszttár-

sadalomra van szükség: ahol minden van, de minden máshogyan van, átitatva önzetlenséggel, szeretettel, szolgálattal. És ez az ő népe, ez az egyház. Minden más csak karikatúrája a világtörténelem legigazibb (legnaivabb) elképzelésének – az, hogy létezhet az Isten országa.

November 18. – Évközi 33. vasárnap – Mk 13,24-32 – Egy kis riogatás

Lélektanilag érthető, hogy ha van egy tanítás és egy ráépülő magatartásforma, amelyről meg vagyunk győződve, hogy üdvös és jó, akkor vágyunk rá, hogy az minél hamarabb következzen be. Mert minek évszázadokat várni, minek végigpróbálni zsákutcákat, minek húzzuk még az időt? Minek vállalni kockázatokat, minek túlfeszíteni a húrokat?

„Élhettünk volna gyönyörűen”, sóhajt fel a mára már elfeledett Ladányi Mihály. Élhetett volna, de nem tudott, mert fontosabb volt önpusztító élete. „Élhettünk volna gyönyörűen”, sikít fel ma a problémákat látó felelős ember a túlnépesedés, a földkifosztás, az ember kizsákmányolása láttán, mert újra előrébb állítottuk a Föld pusztulásának óráját. És mondhatjuk azt: Térjetek már észre! Politikusok, tudósok, vallások, egyszerű emberek, lássátok már a jeleket! Mert jel van ma már bőven. Talán nem úgy, ahogy akkor Jézus szájába adták, de a jelek ma már láthatóak. Az emberiség elbarmolta ezt a csodálatos Földet, a szeretetből fakadó békés életmódot, a kultúra gazdagságát, a spiritualitás nagyszerűségét. Lecserélte a gazdagok számára: plázákra, bankszámlákra, fegyverekre. A szegények számára: favellákra, éhezésre, elpusztuló környezetre, lehalászott tengerekre, kimerülő szántóföldekre, kivágott esőerdőkre, menekültek millióira. Az eljövendő „szép új világra”.

Holott csak egy mondatot kellett volna komolyan venni, hirdetni, és nem visszaélni vele. Amit Jézus itt mond: „Az én beszédeim nem fognak elmúlni.” És ezeket a tiszta beszédeket lecseréltük vallásokra, ideológiákra, jogokra, hatalomra.

A közelmúlt egyik élvezetes szellemi utazása volt számomra „Egy fejlett civilizáció üzenete a Föld számára” c. írás. Ebben a szerző feltüntetése nélküli kis írásban leírták, hogy egy olyan bolygón, amelynek a fejlettsége vagy 500 évvel megelőzi a mai Földünkét, hogyan is élnek az emberek. És leírták a Jézus által is megénekelt, és ott megvalósuló Istenországát. Tehát ha a Föld fenn akar maradni, nincs más útja-módja, mint építeni az Isten Országát. Minden más zsákutca. Azon bolygón is is sok mindent kipróbáltak: az önzés, a társadalmi egyenlőségek „inspiráló” világát. Voltak háborúik az erőforrások megszerzéséért, népesedési versenyben voltak, majdnem kipusztították önmagukat. De volt bennük annyi bölcsesség, hogy megváltoztatták a gondolkodásukat. Ez a *metanoia*? Hát nem valami vallásos, hitbeli, ideologikus tartalom átvétele? Igen, ez a metanoia, és ez vallásos, hitbeli és ideologikus. Vallásos, mert Isten eredeti, valódi szempontjai érvényesülnek. Hitbeli, mert a változáshoz, a reményhez hit is kell. És ideologikus is, mert irányelveket állapít meg a társadalom működtetésére nézve.

Legyünk hát éberek! Lássuk meg a jeleket, és tanuljunk belőlük! És építsük az Isten Országát! Mert nekünk nincs más esélyünk.

November 25. – Krisztus király ünnepe – Jn 18,33-37 – Királynak mondják

Jézus nagyon óvakodott minden címtől, rangtól. Az ő értékrendje más volt. Viszont akár követői, akár ellenfelei, csak a kor fogalomrendszerében tudtak gondolkodni. Aki azzal a programmal lép fel, hogy kövessék őt, főleg, ha kontraszttársadalomról is beszél, az csak király lehet. Egy új király. Akit követni kell. Ugyanakkor Jézus is tudta, honnan jött és mit akar. Tudta azt is, hogy ez egy „királyi” program, mert a társadalom minden területét meg akarja változtatni. Ez bizony újfajta társadalomról van szó, amelynek az élén – a kor fogalmi gondolkodása szerint – csak egy király állhat.

Ez az ellentmondás adja a Pilátussal való párbeszéd dinamikáját. Kerülgetik a témát, ahogy a forró kását. Jézus problémája az volt, hogyan fejezze ki azt, hogy „ne úgy gondolj rám, hogy király vagyok, hanem úgy gondolj rám, hogy amit képviselek, azt kell követni”.

Pilátus nem volt buta ember. Pontosan tudta, hogy miről szól „Jézus pere”. Hogy Jézus beletenyerelt a hagyományos egyházi monopóliumba, vagyis hogy kinek van joga Istenről beszélni, ki a hiteles Isten dolgában. Ismerjük ezt az egyháztörténelemből is: „aki az egyházat támadja, az Istent támadja”. Jézus nem lett volna tényező, ha nem lettek volna követői. A virágvasárnapi bevonulás, a „tavi beszéd” elég impozáns és beszédes tömegjeleneteket is jelentett. Jézus azért volt „hatékony”, mert tanításában épített az ember teremtettségének teljes megélésére, és tanítása felszabadító volt. És azért lett kevéssé „hatékony”, mert az emberek megijedtek attól, hogy Jézus követése által minden megváltozik körülöttük, és a „felszabadulás” kockázatait nem tudták elviselni.

Ez lélektanilag kicsit párhuzamos a mai világunkkal. Tudjuk, hogy változni kellene (istenképnek, emberképnek, életmódnak), de a változásból nem az előnyöket látjuk, hanem a veszteségeket. És ezért inkább nem változunk. Jézus tanítása egyértelmű: Válaszd a változást, mert hosszú távon ez jelenti az életet. Az emberek akkor is, most is elsősorban rövid távon gondolkodnak, „Jobb ma egy veréb, mint holnap egy túzok” mentalitással. Így Jézus – mai szóval – nem volt kompatibilis az akkori (és mai) gondolkodással. A fügefa kivágásáról szóló példabeszéd pontosan jelzi, hogy Jézus nem gyors sikerben gondolkodott. Mindannyiunkban – ahogy a tudomány ezt igazolja – programok futnak. A nevelés, a család, a vallás, a nemzet elülteti a maga programjait, mintáit az emberben. Ahogy mondjuk, „sínre teszi” az utódait. Aztán a sínek arra vezetnek, amit mások már meghatároztak.

Jézus nem volt király. Sem a zsidóké, sem a pártusoké, sem az emberiségé. Jézus nem gondolkodott „archiákban”, azaz uralmi rendszerekben. Jézus csak annyit mondott: Ha az én tanításom a Te szívedben „király” lesz, akkor jó életed lesz. Akkor megéled a teremtettségedet és az emberlét nagyszerűségét. Akkor százannyi lesz körülötted. Nem kell birtokolnod, és mégis minden a tiéd lesz.

A „királycsinálás” mindig valamilyen érdekből születik. A paradoxon tehát ma is folytatódik mindannyiunk életében: Követni szeretnék valakit, aki nem akar uralkodni rajtam. Mert Isten már csak ilyen. Nem uralkodik sem a világon, sem az emberiségen – mégis, ha valaki ezt megérti, nem lehet nem követni őt.

Rovar-armageddon: Lesz mit ennünk a nem is olyan távoli jövőben?

Vajon melyik a világ legfontosabb környezeti problémája: a klímaváltozás, a légszennyezés, az édesvízkészletek fogyása, a mindent ellepő műanyaghulladék vagy a városok terjeszkedése? *George Monbiot*, a *The Guardian* című lap újságírója szerint nem a felsoroltak között van a legsürgetőbb probléma. Jóllehet a klímaváltozás hatását már szinte a világon mindenhol „a bőrünkön érezhetjük", csak a harmadik helyre kerülne két olyan probléma mögött, amely ma nem kap elegendő figyelmet.

A klímaváltozás, a bolygó melegedése az emberiség fennmaradását fenyegeti. Mégis, a másik két ügynek olyannyira súlyos és rögtön jelentkező hatása van, hogy még egy olyan lényeges problémát is a harmadik helyre szorít, mint a klímaváltozás.

Az egyik probléma ***az ipari halászat***, amely a tengerek és óceánok mindegyikében az ökoszisztémák összeomlását okozza jelenleg. A másik ***a nem emberi élet kipusztítása***, illetve előzése a mezőgazdasági területekről. És lehet, hogy nem is csak a nem emberi életé: a FAO szerint ugyanis a jelenlegi termőtalaj-pusztulási szintet figyelembe véve – amit leginkább a nem megfelelő gazdálkodási módszerek okoznak – mindössze az elkövetkező 60 évben számíthatunk betakarításra amellett, hogy a mezőgazdasági területek 20%-ának termékenysége már most is csökken.

A mezőgazdaság és a gazdálkodásba fogott területek növekedésének hatása a vadvilágra olyan gyors és olyan komoly, hogy a változás és károkozás ütemét szinte fel sem lehet fogni. Egy közelmúltban közzétett tanulmány szerint *Németországban a természetvédelmi területeken a rovarállomány csak az elmúlt 27 évben 76%-kal csökkent!* Ennek a rovar-armageddonnak a legvalószínűbb oka az, hogy a természetvédelmi területek körül elhelyezkedő földeken a körülmények olyanok lettek, hogy a rovarok nem tudtak életben maradni: a rovarölő szerek nagymértékű használata és az élőhelyek pusztítása a mezőgazdasági területeket vadvilág-sivataggá változtatta.

Elképesztő az is, hogy egy német tanulmányra kell hagyatkoznunk ahhoz, hogy tudatosodjon bennünk az, ami nagy valószínűség szerint világszerte történik, mivel hasonló, hosszú távú tanulmányok nem nagyon léteznek. Így mindez a tudományos és kutatási támogatások területén való prioritás-meghatározásra is felhívja a figyelmet, ugyanis sok olyan támogatás létezik, amely arra összpontosít, hogy miképpen tudjuk leghatékonyabban irtani a rovarokat, de elég kevés arra vonatkozóan, hogy kiirtásuknak milyen hatásai lehetnek. Ehelyett ezt a fontos munkát, mint Németországban is, amatőr természetbúvárok végzik el.

A rovarok nélkülözhetetlenek az élővilág fennmaradása szempontjából. Azok alapján, amit csökkenő számukról már tudunk, nem meglepő, hogy a rovarokkal táplálkozó madarak száma is vészesen fogy. Ezen kívül a rovarok (a méhek és a zengőlegyek mellett sok egyéb rovarcsalád is) szerepe a növények beporzásában is nélkülözhetetlen: nélkülük az élővilág nagy része – a termesztett és vadnövények is – kipusztulna. Az élővilág csodája és sokszínűsége a szemünk láttára tűnik el...

Sokan azt mondják, hogy „de muszáj megetetnünk az emberiséget". Igen, muszáj, de nem akárhogy. Egy márciusban publikált ENSZ-jelentés rávilágított arra, hogy az az elmélet, amely szerint a rovarölő szerek használata nélkülözhetetlen a növekvő emberi populáció táplálásához, nem igaz. Különböző tanulmányok szerint a gazdaságok többségének növekedne termékenysége, ha kevesebb rovarölő szert használnának. Miért? Legfőképp azért, mert így a beporzó rovarok életben maradnának.

A gazdálkodókat és kormányokat nagyrészt átverte a globális és multinacionális rovarölőszer-ipar. Elérték ugyanis, hogy termékeiket ne kelljen szigorú szabályozásnak alávetni, és ne is kelljen őket valós körülmények között értékelni. Mindezt kiegészítve egy széleskörű reklámkampánnyal, az ipar elérte azt, hogy a szerek hasznossága mellett elfelejtkezzünk az emberi és természeti környezet egészségére kifejtett hatásaikról. Megengedjük, hogy ez a fajta profitszerzés folytatódjon, és ökológiai katasztrófát, valamint a fajok kihalását okozza? Jelenleg ugyanis a profit van előtérbe helyezve, miközben elveszítjük azt az ökoszisztémát, amelytől a fennmaradásunk függ.

De mit tartogat a jövő a 21. században a rovarok számára? Úgy tűnik, a helyzet csak rosszabb lesz, hiszen egyre növekvő népességet – 2050-re 9 milliárd embert, 2100-ra valószínűleg már 12 milliárdot – kell megetetni. Lehetséges, hogy ezt úgy tegyük, hogy kevesebb rovarölőszert permetezünk ki, és így a Föld bolygón eddig legsikeresebb élőlényeknek több esélyük legyen?

George Monbiot szerint, kiegészítve a GreenDependent mindenki számára megvalósítható vállalásával, a következőket kellene tenni:

1. Szükség van egy globális egyezményre a rovarölő szerek szabályozásával kapcsolatban, és hogy ezen belül a gyártók szerepe, felelőssége és befolyása a megfelelő helyre kerüljön.

2. Szükség van a mezőgazdasági és halászati iparok környezeti hatásértékelésére. Meglepő, hogy miközben az egyik legnagyobb veszélyt jelentik az élővilág számára, sok országban nem kötelező számukra hatásvizsgálat és az értékelés elvégzése.

3. A hatásértékelések eredményének figyelembevételével szigorú szabályokat kell hozni a földet használók számára annak érdekében, hogy védjék és visszaállítsák az ökoszisztémákat, amelyek egészségén mindannyiunk élete függ.

4. Csökkentenünk kell a mezőgazdasági termelésbe fogott területeket úgy, hogy közben nem csök-

ken az élelmiszertermelés. Talán az a legegyértelműbb megoldás, hogy csökkentjük az állattenyésztést, hiszen sok termesztett növény, illetve a legeltetésre használt területek is az állattenyésztést szolgálják. Egy közelmúltban publikált angol tanulmány szerint, ha nem használnánk állati eredetű termékeket, Nagy-Britanniában a szükséges mezőgazdasági terület mérete hatodára csökkenne, vagy ha minden termelés bio (organikus) lenne, kevesebb mint felére! Így rengeteg terület felszabadítható lenne.

5. Meg kell szüntetnünk azt a gyakorlatot, hogy élelmiszertermelésre is alkalmas területeken biogáz vagy bioetanol előállítása céljából termesztünk növényeket.

6. Végül pedig: *mindannyian tehetünk a rovarok védelme érdekében:* ld. például cikkünket a *Szezonális szemezgető* rovatban: Miért NE tegyük a kertet rendbe télre?, illetve építhetünk „rovarhotelt”!

Fordítás és összefoglaló:

Vadovics Edina

Forrás: Kislábnyom hírlevél, 2017. október (*www.kislabnyom.hu*)

Eredeti megjelenési helyén az írás internetes hivatkozásokat is tartalmaz, ezeket a *www.kislabnyom.hu* címen találhatja meg az érdeklődő olvasó.

Miért NE tegyük rendbe a kertet télre

A kertek számtalan hasznos rovarnak, madárnak és kétéltűnek nyújthatnak élőhelyet, azaz fontos szerepet játszanak az élővilág változatosságának és egészségének fenntartásában. Az őszi kerti munkákkal támogathatjuk, de akadályozhatjuk is kerti segítőink túlélését, és a következő szezon sikerességét!

Ha azt gondoltuk, a kert akkor van felkészítve a télre, ha az utolsó levélig összegereblyéztük a faleveleket, kinyűttük az egynyári növényeket, visszavágtunk minden visszavágandót, ügyesen betakargattuk a rózsákat, mulcsoztuk a talajt, kiakasztottunk egy madáretetőt, majd hátradőltünk, hogy végre makulátlan szezonvégi rend van – akkor elkönyvelhetjük, hogy fogalmunk sincs, mekkora károkat tud okozni a tüchtig kert.

TERMÉSZETESEN VANNAK *FONTOS ŐSZI FELADATOK, DE* *VAN HAT FONTOS OKUNK IS ARRA, HOGY NE TEGYÜNK RENDET A KERTÜNKBEN ŐSSZEL:*

1. Méhek: Az őshonos méheknek hidegtől és ragadozóktól védett helyre van szükségük az átteleléshez. Lehet, hogy az egyik fa kérge alatt húzzák meg magukat vagy valamelyik dísznövény üreges szárába bújnak. A méhek fontosságát nem kell magyarázni – ha minden búvóhelyet megszüntetünk a kertben, akkor nemcsak nekik, magunknak is ártunk!

2. Pillangók: A legtöbb lepke száraz és biztonságos helyen telel át. A kifejlett példányok sziklarepedésekbe, fakéreg alá vagy az avarba bújnak; a bábokként áttelelő fajok vagy elszáradt növények szárán lógnak, vagy a talajban és az avarban rejtőznek; de vannak hernyóként a falevelekbe vackolódó lepkefajok is. Nem nehéz kitalálni, mi lesz velük, ha nekiállunk eltakarítani az avart, és a száradt növényszárakat.

3. Katicabogarak: Az őshonos katicafajok téli álmot alszanak, azaz hibernálódnak, lehetőleg többedmagukkal egy kupac levél vagy egy kő alatt, esetleg egy növény tövénél. A katicák és lárváik rengeteg levéltetűt és atkát esznek, nélkülözhetetlenek minden kertben! Ne bolygassuk téli nyugalmukat!

4. Madarak: A rovarpusztító madarak, cinkék, harkályok, légykapók stb. több ezer hernyót és egyéb kártevő rovart fogyasztanak egy-egy szezonban. Ha nem söpörjük rovarmentesre a kertet ősszel, akkor a hideg télre is marad számukra elég proteinben gazdag falat, de az érintetlenül hagyott egynyári és évelő növényeken, bokrokon található magoknak és bogyóknak is örülni fognak.

5. Ragadozó bogarak: Nemcsak a katicabogarak kedvelik az érintetlen kerteket. A rablópoloskák, zöldfátyolkák, virágpoloskák, futrinkafélék és egyéb kártevőfaló rovarok is ott rejtőznek valahol tojás-, lárva- vagy kifejlett formában. Ha tavasszal számítunk rájuk a kártevők elleni védekezésben, ne feledjük, hogy ők is számítanak a téli búvóhelyekre!

6. Emberek: Az „életben hagyott” (és nem rendben tartott) téli kert számtalan csodát kínál tulajdonosainak: havas magházak, pirosló bogyók a csupasz ágakon, a napraforgók feje körül repkedő sármányok, az őszirózsa levelei alatt ugráló pintyek, zúzmarás falevelek és jeges fűszálak.

Tegyünk szívességet az anyatermészetnek: hagyjuk a kerttakarítást a tavasz elejére, és akkor is körültekintően, beporzóbarátan végezzük a munkákat!

Ui.: Akit bővebben érdekel, miért szorul védelemre kertünk rovarvilága, annak javasoljuk a *The Guardian* legfrissebb cikkét a témában, amelyből megtudhatjuk, hogy a túlélésünket jelentő (pl. élelmiszernövények beporzása, madarak számára élelmiszer), és a túlélésben a közelmúltig amúgy igen profi ízeltlábúak az ipari mezőgazdaságnak köszönhetően ijesztő tempóban tűnnek el a Föld színéről – és ez sajnos semmi jót nem jelent.

Fordította: Antal Orsolya, GreenDependent

Forrás: Kislábnyom hírlevél, 2017. október (www.kislabnyom.hu)

TARTALOM

Tanulmány
Doris Weber: Hogyan zárul az életkör? ... 2-3
Steven Fouch: Jó halál ... 3-5
Fulbert Steffensky: Hallgatag angyalok ... 6-7
Hanna Wolff: Jézus, a férfi (V. rész) ... 18-22
Meditáció
Lelovics László: Nyerj! ... 5
Sulyok Gábor: Muszáj király Krisztus király ... 10-11
Cedric Prakash: Szembesüljünk a szegénységgel ... 24-25
Életpélda
Kardos Mihály választásai ... 7-9
Bettina Rühl: „Ez az ország mindannyiunké" ... 11-12
Sztaniszlav Petrov, aki megakadályozta a III. világháborút ... 12
Joan Baez: Búcsú a színpadtól ... 23
Vadas Éva írógépe hazatért ... 25
Börtönkereszt
Pálos Antal börtönemlékei ... 13-15
Mese
Leszkay András: Iskolakerülés büntetve – jeles ... 16-17
Elmélkedések
Vasárnapi szentírási elmélkedések ... 26-29
Környezetvédelem
Rovar-armageddon ... 30-31

József Attila

Milyen jó lenne nem ütni vissza

Mikor nagyokat ütnek rajtunk,
milyen jó lenne nem ütni vissza
se kézzel, se szóval,
világítni a napvilággal,
elaltatni az éjszakával,
szólni a gyávaság szavával,
de sose ütni vissza.

Lelkeimmel pörölnöm kéne
s élvén is vagyok a béke.
Kristály patakvíz folydogál
gyémántos medrű ereimben.
Szelíd fényesség az ingem
és béke, béke mindenütt,
pedig csak én élek vele!...
Fölemelnek a napsugarak,
Isten megcsókolja minden arcom
és nagy, rakott szekerek indulnak belőlem
a pusztaság felé.

„Érted vagyok"

(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata
XXIX/5, (171.) szám
Megjelenik évente hatszor
Alapította: Simonyi Gyula
Szerkesztőbizottság:
Bajnok Dániel
Deliné Szita Annamária
Demeczky Jenő
Garay András
Garay Zsófia
Gromon András főszerkesztő
(Tel.: 06-26/334-155)
Kovács László
Schanda Beáta
A címlap emblémáját Magyar Mihály,
a rovat-emblémákat és a Moha-mesék
illusztrációit
Garay Dóra készítette.
Kiadó: BOKOR
Közösségfejlesztő Kulturális Egyesület
Székhely: 1012 Budapest, Attila út 113.
Felelős kiadó: Véghné Ilkó Györgyi
Szerkesztőség:
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.
Internet: www.ertedvagyok.hu
E-mail: gromonandras@gmail.com
A lap az „Ingyen kaptátok,
ingyen is adjátok" (Mt 10,8) szellemében
szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl.
Minden írásért szerzője felelős, és az nem
feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki.
Az „Érted vagyok"-ban közölt anyagok
(a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás
nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölé-
sével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés
esetén tiszteletpéldányt.
Kéziratot nem őrzünk meg,
s nem küldünk vissza.
Készült: FÉBÉ Ev. Szeretetszolgálat, Piliscsaba
Tördelő: Szitár Zsolt
Felelős vezető: Dávid István
ISSN 0865-8021 (Nyomtatott)
HU ISSN 1588-0400 (Online)

Bimonthly newspaper of „BOKOR Közösségfejlesztő Kulturális Egyesület", about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education and radical renewal movement in the Hungarian Catholic Church.
The materials published by „Érted vagyok" can be republished free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentary copies in case of republication.

ELŐFIZETÉS

A befizetés lehetőleg ***banki átutalással*** a lapot terjesztő KISZE Bt. számlájára (10918001-00000057-09540006), vagy az Unicredit Bank bármely fiókjában a fenti számlára történő ***pénztári befizetéssel*** történjék. Rózsaszín ***belföldi postautalvánnyal*** is lehet, ekkor a KISZE Bt. *és* a bankszámlaszám kerüljön a címzett helyére. – A „Közlemény" rovatnak ***mindhárom esetben tartalmaznia kell*** az előfizető nevét és címét, valamint az „ÉV"-jelzést és a példányszámot. – A terjesztéssel kapcsolatos bármilyen ügyben Gromon András főszerkesztőtől lehet tájékoztatást kérni.

Előfizetési díj 2018-ra (postaköltséggel):
Belföldre: 3000,- Ft
Szociális előfizetés:
a szerkesztőséggel történt egyeztetés szerint
Külföldre:
Itthon forintban előfizetve: 5000,- Ft

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat.
Köszönjük az adományokat
és a terjesztők munkáját.
A lap esetleges jövedelmét
a Kiadó szociális célokra fordítja.

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata

XXIX. évf. 6. szám

2018. december

300,– Ft

Adventi és karácsonyi meditációk

Gyerekeink mentális állapota

Az apák szerepe a vallási nevelésben

Romero érsek emlékezete

Bulányi György hitvallása

Túrabeszámoló

Moha-mese

Ferencpápista egyházreform

Vasárnapi szentírási elmélkedések

Környezetvédelem

Hermann Schalück

Oscar Arnulfo Romero: El Salvador Keresztelő Jánosa

Mi lesz a lényeg, amikor eljön az Úr: adventi felhívás, Boldog Romero érsek szájába adva

Nevem: *Oscar Arnulfo Romero.* Száz évvel ezelőtt, 1917-ben születtem, El Salvador egyik kis hegyi városkájában. Családom szegény volt, de teológiát tanulhattam, először San Miguelben, azután Rómában. Egyszerű, kissé félénk, aggályoskodó lelkipásztor voltam. 1970-ben segédpüspök lettem, aztán megyés püspök, előbb Santiago de Mariában, majd 1980-ig a fővárosban, San Salvadorban.

Ez a katonai diktatúrák ideje volt Latin-Amerikában. A szegényeknek nem voltak jogaik, nem volt hangjuk, a kritikusokat megkínozták és eltették láb alól. Mély sötétség födte országunkat, El Salvadort, pedig az Megváltónk és Szabadítónk, Jézus nevét viseli („Az Üdvözítő”). A hallgatás éjszakája azonban egyházamat is beborította, mert sok pásztornak nem volt ereje és bátorsága ahhoz, hogy óvja a nyáját, és Isten nevében védelmezze a szegények jogait.

Ebben a helyzetben születtem, és hívattam el másodszor teológussá, lelkipásztorrá és püspökké. Mert meghallottam Istennek a szegényekben megszólaló hangját: „Bátorság! Ezután Keresztelő Jánoshoz hasonlóan légy rettenthetetlen hang, amely Isten országát hirdeti meg!”

Egy éber ember

Először egészen új módon foglalkoztam János alakjával. Vajon a Keresztelő, ez a teveszőrbe öltözött pusztai aszkéta, ez az ékesszóló, konok perlekedő a maga nem éppen finnyás szavaival „viperák fajzatait” kiáltva nem csupán az egyház ellenségeinek, hanem nekünk keresztényeknek, keresztény intézményeknek és hivatalviselőknek is akart-e valamit mondani? János éber és kritikus ember volt. Még akkor is megőrizte vizsgáló tekintetét, amikor maga Jézus már nagy feltűnést keltett gyógyításaival és prédikációjával. Végső világosságot akart, ezért megkérdeztette két tanítványával: „Te vagy-e az Eljövendő, vagy még tovább kell várnunk?”

A Jézus által adott felelet elmond valamit arról a mércéről, amely alighanem Jánosé is volt: „Vakok látnak, süketek hallanak, halottak föltámadnak, s a szegényeknek hirdetik az evangéliumot.” A közelgő Isten Országát tehát nem csupán szavakról lehet felismerni – legyenek azok jámbor áradozások vagy bürokratikus rendeletek és utasítások –, nem csupán a „helyes” teológiáról vagy a rendszerhű viselkedésről, hanem a szeretet, a felszabadítás, az irgalmasság, a törődés és az igazságosság tetteiről is. A szegények melletti fellépés valójában az egyetlen hiteles adventi keresztény istentisztelet.

Egyre jobban fölbátorodtam, és 1978. december 17-i adventi prédikációmban, amelyet a rádión keresztül az egész országban lehetett hallani, azt mondtam: „Annak a karácsonyi ünnepnek, amely Isten felszabadító cselekvése révén nem ölt testet a mi valóságunk fájdalmas, tragikus és reménytelen viszonyai között – az ilyen karácsonyi ünnepnek semmi köze sincs a kereszténységhez. Hiszen Isten a mi történelmünket akarja üdvössé tenni. Ezért a saját szomorú történelmünkre kell vonatkoztatnunk az adventről szóló bibliai üzenetet. Saját történelmünkben kell Istennel találkoznunk.”

A követés logikája

Magam is próféta voltam, mint János? Nem tudom. Mások ezt mondták rólam. Mindenesetre nem én tolakodtam ebbe a szerepbe. Elhívás volt ez a szegények által, akik különleges módon hordozzák magukban Isten nyomait. Legbelül kétségtelenül éreztem magamban azt a vágyat, hogy legalább egy kicsit János legyek a pusztában. 1978. december 10-én azt mondtam a prédikációmban: „Ki ruházhatná fel végre szavaimat a próféták beszédének hatásosságával, hogy megrendítsem azoknak a fásultságát, akik térdre borulnak a gazdagság előtt, akik aranyból és pénzből, hatalomból és politikából akarnak halhatatlan isteneket csinálni? De mindez el fog múlni. Lehetséges egy másik világ.”

Ahogyan maga Jézus, János is konfliktusba került a társadalom és a szervezett vallás hivatalos köreivel. Kétségbe vonták fellépésének törvényességét. Ez történt velem is. Nagy hatalmú politikusok, sőt akkori püspök kollégák is följelentettek Rómában. Állítólag túl radikális voltam, egyesek szerint egyenesen marxista szellemiség ragadt rám. Ami jó hír egyesek – a szegények – számára, az mindig kényelmetlen mások számára, akiknek nem érdekük a változás. Keresztelő János halála, amelyet az érdekek hátborzongató játékaként rendeztek meg, az Isten szava követésének logikája szerint történt. Isten követése kényelmetlen, de másfelől felszabadító és termékeny is mások és minden számára, aminek Isten logikája szerint még meg kell történnie. A búzaszem csak akkor hoz termést, ha a földbe hull, és elhal.

János egy másik, új valóság „megszimatolója”, „ajtónállója”, „küszöbszentje”, „előfutára” volt. Nem ő maga ez a másik, nem is ő vezet be az új valóságba, „csak” rámutat. János rettenthetetlenül mutat rá arra, ami a történelem meghatározott fordulópontján bekövetkezik. Mindenekelőtt arra mutat rá, aki jön; vagy ahogyan egy modern egyházi ének fejezi ki: „ami a lényeg lesz, amikor eljön az Úr”.

Ez nem rendeletekben, dokumentumokban és levelekben áll majd, akárhonnan jöjjenek is azok. Jézus egyházának termékenysége szempontjából sokkal inkább a Lélek iránti nyitottság a döntő. A nyitottság az egymással való bánásmódban. A határok átlépésének és új földek fölfedezésének bátorsága. Az egyéni és közösségi tanúságtétel ereje. Egyházunk képessége arra, hogy olyan útmutatásokat adjon és olyan kezdeményezésekbe fogjon, amelyek mások számára felszabadítóak, bátorítóak, vigasztalóak és

építőek. A lényeg közös keresése annak érdekében, hogy Isten Országa egyre inkább érvényre jusson mindazzal szemben, ami lealacsonyítja az embert és a teremtést. Ismételten azt mondtam, prédikáltam és írtam: „Engem megölhetnek, de az igazságosság és a remény hangját nem.” Az egyház ezt a reményt hordozza.

1980. március 24-én meggyilkoltak, az eucharisztia ünneplése közben. Ezáltal Jézus és János követőjének tudom magam. Ezáltal örökre része vagyok a megtört kenyérnek, amely Jézusra emlékeztetve életet ad a világnak, és megadja a feltámadás reményét.

Szeretném odakiáltani nektek, amit Václav Havel, a drámaíró, emberjogi harcos és egykori cseh elnök mondott. Számára a remény az ember belső dimenziója, amelynek semmi köze sincs a jósláshoz. A remény a szív iránytűje. Igazi mivolta szerint a remény nem az öröm amiatt, hogy a dolgok jó irányba haladnak. Nem is befektetés egy olyan vállalkozásba, amely a gyors siker útját ígéri. A remény inkább az a képesség, hogy bevessük magunkat valamiért, mert az jó, de nem azért, mivel feltételnül sikert ígér. A remény minden más, csak nem naiv optimizmus. A remény mély forrásokból meríti erejét. Nevezetesen abból a bizonyosságból, hogy van valami értelmes annak a távlatában, ami eljövőben van.

Ezért mindannyiótokkal így imádkozom: „Uram, jöjjön el a te országod!” *Adveniat regnum tuum. Señor, que venga tu reino, hoy y siempre.*

Forrás: Christ in der Gegenwart, 2017/50

Romero érseket ez év október 14-én szentté avatták

Az adventi négy gyertya

1. gyertya: A kezdetek

Ter 1,1-5: *Kezdetkor teremtette Isten az eget és a földet. A föld puszta volt és üres, sötétség borította a mélységeket, és Isten lelke lebegett a vizek fölött. Isten szólt: „Legyen világosság!”, és lett világosság. Isten látta, hogy a világosság jó. Isten elválasztotta a világosságot a sötétségtől. A világosságot nappalnak nevezte Isten, a sötétséget pedig éjszakának. Azután este lett és reggel: az első nap.*

Minden dolog előtt a formátlan üresség volt. Sötétség borította a mélység arcát. Aztán az Istentől jövő szél, Isten Lelke végigsöpört a vizek felett. Isten hangja így szólt: Legyen világosság! Az első teremtés, minden dolgok kezdete a fény volt. Meggyújtjuk ezt a gyertyát Adventben, hogy Isten kezdetek óta fénylő világosságára emlékeztessen bennünket – a remény hajnalára, az eljövendő ígéretére.

GYERTYAGYÚJTÁS

IMA: A kezdetek óta tartó fény, a teremtés fénye világítson a mi világunkban és bennünk! Találjunk világosságot a legsötétebb időkben is, tudva, hogy a fény soha nem tud kialudni! Ahogyan várjuk a Jézusgyermek születését, úgy várjuk fényedet, egy új hajnal eljövetelét.

2. gyertya: A fény a múltban

Iz 60,1-5: *Kelj föl, ragyogj föl, mert elérkezett világosságod, és az Úr dicsősége felragyogott fölötted! Mert még sötétség borítja a földet, és homály a nemzeteket, de fölötted ott ragyog az Úr, és dicsősége megnyilvánul rajtad. Népek jönnek világosságodhoz, és királyok a benned támadt fényességhez. Hordozd körül tekintetedet, és lásd: mind egybegyűlnek, és idejönnek hozzád. Fiaid messze távolból érkeznek, s lányaidat ölükben hozzák. Ennek láttára földerülsz, szíved dobog az örömtől, és kitágul. Mert feléd áramlik a tengerek gazdagsága, és ide özönlik a nemzetek kincse.*

A számkivetés kétségbeesésében, az elhagyatottság reménytelenségében pirkadt fel Isten fénye. A visszatérés ígérete, a remény ünnepe megvalósult. A próféták kinyilvánították, hogy Isten volt a fény, és a fény már az emberekben világít, és ez a fény magához vonzza a világot. Ezt a második gyertyát azért gyújtjuk meg, hogy emlékeztessen bennünket, amikor elveszítjük a reményt, amikor számkivetettek vagyunk. Emlékezzünk, hogy Isten fénye másokon át fog világítani, és aztán újra rajtunk keresztül is.

GYERTYAGYÚJTÁS

IMA: Világ Reménye, világítson fényed előttünk az utunkon! Emlékezzünk, hogy a fény világít mögöttünk, és fényed nyomait megtaláljuk elődeink történeteiben és énekeiben, amelyeket ránk hagytak. Ha reménytelenséget érzünk, énekeljük fényed énekét, tudván, hogy fényed új úton jön el hozzánk.

3. gyertya: A jövő

Jel 21,22-26: *De templomot nem láttam benne, mert a Mindenható, az Úr, az Isten és a Bárány a temploma. A városnak nincs szüksége sem Napra, sem Holdra, hogy világítsanak, mert az Isten dicsősége ragyogja be, világossága pedig a Bárány. Fényében járnak a nemzetek, és a föld királyai elhozzák bele dicsőségüket. Kapuit nem zárják be soha, hiszen ott nincs éjszaka. A népek odahordják kincseiket és értékeiket.*

A jövőre tekintve azt mondtuk, hogy nem lesz már több fény. De Isten maga a fény, Isten Báránya a mi lámpásunk. Mindenki Isten fényében fog járni, nem lesz többé éjszaka. Az ablakok és ajtók mindig nyitva lesznek, hogy a fény mindig világítson. Meggyújtjuk ezt a harmadik gyertyát, hogy ünnepeljük Isten örömének fényességét, amely világítani fog örökkön örökké.

GYERTYAGYÚJTÁS

IMA: Isten Báránya, világ fényessége, ragyogj örökké! A reménytelenség, a félelem és a halál tűnjön el az árnyak között, amint megismerjük szeretetedet és fényedet a szívünkben, az életünkben, a világunkban, mindörökkön örökké. Ámen.

4. gyertya: A fény a jelenben

Jn 1,1-5: *Kezdetben volt az Ige, az Ige Istennél volt, és Isten volt az Ige, ő volt kezdetben Istennél. Minden általa lett, nélküle semmi sem lett, ami lett. Benne az élet volt, s az élet volt az emberek világossága. A világosság világít a sötétségben, de a sötétség nem fogta fel.*

Visszanéztünk a múltba, a kezdetekhez és a jövőbe. De amit ismerünk, az a jelen. Ez az idő a mienk,

ami ebben a pillanatban van. Mint a lélegzet – az élet a jelenben történik. Jézusban az élet jött létre, minden ember világossága, a fény, amit megosztunk, ha szeretjük egymást, ha együtt imádkozunk, ha gondoskodunk a rászorulókról. A régmúlt idők tanúinak a fénye a mienk. Mások számára világossággá válhatunk. Most, amikor meggyújtjuk a negyedik gyertyát, gyúljon meg a várva várt fény azáltal, hogy Jézus megszületik a szívedben!

GYERTYAGYÚJTÁS

IMA: Amit Jézus létrehívott, az az élet, és az élet a világosság minden ember számára. A fény világít a sötétségben, de a sötétség nem fogja fel. Jézus a világ világossága. Ez világítson bennünk Karácsonykor! Ez világítson bennünk mindenkor! Ez világítson bennünk most! Ámen.

Ford.: Tanos Gábor

„Nem mondhatom el senkinek, elmondom hát mindenkinek”

Karácsony közeleg. Már csak két hét. Napról napra nő bennem a feszültség. Kimenni sem szeretek a lakásból, mert mindenhol azt tapasztalom, hallom, látom, hogy sietni kell, ünnepelni muszáj, ajándékozni öröm, éljen a szeretet... Ünnepelünk éjjel, nappal, köszöntgetjük egymást: „Boldog karácsonyt” kinek is nem kívántam még? Jaj, még leveleket kell írnom, még felhívni őt és őt is, mert várja, mert magányos, mert számít rám... Ünnepi vacsorák, bulik, koncertek... Miért is?

Ajándékok, takarítás, sütés, főzés... mindennel el vagyok maradva. Évről évre reménykedem, hogy idén majd másképp lesz, most időben, saját készítésűt, személyre szólót... aztán újra csak a kapkodás marad. Hozzánk jön a nagycsalád, mint szinte minden évben, amióta gyerekeink vannak, mert nálunk van elég hely. Persze, lehetne másképp is, de az sem igazán vált be, hogy mi utazzunk, ahelyett hogy játszanánk együtt nyugodtan, beszélgetnénk, és ráérnénk egymásra igazán figyelni. Ötvenöt éves vagyok. Miért sodródom még mindig? Mire várok, hogy változzon? Miért nem érzek mást, mint szorongást, ahogy közeledik december vége? Igaziak az elvárások, vagy csak én képzelem? Valóban mindenkinek meg akarok felelni, vagy ideje váltani?

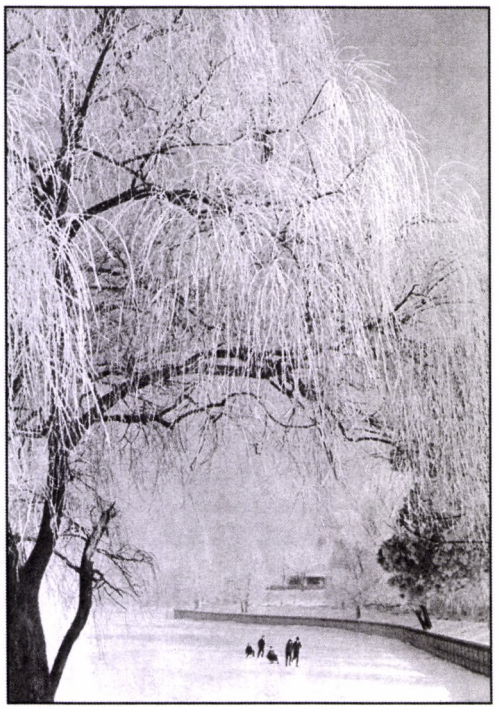

Mindössze két karácsonyra emlékszem, ami igazi feltöltődés volt számomra. Az egyik az angliai életközösségben töltött félévünk alatt megélt ünnep volt. Meglepetések sorozata, sok szép dal, ajándék minden nap. Átitatta a levegőt a várakozás, és Szentestére angyalok vezetésével elérkeztünk a betlehemi barlang elé. Csak megállt a közösség, és énekelt. Ott volt a Szent Család a maga valóságában. Megtelt a levegő valami megfoghatatlan derűvel: „Jó nekünk itt lennünk...!”

A másik: legkisebb gyermekünk születésének élménye. Felejthetetlen, életre szóló ajándék volt (és azóta is tart).

10 évvel ezelőtt történt. 45 évesen várandós voltam a hatodik gyermekünkkel. Amikor a többiek megtudták, hogy babát várunk, először megdöbbentek, aztán ki-ki vérmérséklete szerint vette tudomásul, hogy ilyen „öregen” is lehet még kisbabája valakinek, és kezdték befogadni az új családtagot. Vitatkoztak rajta, fiú lesz-e, vagy lány, hol legyen a helye...

Elérkezett Advent. Egyre többet görcsölt a pocakom. Tudtam, feküdnöm kéne, mert baj lehet. Zoli, a férjem dolgozott, a gyerekek iskolában, tele programokkal. Próbáltam veszélyeztetett kismamaként is megtenni értük, körülöttük mindazt, amit eddig, ne érezzék hátránynak a vállalásunkat.

Eleinte a szokásos feszültség: nem leszek készen időben. December 23-a van. Koncert a templomban, utána kórusvacsora (már nagyon görcsöl a hasam, érzem, le kellene pihenni, de nem lehet). Jönnek haza a gyerekek, örülünk. Julcsi elsőéves az egyetemen, persze tanul, vizsgaidőszak van, a többiek játszanak, örülnek egymásnak, a kuckójuknak. Nem szólok, majd csak meglesz minden. A terasz asztala már tele van ételekkel, – három napra, vagy talán egy hétre való – süteménnyel, a bejglik is elkészültek. Begyúrva a mézeskalács tésztája, már csak formázni és kisütni kell a szokásos mézesbetlehemet. Egy kis segítséggel szerencsére ezt már átvették a gyerekek. Jókat beszélgetnek közben.

Másnap még befejezem, amit kell. Díszítünk Zolival. Délután betlehemezés a templomban. Két gyerekem is szerepel benne az idén, Bence József lesz, Virág Gábriel angyal. Meg kell néznem őket. Szerencsére hirdették, hogy délután főpróba. De jó, hátha az éjféli misére nem jutok el. Átmegyek. Ebben az évben vendégeket is hívtam Szentestére, ami különlegesnek számít, nem szoktunk. Jan és Judit jön át Kapolcsról. Az előadáson találkozunk a templomban. Együtt megyünk haza, ahol már az előre megterített asztal vár. Háziasszony vagyok, nem ülök le, hozom az ételt, utolsó simítások, minden rendben. Kezdődhet a vacsora. Kilencen üljük körül az asztalt. Zoli felolvas a Bibliából. Liturgia: méz, alma, fokhagyma mindenkinek. Koccintunk, de nem iszom, megyek a vacsoráért, tálalok, kínálok, izgulok, hogy mindenkinek jó legyen. Csengetnek az angyalok a nappali-

ban. A legkisebb, nyolcéves Virágunk szalad, a többiek utána... Szép a fa, körülötte az ajándékok. Énekelünk, boldog karácsonyt kívánunk.

Végre leülök gyönyörködni. Mi ez? Elönt valami melegség. Nem csak belül, kívül is. Nem veszi észre senki, mindenki csomagol. Lesi, mit kapott, hogyan reagál a másik az ő ajándékára. Fölmegyek a fürdőszobába: elöntött a vér... Tudom, hogy nagy baj van. Lepényleválás. Bencénél (a negyedik gyermekemnél) már volt részleges, tudom, mi a következmény. Próbálok higgadtan gondolkodni. Tisztában vagyok vele, hogy az életünk forog kockán, nem sok időm van. Letusolok, felöltözöm, a legszükségesebbeket összszepakolom, és szólok Zolinak, hogy be kell mennünk a kórházba. Rám néz, nem szól semmit, megsimogat, és indul az autóért. A gyerekeket megnyugtatom, hogy nincs semmi baj, de be kell mennem, hogy megvizsgáljanak, mert a baba nem érzi jól magát. Apa mindjárt jön haza, és én is. Azért szorosan megöleljük egymást egyenként, de igyekszem kerülni a pánikot. Juditnak pár szóval elmondom, mi a helyzet, de nyugtatom a többieket is. Jó, hogy itt vannak, legalább Zoli is nyugodtabban marad mellettem, amíg kell.

Elindulunk. Nagy pelyhekben esik a hó. Gyönyörű. Kati és Karcsi – a szembeszomszédok – söprik a havat a házuk előtt. Jól megnézem őket, integetek... az utcának is. Ki tudja, látom-e még. Nem félek, csak a kicsi miatt vagyok aggódó. Simogatom, nyugtatom. Bocsánatot kérek tőle, hogy nem figyeltem rá jobban.

Beérünk a kórházba. Szerencsére két kilométer csupán, és az első emelet a szülészet. Nem telik el negyed óra az indulás óta, és már vizsgál is az ügyeletes szülésznő. Látom, hogy ideges lesz. Hívja az orvost. Nem ismerem. Persze, ünnep van, ilyenkor gyakran van „idegenlégiós”. Ő is megvizsgál. Érezhetően nő a feszültség, az orvos pattog a nővérrel, mindenki kapkod. Aláíratnak velem két nyomtatványt. Az orvos magyaráz. Láthatóan megnyugtatja, hogy együttműködőnek talál. Nagyon szomjas vagyok. Eszembe jut, hogy nem ittam egész délután. Még a borom is ott maradt a vacsoraasztalon, annyira koncentráltam arra, hogy minden rendben legyen. Megkérdezem reménykedve, de meg sem lep a válasz: műtét lesz, nem ihatok egy kortyot sem. A tudattól még gyötrőbb a szomjúság.

Betolnak a műtőbe. Közben már az anesztes is megérkezett. Bemutatkozik. Nagyon kedves, elmondja, hogy mi fog történni. Beadja a gerincembe az érzéstelenítőt. Nagyon fáj. Közben mesél, próbálja elterelni a figyelmemet. Az ágyam végénél már nagy a nyüzsgés. Megérkezett a készenlétes orvos is. Még nem hat az érzéstelenítő, mert érzem, amikor felnyitják a hasamat. „Úristen, nagyon vérzik!” – hallom, de egyre távolodik a hangzavar, a ketyegés és csipogás... minden. Már nem vagyok szomjas, nem fáj a hasam, átjár valami édes érzés... Átélem, ahogy izgulnak értem ott a műtőasztalnál. Szinte látom a gondolataikat. Bennük vagyok. Egyek vagyunk! Segíteni akar mindenki. „Nem találom a gyereket!” – mondja rémülten az ügyeletes orvos. „Nincs pulzusa! – Kapjátok ki belőle a gyereket, majd mi visszahozzuk!”, szól a fejemnél az anesztes.

Szeretném megnyugtatni őket, hogy minden rendben, ne aggódjanak, jól vagyok, sőt már azt is tudom, a babával is rendben lesz minden. Megszűnik a tér és az idő, mert miközben ezek történnek, egyidőben beszélgetek Valakivel, aki azt válaszolja a ki nem mondott kérdésemre, hogy ne féljek, a kisfiammal nem történhet semmi baj. Vigyáznak rá, mert küldetéssel jön. Boldog vagyok. Átjár a tudat, hogy a világon minden EGY, és semminek nincs értelme ezen az EGYségen kívül. Össze vagyunk kötve a lelki köldökzsinórral, egymásra vagyunk utalva, mint a labirintusban a turisták. Jól érzem magam, nem vágyom vissza. Amikor felébredek a műtőasztalon, hirtelen fázni kezdek. A csecsemős nővér be akarja hozni a kisfiamat, hogy megnézhessem, de rákiabálnak, hogy menjen ki, mert nincs rajta sapka. Fáj, ahogy beszélnek vele. Nem azt sajnáltam a legjobban, hogy nem láthatom, érinthetem a kisfiamat, hanem hogy valaki jót akar, és durván leállítják. Elillant a harmónia, amiből jöttem pár perce.

Kitoltak a folyosóra, ahol Zoli izgulta végig ezt az órát. Nagyon meg volt hatódva. Ő látta Balázst, amikor kihozták a műtőből. Azt mondta, nagyon szép, erős baba. Inkubátorba tették, és a koraszülöttmentőt várták Veszprémből, mert éretlen volt a tüdeje, lélegeztetni kell. Nem ijedtem meg, hoztam magammal a bizonyosságot, hogy nem lesz semmi baja. Azért jó lett volna látni! Megölelni. Ismerkedni. Olyan gyorsan történt minden. Elköszöntem Zolitól, hiszen izgulva várták otthon a gyerekek és a fogadott nagyszülők. Megvárta még, amíg Balázst elvitte a mentő, aztán bejött elköszönni reggelig. Volt min elgondolkodnom az őrzőben. Életem legvalóságosabb szentestéjét éltem át együtt Máriával és a Kisjézussal, betekintést nyerve a Szentek Szentjébe... KÖSZÖNÖM.

Kollár Gabriella

2017. december 12.

Éljünk Krisztus békéjében!

Karácsony van. Az emberek megvásárolják ennivalójukat, és hazamennek, hogy néhány napot zavartalan nyugalomban töltsenek. Az újságírók papírt vesznek elő, és megírják a karácsonyi melléklet fenyőágakkal díszített oldalai számára szánt cikküket. Jólétről, biztonságról, nemzeti egységről, a politikai feszültség enyhülésének kilátásairól elmélkednek. A frontokon harcolók egy-két napra megegyeznek abban, hogy nem ölik egymást. A hívők kart-karba öltve éjféli misére sietnek, s a templom fényárjában boldogan ünneplik azt, Aki békét, váltságot hozott az embernek. Elfelejtik a szürke munkanapokat, és gondtalanul örülnek a Kisdednek. A nem-hívő is halat és bort vásárol, a feleség anyjától tanult szentestei ételeket főz. Mozivagy színházprogramot terveznek, szülőkhöz, testvérekhez utaznak. A rokon nélküliek a rádióműsort böngészik, és házikabátba bújnak, a mozgékonyabbak asztalt foglalnak valamelyik étteremben. Mindjárt itt van az év vége. Az ember elégedetten állapítja meg, hogy mit végzett az év során, mit szerzett anyagiakban, szellemiekben.

Krisztus megszületett. Ezért van Karácsony. Krisztus békét hozott a Földre, ezért ilyenkor pihenünk, eszünk, szórakozunk, barátkozunk, nem foglalkozunk sem termeléssel, sem üzlettel, sem tudományos munkával, sem verekedéssel. Ezekből a

külső jelekből ítélve, a Béke ünnepének formáiból kiindulva, a békére az alábbi meghatározásokat gyűjthetnénk össze: A béke édes semmittevés a verekedésnek közmegegyezéssel történő felfüggesztése révén előállott helyzetben. A béke társadalmi, családi, egyéni nyugalom. A béke a fizikum és a pszichikum kellemes jóérzése.

Hagyjuk el derék polgárainkat, akik az elmondott módon ünneplik a Karácsonyt, és képzeljük oda magunkat egy ködös, borongós angliai országútra. Kérdezzük meg a menetelő idős gentlemant, aki sálját nyaka köré tekerve, kabátját szorosan összehúzva lépeget a nyirkos, decemberi időben. „Uram! Ön komoly, megállapodott ember. Miért nem ül otthon a karosszékében, miért nem hallgatja a fahasábok ropogását? Miért mászkál kinn ebben a kellemetlen időben? Jól meg akar hűlni? És egyáltalán: Mit szól ehhez a felesége és a gyerekei?" Vagy szólítsuk meg a nagy sörényű fiatalembert, aki plakátot cipel magával. „Barátom! Miért nem tölti ezt a kellemetlen időt magához való fiúk és lányok, meg egy jó lemezjátszó társaságában?" Nem tudom, mi lenne a válasz. Valószínűleg arról beszélnének, hogy amikor Krisztus békét akart hozni, akkor ő is otthagyta a Szentháromság összkomfortos életét, és mindenféle sötét alakkal kezdett járkálni azért, hogy ezzel a pár éves meneteléssel megnyerni igyekezzék a közvéleményt egy program megvalósítására.

Ez az egyetlen példa is mutatja, hogy különféle fogalmak élnek a békéről. Az egyik nyugton akar lenni, a másik szórakozni akar, a harmadik az országúton köt ki. Mivel nem lehet mindenről beszélni, egy oldalt választok csak ki. Elmondom, mit jelent nekem Krisztus békéje az év bármelyik napján.

Egy ember vagyok, aki a többi között él. Ők kapcsolatban vannak velem, én övelük. A kapcsolatok sokfélék: munkáltató – munkavállaló, munkatárs – munkatárs, családtag – többi családtag, rokon – többi rokon, ismerős – ismerősök, barát – többi barát... Hopp! Mit kell most írni folytatásnak? Stilisztikailag: ellenség – többi ellenség. Azaz vannak ellenségeim, ezek nem szeretnek engem, és a maguk szükségletei és lehetőségei szerint ártanak nekem. Én, a magam módján, önvédelemtől indítva, becsületes módon ellenaknákat mélyítek velük szemben. Ez e szópár tartalmi magyarázata.

Ezt a szópárt kell leírnom, pontosabban megélnem?

Nem! Krisztus a béke csinálóitól a „barát – ellenségek" szópárt várja el. Furcsa, heterogén párosítás. De csak ez az egyetlen párosítás teszi lehetővé, hogy az ilyen sémákból „barát – barátok" típus válhassék abban az esetben, ha a pár első tagja nagyon tudja sugározni a szeretetet, és ez áthatja a pár második tagját. Ha ez mégsem történnék meg, akkor sincs nagy baj, mert az első tag elviseli a második tagban szereplők kitolásait, nincs harc, mert az egyik fél nem ad okot az ütközetre.

Mi tehát a béke? Külső vonatkozásokban a fizikai és az adminisztratív erő nem-alkalmazása. Kellemes érzés ez? Problémamentes? Nincsenek benne válságok, depresszsiós szakaszok? Első közelítésben azt a gyereket kellene megkérdezni, akinek az apja bottal veri a fenekét.

Belül vagyok most, önmagamban. Különféle ismereteket szereztem, különféle dolgokat valósítottam meg. Úgy gondolom, hogy Isten Országához tartozom, dolgozom érte, eredményeim vannak. Ebből eredően tehát békében élek önmagammal. Jaj, nem! Százszor nem! Borzalmas mennyiségű hanyagság, mulasztás ötlik fel első vizsgálatra is. Jó, Isten megbocsátotta ezeket, mit izgulok akkor? Maximalistább vagyok nála? Lehet, hogy így van, de sokkal inkább az a helyzet, hogy gondban vagyok a jövő miatt. Hogyan éljem jobban a következő napot, ha ma is gyatra az eredmény? Ha a tegnapi szememmel nézve a mai napot, el kell marasztalnom magamat? Ha kialakult tudatom kalapácsával hiába verem azt a sziklát, aminek Én a neve, nem faragható úgy, ahogy kellene. Verítékezve és teljes erőbedobással vetem rá magam a legjobb pillanataimban erre a tehetetlen, ormótlan tuskóra, erővel, erőszakkal megyek neki, hogy kialakuljon, engedjen. Itt harc van, amíg az ember becsületes. Itt a béke azt jelentené: megállás, nem fejlődés, befejeződés, korlátot ismerés, s ezért kopás.

Az ember szembesülése lelkiismeretével szükségképen negatív, ezért az elégedetlenség, ezért a küzdelem a cselekedetek értékének és a lelkiismeret követelésének egyre szorosabbra zárásáért. Ez progreszszív folyamat lenne, ha statikusan néznénk az embert. Holnap azonban más lesz a követelmény, mert a fejlődő lelkiismeret előrébb jár. Nem elégíthetem ki a ma cselekedeteivel az előre törekvő holnapi tudatot. Holnapra új tartalékokat kell találnom, holnapra új kalapácsot kell szereznem, és nagyobb erővel kell nekiesnem önmagamnak ezzel az élesebb szerszámmal.

Ez tehát a béke? A belső béke, amiről azt gondolja az ember, hogy a világ kavargásában az egyetlen sziget, ahová menekülhet? Jó kis hely, úgy látszik, vulkánon kötöttünk ki. Valóban, nincs béke bennem, a szó nyugalmat jelentő értelmében. De akkor hol a béke? Valami mozzanat, ami relatív nyugalmat ad az embernek. Semmi, semmi ilyen nincs?

Bizonyos értelemben valóban nincs. Két mozzanatot azonban találhatunk. Az egyik: nyugodt vagyok abban a tekintetben, hogy amíg kifelé nem, csupán befelé alkalmazom az erő fegyverét, addig hasonló vagyok Krisztushoz. Amíg vállalom a magasabb szintre törekvést és az ezzel járó szenvedést, addig az ő életét élem. A másik: ennek a vállalásnak a fizikai megvalósulása. Ha a nap végén szembesítem magam a mai lelkiismeretemmel, ha elmarasztalom magam, de vállalom a holnapi mérce követelményét, akkor az elalvásig terjedő időben – 10, 20, 60 másodpercig – szó szerinti békében, testi és lelki nyugalomban vagyok. Ez az a perc, amely a jó lelkiismeretű ember számára adatik a földi hétköznapokon.

Ebből már következik, hogy az értelem síkján kifelé, az emberek felé irányulva, kettős magatartást kell érvényesítenem. Nincs erőalkalmazás, ha ebből az illetőnek fizikai vagy adminisztratív kára származnék, de teljes az erőbevetés mindazon törekvések szolgálatában, amelyek Isten Országa felé közelítik, vagy abban előresegítik őt. E kettős tevékenységgel járó közérzet az eddig elmondott kétfajta magatartás eredőjeként alakul ki.

Nincs békénk mindaddig, amíg el nem jutunk Istenhez. E világ sötétjében haladunk. Éjszakai repülés ez. A fülkében műszereink pislákolnak, időnkint irányjelző állomásokhoz mérjük be magunkat. Utat helyesbítünk. Van itt pihenés, van itt nyugalom? Nincs. Tudatalatti ösztöneinkkel bízunk műszereinkben, bízunk azokban, akik távolról segítenek minket a jelzőállomásokon. A béke összes eleme csupán ennyi: bizalom.

A leszállásig, ezen kívül, nincs más. Csak kontroll és feszültség.

Merza József

1971. Karácsony

„Rajtad nem múlik!”

Hogyan bánjunk gyerekeinkkel?

NE HIGGY EL MINDENT, AMIT GONDOLSZ! Mert sok olyasmit gondolunk, ami egyáltalán nem a mai, itteni és mostani aktuális helyzetből fakad – és a múltból származó gondolkodási mintákkal és érzelmekkel reagálunk a jelenre. Ha meg akarjuk tudni, mennyire állunk gondolataink és érzelmeink igézetének hatása alatt, akkor éppen hétköznapi konfliktusaink, túlzott reakcióink, érzelmi kitöréseink tudnak segíteni a nyomkeresésben. Különösen is érvényes ez a saját gyerekeinkkel való kapcsolatunkra, mert sok minden, amit magunkról és másokról gondolunk, vagy tudattalanul érzékelünk, saját gyerekkorunkból származik, és akkor jön felszínre, amikor belebújunk a szülői szerepbe.

Egyik gyerekem talán kétéves volt, amikor a konyhában leejtett egy tányért, amely darabokra tört. Úgy megrettentem, hogy hangosan szitkozódni kezdtem. A kicsi egyáltalán nem tudta, hogy ezzel olyasmit adtam tovább, amit gyerekként én magam gyakran átéltem: A háború utáni Németországban anyámat mélységesen fölzaklatta minden, ami eltörött a bombázások során, úgyhogy csekély ok is elég volt ahhoz, hogy halálra rémüljön – még akkor is, ha az csak egy törött tányér volt. Ily módon a háborús és a háború utáni nemzedék sok tagja saját traumatikus tapasztalatait adta tovább mint magatartásmintát, tudattalan félelmet vagy életstratégiát, többnyire persze anélkül, hogy erre reflektált volna.

MINÉL MÉLYEBBRE ZÁRJA VALAKI tudattalanjának pincéjébe a félelmeit, sérüléseit, traumatikus élményeit, annál inkább irányítják őt olyan impulzusok, amelyeket nem tud ellenőrzése alatt tartani. Ehhez elegek látszólag ártalmatlan adottságok is. Minél érzékenyebb valaki, és a gyerekek egészen különleges módon azok, annál inkább érzékeli környezetének légkörét, nevezetesen, hogy az fényes és barátságos-e, vagy hideg és tele van elutasítással, forr-e az agresszivitástól, vagy tele van a félelem vagy a szomorúság sötét felhőivel. Sokan kutatták, hogyan érzékelik már az egészen kicsi gyerekek környezetük és a hozzájuk közel álló személyek rezdüléseit. Két amerikai terapeuta, *Mary és Robert F. Goulding – Eric Berne* pszichiáterrel közösen – az 1960-as/1970-es években megpróbálta rendszerezni és megnevezni azoknak a zavaroknak és károsodásoknak a gyökereit, amelyek rendelőjükbe vezették az embereket. Kis katalógust állítottak össze a korai, meghatározó destruktív mintákról („injunkciókról”). A mesék nyelvén „megigéző” vagy „elvarázsló” üzeneteknek is lehetne nevezni ezeket, amik akadályozzák az életutat, megbűvölik vagy elvarázsolják a hőst (az Én-t), és amiktől előbb meg kell szabadítani az embert.

Ezeknek a destruktív üzeneteknek – amelyeket legtöbbször akaratlanul és tudattalanul, érzelmi hullámzásaink síkján közlünk – a legrosszabbika ez: „Jobb lenne, ha egyáltalán meg sem születtél volna!” A szülők természetesen ritkán mondanak ki ilyesmit közvetlenül, hanem olyan gesztusok és reakciók által adják tovább ezt az üzenetet, amelyekre éppen a túlterheltség szakaszaiban nyúlnak vissza. Olyan üzenet ez, amelyet valószínűleg ők maguk sem helyeselnének, amely azonban belőlük tör föl, például akkor, ha a terhességet nem kívánták, esetleg megerőszakolás következménye volt, vagy akkor, ha az életkörülmények – háború, szegénység, menekülés, betegség, erőszak – elviselhetetlennek tüntették föl gyermek érkezését. A gyerekek válasza az ilyen „fű alatt” továbbadott üzenetre természetesen mindig egyéni jellegzetességet mutat, de gyakran két szélsőség között mozog: vagy túlzottan alkalmazkodnak, hogy jelenlétük ne tűnjék kellemetlennek, vagy éppenséggel különösen feltűnően viselkednek, olykor veszélyesen kockázatkedvelő módon, azzal a jelszóval, hogy: „Most megmutatom mindnyájatoknak, hogy itt vagyok! Jogom van élni, még ha rámegyek is!” Gyakran hosszú terápiás útra van szükség, amíg fölfedezik, hogy egy nagyobb erő hívta életre őket, és hogy – mint a mesékben – képesek megfosztani hatalmától a rossz igézetet, és eközben éppenséggel (a vallási nyelvben angyaloknak is nevezett) jó tündérek állnak az oldalukon.

SOK ILYEN, AZ ÉLETET GÁTLÓ, BÉNÍTÓ üzenet létezik, amelyeket tudattalanul adunk tovább. A „Ne légy te magad!” üzenetet is képes magáévá tenni a gyerek, ha azt érzi, hogy túlságosan sok szülői elvárásnak kell eleget tennie. „Tulajdonképpen fiúnak kellett volna születned!”, hallotta már sok kislány, és értelmezte ezt leértékelésként; a föld sok országában ma is kemény valóságként tapasztalják ezt a lányok, amikor megtagadják tőlük az oktatást és az önmeghatározás lehetőségét. De a testvéreivel vagy másokkal való finom összevetések is kialakíthatják a gyerekben ezt a meggyőződést: „Úgy, ahogy vagyok, nem vagyok jó. Ahhoz, hogy szeretetreméltó legyek, másmilyennek kell lennem: bátrabbnak, szebbnek, okosabbnak, karcsúbbnak...” Egy másik igéző üzenet így hangzik: „Ne tartsd magadat fontosnak!” A felnőttek határozzák meg, ki a fontos. Az a gyerek, akinek a saját szükségleteit állandóan leértékelik és nem veszik tekintetbe, akinek nincs befolyása és beleszólási joga a családban, azt szűrheti le: „Rajtam nem múlik semmi. Én nem vagyok elég fontos.” És adott esetben erre a következtetésre jut: „Ha egyszer nagy leszek, a többiek táncoljanak majd úgy, ahogy én fütyülök!” Vagy – gyakran ez volt a női változat –: „Egy életen át Hamupipőke maradok, mindig csak mások fontosak!” „Eh, sose leszel képes rá!” – ez a „varázsüzenet” az „Erőltesd meg magad!” állandó nyomásának hatására olyan magasra helyezheti a lécet, hogy a gyerek semmire sem tartja képesnek magát, és örökös veszteségként később is ezt a magáévá tett tételt igazolja majd. Mert ha a gyerekek ilyen üzeneteket fogadnak be, és építenek be önazonosságukba, akkor hajlamosak lesznek arra, hogy újból és újból bizonyítsák azok helytálló voltát. Mert mindent elhisznek, amit gondolnak.

Rossz üzenetek még: „Ne mutass érzelmeket!”, vagy: „Ne is érezd!” Ezzel azt mondják a gyereknek: „Hiszen nem is fáj!” Vagy: „Egy indián nem érez fájdalmat!” Ha dühös a gyerek, és azt mondják neki: „De hiszen semmitől sem kell félned!”, akkor megtanulja, hogy ő

„rossz”, és talán rá fognak ordítani és meg fogják verni. Ha pedig vidám és csintalan, akkor talán azt hallja: „Maradj csöndben! Úgy látszik, túl jó dolgod van!”, és amikor azt szeretné, hogy fölvegyék, megvigasztalják és megértsék, akkor nincs ott senki. A gyerek így megtanulja: az érzelmek veszélyesek, és el fogja felejteni, hogy legyenek érzelmei. Ez egy egész nemzedéket, egy egész országot is érinthet. És ha még társul hozzá, hogy „Ne gondolkodj – főképpen önállóan ne!”, akkor ez elvezethet az embertelenség afféle szolgai követéséhez, amit a nemzetiszocializmusban éltünk át, ma pedig más diktatórikus rendszerekben tapasztalunk.

TÖBBÉ NEM ELHINNI MINDENT, amit gondolunk – ez az első lépés ahhoz, hogy megtörjük a magunkévá tett minták igézetét. Lépjünk ki az áldozati viselkedésből, és fedezzük fel saját erőnket, amellyel képesek vagyunk újraalakítani az életünket! Ez nem mindig megy szakszerű támogatás nélkül, de meggyőződésem, hogy maga az élet is nagy terapeuta.

Végezetül bibliodrámás munkámból szeretnék egy kis történetet elmesélni. A bibliodrámában játékos, és gyakran nagyon személyes módon bibliai történeteket jelenítünk meg azáltal, hogy követjük a szövegek alapmozgásait vagy belebújunk a cselekvő személyek és erők szerepébe. Az egyik hétvégén a Jézus-hagyománynak azzal az ismert történetével foglalkoztunk, amely elmeséli, hogy gyerekeket akartak Jézushoz vinni, de tanítványai megpróbálták ezt megakadályozni. Jézus azonban azt mondta: „Engedjétek hozzám jönni a gyerekeket!” Majd azt olvassuk, hogy karjába vette, és megáldotta őket.

Előzetesen megkértem a szeminárium résztvevőit, hogy hozzák magukkal egyik kisgyermekkori fényképüket. Most együtt ülünk a fényképek körül, nézegetjük őket, és találgatjuk, hogy ki kicsoda. Valamennyien kapcsolatba kerülnek azzal a gyerekkel, aki egykor ők voltak. A következő napon meditációs gyakorlatot ajánlok nekik. Valamennyien a földön fekszenek, egy takarón. Arra ösztönzöm őket, hogy teremtsenek kapcsolatot „belső bölcsességükkel”, ezt a kérdést téve fel: „Melyik gyereket szeretnéd Jézushoz vinni? Milyen korú, mire van szüksége?” Az egyik nő – akiről tudom, hogy súlyos depressziós időszak van mögötte – igen megható dolgot él át, és így meséli el: „Először nem vagyok képes semmilyen gyereket látni. Aztán hirtelen kicsi embrióként látom magamat az anyaméhben. És ekkor meglepő dolog történik: Jézus jelenik meg, odamegy az anyámhoz, és bátorítja őt. Aztán hozzám jött, a kis embrióra tette a kezét, és sok-sok aranyszínű fény áradt a kezéből...” A hölgy később elmeséli, mindig azt gondolta, hogy anyja nem akarta őt, mivel túl volt terhelve. A belső képek megnyitották számára az ajtót ahhoz, hogy életét többé ne tegye függővé régi hittételektől és elképzelésektől – és anyját se vádolja többé. Ma ismét ajándékként fogadja el az életét. És tudja, hogy egy nagyobb erő védelme alatt áll.

Hannelore Morgenroth

Forrás: Publik-Forum Extra, 2015. november

Az apák szerepe a vallási nevelésben

A pszichológia ma ismét egyre inkább fölfedezi, hogy az ember két nemből áll, és hogy ennek van is értelme. A férfiak és a nők igen jól összeillenek, és nagyszerűen kiegészítik egymást, ha tisztelettel bánnak egymással, és megbecsülik egymás képességeit. Manapság azonban gyakran a nő képességeit emelik ki, a férfin pedig sokszor jót mulatnak.

Ezzel az apaság is rossz hírbe keveredett, és sok fiatal férfi, akinek gyerekei vannak, már egyáltalán nem meri ténylegesen elfoglalni az apa pozícióját. Ennek végezetes következményei vannak.

Ez a fejlemény már kb. ötven éve megmutatkozik. A pszichoanalitikus *Alexander Mitscherlich* már 1963-ban *„az apátlan társadalom felé vezető úton”* látta a világot. Ebben látta a mindenütt jelen lévő konformizmus okát. Szerinte az apa oly mértékben elveszítette tekintélyét, hogy fiai számára már nem lehet tekintélyi alak, lányai számára pedig támasz. Úgy vélte, az apa már nem mozdítja elő a szellemi képességek kibontakozását, és a folyamatos munka készségét sem. Az *„apátlanítást”* ismerte föl a hiányos szocializációs és nevelési folyamatban, valamint a családon belüli meggyengült hatalmi pozícióban, s *„az auctoritas [lat. példakép, mintakép] kiüresedését”* és *„a családon belüli potestas [lat. hatalom] csökkenését”* figyelte meg.

Egészen hasonlóan vélekedik *Matthias Stiehler* férfikutató: 2013-ban a jóléti társadalom központi ismertetőjegyeként írta le az „apátlan apát”. Hangsúlyozza, hogy az apaiságot ma szabályosan tabuizálják, s ezáltal veszendőbe mentek olyan értékek, mint az elvhűség, a korlátozás, a partneri kapcsolat képessége, a becsületesség és a felelősségvállalás. Ezeket az apai értékeket minden erőltetés nélkül meg lehet feleltetni a férfiasság három dimenziójának és a pszichoanalitikai archetípusoknak (ld. lejjebb). *Stiehler* a mellett száll síkra, hogy újból kifejlesszük az apaiságot mint az anyaiság kiegészítő párját: „Manapság szinte kizárólag *az anyai feladatok átvételében* látják az apák szerepét, azok pedig mindenekelőtt a gyerekek ellátásában és ápolásában állnak.”

Ezáltal gyorsan versenyhelyzet

alakul ki a gyerekek rokonszenvének elnyerésére irányulóan. Ha a kívánatos aktív apaságon az anya pótlását, ill. tehermentesítését értik (olykor még „az apával mint játszótárssal” gazdagítva), akkor a szülői cselekvés egyoldalúsága alakul ki, s ez annak hiányához vezet, amit hagyományosan „apaiságon” értünk: vezetés, korlátozás, strukturálás, támasz. A gyerekeknek szükségük van az erős apára, aki jóindulatú hatalommal óv és erősít, de szorongásmentesen, önzetlenül rendre is utasít. Ma egyre inkább egyenjogú családtagnak tekintik a gyerekeket, akik részt vehetnek a döntésekben, és akikkel inkább megvitatják a dolgokat, semmint világos és egyértelmű mintákat adnának nekik. Ez azonban a valóságban túlterheli a gyerekeket.

Sok mai férfi nem volt képes kiművelt apaiság kifejlesztésére, jóindulatú erősséggel (a férfiasság első dimenziója), érzelmi stabilitással (második dimenzió) és tárgyilagos, hűvös fejjel (harmadik dimenzió). Mert sok modern férfi nem apa, hanem legjobb esetben is csak haverja a gyerekeinek; gyermekeikkel szemben nem képesek kibontakoztatni férfiúi képességeiket.

Sok férfi felettes énjét annak idején tilalmakkal töltötte meg az anyja. A tilalom tárgya éppenséggel az erős, szisztematikus és érzelmileg stabil apaiság – összekapcsolva azzal a rettenetes félelemmel, hogy túlságosan kevés empátiával drogfüggőséget vált ki a gyerekeiből. De ez a szerep nem tesz jót neki, túlterheli.

Radásul eltolódik az egész családi rendszer: X. asszonynak át kell vennie az apai feladatokat, bátorítani kell a fiúkat, fel kell szabadítania őket az anyát szorongva-megóvó apai átkarolástól, és lehetővé kell tennie számukra az elindulást új partok felé. *Erich Fromm* a *feltétlenségben* határozta meg az anyai szeretet alapelvét, a védettség, a bizalom és a biztonság tulajdonságával ötvöződve.

Pontosan ezt éli X. úr. Az apai szeretet alapelve viszont Fromm szerint a *feltételekhez kötés*. Ezt most X. asszonynak kell átvállalnia. *Fromm* szerint az apának az a feladata, hogy *„tanítsa és vezesse* a gyereket, hogy az megbirkózzék azokkal a problémákkal, amelyekkel a társadalom szembesíti”.

A vallás nem csupán érzelmi ügy, ami többségében a nők adottsága, hanem rendszeresség és logika kérdése is, ami inkább a férfiak érdekeltsége. Ez okból a gyereknek az (anya) érzelmi istenkapcsolat(a) mellett szüksége van az apa racionális megközelítésére is, hogy ki tudja bontakoztatni hitéletét.

Egy érdekes tanulmány kimutatta, hogy ha mindkét szülő gyakorló vallásos, akkor a gyerekek 90%-a eljut a hitre. Ha csak az anya vallásos, akkor csak 30%-uk. Ha azonban az apának van istenkapcsolata, akkor legalább 70%-uk az apja hitét veszi át.

Az apaiság elvesztésének teljesen természetesen hitvesztés a következménye. Ez nem jelenti a nő lekicsinylését, hanem csak annak hangsúlyozását, hogy különbözők a feladataik. Az apai erősség, stabilitás és tárgyilagosság képes különösen hihetővé tenni és érezhetően közel hozni Istent. Az apa pótolhatatlan.

Raphael M. Bonelli

Forrás: Betendes Gottes Volk, 2018/2

A szerző pszichiáter, neurológus, pszichoterapeuta.

Gyermekeink mentális állapota

A mostani kor otthonaiban van jelen ez a csendes, de annál szomorúbb tragédia, amely a szemünk láttára ragadja el a nekünk legkedvesebbet: a gyermekeinket. *Gyermekeink ugyanis szörnyű mentális állapotban vannak!*

A legutóbbi 15 év statisztikájából egyértelműen kiviláglik, hogy a gyermekek pszichológiai rendellenességei egészen elképesztő mértéket öltenek:

– minden ötödik gyerek mentális rendellenességben szenved,

– a figyelemhiányos rendellenességek száma 43%-kal nőtt,

– a serdülőkori depressziós betegségek száma 37%-kal nőtt,

– a 10-14 évesek gyermekek körében az öngyilkossági arány 200%-kal nőtt.

Mit tehetünk, hogy szembenézzünk az igazsággal?

– Rossz válasz, hogy javítsuk a diagnosztikai lehetőségeket.

– Rossz válasz, hogy hát így születtek.

– Szintén rossz válasz, hogy az iskolarendszer a hibás.

Igen, az a valóság – bár fáj ezt saját magunknak is bevallani –, hogy mi, egyedül MI szülők vagyunk a hibásak, nekünk kell segítenünk a gyermekeinknek.

De miben is áll ez a probléma? A modern kor gyermekei nem élik meg az egészséges gyermekkor élményét, amihez hozzátartozik például:

1. érzelmileg elérhető, megközelíthető szülők,
2. egyértelműen meghatározott határok és erkölcsi minta,
3. felelősség,
4. kiegyensúlyozott étrend, va-

ELŐFIZETÉS

Tisztelettel kérjük Olvasóinkat, hogy legkésőbb ***2019. január 31-ig*** újítsák meg előfizetésüket. A lap ára most nem változik, 300,- Ft marad, az éves előfizetés ***1800,- Ft*** lesz, illetve annak, aki postán kéri, *a postaköltséggel együtt* ***3000,- Ft***.

A befizetés lehetőség szerint ***banki átutalással*** a lapot terjesztő KISZE Bt. számlájára (számlaszám: 10918001-00000057-09540006), vagy az Unicredit Bank bármely fiókjában a fenti számlára történő ***pénztári befizetéssel*** történjék. Rózsaszín ***belföldi postautalvánnyal*** is lehet, ekkor a **KISZE Bt.** a címzett, és a **bankszámlaszámot** kell feltüntetni. Ez esetben kérjük olvashatóan ráírni az előfizető nevét, címét, és a közleményben azt, hogy „Érted vagyok”-előfizetés. – A terjesztéssel kapcsolatos bármilyen ügyben Gromon András főszerkesztőtől lehet tájékoztatást kérni.

lamint megfelelő mennyiségű és minőségű alvás,

5. megfelelő mennyiségű, szabadban eltöltött aktív mozgás,

6. kreatív játékok, a közös, önfeledt szabadidő eltöltése.

Ehelyett a gyerekek ezt látják:

1. örökké elfoglalt szülők,

2. a végletekig kényeztető szülők, akik mindent megengednek a gyermeküknek,

3. az érzés, hogy „nem kellesz senkinek”,

4. kiegyensúlyozatlan étrend és hiányos alvás,

5. „otthonülős” életmód.

Végtelen stimuláció, technológiára alapuló szórakoztató eszközök hada, az igények azonnali kielégítése. Hogyan lenne lehetséges, hogy ilyen körülmények között mentálisan egészséges gyerek nőjön fel? Természetesen sehogy…

Az emberi természetet nem lehet megvezetni, becsapni: a szülői nevelést sehogy sem lehet megkerülni. Amint látjuk, ennek hiánya egyszerűen szörnyűségekhez vezet. Az igazi gyermekkor elvesztéséért vagy meg nem éléséért később hatalmas árat fizet maga az áldozat: érzelmi jóléte kerül veszélybe.

Mit lehet tenni? Ha azt szeretnénk, hogy gyermekünknek valóban egészséges és önfeledt gyermekkora legyen, akkor vissza kell térnünk egészen az alapokig. Még nem késő!

Íme, ezeket kell a szülőknek megtenniük:

1. Állítsunk fel korlátokat, közben ne feledjük: mi a gyermekeink szülei, nem pedig barátai vagyunk.

2. Azt biztosítsuk a gyermekünknek, amire szüksége van, és ne azt, amit szeretne. Nem kell félni nemet mondani az igényeire, ha azok ellentétben állnak a szükségessel.

3. Biztosítsunk számára egészséges ételeket, és korlátozzuk a nassolást.

4. Naponta legalább egy órát töltsünk a természetben.

5. A családi közös vacsora alatt felejtsük el az elektronikai eszközök nyomogatását.

6. Rendes, asztali játékokkal játsszon a gyerek.

7. Minden napra kapjon a gyerkőc valamilyen feladatot, például: beágyazás, a játékok összeszedése játszás után, kiteregetés, táskák elrendezése, megterítés stb.

8. Mindennap ugyanabban az időben feküdjön le a gyermek, és tiltsuk meg neki, hogy az ágyba vigye a különböző eszközöket, tárgyakat.

9. Tanítsuk meg a gyermekünknek a felelősségtudatot és az önállóságot. A kis sikertelenségektől ne védjük meg őket. Ezzel megtanítjuk megbirkózni a nehézségekkel, leküzdeni az akadályokat.

10. Ne csomagoljuk össze, illetve vigyük a gyermek helyett az iskolatáskát. Ne vigyük neki az iskolába az otthon hagyott ételt, házi feladatot stb. Ha elmúlt 5 éves, ne tisztítsuk meg neki a banánt se. Tanítsuk önállóságra. Tanulja meg, mi az a türelem, és adjunk neki esélyt arra, hogy a szabad idejét valóban szabadon töltse el. Ezalatt kissé unatkozhat, ami arra sarkallja majd, hogy alkotó tevékenységet végezzen.

11. Az élet ne csak szórakozásból álljon.

12. Ne vegyük körül gyermekünket állandóan technikával, hogy „addig se unatkozzon”.

13. Semmilyen oda nem való tárgy ne legyen az asztalon, amikor étkezésről van szó. Akkor se, ha autóban vagy étteremben ül, vagy akár az üzletben vagyunk vele. Ezzel arra ösztönözzük a gyermek agyát, hogy gondolkozzon, és kitaláljon valami unaloműzőt.

14. Legyünk ne csak fizikailag, hanem érzelmileg is elérhetők gyermekünk számára. Tanítsuk meg gyermekünknek, mik is azok a szociális készségek.

15. Ne a telefonon lógjunk, hanem beszélgessünk gyermekünkkel.

16. Tanítsuk meg gyermekünknek, hogyan birkózzon meg a haraggal és az ingerültséggel.

17. Tanítsuk meg gyermekünket kezet fogni, helyet átadni, megosztani valamit, együttérezni, illetve megfelelően viselkedni az asztalnál vagy beszélgetés közben.

18. Tartsuk vele az érzelmi kapcsolatot: nevessünk rá, pusziljuk meg, csiklandozzuk meg, olvassunk neki, táncoljunk vele, ugráljunk vele, kússzunk-másszunk együtt.

Változtatni kell eddigi szemléletünkön, különben az egész utánunk következő generáció pirulákon fog élni. Még nem késő, de az idő egyre csak fogy és fogy...

Victoria Prooday

Forrás: internet (*The silent tragedy affecting today's children*)

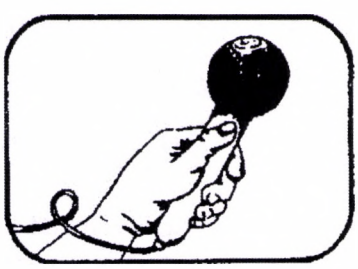

„Szabad teret a gyerekeknek!”

Interjú *Margrit Stamm* neveléstudóssal

Ha körülnézek a baráti körömben, azt állapíthatom meg, hogy igencsak megeröltető dolog gyerekeket felnevelni. Muszáj ennek így lennie?

Sok szülő 24 órás rabszolgának érzi magát. Ennek természetesen nem muszáj így lennie. De ahhoz meg kellene szabadulniuk tökéletességigényüktől. A szülők nagy része tökéletes akar lenni – ezt mutatják a kutatásaink. Holott teljességgel megfelelne, ha csak *elég jó* szülők lennének. Ez még jobb is a gyerekek önállósága és öntudata szempontjából. Nem kedvező a gyerekek fejlődésére nézve, ha a túlságos védelmet nyújtó szülők megkísérlik, hogy minden akadályt elhárítsanak gyermekeik útjából.

Miért?

A megóvás mindig ellenőrzést is jelent. Ha a szülők mindent ellenőriznek, akkor a gyerekek függőségben maradnak, és nem alakítanak ki öntudatot. Ma vannak olyan 18 évesek, akik minden döntésük előtt megkérdezik a szüleiket. A fribourgi egyetemen az első évfolyamosok tanévnyitóján egyre több szülő tűnik fel. Ez újdonság. A szülők még mindig őrködnek húszéves fiúk vagy lányuk fölött. Az ilyen gyerekek nem fognak felnőni, nem fejlődik ki a kudarctűrő képességük.

Tehát hamis dolog, ha valaki a legjobbat akarja a gyerekének?

Nem. Minden szülő ezt akarja. Ennek ellenére önálló személyként kellene tekinteni a gyerekre, akinek saját magának kell lépéseket tennie az életben. Arról van szó, hogy el is kell engedni a gyereket.

Miből fakad ez a tökéletességre irányuló nyomás?

A szülők viselkedése a társadalmi és gazdasági fejlődésre adott reakció. Manapság egyfelől sokkal több foglalkozásbeli lehetőségünk van, és nagy a nemzetközi mozgékonyság. Másfelől a bizonytalanság jellemzi társadalmunkat. Az embernek jobban meg kell küzdenie valamilyen végzettségért és állásért. Mivel társas lények vagyunk, a bizonytalanság helyzetében összehasonlítjuk magunkat másokkal. Ma szerfeletti az összehasomlítás kultúrája! A szomszédok és a kollégák folyton arról beszélnek egymás között, mit tesznek a saját gyerekeik, mi mindent tudnak már, vagy mit tesznek családként közösen...

A tökéletességi nyomás mellett Ön a műveltségi nyomást is kritizálja. De hát a műveltség esélye mégiscsak pozitív dolog!

Én egy bizonyos fejlődést kritizálok. Az 1990-es évek óta az iskolák hangsúlyozzák a szülők együttmunkálkodásának értékét, azt, mennyire fontos, hogy a szülők elkötelezetten részt vegyenek a gyerekek tanításában. Ma megteszik ezt – pontosan azt, amit követelnek tőlük. Azt is kritikusan szemlélem, hogy a szülőkbe különböző helyekről beoltják: Ti vagytok a legfontosabb személyek a gyerek számára! Tiétek a felelősség! Ha a gyereketek nem boldogul, ti vagytok az oka! És fordítva: a nagyon tehetséges gyerekek szülei sikeresnek számítanak. Ezért logikus fejlemény, hogy sok szülő manapság annyira ellenőrző módon viselkedik.

De konkrétan mit tegyenek, vagy ne tegyenek a szüők? Például: Rászorítsák-e a gyerekeket, hogy gyakorolják a zongorázást?

Előbb egy másik kérdést kell föltenni: Egyáltalán akar-e zongorázni tanulni az a gyerek? Kétlem, hogy oly sok gyerek vágyik zongorázni. A szülők gyakran a saját teljesületlen vágyaikat vetítik bele a gyerekükbe.

Búcsút mondani a tökéletesség rögeszméjének – azt is jelenti ez, hogy a szülők ne küldjék gyereküket fogszabályozásra?

Jó kérdés! *(nevet)* Az én gyerekeim fogazatán is ott vannak ezek a lemezkék. A fogszabályozás hihetelenül kifejlődött, de az orvosok gyakran mindenekelőtt félelmet keltenek a szülőkben, és horrorisztikus jövőt vázolnak föl. Ha a fogak valóban ferdén állnak, akkor magától értetődően cselekedni kell. De nincs szükség sok mindenre.

Ma akkor is sok terápiás lehetőség van, ha a gyerekek feltűnően viselkednek.

Semmi esetre sem szabad elsietve valamilyen terápiát megkezdeni! Társadalmunkban a deficitirányultság uralkodik. Mihelyt a gyerek kívül esik az igen szűken meghatározott normalitás keretein, máris terápiáért kiáltanak.

Ehelyett mit tegyenek a szülők?

Várjanak, és jól figyeljenek oda. Éppen a három-négyévesek között gyakori a fejlődés késése, vagy éppenséggel a kiugrás. Esztelenség, hogy manapság tíz gyerekből hatnak terápiára van szüksége. Eltúlozzuk a gyerekek „hiányosságait”.

Kevésbé ellenőrizni, bízni a gyerekben és a fejlődésében, ez nehéz dolog. Ön személy szerint milyen tapasztalatokat szerzett erre nézve? Hiszen Ön anya is.

Volt olyan időszak, amikor a lányunknak szélsőséges alvászavarai voltak. Éjszakánként három-négy órát feküdt ébren. Ez rendkívüli módon megterhelt minket. Elmentünk hát a férjemmel Marie Meierhoferhez, a *Marie Meierhofer Gyermekintézet* alapítójához Zürichbe. Meierhofer egyszerűen játszatta a lányunkat. Utólag azt mondta nekem, hogy túl magas igényeket támasztok a lányommal szemben. Ez az ötlet nem jutott volna eszembe. Egyszerűen meg akartunk szabadulni az alvászavaroktól. Aztán kitaláltunk egy rendszert arra nézve, hogyan viszonyuljunk az alvászavarhoz. Ezen az úton megtanultam, hogy saját magammal kell kezdenem. Bennem is megvolt a hajlam, hogy megóvjam a gyerekeimet. Minden anyának, minden apának az a vágya, hogy megvédje a gyerekét – ez természetes. De szabad teret kell adni a gyerekeknek. Az egészséges felnőtté válás szempontjából ez központi jelentőségű.

Mire van még szükségük a szülőknek, hogy higgadtabban tudjanak nevelni?

Szem előtt kellene tartaniuk, hogy a gyerekek igen robusztusak! Természetesen szükségük van szeretetre, támogatásra, jó környezetre. De ők képesek egyet s mást kibírni. A robusztus gyerek elképzelését sajnos felváltotta a sérülékeny gyerek elképzelése. Mégis inkább a gyerek erőibe vetett bizalmunkat kellene erősítenünk. A gyerekek sok mindent tudnak tanulni a csalódásokból és a vereségekből.

Mit tanácsol Ön a stresszes szülőknek?

Szeretném bátorítani őket: Bízzatok! A gyerekek a legkülönbözőbb helyzetekben képesek fejlődni. Az unalom is központi jelentőségű a fejlődés szempontjából. Emlékszem, anyaként milyen nehéz volt ezt kibírnom. Mert az unalom nem illik bele korunkba.

Martina Läubli

Margrit Stamm 2013-ig a neveléstudomány porfesszora volt a svájci Fribourg egyetemén. Jelenleg a „Swiss Education” igazgatója Bernben. Házas, két felnőtt gyereke van.

Forrás: Publik-Forum, 2017/2

Örzsi néni fülese

Interjú Czakó Gáborral

(részlet)

A Duna Televízió 2012. szeptember 23-án sugárzott, Klubszoba *című műsorában Ön egy történetet mondott el Örzsi néniről, akit a férje rendszeres pofonokkal „nevelt meg”. Ennek nyomán az Interneten ismeretlenek petíciót indítottak ezzel a címmel:* Vonják vissza a Kossuth-díjat Czakó Gábortól! *Elmondaná pontosan, hogy mit szeretett volna bemutatni Örzsi néni példájával?*

Egy emberi arcot, amely most kezd elhatalmasodni. Természetesen mindig létezett a társai fölött hatalmaskodó, másokat gyötrő, mindkét nembeli zsarnok, aki tudta, hogy fájdalmat okozni, a másik életét pokollá tenni ütleg vagy a szó szoros értelmében vett erőszak nélkül is lehet. Ötven éve, amikor Örzsi néni vitézkedett, még létezett Dávid

bácsi, aki meg-megfékezte a maga és a környék közveszélyes despotáját.

Konrad Lorenz írja *A civilizált emberiség nyolc halálos bűne* című könyvében: „...rangsor nélküli csoportban a gyermek teljességgel természetellenes helyzetben találja magát. Nem tudja elnyomni saját, ösztöneiben lévő, magasabb rangra való törekvését, és ellenállás nélküli szülei felett zsarnokoskodva a csoportvezető szerepébe kényszerül, ahol egyáltalán nem is érzi jól magát. Erősebb főnök nélkül védtelennek érzi magát az ellenséges világban... Ha érthető izgalommal, szüleit provokálva »pofonért koldul«, ahogyan a bajorok és osztrákok találóan mondják, manapság nem kapja meg az ösztönösen elvárt és tudat alatt remélt ellenagressziót, hanem a nyugodtabb, látszólag az értelmére hatni akaró frázisok gumifalába ütközik. Egy szolgaian gyáva emberrel azonban senki sem hajlandó azonosulni, sem viselkedési normáit, még kevésbé az általa tiszteletben tartott kulturális értékeket magáévá tenni. Csak akkor vagyunk képesek valakinek a kulturális tradícióit magunkévá tenni, ha az illetőt lelkünk mélyéből szeretjük, *és fel is nézünk rá.* A ma felnövő fiatal generáció megdöbbentően nagy többségének életéből szemmel láthatóan hiányzik egy ilyen »apafigura«.” E neveletlenség következményei mindenütt láthatók, ahol gyermekek köpdösik, rugdossák szüleiket, tanítóikat.

Forrás:
http://www.irodalmijelen.hu/node/14746

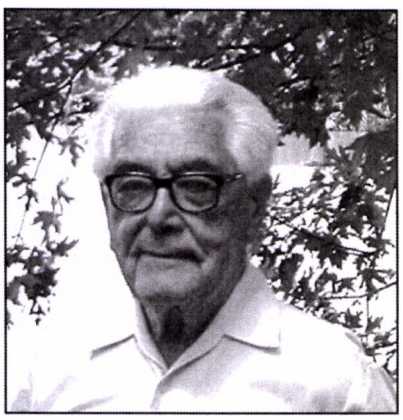

A BOKOR Közösség alapítója, ***Bulányi György****, Gyurka bácsi 2019. január 9-én lenne 100 éves. Ez alkalomból közöljük Hitvallását, és jelezzük, hogy* ***2019. január 5-én*** *közösségünk emléknapot tart. A programot a Piarista Kápolnában rendezzük 10 és 17 óra között. (Budapest, V. ker., Piarista köz 1.) A tervezett programról tájékozódni lehet a BOKOR Közösség honlapján (www.bokorportal.hu). Minden érdeklődőt szeretettel várunk!*

FATIMAI HISZEKEGY...

Hiszek az egy Istenben. Hiszem, hogy nem volt soha kezdete, és nem lesz soha vége. Hiszem, hogy időtlenül létezik. Hiszem, hogy láthatatlanul és tapasztalhatatlanul létezik, és hogy nem olyan, mint a látható és tapasztalható világ. Hiszem, hogy nincsen létrehozó oka, mert időtlenül és anyagtalanul, önmagától létezik; Ő az önmagában való Élet. És Tőle van minden, ami van, élettelen és élő, és minden Tőle kapta a létezést. Ő a teremtő oka mindennek, ami van.

Hiszem, hogy az Isten – szeretet. Hiszem, hogy az Ő senkitől sem kapott, időtlenül birtokolt élete – a szeretet élete. Hiszem, hogy az Ő élete a szeretet közösségi, családi élete. Hiszem, hogy az Isten időtlenül odaadja teljes önmagát. Hiszem, hogy aki odaadja önmagát, az az Atya. Hiszem, hogy akinek odaadja önmagát, az a Fiú. Hiszem, hogy az, akit az Atya odaad a Fiúnak, az a Lélek. Hiszem, hogy a mindent odaadás nem áll meg a Fiúnál. Hiszem, hogy az Atyától a Lelken keresztül ez a Lélekkel megajándékozott Fiú visszaadja teljes önmagát az Atyának. Hiszem, hogy a Fiúévá lett Lélek eközben visszaáramlik az Atyához. Hiszem, hogy ebben az időtlen és szünetet nem ismerő áramlásban áll fenn az Isten szentháromságos élete. Hiszem, hogy ebben a szeretetkörforgásban kielégül az Isten adásigénye és kapásigénye is.

Hiszem, hogy az Istennek ennek következtében nem hiányzik semmi. Hiszem, hogy így birtokolja az oszthatatlan létteljességet, az isteni mindent. Hiszem, hogy ebben a mindent adó közösségben az Isten mértéket nem ismerően boldog. Hiszem, hogy nem hajthatja semmi kényszer. Hiszem, hogy tökéletesen szabadon adja oda magát teljesen és mindenestől. Hiszem, hogy ennek semmi más oka nincsen, csak Ő, tehát csak az, hogy Ő ilyen. Csak az, hogy Ő maga a Szeretet. Hiszem, hogy nincs emberi szó, amely teljesebben tudná kifejezni, hogy mi Ő: a szeretet az Isten, és az Isten – Szeretet.

Hiszem, hogy szeretetből hívta létre a nemlétből az embert, az emberiséget. Semmi másért nem teremtett meg bennünket, csak azért, hogy részesítsen bennünket a maga szeretetéletében, annak boldogságában. Mégpedig azon a minden emberi elképzelést meghaladó fokon, amely mértékben a teremtmény számára az egyáltalán lehetséges. Isten nekünk is mindent kíván adni, s a teremtmény annyit kaphat meg az Istentől, amennyinek a felvevésére a teremtményi lét egyáltalán képes.

Hiszem, hogy a maga képére és hasonlatosságára teremtett meg minket. Szabadoknak teremtett meg bennünket azzal a lehetőséggel, hogy választhatjuk és elutasíthatjuk Őt; választhatjuk a szeretetet, és elutasíthatjuk a szeretetet. Hiszem, hogy csak azért teremtett meg bennünket a bűn választásának lehetőségével, mert különben nem tudnánk választani Őt, a szeretetet; hiszen szabadság nélkül nincsen szeretet. Hiszem, hogy belénk lehelte a maga Lelkét, s ez a Lélek a lelkiismeretünkön keresztül meg nem szűnően szólít, hív bennünket a szeretetre, amíg csak el nem hallgattatjuk szavát.

Hiszem, hogy a földi lét minden szenvedése, a betegség, az ínség, a természet és az emberek felől jövő megpróbáltatások – mind csak arra vannak, hogy akármilyen nehéz sorsunkban is bizonyságot tegyünk arról, hogy csak a szeretet életútját választjuk. Hiszem, hogy állhatatosságunkat Isten gazdagon jutalmazza.

Hiszem, hogy az Atya elküldötte hozzánk a Fiút. Hiszem, hogy a Fiú testet öltött és közöttünk élt. Hi-

szem, hogy azért jött el, hogy az ember számára hallható emberi nyelven elmagyarázza nekünk, hogy az Isten szeretet, és éppen ezért az embernek a szeretetre kell rátennie életét. Hiszem, hogy azért jött el, hogy megmagyarázza nekünk, hogy az Istenhez, a szeretethez akármi áron is hűségeseknek kell maradnunk.

Hiszem, hogy meghalt értünk, hogy a hűség feledhetetlen példáját mutassa nekünk. Hiszem, hogy a szeretetre tanítva és elénk élve azt, hathatós erővel megújította bennünk az Isten életét. Hiszem, hogy Jézus benne van azokban, akik szeretik Őt. Hiszem, hogy benne vannak mindazok, akik szeretik Őt. Hiszem, hogy Jézus és az ember egymásban levése erőt ad az embernek a szeretetre.

Hiszem, hogy Jézus a halottak közül harmadnapon feltámadt. Hiszem, mert a tanítványok látták Őt, s negyven napon keresztül tovább tanította őket az Isten Országa, a szeretet életének a titkaira. Hiszem, hogy negyven nap múltával visszament Atyjához, ahonnan jött. Hiszem, hogy időtlen isteni élete nem szenvedett változást. Hiszem, hogy a Szentháromság élete hiánytalan volt az alatt a harminc-egynéhány esztendő alatt is, amíg Jézus a Szűztől szült testben itt, közöttünk élt.

Hiszek a Szűzanyában, akinek osztályrészül jutott az elképzelhető legnagyobb emberi méltóság: a megtestesülésre magát elszánó Fiú édesanyja lehetett. Hiszek abban a talán tizenharmadik évében járó názáreti lányban, aki vállalta a világ szemében a legnagyobb csúfságot, a leányanyaságot is; de ezen az áron is igent mondott az Isten hívására. Hiszek ebben a leányban, aki egészen rábízta magát az Istenre.

Hiszek abban, hogy a feltámadás kétségtelenre bizonyította Jézus minden szavát. Ezért hiszek abban, hogy a hit annyit jelent, hogy igaznak tartom Jézus minden szavát. Hiszek abban, hogy hinni annyit is jelent, hogy hűségesen odarendezem életemet a jézusi tanításhoz, a szeretethez.

Hiszek Jézus szavának, s ezért hiszem, hogy életem egyetlen feladata az, hogy visszaszeressem az engem Önmagát odaadva, Golgotaáron is megszerető Istent. Hiszek abban, hogy szeretnem kell az Istent. Átölelve Őt minden képességemmel. Nem úgy, mint tikkasztó nyárban a patak hűs vizét; nem úgy, mint amikor az ember átöleli szerelmesét. Nem a hús és vér képességeivel, de azzal a maradéktalan értelmi-akarati-érzelmi hűséggel, amely barátot baráthoz fűz. Hiszem, hogy Jézus a barátjának akar engem, és hiszem, hogy nincs különb élethivatásom, minthogy egész életemmel igent mondjak erre a hívásra, és barátja legyek annak az Istennek, aki magamhoz hasonló emberként élt közöttünk, hogy megkönnyítse számomra e felkínált barátság elfogadását és teljesítését.

Hiszem, hogy csak akkor lehetek Jézus barátja, csak akkor szerethetem vissza az Istent, ha igyekszem Hozzá hasonlítani. Mindenekelőtt abban, hogy Ő mindenkit, minden embert szeret. Hiszem, hogy minden embert szeretnem kell. Hiszem, hogy nem tekinthetek senkit sem ellenségemnek. Hiszem, hogy nem lehet számomra egyetlen ember sem közömbös. Hiszem, hogy minden embert felebarátomnak kell tekintenem, az ellenségemet is. Hiszem, hogy nincs más hivatásom, minthogy minden embert, akivel csak találkozom, testvéremmé tegyek – a szeretetben.

Hiszem, hogy aki szeret, az ad. Hiszem, hogy élethivatásom az adás. Életemben minden egyéb csak foglalkozás lehet, de a hivatásom: az adás. Azt kell adnom, amim van: jó szót, mosolyt, pénzt, időt. Mindazt, amit munkával-szeretettel megszereztem. Hiszem, hogy adnom kell annak, aki kér. Hiszem, hogy adnom kell annak, akit testi vagy lelki ínségben találok – kéretlenül is. Hiszem, hogy adásaimnak nincs felső határa. Hiszem, hogy az adásban nincs elég, csak még tovább. Hiszem, hogy mindentadásra teremtett meg az Isten, aki Maga a Mindentadás. Hiszem, hogy szegénnyé kell tennem magam felebarátaimért, hogy testvéreinek tekinthessenek.

Hiszem, hogy azt is szeretnem kell, aki bánt. Hiszem, hogy nem szeretem azt, akit visszabántok. Hiszem, hogy ki kell törölnöm szótáramból ezt a szót: jog. Hiszem, hogy nem az a hivatásom, hogy megbüntessem a bűnösöket. Sem a rám támadókat, sem a másokra támadókat. Hiszem, hogy a hántásokat csak a mindent eltűréssel lehet kevesbíteni az emberiség életében. Hiszem, hogy a Golgota vállalásával is példát adott nekem Krisztus. Hiszem, hogy vállalnom kell a magamat-meg-nem-védés következményét: az üldözöttséget is.

Hiszem, hogy aki szeret, az szolgál. Hiszem, hogy nekem is vissza kell utasítanom a pusztai Kísértőt. Hiszem, hogy nekem is el kell menekülnöm azok elől, akik „királlyá” akarnak tenni engem. Hiszem, hogy nekem is közembernek kell lennem, mint a názáreti Ácsnak, mint a fizetés nélküli Vándortanítónak. Hiszem, hogy csak akkor tudok szolgálni, ha nem uralkodom.

Hiszem, hogy csak akkor tudok csak adni és sohasem elvenni, ha kisember vagyok. Hiszem, hogy akkor tudok csak simogatni és sohasem ütni, ha a társadalom kicsinyei között vagyok. Hiszem, hogy Isten csak akkor tud barátjává választani, ha olyan kicsiny vagyok, mint ama názáreti ismeretlen falusi kislány. Hiszem, hogy vállalnom kell a jézusi szolgálat feltételét: a társadalmi kicsinységet és az alulérvényesülést.

Hiszem, hogy azt, akit nekem az Isten élettársul rendelt, mindenki előtt kell szeretnem. Hiszem, hogy csak olyat rendelt nekem, aki velem együtt akarja járni a jézusi szeretet útját. Hiszem, hogy az Istent ölelem át, amikor őt ölelem. Hiszem, hogy kettőnk szeretetkapcsolatát a maga szentháromságos szeretetélete boldogító földi másának akarta számomra. Hiszem, hogy a gyermek, a népes család életbehívása és Istennek nevelése az én első és legalapvetőbb feladatom élethivatásomnak, a szeretetnek a gyakorlásában. Elválaszthatatlanul egy ez a család a hitvesi szeretettel. Csak így lehet kedves az Istennek az ölelés: csak ha termékeny a szeretet.

Hiszem, hogy az Isten munkára teremtette az embert. Hiszem, hogy nekem is el kell végeznem a magamét annak érdekében, hogy megtermelődjék és szolgáltatódjék az, amire magamnak is, embertársaimnak szükségünk van.

Hiszem, hogy a családi életet is, a munkát és munkahelyet is fel kell használom arra, hogy növekedjék Jézus vetése. Hiszem, hogy az a hivatásom, hogy megszülessék a földön Isten Országa. Hiszem, hogy a Jézus szeretetében egybe kell kapcsolódnia minden osztálynak és nemzetnek. Hiszem, hogy el kell tűnnie mindannak, ami akadályozza, hogy az emberek testvérek lehessenek. Hiszem, hogy építenem kell a Szeretet Országát. Hiszem, hogy az emberi élet mindent egybefoglaló hivatása: elvezetni mindenkit Krisztushoz. Hiszem, hogy túl családon és munkán – ez az én felelősségem is.

Hiszek a Lélekben, aki vezeti Jézus itt hagyott művét, az Egyházat. Hiszek az Egyházban, amelynek Krisztushoz kell vezetnie az emberi-

séget. Hiszek a Sziklában, aki Krisztus akaratából az idők végezetéig rendező személye annak, hogy megújuljon a Föld színe. Hiszek a szentségekben. Hiszek a keresztségben és a bérmálásban, amely újra és újra lepecsételi a hívőket, a Krisztus útján járni akarókat Isten számára. Hiszek a bűnbánat szentségében, mert az Isten minden bűnbánónak megbocsát, és mert emberi szóval is hallani akarom testvérem ajkáról az isteni megbocsátás szavát. Hiszek az Oltáriszentségben, amely táplálja bennem a szeretetet, a bennem lévő krisztusi életet. Hiszem, hogy a házasság és az egyházi rend szentsége erőt ad: hogy abban, amit választottam, végig kitartsak. Hiszem, hogy a nagybetegek szentsége megerősít földi életutam utolsó órájában.

Hiszek a békében, amelyet Isten mindig megad azoknak, akik az Ő útján járnak. Hiszek Jézus békéjében, amely el nem hagyja az embert kísértésben, betegségben, börtönben, sőt a Krisztusért vállalt halál előtti órában sem. Hiszek Jézus ügyének történelmi diadalában, hogy valósulni fog a történelmi jövőben az, amit megígért: vetése növekedni fog, kovásza megkeleszti ezt a világot, a mustármag fává nő és lombot ereszt, és nem lesz lobogó, amely magasabban szállna a jézusinál. Hiszek a történelmi diadal ma is tapasztalható jelében: hogy százannyi testvérem és nővérem lehet, ha le tudok mondani a csak magamra gondolásról, ha másokért akarok élni.

És hiszek az imádságban, amely erőt ad a szeretetre, és megnöveli karom erejét. Hiszek az imádságban, amely elér oda is, ahová nem tudok eljutni. Mindazokhoz, akiket szeretek, s akikért megteszem – vagy megtenném, ha tehetném – mindazt, ami a szeretetemből telik. Hiszek az imádságban, amely a szeretet láthatatlan sugárzásával egyetlen fényerőtérré teszi a világot, amelynek világosságában Jézus felé találhatnak, akik még a sötétben bolyonganak.

És hiszek a találkozásban. Abban a találkozásban, amelyért Isten a világot teremtette, amelyért a Fiú eljött közénk, amelyért a Lélek lakást vett bennünk, és vezeti Isten népét, az Egyházat. Hiszek a találkozásban az örök lakóhelyen. A találkozásban az Örök Szeretettel, amikor is megmutatja majd magát nekem úgy, ahogy van. Hiszek az örök Lakomában, amelyen a Fiú a lakoma, és a Fiú a felszolgáló. Hiszek a kielégülésben, az emberi szív nyugtalanságának megszűntében, a boldog beteljesülésben. Hiszek a találkozásban az első és az utolsó emberrel; mindazokkal, akik nem zárták el magukat a hívástól, akik a múltban, jelenben és jövőben járják azt az utat, amelyet a Lélek sugall, s amelyet a Fiú elibénk élt.

Hiszek a Szeretet erejében. Hiszek a Szeretet diadalában.

Hiszek a boldogságban, amelyet egyedül a Szeretet adhat az embernek ebben és az eljövendő világban.

Ámen.

Címzett: Magyarország Kormánya

NYÍLT LEVÉL

Mi, a katolikus gyökerű ***Bokor Közösség*** tagjai igyekszünk a Jézustól tanult békességteremtés jegyében élni, amely az erőszakmentes megoldások keresésére irányul. Ennek következtében fiataljaink jelentős része, előttünk mintaként haladva, a 70-es, 80-as években megtagadta a fegyveres sorkatonai szolgálatot, ezért több évi börtönt is vállalva. Sokan pedig katonakönyvünk visszaküldésével jeleztük, hogy nem kívánunk részt vállalni semmiféle erőszakszervezetben. Szót emeltünk minden olyan kezdeményezés ellen, amely a *„jogos önvédelemre”* hivatkozva mások életének elvételére adna lehetőséget. Hitünk szerint minden élet szent és védendő! A történelmi tapasztalat is azt mutatja, hogy az erőszak erőszakkal nem győzhető le. Aggódással tölt el bennünket, hogy gyermekeink, fiataljaink az erőszakos megoldások erényként való oktatásában részesüljenek.

Úgy gondoljuk, hogy az ószövetségi ***„Ne ölj!”*** parancsot az ellenséget nem ismerő Jézus még tovább szigorította: nála ***nemcsak a gyilkosság, hanem már a harag is*** szemben áll a feltétlen Isten- és emberszeretettel (Mt 5,21-22).

Ezért szomorúan olvastuk a ***Honvéd Kadét Programról*** szóló híradásokat, annak tantervét és a tényt, hogy 55 magyar középiskolában – önként választhatóan ugyan, de – már be is vezették az oktatását.

Elfogadhatatlannak tartjuk, hogy magyar középiskolák falai között szeptembertől nyílt és tervszerű katonai propaganda zajlik!

Tudjuk, hogy a középiskolás életszakaszban a legnyitottabbak, de legbefolyásolhatóbbak is a fiatalok. Álláspontunk szerint ebben az életkorban a kadétprogram tartalmával ellentétben éppen ***a helyes önismeretre, empátiára, konfliktuskezelésre, erőszakmentes kommunikációra kellene motiválni és tanítani őket.*** Az evangéliumok szellemében erre biztat minket a II. Vatikáni Zsinat is, amikor azt írja: *„Az ifjúság nevelői és a közvélemény irányítói tekintsék súlyos kötelességüknek, hogy az új, békét szerető szellemet mindenkibe beleplántálják”* (GS, V. fej. I/82.). Arra biztat minket, hogy a gyűlölködés helyett a békességre törekvés szellemével és gyakorlati megvalósításával járuljunk hozzá az emberiség boldogulásához. Hitünk szerint ezek biztosítanák az igazi hazaszeretetet is, amelynek következtében felelős, dönteni képes, gondolkodó, mások szükségleteire figyelni tudó felnőtt emberek kerülnének ki középiskoláinkból. Országunknak is az lenne jó, ha lelkiismeretükre hallgató, és nem a parancsra cselekvés szokásrendszerét elsajátító fiataljaink lennének. A parancsuralmi rendszerek már rengeteg borzalmat okoztak a világban.

Fontosnak gondoljuk, hogy magyar identitástudatra és hazaszeretetre neveljük gyermekeinket, de elutasítjuk, hogy erre hivatkozva militarizálják fiataljainkat! Elutasítjuk, hogy egyenlőségjelet tegyenek a hazaszeretet és a haza erőszakra épülő védelme közé. Javasoljuk az oktatási intézményekben az erőszakmentes konfliktuskezelés oktatásának bevezetését.

Kérjük, szempontjaink figyelembevételével gondolják át a Honvéd Kadét Program iskolákból való kivonásának lehetőségét.

Tisztelettel:

a BOKOR 2018/2019-es Közös Képviselete:

Bajnok Kristóf, Csizovszki Sándor, Dr. Kőszegi Tamásné, Mészárosné Lázi Zsuzsanna, Orbán Ádám, Nagybán Edit, Polinger Ágnes, Tanos András, Vargáné Szijártó Mária

Budapest, 2018. szeptember 15.

KONZERVNYÁR, 2018

Konzerválom a nyarat. Ledarálom, besózom, pürésítem, cukrozom, megfőzöm, aszalom. Befőttes üvegekbe teszem, dunsztolom. Ott sorakoznak a spájzunk polcain. Várják a telet, amikor majd a tél ízeiben megérezzük újra az epret, szilvát, barackot, paradicsomot, zellert, paprikát és a többit mind, mind. A nyarat.

Konzerválom a nyarat. Gondolatokba, betűkbe, szavakba, mondatokba zárom. Jól bedunsztolom az időbe, és majd ha télen előveszem, újraélem a képeket, színeket, illatokat, kapcsolatokat. Újraélem a nyarat. A nyárból is azt a néhány napot, amit a Zempléni-hegység nekünk adott.

A mi bicajtúrás életünkben a megérkezés egy új helyre általában azzal kezdődik, hogy jó korán kell felkelni. Különösen, ha a csapat fele széltében akarja átszelni az országot, és nincs 0. nap, amikor csak úgy rákészülget az ember az eseményekre. A mi túránkon már az első napon 479,38 kilométert kellett legyőzni, plusz azt a 40 kilométert, amit kerékpározással akartunk eltölteni. Persze a csapat másik fele a soproniaknál tovább szunyókálhatott az indulás napján, mert nekik csak a fél országon kellett átautózniuk.

Sárospatak Sopronnál kisebb város, de nekünk sikerült annyiszor körbeautóznunk a GPS segítségével, hogy metropolisz benyomását keltette, mire megtaláltuk szálláshelyünket. Hát idén is sikerült jól választanunk a többkörös szálláskeresés után, mert stílusában, hangulatában, berendezési tárgyaiban sokunk ízlésével egyezett, még ha magunk nem tartunk is a lakásunkban kézi csomózású keleti szőnyeget.

A találkozások olyan időintervallumok, amikor a hely és az ember valami tőle független „vallumkonstancia” segítségével rendeződik össze, és hatásmechanizmusában a váratlanság lehetetlenségi együtthatója által válik valósággá. Hát így, pont így történt, hogy Sátoraljaújhely szépséges főterén első napi kerékpározási adagunkat pihenve üldögéltünk a padon, amikor is ismerősen jellegzetes alkat és mozgás vonta magára tekintetünket. Kissé bizonytalankodva, de annál hangosabban kiáltottuk a nevét annak, akit felfedezni véltünk az ismerős alakban. És láss csudát!!! A név stimmelt, a személy hallgatott rá, és a találkozás valósággá vált!!! B. Kristófot ölelhettük testvéri keblünkre. Jók az ilyen találkozások. Be is zártam, konzerváltam!

Egy kerékpártúra során vannak olyan terepek, amikor azt kívánjuk, bárcsak gyalogolhatnánk tekerés helyett. Károlyfalva határában, miközben a helyi látványosságot, a „Tengerszemet” kerestük, azt kívántuk, bárcsak tekerhetnénk a gyaloglás helyett. De azért a hegycsúcsra felérve a látvány mégiscsak feledtette az odavezető út viszontagságait. A hatalmas sziklákkal ölelt kis tó valójában egy bányató, mégpedig annak idején malomkövet bányásztak a sziklákból, aminek nyomán ez a tó keletkezett.

A Zempléni-hegység meredek csúcsaira várakat építettek. Várúrnőkkel, várurakkal vagy netán koronaőrökkel. A Füzéri vár egy vulkanikus eredetű hegycsúcsra épült. Történetét hallgatva a tárlatvezetés

során több főúri család sorsába engedett bepillantást. Kézről-kézre járt. Adományozták, elkobozták, felégették – annak megfelelően, hogy a királyi hatalom számára éppen mennyire volt kedves vagy kegyvesztett az éppen aktuális várúr. A vár sorsának jelentős időszaka volt, amikor a mohácsi csata után falai adtak menedéket a Szent Koronának. Mi e jelentős ereklye hologramképében gyönyörködhettünk, a vár egyik szépen felújított termében.

Hollóházáról majdhogynem átkukucskáltunk Szlovákiába, de egy hirtelen kanyarral inkább Magyarország legkisebb városába, Pálházára vettük az irányt, ahol vasutas barátaink hiányát kénytelenek voltunk egy erdei kisvasutazással pótolni, a Pálházi Állami Erdei Vasúton.

Szerencsére az öt páratlan szám. Tehát van közepe, ha a mennyiségét magunk elé képzeljük. Így volt ez a túranapokkal is. Volt közepük. Ennek az eszmefuttatásnak az adja az értelmét, hogy ez a középső nap tartotta a vállán a felvezető előző két napot, és az utána következő, levezető két napot. Tekerésben és emelkedőkben gazdag nap volt ez a középső. Közben „Vizsoly, a református Betlehem" fogadott minket tárt karokkal, első magyar nyelvű Bibliájával és a Salve Regina éneklésére hívogató kis templomával. Közkutak itatták tikkadt torkunkat varázsvizükkel. Pontosabban csak egy valakit varázsolt el a víz, de azt nagyon, mert elveszettségére csak majdnem 10 kilométer tekerés után jött rá. Hiába kémlelte az utat maga előtt és maga után, kerékpárunknak még csak a nyomát sem látta. A domboldalakon monoton tekerőknek azonban a hiány, a létszámhiány akasztotta meg a pedálját. És amikor a hiány és az elveszettség valahol összetalálkozik, mindig akad egy önfeláldozó túratárs, aki az elveszett keresésére indul. Így volt ez most is! Kellett, hogy meglegyen az elveszett, különben nem olvasnád, nyájas olvasó, ezeket a sorokat. Elcsigázottságunkban a Regéci várat, amely a Rákóczi-időkben fontos stratégiai pont volt, csak messziről és alulról, sőt oldalról sandítva szemléltük meg.

A Bodrog-folyó mindössze 67 km hosszú. Ebből 15 km Szlovákiában található. Magyarországnak marad 52 km. Mi ebből 15 kilométert kenukkal hajóztunk be. Tehát a magyarországi szakasz 3,46-od részét!! (Kérem, a matekosok ne számoljanak utána!) Békés vadkacsák pislogtak ránk, szürke gémek reppentek fel mellettünk. A béke és nyugalom világa, a folyó, 1,1-0,7 km/óra sebességű mozgásával. Békés merengésben telt volna az út az egyik kenuban, ha a másik nem cikázott volna előttünk keresztben, parttól partig. Ők a 15 kilométeres útból legalább 18 kilométert tettek meg. Ringatózó ábrándozásunknak a hajdan volt tokaji BNT-helyszín ismerősen belógó stégje vetett véget. Az Unió Vízitelep várt ránk, hogy az Olaszliszka-Tokaj távolságra bérelt kenukat partra vontassuk, és visszatérjünk a szárazföldi lények világába.

Sőt átevezzünk Tokaj fő nevezetességébe, a szőlőtőkék, boroshordók, borospincék világába. Tokaj – Hétszőlő Szőlőbirtok története az 1500-as évekbe nyúlik vissza. A birtok egykori tulajdonosai között találjuk a bibliafordító Károli Gáspárt, Bethlen Gábor erdélyi fejedelmet és a Rákócziakat. A borkóstoltatás művészet. A tokaji pincék kincseit bemutató és kóstoltató borász számára ez olyan, mint a költészet. Hasonlatokkal, rímekkel, allegóriákkal, metaforákkal. Nekünk, laikus borivóknak pedig csak el kell képzelnünk azokat a képeket, amelyeket egy-egy bor bemutatása során elmondanak. És ekkor már érezzük is nyelvünk hegyén az ízek harmóniáját, a napsugarak erejét és a termőföld tápláló ízeit.

Sárospatak egyik neves szülöttéről mindenképpen meg kell emlékeznem. Árpádházi Szent Erzsébetről. 811 évvel ezelőtt született. Életének fő vonulatát az adományozás, a jó cselekedetek, a betegek és gyámoltalanok segítése adta.

Persze ugyanígy meg kell emlékeznünk Zemplén nagy szülötteiről, Kazinczy Ferencről és Kossuth Lajosról. A nagy nyelvújító emlékét őrzi Széphalomban nyughelye és az egykori Kazinczy-kúria kertjében – Ybl Miklós tervei alapján – épített Mauzóleum, amelyhez ma modern látogatóközpont is kapcsolódik. Monokon született, majd Olaszliszkán nevelkedett Kossuth Lajos. Személyének és kora jelentős eseményeinek állít emléket a régi kúriaépület, amely ma múzeum Monokon.

A Sárospataki Református Kollégium Nagykönyvtárának feldolgozott állománya 668.186 könyvtári egység. Ehhez jön még a levéltár, az adattár, a múzeum állománya. Gigantikus mennyiségű tudomány. Folyóméterben is rengeteg. És agytekervényben? E jelentős számban benne foglaltatnak főszerkesztőnk nyomtatásban megjelent teológiai könyvei is! Több tízezer látogató tekinti meg az eredeti állapotában látható klasszicista teremkönyvtárat. E patinás intézmény kapuját átlépve és a használat közben jelentősen koptatott falépcsőin lépdelve a magyar szellemtörténetet igéző, idéző légköre lengett körül bennünket. Azok a hajdan volt diákok, akik gyerekként mit sem sejtettek majdani sorsukról, s mára a történelem jelentős alakjai. De vajon diákként milyen csínyeket követtek el? Milyen nehézségeket, kételyeket, félelmeket éltek át? Kudarcaik legyőzését mi segítette? És sikereik örömét kivel tudták megosztani? És persze milyen könyveket olvastak itt a könyvtárban?

A Tolcsvai Borfesztivál évről évre jelentős esemény. Mi egy héttel korábban, a hivatalos rendezvény előtt tartottunk itt borfesztivált, csak úgy spontán, magunknak. A tolcsvai pincesoron, ahol több száz kapu nyílik a földbe. Azt képzelheted, kis törpelakok. De ha belépsz egy kapun, mint ahogy mi tettük, döbbenten tapasztalhatod a földbe *ágazó járatok* szövevényét, telis-teli boroshordókkal. Mérhetetlen mennyiségű borral!!! Ennek a felismerésnek a mámora, no meg a kóstolgatás tette vidámmá kedvünket hazaindulásunk előtt. És konzerváltuk a nyarat, bár a szőlő levét nem konzervként, hanem illatos, zamatos borként hoztuk haza rokonaink, ismerőseink örömére, vendégasztalunkra.

Egy magánfelajánlás jóvoltából állították fel Tarcal határában az Áldó Krisztus szobrát, és alakították ki a panorámasétányt, amelyen megközelíthető. A szobor öt gránittömbből áll, és 8,5 m magas. Az Alföld és a Zempléni-hegység találkozásánál, a legjobb minőségű hegyaljai szőlőtáblák övezte Tarcal a vulkáni és üledékes kőzetekből álló Nagy Kopasz-hegy déli lejtőinek tövében fekszik. No, ezen a nevezetes helyen fotózkodni ég és föld között azt a reményt ültette szívünkbe, hogy áldottá váltunk a napsütéstől, az együtt töltött időtől és a letekert kilométerektől. És nem utolsósorban az elfogyasztott, áldott nedűtől!

„...majd télen ezt előveszem, ha hull a hó, nézegetem..." (Nemes Nagy Ágnes), ízlelgetem, újraélem!!! És remélem, te is, aki ezt olvasod velem!

Csizovszkiné Szabó Erzsébet

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Boldog újévet!

Egy téli reggelen, már nagyobbacska koromban, ébredezés közben egyszerre csak ráeszméltem, hogy hiszen ma újesztendő napja van. A következő pillanatban már ki is ugrottam az ágyból, és kapkodva öltözködtem. Gyopár, a bátyám egyszerre ébredt fel velem, kiugrott ő is, kapkodta magára a ruháját. Öcsénk azonban, hiába volt Ugribugri a neve, még aludt. Odakiáltottam hát neki: „Ugribugri! Újesztendő van!” Gondoltam, hadd fusson ki velünk ő is a konyhába, együtt kívánjunk boldog újévet édesanyánknak, édesapánknak. De Gyopár rám szólt: „Hagyd aludni, úgyse jön!”

Tudtam én jól, hogy Ugribugri az este kijelentette, senkinek sem fog boldog újévet kívánni, de bíztam benne, hogy megváltoztatja elhatározását. De hiába bíztam. Komoly arccal nézte, amint sietve öltözködünk, de noszogatásomra csöndesen felelte: „Nem megyek.” „De miért nem?” Ha nem mondotta is, tudtuk mindnyájan a vonakodás okát. Ugribugri az utóbbi években csöndes és szégyenlős lett. Idegenkedett mindenféle szerepléstől. Nem volt hajlandó versikét mondani édesanyánk születésnapján, vendégségben pedig mindig zavarba jött, ha tudta, hogy a háziak elvárják, kívánja egészségükre az ebédet vagy az uzsonnát. Nem is noszogattam hát tovább, hanem kiszaladtunk a konyhába.

Édesanyám éppen a reggelit tálalta édesapám elé, és boldog újesztendőt kívántunk mindkettőjüknek. Szívesen reggeliztünk volna mi is tüstént, de édesanyánk nem egyezett bele: „Mosakodjatok meg előbb, és öltözködjetek fel rendesen! Reggeli után pedig hasogassatok fát ide a konyhára, elfogyott.” Erre azonban összenéztünk, és Gyopár így szólt: „Igen, igen..., de... mi több helyre is el szeretnénk menni boldog újévet kívánni. Hasogasson inkább Ugribugri, ő bizonyára úgyse jön velünk.”

Ugribugri csakugyan nem akart velünk jönni, és mi még a reggelinket eszegettük, amikor már csattogni kezdett kicsiny fejszéje az udvaron. Mielőtt azonban útnak indultunk, becsomagolt egy porcelánbabát, és átadta nekünk: „Ti úgyis bementek Borcsa néniékhez is, vigyétek el ezt kis Borcsának!” Borcsa néni nagynénénk volt, kis Borcsa unokahúgunk, a babát pedig kis Borcsa hozta el nemrég hozzánk, hogy Ugribugri megjavítsa. Az egyik karja vált le. Ugribugri volt ugyanis a család javítómestere. Minden unokatestvérünk hozzá hordta elrontott, eltört játékszereit.

Először tehát Borcsa néniékhez mentünk, boldog újesztendőt kívántunk, ettünk diós- meg mákoskalácsot, és leültünk a kis Borcsa mellé a szőnyegre, hogy játsszunk vele egy kicsit. A megjavított baba alvóbaba volt, és én kíváncsi lettem rá, ki tudom-e nyitni kézzel a szemét. Olyan jól ki tudtam nyitni, hogy be se akarta csukni többé, pedig még ringattam is, hogy aludjék. Kis Borcsa meg sírva fakadt. Szégyelltem magam a rontópáloskodásom miatt, odasúgtam hát Gyopárnak: „Induljunk már!” Még egyszer boldog újesztendőt kívántunk a háziaknak, és vittük a babát is Ugribugri gyógyító kezébe. Minthogy öcsikénk ekkor újra szóba került, Borcsa néniék nevetve említették: „Ő persze nem jön el, tudjuk, tudjuk, nem szeret boldog újévet kívánni.” Nevettünk mi is, és siettünk a többi rokonunkhoz.

Utunk befejezéséül még a tanító bácsinkhoz is leszaladtunk a völgybéli falucskába, és ott találtuk nála több törpeházi címboránkat. Ott volt Habakuk, Menyus, Kökörcsin, a kis Babszem Bandi, Bérci Berci meg Kutykuruty. Ők is azért látogatták meg, hogy boldog újesztendőt kívánjanak. Betoppantunkkor éppen arra kérte őket a tanító bácsi, hogy ne felejtsék el megírni azokat a leckéket, amelyeket a szünidőre feladott. E figyelmeztetésen azonban mindnyájan huncutul mosolyogtunk, mert tudtuk, hogy a szünidei leckét nem veszi szigorúan. Hiszen tüstént mondotta ő maga is: „Ez a lecke nem kötelező, gyerekek. De igen nagy örömet szereznétek vele nekem, ha mégis megírnátok.” Mi azonban azt gondoltuk magunkban, hogy a nem kötelező lecke nem lecke. Nemsokára már indultunk is hazafelé, hogy el ne késsünk az ünnepi ebédről. Útközben pedig, minthogy annyian összetalálkoztunk, megbeszéltük, hogy ebéd után felmegyünk boldog újévet kívánni Földigszakáll bácsihoz is.

Földigszakáll bácsi, amint tudjátok, nem Törpeházán lakott a hegyoldalban, hanem magasan a hegyen, majdnem a hegytetőn, és attól volt nevezetes, hogy csillagászattal foglalkozik. Építtetett a házára váci ácsokkal egy kinyitható csillagvizsgáló kupolát is, abban állott a gépezettel forgatható, irányítható messzelátó. Nevezetes volt Földigszakáll bácsi arról is, hogy valóságos kis télikertet rendezett be a szobájában, különleges délszaki növényekből.

Még citrom- meg narancsfája is volt. Mindenkit érdekelt ez sok különösség, s éppen ezért ezzel a kérdéssel rontottunk be Ugribugrihoz a szobánkba: „De Földigszakáll bácsihoz csak eljössz délután! Mindnyájan felmegyünk hozzá boldog újévet kívánni!" Ugribugri azonban most nem is felelt tüstént. Nagy munkában volt. A szünidei leckét írta. Nevettünk rajta: „Hiszen ez nem kötelező!" Nyugodtan pontot tett egy mondat végére, aztán így felelt: „De a tanító bácsi nagyon szeretné, ha megírnánk." Leitatta a tintát, becsukta a füzetet, és kijelentette: „Boldog újévet kívánni Földigszakáll bácsihoz sem megyek. Különben is dolgom van. Éppen Földigszakáll bácsi három könyvét akarom bekötni ma délután." Ugribugri ugyanis a könyvkötészethez is értett. Valami folyóiratból tanulta meg.

Bármennyire ízlett is az otthoni diós-mákos kalács, Gyopár is, én is csak keveset ettem belőle. Földigszakáll bácsinál ugyanis mindig sokféle finom sütemény volt. Asszonylányai, menyei elhalmozták ajándékkal. Amikor azonban kopogtattunk az ajtaján, egy kis meglepetés érte a vendégsereget. A házigazda nem volt odahaza. Minthogy a faluba nem ment le, úgy gondoltuk, hogy nemsokára visszatér, nyilván sétál egyet a szép száraz időben, a csikorgó hóban. Egyik társunk, Menyus, unokája volt Földigszakáll bácsinak, tudta a családi titkot, hova teszi a kulcsot a nagyapja, ha elmegy. Bementünk hát az erősen fűtött szobába, illedelmesen leültünk, várakoztunk és nézelődtünk.

Amikor azonban már a negyedik, ötödik, hatodik negyedórát is elkongatta az öreg ingaóra, és Földigszakáll bácsi még mindig nem tért haza, egyre gyakrabban gondoltam rá – s mint kiderült, mindannyian – hogy kár volt olyan keveset enni az otthoni diósból, mákosból. Egyikünk végül ki is mondotta mindnyájunk óhaját: „Te Menyus...! Te unokája vagy Földigszakáll bácsinak..., te tulajdonképpen meg is kínálhatnál minket őhelyette!" Néhány perc múlva mindnyájan az éléskamrában voltunk: Menyus, Habakuk, Kökörcsin, Babszem Bandi, Bérci Berci, Kutykuruty, Gyopár meg jómagam. Azazhogy rosszmagam. Mert a sok sütemény meg disznótoros tál láttán ugyanúgy nem vártam meg Menyus házigazdai kínálását, ahogyan társaim sem várták meg. Hol innen, hol onnan kaptunk fel egy-egy finom falatot, oktalan összevisszaságban tömtünk magunkba süteményt, sült kolbászt, pogácsát, tepertőt, dióskalácsot, ecetes uborkát, mákoskalácsot, sült hurkát, befőttet... Nagy kapkodásunkban le is löktünk a polcról egy pogácsás tálat, egy üveg őszibarack befőttet meg egy nagy üveg uborkát. Nagy baj volt, hogy nem féltünk tetteink miatt, tudtuk, hogy Földigszakáll bácsi mindent megbocsát.

S minthogy nem féltünk, jóllakottságunkban újabb szórakozást kerestünk, és bevezettük a szobába játszótársul Földigszakáll bácsi kecskéjét, Juliskát. Tulajdonképpen nem lett volna baj ebből, de egyszerre csak felkiáltott egyikünk: „Nini, az esthajnalcsillag!" – és már rohantunk is fel mindnyájan a csillagvizsgáló kupolába. Kinyitottuk a gépezettel a kupolát, s már éppen a messzelátót próbáltuk a csillagra irányítani, amikor bejött valaki odalenn a szobába. Hirtelen erős léghuzat támadt, és már röpült is le a kupolából a szobába a sok-sok apró papírlap, Földigszakáll bácsi temérdek rendbe rakott csillagászati feljegyzése. Ugyanabban a pillanatban már hallottuk is odalenn Földigszakáll bácsi kiáltását: „Juliska! Mit csinálsz?!" Juliska bizony legelt a szobában. Lelegelte a különleges délszaki növények javarészét. Az ijedt Menyus már vitte is sietve vissza az ólba, mi meg ott álltunk szemben Földigszakáll bácsival, és mint valami csodálatos szobai havazás, még mindig szállingóztak a kupolából Földigszakáll bácsi fejére a csillagászati jegyzetek. Szomorúan nézett minket egy ideig, aztán csendesen kérdezte: „Tulajdonképpen miért jöttetek fel ennyien egyszerre?" Egyenesen rám nézett, felelnem kellett. De kétszer is torkomon akadt a mondat, amíg kinyögtem: „Azért..., azért jöttünk..., hogy..., hogy boldog újévet kívánjunk Földigszakáll bácsinak."

Amikor néhány óra múlva lefeküdtem odahaza, és Gyopár elfújta a petróleumlámpát, elszorult a szívem. Arra gondoltam, féltve ápolt növényeinek pusztulásán milyen nagyon búsulhat most Földigszakáll bácsi. De tüstént meg is vigasztaltam magam egy kissé: Milyen jó, hogy holnap örömben is lesz része, ha majd átadja neki Ugribugri a három frissen kötött, keményfedelű könyvet.

Ekkor egyszerre csak eszembe jutott az is, hogy nemcsak Földigszakáll bácsinál helytelenkedtem aznap. Eszembe jutott, hogy nem aprítottam fát édesanyám kérésére..., nem vigyáztam kis Borcsa babájára..., nem szándékoztam megírni a szünidei leckét..., és eszembe jutott, hogy Ugribugri viszont... A többit végig sem gondoltam, hanem hirtelen felültem ágyamban, és átszóltam hozzá: „Ugribugri..., alszol?" Felriadt álmából: „Tessék? Mit akarsz?" De hallgattam. Éreztem ugyan, hogy fölfedeztem valami fontosat, de nem tudtam kifejezni. Ilyenfélét hebegtem: „Te Ugribugri... Én rájöttem, hogy... mi csak beszélünk..., mi csak mondjuk, hogy boldog újévet kívánunk... Te azonban... Te azonban" – mondtam volna nagy nehezen még tovább is. Ugribugri azonban dühbe gurult: „Azért ébresztettél fel, hogy éjnek idején bölcselkedjél nekem? Ha még egyszer föl mersz ébreszteni, hozzád vágom a papucsom!" Fél perc múlva már hallottam egyenletes, nyugodt légzését. Én azonban a fejem alá tettem a karomat, és még sokáig bámultam az ablak halvány fényű négyszögére. Gondolkoztam...

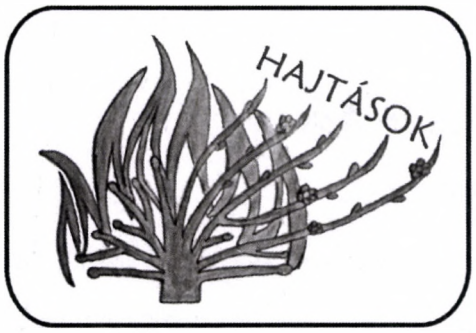

Ajándékötlet 2018 Karácsonyára

Kedves Gyerekek!

Valamikor régen, amikor még kisebbek voltak a gyerekeim, akkor kaptam egyiküktől egy olyan ajándékot, amit szeretnék megosztani veletek, hogy kedvet kapjatok ahhoz, hogy ti is készítsetek ehhez hasonlót. Szüleiteknek, testvéreiteknek, barátotoknak, bárkinek.

Azóta ez az ötlet útjára indult, és már sokaknak szerzett örömöt. Nem kell hozzá sok eszköz, csak papír és ceruza, no és egy kis elmélyedés az emlékeidben.

Egyik, azóta felnőtt gyermekem engedélyezte, hogy idézhetek ebből az „ajándékból”, amit most meg is teszek, hogy megértsétek „mi fán is terem ez az ajándék”, és hogy bennetek is elindítson hasonló gondolkodást, valamint hogy lássátok, milyen egyszerű visszaemlékezéssel tudtok majd nagy örömöt szerezni!

„Kedves Mama! Sokat gondolkodtam, hogy milyen ajándéknak örülnél, úgy igazán! Aztán arra gondoltam, hogy összeállítok Neked egy piciny emlékcsokrot RÓLAD, ahogy emlékeimben élsz. Minden mondatot úgy kezdek: ’Na, ez az, amit sohasem felejtek el veled kapcsolatban…’

Sosem felejtem el azt a hangulatot, amikor pingvint rajzolni tanítottál a Ságvári-parkban, a sóderban.

Sosem felejtem el, amikor Nagykerekiben nyaraltunk a nagyszüleinknél, és hosszú idő után végre papa is utánunk jött, és mi hosszan kisétáltunk eléje. Mennyire örültünk, amikor végre megjött!

Azt az érzést sem felejtem el, amikor sikerült végre kimondanom az „r” hangot veled, a kád szélén ülve…

Amikor megtanítottad a Megkötöm magamat című ének első versszakát...

Azt sem, hogy amikor az eddigi legkomolyabb bajom, vakbélgyulladásom volt, te ott voltál velem, műtét előtt és utána is. Miattam jöttél haza hamarabb a családi nyaralásból, és amikor hazaértünk a kórházból, lefeküdtünk a franciaágyra, és ’döglöttünk ezerrel’! Köszönöm ezt neked!

Emlékszel, amikor még leelőztél minket futásban? A Planetárium előtt futkostunk a járdán, és én nagyon büszke voltam rád!

Sosem felejtem el azt az érzést, amikor a nagy szánkózások után a cserépkályhának döntöttük a lábunkat, és nagyokat szuszogtunk, és nevettünk a szánkózáson meg az eséseken. Közben főtt az ebéd, s mi csak eggyé olvadtunk a meleg kályhával.

Vagy amikor Velencén a nagyi azt hitte, hogy alszunk, s mi ketten kimentünk az udvarra a Holdat nézni, meg hintáztunk, pörögtünk a kötélhágcsón. Olyan nagynak éreztem magamat melletted, és büszke voltam arra, hogy barátnőként kezelsz.

Amikor bárányhimlős voltam, s ti a nagyira hagytatok Velencén. Ti Vincze Kriszti esküvője után jöttetek értem, és olyan hosszúnak tűnt, míg odaértetek, és úgy, de úgy örültem, amikor végre megérkeztetek! Sose felejtem el, amikor hasaltunk a kis szobában, és te rajzokkal magyaráztad, hogyan születik a kisbaba, meg ilyesmi … A vége felé a papa is hazajött, és odahasalt mellénk…

A meggymagozás hangulatát sem felejtem el soha. Amikor reménytelenül sok mennyiséget tettél elénk, hogy magozzuk ki, mindig megijedtünk, de aztán mindig gyorsan elszállt az idő. Viccmesélésekkel, és azzal, hogy egymáson nevettünk: kin mennyi meggylé csordogált.

Azt sem felejtem el, mikor gesztenyebábukat csináltunk. Aztán szétajándékoztuk őket. S akkor kezdett bennem kibontakozni, hogy jó dolog adni.

Azokat az estéket sem felejtem el, amikor napi folytatásban olvastál nekünk a képes bibliából, majd mesékből. Emlékezetes marad nekem az Élet játéka című darab. Mindig megbeszéltük a tanulságot, a jó dolgokat belőle. Ezek biztosan elősegítették a véleményalkotásom alakulását. Köszönöm ezt neked!

A nevetéseidet sem felejtem el soha, főleg, amikor velünk együtt magadon is tudtál nevetni. (Egy-egy bénázásodon velünk együtt nevettél.)

Amikor kis koromban gyakran énekelted nekem: Azt szeretném, ha a két szemed boldogan nézné az életet. Mindig eljutottunk az énekszövegben egy bizonyos pontig, ahol meghatódtam, aztán te is. Együtt sírtunk…

Azt sem felejtem, ahogyan az egyetlen viccet, amit tudsz, jól bevált kéz- és szemmozdulatokkal előadod (az egereset)...

Azok az esti hangulatok is bennem maradnak örökre, amikor faggatunk benneteket, és ti elmesélitek, hogyan ismerkedtetek meg… Olyan jó volt hallani a történeteteket!

Amikor átbicikliztünk Nagykerekiből egy közeli tóhoz, mögöttetek ültünk a bicajon, mérhetetlen biztonságot és végtelen szeretetet éreztem tőletek mifelénk áramlani. Nagyon jó volt!”

Ezt a pár mondatot azért osztottam meg veletek, hogy segítsen benneteket, merrefelé is kell elindítani az emlékek előbányászását. Mert mindnyájunkban ott lapul több ezer és ezer emlékmorzsa. Ha arra a személyre gondolsz, akit meg akarsz ajándékozni hasonló emlékcsokorral, elő fognak jönni ezek a kedves, emlékezetes hangulatok, érzések, tekintetek, érintések, mosolyok, ölelések.

Kívánom nektek, hogy az idei Karácsonyon legalább egy embert örvendeztessetek meg egy ilyen ajándékkal!

Kissné Kálmán Márta

Krumplinyomtatással készíthető karácsonyi képeslap ötlete található itt:

https://www.mindy.hu/hu/kreativ-ötlet/2698/krumpli-nyomda-hoember-egyszeru-karacsonyi-kepeslap

Könyvismertetés

Kamarás István:
Ferencpápista egyházreform Csereháton

Földreszállott pasztorálszociológiai utópia

Néhány hónappal ezelőtt egyik kedvenc könyvemnek, a *Ferenc pápa legendáriumának* dedikálására szerettem volna megkérni a szerzőt, Kamarás Istvánt, aki kérésemet túlteljesítve személyesen látogatott el családunkhoz. Érkezése előtt jelezte, hogy hozni fog magával egy meglepetést, de többet nem árult el. A nálunk eltöltött estén észrevétlenül rohantak az órák, és elevenedtek meg az elmúlt évtizedek közös emlékei. Közben megtörtént a könyv dedikálása Blatt Antal iharosberényi barátom nevére, és előkerült a „meglepi" is: Kamarás István *Ferencpápista egyházreform Csereháton* című könyve, amely az Egyházfórum Kiadó gondozásában jelent meg. Úgy gondoltam, nem lehet az rossz könyv, amely Beer püspök ajánlásával jelenik meg. Az ember 61 év felett már nehezen talál olyan olvasmányt, amely valami egészen újat tud hozzátenni az eddigi ismereteihez, látásmódjához.

Kamarás István meglepett engem ezzel a könyvével. Elő kellett vennem a Szegedi Hittudományi Főiskolán használt indexemet, mert már nem emlékeztem pontosan, mikor is tanultam és vizsgáztam egyháztörténelemből Ipolyi László atyánál. Az írások szerint már 38 éve. Nem emlékeztem rá, hogy szerepelt a tananyagban a Hélder Câmara zsinati püspökhöz köthető, 1965-ben született *Katakomba-paktum*. Kamarás könyve több részletet idéz ebből a megállapodásból, például ezt:

„…arra fogunk törekedni, hogy úgy éljünk, amint a körülöttünk élő emberek élik hétköznapi életüket a lakás, az étkezés, a közlekedés és hasonlók tekintetében… Lemondunk arról, hogy akár látszat szerint, akár ténylegesen gazdagok legyünk… és minden tulajdonunkat, amelyre valóban szükségünk van, az egyházmegye, illetve szociális vagy karitatív intézmények nevére íratjuk… Ha csak lehetséges, egyházmegyénk pénz- és vagyongazdálkodását laikusokból álló bizottságra bízzuk, hogy mi, püspökök, pásztorok és apostolok lehessünk… mindig nyíltak, nyitottak és megszólíthatóak legyünk minden ember felé, bármelyik vallás követői legyenek is."

Kamarás István könyvéből nemcsak a Katakomba-paktumról szereztem tudomást, hanem számomra eddig ismeretlen, új magyarországi egyházmegye, a Csereháti Egyházmegye létrehozásáról is, amely az Egri Egyházmegye egy részéből jött létre (gondolom úgy, mint a Kaposvári Egyházmegye, amely a Veszprémi Egyházmegye egy részéből alakult meg). Az új Csereháti Egyházmegyének két fő jellemzője, hogy Magyarország legszegényebb régiója ez, és Ferenc pápa a jezsuiták 17-18. századi paraguayi reformkísérlethez hasonló program elindításával bízta meg első püspökét, Mikó atyát.

Az új magyar egyházmegye reformmozgalma számomra földrajzilag ugyancsak ismeretlen településeken zajlik: Bódvalenke, Nagyvőfély, Felhídvég, Szendrővár, Tornyosszentjakab stb. Koncz Zsuzsa dala jut erről eszembe: „...a város, ahova hívlak, nincs a térképeken, ne kérdezd hol van, ha akarsz, jöjj velem!"

A könyv egy új pasztorációs kísérletet mutat be. Nagyon szimpatikus, mert természetes egyszerűséggel tárja elénk az emberi élet csodáit. Bár én nem vagyok oda a különleges csodákért, de ebben a könyvben Mikó püspök olyan történeteiről olvastam, amelyek megleptek. Prédikálás a szendrővári plébániát elárasztó, majd szépen eltávozó hangyáknak, a csüggeteg katolikus papoknak, szír katolikus, ortodox és muszlim menekülteknek, gój motorosoknak. A könyv egyházszervezési csodaként mutatja be a tucatnyi plébánia halottaiból való feltámasztását, a hívek és a ministránsok csodálatos szaporítását. Kamarás István könyve beszámol a hírközlő eszközök és az egyházi sajtó által is mélyen elhallgatott eseményről, amely szerint Ferenc pápa titokban Magyarországra látogatott, és találkozott Beer Miklós püspökkel meg az új egyházmegye püspökével, Mikó atyával. Én személy szerint is nagyon köszönöm az Egyházfórum Kiadónak, hogy ezt az elhallgatott vizitációt a könyv kiadásával a nagy nyilvánosság elé tárta.

Kamarás István könyve részletesen bemutatja az új Csereháti Egyházmegye nehézségekkel teli, de sok apró örömmel járó közösségépítő munkáját, kezdve a kiindulási helyzet pontos felmérésével: „nem nulláról indulnak, hanem abból a nincsből, ami van". Mikó püspök félénk, hivatásukba már belesavanyodott papokkal indul neki a nagy feladatnak, de az összefogás papi és civil vonalon is lassan meghozza az Isten áldásával kísért eredményt. A könyv megemlíti, hogy ebből a vadászberényi plébánia papja, az egykori rocker, Levente atya is jócskán kivette a részét. Nem titkolom, eddig azt sem tudtam, hogy Szörényi Levente pap lett. ☺

A csereháti egyházszervező munka rendkívüli módon nyit minden másként gondolkodó, de jó szándékú, önzetlen ember felé, a világ mindenfajta istenkeresése iránt kitárulkozó ökumenizmussal. Szerintem a könyv csúcspontja a 126. oldalon található ökumenikus „Mindenszentek litániája" (amelyből a szerző Husz Szent János előtt sajnos kifelejtette odaírni: Raj Szent Tamás főrabbi: Könyörögj érettünk!):

„Uram, irgalmazz nekünk!

Hare krisna! Boruch Átá Adonáj! Allah Akhbar!

Echnaton Szent Fáraó:
Könyörögj érettünk!
Siddhārtha Gautama
Szent Buddha:
Könyörögj érettünk!
Mohamed Szent Próféta:
Könyörögj érettünk!
Husz Szent János:
Könyörögj érettünk!
Luther Szent Márton:
Könyörögj érettünk!
Kálvin Szent János:
Könyörögj érettünk!
Szervét Szent Mihály:
Könyörögj érettünk!
Wesley Szent János:
Könyörögj érettünk!
Bach Szent János Sebestyén:
Könyörögj érettünk!

Szenci Molnár Szent Albert:
Könyörögj érettünk!
Mahátma Szent Gandhi:
Könyörögj érettünk!
Luther King Szent Márton:
Könyörögj érettünk!
Bhaktivédanta Szent Praphupāda:
Könyörögj érettünk!
Bulányi Szent György:
Könyörögj érettünk!
Emődi Szent László:
Könyörögj érettünk!
Gyökössy Szent Endre:
Könyörögj érettünk!
Antoine de Szent Exupéry:
Könyörögj érettünk!
Hamvas Szent Béla:
Könyörögj érettünk!
Pilinszky Szent János:
Könyörögj érettünk!
Nemes Nagy Szent Ágnes:
Könyörögj érettünk!
Szabó Szent Magda:
Könyörögj érettünk!
Baradlay Szent Jenő:
Könyörögj érettünk!
Nemecsek Szent Ernő:
Könyörögj érettünk!

Szent próféták, guruk, szúfik és dervisek:
Könyörögjetek érettünk!
Szent szüzek, apácák, barátok és barátnők:
Könyörögjetek érettünk!

Egy utolsó megjegyzés: a könyv elolvasását a nyugalom megzavarásának elkerülése végett katolikus püspököknek nem ajánlom, mivel az lelkipásztori marketinget tartalmaz.

Lipien Mihály

Isten bohócának bátorsága

Kamarás István OJD Ferencpápista egyházreform Cserehátonc. könyvéről

A hazai katolikusság valóságos állapotát értő, távlatokban is gondolkodó emberben nagyon összetett érzés alakul ki a könyv olvastán. Hiszen szereti az egyházát, akar is tenni érte, látja a hibákat, a megújulás lehetőségét, de minden erőfeszítése és jobbító szándéka *elhal* a hagyomány, az óvatosság, a „fontolva haladás”, a „régen minden jobb volt”, az állam által is segített klerikalizmus és konzervativizmus bástyái mögött álló egyházvezetés és a vele szövetséges és egymást kölcsönösen legitimáló katolikus értelmiség *ellenállásán*. Képviselheti ezt a jobbító szándékot a pápa, a vallásszociológus, a progresszió számos képviselője, teológusok, nők, lelkiségi mozgalmak, józan paraszti eszüket még használó egyszerű hívők, a válasz mindig ugyanaz: „A kutya ugat, a karaván halad.” Főleg ha még hiszünk „a pokol kapui sem vehetnek erőt rajta” mondásban, a problémákat a transzcendenciába emelő és ezáltal elfedő, biblikusnak tűnő, de valójában a dialógus feleslegességét hangsúlyozó megnyilatkozásokban.

Holott ebben a témakörben a kiváló vallásszociológus, Tomka Miklós – a szerző nem véletlenül ajánlja neki a könyvét – A keresztény társadalom vége c. előadásában, illetve számos más szerző is reálisan beszél arról, ami van, és ami várható. Mi marad tehát a vallásszociológusnak – vagy bárkinek –, hogy hatni tudjon a hazai egyházi állapotokra, hogy ha nem is a jézusi, de legalább a „ferencpápai” magaslatokba emelje azt, ami mégiscsak meghatározza ez életét? Hiszen a „Van egy álmom!” (Martin Luther King) minden valamit is tenni akaró ember motivációja. „Sok mindent megpróbáltam”, és lám, ennek ellenére a II. Vatikáni Zsinat és a szellemében született dekrétumok előtt nemhogy az ablakok nem lettek kinyitva, hanem még a nyitott ablakokat is becsukták, és a függönyöket is gondosan behúzták. És persze nemcsak itthon, hanem mindenütt, ahol a régi módi járja. Így aztán – anélkül, hogy ismernénk – félni kezdünk a felszabadítás teológiájától, a feminizmustól, az emberi szerepek változásától, és démonizáljuk mindazt, amivel nem akarunk szóba állni.

Kamarás István *Isten bohócainak rendje* szellemében (az OJD rövidítés jelentése: Isten bohócainak rendje) ebben a könyvében magára húzza a középkori királyi udvarok bohócának köntösét, mivel a bohócnak (a bolondnak) szabad elmondania minden kritikát, nem tetsző dolgot, panaszt – hiszen a király úgysem fog rá haragudni. Persze ez csak a mesében van így, mert a fáma arról nem szól, hogy hány bohóc végezte a vérpadon. Nem is beszélve arról, hogy a szerző – talán e könyve miatt is – felkerült a nem támogatandó szerzők 500-as listájára (ld. http://mindenszo.hu).

A szerző azt írja a cím mögé, hogy „utópia”, de ez valójában segélykiáltás: „Emberek! Így is lehetne – sőt kellene – egyházat csinálni, a jézusi szellemben élni! És nemcsak egyházat, hanem normális emberi kapcsolatokat, normális boldog társadalmat, Cserehátot, országot.”

Mert a sors kifürkészhetetlen pillanatában Ferenc pápa új egyházmegyét alapít Cserehátonc, és kinevezi püspökké Mikó atyát. Azért ott, mert az a térség már nem kell senkinek. Sem az egyháznak, sem a munkadóknak, sem magyar társadalomnak. Onnan menekül a fiatal, a tehetséges, a tőke, az intézményhálózat.

Kamarás „utópiája” az a gondolat és egyházreform, amit Ferenc pápa és a keresztény progresszió már régóta mond: a kereszténységnek „hegyre épült városnak” kell lenniük – nyitott kapukkal és erős falakkal –, azaz kontraszttársadalomnak, amely „el nem rejthető”. A Bokor Közösség, Bulányi páter munkásságát ismerők (és lehetne másokat is sorolni) kevés újdonságot találnak ebben a műben, de jóleső érzéssel olvashatják, hogy az értő szerző hogyan formálja valósággá mindazt, amit ők már ismernek.

Kamarás, mint egy jó intéző, mindent szépen sorba vesz: a jézusi örökség, a nők helyzete, a civilek bevonása, karitász, másokért élés, személyiségfejlesztés és felszabadítás, spiritualitás, ökumené, aktív egyházközségi élet, menekültek befogadása, kultúra, és persze választ ad a csereháti társadalom – mintegy a megelőlegezett jövőbeli Magyarország – minden feszítő kérdésére: mi legyen a cigánysággal, a szegénységgel, a migrációval, a demográfiai gondokkal, a munkával, a családdal, a világi hatalommal. És hitet tesz amellett, hogy a jézusi út járható.

A képzeletbeli Mikó püspök (Cserehát első és utolsó püspöke) személye egyszerre képviseli és valósítja meg Ferenc pápa, Beer Miklós, Emődi László, Bulányi György, Nemecsek Ernő, Szabó Magda és sok más személyiség gondolatait és életét. Mindazokét, akik a szerző szellemi formálódásának meghatározó alakjai voltak, és akiknek a szellemiségében az egyházreform megvalósítható. Mert ez a könyv nem utópia, nem is csupán

segélykiáltás – az kevés is lenne egy vallástudós számára –, hanem szalmaszál, és ezáltal a remény.

Lehetséges itt, ma Magyarországon – az ország legelmaradottabb szegletében – valamit elkezdeni és valósítani, amire felfűződhet egy ország sorsa; ahol a jézusi ihletettség motor, nem pedig fék, ahol a „Köztetek azonban ne így legyen!" világa napi realitás, és mindenki hozzáfér az élet asztalához.

Persze a végkifejlet borítékolható. A ferencpápista egyházreformot megszünteti a püspöki kar egy erre a célra létrehozott vizsgálóbizottsága. Az indokok formaiak és jogiak. A jog, az előírás, a hagyomány kiütéssel győz – mint annyiszor a történelemben – a szeretet és a józan ész felett.

Persze csak itthon. Hiszen a csereháti egyházreform híre és eredményei közben szétterjednek számos helyre a világban, és modellértékűvé válnak. A hívek pedig – akik tapasztalták, hogy máshogy is lehet – önjárók lettek. Civilek, elkötelezett nők és férfiak folytatják tovább ezt a munkát. Hiszen ez sokkal fontosabb, mint a bizottság által feltárt hiányosságok. Mikó püspököt el lehet zavarni, de a híveket nem lehet leváltani.

Kamarás István nagyon bátor, jól olvasható, humoros és egyszerűen megérthető könyvet írt. Talán a ma legjelentősebbet az egyház témakörében. Bár követnék minél többen a könyv szellemiségét! Érdemes volt megírni és elolvasni. Csak köszönet érte.

Garay András

Apostolkodás

(részlet a könyvből)

A következő fél év az „apostolkodás" jegyében telt, ami a csereháti egyházmegyei reformban másfajta jelentést kapott, mint az elterjedt egyházi szóhasználatban, ahol ez az egyház laikus tagjainak részvétele a katekézisben, a szociális gondozásban, a karitatív tevékenységben és a missziók ügyének elősegítésében. Csereháton ez elvileg minden hívő feladata lett volna, de persze elsősorban maguk az apostolok művelték, noha az ő fő feladatuk egyrészt a közösségépítés, másrészt olyan papi tevékenységek végzése volt, mint az igeliturgia, a lelki beszélgetés, a temetés és a keresztelés. Olyan képzést próbáltak kialakítani számukra, ami nem valami gyorstalpaló papképzés, de nem is az apostolkodás valamelyik tevékenységére (például ifjúsági munka, cigánypasztoráció, családpasztoráció) irányuló szakirányú képzés volt. Mivel az igeliturgia (és benne a homilia) és a lelki beszélgetés is beletartozott az apostolkodásba, ehhez középiskolai végzettség szükségeltetett. A hatvan apostol fele volt nő, és a szükséges végzettség miatt egyelőre még csak ötöde cigány. [...]

Az apostolkodást végzők közül az idősebbek az igeliturgiát szerették legjobban, amit a hívek jogosan neveztek misének, mert minden pontosan úgy volt benne, mint a „rendes misében", noha a „misézők" tudták jól, hogy ők nem misézhetnek. A mise áldozati részének is elmondták teljes szövegét, de oly módon, hogy ezeket a részeket így vezették be: „ilyenkor a pap ezt mondja". Az idősebbek ugyancsak örömmel és sikeresen művelték a szociális gondozást és a karitatív tevékenységet is. A fiatalabbak érthetően a fiatalok pasztorációjában buzgólkodtak és jeleskedtek legszívesebben. Ha nagyobb számban vettek részt fiatalok az igeliturgián, „heavy metal-miséket" szerveztek, de fáradhatatlanok voltak a magányos öregek gondozásában is. [...]

Az apostolkodásnak messzire híre ment. Nemcsak az Imre atya által liberális médiumoknak nevezett csatornákon, hanem egyházi berkekben is. Nyilván ennek hatására is történt, hogy Beer Miklós kispapokat küldött lelkipásztori gyakorlatra a Csereháti Reformegyházmegyébe, és ezt megtette jó barátja, Fabiny Tamás evangélikus püspök is. Így aztán a nagyperencsi lutheránusok mellett évszázadok múltán újabb evangélikusok jelentek meg a sokvallásúvá váló Csereháton.

A plébánosoknak, pontosabban a plébániák irányítóinak (légyenek ők papok, diakónusok vagy pályamódosító papok a párjukkal) szerepe az apostolok színre lépésével ebben az egyházmegyében megváltozott, afféle esperesek lettek, más hasonlattal élve úgy viszonyultak az apostolokhoz, mint az eredeti Jézus-mozgalomban a tizenkettő a hetvenkettőhöz. A plébánosok a hozzájuk tartozó 10-12 apostollal alkottak kisebb közösségeket. A közösségekhez nem tartozók többsége nagyobb városi plébániához tartozott. Az apostolok egyfelől állandóan kínálgatták őket is közösségekkel, programokkal, másfelől (amennyiben ők nem jelezték, hogy ez terhes számukra) ugyanúgy „gondozták" őket, mint a magányos öregeket.

Sokan úgy látják, hogy az apostolkodás legnagyobb eredménye az lett, hogy (bár a szegények aránya alig-alig csökkent) az egyházmegyei reform harmadik évének végére sem éhező, sem fagyoskodó nem maradt Csereháton. Azzal kezdték, hogy az apostolok feliratokat helyeztek el a leginkább kiszolgáltatottak házán: „Ebben a házban éheznek!", „Ebben a házban fáznak!". A helyben lakók egy része megmozdult, de ez az akció még nem hozott áttörést. Ezután (egy emlékezetes, böjtöléssel egybekötött, másfél napos „válságtanácskozást" követően) a „Ti adjatok nekik enni!" jegyében folytatódott a kampány, immár jóval nagyobb hatásfokkal. Főleg azután, hogy a görög katolikusok és a reformátusok is bekapcsolódtak.

Az apostolkodás másik kézzel fogható eredményeként olyan módon változott meg az egyházmegye pénzügyi helyzete, hogy Mikó atya betarthatta ígéretét: ha megengedhetik maguknak, egyházuk Csereháton semmiért nem fog pénzt kérni. A plébánosokkal és az apostolokkal abban egyeztek meg, hogy teljes mértékben beavatják híveiket az egyházmegye és a plébániák anyagi ügyeibe. Tételről tételre megtudhatták, hogy mi mennyibe kerül egy plébánia működtetésében. Megtudták azt is, hogy a plébániát vezető házaspárok egy forintot sem kapnak, mert elég jól kijönnek a nyugdíjukból. Örömmel jelenthették, hogy a plébániai vállalkozások (élükön a vadászberényi állatkerttel) azon kívül, hogy munkanélkülieket és közmunkásokat segíthettek állandó munkához, számottevő bevételekhez juttatták az egyházmegyét. Ezután havonként közzétették, hogy mennyi hiányzik a minimális működéshez, valamint a fejlesztési elképzelésekhez szükséges összegeket. Az is világossá vált, hogy a templomok tatarozásán kívül az államtól semmit sem kapnak és nem is fogadnak el, még az MKPK-n keresztül sem.

Hanna Wolff

Jézus, a férfi

Jézus alakja mélypszichológiai szempontból

VI., befejező rész

Jézus apa- és anyakötődése

Mivel itt konkrét személyekről van szó, a magyarázatot szolgálja, ha előbb megkérdezzük, mit tudunk róluk valójában.

Jézus ***apját*** illetően ez a „valami” különösen kevés. Biztonsággal csak három, meglehetősen általános adat áll rendelkezésünkre. Áthagyományozták, hogy *Józsefnek* hívták, hallunk továbbá Máriával kötött *házasságáról* és a foglalkozásáról: *ács* volt (az eredeti szó általánosabb, „építőmunkás” értelmű is lehet). Ami ezen túlmenően mint hagyomány körülvette alakját, teljes egészében legenda.

Ami ***anyját,*** Máriát illeti, biztos adatunk rá vonatkozóan is csak négy van. *A neve,* aztán az a tény, hogy *József felesége* volt, és ebből a házasságból számos gyerek született, fiúk-lányok egyaránt; továbbá értesülünk arról, hogy az anya állt a *család élére* a célból, hogy vélt tévútjától eltérítsék, és teljes csöndben hazavigyék Jézust; végül megtudjuk, hogy Mária bizonyos szerepet játszott *Jézus halála után* a tanítványok kis seregében: az ő házában gyűltek össze. Ezen a négy adaton kívül a Mária-tradíció nem más, mint buján burjánzó legendagyűjtemény.

Az események után hamarosan sokrétegű ***projekciós folyamat indult meg,*** mindenekelőtt *három tekintetben.* Minden *zsidó* apokaliptikus messiás- és végvárás bekebelezte Jézus alakját. Minden *hellenista* gnosztikus vagy misztikus spekuláció az Üdvözítőről ugyanerre a vágányra futott, mihelyt az igehirdetés kilépett a tágabb, görög meghatározottságú világba. Mindezekkel együtt és ezeken túlmenően a hérosz-elképzelések, a megváltóra és üdvhozóra várakozás *általános emberi* tendenciái is Jézus alakjára irányultak.

Egy ilyen földöntúli figura ***stilizálásához*** ősidők óta hozzátartozik a *természetfölötti nemzés és születés.* Az ezzel kapcsolatos legendaképződés először Józsefet érte mint olyat, aki teljesen fölösleges. A dogmatika ugyanebbe az irányba hatott a Szentlélek általi nemzésről és a szűzi születésről szóló tételeivel. Mindenesetre *József* alakja kezdettől fogva intenzív történelmi zsugorodási folyamat tárgya lett, s *hamarosan árnyékfigurává vált,* s az említett három adaton kívül semmit nem tudunk róla. A legendaanyag sajátos természete másfelől azt eredményezi, hogy pszichológiailag semmi foghatóra sem tudunk következtetni. – Ilyen körülmények között *teljesen a levegőben lógó kísérlet lenne,* ha valamilyen pozitív történelmi apakapcsolatot akarnánk kideríteni.

Mária alakját oly rendkívüli mértékben vette körül a legenda- és dogmaképződés, amint ezt csak el lehet várni egy istenanyától. De a folyamat nehézkes volt, mert hát ott voltak a József-hagyomány maradványai, és így gondot okozott a házasság és az apa nélküli nemzés összhangba hozása. Így keletkeztek aztán a legvadabb elképzelések például Mária házasságtöréséről, vagy éppen arról, hogy a megrettent József titokban meg akarta ölni Máriát. Ahelyett, hogy egész egyszerűen beismerték volna, hogy a Jézus születése körüli egész hagyomány csupa legenda, s hogy József és Mária életszövetségére a házastársi hűtlenségnek még az árnyéka sem vetült soha.

Eme tényállás mellett semmiféle képet nem rajzolhatunk Jézus és szüleinek tényleges viszonyáról. Mindenesetre az Újszövetségben ***semmilyen tünete nincs annak, hogy Jézusnak apa- vagy anyakötődése lett volna.*** *Az ellenkező feltételezés mellett viszont tényleg gazdag és egyértelmű bizonyító anyag szól.*

Nem állhat fenn infantilis szülői kötődés, azaz le nem győzött függőség és el nem ért önállóság annál, aki így beszélt: „Ki az én anyám, és kik az én testvéreim?... Aki megteszi Isten akaratát, az az én fivérem, nővérem és anyám” (Mk 3,21.31-35; Mt 12,46-50). Máskor pedig: „...inkább azt mondd, milyen boldogok azok, akik Isten szavát hallgatják, és követik is” (Lk 11,27-28). Ide tartozik az az ige is, amelynek korrekt fordításán sok múlik: „Azért jöttem, hogy elválasszam a fiút apjától, a lányt anyjától és a menyet anyósától. Az ember tulajdonképpeni ellensége házanépe lesz” (Mt 10,35-36). Alig hiszem, hogy ezt a mondatot valaha is egészen helyesen értette valaki. Bármilyen nagyképűen hangzik is, csak mélypszichológiailag pallérozott tekintettel lehet teljesen megérteni. Valóban: Jézus „elválaszt”, „elold” a családi kollektívumtól (*dikhadzein* – két vagy több darabra osztani, szétválasztani, eloldani)! „Feldarabolja” a naiv „participation mystique”-et [„misztikus részesedés”], úgyhogy egyedek, önálló és felelős individuumok jöhetnek létre. A fiú vagy a lány életében be kell következnie a „lelki köldökzsinór” elvágásának a valóban önálló személyiséggé válás érdekében. S az akkori kultúrában letaposott és lefokozott menynek is (az alázatos alárendeltség szimbólumának) egyszer föl kell egyenesednie anyósával szemben. Aztán ennek a fejlődési csomópontnak a sikeres megoldása a legnagyobb ellenállást váltja ki a család kollektívuma részéről, ez általános és szinte törvényszerű tapasztalat.

Nem lehet tehát szó esetleges apa- vagy anyakötődésről Jézus esetében. ***Ellenkezőleg:*** *ő volt az első „terapeuta”,* aki elengedhetetlen feladatunkká tette, hogy apa- és anyakötődésünkkel szembenézzünk, azt feldolgozzuk, és végérvényesen legyőzzük! Mert *Jézus kötődésektől szabad,* döntésre teljesen képes, *önmagukért felelős férfiakat és nőket akart.* Azt akarta, hogy ne félig gyerekek, hanem *valódi felnőttek legyenek követői és eszméinek hordozói!*

Ezt azonban igen hamar nem értették többé. Hogy az egyénivé váláshoz hozzátartozik az elválás a külső és a belső kollektívumtól, hogy valóban egyedekké kell válni, hogy ellenkező esetben lehetetlen az animusz- vagy anima-integráció – mindez elég hamar ismét ***veszendőbe ment*** belátássá vált, integrálatlan férfiak és nők bámultak meredten az Újszövetségre. Apa- és anyakötődésű tudósok és tudatlanok lettek a magyará-

zói. *Nem értették többé Jézust. Így van mind a mai napig.* Mellesleg a protestánsok azok, akik rendszerint *apakötődést* visznek bele az Újszövetségbe, és a katolikusok azok, akik *anyakötődést.*

A vulgáris protestantizmus *visszaesés az apakötődésbe.* Itt az apa a minden. A jámborság apavallássá válik. Bölcsen regnál az apa, ha gyakran nem lehet is megérteni őt. Ennek dogmatikai lecsapódása a külsődleges megigazulástan: az áldozatot bemutatták, mindenki adóssága ki van fizetve, mindent valaki más tesz meg az emberért (semmit ő maga), akit ráadásul figyelmeztetnek, a világért se értse félre a maga hitét valamiféle „cselekedetként", „műként" vagy „teljesítményként". A felelősséget Krisztus viselte, az az övé, nem a tiéd. Itt az ember sosem válik Isten partnerévé, akinek pedig Pál szerint is lennie kellene.

A vulgáris katolicizmus *visszaesés az anyakötődésbe.* Itt a nagy anya uralkodik, aki tudja, mire van szükségük övéinek, és ismeri is az eszközöket, amelyekkel ez a szükséglet kielégíthető. Itt tudatosan táplálják az infantilis elrejtettség-vágyat. Itt – az egyház falain belül – garantálják az üdvösséget, ha nem is minden további nélkül, de e nagy anya gyermekei közül senki sem veszhet el, legfeljebb egy kicsit többet kell vezekelnie a tisztítótűzben. Itt senki sincs komolyan döntés elé állítva, hiszen elvben mindig csak a mindenható anya döntéséről lehet szó.

„Képesek vagytok-e inni abból a kehelyből, amelyből én iszom?" – kérdezi Jézus (Mk 10,38). És ahogyan ő hordozta a saját keresztjét, úgy kell minden követőjének fölvennie a maga keresztjét (Lk 9,23). Magyarázkodások és palástolás nélkül, bátran, tántoríthatatlanul, magától értetődően és tudatosan. Aki így tud kérdezni és ilyen utasításokat tud adni, túl minden lealacsonyító kötődésen, az valóban ember, az igazi férfivá lett.

* * *

Az egészséges istenkép

(A németben a „heil" melléknév jelentése: ép, sértetlen, egész, egészséges, teljes; vallási értelemben: üdvös, üdvösségre vezető; az „egészséges" fordítás egyrészt mindezeket a jelentéseket tükrözni akarja, másrészt az istenkép egész-voltát akarja kiemelni, harmadrészt — az előző tartalom következtében — „egészségre, üdvösségre vezető" voltát.)

Már az *Ószövetségben* találhatók női szimbólumok az istenképpel kapcsolatban (pl. a frigyláda), de ezeknek az integrációja (nem is szólva az anima-magatartásról) zátonyra fut a mereven patriarchális magatartáson, különösen Jozias kultikus reformjától kezdve; így jön létre véglegesen a „Szellem Atya", aki azonban „a maga magasságában elveszítette eleven kapcsolatát a mélységgel" (G. von Gynz-Rekowski). *Jézusnál* megvan ez az eleven összeköttetés a mélységgel, méghozzá első alkalommal nemcsak Izraelben, hanem az egész vallástörténetben is. Mert neki olyan istenképe van, amely mögött anima-integráció áll. *Jézus istenképének* egészséges rendje központilag abban mutatkozik meg, hogy ***a férfias és a nőies értékek egyformán határozzák meg.*** Ez csupán egy rövid jellemzés, de Jézus istenképének legintimebb titkát fejezi ki: ő *az egyetemes vallástörténet csúcspontját jelzi.*

Ez rögtön megmutatkozik majd, de lássuk előbb, *mi az, hogy férfias, mi az, hogy nőies.* A tipikusan férfi vagy női egzisztencia értékekre irányuló, értékekhez kötődő, értékjellegű megvalósítási módjaira gondolunk. Buytendijk „a férfiség moduszában való emberlétről", „a nőiség moduszában való emberlétről" beszél, minthogy *nemileg semleges,* elvont *emberlét nincsen;* mi azonban szívesebben használjuk a tipikusan *férfi vagy női „megvalósítási mód"* kifejezést, amely egymaga akarja kifejezni az alaktani adottságokat, a jelentésbeli mélységet, a nem statikus, hanem dinamikus funkciómódot, a szándékvilágot és az ezzel együtt adott etikai és metafizikai jellemzőket, mindazt, ami egzisztenciálisan döntő.

Melyek hát a ***férfias megvalósítási módok?*** Minden, ami azzal van összefüggésben, hogy „teljesítményekkel létezzünk a világban". A *„teljesítmény"* itt nem a munkát vagy egyáltalán a cselekvést jelenti, hisz ez mindkét nemre érvényes lenne. A férfias teljesítmény magában foglalja a kezdettől fogva az egzisztenciában gyökerező távolságot a létezéssel (*Dasein*) szemben, amelyet a férfinak mindig előbb le kell győznie, amelynek áthidalására mindig előzetesen kell törekednie. Mindig előbb önmagát kell igazolnia, nevezetesen valamilyen teljesítmény révén, s tulajdonképpen csak ezáltal van „itt" (*da — Da-sein*). Ebben a szituációban tehát a létezéssel szembeni *eredeti „különállás", „távolállás"* (*diasztaszia*) *és* az ebből következő, teljesítménnyel történő áthidalásra irányuló alapszándék a döntő. Ezért van az, hogy a férfi folyton le akar győzni, tételszerűen állít, valaminek nekifog, valami felé tör, előremegy. *Ennek* megfelelően döntő szerepet játszik a felelősség, az aka-

rat, a kötelesség, valamint az állásfoglalás, a döntés és a határozottság. A férfias megvalósítási mód mindig „önmagának a világba történő ki-ve(tí)tése”, mindig van benne valami nyugtalanság, valami forradalmi, de mindenesetre sajátja a magabiztos tett, cselekvés vagy önérvényesítés.

Hol találkozunk Jézusnál *ilyen férfias megvalósítási módokkal?*

Az első és legelementárisabb az, hogy felszólít arra: „cselekedjünk” valamit (*poiein*), s e felszólítás legkülönfélébb variációit nyújtja. „Cselekedjünk” bűnbánatot (vö. Mt 3,2.8; 4,17), „törekedjünk”, „tartsunk ki”, „ne hagyjuk abba”, legyünk „éberek”, „hűségesek”! Itt tehát mindenekelőtt „teljesítményekről” van szó!

Ezért döntésre van szükség, és Jézus döntést kíván. Állást kell foglalni, és vállunkra venni az annak megfelelő felelősséget. Arról a *döntésről* van szó, hogy akarjuk-e őt követni vagy nem; hogy a házunkat – egzisztenciánkat – sziklára vagy homokra akarjuk-e építeni, hogy a jó vagy a rossz úton akarunk-e járni, hogy talentumainkat és lehetőségeinket hagyjuk-e tönkremenni vagy kamatoztatjuk-e őket, hogy olyanok akarunk-e lenni továbbra is, mint a piacon játszadozó gyermekek (vö. Lk 7,32), vagy engedjük, hogy az Abszolút belépjen az életünkbe.

A döntés még nem elég. A dolog a kitartó határozottságon múlik, amelybe a döntés bele van ágyazva. Aki kezét az eke szarvára tette, nem tekinthet vissza többé. A legtermészetesebb és legközelibb kötelékek (apa-anya) sem abszolútak többé. A hamis békességgel egyszer s mindenkorra szakítani kell („kardot hoztam”). Még önmagunkkal is szakítanunk kell (vö. Lk 9,23-25).

Ennek a döntésbeli cselekvésnek a világban kell kibontakoznia (föld sója, világ világossága, hegyre épült város, kovász…); egy csöndes sarokban elvacakolni – nem Jézus-szerű!

Számtalan példát hozhatnánk még. „Az igazságot cselekedni” – ez nem csupán egy jánosi fogalom, ez a jézusi főfogalom! E jelszóval történnek magának Jézusnak a tettei is, de szenvedése és halála is.

A Jézus által képviselt és gyakorolt férfias egzisztenciavalósítási módból nem hiányzik a nyerseség és a *keménység* sem, amelyet akár könyörtelennek is érezhetünk. „Ez a tanítás túl sokat feltételez rólunk”, „kemény beszéd”, „ki képes ezt hallgatni”?! *Jézus lélegzetelállítóan kemény volt!* Tanúskodik erről a talentumokról, ill. mínákról mondott példabeszéde (Mt 25,24; Lk 19,21), aztán az, hogy „keményen”, „szigorúan” vagy „erősen” „korholja”, „fenyegeti” az embereket, s a farizeusok elleni beszédek tempója is. Emiatt nem kellene szabadkoznunk, inkább örülnünk kellene, hogy Jézus mint férfi így beszélt, vagy legalábbis hasonlóképpen.

Ide tartozik Jézusnak az az alapgondolata is, hogy teljesen magától értetődően viseljük a *felelősséget* saját tetteinkért. *A felelősség révén nő ki az ember az infantilitásból* odáig, hogy önmagává válik; hogy ne mondjuk: kizárólag a vállára vett felelősség révén! A kegyelem nem teszi fölöslegessé a felelősséget, egy effajta kegyelem tartalmatlan elnézés lenne csupán, s ugyanakkor igen destruktív! Pszichológiai szempontból nyugodtan mondhatjuk, hogy Jézus „férfias kegyelemről” beszélt.

De hogyan állnak a dolgok Jézusnál a *nőies* egzisztenciavalósítás tekintetében? Mindenekelőtt: ***Melyek a női létértékek?***

Ellentétben a „teljesítménnyel”, itt a *„receptivitás”* (befogadókészség, befogadás) áll uralkodóan az előtérben. Nem a kemény, sarkos, a világba behatoló megvalósítási mód, hanem a lágy, lekerekített, áramló, folyékony, simulékony. *Az odasimulás, az alkalmazkodás* jelentkezik itt lényegi vonásként, valami Belsőre vonatkoztatottság uralkodik, *minden dolgok belsejére, végső soron a Lét misztériumára irányultság,* a létezéssel szembeni „távolság” helyett alapvető és eredeti *létközelség,* permanens feloldottság a lét(ezés)ben, vagy ha úgy tetszik: receptivitás a lét(ezés)sel szemben, befogadókészség és elfogadás; anyailag gondoskodó, megőrző egzisztenciavalósítás ez, amely feltételezi a rugalmasságot és a kitartás képességét, de a változásra való képességet is; a létközelség tartós fiatalosságot is jelent.

Hogyan jelentkezik *mindez* ***Jézusnál?*** Általánosságban: ilyen női egzisztencia-megvalósítási mód az általa annyiszor és annyiszor hangsúlyozott hit (= bizalom, magamat valakire rábízni; a reformátorok szerint a hit alapjellege, hogy „fides receptiva”, befogadó hit). De nemcsak ezt az általánosságot említhetjük. Jézus saját magatartásába integrálta az anyailag gondoskodó vagy megőrző vonásokat is. Pl.: Jeruzsálem, milyen gyakran akartalak magamhoz vonni, amint a tyúk szárnyai alá gyűjti csibéit” (Mt 23,37); „Amikor egy asszony gyermeket szül, fájdalmakat szenved, de ha megszületett a gyermeke...” (Jn 16,21); „Nem az egészségeseknek kell az orvos, hanem a betegeknek” (Mt 9,12); „Jöjjetek hozzám mind, akik fáradtak vagytok és meg vagytok terhelve...” (Mt 11,28).

Ami pedig *Jézus istenszemléletét* illeti, az elveszett fiúról, az elveszett drachmáról és az elveszett bárányról elmondott három példabeszéde központi jelentőségű (Lk 15. f.). Mindhárom példabeszédben azokat keresik, akik „elvesztek” (akik a tóra szerinti vallásosság szemszögéből nézve „átkozottak”). *A keresés, a megtalálás és a megtaláltak megóvása* a döntő, s ebben Istennek öröme telik. Jézus Istene előtt az elveszettek, a megvetettek, az elvetettek, a kitaszítottak, a gonoszul megrágalmazottak azok, akiknek esélyük van, és nem a kollektívum által elismertek, megbecsültek és magasztaltak, tehát azok, akik semmiképp sem akarnak elveszett fiúk, drachmák vagy bárányok lenni. Ezért (mostantól) az van érvényben, hogy a „vámosok és utcanők előbb jutnak Isten Országába” (Mt 21,31), és „ha ünnepi lakomát adsz, inkább a szegényeket, nyomorékokat, bénákat és vakokat hívd meg” (Lk 14,13); „menj ki az utakra, és hívd be a koldusokat...” (Lk 14,23).

Mi történik itt az istenképpel? Az apa (Isten) elébe megy a tékozló fiúnak, az asszony (Isten) hajladozva keresi az elgurult drachmát, a pásztor (Isten) megfordul, és megkeresi és megmenti az eltévedt juhot: *Isten megfordul (megtér)!* Itt valami totálisan megváltoztató, forradalmi dolog történt Istennel, pontosabban az istentudattal és az istenképpel! Isten egyáltalán nem az állítólagos igazakat szereti, hanem az eltaposottakért és a lenézettekért van jelen. *Isten az istentelenek istenévé válik* — fogalmazzák ma élesen, de helyesen.

Amikor *Jézus* az elgurult drachmát kereső asszonyként szerepelteti Istent, akkor ezzel *maga is úgy cselekszik, mint egy istentelen.* Így kellett ennek csengenie a kortársak, s különösen a hit és a jog hivatalos képviselőinek fülében. Jézus ily módon megkérdőjelezte a tórahívő zsidók jámbor egzisztenciáját, egzisztenciájuk alapjait. S mivel ilyen mélyreható reformációt *nem bírtak eltűrni,* mivel nem voltak képesek megbirkózni saját kollektív árnyékukkal, ki kellett vetniük Jézust. *Ezért halt meg a kereszten,* kifejezetten mint „átkozott” és „istentelen”. Az ítélkezők számára a Megfeszített Jézussal együtt a tékozló fiú elébe siető apa, az elgurult drachmát kereső asszony, az elveszett bárány után visszaforduló pásztor is keresztre került.

Ezek a példabeszédek *ugyanis* nemcsak azt mondják, hogy Isten kegyelmes és megbocsátja a bűnöket (ezt többé-kevésbé az egész vallástörténet mondja), hanem valami precízebbet is, s ez a valami eléggé világos: *Jézus **nőies létértékeket érvényesít** az istenképben!* (Receptivitás, keresés, megőrzés, gondoskodás, ápolás, gyógyítás, létközelség – állandóan, határtalanul, feltétlenül!) Ez persze *elviselhetetlen* a kizárólag férfias értékekből élő *patriarchátus számára.*

Íme, ilyen az istenképe egy integrált animájú férfinak; ez olyan anima-viselkedés, olyan integrális vonatkozási funkció, amely a mélységig és az abszolút magasságig hatol.

Valóban? Megvannak-e Jézusnál az ezt a magatartását kifejező integráló fogalmak? Igen. *De most ennek a gondolati integrációnak csak egy-egy megjelenésére, egy szimbólumra és egy fogalomra szeretnénk rámutatni;* de mindkettő oly *átfogó jelentőségű,* hogy a kiszemelt eggyel szinte az Egészet jellemeztük.

A szimbólum, amelyre utalunk, *a fa* szimbóluma. E tekintetben Jézus legfontosabb kijelentése: „A gyümölcsükről ismeritek fel őket. Minden jó fa jó gyümölcsöt hoz..." (Mt 7,16-20).

Jung szerint a fa nem csupán a növekedés szimbóluma, hanem elemi szimbóluma annak a szerves fejlődési folyamatnak is, amelyet integrációnak vagy individuációnak hívnak, s amely mögött potenciálisan-dinamikusan valami Lényegi áll, nevezetesen az Én vagy a Humánum istenképisége. Ezért mondhatja Jung, hogy a fa szimbóluma „az Énre mint növekedési folyamatra" utal, és bennfoglaltan az ellentétek egyesítésének szimbóluma is, „változás-szimbólum" a szó átfogó értelmében (C. G. Jung: Das philosophische Baum).

Mindez egészen sajátosan érvényes Jézusra. Teljesítmény és létezés, tóra és cselekvés, törvény és evangélium, férfi és női egzisztenciamód, animusz és anima – mindezek a feszültségteli ellentétességek, amelyeket a *teljesítmény-receptivitás* feszültsége összefoglalóan kifejez, mindezek többé nem azok, amik egyedileg voltak, mert *beleépültek egy egyesítő növekedési és keletkezési folyamatba* (amelynek végső dinamizáló feszültsége pedig az Én és Isten polaritása).

A fa eme szimbóluma arról tanúskodik, hogy átfogó értelemben *Jézus maga* az egész-volt, a totalitás, az integráció szimbóluma. Ezért a későbbi hagyomány teljesen a fejlődés logikájának vonalában áll, amikor a fa szimbólumát őrá vonatkoztatja. Jézus maga az *életfa* vagy a *szőlőtő*. A *kereszt*, amelyen meghal, az ellentétek egyesítésének fájává válik. Az egymást metsző függőleges és vízszintes az ég és a föld, Isten és Ember, férfi és női integrációs szimbólumává lesz. És *egyesítő szimbóluma a fa a teljesítménynek és a befogadásnak* is, mert megszabadítja a teljesítményre irányultságot annak fő veszélyétől, ti. hogy steril legalizmussá váljék, és megszabadítja a befogadást annak fő veszélyétől, ti. hogy vak természetszerűség maradjon, vagy azzá váljék.

Az ***az integráló fogalom*** pedig, amelyre utalunk, *a jézusi „szeretet"* fogalma, amelyet mindenekelőtt a „főparancsból" ismerünk, azután Pál szeretethimnuszából. Az újszövetségi „agapé" speciális integrációs fogalom, amely nem viseli el a mi divatos elképzeléseinket a szeretet fogalmáról. E szeretet lényegi alapvonása: *fáradozás a másikért „a legmagasabb síkon"* (vö. E. Fromm: A szeretet művészete).

Jézus szeretetfogalmát vagy *istenképét* illetően a *női értékskála meghatározó.* Ez abban fejeződik ki, hogy törli valamiféle jogrend minden nyomát; Jézus nem azért szeret, „mivel"...; Jézus Istene nem azért szeret, „mivel"... Inkább spontán teremtőiségről van szó, amely benne rejlő magától értetődőséggel aktívan keresi a kontaktust, nem is egyszer, hanem „hetvenszer hétszer". Jézus értelmezése szerint *Isten egyáltalán nem kíván elégtételt* fölségének megsértéséért, akár áldozatbemutatással, akár jócselekedeti teljesítménnyel történjék is az. Miben áll valójában a fölsége és dicsősége, vagy még inkább öröme? Abban, hogy az önmagába fordult és elgyötört ember megnyílik az ő örök hatalma előtt: Isten abban leli meg fölségét, hogy gyógyító teremtőisége célhoz jut, hogy a tékozló fiú hazatér, hogy az elgurult drachma megkerül, hogy az eltévedt bárányt a pásztor megtalálja. A megtérő bűnös miatt van „nagy öröm a mennyben" (Lk 15,7). Ez az agapé fáradhatatlan fáradozás.

De Jézus szeretetfogalmából a *férfi értékskála* sem hiányzik, s csak így válik istenképe (a történelemben először) „egészségessé". A szeretet és az evangélium immár közös nevezőn van. *Hagynod kell*, hogy megajándékozzanak! De valóban „kell"! Feltétlenül, kikerülhetetlenül, csűrés-csavarás nélkül, itt növekedés vagy pusztulás a tét (Lk 13,6). Arról van szó, hogy az ember akar-e vagy nem akar azzá lenni, amivé lehet, s amivé lennie kell: Isten képmásává és munkatársává, önmaga transzcendenciájára örökké nyitottan. Mert csak így lesz „ember", „csak" így. Ezért a „kell", ezért „kell" feltétlenül! És ennyiben „teljesítmény" ez a szeretet, amely magába építette a férfi egzisztenciamód egész értékskáláját.

De a teljesítmény már nem csupán az, ami korábban volt. És a megfelelő női értékskála sem csupán az, ami önmagában volt. „Hagynod kell, hogy megajándékozzanak!" — ez ezt jelenti: *Teljesítmény* és *befogadás* azon a *magasabb síkon* áll, ahol feszültségteli *egységet alkotnak.* Ezt jelenti az, hogy a jézusi „agapé" integrációs fogalom. És *ezért „egészséges" istenkép Jézus istenképe,* amelyben *a férfiság és nőiség kiengesztelődött*, az első egészséges istenkép a vallástörténetben. Mint ilyent ritkán értették meg, s mint ilyent mindig újból fel kell fedezni. De hogy felfedezhesse és megérthesse, az embernek el kell kezdenie felfedezni és megérteni önmaga igazi lehetőségeit. Hiszen ezen múlik minden.

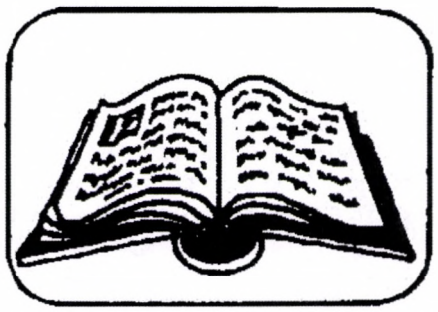

BIBLIA

A decemberi elmélkedéseket a Miklovicz házaspár (Nőtincs) készítette (2-a, 9-e és 16-a: Panni, 23-a, 25-e és 30-a: Laci), a januáriakat Lelovics László (Kaposvár).

December 2. – Advent 1. vasárnapja – Lk 21,25-28.34-36 – Jelek lesznek… Legyetek tehát éberek!”

A mai evangéliumban kétségbeesett rettegésről, félelemről olvashatunk, amikor az ég erői megrendülnek, és az Emberfia eljön. Mikorról szólnak ezek az ijesztő szavak? Nem tudhatjuk, de az elmúlt évek sok-sok vészjósló jelzése, a jelen kor problémái arra is utalhatnának, hogy akár a közeljövőről is szólhatnának ezek a sorok. Nem tudjuk, és nem is az az üzenetük, hogy féljünk attól, ami ránk várhat. Inkább arról szólnak, hogy *a mai kor próbára teszi a hitünket.*

Az életünk gondjai, a Földünk gondjai, a világ gondjai azt eredményezhetik, hogy a szívünk elnehezedik és elmerül ezekben a gondokban. Az Istennel való ***egy***ségből ***két***ségbe esünk.

A kétség ellen a legjobb orvosság az egység felé kapaszkodás – imával, lelkiélettel és a belső egyensúlyunk megerősítésével. Az imaélet egyik pozitív eredménye lehet a bennünk lévő ***fél***elem átalakulása bizalommá, hitté, hiszen nekünk van kapaszkodónk: „Én veletek vagyok a világ végezetéig!” Bármi történhet – nem vagyunk egyedül, mert a legnagyobb sötétségben, rettenetben is ***jelen van az Isten!*** És ha Isten velünk, ki ellenünk? *Van-e bennünk akkora hit, hogy az előzze a félelmeinket???!*

Nem tudjuk, de nem is nekünk kell megmentenünk a világot, elég, ha a közvetlen környezetünkben megtesszük azt, ami rajtunk múlik. Kerüljük a negatív gondolatokat és érzelmeket, mert azok blokkolják akaratunkat és cselekvőképességünket. A megbocsátás, a felelősség vállalása, a pozitív, megerősítő gondolatok, a humor, az apró sikerélmények segítenek felülemelkedni a nehézségeken.

Az evangélium (és Advent kezdete is) sugallja az éberséget, a tudatos jelenben élést. Mert „jelek lesznek”! Isten folyamatos „adásban van” – de nekünk kell a „***jel***-en lenni”, vagyis jelen lenni! Csak akkor tudunk a magasabb isteni szándékokkal összhangban cselekedni.A félelem nem tud a jelenbe hatolni, a félelem mindig a múlthoz vagy a jövőhöz kapcsolódik. Akarjunk az „itt és most”-ban élni, mert csak ott tudjuk észrevenni Azt, Aki Van, Aki értünk Van, Aki minden körülmények között velünk van, és drukkol nekünk. *Álljunk meg Előtte, és emeljük fel a fejünket!.*

December 9. – Advent 2. vasárnapja – Lk 3,1-6 – „Készítsétek az Úr útját…”

A mai evangélium Keresztelő János fellépéséről szól. Lukács tanúsága szerint „szólt az Úr Jánoshoz”. Hiszem azt, hogy nemcsak Jánoshoz, nemcsak akkor, hanem itt és most nekem, Neked is *szól az Úr*. Aki „jelen van”, azaz jelen van, az meghallja! Akinek nyitott rá a szíve, az meghallja!

János elindult az Úr szavára, és hirdette a megtérés keresztségét. Vándorprófétaként vízzel keresztelte a hozzá forduló embereket, s ez a vízkeresztség a bűnök megbánását és az életmód megváltoztatását jelentette. Ezzel készítette János az Úr útját – akkor és ott, a Jordán környékén: ő volt a kiáltó hang és az útegyengető. *Mi mivel készítjük?*

Karácsonykor megérkezhet a mi szívünkbe is, ha mi is készítünk neki utat: a völgyeket feltöltjük, a hegyet és halmot elhordjuk, a görbét egyenessé tesszük. A völgy feltöltése és a hegy elhordása szimbolikus értelmű – érthetjük így is: a völgy feltöltése nem más, mint a hiányosságaink és mulasztásaink helyrehozása, pótlása; a hegy elhordása pedig a helytelen és fölösleges tetteink helyrehozása, leküzdése. Hegy mindaz, ami eltakarja előlem az „Isten dicsőségét”, völgy mindaz, ami hiányzik belőlem, hogy megláthassam az „Isten dicsőségét”. Mindkettő köztem és az Isten között áll.

Az adventi várakozás arról szól, hogy az ember megvizsgálja a saját életében, hogy mi az a völgy, vagy mi az a hegy, ami közte és az Isten között áll. A Jordán partján az emberek megvallották bűneiket, és megmerültek a Jordánban, hogy testi-lelki megtisztulást nyerjenek. Két hetünk van még, hogy a bennünk megszületni akaró Szeretet-Isten számára elkészítsük az egyenes utat, hogy megláthassuk magunkban és testvéreinkben az „Isten dicsőségét”, vagyis fényét, erejét, szeretetét. Ehhez az is szükséges, hogy utat készítsük a másik ember felé is („lélektől lélekig”), utat készítsünk Isten felé („embertől Istenig”), sőt segítsük az Isten rajtunk keresztül való munkálkodását más emberek felé („Istentől emberig”). Utat, hidat építsünk, mégpedig egyenes utat! *Akarsz-e útépítő lenni?*

December 16. – Advent 3. vasárnapja – Lk 3,7-18 – Vízkereszt és Tűzkereszt

A mai evangéliumban Keresztelő János igehirdetéséről olvashatunk. Prófétikus, jövőre utaló résszel kezdődik (Lk 3,7-9), majd egy buzdító, morális rész következik (Lk 3,10-15), végül Jézusra utaló messiási tanítással fejeződik be (Lk 3,15-18). János a Lukács-evangélium szerint azokat tanítja, akik kimentek hozzá, hogy megkeresztelkedjenek (Máténál a farizeusokhoz, szadduceusokhoz beszél). Ellátja őket tanácsokkal, hogy hogyan kell megváltozniuk, ha megkeresztelkedtek. Nem elég az, hogy ők Ábrahám fiai, meg kell térniük, meg kell változniuk. János elmondja nekik, hogy mit tegyenek. Mást mond a gazdagnak, a vámosnak, a katonának – mindenkihez személyre szóló a tanítása.

Karácsonyra készülve fogalmazzuk meg, hogy a mi életünket látva, nekünk mit mondana János. Miben kell nekünk megtérnünk? Nekünk

sem elég az, hogy a Bokorhoz tartozunk, nekünk is meg kell térnünk, meg kell változnunk. Jó lenne, ha valaki nekünk is megmondaná, hogy mit tegyünk (egyénileg, közösségileg) – de a tetteink, gondolataink, szavaink, döntéseink felelőssége a mienk. Ahhoz, hogy felismerjük, hogy mi az, amiben nekünk kell megtérnünk (mivel nekünk nem mondta meg János) – el kell csendesednünk, és átgondolni az életünket.

János karizmatikus személy volt, erő áradt belőle, magával ragadta a Messiást váró embereket – persze hogy felmerült a kérdés: Ő a megígért Messiás? János eloszlatja a téves gondolatokat, és megfogalmazza a legalapvetőbb eltérést: őmaga vízzel keresztel, a Messiás pedig tűzzel és Szentlélekkel fog keresztelni. A vízkeresztség – a bűnbánat, a megtisztulás szentsége. A tűzkeresztség a Szentlélek befogadását jelenti (ami a tanítványokkal Pünkösdkor történik). Vízzel mi megkeresztelkedtünk már – de vajon hogy állunk a tűzkeresztséggel? Elmondhatom-e, hogy bennem van a Szent Szellem? Mit jelent ez az életemben? Belülről és felülről vezérelt az életem? Tart még az ébersége-m? Nem feledtem el, hogy Karácsonykor ki az igazi ünnepelt? Mi lesz az én ajándékom Neki? – Áldott készülődést kívánok Mindnyájunknak!

December 23. – Advent 4. vasárnapja – Lk 1,39-45 – Legyünk igazak és feddhetetlenek!

Egy kicsit vissza kell lapoznunk a fejezet elejéig. Itt azt olvashatjuk Lukácstól, hogy „...mindennek gondosan utánajártam...". Nem is kételkedhetünk a szavában, de talán úgy kell értenünk ezt a kijelentését, hogy „...tőlem telhetően és a teológiai látásmódomnak megfelelően szűrtem ki a hozzáférhető információkat". Örök rejtély marad számomra, hogy „abban" az időben – évtizedekkel a Jézus-„esemény" után – hogyan lehetett visszamenőleg hiteles adatokhoz jutni.

De talán a mai evangéliumi részletben nem is az a fontos, hogy pontosan így történt-e a két nagyszerű asszony találkozása, vagy sem. Inkább a Lukács által szándékolt üzenetét próbálom kihámozni.

Azok az asszonyok, akik már átélték az áldott állapot felismerését, tudják, hogy ez mekkora öröm... (mi férfiak pedig csak sejtjük ☺). A történetünkben két ilyen nő szerepel. Erzsébetről – aki egyébként meddő és idős, tehát a gyermekvállalás esélye inkább nulla, mint 1% – (és férjéről) ezt írja Lukács: „Mindketten igazak voltak Isten előtt, és feddhetetlenül megtartották az Úr minden parancsát és rendelkezését." Máris az evangélium egyik üzeneténél vagyunk: *A szeretet parancsa szerint élő ember számára nincs lehetetlen! Az Istenbe vetett feltétel nélküli bizalom „csodás" eseményeket indukálhat az ember életében.*

Mária áldott állapotba kerülése is rendkívüli körülmények „között" történik. Rendkívüli, mert bevallása szerint férfival nincs kapcsolata... Talán itt kereshetjük Lukács üzenetének célját. Isten szeretne belépni az életünkbe, és szebbé, boldogabbá akarja tenni azt. A feltétel: igent kell mondani RÁ. Ez azt jelenti, hogy a szeretet törvényszerűségei szerint alakítjuk az életünket.

A harmadik üzenet pedig: ezt örömet meg kell osztanunk valakivel, valakikkel, aki-akik szintén megosztják hasonló élményüket velünk. Az egymás örömében osztozás egymás örömének megduplázása, aminek erejében többre vagyunk képesek, mint anélkül.

Lukács Teofilnak ajánlja a könyvét, aki nevének jelentése szerint: *istenszerető*. Rajta keresztül számunkra is ajánlja, legyünk tehát *istenszeretők*!

December 25. – Karácsony – Lk 2,1-14 – „...lássák jótetteiteket, és dicsőítsék mennyei Atyátokat!"

Csupa talány ez az evangéliumi rész, és csupa romantika. Azért nem adjuk fel a reményt, hogy kibogozzunk belőle valami karácsonyi biztatást vagy megszívlelendő üzenetet. Gondolom, akik részt vettek az éjféli misén (ami egyre kevesebb helyen van...), ma egy kicsit álmosan veszik elő az „Érted vagyok"-ot, hogy elolvassák a karácsony napjára rendelt evangéliumi részt és a hozzá fűzött elmélkedő gondolatokat. Azokról nem is beszélve, akik 25-én délelőtt még szépen el is mentek az ünnepi misére, és meghallgatták a prédikációt. Számukra felmentést adok az alábbi elmélkedés elolvasása alól. Persze szorgalmi feladatként elvégezhető. ☺

Szóval Lukács testvérünk a rá jellemző alapossággal írja le a népszámlálást és a pásztorok misztikus élményét. Viszont Mária szülését igencsak leegyszerűsíti, pedig mint orvos részletesebben is bemutathatta volna Mária gondosságát és József aggódását. Mert bizonyára Józsefnek kellett a „bába" szerepkörét is betöltenie, és feltételezhető, hogy túl nagy tapasztalattal nem rendelkezett ezen a területen. Maradt tehát az izguló-aggódó közreműködés. (Egyébként van fogalmam a szülés eseményéről, mert négy alkalommal jelen voltam...)

Ennyi életkép után keressünk nekünk szóló mondatot ebben a részben! Talán az utolsó vers üzen megszívlelendő gondolatokat. „Dicsőség a magasságban Istennek....!" De sokszor halljuk, mondjuk, imádkozzuk és énekeljük a templomi liturgiákon! Vajon belegondolunk-e, hogy mi is a tartalma? Hogyan dicsőül meg az Isten, és egyáltalán szüksége van-e a szóbeli dicsőítésre? Ha a felnőtt Jézus tanítására tekintünk, akkor megválaszolhatjuk ezt a kínos kérdést. A hegyi beszédben ezt olvashatjuk: „Úgy világítson a ti fényetek az emberek előtt, hogy meglássák jótetteiteket, és ***dicsőítsék*** mennyei Atyátokat!" (sőt a János-evangéliumból is idézhetünk egy hasonló tartalmú mondatot: „Az lesz az én Atyám dicsősége, hogy sok gyümölcsöt teremtek, és akkor a tanítványaim lesztek.")

Jézus felszólításának lényege, hogy a tanítványok világosságán azok jótetteit érti! Tehát viselkedésük alapján az embereknek föl kell ismerniük, hogy a Jézus-követők a mennyei Atya „életstílusát" valósítják meg a Földön. Ez pedig olyan jó, hogy ezért dicsérniük-dicsőíteniük kell Őt. A szóban forgó „jótettek" pedig elsősorban „az irgalmasság cselekedetei", különösen az ellenségszeretet megnyilvánulásai.

Sajnos elfogyott a rendelkezésemre bocsájtott karakterek száma, ezért aztán a kedves olvasóra bízom a fent elkezdett mondat tovább olvasását és üzenetének kifejtését: „....és a földön békesség a jóakaratú emberek között!"

Kívánom is a kedves olvasónak, hogy lelje örömét a jótettekben megnyilvánuló és a békességről is tanúságot tevő életben.

December 30. – Szent Család vasárnapja – Lk 2,41-52 – Növekedni bölcsességben, kedvességben!

Nagyon tetszik nekem a mai evangéliumi részlet, mert igazolást találok a kiskorú viselkedésére (szó nélkül „lelép"), a szülők mulasztására (egy napig nem veszik észre, hogy az egyetlen gyermekük eltűnt), a gyerek

viselkedésének számon kérésére, annak egy kis lelkiismeret furdalást okozva a nyakleves helyett, szenzációs üzenetére, ti.: „...Atyám dolgaiban kell lennem" és a bölcsességben, kedvességben való növekedésre. Majdnem minden életmegnyilvánulást érint Lukácsnak ez a gyermekség-evangéliuma, és eddigi életem során találkoztam is velük.

Talán érdemes kiemelni valamit, hogy kikerekedjen egy elmélkedés. Na, nem a 12 éves Jézus viselkedését vagy a szülőket akarom kritizálni, inkább a magamra vonatkoztatható üzenetre akarok hangsúlyt tenni: növekedni bölcsességben, kedvességben (amelyek erőfeszítést igényelnek) és még korban is (ami magától történik).

Hogyan lehet bölcsebb az ember? Talán egyszerűbb a válasz, mint ha egy filozófust kérdeznénk meg! Definíció: az a bölcs ember, aki a rendeltetésének megfelelően használja az életét, és a rendeltetést egy életen át kutatja-finomítja, és megvalósítja azt, amit kikutatott. Talán érdemes az Isten Országának alkotmányát (lásd Hegyi beszéd) is átböngészni, talán ajánlott Jézusunk paradox állításait is mérlegelni (pl.: aki keresi, az elveszíti...), talán jó megmaradni a keskeny úton, talán üdvös dolog adni a szűkölködőknek, és hatalmi pozíciók helyett a szolgálat szerepkörét vállalni, talán célszerű kedvességre, mosolyra cserélni haragos gondolatainkat. Talán jónak lenni (nemcsak jó, hanem) bölcs viselkedésre utaló magatartás (is).

Úgyhogy elkészülni, vigyázz, rajt: Irány a bölcsesség életformája családban és azon kívül is, a karácsony lélekmelegítő légköréből is táplálkozva!

Január 6. – Urunk megjelenése – Vízkereszt – Mt 2,1-12 – Heródes és a bölcsek

Jézus születésekor *voltak, akik olvasták az idők jeleit*. Ma elég nagy az információ áramlása – nagy a zaj, és kicsi a jel. Nincs idő megemészteni a rajtunk átfolyt sok ismeretet, hang- és képsort. Pedig csak ülepedéssel emészthetők. A séta, a csend, az elelgondolkodás lehetőséget ad rá, hogy helyükre kerüljenek ismereteink. Ma is vannak, akik olvassák korunk jelzéseit. Mennyit látok meg ebből?

Heródes fenyegetve érzi hatalmát, nyugtalan. Ha a 'főnök' nyugtalan, akkor ez átragad a környezetére.

Kevesek jutnak hatalomhoz. Ma a legtöbb embert inkább a 'megélhetés' nyugtalanítja, a pénz, amiről Jézus a 'Ne aggodalmaskodjatok!' példázataival többször is beszélt. Az aggodalom Heródest gyermekgyilkos döntésbe hajszolta. Nem segít az aggódás, sőt hátráltat, riaszt – bénít, vagy épp támadásra késztet. (A szerzés törvénye: Lapíts, ha erősebbek, de ha nem, hát mard el magadnak, különben lecsúszol róla!)

Heródes tudni akarja a fenyegetés forráshelyét, hogy *célzottan csaphasson le*. Vannak, akik meg tudják neki mondani. A fenyegetés miatt 'sakkozik' – ellenlépésen töri a fejét. A hatalom (itt Heródes) gyilkos előkészületeihez *szakértőket használ fel*, akik tudják a választ kérdésére: Hol kell keresni? Ma is használnak szakértőket pl. reklámokra, marketingre, politikára – kiüríteni a zsebeket, szédíteni a tömegeket. Jaj a gonoszokkal cimboráló, magukat pénzért eladó szakértő elméknek!

A ravasz Heródes céljukhoz segíti a bölcseket, azzal a hátsó szándékkal, hogy majd *őket is felhasználva* (kémként) pontosíthasson. Szemből barátságos képet mutat, de a háta mögött már ott a fegyver.

A bölcseknek *szükséges a pontos 'irányfény'*, hogy rátaláljanak *a megfelelő helyre*. A GPS ma már odavisz (ha nem téved), ahová kérem. De ki mondja meg, hogy *hová érdemes menni?* Hol az a csillag ma, amely ahhoz a jászolhoz vezet, amelyben szabadító élet születik?

A ma embere nem szeret *leborulni* senki előtt. Egy régi, más felekezetű ismerőm szokta mondani: Nem kiborulni, hanem leborulni! Nyomulunk, mert nyerőnek kell lenni, minél többet megkaparintani. Ki előtt 'hajtottam fejet' valaha is? Sok rajongó a sikereseket ünnepli. Némelyek plecsniket kapnak (joggal vagy érdemtelenül). De tudom, *vannak, akik ragyogásukkal a rejtekből csak néha csillannak ki hétköznapok lomjai alól.*

Az ajándék kényes kérdés, amikor olyannak adnánk, akinek már megvan, amire szüksége van. Mi az az ajándék, ami aranyként értékes marad, ami tömjénillatként magasba száll a sárból, és ami a mirha keserűségével is véd a rothadástól?

Heródes, a nagy ravasz mégsem tudta kémkedésre használni a bölcseket, mert 'kijelentést kaptak', útmutatást. Valószínű, hogy *'ráérzéseik' egy életforma hozadékai*. Jó annak, aki úgy tud élni, hogy megérzései kivezetik a csapdákból. (De vajon kit tartanak ma bölcsnek?)

Január 13. – Urunk megkeresztelkedése – Lk 3,15-16.21-22 – Vízben, vagy Lélekben és tűzben?

Korábban közösségeinkben sokat beszéltünk, vitatkoztunk a *keresztségről*. Most ritkák az ilyen gondolatok. Elültek. *Talán nem aktuális?*

Nézzük először az akkori eseményeket:

János prófétai hangja *figyelmeztet*, hogy a fejsze már a fák gyökerén van. Erre a népből sokan *megrettennek*. Még nem tudják, hogyan menekülhetnek meg, de *János lehetőséget kínál* a megtérésre és az alámerítkezésre. A megtérés valószínűleg az akkor közismert bűnök megbánását jelenti, és ennek kísérő *jele* az alámerítkezés (elmerül a régi élet, és felbukkan a megtisztult új élet). Nem tudjuk, hogy az alámerítkezés menynyire volt a félelem kiváltotta hirtelen felindulásból elkövetett bátortalan, *formális próbálkozás, vagy épp elkötelezett, felelős döntés*, és az életforma *megtisztulása*. Sokan azt képzelték, hogy János maga a Krisztus, aki adja ezt a lehetőséget. János viszont azt válaszolja, hogy (mai zsargonba ültetve): 'Ő még senki, és ez még semmi, de jön majd a valami, amit a Valaki hoz el.' Vagyis *az alámerítkezés még semmi, de a Szent Szellem (Szentlélek) és a tűz lesz a valami.*

Jézus vállalja a 'semmit' is. (János megerősítésére?) De *a semmiből valami lesz:* Szentlélek és a szózat az égből – az Atya tanúsága.

Nézzük napjainkat: Lehet, hogy korunk sikeremberei jobban *kihasználnák a* hirtelen jött *népszerűséget*, mint ahogy *János nem tette*. Korunkban sokak számára *felértékelődik a 'hangyaperspektíva'* a maga kis előnyeivel, ezért kicsit sem kívánják *felülről* (magasabb nézőpontból) *látni a világot* (hátha elejtik nehezen megszerzett morzsáikat).

A mai *egyházi gyakorlat*, az. hogy az csecsemőre óvatosan vizet löttyintünk, még János 'semmi'-jénél is kevesebb. Nem kell bűnbánat és megtérés (a csecsemőtől nem is lehet ilyet kérni), a jelkép is 'szelídült' (alámerülés helyett löttyintés). Hol van hát ma a valami? *Hol a Szentlélek és a tűz?* Elvileg a bérmálásban. És gyakorlatilag? Hogy volt ez az én esetemben? És ma? Mennyire van benne életemben a valami és a Valaki?

Gyémánthegyen állunk, / De zsebünkben kavicsok vannak. / Nagyon elfelejtettük, hogy angyalok voltunk, /

Kövér vánkosokba tömtük fehér szárnyaink.... Igen. Igen. / Elsüllyedtek a haditengerészek: / Szelid révészek csónakáznak Isten felé. / Még a nagyon öregek is / Kiülnek a dolgok előtti egyszerű lócára / S türelmet prédikálnak messze, / A mulandóság halainak. (részlet József Attila Gyémánt című verséből)

A fejsze ma is a fák gyökerén van, de nem kell félni, mert „gyémánthegyen állunk”.

Január 20. – Évközi 2. vasárnap – Jn 2,1-11 – Lesz-e csoda a lagziban?

Jézust „falánk és borissza” embernek tartják (szemben az aszkéta Jánossal, aki sáskán és vadmézen böjtöl). János félrevonul a pusztai magányba, *Jézus* viszont nagyon is *az emberek között forog. Elmegy a lagziba* vagy a vámosokhoz, és szóba áll a pogányokkal, sőt a szajhákkal is – nem prűd. Mégsem sodorják magukkal az események, hanem többnyire *ő irányít*. Azért van, amikor tűrnie kell, amit a gyarlóság rámért – például kínszenvedése és kereszthalála idején (bár akkor sem tudják megtörni).

Vissza a lagziba: Elfogyott a bor. Nem lenne ez nagy baj, de szégyen a házigazdának. Mária határozottan jelzi Jézusnak, hogy *tegyen valamit*. Kemény válaszával Jézus jelzi, hogy *ő NEM kíván beleavatkozni a dolgok menetébe* („Mi közünk ehhez, óh asszony? … Még nincs itt az én órám.”). Máriáról csak sejtjük, hogy miért fontos neki, hogy legyen bor. Jézusról tudjuk, hogy ügyel a jó időzítésre. Nem akarja gyorsan a fókuszba rántani magát, *nem akar híres lenni*, mert tudja, hogy akkor *célpont lesz, támadni fogják*. Íme, egy családi konfliktus anya és fia között. Mai fejjel azt kérdezhetnénk: Na, ki fog győzni? A nőknek vannak csodálatos képességeik (afféle női praktikák), amikkel befolyásolni tudják a dolgok menetét, akár alávetett helyzetben is. Például egyik kolléganőmet óvodás kislánya este arra kérte, hogy énekeljen neki. „Most nem akarok, fáradt vagyok” – mondta az anyuka. A kislány ellenállhatatlanul mosolyogva csak ennyit mondott: „Pedig fooogsz.” (És végül tényleg énekelt.) Mária is rendelkezik ezzel a női képességgel. *Nem győzködi* fiát, *nem vitatkozik*, csak ennyit szól: „Tegyétek meg, amit mond nektek!” *Jézus* mit léphet erre? Természetesen *enged:* „Töltsétek meg a korsókat vízzel! … Most merítsetek és vigyetek a násznagynak!”

A borrá váló víz csodája ott még csak meglepődést okozott, de tanítványait rögtön elbűvölte vele. Gondolhatnánk: nem lesz belőle nagy felhajtás, de *mire Názáretbe ér*, hogy beindítsa 'vállalkozását', *már ott a híre.*

Vannak, akik a kánai menyegzőt a mise átváltoztatásának előképeként tartják számon, de *itt* a víz borrá válása csak *figyelemfelkeltő udvarias gesztus*, Jézusnál viszont *az utolsó vacsorán* (majd ránk vonatkozóan a misékben) a bor vérré változása már az *életáldozat* jele.

Január 27. – Évközi 3. vasárnap – Lk 4,14-21 – Jézus fókuszai

A kánai menyegző az előzetes volt, *itt viszont Jézus már élesben kezdi meg hivatása gyakorlását*. A híre megelőzi. Már tanít és népszerű. Eljut otthonába, és a zsinagógában mindjárt *lehetőséget is kap* – ő a felolvasó. Jó helyen nyílik ki *a tekercs*, mert *róla szól*. Hogyan is?

„Az Úr Lelke van rajtam”, és „felkent engem”

Kérdezik sokan, akik látják, hallják tanítását, csodáit, hogy *honnan...?* Itt a válasz: *az Úr Lelke rajta.* Bérmáláskor megkapjuk a Szentlelket (Szent Szellemet), így elvileg *minden* megbérmált (konfirmált…) *keresztényen* (rajtam és rajtad) *ott az Úr Lelke.*

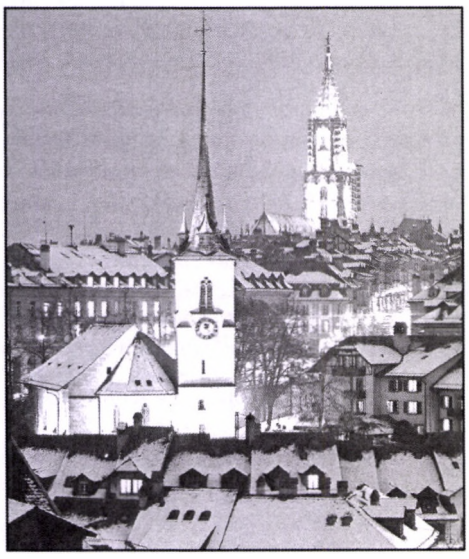

Tapasztaljuk? Ha igen, hogyan? Ha nem, miért?

Már a keresztség is felkenés (felhatalmazás), majd a bérmálás is. Krisztus csak egy volt, de jelentése, hogy felkent, valódi *lehetőség az igaz életre. Felkentek vagyunk.* Élünk vele? Ifjú hittanosként az idős Pázmány atyát hallgattam: A keresztség olyan, mint amikor valakinek sok pénzzel bankszámlát nyitnak. *Van, aki sosem használja.* Az ő baja.

„...hogy a szegényeknek örömöt hirdessek”

Korunkban legtöbben *az örömöt meg akarják kaparintani maguknak*, pedig ettől a valódi öröm elillan. Lenézik a szegényeket, és kerülik őket. Mások próbálnak *segíteni* nekik, keservesen kínlódva (szociális gondoskodás), de mintha a lukas csónakból meregetnék a vizet, az újra beszivárog, *nincs előrelépés.* Mi örömöt lehet hirdetni a szegényeknek? Mert vannak a földnek olyan részei, ahol *a szegénységben is van öröm* és elégedettség, máshol viszont a 'jólétben' is csak elégedetlenség és keserűség. Van-e örömhírem a szegényeknek? Viszem-e az örömhírt nekik?

„...szabadítást a foglyoknak” és „szabadon engedjem a szétzúzott szívűeket”

Korunk emberére sokan pályáznak (vadásznak?) reklámokkal, politikával, ideológiákkal, pénzzel, különféle szervezetek pozíciókkal, hogy ámításokkal megvegyék kilóra, míg végül azt veszi észre, hogy *behálózták,* és fogságban van, a szívét szétzúzták. De tudunk mi *önmagunk foglyai* is lenni – szenvedélyeink, fafejűségünk, értetlenségünk, önteltségünk, önzésünk, mániáink… rabjai.

Engem kell szabadítani, vagy én tudok mást szabadítani? (Vigyázat! szálka és gerenda...) Mi hozhat szabadulást? (A fogyasztói szemlélet semmiképp sem.)

„...szemük megnyitását a vakoknak”

Tisztánlátásunkban erősen akadályozottak vagyunk. *Korunk tele van vakításokkal*, megvezetésekkel (félrevezetéssel), amit már minőségi 'szakemberek' végeznek. A látványban is túlhajtott nyomulás van. A sok vibráló kép, az erős fények zavaróak. *Eltűnik a lényeg* (pl. kisbetűs kitételek), és *kiemelkedik a megtévesztés* (amiről persze nem vallják be, hogy csapdának szánták). Kevesen látnak a pályán, és sok a megvezetett ember: *Nem vesszük észre, ami az orrunk előtt van, és segíthetne rajtunk.* Sokszor 'vakok' vagyunk.

Mitől nyílhat meg a szemem? Mivel javíthatom tisztánlátásomat? Tudom-e megnyitni a vakoknak a látást? Mikor mondhatom: *„Ma a ti fületek hallatára teljesült ez az írás”?*

A kisembernél is betelik a pohár

Amerikai állampolgárok ez év február 26-án komoly tiltakozó akcióba kezdtek a Virginiában és Nyugat-Virginiában épülő Mountain Valley gázvezeték ellen. Nem a számítógépük mögül üzengettek petíciókkal a vezeték építőinek, hanem hosszú hetekre felköltöztek a védelemre szoruló fákra. Hónapokon át, egymást váltva, éhezve és fázva néztek farkasszemet a rendőrséggel, a biztonságiakkal és a földgázvezetéket építtető cég embereivel.

Az Appalache-hegységben tiltakozók nagyrészt nők voltak, többen mindenféle aktivista múlt nélkül. Az ellátásukat kisebb sátorozó csoportok, illetve a helyi közösség tagjai biztosították. Néhányan éhségsztrájkoltak is, és kijelentették, hogy csak akkor jönnek le, ha a rendőrség erőszakkal hozza le őket, ami az életük veszélyeztetésével járt volna. Végül három hónap elteltével, júniusban mindannyian feladni kényszerültek a tiltakozást.

Példájuk azonban nem egyedi, a világ egyre több pontján jutnak el az engedetlenségig a korrupcióval átitatott igazságszolgáltatási rendszer és a nagyvállalatok által megvásárolt politikusokkal szemben magukat tehetetlennek érző, alapvető emberi jogaikat féltő polgárok. Őket hallgatva és környezetünkben körülpillantva egyikünk sincs túl messze a fáramászástól.

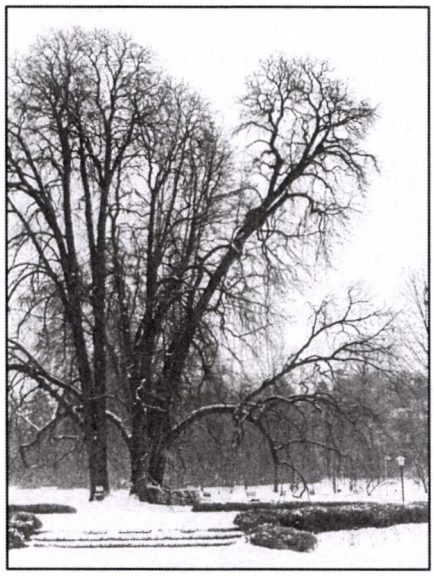

Anya és lánya, Red és Minor több mint 30 napot töltött a fákon, egy olyan területen, amely hét generáció óta a családjuk tulajdona. Ők több okból sem szeretnék, ha a vezeték a földjükön haladna keresztül: ha szivárgás lesz, elkerülhetetlen a vízszennyezés, és a természetes vizeknek köszönhető hihetetlenül gazdag biodiverzitás is veszélybe kerül; ha robbanás történik, négy kilométeres körzetben letarol mindent; a gázvezeték építéséhez szükséges területhez az állam kisajátítással jut hozzá a tulajdonosok akarata ellenére, és olyan erőforráskitermeléshez használja a földjüket, amely szerintük sem nekik, sem a szomszédaiknak nem jelent semmilyen hasznot.

Az aktivisták megjegyzik: *minden évben több tucat szivárgás történik a már meglévő vezetékeknél.* Ennek ellenére az új vezeték vonalán már azelőtt letarolják az erdőket, hogy az építőknek, fejlesztőknek meglenne minden engedélyük. És bár a befektetést azzal próbálják meg eladni az embereknek, hogy gazdasági hasznot hoz az adott állam számára, az építkezésen dolgozó járművek rendszámtáblái között nem látni virginiait.

Jóval többről van tehát szó, mint egy gázvezetékről. *A pénz és a pénzéhség mindent elpusztít, ami az útjába kerül, legyen az a demokrácia vagy a természet.* A gázvezeték újabb példája annak, hogy az egyének, családok, helyi lakosok véleménye és érdeke semmivé lesz a személytelen és közönyös kormányzattal szemben. A kisembernél is betelik azonban a pohár – elérkezik az a pont, ahonnan már nem lehet tovább tűrni az elnyomást.

Red targoncavezető, Minor egy kis cégnek könyvel. Munkaadóik a szabályok kijátszásával teszik lehetővé, hogy anya és lánya részt vehessen a tiltakozó akcióban, és ne veszítsék el a munkahelyüket. Egyikük sem tartotta magát „aktivistának” a vezeték érkezése előtt, és a „favigyázásról” sem hallottak korábban, amíg a többiek előttük bele nem kezdtek az akcióba. Red 33 napot töltött fent egy tölgy és juharfa közé rögzített furnérlemezen, Minor 34 napig lakott egy tölgyfán.

De az ellenállás ennél jóval korábban, négy évvel ezelőtt kezdődött, és a fáramászásra a rengeteg kudarc után került sor: az ügyben eljáró hatóságok és érintett vállalatok az észrevételek benyújtására kiszabott időt semmibe vették, a független környezeti és régészeti tanulmányokat félresöpörték, a bírósági ügyeket elsimították, a tüntetők hangját meg sem hallották.

A politikusokhoz írt petíciók szintén süket fülekre találtak, nem véletlenül. Virginia állam kormányzója, Ralph Northam, 50.000 $-t kapott az EQT vállalattól, és még kétszázezret az Atlantic Coast Pipeline-t építtető Dominion Energy-től. A két szövetségi energetikai szabályozási megbízottat, akik a vezeték megépítésére szavaztak, az a Donald Trump nevezte ki, aki milliókat kapott energetikai vállalatoktól a beiktatási ünnepségéhez.

Ez az a helyzet, amikor nem marad más eszköz, csak az erőszakmentes polgári engedetlenség a korrupt rendszerrel szemben.

„A Mountain Valley Pipeline, az építtető, tisztában van vele, hogy átgyalogolhat rajtunk: elvégre megvették a törvényhozókat, a kormányzót és a politikusokat is. Elegünk lett” – nyilatkozta Red Terry. „A politikusok, akik ezekből a projektekből komoly juttatásokhoz jutnak, nyilván nem fognak meghallgatni. Az embereknek saját kezükbe kell venniük a dolgokat, és elérni a változást, amit szeretnének.”

Fordítás és összefoglaló: Antal Orsolya, GreenDependent

Megjelent a Kislábnyom hírlevél 2018. júliusi (108.) számában.

Forrás:

https://www.theguardian.com/

TARTALOM

Meditáció
Hermann Schalück: Oscar Arnulfo Romero 2-3
Az adventi négy gyertya 3
Kollár Gabriella: „Nem mondhatom el senkinek..." 4-5
Merza József: Éljünk Krisztus békéjében! 5-6
Bulányi György: Fatimai Hiszekegy 12-14
Tanulmány
Hannelore Morgenroth: „Rajtad nem múlik!" 7-8
R. M. Bonelli: Az apák szerepe a vallási nevelésben 8-9
Victoria Prooday: Gyermekeink mentális állapota 9-10
Hanna Wolff: Jézus, a férfi (VI., befejező rész) 23-26
Interjú
Margrit Stamm: „Szabad teret a gyerekeknek!" 10-11
Czakó Gábor: Örzsi néni fülese 11-12
Erőszakmentesség
Nyílt levél Magyarország Kormányához 14
Túrabeszámoló
Csizovszkiné Szabó Erzsébet: Konzervnyár, 2018 15-16
Gyerekeknek
Leszkay András: Boldog újévet! 17-18
Kissné Kálmán Márta: Ajándékötlet 2018 Karácsonyára 19
Könyvismertetés
Ferencpápista egyházreform Csereháton (Lipien Mihály) 20-21
Isten bohócainak bátorsága (Garay András) 21-22
Kamarás István: Apostolkodás 22
Elmélkedések
Vasárnapi szentírási elmélkedések 27-30
Környezetvédelem
Antal Orsolya: A kisembernél is betelik a pohár 31

ELŐFIZETÉS

Tisztelettel kérjük Olvasóinkat, hogy legkésőbb ***2019. január 31-ig*** újítsák meg előfizetésüket. A lap ára most nem változik, 300,- Ft marad, az éves előfizetés ***1800,- Ft*** lesz, illetve annak, aki postán kéri, *a postaköltséggel együtt* ***3000,- Ft.***

A befizetés lehetőség szerint ***banki átutalással*** a lapot terjesztő KISZE Bt. számlájára (számlaszám: 10918001-00000057-09540006), vagy az Unicredit Bank bármely fiókjában a fenti számlára történő ***pénztári befizetéssel*** történjék. Rózsaszín ***belföldi postautalvánnyal*** is lehet, ekkor a **KISZE Bt.** a címzett, és a **bankszámlaszámot** kell feltüntetni. Ez esetben kérjük olvashatóan ráírni az előfizető nevét, címét, és a közleményben azt, hogy „Érted vagyok"-előfizetés. – A terjesztéssel kapcsolatos bármilyen ügyben Gromon András főszerkesztőtől lehet tájékoztatást kérni.

Pályázatok

Gyermekrajzpályázat 8-13 éves korosztály számára

A pályázat keretében szabadkezes, szabadon választott grafikával és festészeti technikával készült alkotások nyújthatók be „Családban élni jó!" és „Közösségbe tartozom" témakörben.

Beküldési határidő: **2018. december 17.**

Irodalmi pályázat 15-20 éveseknek

A pályázatra az alábbi témákban várunk önálló, eredeti írásműveket: „Családban élni jó!", „Az én időmben – interjú a nagyszülővel", „10 év múlva így élek majd".

Beküldési határidő: **2018. december 17.**

A pályázatokat a Bokor Közösségfejlesztő Kulturális Egyesület hirdeti meg, a feltételeket és pontos követelményeket a részletes kiírások tartalmazzák, amelyek a Bokorportálon (www.bokorportal.hu) olvashatók.

„Érted vagyok"

A jézusi tájékozódás folyóirata
XXIX/6, (172.) szám
Megjelenik évente hatszor
Alapította: Simonyi Gyula
Szerkesztőbizottság:
Bajnok Dániel
Deliné Szita Annamária
Demeczky Jenő
Garay András
Garay Zsófia
Gromon András főszerkesztő
(Tel.: 06-26/334-155)
Kovács László
Schanda Beáta
A címlap emblémáját Magyar Mihály, a rovat-emblémákat és a Moha-mesék illusztrációit Garay Dóra készítette.
Kiadó: BOKOR
Közösségfejlesztő Kulturális Egyesület
Székhely: 1012 Budapest, Attila út 113.
Felelős kiadó: Véghné Ilkó Györgyi
Szerkesztőség:
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.
Internet: www.ertedvagyok.hu
E-mail: gromonandras@gmail.com
A lap az „Ingyen kaptátok, ingyen is adjátok" (Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl. Minden írásért szerzője felelős, és az nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki.
Az „Érted vagyok"-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.
Kéziratot nem őrzünk meg, s nem küldünk vissza.
Készült: FÉBÉ Ev. Szeretetszolgálat, Piliscsaba
Tördelő: Szitár Zsolt
Felelős vezető: Dávid István
ISSN 0865-8021 (Nyomtatott)
HU ISSN 1588-0400 (Online)

Bimonthly newspaper of „BOKOR Közösségfejlesztő Kulturális Egyesület", about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education and radical renewal movement in the Hungarian Catholic Church.

The materials published by „Érted vagyok" can be republished free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentary copies in case of republication.

ELŐFIZETÉS

A befizetés lehetőleg ***banki átutalással*** a lapot terjesztő KISZE Bt. számlájára (10918001-00000057-09540006), vagy az Unicredit Bank bármely fiókjában a fenti számlára történő ***pénztári befizetéssel*** történjék. Rózsaszín ***belföldi postautalvánnyal*** is lehet, ekkor a KISZE Bt. *és* a bankszámlaszám kerüljön a címzett helyére. – A „Közlemény" rovatnak ***mindhárom esetben tartalmaznia kell*** az előfizető nevét és címét, valamint az „ÉV"-jelzést és a példányszámot. – A terjesztéssel kapcsolatos bármilyen ügyben Gromon András főszerkesztőtől lehet tájékoztatást kérni.

Előfizetési díj 2018-ra (postaköltséggel):
Belföldre: 3000,- Ft
Szociális előfizetés:
a szerkesztőséggel történt egyeztetés szerint
Külföldre:
Itthon forintban előfizetve: 5000,- Ft

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat.
Köszönjük az adományokat és a terjesztők munkáját.
A lap esetleges jövedelmét a Kiadó szociális célokra fordítja.